5.3

Ned.
320.1=54

NEDERLANDSCH-INDISCH

PLAKAATBOEK,

1602—1811,

DOOR

Mr. J. A. VAN DER CHIJS.

DERDE DEEL.

1678–1709.

Uitgegeven door het Bataviaasch Genootschap van Kunsten
en Wetenschappen met medewerking van de
Nederlandsch-Indische Regering.

BATAVIA
LANDSDRUKKERIJ.

'S HAGE.
M. NIJHOFF.

1886.

Neol. 320.1=54
=016
902 = 54
= 016
341 = 54

1678.

R. VAN GOENS.

5 Januarij. *Bepaling, dat verhooging van tractement voor Compagnie's dienaren eerst dan zoude ingaan, wanneer de betrekking, waaraan het hoogere tractement verbonden was, zoude aanvaard zijn.*

21 Januarij. *Voorschrift nopens benoeming van scheeps-officieren. — Ontslag, enz. van onnutte en onbekwame dienaren der Compagnie.*

Vermits vele scheeps-officieren doorgaans langen tijd »ja, »somtyts geheele jaeren" buiten emplooi bleven, bepaalde de Regering, dat »voortaen geen personen tot schippers, stuirlieden »ofte andere qualiteyten, ja, selve niet tot quartier meesters »en diergelycke sullen mogen worden gevordert, soo lange als »er nogh van sodanigen qualiteyt sonder employ en die tot het »waernemen van deselve vacante bedieningen bequaem zyn."

»Al omme" werd bevolen »d'E. Comp. te onlasten van »alle sodanige [dienaren], als bevonden sullen werden te zyn »onnut ende onbequaem tot het waernemen van haer dienst, »'t zy door deportement, buyten dienst stelling, verminderingh »van qualiteyt, versendingh na 't vaderlandt ofte sodanigh, »als na gelegentheyt van tyt en saecken zal bevonden worden »te behoren."

4 Februarij. *Aanstelling van een tweeden Landdrost voor de ommelanden van Batavia.*

Deze aanstelling was noodig geworden, doordien de land-

bouw zich al verder rondom Batavia uitbreidde, hetgeen de Regering deed hopen »mettertyd uyt ons selven te konnen »bestaen."

De eene Landdrost kreeg zijne jurisdictie beoosten, de ander bewesten de Tji-liwoeng.

Ter voorkoming van »dispuyt over de rangh ofte voor»sittinge" werd bepaald, dat de Landdrost van de oost-zijde altijd de eerste zoude zijn.

18 Februarij. *Bepaling, dat het verbod tegen den verkoop van »Moorsche kleeden", enz.* (1) *eerst in werking zoude treden na »het eyndigen vande aenstaende maent »Juny."*

»De schaede, die de goede ingesetenen door sodanigen ver»bodt souden konnen komen te lyden", noopte de Regering bovenbedoeld uitstel te verleenen.

Na ommekomst van den fatalen termijn zouden de »kleeden" en opium, »hier off elders, soo binnen als buyten dese stadt »[Batavia] onder 's Comps jurisdictie bevonden werdende, con»fiscabel en verbeurt" verklaard worden.

1 April. *Verpachting van het »coely-loon van 't op en »aff setten der gewighten en coopmanschappen, de waagh »subject zynde, op en aff de schael."*

De verpachting geschiedde bij wijze van »preuve voor dit »lopende jaer 1678, van primo April ingaende."

De pachter (een Chinees) betaalde aan de Regering 20 rijksdaalders per maand en de gebruikers van de waag aan den pachter »voor thien picols aght swaere dubbelties."

Indien men door zijne eigene slaven het werk liet verrigten, was men aan den pachter niets schuldig, »alles op sodanige

---

(1) Deel II, bladz. 588.

»wyze, als met het opdragen van de peper geschiet ende »inde ordonnantie, op die verpaghtingh gemackt, staet uytge-»druckt."

4 April. *Bepaling van het aantal »kaffers" (oppasers), toegevoegd aan de verschillende Officieren van justitie.*

Dit aantal werd vastgesteld op:

8 voor den Advokaat-fiscaal van Indië;
4 » » Water-fiscaal;
4 » » Landdrost aan de West-zijde;
6 » » » » » Oostzijde.

Ieder »kaffer" genoot 3 rijksdaalders per maand uit Compagnie's kas.

7 April. *Verbod tegen het aandoen van eenige haven ter Westkust van Sumatra door schepen, varende van de kust van Koromandel naar Batavia, tenzij wegens »hoogh »dringende nood."*

Wering van particulieren handel was het doel van deze verbods-bepaling.

De force majeure moesten de schippers, bij aankomst te Batavia, »wel duydelyck en klaer doen blycken, off dat anders »daer over rigoreuslyck volgens de placcaten en de ordres »van ons Heeren Meesters sullen worden gestraft."

19 April. *Bepaling nopens »mont-, ordinary en extra-»ordinary onkosten."*

Alle onwettige en noodelooze »ongelden" zouden komen ten laste van de Residenten op de verschillende kantoren.

Suppoosten mogten niet meer genieten dan »ordinary maen-»delycks kost gelt"

Niemand zoude eenige andere onkosten meer, direct of indirect, mogen valideren, dan die »onvermydelyck ende noot-

»saeckelyck" waren, »op poene, niet alleen van restitutie der- »selve, maer nogh daer en boven van deportement ofte andere »correctie, naer bevindinge van zaecken."

23 April. *Bepaling, dat de ordinaire Raden van Indië, »die uyt eenige oorlogs expeditie alhier [Batavia] »te rugge keren", zouden worden »gecongratuleert" met 3 »chergies musquettados" en 7 kanonschoten, alsmede »de extra-ordinaire Raden van Indië, »in alsulcke »occagie" met 3 »chergies" en 5 kanonschoten.*

3 Mei. *Verbod tegen het varen en handelen tusschen Batavia en Palembang voor burgers en particulieren.*

De bedoeling met dit verbod was »den peper van Palimbangh »ende negotie van dat comptoir te beter alleen in Comp^s. »gewelt te krygen en te houden."

3 Mei. *Bepaling, dat door den Fiscaal achterhaalde, particuliere goederen, van zooveel belang, dat deze den handel der Compagnie zouden kunnen belemmeren, in Compagnie's pakhuizen, onder taxatie volgens de Bataviasche prijs-courant, zouden worden opgenomen.*

Vroeger werden die goederen door den Raad van justitie in het stadhuis publiek verkocht.

Achterhaalde, particuliere goederen, wier publieke verkoop den Compagnie's handel niet dreigde te benadeelen, mogten op de oude wijze verkocht worden.

20 Mei. *Last tot het afwerken en in behoorlijken staat houden, »zoodanigh, dat deselve althoos, zoo wel met »wagens, carren en paarden, als te voet kan werden »gebruykt ende betreden", van den weg, »tot laste van »de Comp. gerooyt ende gecapt," van de zeekant, over*

de Antjolsche vaart, »recht zuytwaarts op nae boven, »voor eerst tot op 2700 roeden ofte tot aan Mr Cornelis »eylandt toe.”

Deze last gold »d’ingelanden, gelegen ofte uytcomende aan de nieuwe, groote Heeren wegh.”

Binnen vier maanden moest aan dezen last voldaan zijn.

De poenaliteit was:

a. »een pecuniele amende” (bedrag niet genoemd);

b. vergoeding aan de Compagnie van hetgeen deze aan den weg zoude hebben laten verwerken.

? Mei. *Last tot het opruimen vóór het einde van de maand Junij 1678 van de goederen, bedoeld bij de resolutie van 29 December 1677 (»Moorse cleeden, »lywaten, doecken en amphioen).”*

Aan dezen termijn werd op nieuw herinnerd (zie bij 18 Febr. 1678) ter voorkoming van de schade, welke »de goede »ingesetenen, die zoodanige goederen nogh mochten aan de »handt hebben, door zoodanigen verbodt zouden connen comen »te lyden.”

De poenaliteit bleef verbeurdverklaring van de bewuste goederen, welke »zoo binnen als buyten deze stad onder Comps »jurisdictie” zouden gevonden worden.

7 Junij. *Formatie van het personeel der Compagnie in Japan.*

Zulks werd bepaald op een koopman, een secunde, 2 à 3 onder-kooplieden en 14 à 15 adsistenten, »daer met wy menen, »dat het werck ginder, neffens de officieren der schepen, wel »te stellen zal wesen.”

10 Junij. *Toevoeging van een luitenant aan de burger cavalerie te Batavia.*

De formatie van de officieren bij dit corps was geweest: een ritmeester, een cornet en twee kwartier-meesters.

$\frac{14}{29}$ Junij. *Benoeming van een kapitein, luitenant en vaandrig over de Chinezen te Batavia.*

Sedert het overlijden in 1663 van den kapiten der Chinezen, Si-Kwa, was zijne betrekking »ten deele doorgaens" door zijne weduwe waargenomen.

De Chinezen verlangden echter in 1678 »gelyck in voorige »tyden weder een man en niet langer een wyff tot hooft »over haere natie te hebben."

De nieuwe kapitein, Tjoe Wanjok, »de recklykste, beminste »ende voornaamste" onder zijne landgenooten en sedert meer dan 40 jaren te Batavia woonachtig, kreeg de bevoegdheid, met »communicatie syner twee minder officieren, alle cleyne »voorvallende saecken onder de Chineese burgerye alhier uyt »onsen naeme aff te doen en te beslechten ende de groote »ofte andersints dubieuse te renvoyeeren, daer 't behoort, mits»gaders alles verder te doen, wat een goedt, vroom, wakker »capitain, overhooft ende voorspraecke toestaet ende betaemt."

De Regering was van oordeel, dat men deze regeling »de »Chinesen in't generaal wel sullen wesen gecontenteert ende »nu oock in te beter ordres konnen werden gebraght omme, »by eenige voorvallende ongelegentheyt, tot bescherminge van »dese stadt en landen, nevens andere inlander borgers te »dienen; en waertoe zy sigh selven al eenigsins vrywilligh »hebben schynen aen te bieden."

17 Junij. *Toekenning eener gratificatie aan de Maleijers en Balinezen, ingezetenen van Batavia, die ten getale van ± 160 man in 1676 met C. Speelman op expeditie naar Java's Oostkust waren gegaan.*

Deze hulptroepen waren 10 maanden in dienst geweest, maar hadden geen tractement genoten.

Hun werd nu »hoofd voor hoofd een smalle vereeringe »van vyffthien ryxdaelders in spetie" toegekend, »mitsgaders »de hoofd officieren na merite advenant."

21 Junij. *Aanstelling van een zesden, »permanenten" predikant te Batavia.*

Zulks geschiedde, opdat »de duytsche en inlandsche predi»catien onder d'eerw. broederen soo wat te bequamer souden »konnen worden geschickt en gereguleert."

23 Junij. *Verbod tegen invoer te Batavia van goederen, afkomstig van Bantam.*

Dit verbod is uitgevaardigd op last van Heeren XVIIⁿᵉⁿ, ingevolge hunne missive van 18 October 1677. Zie bij 28 Junij 1678.

23 Junij. *Het kantoor te Indragiri wederom »als een »apart comptoir" gesteld.*

Sedert 1669 was het kantoor te Indragiri »subaltern onder »'t gouvernement van Malacca."

»Om de negotie aldaer, soo in den vertier der kleden, als »den insaem van peper en gout naer onse intentie te beter »in train te brengen ende te doen voort gaen", werd nu het kantoor te Indragiri »respondabel" gemaakt »alleen aen Batavia."

Deze maatregel is van kracht gebleven tot 12 November 1683, waarna Indragiri den 4en November 1685 weder onder Malaka is ingesteld.

28 Junij. *Verhooging van de inkomende regten op Engelsch bier en mom, alsmede op wijn.*

De ingezetenen van Batavia waren in verzet gekomen tegen het verbod van 23 Junij 1678, omdat »de Compagnie de »drinckwaeren, na de mate der consumptie, maer soberlyck »selve" uitzond, terwijl Engelschen die van Bantam trachtten in te voeren. Vijf geconfiskeerde vaten Engelsch bier hadden

op publieke vendutie gemiddeld niet minder dan 108 rijksdaalders opgebragt.

De Regering hief daarom het bewuste verbod, wát betrof wijn, mom en bier, op, maar bepaalde tevens, om voor de Engelschen »de voordeelen daer op niet te doen aensoeten, »maer te meer te besnoeyen," dat de inkomende regten zouden bedragen:

voor een vat Engelsch bier, 60 rijksdaalders
» » » » mom, 30 »
» » » wijn, »naer advenant."

Smokkelaars zouden »arbitralyck" gestraft worden.

Aanvoer uit Bantam van Engelsche waren »van eenigh »belangh" bleef verboden.

8 Julij. *Formatie van het personeel der Generale Secretarie te Batavia.*

Zulks bestond uit: een secretaris, een eersten klerk, 10 »ordinary vaste klerquen" en zoo vele »extraordinarye klerquen, »als 'er na de gelegentheyt des tyts en voorvallen van saecken »en diensten nodigh sullen vereysschen."

De vaste klerken kregen »een beloninge" van *f* 30 's maands en onderkoopman's tractement; de buitengewone *f* 20 's maands.

Gewoonte was aan de klerken der Generale Secretarie eenmaal 's jaars een »douceur" toe te kennen.

13 Julij. *Last op de Gouverneurs, Directeurs, Presidenten, Commandeurs, Commandanten en Opperhoofden, ondergeschikt aan de Hooge Regering te Batavia, zonder vooraf verkregen vergunning, geene secunde personen, subalterne Commandeurs of Commandanten en andere ondergeschikten naar Batavia of eenige andere plaats op te zenden, tenzij in geval van »publicque, grove »fouten, particulieren handel of ander crimen, dat geen »uytstel kan lijden."*

Met de stukken ten hunnen laste moesten in het laatste geval de personen per eerste gelegenheid worden opgezonden. De »goede en bequame, mindere dienaren" mogten niet »lightvaardigh om een kleen en verschoonlyck gebreck ver»stoten en uyt haer gelegentheyt geschopt werden."

Aan de ondergeschikte dienaren werd aanbevolen aan hunne chefs »allesins het convenabel ontsagh en respect, soo als dat »behoort inder billickheyt, te bewysen."

Aanleiding tot dezen last gaf het opzenden naar Batavia van twee Compagnie's dienaren, waarbij meer »uyt particuliere »driften en passien, dan wel tot Comp^s waeren dienst gepro»cedeert" was.

13 Julij. *Vernieuwing van het verbod tegen het aandoen van Malaka en eenige »handel plaets" op de Westkust van Sumatra op reis van Koromandel naar Batavia.*

19 Julij. *Toekenning van tractement aan de inlandsche hulptroepen, op expeditie gaande naar midden-Java.*

De Mardijkers, Balinezen en Maleijers kregen 3 rijksdaalders per maand, doch de Javanen, — verreweg de talrijkste, — slechts 2 rijksdaalders, »omdat dat volck geoordeelt wert meer tot »onsen dienst verpligt te syn," zonder kostgeld, »hoewel van »rijs als anders in't veld, na de gelegentheyt des tydts, door »den Sousouhounang aan alle het volck moet werden verschaft."

De officieren en onder-officieren kregen:

een	kapitein	14	rijksdaalders	per	maand;
»	luitenant	10	»	»	»
»	vaandrig	8	»	»	»
»	sergeant	6	»	»	»
»	korporaal	4	»	»	»

5 Augustus. *Last op vreemde, te Batavia aankomende negotianten hunne cargasoenen ten spoedigste door den Licentmeester aan de Hooge Regering te doen opgeven.*

Deze last moest dienen »omme den particulieren handel »nogh nader met alle vermogen te dempen.”

De Regering was voornemens van die cargasoenen »het geene »voor de Comp. nodigh off dienstigh moghte geacht werden, »tot een redelycke pryse aan te nemen.”

Het restant, »dat de Comp. niet aenstaet,” mogten de negotianten, na verkregen licentie, onder de burgerij verkoopen.

Zij mogten »geen anderen incoop doen, als van sodanige »goederen en waeren, die d'E. Comp. niet praejudicerende »zyn.”

9 Augustus. *Verbod tegen de vaart op Atjeh.*

Die vaart werd schadelijk voor de Compagnie geacht, welke sedert jaren met Atjeh in oorlog was.

Het verbod gold in de eerste plaats de Bataviasche en de Malaksche burgers ([1]).

9 Augustus. *Verbod voor de Malaksche burgers te varen en te handelen op eenige andere plaatsen dan Batavia, Djohor, Pahang Asahan, Kampar, Siak, Riouw, Formosa, Moax (?), Kêlang, Kêdah, Pérak, Oedjoeng-salang, en »Bangary.”*

Met geene andere lijnwaden, dan die zij »sullen bewysen »vande Comp. te hebben gekoght,” mogten zij handel drijven.

12 Augustus. *Verbod tegen particuliere vaart en handel op Indragiri.*

De Resident aldaar moest van den Sultan trachten te ver-

([1]) Op den 5den Julij 1678 had de Regering besloten »de borgerye [te Batavia] »van haere voornaemste vaertuygen sonder schaede te ontlasten, na dien wy, in »gevolge van de jongste ordre der Heeren Meesters, deselve naer vermogen van »alle vaert ter zee traghten te diverteren en afteleyden.” — Bij den verkoop van één dier vaartuigen op 20 Julij 1678 beloofde de primitieve eigenaar »na desen »geen equippagie van belangh op nieuw te sullen by der hant nemen.”

krijgen, dat ook »Moorse en andere vremde traffiquanten" werden geweerd.

Vaartuigen, voorzien van Engelsche of Deensche passen, moesten voorloopig »gedooght" worden. Evenzoo Bantamsche vaartuigen.

$\frac{12}{16}$ Augustus. *Vernieuwd verbod tegen het invoeren en verkooopen binnen en buiten Batavia van »allerley slagh »Moorse en andere vreemde cleeden." — Verbod tegen het koopen van ruwe zijde, koper, tin, spiauter, schildpadhoorn, sandelhout, sapanhout, benzoë, gomlak, opium, specerijen, enz.*

Het verbod, den 18den Februarij 1678 tegen den aanvoer, enz. van lijnwaden en opium uitgevaardigd (zie bij 29 Dec. 1677), had niet veel geholpen.

Thans werd gelast, dat men nergens anders lijnwaden, in het groot of klein, zoude mogen verkoopen, »schoonse van de »Comp. waren gekocht," dan »ter plaatse van de ordinarie »cleeden passer ofte de gewoone Chinese off Hollandtse »winckeliers, die daer voor 's Comps gerechticheyt betalen en »dienvolgens alleen daar toe zijn geprevilegieert."

De poenaliteit was confiscatie »aller zoodanige, alsser zullen »worden achterhaalt op straat, buyten de gewoone winckels, »te verdeelen: 1/3 pro fisco, 1/3 voor gem. winckeliers en 1/3 »voor het Lazarus huys."

Ingezetenen van Batavia mogten van vreemde negotianten, »die de Hooge Regering hier comt te permitteren," geene goederen koopen dan »alsulcke, die voor de Comp. en haar »intrest niet praejudiciabel zyn en, nae voorgaende opgevinge »van den Ontfanger en Licentmeester, door ons zullen worden »gepermitteert."

Het verband van hetgeen hierop onmiddelijk volgt, is niet duidelijk, luidende dat vervolg: »mits dat dan oock d'E. »Comp. voor alsulcke goederen, als sy comt aan te nemen,

»zal betalen eerlycke prysen, volgens de merct off à prys »courant, zoodanigh gereguleert, dat cooper en vercooper in »der billikheyt zullen mogen bestaan, op poene van confiscatie »aller zulcker goederen en nogh verdere arbitrale correctie, »die deselve mochten aangaan, naar bevindinge van zaacken."

$\frac{12}{16}$ Augustus. *Maatregelen tegen particulieren handel.*

In weerwil van de »scherpe ordres en placcaten" tegen particulieren handel en tegen het laden van particuliere goederen in Compagnie's schepen bleven er steeds »eenige stoute »ministers", die zich aan die orders en plakaten niet stoorden.

Op last van Heeren XVII^{nen} beproefde nu de Regering »dat schadelycke quaat uyt te roeyen en te dempen" door te bepalen, dat niet alleen achterhaalde, in Compagnie's schepen geladen, particuliere goederen zouden worden verbeurd verklaard, maar ook dat de Schippers, Boekhouders, Onderkooplieden, Opperstuurlieden, Hoogbootsman, Schieman, Bottelier en Kuiper van »alsulcke bodems, als die de toesicht daar op en tegens »ten principalen aangaat," zonder eenigen vorm van proces zouden worden gedeporteerd »en buyten Compagnie's dienst »gecasseert, en wyders nogh daarenboven ook zoodanigh arbi»tralycken gestraft, als men naar bevindinge van zaaken zal »oordeelen te behooren."

Speciaal worden opgenoemd, als goederen, welke voor particulieren in Compagnie's schepen niet mogten geladen worden: »rouwe zyde, coper, thin, spiaulter, gommelak, schilpatshoorn, »sandelhout, sappanhout, benjuin, amphioen, speceryen, enz."

Als laatste waarschuwing voor hare scheeps-officieren voegde de Regering aan haar plakaat toe: »een yder zy dan voor»sichtich om haar zelven en andere voor schade en schande »te behoeden, alsoo het vast staat, dat buyten kennis van »dese officieren geene goederen binnen scheepsboort connen »gebraght werden en dienvolgens de een voor den anderen »zal moeten instaan."

Aanbrengers van »zoodanige wharen" zouden $^1/_3$ daarvan

genieten, terwijl hunne namen verzwegen en zij zelve »tot »zoodanige bedieningen, als zy zullen bequaem geoordeelt »worden, geadvanceert" zouden worden.

13 September. *Bepaling, dat zij, die maandelijks de pacht der winkeliers betaalden, de van de Compagnie gekochte lijnwaden bij heele pakken mogten verkoopen, »soowel als de winkeliers en passersitters by de stucx."*

3 October. *Rangorde van eenige gequalificeerde dienaren der Compagnie te Batavia.*

De opper-kooplieden van het kasteel behielden hunnen rang »naest aan den E. ontfanger generael; en die naest de hooft »officieren der justitie; blyvende voorts de rangh van den »mayor, equipagiemeester, boeckhouder en visitateur generael, »alle vier, gestelt collatraal, naer de tydt, dat zy die plaetsen »sullen hebben becleedt."

7 October. *Weder-invoering van de pacht op het »toppen."*

Deze pacht werd weder ingevoerd, zoowel omdat ettelijke Chinezen daarom bij herhaling verzocht hadden, als omdat, in weerwil van het verbod van 29 December 1671, »het top-»spelen der Chinesen nogh al dagelyx wert gepractiseert en »met de officieren der justitie daer omtrent geconniveert."

De opbrengst dezer pacht bedroeg voor 1678 625 rijksdaalders per maand.

28 October. *Verbod van particuliere en vreemde vaart en handel ter Westkust van Sumatra, zoo naar Batavia. Java, als elders, »generaelyck ende ongelimiteert."*

De inlandsche hoofden moesten aangezocht worden tot handhaving van dit verbod mede te werken. Hun mogten echter »vooreerst" geene passen »direct naer herwaerts"

[Batavia] geweigerd worden »om alle ongenoegen en ont-»steltenissen verder te myden."

4 November. *Vergunning aan de officieren van de beide burger-kompagniën te Batavia »een lichaem van krijgs-»raet te formeren."*

28 November. *Last op de Bataviasche en Malaksche burgers, alsmede op de inlandsche »factoors", te Djambi aanwezig, van die plaats »sonder uytstel te »deslogieren."*

De reden hiervan was, dat hun »generaelyck de vaert en »frequentatie, soo wel aldaer, als op Palembangh en Andra-»giery" was en bleef verboden.

6 December. *Verdeeling van de inlandsche ingezetenen van Batavia in rotten van 100 man onder vaste luitenants, vaandrigs en sergeanten. — Aanstelling van twee Europesche kapiteins tot commandanten over de buiten-posten en over de inlandsche ingelanden, die buiten de stad Batavia woonden. — Regeling der verhouding dier kapiteins tot de Landdrosten.*

Alle Maleische, Balinesche, Ambonsche, Bandasche, Boetonsche en Javaansche ingezetenen van Batavia werden in rotten verdeeld »om haer alle in postuur te krygen en, wanneer »men deselve moghte van nooden hebben, in te beter ordre »te konnen houden."

Van de bewuste twee kapiteins kreeg één het commando over de posten aan de oostzijde van de Tji-liwoeng (Jakatra, Noordwijk en Zoutelande), de ànder het commando over de posten aan de westzijde (Rijswijk, Vijfhoek en Zevenhoek).

Alleen de buiten de stad wonende Mardijkers waren aan

die kapiteins niet ondergeschikt, maar bleven bescheiden onder hunne eigene officieren.

De Landdrosten behielden »tot haeren dienst ende gebruyck »drie compagnien, yder van hondert Javanen, soo wel aan »de Oost als West zyde." Met de »resterende" mogten zij zich niet meer bemoeijen, dan in zoo verre hun ambt als officieren »generalycken alle ingesetenen" betrof.

In geval van nood moesten de Landdrosten en de kapiteins elkaar »seconderen".

»In eenige publycque oorloghs actien" hadden de kapiteins »'t gesagh." Daarentegen hadden de Landdrosten »'t gesagh »tegens alle struyckroovers en andere geboefte, alwaer 't oock, »dat het nodich was de capiteynen t'harer adsistentie met »het volck daer by waren."

$\frac{9}{17}$ December. *Last voor alwie »eenige erven, thuynen, »landeryen off gronden buyten des stadts muuren binnen »dese jurisdictie" bezat, zijne »erffbrieven, grontbrieven, »donatie-brieven, coopbrieven ende kaarten, hoedanigh »die genaamt mochten zyn en uyt krachte van welcke »een yder syn grondt is possiderende", op het raadhuis te vertoonen aan twee daartoe gecommitteerde leden uit het Collegie van Schepenen, des Vrijdags van* 7 *tot* 11 *uur, gedurende vier achtereenvolgende Vrijdagen, waarvan de eerste zoude zijn* 23 *December* 1678.

Dit stuk is afkomstig van het Collegie van Schepenen.

Zij, die hunne eigendoms-bewijzen »voor schult" hadden verpand »ofte verset," moesten hunne crediteuren opgeven, »onder wie gem. haare brieven zyn berustende, om als dan »die brieven ten fine als vooren van deselve affgevordert te »werden."

De poenaliteit was eene boete van 100 realen, te verdeelen »ter discretie van den raat."

20 December. *Aankondiging, dat op den 31sten December 1678, des morgens te 7 ure, in de groote voorzaal binnen het kasteel Batavia, opgeveild en verpacht zouden worden »de generaele en gemeene inkomsten deser steede »Batavia" voor het jaar 1680, op de voorwaarden, bekend gesteld ten huize van den Ontvanger en Licentmeester, alsmede bij den kapitein der Chinezen.*

23 December. *Uitschrijving van een algemeenen dank- en bede-dag wegens de verovering van Kediri.*

23 December. *Last op de Javaansche, Balische en Boeginesche ingezetenen van Batavia en ommelanden zich »op nieuw van behoorlycke en gewoone lootjens te laaten »voorsien."*

De bedoeling met dezen maatregel was »te beter kennisse »en perfecte informatie te hebben van onse inlandze ingesetenen, »nadien er zedert eenigen tyt herwaarts een groot aantal der »Javanen schynt te zyn vermist."

De Landdrosten en de kapiteinen van de buiten-forten moesten, ten overstaan van twee gecommitteerde Schepenen, »een pertinente notitie van alle deselve volcken" maken.

De stempels voor de loodjes zouden bewaard worden door den President van Schepenen.

28 December. *Verbod tegen het handel drijven op de reede van Batavia anders dan in ververschingen, kramerijen en dergelijke.*

Overtreding van dit verbod werd gestraft met de straffen, bedreigd bij het plakaat van 12 Augustus 1678.

Het handelen op de reede in ververschingen, enz. was verpacht.

Speciaal werd verboden het handel drijven in kleeden of

lijnwaden, hetgeen de eigenlijke bedoeling met de uitvaarding van dit stuk — derhalve eene ampliatie van bovengenoemd plakaat — was.

28 December. *Bepaling, dat niemand »na het aennemen »der paghten, daerna geene refactie ofte afslagh, hoedanigh het oock moght wezen, soude vermogen te pretenderen ofte versoecken, maer dat de paghters met die »precautie de paghten nae gewoonte met hunne borgen »oock souden moeten onderteeckenen."*

Het eerste gedeelte dezer bepaling was »bevorens meer»malen" afgekondigd; alleen het laatste gedeelte was nieuw. Telkens werd de Regering om afslag van pacht lastig gevallen en nu hoopte zij, »dat men alsoo van alle excep»tien en moeyenissen derwegen na desen magh blyven »bevrydt."

1679.

9 Januarij. *Vermeerdering van het aantal ouderlingen te Batavia van* 8 *tot* 10.

De gemeente werd hoe langer hoe grooter en de dienst dientengevolge zwaarder. Ook werden »soo nu en dan, tus»schen tyden, eenige dienaren van de Comp. elders g'em»ployeert en van hier versonden."

9 Januarij. *Verbod van de burger-vaart van Ambon en Banda naar Bima, Java's-oostkust en elders, met uitzondering van Batavia en Makasser.*

17 Januarij. *Uitschrijving van een algemeenen rust- en bededag wegens het vertrek der retour-vloot.*

24 Januarij. *Grensscheiding tusschen het gouvernement Ternate en »de presidie van Macasser.*"

De Regering achtte voldoende deze grensscheiding niet meer te omschrijven dan met de weinige woorden: »de westcant »van Celebes met de bogt van Cayely."

In hare resolutie van 7 Maart 1679 vindt men de volgende omschrijving: »het district van de noord- en westcant van »Celebes, van Manado af tot Cayely toe .... onder het »gouvernement van Ternaten; ende Cayely als de landen »daar zuydwaarts aen tot Macassar toe, onder den president »en raat aldaer."

24 Januarij. *Formatie van de dienaren der Compagnie in het gouvernement Ternate.*

Een gouverneur;
 » opper-koopman »in der tyt";
 » kapitein;
 » luitenant;
 » vaandrig op Ternate;
 » » te Menado;
Vier à vijf predikanten, »als het sodanigh by te brengen zy";
Een fiscaal met *f* 50.—, »die, in een andere functie optredende, »coopman met 60 gl[n] sal syn, mits dat hy in de fiscaels »bedieninge de cassa off iets anders mede sal moeten »waernemen;"
 » onder-koopman »tot guarnisoen boekhouder";
 » » » secretaris en kassier;
 » » » winkelier en dispencier, onder verantwoording van den opper-koopman;
 » boekhouder tot pakhuismeester, onder verantwoording als voren;
 » opper-chirurgijn;
 » ziekentrooster;
 » onder-koopman of boekhouder te Menado.

»Voorts soo veel mindere pennisten, chirurgyns, etc., als »de gelegentheyt des tyts ende ongesontheyt des climaets »aldaer ten nauwsten comt te vereyschen."

Dergelijke formatiën voor de Wester-kwartieren (Malaka, Koromandel, enz.) waren reeds vroeger vastgesteld.

24 Januarij. *Vaststelling van de provisiën, welke de gouverneur, enz. van Ternate jaarlijks uit Compagnie's pakhuizen mogt ontvangen.*

De gouverneur:

2 leggers »rinse, france of spaance" wijn;
3 vaten mom;
5 kisten Perzische wijn;
2½ vat Hollandsche boter;
2 halve amen olijf-olij;
2 amen Hollandsche azijn;
2 lasten rijst;
1 last tarwe;
kaarsen en lamp-olij »tot nodigh gebruyck."

De opper-koopman of administrateur:

14 kannen wijn 's maands;
150 ponden boter 's jaars;
kaarsen en lamp-olij »naer advenant."

Met hun »ordinarie rantsoenen" moesten zich blijven vergenoegen de overige suppoosten, behalve de predikanten, die »getracteert" mogten worden »na discretie van den gouver»neur en na datse hun in de voortsettinge van 't Christendom »komen te comporteren."

14 Februarij. *Vaststelling van de rantsoenen voor de dienaren der Compagnie op Timor. — Formatie van het personeel aldaar.*

Het opperhoofd:

½ legger wijn;

72 ponden boter;
1/4 last tarwe;
1 last rijst;
kaarsen en lamp-olij »tot zuynigh gebruyk."

De overige suppoosten moesten zich met hun »ordinaire »randsoenen laten gedoen."

Niemand mogt eenige extra-ordinaire onkosten aan de Compagnie in rekening brengen.

De formatie van het personeel werd vastgesteld op:
een koopman of onder-koopman;
2 à 3 adsistenten;
2 à 3 sergeanten.

15 Februarij. *Formatie van het personeel in het gouvernement Banda.*

Op Neira:

een gouverneur en directeur;
» opper-koopman als secunde, »die in syn twede verbant »sal mogen winnen 100 gl^{n}";
» koopman als fiscaal met *f* 50.— »off by ander employ »60 en by nader verbant als dan 70 gl^{n}";
» onder-koopman als garnizoen-boekhouder met *f* 40.—;
» » » winkelier;
» » » secretaris van den gouverneur;
» boekhouder als kassier met *f* 30.— »en onderkoopmans »tractement by nader verbant, onder ver»antwoordinge van den opperkoopman";
» » als dispencier, »die mede by nader verbant »30 gl^{n} en onderkoopmans randsoen sal »mogen winnen, onder verantwoordinge van »den opperkoopman, en die daer nevens »ook nogh wel het secretarisschap van de »weeskamer of yets anders souw kunnen »bedienen";

een boekhouder als secretaris der justitie, »dat den eerste »clercq des gouverneurs secretarie behoort te zyn";

16 adsistenten, als:
- 2 bij den opperkoopman;
- 6 op de secretarie;
- 6 op het soldij-kantoor;
- 1 in den winkel;
- 1 bij den secretaris der justitie;
- 4 à 5 »provisionele dito's om bequaeme uyt aenge- »queekt te werden";

Op Poeloe Ai:

een koopman, »die in syn laatste verbant 70 gl^n sal kunnen »winnen";

» adsistent, »die, soo veel d'administratie aengaet, van »alles moet kennis hebben en met eenen ook »de substituyt fiscaels plaetse op dat eylandt »behoord waer te nemen."

Op Lontoor:

een koopman:

» adsistent, »als voren op P^{lo} Ay";

Op Waier:

een eerste adsistent of boekhouder, »die by tyts expiratie »ondercoopman met 40 gl^n kan werden";

Op Oeriën:

een adsistent, »uytterlyck boeckhouder" met *f* 30.—;

» boschwachter »op het hooge lant, die onder dien titul »wel 40 gl^n en onderkoopmans tractement »kan verdienen";

»Totte visite der eylanden:"

een permanent onderkoopman met *f* 40.— »met reserve, »of men dien in der tyt tot yets hogers »sal promoveren";

Over de militie:

een kapitein:
» luitenant;
» vaandrig;
sergeanten en korporaals, »soo veel als 'er ten zuynigsten »van noden zyn:

»Wyders nogh:"

3 predikanten;
3 ziekentroosters.

15 Februarij. *Vaststelling der rantsoenen van de dienaren der Compagnie in het gouvernement Banda.*

De gouverneur en de secunde, als op Ternate (zie bij 24 Januarij 1679).

De verdere ministers moesten zich met hun gewone tractement »gedoen."

17 Februarij. *Formatie van het personeel in het gouvernement Ambon.*

Op de hoofdplaats:

een gouverneur;
» opper-koopman, als secunde, »die in syn twede verbant »100 gl^{n} sal mogen winnen";
» koopman als fiscaal met *f* 50. — »en by ander employ »gebruykt werdende, 60 gl^{n} en in syn twede »verbant 70 gl^{n}";
» onder-koopman als garnizoen-boekhouder met *f* 40.—;
» » » winkelier;
» » » secretaris van den gouverneur;
» boekhouder met *f* 30.—, »in twede verbant met onder»koopmans tractement tot cassier en admi»nistrateur van 't equipagie packhuys. on»der verantwoordinge van den opperkoop»man";

een boekhouder, »mede na tyts expiratie, tot 30 gl^{n} en
»ondercoopmans rantsoen tot dispencier,
»onder verantwooording van den opperkoop-
»man";

» » met / 30.— als secretaris der justitie, »en
»'twelck door den eerste clercq van des
»gouverneurs secretarie behoort waargeno-
»men te werden";

» » met / 30. — als secretaris van den landraad;

17 adsistenten, te weten:

2 bij den opper-koopman;
6 op de secretarie;
6 op het soldy-kantoor;
1 in den winkel;
2 by de secretarissen der justitie;
5 à 6 »dito's om by sieckte of afsterven tot plaats-vullinge
»te dienen en bequame uyt aangequeekt te werden."

Op Hitoe:

een koopman, »die in syn laatste verbant sal mogen winnen
»70 gl^{n}";

» adsistent, »die, soo veel d'administratie aangaat, van
»alles mede kennis moet hebben";

Op Honimoa:

een koopman, »die mede in syn leste verbant 70 gl^{n} magh
»winnen";

» adsistent (als bij Hitoe).

Op Haroekoe:

een onder-koopman met / 40.—.

Op Larike:

een onder-koopman.

Op Boeroe:

een boekhouder.

Over de militie:

een kapitein;
een luitenant;
een vaandrig.

»Wyders nogh:"

een opper-chirurgijn;
2 à 3 chirurgijns;
12 à 13 onder-chirurgijns:
6 »ofte soo veel predicanten en verdere kercken dienaren, »als de gelegentheyt des tyts sal connen medebrengen."
Mindere suppoosten en dienaren moesten »na de occagie »en gelegentheyt van saaken werden geschickt en »gereguleert."

17 Februarij. *Vaststelling van de rantsoenen voor eenige dienaren der Compagnie in het gouvernement Ambon.*

De gouverneur en de secunde, als op Ternate (zie bij 24 Januarij 1679).

Het buitengewone tractement van de predikanten bleef »onder de restrictie wegens het aanleeren der taalen, als anders, »aan het oordeel van den gouverneur bevolen en opgedragen."

17 Februarij. *Bepaling, dat »de sodanige [verbeterde Compagnie's dienaren op de buiten-posten], die [na eenige bevordering] ten minste voor 't verloopen van »3 à 4 jaren, zonder expresse licentie, uyt haer bedie- »ningen vertrecken off [naar Batavia] opkomen, hunne »verkregen verbeteringen weder tot de voorige gagie »sal afgeschreven worden."*

7 Maart. *Formatie van de dienaren der Compagnie in het presidentschap Makasser.*

Een president:

Een koopman als secunde, »die in der tyt kan verbetert »werden tot oppercoopman met 80 glds";
» fiscaal op f 50.—, »die by optredinge tot tweede »persoon of anders sal wesen coopman met 60 gl.";
» onderkoopman als garnizoen-boekhouder;
» » » winkelier;
» » » secretaris van den president en van de justitie;
» boekhouder als kassier, »die ook met eenen het equi»pagie magasyn sal administreren onder verantwoordinge »van den opper-koopman";
» adsistent of boekhouder ter adsistentie van den opper-koopman;
» » of boekhouder »in der tyt tot dispencier, »almede onder den oppercoopman";
»welcke 3 laatste supposten dan met eenen by den selven »de negotie packhuyzen genoegh konnen waarnemen."
Een boekhouder als sjahbandar;
4 adsistenten bij de secretarie;
2 à 3 » » het soldij-kantoor;
2 à 3 provisionele »dito's voor sieckte of overlyden van »andere en om metter tyt ook een tolck uyt »aen te queeken";
Een opper-chirurgijn;
2 à 3 onder-chirurgijns;
Een predikant;
» ziekentrooster;
» schoolmeester.

Over de militie:

Een kapitein;
» luitenant;
» vaandrig;
10 à 12 sergeanten;
300 soldaten, »buyten het volck op de chialoupen en vaertuygen ginder in 't vaerwater bescheyden."

Op Bima;

Een adsistent;
3 à 4 soldaten en matrozen.

7 Maart. *Vaststelling van de provisiën, welke de president en de secunde te Makasser jaarlijks uit Compagnie's magazijn mogten ontvangen.*

De president:
1/2 legger »rince, france of spaance wyn";
2 vaten mom;
3 kisten Perzische wijn;
1 1/2 vat Hollandsche boter;
1/2 aam olijf-olij;
1 » azijn;
1 last rijst;
1/2 » tarwe;
kaarsen en lamp-olij »tot nodigh gebruyk."
De secunde:
10 kannen wijn 's maands;
100 ponden Hollandsche boter 's jaars;
kaarsen en lamp olij »naer advenant."

10 Maart. *Instructie voor den Dijk-graaf »buyten en in »de ommelanden van Batavia* (1)."

1. Overmits met het verouderen der stadt Batavia en het vermenigvuldigen der borgerie ende inlandsche ingezetenen, hun in 't uytleenen der landen ende verleenen derselver erff brieven beginnen te ontdekken eenige onordentelykheden, die by meerder verloop van tyd wel oorsake tot veelerley burgerlycke questien en processen zoude konnen geven, soo is in rade van India nodig en dienstig geacht daar in te voorsien en over de Bataviase landeryen tot opsicht derselver landen te

(1) Van deze instructie zijn slechts gebrekkige kopijen aangetroffen.

stellen een expressen dykgraaff, niet alleen om exactelyk op te nemen ende na te sien de landen, die reets successive tot nog toe weg gegeven en erff brieven verleend syn, maar ook nog sullen verleend werden.

2. De landen, voor heen weg gegeven, zyn ordentelyk genoeg na by en ontrent Batavia in een caarte bekent ende aangewesen, maer eenige uuren gaans van de stad syn deselve tot nog toe niet eens in de caarte bekent ofte langs eenige besondere wegen in orde gebragt, hetwelk noodzakelyk dient te geschieden om te weten, wat er beseten word ende weg gegeven is, ende alsoo te beter staat op de vrugten en inkomsten der landen en derselver waardye te maaken.

3. Dien volgens sal het eerste werk van den dykgraaff moeten wesen een correcte landcaarte op te maken, behelsende voor eerst de landen suydwaard, soo hoog als de nieuwe heere weg van de strant aff reets begonnen ende tot voor by Intchie Awang tamelijk reysbaar opgemaakt is, ende uyt het westen van de rivier Anke tot in 't oosten over de rivier van Baccassy in deselve distantie, wel observeerende alle kreken, morassen, velden, heuvelen, bosschen en sulks meer, als tot de perfectie van een volkomen landkaart vereyscht; het overige, tot Ontong Java in 't westen ende Crawang in 't oosten, sal de tyd soo lange moeten bevoolen blyven, totdat de gelegentheid zulks mede brengen zal.

4. Ende gelyk nu een weg van de zee strant ofte uyt het noorden aan de oostzyde der rivier een ruyme heere weg aangevangen en voor een goet gedeelte opgemaakt is, even sodanige weg sal (soo na doenlyk) evenwydig van de stad aan de westkant van de rivier ende een ander weg zuydwaarts van de noord zee strant moeten opgemaakt werden uyt welken weg dan wederom een weg, soo na als doenlyk, meest off wel regt oost en west zal moeten geopent werden tot in de weg, die reets aan de oostzyde van de rivier tot voorby Intchie Awang geopent is, om te zyner tyd in 't ooste vervolgt te werden tot aan de rivier Crawang ende west waard tot aan Ontong Java, doorsnydende alsoo de geheele

jurisdictie van Jaccatra ende in zich besluytende de geheele stadt en de voornaamste landeryen, beoosten en bewesten de Bataviase revier gelegen.

5. Om nu te eer kennisse te krygen van de situatie ende gelegentheyt der landen, sal alle devoir moeten werden gedaan om na de kunst aff te zien, hoedanig men de rivier van Bacassy zal konnen lyden ende door een vaart brengen in de rivier Cikeas en van daar weder in de Sondar, dat een groot gerieff aan de stad en gemeente sal geven, om abondant bamboesen, brandhout, boom en landvrugten binnen door te krygen.

6. Gelyk mede niet min devoir sal gedaan werden om in der tyd een doorsnyding uyt de rivier van Anké te maken, tot in de rivier van Ontong Java, om dezelve redenen.

7. Soo zal mede den dykgraaff besorgen, dat de laage landen, naast aan de zee grensende, met kadycken en dyckagien versorgt werden, sodanig, dat de hoogste spring vloeden uyt der zee deselve landen niet onder komen te setten en daar door beschadigt off verdorven werden.

8. Insgelyks sal den dykgraaff (als een voornaam deel van zyn officie) wel moeten zorg dragen voor alle de heeren wegen, niet alleen de capitale hooft wegen, hier vooren beschreven, en die met zoo groote kosten reets begonnen en nog moeten opgemaakt werden, maar ook alle de binnen wegen, in deselve ordentelyk besloten, soo die van outs sullen werden gecontinueert, als die om de ordentelykheyt der landen nog zouden mogen en nodig zyn te ordonneeren.

9. Hier aan dependeert het noodsaakelyk onderhouden ende besorgen der bruggen, op de heeren wegen gelegen, besonder binnen de limiten van voorsz. drie hooft wegen gelegen, en dat deselve altyd te voet en te paard konnen gebruykt en sonder schroom gepasseert werden.

10. Soo sullen ook alle de slooten en grachten, langs de heeren wegen loopende, gestadig dienen verbetert, om altyd deselve heeren wegen te voet, te paard ende te water te konnen gebruyken ende door dit gemak der reysigers de landen te beter bebouwt ende beplant werden.

11. Ende om de landen eenmaal op een bequame ordre te brengen, soo zullen alle deselve, die voor henen uytgegeven zyn ende niet regt zuyden en noorden en oost en west gestrekt leggen, soo veel doenlyk na de heeren wegen werden geaccomodeert, om een yder zyn land, nevens dat van zyn buurman, bequamelyk in de generale caarte aen te wysen ende alsoo voor toekomende alle questien, die daar uyt konnen ontstaan, voor te komen.

12. Dit sal na alle apparentie niet konnen geschieden zonder van den eenen aan d'een syde en de ander aan de ander syde iets van hare landen aff off toe te doen, waar mede, soo de eygenaars eenig verschil met den dykgraaff mogten hebben, sullen dan den dykgraven onpartydige gecommitteerdens werden toegevoegt om te doen, dat regt is.

13. Om welke onse intentie en ordre pertinent te voldoen, soo werd den dykgraaff mits desen gequalificeert ende geordonneert alle de caarten der reets vergeven landen van de eygenaars te mogen afeysschen ofte uyt de protocollen te ligten, om de landen correct na te meten en in de voorsz. caart te leggen ende alsoo deselve in nette ordre te schicken. Alle de gene, die met hare slooten, wooningen, stalling als anders in 's heeren wegen mogten zijn ingesprongen ofte nog wilden inspringen, sal den dykgraaff sonder uytstel remedieeren, tot laste van die buyten haar limiten hen uytgebreyt hadden, verstaande, soo d'eygenaars wygerig waren 't selve op de aanmaninge van den dykgraaff te doen.

14. Ende om 't schenden en breken deser weegen voor te komen, sal den dykgraaff goede ordre stellen, dat geen buffels haar in de slooten en vaarten, langs de heeren weegen loopende, komen te wentelen, de kanten derselver te beschadigen, nog ook selfs dese heeren weegen dan met kennis van den dykgraaff eenig vier voetig vee sal mogen passeeren; en die desen contrariëren, sullen tot boete moeten betalen voor een buffel drie rd^{s}., voor een koe beest twee, een bok off schaap een quart tot laste van de eygenaars, de paarden onder dese tot dienst der reysigers niet gemeent synde, ten waare deselve tomeloos off los loopende gevonden wierden.

15. Tot adsistentie van den dykgraaff sal de landmeter Suurmond hem t'allen tyden moeten laten gebruyken, daar 't buyten de stad en voorsteden sal nodig wesen, sonder nogtans iets te meeten off te rooyen, dan met gemene kennisse, bysonderlyk niet eenige nieuwe landen, dan na voorgaande ordre van den Gouverneur Generaal en raden van Indië, op wiens name de landen uytgegeven werden.

16. Ende op dat dese onse ordre na de letter werde voldaan, soo sullen de caarten, die na desen van de weg te geven landen werden opgemaakt, eerst van den dykgraaff en daar na van den landmeter getekent worden, op dat de metinge accuraat ende soo veel doenelyk buyten eenige fouten mogen bevonden werden; 't selve werd mede verstaan van de oude, reets verleende erfbrieven.

17. Soo sullen ook den dykgraaff en landmeter met gemeene kennisse een boek formeeren, waar in alle landen, soo die van outs syn weg gegeven en na desen nog sullen vergeven werden, met hare belendingen ende de nombers, die deselve in de caarte hebben, perfect genoteerd staan, sodanig als deselve by nametinge in de nieuwe caarte bevonden ende geordonneert syn, 't welk voor toekomende groote gerustheyt geven sal.

18. Dese instructie, dus verre in rade van India geconfirmeert synde, zal by den dykgraaff prompt werden gehoorsaamt tot nader ondervindinge, alsoo de tyd by vervolg nog zal moeten aanwysen, in hoedanige poincten deselve nog zal moeten geaugmenteerd en verder uytgebreyt, insgelyk verbetert ende corrigeert.

De rang van den Dijk-graaf »ende brughbesorger" werd gesteld »naast aan de presente twee capiteynen der buyten »forten ofte met deselve collatraal, na de outheyt van tyt, »dat zy in voorschreve diensten sullen wesen gebruyckt."

Op den 21sten Julij 1679 overleed de dijk-graaf, H. Helt, en werd den 15den Augustus daaraanvolgende vervangen door

een gecommitteerd lid uit het Collegie van Schepenen, aan wien »boven syn gagie en tractement als scheepen, uyt de »gemeene middelen tot het graven en verbeteren der landeryen, »maandelycx nogh wert toegelegt een besoldinge van hondert »guldens, buyten 't onderhouden van 2 paarden en eenige »andere, daartoe nodige te doene clene onkosten, die by »gecommitteerde sullen werden geëxamineert."

20 Maart. *Formatie van de dienaren der Compagnie in het Commandeurschap Sumatra's Westkust.*

Te Padang:

Een commandeur;
» koopman en administrateur der negotie op *f* 60.—;
» onder-koopman als 2de administrateur »met gelycke »verantwoordinge";
» » » » fiscaal;
» » » » sjahbandar en garnizoens-boekhouder;
» boekhouder als secretaris;
» » » dispencier »en 't houden van de reec- »queninge der equipagie goederen, onder »verantwoordinge van den administrateur";
» adsistent als kassier;
6 adsistenten bij de secretarie, negotie en soldij;
2 à 3 »dito's om bequame uyt aen te queken";
Een luitenant, hoofd der militie;
» vaandrig.

Op Poeloe Tjingko:

Een opper-koopman als secunde der »commanderie" op *f* 75.—, »die in der tyt sal mogen winnen *f* 100 ter maant";
» boekhouder als overdrager der negotie-boeken;
» onder-koopman als hoofd van de Silidasche mijnen en secunde van Poeloe Tjingko, »die by tyts expiratie »sal konnen winnen 50 guldens";
» soldij-boekhouder op *f* 30.—;
3 à 4 adsistenten.

Op Baros:

Een onder-koopman als hoofd, »die ook by tyts expiratie »sal winnen konnen 50 gl^{n}";
» boekhouder als secunde op *f* 25.—;
2 à 3 adsistenten.

20 Maart. *Vaststelling van de provisiën, welke de Commandeur en de secunde ter Westkust van Sumatra jaarlijks uit Compagnie's magazijn mogten ontvangen.*

Voor deze dienaren golden dezelfde bepalingen als voor den president en secunde te Makasser (zie bij 7 Maart 1679). Alleen kreeg de secunde ter Westkust van Sumatra $^1/_2$ last rijst en $^1/_4$ last tarwe meer dan zijn collega te Makasser.

28 Maart. *Regeling der tractementen van den Baas en van den Meester-knecht van de wapen-kamer in het kasteel Batavia.*

De eerste kreeg *f* 50.— en 6 »slegte realen kostgelt"; de tweede *f* 25.— en »adsistenten kostgelt", — alles per maand.

14 April. *Bepaling nopens »derdewaeken."*

Nademaal het aanstellen van derdewaeken alhier in India op de schepen, en daar van der ons nu en dan al veele voorkomen, niet seer nodigh wert geagt, soo is (omme de Comp. daar van almede te ontlasten) verstaen, voortaan geen meer persoonen tot die functie te bevorderen ofte bevestigen, except alleen die ons uyt het vaderlant toekomen; sullende egter niet te min onder de bequaamste zeeluyden nu en dan daartoe wel eenige persoonen mogen werden aangequeekt en, daer het nodigh sy, provisionelyck gebruyckt, tot soo lange, datse by goede ervarene bequaamheyt en vacante plaatse in de bedieninge van onderstierman konnen optreden en geadvanceert werden.

16 Mei. *Weder-oprigting van een Compagnie's smidswinkel te Batavia.*

»In voortyden" had die smederij bestaan, maar was ingetrokken, nadat het maken van »allerhande yserwerck »tot Comp[s] equipagie ommeslagh" bij contract was uitbesteed.

De baas-smid kreeg een tractement van *f* 30.— 's maands en onder-koopmans rantsoen; de werklieden, 23 in aantal, waren »swarte knegts," vermoedelijk slaven.

26 Mei. *Uitbreiding van het Collegie van Schepenen.*

Het uit zeven leden bestaande Collegie werd met twee vermeerderd, t. w. een dienaar van de Compagnie en een »uyt de borgeren," en zulks wegens »het dagelycx vermeer»deren der besoignes en processen in dese gemeente, als »insonderheyt de verdere saeken, den welstandt ende regee»ringe deser stadt en omme landen raeckende, waer toe door »ons [scil. de Hooge Regering] althans naer vermogen werd »geyvert."

27 Junij. *Bepaling, dat geene provisioneele adsistenten meer zouden worden »erkent ofte aengenomen, als die »daertoe bequaam en noodigh zijn."*

Dergelijke dienaren werden »somtyts buyten ordre of licentie »daar toe op de buyten plaatsen aangestelt."

Zij moesten voortaan in het bezit zijn eener acte, »versorght »door de geene, by wie deselve ten dienste van de Comp. in »de afgelege gouvernementen en directien tot die provisionele »qualiteyt aengestelt comen te werden."

27 Julij. *Vernieuwing van het placaat van* 12/16 *Augustus* 1678 *tegen particulieren handel.*

27 Julij. / 2 Augustus. *Afkondiging van den vrede met Frankrijk (vrede van Nijmegen, 10 Augustus 1678). — Uitschrijving van een dank- en bede-dag ter zake.*

15 Augustus. *Vaststelling eener »gemeene heffinge en taxatie »over alle erven en landen, soo binnen als buyten »dese stadt, tot uytvindinge der nodige onkosten tot het »verbeteren en 't maken van de nodige wegen en slooten, »item tot verseekeringe der landerijen."*

De heffing geschiedde in verband, zoowel met de »situatie »en distantie," als met de »waerdye" van de erven en landen. Tot beveiliging van de »waerdigste landeryen rondsom dese »stadt" wilde de Regering eene groote ringsloot, 3 roeden breed, laten graven »met een dyck daar binnen." De sloot begon bij Angkè.

12 September. *Instelling van een berg-raad voor de mijnen op Sumatra's Westkust.*

Dit collegie bestond uit zes personen.

3 October. *Bepaling, dat van behoeftige, getrouwde lieden jaarlijks, tot aanzuivering van vaderlandsche schuld, niet meer dan 3 maanden gage zoude worden ingehouden.*

Zulks was eene tegemoetkoming, omdat zij anders in Indië niet konden bestaan.

3/4 October. *Last om tusschen den 3den en den 16den October 1679, op het generale soldij-kantoor, aan den Curator ad lites aan te geven pretensiën ten laste van nalatenschappen van Compagnie's dienaren, overleden tusschen 1 September 1678 en ult. Augustus 1679, en zoo noodig, »actie en rechte te institueren."*

Na het liquideren en afsluiten van rekeningen van overleden Compagnie's dienaren op het generale soldij-kantoor werden de nalatenschappen dier dienaren meermalen met arresten bezwaard, waardoor het remitteren dier nalatenschappen naar Nederland dikwerf een geheel jaar werd vertraagd »tot merc»kelycke praejuditie van de geinteresseerden ende geen minder »moeyelyckheyt voor d' H[ren] onse principalen, die door de »behoeftige erffgenamen continueel aangelopen ende gemaendt »werden."

Wie binnen den gestelden tijd niet opkwam, zoude voor altijd van zijn »recht en pretentie versteeken blyven, immers »hier in India." — Zie ook 27 September 1680.

3 October. *Uitlooving eener premie van 3 realen voor elken, binnen de stad Batavia gebragten »kop van Ban»tamse rovers of slaven-dieven."*

13 October. *Instelling van een Collegie van Heemraden over Batavia's ommelanden.*

Dit Collegie bestond uit een president (lid in den Raad van Indië) en 4 leden.

Aanvankelijk had dit Collegie geene andere »jurisdictie als »het besorgen en bevorderen der ringslote [zie bij 15 Augustus 1679] ende 't geene dan na desen in der tyt verder sal komen »nodigh geagt en geoordeelt te werden."

De aanleiding tot de instelling van Heemraden was de ongenegenheid van het Collegie van Schepenen om zich met het graven van de bewuste ringsloot te bemoeijen.

Reeds den 31[sten] October 1679 werd aan dit Collegie opgedragen »de verdere toe- en opsight over de Battavise lan»deryen, heeren wegen, bruggen, etc."

17 October. *De burger-vaart van Batavia naar Makasser, Ambon en Banda met »chialoupen en jagten van* 03 *»lasten groot en daar boven" weder toegestaan.*

Aan deze vergunning werd echter de restrictie verbonden, »dat zy, van daar weder komende, geen plaatsen altoos en »sullen mogen aan doen (daar onder dan nu ook het aanlopen »op Macassar nader is verstaan te verbieden), maar directe »hunne reyse herwaerts moeten nemen, op verbeurte van »schip en goet; immer tot dat men op onse te geven berig- »tinge van de dienstigheyt en nootwendigheyt deser vaart en »de moeyelyckheden, die 'er andersints by absolut verbot »staan uyt te resulteren, met de nader bescheyden en ordres »der Heeren Meesters sal wesen gedient."

27 October. *Verbod voor de gouverneurs in de Ooster provinciën passen naar Batavia te verleenen aan vaartuigen, kleiner dan 30 lasten.*

31 October. *Afkondiging van de gewone, jaarlijksche plakaten.*

19 December. *Bepaling, dat de leden van de Hooge Regering, »boven haar ordinaire genot en behalven de »rinsewyn, etc., die de Heeren Meesters jaarlycx ter »vereeringe voor den Gouverneur Generaal en Raden »komen uyt te senden, voortaan nogh soo veel rinse- »wijn en mom, etc. uyt het provisie maguasyn alhier, »om met een procent advance te betalen, sullen mogen »genieten, als haer E. tot matige consumptie, na de gelegentheyt des tyts, in hun particuliere mesnagien »sullen komen te benodigen."*

1680.

19 Januarij. *Bepaling, dat alle zaken tusschen de Regering en den Bataviaschen kerkeraad schriftelijk zouden worden behandeld.*

De voorgeschreven vorm was extracten uit de resolutiën of notulen, zoowel van de Regering, als van den kerkeraad.

19 Januarij. *Last op den kerkeraad: 1° vóór elke vergadering, aan den »politiquen" Commissaris mede te deelen, welke onderwerpen zouden behandeld worden; 2° van het »gebesoigneerde" in vergaderingen, welke de Commissaris-politicus niet bijwoonde, aan hem »ter »naaster bijeenkomste communicatie te doen."*

De Commissaris moest somtijds op éénen dag zitting nemen, zoowel in den kerkeraad, als in den Raad van Indië of in den Raad van Justitie.

19 Januarij. *Aanstelling van een Kapitein der Chinezen te Japara.*

In gevolge het contract met den Soesoehoenan stonden de Chinezen te Japara onder het gezag van de O. I. Compagnie.

22 Januarij. *Vernieuwing van het plakaat van 27 Julij 1679 tegen particulieren handel.*

Dit stuk verschilt hoofdzakelijk slechts daarin van zijn voorganger:

1° dat onder de scheeps-beambten, die gedeporteerd, enz. moesten worden, nu ook voorkomen Adsistenten, Stuurlieden, Konstabels en Zeilmaker, alsmede in het algemeen zij, die »derselve plaetsen bedienen off by provisie waer»nemen;"

2° dat ten aanzien van de scheeps-beambten — hoewel de bepaling »zonder vorm van proces" gehandhaafd bleef, — de volgende verzachtende clausule werd vastgesteld: »ten »ware sommige van dese haere notoire defentie en onschult »ten desen in cas voorsz., den regter ten genoegen, suma»rie en de plano konden en wisten voor den regter te »doceeren";

3° dat onder de verboden goederen nu ook worden genoemd taffachelas, ginggam's, allerhande soorten van lijnwaden, geschilderd en ongeschilderd, zijden »chindo's" of patholen;

4° dat op lijfstraffe aan de mindere scheeps-officieren verboden werd, »sonder kennisse off last van haeren Schipper en »Onder-koopman ofte boeckhouders, die niet altoos aan boort »konnen syn, maer oock in haeren dienst, insonderheyt in »'t laden van de schepen, aen landt moeten wesen, buyten »Compagnie's eygen cargasoenen, die altyt met ordonnantien »aen boordt werden gesonden, geene de alderminste goederen »over te nemen, hoedanige het zoude mogen wesen en onder »wat titul die gesonden mogten werden."

Volgens het plakaat van 29 Mei 1683 is dit stuk »aller »wegen nae de buyten quartieren gecommuniceert ende voort- »gesonden."

16 Februarij. *Last op de respectieve Collegiën van justitie, bij aanbieding van testamenten, waarin de Weeskamer of de Curator ad lites waren uitgesloten, na te gaan, van welke »conditie ofte suffisance" de bij het testament aangestelde curator was, en uit te maken, of die curator toegelaten kon worden, dan wel de boedel aan de Weeskamer of aan den Curator ad lites moest opgedragen worden.— Last op de Notarissen vorenbedoelde uitsluiting slechts dan in eenig testament op te nemen, wanneer hun zulks uitdrukkelijk door de testateurs werd gelast.*

In de zitting van het Collegie van Schepenen op 22 Mei 1680 is aan de Bataviasche Notarissen vorenstaande last van de Hooge Regering medegedeeld, evenals die van 25 October 1675 nopens het gebruik van vreemde talen in notariële stukken, waarop de Notarissen verklaarden »hun wetens noyt »tegens bovenstaende ordre, soo in 't reguard van 't eene, als »van 't andere poinct, te hebben gepecceert."

16 Februarij. *Vernieuwd verbod voor Notarissen tegen het opmaken van acten in talen, welke zij niet verstonden.*

De Collegiën van justitie, die reeds den 25sten October 1675 verzocht waren hierop te letten, werden nogmaals daartoe aangemaand.

28 Februarij. *Uitlooving eener premie voor het opvatten van gevangenen, ontsnapt uit de boeijen van het Collegie van Schepenen.*

Voor de twee voornaamste gevangenen (inlanders), levend of dood, bedroeg de premie 100 rijksdaalders; voor de overige »nae discretie."

$\frac{6}{9}$ Maart. *Bepaling, dat aan de »thuysvaerende" dienaren der Compagnie, voor het zeilen om Ierland en Schotland heen (in plaats van door het Kanaal), niet meer drie, zooals vroeger, maar twee maanden gagie extra zoude worden uitbetaald.*

Deze bepaling is gemaakt door Heeren XVIInen in hunne vergadering van 1 November 1678 en voor het eerst te Batavia op den 22sten November 1679 »by monde" aan de repatriërenden medegedeeld.

Sedert werd deze bepaling bij het vertrek van elke retourvloot voorgelezen en aangeplakt.

26 Maart. *Vergunning van de vrije vaart op Bantam, Cheribon en Borneo tot het drijven van handel in peper.*

Gebrek aan peper bij de Regering was de oorzaak van deze liberaliteit.

Het te Batavia aangevoerde »greyn" moest tegen den vastgestelden prijs aan de Compagnie geleverd, dan wel, na verkregen licentie en na betaling van 1 rijksdaalder per pikol, ten overstaan van gecommitteerden, in andere praauwen overgeladen en vervoerd worden.

De Regering hoopte »door dit middel de toenemende groote »vaart ende negotie van onse Bantamse gebuuren, soo veel »doenelyck zy, te diverteeren."

16 April. *Afschaffing van de vaste bemanning der Compagnie's sampang's tot het lossen en laden van goederen ter reede Batavia uit Compagnie's schepen. — Bepaling, dat dit lossen en laden zoude geschieden »door het volck »van de schepen, die innemen of uytleveren."*

Bij het lossen en laden der Compagnie's schepen werd veel gestolen, hetgeen men vermoedde te geschieden door de vaste opvarenden van de sampang's.

De »scheeps-opperhoofden" mogten voortaan »tot haar satis»factie daartoe stellen alsulcke officieren en matrosen, diese »meest vertrouwen," en zouden dan »geen exceptiën hebben »voort te brengen."

26 April. *Vergunning tot de vaart op China voor Chinesche ingezetenen te Batavia.*

De Regering ging noode tot dezen maatregel over, maar bedacht, dat deze vaart »met geen fatsoen off recht, noch »oock met gewelt" kon verhinderd worden en »ter contrarie »tot welvaart van onse omleggende gebuuren, ja selvs vyan»den, comt te gedyen."

26 April. *Uitschrijving van een algemeenen dank- en bede-dag wegens de overwinningen ter Java's Oostkust.*

3 Mei. *Verbod tegen het stelen van Compagnie's goederen.— Verbod tegen het schenden van de »nieuw aangestelde »plantagie op 's Heeren wegen, de stadts singels, etc."*

Eenige »eer en eedt vergetene dienaren" der Compagnie,

alsmede »andere, die met haer trouwe aen d'E. Comp. ver»pligt" waren, hadden zich niet ontzien »zigh als dieven van »hun eygen aenbetrouwde administratie aen te stellen."

De Regering besloot daarom, ten einde »alle morseryen, »frauden ende dieveryen van Comps middelen en dierbare goe»deren voor te comen en te verhinderen, navolgens de goede »intentie en ordre onser Heeren Meesters, op 't alderscherpste »te interdiceeren en te verbieden, dat alle, die na desen aan »eenige frauden off dieveryen van eenige Comps coopmanschappen, »equipagie goederen, provisien, materialen off andere volu»mineuse whaeren, hoe die oock genaemt off waer die oock »verborgen mochten wesen, egeene uytgesondert, die onder »haer gestelt en een yder in zyne administratie aenbetrout syn, »aen 't trouwloos veralieneeren werden schuldich bevonden, »gelyck mede die hun aen eenige goederen in 's Comps schepen, »jagten, chialoupen, chiampans, waer onder expres haer inge»laden goederen mede verstaen werden, off andere vaertuygen »van d'E. Comp. comen te misgrypen en daer in achterhaelt »werden, sonder aensien van persoonen ofte eenige dissimulatie, »rigoureuselyck sullen werden gestraft met de doodt ofte ten »minsten met openbare geesselinge, brantmerck, als bannisse»ment, naar exigentie ende bevindinge van saaken."

De schuldigen aan het »dagelyks moetwilligh schenden" van het bewuste plantsoen zouden aan den »lyve" gestraft worden »naer de importantie van hare insolentie ende misdrijff."

Aan alle ministers en dienaren werd »ten hoogsten" aanbevolen te letten op de toepassing van dit plakaat — hetgeen niet alleen te Batavia, maar »alomme in de respectieve quar»tieren van India onder des Comps gebied" moest afgekondigd worden — »op privatie van hare respective ampten, soo daer »in comen te nonchialleren, boven verdere correctie naer ge»legentheyt van de versuymenissen."

22 Mei. *Vergunning voor Notarissen zich te associëren en »een gecombineerd notariael comptoir te bedienen.'*

Het Collegie van Schepenen stond zulks zonder medeweten van de Regering toe, op grond dat »sodaenige te samen voeginge »ende in een smeltinge van notariale comptoiren in ons vader»land werd getollereerd."

29 Mei. *Bepaling, dat het Collegie van Schepenen uit zeven leden moest bestaan.*

Op den 26sten Mei 1679 was het aantal leden op negen bepaald, »soo wel om het dagelycx toeneemen ende vermeer»deren der processen in deese stadt en jurisdictie, als prin»cipael oock uyt insichte van het werck en ommeslach der »buyten landen en der begonnen ringsloot"

Voor de uitvoering van laatstbedoeld werk had het Collegie bedankt, waarom het Collegie van Heemraden was ingesteld en het leden-tal van het Collegie van Schepenen mitsdien tot het vroegere cijfer kon teruggebragt worden.

28 Junij. *Vaststelling van de bezoldiging van den baas lijndraaijer te Batavia op f 25— 's maands, nevens adsistents tractement.*

5 Julij. *Verpachting van »den aanbrengh van alderhande »Europische drancken en montkosten", zooals wijn, bier, mom, haring, bokking, zalm, olijven, kappers, anchiovis, enz.*

Deze verpachting geschiedde op »expresse ordre der Heeren »Bewinthebberen."

Vroeger mogten die dranken en eetwaren niet door particulieren ingevoerd worden.

Onder de pacht waren ook begrepen de dranken, enz., welke van Bantam of elders »van de Francen, Engelsen, Deenen off »andere vrinden gekocht ende hier aengebragt werden."

De pacht-voorwaarden, ter kennisname voor gegadigden neêrgelegd in de woningen van den Ontvanger-generaal, den Sjahbandar en den Kapitein-Chinees, Wanjok, luidden, als volgt:

1. Om alle fraudatien van thollen en licenten der Europize eet- en drinck whaeren in alle manieren voor te comen en te verhoeden, is op ordre der heeren majores in rade van India goet gevonden en gearresteert op 11 deser maent July 1680 deselve aen de meestbiedende in't openbaer te verpachten en sulcx by de maent, ingaende primo Augusty aenstaende en eyndigende ultimo December daeraenvolgende.

2. De paghtpenningen sullen opgebraght en betaelt werden twee maenden gereet off op de hant voor den aenvanck van de pacht, en dan voort alle maenden precys sonder eenigh uytstel.

3. De paghter sal gehouden wesen terstont en alleer hy buyten 't casteel sal mogen gaen, te stellen twee sufficiente borgen, ieder in solidum verbonden, onder renunciatie der benefitien *divisionis et excussionis*, tot genoegen van den ontfanger en licentmeester.

4. Die eenigh both na voors. paght doet off desselfs verhoogt, sal gehouden wesen 't gestandt te doen tot en soo lange, dat deselve tot contentement van den voorsz. ontfanger en licentmeester aen ymant anders sal gelaten syn, niettegenstaende die by een ander nogh verhooght ofte tot meerder prys in't affslaen gemynt mogte wesen.

5. By aldien de paghter in gebreecke blyft behoorlycke borge te stellen off de paghtpenningen op de geconditioneerde termynen op te brengen, 't sy in 't begin vande pagt off daer nae, soo sal deselve weder opgehangen en andermael aen de meestbiedende verpaght werden, tot laste van den voors. eersten pagter, voor soo veel minder sal comen te gelden, sonder dat hy echter, soose hooger comt te loopen, daer van yets te eysschen sal hebben.

6. En sal tegen voors. paghter, mitsgaders oock syne borgen voorts geprocedeert werden met gereede en datelycke execu-

tien, soo op haer goederen als personen, sonder eenige vorder sommatie off reghtsplegingе en niet tegenstaende eenige provocatie en onvermindert deselve.

7. En opdat de sluykeryen te beter geweert mogen werden, is de paghter toegestaen den geheelen dagh, van dat de boom open tot deselve toegaet, op de thol plaats, 't sy selfs off yemant anders synent wegen te verblyven, om aght te nemen op alle incomende, soo Comp^{s}. als burger en andere particuliere vaertuygen, geene uytgesondert.

8. Deselve nevens een der Comp^{s}. boomwagters exactelyck te visiteren, sonder daer in van ymant verhindert te werden, op arbitrale correctie van die sigh daer tegen in eenige maniere sal gestelt hebben.

9. Eenige der voors. Europise eet- ofte drinckwaren daerin vindende, sal 't selve den onfanger en licentmeester aenstonts bekent gemaeckt werden, die dan een biljet daervan sullen verleenen, met expressie daerin van den thol off gereghtigheyt, op yder soort gestelt, om deselve daerop te mogen invoeren, alvorens voors. gereghtigheyt aen den paghter betaelt wesende.

10. Als namentlyck voor een pyp off vat met Engels

bier à 60 stuivers	Rxd.	60
een vat met mom	»	30
» » Deens bier	»	30
» » met Haantjes bier » » » Serpster bier » » » Delfs bier » » » Luycx bier en voorts andere Europise bieren	't vat »	15

namentlyck drinckbaar synde, maer versuert off eeniger maten onbequaem ter taxatie van den ontfanger en licentmeester;

voor een aem van 90 kannen met Rynse wyn	»	30
met Spaense wyn off Canarische seck	»	30
» claret	»	30
» frontinjack	»	30

met muscate off muscadel	Rxd. 20
en voorts andere wynen en vaetwerck van meer off minder begryp en inhout na advenant, drinckbaer synde, maer versuert off eeniger mate bedorven, yder na taxatie, als vooren:	
voor een aem van 90 kannen met Keulse off Nantise brandewyn	» 30
een kelder met 15 flessen met voors. dranck	» 4
» dito met Hollandse gedistilleerde wateren	» 4
en soo voorts meerder en minder fustagie, de kannen en bottels gerekent na advenant 't voors. aem:	
voor een vat Deense, Engelse off andere boter van hondert ℔ Hollants	» 8
die van cleender off minder gewight pro rato gereekent;	
een vierendeel Leytse, Delfse of diergelycke Hollantse booter	» 4
kleender of grooter fustagie naer advenant:	
voor een Engelse kaas, groot of kleen	» $1\frac{1}{2}$
een Parmesaense	» 6
» Stolckse kaas	» $\frac{1}{2}$
» gecommynde dito	» $\frac{1}{2}$
» groene dito » petersely dito » saffraen dito » Edamse, groot of kleen	» $\frac{1}{8}$
voor een groote boere ham	» $\frac{3}{4}$
» ordinaris Westphaalse dito	» $\frac{3}{8}$
» geroockte tongh	» $\frac{1}{24}$
» stuck geroockt vlees	» $\frac{1}{4}$
» do. paterstuck genaemt	» $\frac{3}{8}$
» sousys de Bolonje	» $\frac{1}{24}$
» een vaetje met anchovis van gewoonlycke groote	» $\frac{1}{4}$
» een kenneken met peckelharingh	» 4
» do. met salm	» 4
grooter en kleender vaetwerck naar advenant gerekent:	

een geroockte salm............................ Rxd. 1/2
» loode busse ofte porceleyne flesse met caveyaer.... » 4
» vaetje met 100 buckinghs off geroockte haringh. » 1
» do. met soo veel sprot.................... » 1
de vaetjes van meerder of minder getal naer advenant gerekent:
voor een groote loode busse met olyven.......... » 3
» do. kleene........................... » 1 1/2
» kelder met 15 flessen met deselve....... » 3
van minder naer advenant de flessen gerekent;
voor een groote loode busse met cappers......... » 3
een cleene dito............................ » 1 1/2
» kelder van 15 flessen met deselve........... » 3
van minder naer advenant de flessen gerekent;
een kelder van 15 flessen met braemcappers...... » 3
van minder naer advenant de flessen gerekent;
yets anders van voors. waren, dat hier niet gespecificeert is, ingevoert werdende, blyft als vooren ter taxatie van den ontfanger en licentmeester.

11. In 't vorderen van welkers thol en gerechtigheyt de ontfanger en licentmeester, mitsgaders de suppoosten van den boom, voors. paghter de vereyschte adsistentie sullen bieden en hun daer in behulpsaem wesen.

12. En by aldien de paghter eenige der voors. waeren uyt de schepen off vaertuygen, daer mede op dese rheede aengebragt syn, in een ander gelost, in eenige kreecken, rivieren off oock in 't over lant dragen buyten de groote rivier en gewoonelycke tholplaets gepasseert te wesen moghte aghterhaelt hebben, soo sal hy 't selve aenstonts den ontfanger en licentmeester bekent maken, om door ons de facto, sonder forme van procederen, de confiscatie daer van gedecerneert te werden.

13. Ingevolge van 't welcke dan de voorsz. goederen met den aldereersten op vorengedagte tholplaets, ten overstaen van den ontfanger en licentmeester, mitsgaders den paghter, in 't openbaer aende meestbiedende (alvorens door bekkenslagh een yder daer van verwittigt synde) voor contant sullen verkocht werden.

14. Te verdeelen $^1/_3$ voor die van den ontfanger en $^2/_3$ voor den paghter.

15. En sal den paghter niet vermogen de voors. sluyckerye te verswygen, nogh eenige der waaren achter de handt te houden off met de contraventeurs en fraudateurs dier wegen te composeeren, op soodanige peene, als met de volgende woorden door de Heeren onse principalen in het 30e art. van haer E. E. reglement daerop gestelt syn, namentlyck sullen (te weten de paghters off die by haer als opsienders syn gestelt) gestraft worden met de doodt en over negligentie en versuym met openbaere geesselingh en andere swaere straffe nae vereysch van saecken.

16. Maer van vooren gestelde thol en gereghtigheyt betalingh sal exempt en vry blyven alle het geene vande gespecificeerde waaren de overcomende vrunden uyt het vaderlandt, by biljet vande heeren meesters off haer E. Ed. gecommiteerdens, doceren sullen hun geconsenteert te syn om met haer herwaerts over te voeren; en welck biljet den ontfanger en licentmeester sal moeten overhandigt werden om telkens vanden invoer daer op aenteeckeningh te doen, etc.

Voor deze pacht toonde bij de opveiling niemand »eenige ge»negentheyt," weshalve de Regering den 11den Julij 1680 besloot de zaak te laten, »gelyck te vooren en tot noch »geweest is, menende, dat met dese genomene (hoewel vergeefs) »preuve de ordre en het behagen der Heeren Meesters ten over»vloede sal wesen voldaen."

$\frac{5}{11}$ Julij. *Verbod tegen het dragen van juweelen, paarlen, goud en zilver passement, gouden kettingen en knoopen en »andere geinventeerde werken of dragten van goud »of zilver." — Verbod tegen het houden van »carossen »ofte overdekte callessen".*

Dit stuk bestaat hoofdzakelijk uit extracten uit de generale missives van Heeren XVIInen van 23 November 1631, 21 October 1676 en 1 November 1678, alsmede uit het reglement van 16

October 1676, bij al welke stukken de Indische Regering is gelast maatregelen te nemen tegen de in Indië voortwoekerende weelde; welke maatregelen echter die Regering eerst bij dit plakaat schijnt genomen te hebben, — waarschijnlijk genoopt door de overtuiging, dat intusschen »deselve [weelde] »nog veel hoger als doen gesteygert" was.

De straf op de overtreding van het verbod was verbeurdverklaring van de sieraden, enz., alsmede arbitrale correctie.

Alleen de Gouverneur-Generaal en de ordinaire en extraordinaire Raden van Indie mogten »carossen" hebben.

Alleen de vrouwen, kinderen en weduwen van den Gouverneur-Generaal en Raden van Indië mogten juweelen, enz. dragen.

Het verbod gold zoowel de dienaren der Compagnie, als de vrijlieden, »uyt dese landen [scil. Nederland] met de schepen »van de Comp. overgecomen."

Heeren XVII^nen waren reeds in 1651 van oordeel, dat de weelde »als een pest; in Batavia en over geheel India voorge»coomen moet werden met een reglement ende ordre."

Dit plakaat is te Batavia bij A. van den Eede gedrukt.

$\frac{5}{11}$ Julij. *Afkondiging van eenige artikelen van het reglement van Heeren* XVII *van* 16 *October* 1676 *op den inlandschen handel in Indië, enz.*

Aanleiding tot deze afkondiging gaf de ontvangst uit het vaderland »uyt de scheeps doose" van een gedrukt extract uit bedoeld reglement, hetgeen te Batavia door A. van Eede, Compagnie's en stads-drukker, werd nagedrukt en aan alle Indische kantoren ter opvolging is verzonden.

Het extract bevat de artikelen 16, 18, 23, 26—31 van het reglement, luidende, als volgt:

Art. 16. Voort zal op poene des doodts, ten minsten van publycque geesselingh en bannissement werden verbooden, aen de Schepen uyt het Vaderlandt in de Straet Sunda, of omtrent Batavia komende, eenige Vaertuygen te admitteren, anders als

die met speciale ordre of consent van de Regeeringe zyn afgezonden: veel min aen de zelve over te geven eenige Kassen, Packen, Vaten, Bieren, of wat des meer soude mogen wezen.

Art. 18. By arrivement van eenige Schepen, 't zy tot Batavia, of in eenige andere Landen, Plaetsen of Steden van Compagnies gebiedt, sullen de Fiscaels haer exactelyk hebben te informeren, zoo by de Officieren als gemeene Volck, of in de selve, 't sy ter plaetse daer sy hare Landinge hebben ontfangen, of onder wegen oock eenige Goederen, Waeren of Koopmanschappen, buyten die van de Compagnie syn geladen, of overgenomen, om in cas van ja, tot confiscatie van die Waeren, en straffe tegens d'overtreders van de Placcaten na alle rigeur te procederen.

Art. 23. Oock wordt den Gouverneur, Commandeur of Opperhooft aen de Cabo de Bonne Esperance by desen mede gelast, sich naeuwkeurigh t'informeren, by visite der Schepen, en examinatie der Officieren en gemeene Maets, uyt het Vaderlandt daer aenkomende, of oock eenige Waeren, Koopmanschappen of Provisien, in de voorsz. Schepen syn ingenomen of aen Boort gebracht, 't sy geduurende der selver leggen in de Havenen van 't Vaderlandt, buyten soodanige, waer van speciael consent sal moeten werden vertoont, of ook wel buyten Gaets, in Engelandt, off onderwegen.

Art. 26. De voorsz. ingelade particuliere Goederen, in de Schepen van de Compagnie buyten ordre of consent, 't sy van de Bewindhebberen in 't Vaderlandt, of van den Generael ende Raden tot Batavia, of van den Gouverneur, Commandeur of Opperhooft van de Plaets van der selver Ladinge, die als vooren sullen komen achterhaelt te worden, sullen alle werden geconfisqueert, en een derde daer van genooten by den Aenbrenger, een derde by den Fiscael, en een derde by de Compagnie, des dat den naem van den voorsz. Aenbrenger, soo veel doenlyck, sal werden gesecreteert, en daer-en-boven op des selfs advancement favorabelyck gelet.

Art. 27. Gelyck als sulcks mede zal werden genooten by alle die geene, die eenige particuliere Handelingh, by Dienaers

van de Compagnie gepleeght, zullen komen aen den dagh te brengen, hoe groot de somme by Verkoopinge van die aengehaelde of ontdeckte Goederen, na voorgaende confiscatie te procederen, oock soude mogen wezen.

Art. 28. By aldien de voorsz. particuliere Goederen, buyten ordre of consent als vooren, in de Schepen van de Compagnie geladen, zouden mogen aengaen, en ingenomen syn by een Officier van 't selve Schip, of yemandt daer mede overvarende, sal de zelve werden gestraft met de doodt, ten minsten met openbare geesselinge, na exigentie van saeken.

Art. 29. En voor zoo veel belanght de Officieren, die ordre tot de inladinge, of overneminge van de voorsz. particuliere Goederen hebben gegeven, of d'inladinge of overneminge der selver niet en hebben geweert, getracht te weeren, of ter plaetse van haer eerster aenkomste, zulcks in manieren als hier na breeder werdt geseydt, niet aengegeven, sullen de selve mede werden gecorrigeert en gestraft, 't sy by deportement of anders, na bevindinge van saeken.

Art. 30. Tot welcken eynde alle Officieren, Matroosen en Soldaten, gehouden sullen wezen, ingevalle en wanneer sy kennisse sullen hebben bekomen, dat eenige particuliere Goederen buyten ordre of consent als vooren, in de Schepen van de Compagnie syn geladen, of buyten Gaets en onderwegen overgenomen, soo in 't gaen na Indiën, als in 't wederkeeren van daer, mitsgaders in Indiën selfs, of oock buyten Gaets of onderwegen, uytte Schepen van de Compagnie gelost, en aen andere overgegeven, sulcks te openbaren en aen te geven, verstaende onder genietinge van soodanige præmie als hier vooren staen vermelt. Te weeten, in 't Vaderlandt aen den Bewindhebber of Bewindhebberen, die tot het ontlossen van de selve aen Boort zullen komen: Tot Batavia aen den Generael en de Raden; Op Ceylon aen den Gouverneur of 't Opperhooft van de Plaets daer sy zouden mogen arriveren: Aen de Cabo de Bonne Esperance aen den Gouverneur, Commandeur of 't Opperhooft aldaer, en voort in Indiën aen den Gouverneur, Commandeur, Directeur of ander Opperhooft,

op de Plaets van haer eerste aenkomste. En dat alles op pœne van deportement op d'uyt-reyze, of ginder in 't Landt, in 't reguarde van de Officieren, en ten aensien van de gemeene Maets, soo in 't gaen derwaerts, als keeren na 't Vaderlandt, mitsgaders de t'huys komende Officieren, op de verbeurte van ses maenden Gagie, en voort arbitrale correctie na exigentie van saecken.

Art. 31. Oock zal niemandt in dienst als vooren, naer Indiën gaende, vermogen te weygeren getuygenisse der waerheydt te geven, des versocht, of daer toe aengemaent synde, van alle 't geene hy wegen de voorsz. Sluyckeryen en verboden Handel gesien of verstaen heeft, op pœne van deportement, in 't reguarde van de Officieren, die sulcks in Indiën zouden mogen komen voorgehouden te worden, en haer daer in weygerigh toonen, en voort ten aensien van allen anderen als wederspannige, op pœne van arbitrale correctie, en datse echter na styl van rechten daer toe sullen werden constringeert, etc.

12 Julij. *Vergunning voor de leden van het Collegie van Schepenen zijd-geweer, met goud of zilver versierd, te blijven dragen.*

Schepenen waren niet weinig bekommerd over het plakaat van 5/11 Julij 1680 tegen het gebruik van »dragten van goud »of zilver", want zij hadden geen ander zijd-geweer, dan degens, enz., »met eenich goud off silver vermengt." Zij wilden echter »alle schyn van disobedientie" vermijden en haastten zich daarom het welmeenen der Regering ter zake te vragen.

12 Julij. *Last binnen drie jaren, gerekend van* 1 *Januarij* 1680, *zijn eigendom te bewijzen op eenig graf in de groote kerk aan de oostzijde van de Tji-liwoeng.*

Indien men het bewijs binnen den gestelden tijd niet kon leveren, verloor men alle regt van eigendom op eenig graf.

Op den 10den Maart 1681 werd door kerkmeesters bij billjet aan vorenstaanden last der Regering herinnerd.

23 Julij. *Reglement voor het Collegie van Heemraden.*

Aangezien door merckelyken aanwas deser stads en lands colonie veele verre ende afgelegen landeryen dagelyks meer en meer onder culture werden gebragt, en by ervaringe ondervonden is, dat sommige eygenaars van dien, onder pretext der erffbrieven van deselve te hebben geobtineert, hun besit en beslag merkelyck wyder hebben uytgebreyt als by inhoude van gemelte brieven hun werd vergunt en toegestaan, waar door niet alleen d' E. Comp. van haere gronden ontset, de hooge regeeringe in 't verleenen van nieuwe grondbrieven aan andere meermalen geabuseert, maar ook onder nabuurige en aan een grensende landbezitters veeltyds hevige differenten ende confusien over een yder eygendom is geresulteert, dat ook tot een veyligen en gereeden toegang der wyd en zyd omhergelegen gebouwde landen, als om meer andere, nodige ende nutte insigten verscheyde bequame wegen, bruggen, slooten ende gragten dienen gemaakt, de reets begonnen voltrokken, mitsgaders de opgemaakte verbetert en met de nodige reparatie onderhouden en versorgt moeten werden, en wyders hoog nodig sy, soo tot weeringe van gedagte usurpatie der landeryen, conservatie en behout van des E. Comps regt en eygendom van hare nog on-uytgegeve gronden, afdoeninge ende beslegtinge van de differenten, onderlinge twist tusschen de ingelanden, over de limietschydinge geresen, en wel insonderheyt tot den voortgang der te maken nodige wegen, dycken, slooten, dammen, bruggen, met de onderhoudinge derselver, als anders, — Soo is 't, dat den Gouverneur Generaal en raden van India, tot voortsettinge en bevorderinge van desen allen, dienstig en nodig hebben geagt op te regten en aan te stellen een collegie van president en heemraden, aan welkers trouwe vigilantie en expeditie de versorginge van dit geheele werk met de appendentien desselven gerustelyk

mogten werden opgedragen en aanbevolen, ende ingevolge van dien goet gevonden gemelte collegie tot maintenue van desselfs respect, als eygen ontlastinge te munieeren met dese navolgende instructie en ordonnantie, waar na gemelte president en heemraden aan de eene syde en de goede ingezetenen ten platten lande aan de andere syde hun respective sullen hebben te reguleeren, namentlyk:

1. In den eersten, sal dit collegie bestaan uyt een president, die een raad van India sal zyn, en vier leeden, onder den titul van president en heemraden, en zullen deze vier leeden gekooren werden, te weten: een uyt Comp[s] dienaren en drie uyt de borgerie, welke tot meerder acquisitie van kennis jaarlyks niet en zullen verwisselen, maar permanent zyn, ten ware de burgerlyke tot Schepenen deser stede, waar toe altyd nominabel blyven, en de dienaren tot hoger bedieninge geëmployeert wierden, in welken geval zy van hun heemraadschap zullen mogen werden ontslagen.

2. Het collegie van president en heemraden zal zyn rang hebben naast dat van . . . . en zal in hunne vergaderinge onder de leden sodanige ordre werden gehouden, dat naast aan de president altyd een burger zal zitten, daar na een Comp[s] dienaar en na hem de twee resteerende burger leden volgen; dog alsoo den E. Jacob van Dyk, met afsterven van den dykgraaff Hans Held zaliger in July des voorleden jaars, de besorginge van den voortgang der onderhandse werken is aan bevolen geweest ende nu als nog onder hooger opsigt van den president deselve is waarnemende, soo zal hy geduurende zyne jegenwoordige bedieninge als heemraad zyne cessie naast den president blyven behouden.

3. Ende dewyle met het aanstellen van dit collegie 't ampt van dykgraaff verstaan is te mortificeeren, soo werd aan den persoon van den president deselve magt, authoriteyt en expeditie gedefereert, die voor desen aan gemelten dykgraaff tot voortsettinge van de gearresteerde werken en anders was staande, dog met soo veel hooger respect als desselfs caracter en eminentie die van opgemelten dykgraaff surpasseert.

4. De leden van dit collegie zullen malkanderen in maag off swagerschap niet nader mogen bestaan, als in 't reguard van Schepenen, soo hier, als in 't vaderland werd g'observeerd.

5. Zullen ook geen aannemers off mede standers mogen zyn van werken, die by haar collegie werden opgeveylt off aanbesteedt.

6. Den president en heemraden zullen eenmaal ter weeke, namentlyk des dinsdags, vergaderinge houden, om als dan audientie te geven aan een ygelyk, die voor haar collegie te doen heeft, waar toe uur en bequame plaats by hun zal werden beraamt ende uytgesien.

7. Dog zal den president authoriteyt hebben om, buyten dien gestelden dag, ook extra ordinaris vergaderinge te beleggen, 't zy op de ordinaire aangestelde plaats, off wel om de haast, die de saak mogte hebben, in zyn eygen huys.

In 't afdoen van geschillen, die tusschen ingesetenen over zaken (hier onder nader te specificeeren) voor dit collegie zyn hangende, zullen heemraden niet minder als met vier leden mogen besoigneren ofte concludeeren, en zal, by gelykheyt van stemmen, den president 't geschil met dubbelde stemme overhalen en beslegten.

8. De landdrosten respective zullen (des versogt werdende) gehouden wesen, op de ordinaris vergaderdagen van president en heemraden, hun in derselver raadsvergaderinge te laten vinden, de besoignes by woonen, van hare kennisse in voorvallende zaken dienen, sonder nogtans als een stemmend lid te concludeeren.

9. President en heemraden zullen op de intrede van haar ampt den eed aan de hooge regeringe doen en de selve voorts alle jaren, in cas van purge, wegens giften en geschenken vernieuwen, conform het formulier, dat daar toe opgestelt zal werden.

10. Tot dienst van hun collegie zullen heemraden hebben een secretaris en een kamer dienaar, den laastgenoemden onder den titul van heemradens bode.

11. Het officie van den secretaris zal zyn alle placcaten

ordonnantien, keuren en resolutien, die voor desen by generaal en raden van India op 't subject der ommelanden zyn gemaakt en nog staan gearresteerd te werden, en waar van den president en heemraden zullen oordeelen hun collegie de kennisse nodig te zyn, op te zoeken, by een te trekken en in een boek onder een register te insereeren, item alle vergaderingen, soo ordinaris als extraordinaris, naarstig by te woonen, de resolutien van president en heemraden op te stellen en die na resumptie in te schryven om onderteykent te werden.

12. Desgelyks mede de rolle van dingtalen tusschen partyen, proces hebbende, klaar, kort en beknopt in margine, nevens de presentatien te houden, de appoinctementen, als andere judicieele acten aan partyen, des begeerende, onder gelyke salaris als de secretarissen der respective geregtsbanken alhier genieten, uit te geven en voorts in alle andere, verdere poincten van zyn officie zig te reguleeren na inhouden van 't geene de Bataviasche ordonnantien op 't stuk der secretarissen der respective banken is dicteerende, voor soo veel op dese bedieninge applicabel zy. Den selven zal ook op de aanvaardinge van zyn ampt den eed van getrouwigheyt ende secretesse doen.

13. Den bode zal telkens, als den president vergaderinge laat beleggen, de leden waarschouwen en ook alle andere luyden citeeren, welke off door president en heemraden, off door haar parthyen in vergadering geroepen werden, de partyen, op de rolle staande, uyt roepen, voorts alle geregtelyke exploicten en executien in zaken, voor president en heemraden hangende, doen en zal in alles, zyn ampt aangaande, als een geregts bode gelooff gegeven werden en salaris van zyne dagementen en exploicten genieten, gelyk als de bodens van de geregtsbanken is toegeleyt, waaromme ook op 't aanvaarden van zyn officie den eedt van getrouwigheyt in handen van den president en heemraden, mitsgaders borge ter somma van . . . stellen zal tot verhaal van den genen, die by zyn versuym beschadigt mogte werden.

14. In 't doen van zyne geregtelyke exploicten off dagementen (dog daar buyten niet) zal den bode, soo wel als andere geregts

boden, een executoir stokje in de hand hebben, ook altyd een silvere plaat ofte schilt aan zyn linker borst dragen, waar op tot onderscheyt der andere bodens gesneden zal staan een clappus boom van een opgaande son bescheenen, als zullende wesen het wapen van 't collegie van president en heemraden.

15. Het district, waar over haar bewint ende jurisdictie zig uytstrekt, is het gantsche land, soo verre het zelve onder het gebiet der E. Comp buyten de stadt is staande ende gelegen, dog zal de zuyder voorstadt, soo als deselve door de stadts gragt en groote rivier omloopen wert, hier in niet werden begrepen, maar onder haar vorige jurisdictie blyven sorteeren.

16. President en heemraden zullen van alle landeryen, onder haar jurisdictie staande, by eerste gelegentheyt doen maken een generale pertinente caarte, waar in de landen met derselver gemaakte en nog te maken wegen, bruggen, slooten en gragten klaar en onderscheyden leggen afgezet en ontworpen in haare belendinge en groote, met aanwysinge van yder eygenaar zyn naam, strekkende van de stadt soo hooge zuyd waarts op en ter weder zyden zoo breet oost en west waard uyt, als gevoegelyk zal konnen geschieden, welke caarte ook zeer dienstig zal zyn om daar uyt perfectelyk te konnen vinden, hoe veel een yder ingelande tot den opheff, reets geprojecteerd ende die nog namaals in rade van India zoude mogen werden geconsenteerd, voor zyn quota zal moeten dragen, als mede om alle questien ende geschillen der ingelanderen, soo onder malkanderen als tegen de Comp. over 't stuk van limiet scheydinge te vereffenen, waar toe ook, des begeert werdende, yder ten allen tyden gehouden blyft aan heemraden zyn caarte, erff off coopbrieff te vertoonen.

17. Wyders zullen president en heemraden goede zorge dragen, dat de wegen, bruggen, gragten, dycken, dammen, slooten, die er reets, soo in 't geheel als ten deele, opgemaakt zyn en nog opgemaakt staan te werden, behoorlyk onderhouden, de onderhandse, soo veel doenlyk, voltrokken en de geprojecteerde (welke nog niet begonnen zyn) na vermogen en tyds

gelegentheyt met den eersten tot bequame passagie, soo te paard als te voet, by der hand genomen werden; dog in cas van merkelyke voorvallen, die in de onderhandse werken onverwagt en tot schade ofte veragteringe derselver mogten voorkomen, als ook van nieuwe aan te vangene werken, die van importantie zyn, zullen president en heemraden tydige kennisse aan onse vergaderinge doen, om derselver goedvinden en dispositie daar op aff te wagten, mitsgaders tot hun ontlastinge en verantwoordinge resolutie approbateur daar van te ligten.

18. De lantmeters, opsienders, werk- en timmerluyden, slaven, houtwerken en alle andere materialen, tot dit importante werk gerequireert, zullen by president en heemraden gehuurt, geloond, gekogt ofte by ondiensten ofte quade comportementen wederom gecasseert werden, sodanig als haren goede raad ten minsten kosten en meesten nutte van 't gemeene beste gedragen zal.

19. De penningen, die tot onderhouden en maken van bruggen, gragten, wegen en wat dies meer is, werden vereyscht, zullen uyt heffingen en ommeslagen, te doen over de landeryen, moeten werden gefourneert, welke heffingen en yders quota by ons pro rato de situatie en waardye, mitsgaders inkomsten der landen, zal werden begroot ende gemodereert.

20. Welke penningen in handen van heemraden tot bekostinge van de dagelykse werken zynde gesteld, zullen gehouden zyn van den ontfang en uytgave derselver eenmaal des jaars, ten overstaan van twee off meer, by ons daar toe te nomineeren gecommitteerdens, publycq. reecq., bewys en reliqua te doen.

21. Ook zullen president en heemraden goede agtinge nemen op de gemeene afwateringen en rivieren, soo van Jaccatra (anders de groote rivier), Crocot, Grogol en alle andere publycq. stroomen, vaerten ende wateren, dat deselve met geen riolen, afleydingen, timmeragie, plantagie ofte andersints verhindert, belet ofte verstopt werden, als mede dat 's heeren wegen en slooten met het inspringen van opstallen niet belemmert, nogte door buffels ofte ander vier voetig vee vertreeden ende bedorven

werden, maar zullen alles, 't gene bevinden, dat reets aan deselve eenige bekommeringe toebrengt, ofte na evidente apparentie toe te brengen staat, door den eygenaar doen weg nemen, op ruymen en in trekken, en by onwilligheyt sulks t' zynen coste laten doen.

22. Ende op dat hier inne dies te beter in toekomende mogte werden voorsien, als zynde een saake, waar aan den welstand der buyten landen ten hoogsten is gelegen, soo zullen president en heemraden daar tegens werden gemunieert met placcaten, by welke de ingesetenen alomme, op sekere peene, sodanige belemmeringe en bekommeringe van publycque wateren ende wegen zal werden geinterdiceert.

23. En zullen president en heemraden daar tegens de overtreders van voornoemde en andere placcaten, tot preservatie van de gemeene wegen, wateren, etc. g'emaneert, inhoudende eenlyx interdictie onder sekere geld boete sonder corporeele straffe, door een der landdrosten, wien de calange competeert, doen betrekken en tegens deselve tot comdemnatie in de voorsz. geld boete concluderen, mitsgaders kort en de plano by arrest regt doen, sonder dat van 't gewysde eenige provocatie tot hooger regter zal vallen.

24. Dog alle de delicten van bosch schenderyen, moorderyen, spolien, vee off slaven dieveryen, brandstigten, fugie off verleydinge der slaven en voorts generalyk alle sodanige transgressien, ten platten lande voor vallende, tegens welke by de gemeene regten, statuten en placcaten eenige lyff- off dood straffe werd gestatueert, zullen staan ende blyven ter judicature van den ordinaris competenten regter, niet tegenstaande de delinquanten door heemraden by preventie al waren g'apprehendeert, in welken gevalle sodanige misdaders zullen werden overgegeven aan den officier der Justitie, daar 't behoort, die deselve zonder eenige contradictie in versekeringe nemen en voor haar competente vierschaar te regte stellen zal.

25. By voorkominge van eenige transgressien, mesusen ende contraventien, ten platten lande grasseerende, waar tegens wel een scherpe inbindinge ende bepalinge zoude werden

vereyscht, zullen president en heemraden hun addresseeren aan onse vergaderinge en by remonstratie van de schadelyke gevolgen, die door lange continuatie van het grasseerende quaad staan te resulteren, versoeken zodanige ordonnantien als ten gemeenen beste der buyten landen werd gerequireert.

26. Dog om te prevenieeren alle misverstand, welke tusschen die van de stads geregte en heemraden over 't stuk van jurisdictie en judicature respectieve zouden konnen ontstaan, soo werd alhier tot narigtinge dit volgende gestatueert, waar na hun zullen hebben te gedragen.

27. Verschil ontstaande tusschen ingesetenen en ingesetenen over de breete, lengte en belendinge eeniger landeryen, zal de judicature van dien verblyven aan president en heemraden, als bestaande de decisie daar over ten principalen in een nametinge van 't land in questie, waar toe voor al inspectie occulair van gecommiteerde heemraden werd vereyscht.

28. Dog alsoo somtyds de weder zydse gront brieven der landeryen in questie niet te vinden en zyn ende de decisie van dien uyt getuygen ofte by hooger navorsinge moet werden gehaalt, zoo zal in zulken geval niet de plano werden geprocedeert, maar wel soo beknopt en sommierlyk, als zonder krenkinge van 't geregt ende defensie van parthyen kan geschieden, en zullen parthyen hare eygen zaken waarnemen, sonder dat door procureur off bedienaar der geregts bancken zullen mogen werden bedient, alles om de geringe waardye der landen in questie, welke soo lange train, nog kosten van een ordinaire regtsbank niet zoude konnen lyden.

29. Om welke redenen ook van heemraden vonnisse, inhoudende condemnatie ofte ontsegginge, beneden de waardye van 80 rd^{s}. geen appel ofte andere soort van provocatie plaatse hebben zal, maar met de executie voort gegaan werden, als van een vonnis by arrest gewesen; dog boven de 80 rd. bedragende, zal het de parthye, die zig daar by beswaart vint, vry staan binnen thien dagen naar de pronunciatie ofte dat het vonnis t'zyner kennisse gekomen zal zyn, voor den raad van Justitie mogen appelleeren off binnen een jaar in

reformatie komen, mits namptiseerende een boete van 20 rd^{s}. voor het fol appel.

30. Maar van sententien, gevallen in materie possessoir, niet tegenstaande boven de 80 rd^{s}. bedragende, zal geen appel off eenige andere soort van justitie toegestaan werden, dog den succumbant in cas voornoemt zyn regt voor president en heemraden mogen vervolgen in judicio petitoir, soo 't hem goed dunkt.

31. Sententien van president en heemraden zullen executabel wesen den tyd van een jaar, na welkers expiratie zonder renovatie niet zullen mogen ter executie werden gestelt.

32. Wat verders de maniere van executie van president en heemraden vonnissen belangt, daar in zal gevolgt werden 't geene in 't reguard van Schepenen vonnisse by de Batavische ordonnantie op 't stuk van executie is gestatueert.

33. Geene zaken off processen, waar over, voor het oprigten deser ordonnantie, bereyts een gewysde van den raad van Justitie off schepenen is gegaan, zullen voor president en heemraden mogen werden verheft off rauwelyks geintenteert, vermits derselver litis finitie, gelyk ook niet die reets voor gemelte banken litis pendent zyn, de welke aldaar zullen moeten werden gedefinieert.

34. Questie ontstaande over koop, verkoop, huure, gebruyk, eygendom, erffenisse, verpandinge van landeryen ende generalyken over alle 't geene de mate en belendinge derselver niet concerneert, zal door partyen ter eerster instantie, zonder bekreuninge van president en heemraden, voor den dagelyksen regter, daar 't behoort, werden gebragt.

35. Voor elke occulaire inspectie, die heemraden ter requisitie van parthyen komen te doen, zal yder gecommitteerde voor zyn salaris genieten, indien de visite binnen de forten geschiet, drie en indien boven de forten ses rd^{s}., te weten voor elke visite, die binnen een dag afgedaan kan werden; andersints meer dagen daar toe requireerende, tot arbitragie van den president, welke penningen by parthye, die de inspectie versoekt, op kosten van ongelyk, voor aff onder den secretaris sullen moeten werden geconsigneert.

36. Imant bevonden werdende meer lands van de Comp. onder zig geslagen en in bezit genomen te hebben, als zyn donatie ofte coopbrieff inhoud, zullen heemraden by occulaire inspectie ende nametinge als anders hun exactelyk informeeren en van hare bevindinge by rapport in rade van India kennisse geven en onse dispositie daar op afwagten, sonder inmiddens provisie van ontruyminge off eenigerhande beswaarnisse tegens de bezitters van dien te verleenen.

37. Die geene, dewelke voortaan eenig land, d'E. Comp. toe komende, by wege van donatie zal willen versoeken, zal zig eerst hebben te addresseeren aan president en heemraden, en pertinente aanwysinge van 't begeerde land doen, van welkers situatie ende waardye heemraden, na genoomen occulaire inspectie, door gecommitteerden aan ons perfecte kennisse en informatie zullen geven.

38. De regeeringe en bemoeyinge over de Javanen en alle andere inlantsche natien, onder deser stede jurisdictie remorerende, zal blyven, gelykse van outs is geweest, te weten onder hun expres daar toe gesteld opperhoofd ende landdrosten respective, mits dat deselve officieren gehouden zullen wesen, in cas van noot, het zy by schielyke en heftige opwateringe uyt de rivieren en boven landen, om openinge elders te maken ofte wel eenige andere onvermydelyke vereyschte behulpsaamheden, op de begeerte van den president, de naast aan de hand zynde Javanen opstonds te ontbieden en deselve tot het gerequireerde nodig werk ordonneeren, mitsgaders daar mede spoedelyk doen voortvaren, dog voor welken dienst gemelte lieden dan ook na discretie en goed vinden van den president en heemraden zullen geloont werden.

39. Dog zullen beyde de landdrosten specialyk ende voorts generalyken alle andere officieren van de Justitie, als ook, by voorvallende occagie, die van de militie gehouden zyn, den president en heemraden alle mogelyke adsistentie en kragtdadige maintenue ende behulpsaamheyt in cas van hun officie toe te brengen, hunne persoonen tegens alle quade ontmoetinge en moetwillige menschen te protegeeren.

40. Wyders zullen alle ingesetenen, welke van president en heemraden in haar vergaderinge werden geroepen, ten allen tyden gehouden zyn te compareeren, op verbeurte voor de eerste reys, dat absent blyven, van een quart rd[s]., voor de tweede maal een halve rd[s]., en de derde reyse niet comparerende, zullen deselve gemulcteerd werden na discretie van den regter; dog in cas van proceduuren, ymand, door zyn partyeter rolle geciteerd en niet comparerende, zal vervolgens in cas van defaulten tegens deselve geprocedeert werden volgens ordonnantie deser stede, by de respective regtbanken gebruykelyk.

41. Eyndelyk werd den president en heemraden by desen specialyken geauthoriseert ende gequalificeert om getuygen, die in zaken, voor hare vergaderinge in proces hangende, hebben gedeposeert, den eedt te mogen afnemen, mitsgaders de zaake intricaat zynde, deselve parthyen te imponeeren.

42. Welke bovenstaande instructie en ordonnantie wy verstaan, dat zodanig agtervolgt en naar gekomen zal werden, behoudende nogtans aan ons de nader ampliatie ofte alteratie van dien, daar het by ervarentheyt zal werden bevonden te vereysschen.

Eedt voor President en Heemraden.

Ik beloove ende sweere den staat der vrye vereenigde Nederlanden, ende wegens deselve den Ed. heer gouverneur generaal en raden van India, hier te lande, gehouw en getrouw te wesen, dit ampt van heemraadschap over Batavias ommelanden opregtelyk te bedienen, het regt ende geregtigheeden van d'E. Comp. getrouwelyk voor te staan, de secreten van dese kamer aan niemant te openbaren, van niemant die voor dit collegie processen heeft ofte opparent hebben zal, eenige giften ofte geschenken, directelyk nog indirectelyk te ontfangen, ofte onses wetens door imant van onse onderhoorige te laten ontfangen, het welvaren deser republycq in 't gemeen, en ten platten lande in 't besonder te helpen bevorderen, mitsgaders goet kort regt aan een yder, die voor desen rade te doen

heeft, te administreeren en expeditie te verleenen, gelyk vrome regters toestaat ende betaamt, alles agtervolgens den generalen articul brieff en placcaten, mitsgaders de instructien en ordres van de heeren Seventhiene onse principalen, als ook den Gouverneur Generaal en raden van India geëmaneert ende nog te emaneeren.

Soo waarlyk helpe my Godt Almagtig!

Eedt voor den Secretaris van Heemraaden.

Ik beloove en sweere den staat der vrye vereenigde Nederlanden, en wegens deselve den Edelen heer Gouverneur Generaal en raden van India, hier te lande, gehouw en getrouw te wesen, dit ampt van secretaris opregtelyk te bedienen, de secreten van dese kamer aan niemant te openbaren, den president en heemraden en een ygelyk, met welke ik in myn ampt te doen hebbe, vromelyk te dienen, voorts my in alles volgens de ordonnantie, op dit ampt beraamt en nog te beramen, te dragen als een neerstig getrouw secretaris toestaat ende betaamt, dit zal ik niet nalaten om eenige gunst, haat, profyt off schaden.

Soo waarlyk helpe my Godt Almagtig!

Eedt voor den Bode van Heemraaden.

Ik beloove en sweere, dat ik den president en heemraden gehouw en getrouw zal zyn, deselve alle eere en behoorlyk respect bewysen, alle citatien, dagementen en provisien van justitie, my door haar E. off door partyen belast off ter hand gestelt, in alle neerstigheyt en trouwe te doen en te exploicteren omtrent den genen, aan welken dien behooren, en van myn wedervaren getrouw relaas en rapport doen, en wyders dat ik my in dit ampt van heemraden bode opregtelyk dragen, 't zelve met alle vlyt punctueelyken agtervolgens myne instructie en ordonnantie bedienen zal.

Soo waarlyk helpe my Godt Almagtig!

Eedt voor den Landmeter.

Ik beloove en sweere, dat ik den staat der vrye vereenigde

Nederlanden ende wegens deselve den Edelen heere Gouverneur Generaal en de raden van India, hier te lande, gehouw en getrouw zal wesen, my in 't meten der landen, daar toe ik versogt ofte by heeren heemraden geordonneert zal worden, discreet en onpartydig tusschen parthyen dragen, een ygelyk vlytig bedienen, my met het salaris daar toe staande te vreden houden, ende voorts in alles als een eerlyk man en getrouw landmeter betaamt, my schikken en comporteeren zal.

Soo waarlyk helpe my Godt Almagtig!

30 Julij. *Bepaling, dat het Collegie van Heemraden »bij »defect off veranderinge van eenige der leden" zich zelf aanvullen en niet aan de jaarlijksche »verkiesinge »subject" zyn zoude.*

27 Augustus. *Afschaffing der vroeg-predicatie. — Bepaling, dat elken Dingsdag, des avonds te ½ 7 ure, in de groote Nederlandsche kerk te Batavia gepreekt zoude worden. — Vaststelling van het begin der Zondag-voormiddag-predicatien op ½ 9 uur.*

2 September. *Bepaling, dat de Secretaris van het Collegie van Schepenen moest aanhouden »een blaffert ofte »aenteyckeningh boeckje, in't welcke de dagelijcxe reglementen van den raed voor de procureurs in't bedienen »van haere processen, als andere observantien ende »dispositien, raeckende de gerechts bancken, sullen wer»den geregistreert".*

Deze bepaling is door Schepenen zonder medeweten van de Regering gemaakt.

De inhoud van den bewusten »blaffert" is in dit plakaatboek opgenomen.

3 September. *Ampliatie van de instructie en het eedformulier voor den vendu-meester te Batavia en voor de Secretarissen van de Collegiën van justitie.*

Deze ampliatie, gemaakt »tot voorcoominge van frauden, »abuysen, etc.", luidt:

dat den vendumeester deser stede, nochte de respective secretarissen van de collegien der justitie voortaen, in het houden der vendutien in haere respective qualiteyten, geene vaste goederen publicque sullen mogen presenteeren, opveylen, nochte vercoopen, tenzyse alvoorens verseeckert syn, dat sodanige goederen vry ende onbelast bevonden werden; ende die belast ofte beswaert mochten wesen, als dan sulcke beswaernisse ende belastinge in de conditien der opveylinge ende vercoopinge perfect op te stellen ende bekent te maecken; ofte dat sy, andersints contrarie doende, voor de schaede, die daer uyt mochte voortcoomen, sullen moeten instaen ende responsabel blyven.

Volgens de resolutie van 25 Julij 1687 is in 1680 »de bediening" van het vendu-meesterschap gescheiden van die »van »'t secretaris ampt der Weescamer."

27 September. *Bepaling, dat men, binnen veertien dagen na de afkondiging van dit biljet, alsnog zoude mogen instituëren de actiën op of tegen den Curator ad lites, bedoeld bij het biljet van 3/4 October* 1679.

8 October. *Vernieuwing van het plakaat van* 13 *Augustus* 1674 *tegen het zich begeven naar Indië buiten den dienst der O.-I. Compagnie.*

Dit stuk, uitgevaardigd door de Staten-Generaal, betreft ook de West-Indische Compagnie.

Het is afgedrukt in Cau en Scheltus, groot plakaatboek, III, bladz. 246.

23 October. *Aanstelling van een lid der Hooge Regering tot »Commissaris over den ommeslagh van 's Com»pagnies equipagie" te Batavia.*

11 November. *Uitschrijving van een vast- en bede-dag wegens het aanstaande vertrek van de retour-vloot.*

21 November. *Aanstelling van een Landmeter voor de landen buiten de stad Batavia.*

De aanleiding van dit, van Schepenen afkomstige stuk, was, »dat de culture ten platten lande hier om her dagelycx meer »en meer wert uytgebreidt ende voortgeset, ende dat het »rooymeesters ampt binnen en 't landtmeeters ampt buyten «de stadt niet wel sonder verlet der ingeseetenen by een ende »deselffve persoon conde worden waergenomen."

Een rooimeester werd ter gelijker tijd door Schepenen benoemd, maar van medeweten of goedkeuring der Hooge Regering nopens de aanstelling van een landmeter blijkt niet.

Op 10 April 1684 waren er twee landmeters, die verschil hadden gekregen over het gebied, waar binnen ieder hunner werkzaam moest zijn. Schepenen wezen daarom aan den eenen toe de stad, aan den anderen, wat daar buiten lag en onder de jurisdictie der Compagnie sorteerde.

1681.

8 Januarij. *Bepaling der boeten op het aanvragen van relief in regts-zaken.— Order op het grosseren.*

Dit stuk, door het Collegie van Schepenen zonder medeweten van de Hooge Regering uitgevaardigd, luidt, als volgt:

Van nu voortaan in een zake soo verre geprocedeert synde, datter van verdere productie is gerenuncieert en d'een of d'ander parthye van deselve renunciatie versoekt gereleveert te syn, sal 't selve niet werden toegestaan, dan mits boven d'oncosten van 't retardement van 't proces 6 Rd^{s}, en soo verder in deselfde sake ten tweede male versoght wierde relieff, sal, bevorens 't selve toe te staan, 12 Rd^{s} moeten betaelt wer-

den, alles ten voordeele van den armen, te betaelen by den procureur van den req[t] van 't relieff, ten ware hy soude doen blycken, dat niet hy, maar zyn meesters oorsaccke ware, dat de stucken, tot welkers exhibitie relieff werd versoght, niet voor de renunciatie syn g'exhibeert; en sullen sy altyt, als relieff versoeken, met hare in te dienen stucken gereet moeten komen.

Is ook verstaan, dat de procureurs voortaan in hunne schrifftuuren, diese in den processe overleggen, ten minsten twintig regels schrifts op een zyde, mitgaders 24 à 26 letters in een regel sullen stellen.

15 Januarij. *Verbod tegen het begraven van lijken van lijfeigenen op eigen erf.— Voorschrift nopens het gevangen nemen van lijfeigenen.*

Zonder voorkennis van de officieren van justitie mogt men geen overleden slaaf of slavin op zijn eigen erf begraven, tenzij men zeer ver buiten de stad Batavia woonde. In dat geval moest men twee buren als getuigen oproepen.

Indien men ter voorkoming van onheil verpligt was een slaaf of slavin te arresteren, moest men hiervan binnen 24 uren kennis geven aan den officier, »die het competeert."

Dit stuk, afkomstig van het Collegie van Schepenen, bevat geene strafbepalingen.

Het is vastgesteld met het voornemen »om namaals by »placcaat van d'Ed. Hoge Regeringe te obtineren", maar dit plakaat is niet aangetroffen

16 Januarij. *Bepaling, wanneer de harquebusade (doodschieten) het onthoofden kon vervangen.— Beslissing der Regering in zake verbeurdverklaring der goederen van twee ter dood veroordeelde personen.*

De Raad van justitie werd gemagtigd om, »by aldien in de »executie des [door de Regering] g'approbeerde dood vonnisse

»metten swaerde omtrent den scherpregter eenige alteratie mogt »werden bevonden", in zoodanig geval het onthoofden door doodschieten te vervangen.

De Raad van justitie had twee personen ter dood veroordeeld en hunne goederen verbeurd verklaard.

Sedert bleek, dat de veroordeelden, in plaats van iets te bezitten, met schulden overladen waren.

De Regering bevestigde dientengevolge het doodvonnis, maar »disapprobeerde" de verbeurdverklaring.

20 Januarij. *Toekenning van salaris aan den Mahomedaanschen priester, die ten behoeve van het Collegie van Schepenen aan Mahomedaansche getuigen den eed moest afnemen.*

Vroeger geschiedde zulks gratis, maar voortaan zoude voor elke comparitie 1 rijksdaalder aan den priester betaald worden.

Schepenen regelden deze aangelegenheid zelven.

$\frac{21}{28}$ Februarij. *Verbod tegen het in voorraad hebben en verkoopen van arsenicum, antimonium of ander vergift.*

Die vergiften werden openlijk in het groot en klein verkocht, welke omstandigheid, volgens berigt van Schepenen, aanleiding gaf, »hoe verscheyde boosaerdige menschen tot nadeel ende »onheyl van haer even naesten sich niet en ontsien nu en dan »het arsenicum (rattenkruyt) tot uytwerckinge van alle quaet »te gebruycken."

Alwie eenig vergift »tot wettige ende goede gebruycken" noodig had, zou daarmede uit Compagnie's magazijn of door den stads-apotheker »gerieft" worden.

Alwie één of meer soorten van vergift in voorraad had, moest zich daarvan binnen eene maand »naer den dach van »heeden" bij de Compagnie »off anders onlasten."

De poenaliteit was voor de koopers en verkoopers confiscatie

van het vergift, betaling eener boete van 100 rijksdaalders en arbitraire correctie naar bevind van zaken.

Het verbod gold voor »een ygelyck onser ingesetenen ende »onderdanen, binnen ende buyten deser stede habiteerende."

$\frac{7}{10}$ Maart. *Last tot het inleveren van eigendoms-bewijzen van graven in de groote kerk, staande aan de Oost-zijde van de groote rivier te Batavia.*

Daartoe gemagtigd bij resolutie der Hooge Regering van 7 Maart 1681, vaardigden kerkmeesters dezen last uit.

Binnen drie jaren, gerekend van 1 Januarij 1682, moest men aan kerkmeesteren zijn regt van eigendom op die graven bewijzen, »op peene andersints de eygendom daer van te verliesen."

8 Maart. *Bepaling van het aantal »kaffers" (oppassers), toegevoegd aan eenige officieren van justitie.*

Dit aantal werd vastgesteld op:

8 voor den Bailluw;
8 » » Landdrost aan de West-zijde;
6 » » » » » Oost-zijde.

10 Maart. *Verbod tegen het deserteren van Compagnie's dienaren naar Bantam, enz.*

In de resolutien der Hooge Regering van 10 Maart 1681 komt voor, dat zij »tot weringe van het jegenwoordige buyten-»sporige weghloopen van Comp^s. dienaren naar Bantam, als »elders, met den allereersten daar tegen ende ten dien eynde »een strickt placcaat soude doen emaneren, met hooge straffe »op die schelmstucken."

Het blijkt niet, dat het plakaat werkelijk is afgekondigd.

6 Junij. *Bepaling van de rang-orde van de Collegiën van Schepenen, Weesmeesteren en Heemraden bij officiële gelegenheden.*

Deze rang-orde, waarover veel te doen is geweest, was: eerst Schepenen, dan Weesmeesteren en daarna Heemraden.

13 Junij. *Last om alle testamenten bij de Weeskamer te doen registreren.*

Deze registratie was reeds »van oudsher geordonneert »ende gebruyckelyck" geweest, maar »by frivole exceptie" meermalen niet toegepast, waardoor weduwen, weezen en andere erfgenamen dikwerf groot nadeel leden.

De Collegiën van justitie werden nu aangeschreven »daer op »reguard te nemen, indien 't door yemandt quaeme gediffi- »culteert ende in disput gebracht te werden."

Vreemd is, dat deze last eerst den 13en Julij 1713 in Rade van justitie te Batavia ter tafel is gebragt om achter de Statuten van Batavia te worden ingeschreven, en dat geene straf op de overtreding van dezen last werd vastgesteld.

18 Junij. *Aankondiging van het openlijk doen van rekening en verantwoording door het Collegie van Heemraden op* 23 *Junij* 1681 *in de raadkamer van Schepenen.*

De rekening en verantwoording begon van de instelling van het Collegie van Schepenen af en omvatte de »administratie »ende uytgegeven gemeene penningen, soo tot het graven der »begonne ringsloot aen de westzyde, als tot reparatien van »wegen, bruggen, dammen, dycken en wes meer daer aen »dependeert."

$\frac{8}{18}$ Augustus. *Voorschriften nopens maten en gewigten, den ijk daarvan en de zwaarte van brood.*

Dit stuk, uitgevaardigd door het Collegie van Schepenen, na verkregen magtiging der Hooge Regering, luidt, als volgt

Alsoo myne heeren, den President en Schepenen deser stede, 't zedert een geruyme tyd herwaarts meer en meer hebben ondervonden, dat de wyn verkoopers en herbergiers in 't uytmeten en tappen van haren drank geen andere kannen als van thien mutsjes, in plaatse van stads kannen, inhoudende elf mutsjes, gebruyken, onder voor geven zy haeren drank ook met gelyke kannen van thien mutsjes van de Comp^e inkoopen en ontfangen;

Dat ook de gantings, by de rys- en zoutverkoopers in gebruyk zynde, haere volle mate niet konnen inhouden, zonder datse merkelyk boven haere kanten werden opgehoogt, waar door dan in 't overstorten der gantings de opgestapelde rys voor een gedeelte daar bezyden afrolt en de koopers onthouden wert;

Dat ook langs hoe meer bevonden wert, geen andere gewigt ten yk te komen dan Chinees catty gewigt van hondert in de hondert twee en twintig en een halve ponden Hollands, niettegenstaande het genoegsaam kennelyk zy, dat de Europiaansche winkeliers, kramers en backers geen andere dan het Hollands pond gewigt gebruyken;

Soo is 't, dat wel gemelte haar Eerwaardens tot preventie van alle bedrog, verkortinge en morsseryen, welke uyt bovenstaande, tot nu toe gepleegde mesusen zoude konnen ontstaan, hoog nodig geagt hebben te interdiceeren, verbieden en te belasten, gelyk deselve met communicatie en authorisatie van den Ed. heer Gouverneur Generaal en de raden van India interdiceeren, verbieden en belasten by desen.

Eerstelyk, dat geen wynkoopers, herbergiers off andere, welke hun met drank verkoopen erneeren, voortaan in 't uytmeten off tappen van haren drank geene kannen off maeten van thien mutsjes, maar stads flap-kannen, inhoudende elff mutsjes, en zulcxs de klynder mate na advenant, zullen mogen gebruyken, nog ook in hare huysen (onder wat pretext het ook zoude mogen wesen) hebben, nog behouden, werdende ten dien eynde een ygelyk van hun belast hare tot nu toe gebruykte kannen en maten, die niet meer dan thien mutsjes

de kan inhouden, op den aanstaanden yk te brengen, omme aldaar ingetrokken ende vernietigt te werden.

En vermits goed gevonden is, dat voortaan, soo wel de gantings, als de balys zullen afgestreeken worden, soo wert aan alle rys verkoopers en andere, welke hunne waren by de ganting uytmeten, geinterdiceert geen andere gantings, 't zy heele off halve off wel minder maten, te gebruyken als de sodanige, welke niet behoeven opgehoogt te werden, maar gelykkantig afgestreeken zynde, hare behoorlyke mate en gewigte van vyff gantings in een baly tot 66 $^5/_8$ ponden off 46 balys in een last van 3066 ponden gemeene rys inhouden, met welke mate en hoedanig ook het zout voortaan sal werden gemeten, sonder te reflecteeren op het meerdere gewigt, hetwelke die spetie daarmede komt uyt te maken. Ende alsoo de gantings, nu in usance zynde, te kleyn bevonden werden om sonder ophooging de volle en behoorlyke mate uyt te leveren, soo wert een ygelyk gelast deselve op den aanstaanden yk te brengen (alwaarse zullen werden ingetrokken) en zig van de nieuwe, daar toe verordineerde gantings te voorsien, sonder eenige van de oude, 't zy onder wat voorwendsel het ook zoude mogen wesen, onder zig te blyven behouden. En zal een ygelyk gehouden zyn zyne eygen g'eykte mate te gebruyken, sonder die van niemant te mogen leenen, als eenelyk van den ykmeester, 't welk om de kortheyt des tyds, die er van nu tot den aanstaande yk voor handen is, wert toe gelaten.

Wyders zullen alle Europiaansche winkeliers, kramers en backers geen ander gewigt vermoogen te gebruyken als het Hollands pond gewigt tot 16 oncen in een pond Troys, en gehouden zyn hun gewigt, zoo wel als andere ingezetenen, telkens op den yk te brengen om geykt te werden. En werden de backers by desen gewaarschouwt het broot op sodanigen swaarte te moeten backen, als er by de Bataviase statuten ofte nadere tarwen ordonnantien, desen aangaande, is gestatueert, te weten het broot van een dubbelde stuyver op 13 en het witte broot van gelyke prys op elff oncen gerekent op 16 oncen in een pond Troys.

En niet tegenstaande voor als nog toegestaan werd, dat de Chineese winkeliers en speck verkoopers by 't out gebruyk van hare daats off catty gewigt zullen werden toegelaten, soo werden egter deselve gelast ende bevolen van nu voortaan hare daatsen met de daar aanhangende gewigten, 't zy kleyn off groot, ook telkens op den yk te brengen ende te verthoonen, alles op sodanige peene ende correctie, als er by de Bataviase statuten deser stede op het stuk van den yk zyn gestatueert en verdere arbitrale correctie.

18 (?) Augustus. *Last tot het doen ijken van maten en gewigten.*

Tot het ijken zoude gedurende eene week, beginnende met den 25sten Augustus 1681, op het stadhuis, des namiddags van 2 tot 5 uur gelegenheid worden gegeven.

Het merk zoude ditmaal wezen L 2.

19 Augustus. *Aanwijzing van doctoren en chirurgijns tot het instellen van een onderzoek naar met »lazary" besmette personen te Batavia.*

Sedert eenige jaren was die ziekte te Batavia meer en meer toegenomen, weshalve het Collegie van Schepenen reeds op 16 Julij 1681 had besloten daarnaar een onderzoek in te stellen.

Vele zieken verzetten zich tegen de »onaengenaeme ver»plaetsinge ende afschuwelycke inwoninge van 't lazarus-huys."

Zulks hielp hen echter niet langer, want »sonder verdere »contradictie" moesten zij »opgebracht" worden.

8 September. *Toekenning aan de zieke slaven in het Leprozen-huis, alsmede aan de gezonde, in die inrigting werkzame slaven van 40 pond rijst, 3 pond zout, 1/2 pond peper 's maands, nevens 1 stuiver aan geld per dag.*

Op de algemeene klacht van de leprozen over het slechte eten, hun door den binnen-regent en den schaftmeester van het Leprozen-huis verstrekt, hadden de buiten-regenten aan de zieken een maandelijksch kostgeld in plaats van eten doen uitdeelen, welke maatregel goed werkte.

Zij wenschten nu »tot bekrachtinge van de vereyschte »menagie van dit huys" dien maatregel te wijzigen voor de onvrije zieken en voor de slaven der inrigting, welke voor »cost ende Sondachs gelt" hadden genoten $2\frac{1}{2}$ rijksdaalder 's maands per hoofd.

Schepenen keurden zulks op eigen gezag goed en magtigden tevens de buiten-regenten de slaven, die »in oppositie" mogten komen, te straffen met »de dagge, donckere gevanckenisse »ofte wel kettingh", naar bevind van zaken.

Het besluit werd door Schepenen genomen »onvermindert »deliberatie ende dispositie, off men de besmette slaven buyten »lasten van 't opgemelde huys door hunne meesters op eygen »costen niet soude connen laeten onderhouden."

$\frac{29}{30}$ October. *Vernieuwde afkondiging van het bepaalde op 3 September* 1680 *nopens den Vendu-meester, enz.*

11 November. *Afkondiging van een bede-dag wegens het aanstaande vertrek van de retour-vloot onder bevel van den aftredenden Gouverneur-Generaal, Rijckloff van Goens.*

Publieke werken mogten op dien dag niet worden »gehan»teert, onder de poenaliteyten, daer jegens van outs ge»statueert."

30 December. *Wijziging van eenige pacht-voorwaarden.*

1° verpachting van het maandelijksche hoofdgeld der Chinezen. Voortaan zouden van de betaling van dat hoofdgeld vrijge-

steld zijn de kapitein, luitenant, vaandrig en de eerste sergeant der Chinezen, alsmede de Chinesche leden van het Collegie van Boedelmeesteren.

2° verpachting van de waag. Geen waaggeld zoude verschuldigd zijn voor de bosjes »suyker catoepa, die niet »by picols, maar by stux na gewoonte van buyten werden »aangebragt."

3° verpachting van het slachten van bestiaal. Geene geregtigheid zoude voortaan betaald worden voor buffels, »die hier door onse ingesetenen in de Batavische Omme»landen tot eygen gebruyck werden geslagt en niet veel »en emporteren."

1682.

C. SPEELMAN.

6 Januarij. *Vergunning voor den pachter van het Molenvliet »voor ofte omtrent Jaccatra" tol te heffen van de aldaar passerende goederen.*

Deze vergunning werd verleend, omdat langs eene kort te voren gegraven gracht »boven Noortwyck" vele goederen naar de stad werden vervoerd zonder tol te betalen.

De vergunning moest ingeschreven worden in »het pagt»en ordonnantieboeck."

15 Januarij. / 6 Februarij. *Voorschriften nopens emancipatie van lijfeigenen bij acte onder levenden en nopens personen, besmet met »de sieckte van lazarye."*

Het gedurig vrijgeven van slaven, zonder behoorlijke voorziening in hun onderhoud, had o. a. ten gevolge, dat de Diaconie, »niettegenstaende de groote collecten en liberale »giften", welke jaarlijks inkwamen, »meer ten agteren dan »te voren" was geraakt.

Vrij gegeven slaven en slavinnen, op wier doen en laten weinig of geen toezigt bestond, maakten zich dikwerf schuldig aan »fieltstucken, dievery ende bedelary."

Ook meende de Regering, dat door die ex-slaven en slavinnen bevorderd werd »de droevige ende besmettelycke sieckte »van laserye, dewelcke, Godt betert, tegenwoordig al veele »schynt te domineeren."

Om een en ander tegen te gaan bepaalde de Regering:

1. Eerstelyck, wert by desen aen alle notarissen en ook in gelycker voege aen alle particuliere en publicque persoonen, wie het ook moge wesen, geinterdiceert ende verbooden, dat van nu voortaen geenige vrybrieven aen eenige slaven of slavinnen sullen mogen worden verleent ofte gepasseert, hetsy notarieel of onder de hant ofte hoedanigh het oock mogte wesen, mitsgaders de sodanige verleende vrybrieven, die na den dagh van heden sullen werden bevonden gemaeckt ofte uytgegeven te wesen, voor kragteloos ende van onwaerden sullen werden gehouden ende verklaert ende bovendien de passeerders ofte onderteyckenaers van alsulcke vrybrieven deswegen verbeuren een boete van ses ryxd. voor de eerste reyse en dubbel ofte verdere correctie, indien het meermaels mogte geschieden; ende wert daerentegen geordonneert, dat alle diegene, die genegen mogte syn eenige van haer slaven in vrydom te stellen, de soodanige daer aff kennisse en verthoninge sullen moeten doen aen het Eerw. Collegie van heeren Schepenen, omme voor haer Eerw. of haer Eerw. gecommitteerdens, ten overstaen van derselver Secretaris, te compareren ende als dan door deselve gecommitteerden te werden geoordeelt off alsulcke lyffeygenen buyten praejuditie en laste van de gemeente hunne vrydom mogte werden vergunt ofte niet, en waeromtrent ten principalen reflexie sal moeten werden genomen, off alsulcke lyffeygenen in staet en bequaem mogten werden geoordeelt omme in dien staet van vrydom voor haer selfs ofte met haer vrouwen en kinderen, diese mogten hebben, sig buyten last vande gemeente te konnen erneren en haer kost winnen, en dat ten minsten voor den tyt van ses

jaeren, of dat, by gebreecke van dien, hunne lyffheeren ofte wel vrunden of magen ten genoegen aenwysinge mogten komen te doen van soodanige effecten tot derselver sustentatie, waeruyt deselve maendelyx voor haer leven langh ofte ten minsten voor ses jaeren buyten last en beswarenisse der Diaconie soude mogen en konnen gealimenteert ende gevoed werden; en hoedanigh dat in gelycker maniere oock moet ende sal verstaan werden van alle sulcke lyffeygenen, die haere vrydom van hunne lyffheeren ofte meesters mogte komen te koopen.

2. Ende sullen derhalven, opdat in desen allen geene abuysen mogten werden begaen, voor ofte door niemant eenige actens off brieven van vrygevinge of vrykopinge van lyffeygenen mogen werden gemaeckt ofte gepasseert, dan alleenlyck by den secretaris van 't Eerw. Collegie van Schepenen, om dan ook die geconsenteert en in forma opgestelt mogten syn, by twee gecommitteerde Schepenen en voorsz. secretaris te werden onderteyckent en daer aff een perfect protocol ter selver secretarye van Schepenen te houden, sullende ingevallen ymant mogte bevonden werden, 't sy by vertreck of andere gelegentheyt of oock nogh in loco synde, sig van eenige lyffeygenen, 't sy om sieckte, onnuttigheyt off andere redenen, sonder het passeeren van behoorlycke acte te hebben ontslagen, in dien gevalle by uytvindinge, soodanige lyffeygens weer tot hunne laste gebraght en bovendien de voorsz. meesters off die hun persoonen mogten representeeren, door den officier voor den geregte of justitie, als overtreders van onse gestatueerde orders gecalangeert en na bevindinge van saecken gecorrigeert te werden.

3. En waar op en omtrent de Eerw. broederen Diaconen ook gerecommandeert en geordonneert werden successive te letten om, by aldien ofte wanneer haerlieden sulck slagh van volkje mogte voorkomen om eenige onderhout te versoecken, boven het affwysen van deselve, daer aff aenstonts ook kennisse en communicatie aen een van de officieren der justitie te geven, opdat de soodanigen ten eersten verseeckert en na hunne hoedanigheyt en toestant en van waerse gecomen syn, het verder

nodige ondersoek mogte gedaen werden, gelyck oock behalven dien alle de respective officieren in't generaal en ider in 't bysonder expres werden geordonneert om alle geinfecteerde, mismaeckte, afsienelycke en andere onredelycke creaturen van menschen, de welcke voor 't gesigt van swangere vrouwen off eenige andere motiven in de gemeente schadelyck mogten werden geoordeelt en sigh al egter niet en ontsien, soo besoght alsse mogten wesen, langs de huysen en straeten haer kost te gaan bedelen, en waerin ook alle publycke bedelaers in 't gemeen werden begrepen, te doen opvatten en na genomen informatie en inspectie, des nodigh, ook de facto naer het Laserushuys ofte de ketting te doen overbrengen, nadat na gedane visite der lichamelycke constitutie ten eersten daeraff behoorlycke rapport aen den Ed. Heer Gouverneur-Generaal sal overgebraght en door Syn Ed. ordre gestelt syn, om alsoo de straeten der stadt daervan te suyveren, hoedanigh het inde voorsteden, langs de cingels en verder buyten de stadt mede verstaen wert in eygener manieren by achterhalinge van sulcke menschen te sullen moeten stant grypen.

4. Soo is ook nogh by desen nodigh geoordeelt en gearresteert, dat om het droevigh quaet ende verdere inwortelinge vande besmettelycke sieckte van laserye te deser stede, die onder verscheyde inwoonderen nogh al meer en meer schynt toe te nemen, na vermogen te weeren ende voor te komen, naer de intentie, die daer al een geruymen tyt heeft gelegen ende het voorstel van Heeren Schepenen nader deswegen nu jongst gedaen, dat de respective wykmeesteren, soo binnen als buyten de stadt, maendelycx aen haer Eerw. sullen hebben op te brengen een notitie of rolle van al sulcke personen, 't sy mans of vrouwen, jonk of out, alser mogten bekent ofte berught syn met die droevige quale beset ofte besmet te wesen, om dan ten aen te stellen dage de sodanigen op ordre van Schepenen met communicatie deser hooge regering te doen citeeren en compareren, hetsy binnen des E. Comp^{s} hospitaal ofte wel binnen het stadthuys ofte elders, ende daer dan door de daertoe expres gecommitteerde practisyns gevisiteert en van derselver bevin-

dinge een waeragtigh rapport naar conscientie gedaen te werden, om dan wyders nae gelegentheyt van saecken daerinne te konnen handelen ende wesentlyck geinfecteerde tot voorkoming van verder infectie, al ten eersten naer het Lasarushuys te doen overbrengen; en hoedanigh ook de visite, by aldien er eenige luyden van fatsoen mogten onder genomineert ofte gevonden werden, ten haeren huyse sal moeten gedaen en daerop en over dan mede sonder dilay de noodige ordre van den heer Gouverneur-Generaal door Schepenen over de sodanige versoght en verwacht werden. .

Den 27sten Januarij 1682 besloot de Regering dit plakaat te laten drukken en »jegens den 6en der toecomende maant (de»wyle den drucker daer mede niet eerder klaar schynt »te kunnen vallen) te doen publiceren."

15 Januarij. *Vaststelling van de jaarlijksche spillagie voor de Winkeliers van den kleinen winkel in het kasteel Batavia.*

Deze bedienden der Compagnie moesten met de kleine maat en het kleine gewigt uitmeten en uitwegen, waarbij zij steeds te kort kwamen.

Om hun hierin te gemoet te komen werd nu als »een vaste »ordre" bepaald, dat zij bij het sluiten hunner boeken op ultimo Augustus van elk jaar mogten afschrijven:

op laeckenen, phelpen, bouratten en andere vaderlantse manufacturen 3 %;

op foely, cañeel, nooten, 5 %;

op nagelen, 3 %;

op verwen, styfsel, intstof en diergelycke grove waren, 5 %

op Bengaalse getweernde nay zyde en oock Chinese, die aen de scheepen verstreckt wort, 3 %.

23 Januarij. / 27 Februarij. *Verbod voor matrozen en andere »ongebonden »vagebonden" tegen het vechten met messen, stelen, straatschenderijen en »noch veele andere moetwillicheden."*

1. Eerstelyck, wert by desen alle matroosen, bosschieters en ambagts gesellen, daer onder begrepen mede de hoogbootsluyden, constapels, schiemans, koks, botteliers en al wat beneden de qualiteyt van een onderstierman is, en selfs oock de gemeene bootsgesellen, in Compagnies dienst synde, sonder onderscheyt, off die aen lant dan aen boort bescheyden syn, geinterdiceert en verbooden geen messen off eenigh ander scherp aen landt off buyten haer bescheiden plaetsen by sig te dragen, als alleen de quartiermeesters van schuyt off boot, als die aen landt syn en moeten wesen, waertoe dierhalven bescheyde, nuchtere luyden moeten gebruyckt werden, tensy het de andere door haer schipper off opperhoofd om redenen ten dienste vande Compagnie gelast wierde, als wanneer oock den schipper off ten minsten den opperstierman over die aen boord gehooren en den bevelhebber off syn naeste over die aen land bescheyden syn present wesen en over haer commandeeren moeten, ende dit alles op de verbeurte van 1 maendt gagie en daerenboven met 100 slagen gelaerst te werden voor d'eerste mael en by verder overtredinge sal de straffe naer exigentie van saken verswaerd werden.

2. Ten tweeden, sullen geen herbergiers off tappers aen ymand, 't sy matroosen of andere als voorsz. vermogen eenigen stercken dranck, hoe die oock soude mogen genaemt syn, te schenken, indien sy een mes of eenigh ander geweer by haer hebben, daer sy haer ter degen op informeren en by ondervindinge 't selve haer eerst aff eyschen en wel bergen moeten, 't selve restitueeren aen den geenen, onder wien sy staen, op peene van 6 Rxd. voor de eerste reyse, mitsgaders daer en boven interdictie der tapneringe voor den tyt van een geheel ofte twee jaeren voor de tweede reyse, naer der saecke gelegentheyt.

3. Soo wie ymand slaet of werpt met een vuyst, rottang, stock, kanne, steenen off eenigh ander instrument, geen geweer synde, sonder bloet te rissen, sal verbeuren 3 Rycxd., doch den gequetsten bloet latende, 6 Rycxd., wel verstaende, dat soo de moetwille groot bevonden wert, dat dan deselve naer

exigentie van saecken ende circumstantien oock swaerder aen den lyve sal gestraft werden, ter arbitragie van den reghter.

4. Die, een matroos off bootsgesel synde, syn mes tegen ymandt treckt off daer mede tegens de straetsteenen off iets anders schraept om den ander uyt te dagen, sal daer over, op de daed gekregen off daer van overtuygd synde, aenstondts op de daertoe aen te stellen gericht plaets met een geesselingh, sneê in de wangh off oock wel met een brandmerck werden gestraft en voor een jaer inde kettingh geklonċken, boven een boete van 3 maenden gagie.

5. Maer, soo een matroos daer en boven noch met een mes sal hebben onderstaen ymand als aenvaller off uytdager te gerieven off te quetsen, sal boven de voorn. boete in't openbaer strengelyck gegeesselt, op de wangh gebrandmerckt en voor den tyt van ses jaeren *ad opus publicum* in de kettingh gebannen ofte oock, nae syn agressie off moedwil van aen te vangen questie werd bevonden, met de koorde, sonder figure van proces, ter dood gestraft werden, insonderheyt indien dese moetwille komt gepleegt te werden tegens luyden van fatsoen en die van haer geselschap niet en syn off tegens schippers, boeckhouders, stierluyden, chirurgyns en andere mindere officieren, schoon sy oock op andere schepen bescheyden waren, en tegens andere bevelhebbers hier te lande, sonder onderscheyd.

6. En sullen gehouden werden voor overtuygd van haer mes tegens een ander getrocken te hebben en vervolgens de poene van het mes trecken subject syn alle matroosen, die men sal bevinden een versche off noch niet genesene wond te hebben, ten waere sy contrarie konden bewysen; item oock den geenen, waer by een mes gevonden wert, schoon hy gequetst mogt syn off niet, als synde in het eerste articul verboden.

7. Maer soo ymand eenen anderen verradelinghs of sonder eenige voorgegaene kraeckeel off questie komt te quetsen, soo sal soodanigen moetwilligen aenvechter, daervan overtuygd werdende, al mede sonder figure van proces met de koorde ter doodt off na bevindinge van saecken in swaere lyffstraffe en eeuwige kettıngh banden gedoemt werden.

8. Doch soo het quame te gebeuren, dat een matroos een anderen soodanigh snede en slach, dat den gequetsten vande wonde, of aenstonts ofte naer eenige dagen, quame te overlyden, soo sal denselven daerover ten minsten met de koorde off wel swaerder gestraft werden, datter de doodt na volgt, sonder figure van proces off eenige verschooninge, ten waere eenig nood weer terselver stondt opentlyck te blycken quam, blyvende in't reguard van andere doodtslaegers en quetsers de tot noch toe geobserveerde reghten, placcaten, statuten en costumen in haer voorige observantien en vigeur; maer indien ymandt op dese plaetse van 't veghten doot bleve off eenige dagen daerna te sterven quame, sal den dooden met den levendigen naer 't gericht gevoerd en beyde de lichamen naer gedaene executie den vogelen ten proye by de beenen aende galg gehangen werden.

9. Ende opdat den reghter des te beter achter soodanige delicten moge komen, soo sal denselven op het seggen van een oog en oor getuyge off oock mede op het noemen vanden gequetsten, geauthoriseert syn den delinquant ter scherper examen te brengen.

10. En om tegen te gaen de hertneckigheyt der matroosen off andere in het openbaren van haere quetsers, soo werden alle deselve by dezen wel ernstigh geordonneert op de eerste afvrage desulcke te ontdecken, op poene van boven de straffe van 't mes trecken, tegen de gequetste matroosen in 't voorige sesde articul gedecerneerd, noch soodanich gestraft te sullen werden, als off hy selve ymand in diervoegen gequetst hadde; en soo dusdanige hardneckige aen de wonde quame te sterven, sal syn doode lichaem buyten aen de galge werden opgehangen.

11. Voorts werden alle waerden, herbergiers off tappers expresselyck by desen gelast, soo wanneer in haer huys ofte stoep ymand gequetst werd, aenstonts den gequetsten, soo wel als de quetser aen den officier, hetsy vande justitie off vande militie, daerse naest bywoonen, soo het buytende stadt mochte syn, bekent te maecken, op poene, soo sy sulks nalaten off een uur na 't feyt daerin nalatigh bevonden werden ge-

vonden werden geweest te syn, van een boete van veertig rycksdaalders en 't verlies van den tap voor ses maenden.

12. Van gelycken sullen alle chirurgyns, een gequetste onder handen krygende, terwyl hy besigh is 't verband te doen, aenstonts gehouden syn denselven aen den officier aen te geven off door hun dienaren te doen aengeven, op poene van 50 ryxcd., welcke poene mede subject sullen syn soodanige chirurgyns, die alleenlyck maer tot het tweede verbandt geroepen werden en daertoe comen te treden voor de voors. gedaene notificatie; en sal 't eerste verbandt geoordeelt werden gedaen te syn, al is 't, dat de wonde maer met een doeck, wintsel off iets anders door den gequetsten ofte syne metgesellen selfs soodanigh versien is, datter geen *periculum in mora* is om, alvoorens tot een tweede verbant te treden, den officier te waerschouwen.

13. Ende alsoo de dagelycxe experientie ons geleert heeft, dat eenige jongens, een cleyne tyt op een chirurgyns winckel gestaen hebbende, sich vermeten de gequetste matrosen te verbinden, ten besten sy dat van hare meesters affgesien hebben, waer door soodanige quetsingen gesecreteert werden tot letsel en hinderinge der hoogh nodige straffen, daer toe staende, soo wert mits desen alle en een ygelyck, geen chirurgyn in Comp. dienst synde off geen publycque winckel inde stadt exercerende, wel scherpelyck verboden eenige gequetsten te verbinden, op peene van 25 rycx. en voor den tyt van 14 dagen te water en rys in een doncker gat gesloten te worden.

14. Alle herbergiers off tappers, in welckers huysen off stoep ymandt soodanigh gequetst werd, dat den gequetsten off aenstonts off naer eenige dagen daervan comt te overlyden, sullen niet vermogen eenige tapneeringe te exerceren, 't sy buyten off binnen deser steede, gedurende den tyt van 12 maenden, op peene van 10 rycxd., telckens te verbeuren, als in die neringe bevonden werden, ten waere sy luyden den delinquant apprehendeerden en den rechter in handen stelden.

15. Ende sullen soodanighe herbergiers en tappers, in welckers huysen ofte stoep ymand gequetst off ter neder ge-

leyt wert, met alle devoir den delinquant vangen en in apprehentie brengen ofte, sulx naer waerschynelycke redenen onmachtigh synde, met roepen en gerucht maecken betuygen en daer toe buyten bekentmaeckinge aen een der officieren haere bueren roepen, op poene van hondert rycxd.

16. Ten welcken eynde oock een yder gehouden blyft tot soodanige apprehentie de behulpsaeme handt te bieden, sullende boven dien alle matroosen off soldaten, waerden en andere van diergelycke conditien, die men bevindt eenigh geveght aen te sien sonder syn best te doen de veghters te scheyden, soo veel als'er geattrappeert komen te werden, inde kettingh werden geslagen voor een tyt van ten minsten twaelf maenden off langer, naer gelegentheyt der saecken, sonder eenige figure van proces.

17. Niemand sal vermogen eenige dootslagers te huysvesten, versteeken, wegh helpen, 't sy in huys, in off met syn vaertuygh, paerden, wagen off iets anders, wat het sy, op de verbeurte van soodanigen huys, vaertuygh, paerden en waegen, daermede die versteekinge ofte voorthelpinge gedaen is, ende hondert rycxd. boete daer en boven, mitsgaders noch deportement off suspens van qualiteyt, ampt en gagie, soo het een dienaer van de Comp. is, en anders, soo het borgers off mardyckers, etc. buyten den dienst mochte wesen, een bannissement voor seeckeren tyt, naer arbitrage van den rechter, en gelycke boete van hondert rycksdaalders.

18. En aengesien wy bevindinge hebben, dat den dranck in den mensche oorsaecke is van vele ongebondenheden en moetwilligheden, wel voornamentlyck, wanneer sy comen te incorporeren vervalschte arack, cras bier off wel mede sury off eenige andere toegemaeckte ende vervalschte drancken, soo sullen alle herbergiers, soo wel Europianen, Chineesen en andere, hun hebben te wachten van de luyden met soodanige fenynige, dollemans off andere toegemaeckte ende vervalschte drancken van arack, cras bier ende sury te gerieven, op poene, wie bevonden wert sulcke verkeerde drancken te schencken, te sullen verbeuren een boete van hondert rycxd., ten elcke maele, datse daer op betrapt werden, en verdere arbitrale correctie van het

doncker gat off anders, na voorval van saecken, behalven dat de soodanige tot de tapneeringe oock nooyt weder sullen geadmitteert werden.

19. Gelyck mede de dagelykse experientie leert, dat oock veele ongelucken komen voor te vallen in, voor off omtrent kuffen en kroegen van quaden regimente en vuyle debauches van hoeren, die aldaer verkeeren en veeltyts gehouden werden, waeromme wy de respective officieren vande justitie by desen gelasten op de soodanige allomme neerstelyck toe te sien, soo wel binnen als buyten dese stadt, en die sy voor luyden van oneer off quade gevolge agten en aensien, datse deselve met kennisse en toestaen vande justitie hare huysen en neringen sullen hebben te doen ruymen en quiteeren, mitsgaders 't selve oock de eygenaren der huysen bekent te maecken, omme de soodanige te doen delogieeren, sullende daer en boven alle vrouws persoonen, die in soodanige kuffen en kroegen dagelycx komen te verkeeren off oock wel vernachten, voor hoeren en lichte kooyen gereputeert en gehouden werden en, in diervoegen aldaer geattrapeert en agterhaelt werdende, voor de eerste reyse verbeuren twintigh rycxd. om, by faute van deselve boete promptelyck te voldoen, in 't spin huys gestelt te worden, te weten, de inlantsche vrouwen met een kettingh aen het been, om daerinne ses off meer maenden naer gelegentheyt gedetineert te blyven, doch dan ten tweede maele en vervolgens meermaels, in voegen verhaeld, geattrapeert werdende, op poene daerenboven aen den lyve, naer exigentie van saecke gestraft te werden.

20. En alsoo ons oock bekent sy, dat het vagabonderen aen lant van matroosen, op Compagnies schepen off andere vaertuygen bescheyden, insgelycx oorsaecke van veele ongeregeltheden sy, soo is oock ons expres begeeren by desen, dat alle schippers en opperhoofden van Comp^{s} bodems, te deser rheede off inde rivier hier omtrent bescheyden, alle avonden precys ten negen uren, na dat hun schuyt off boot sullen wesen aen boort gekomen, of wel des morgens, eer schuyt of boot van boort afvaert, de rollen sullen hebben te lesen, om

te weten, wie er absent is off dien nacht geweest sy, welckers namen sy dan sullen hebben aen te teeckenen in een notitie boekje, daer toe te houden, met onderteeckeningen van hun namen, mitsgaders dagh en datum, door wien en wanneer soodanige rollesinge sal syn gedaen, welck notitie boekje in de kajuyt sal moeten blyven berusten, daer toe den fiscael van Indië en desselfs suppoosten vry acces, soo dickwils als t haer gelieft, sullen hebben, en waer van off uyt welcke notitie boekje de respective schippers en opperhoofden van Comp^s. bodems ten minsten tweemael ter weecke, als s'Maendags en Vrydags, geteeckent extract sullen hebben te leveren aen den fiscael van India, als mede alle dagen aen den equipagemeester, op peene van, hierin nalatigh blyvende off ymand vande absente verswygende, t'elckens een boete van 6 rycksdaelders te verbeuren; en opdat dit poinct naer onse goede meeninge ende intentie wel en precys nagekomen ende agtervolgt werde, soo sullen geene officieren, stierlieden off wie het syn mochte, noch oock de boeckhouders, chirurgyns aen lant moogen vernachten (als alleen de getrouwde tweemaels ter weecke, gelyck haer van oudts gepermitteert is), ten sy met expresse licentie voor de schippers en stierluyden van den commandeur of equipagiemeester en met kennisse van den fiscael van India, die aen alle andere oock de licentie vergunnen moet, except aen de matroosen en kleene officieren, die niet gepermitteert sullen werden, als ten sy deselve een brieffken vande schippers komen te vertoonen. In allen gevalle sal den schipper het rol lesen s'avonts off s'morgens moeten bywoonen en, soo hy iets te verrichten mogt hebben en met licentie aen landt bleeff, sal den opperstierman aen boort moeten syn, sonder dat die beyde t'samen sal toegelaten werden aen landt te blyven; ende dat alles op de verbeurte van een maendt gagie, die tegens den inhoudt deser sig komt te vergrypen, voor de eerste mael, en swaerder boete voor de 2 en 3 reyse, naer exigentie van saecken.

21. En nademael ons dagelycx veele klagten voorkomen van vagebonden, die de luyden het haere op 's heeren straeten

en wegen, off wel mede voor off inde winckels off huysen, off oock wel buyten inde thuynen omtrent vee, vrugten off andere goederen berooven en tegens alle recht met gewelt affnemen, plegende alsoo dieverye en groote straet schenderye, soo verstaen wy, dat sulcke misdaden by attrapperinge van derselver delinquanten met openbaere geesselinge en brandmerck off wel mede naer exigentie van saecken met de dood gestraft sullen werden, blyvende desen niet jegenstaende onvermindert in syn geheel onse voorgaende orders en placcaten in 't reguarde van thuyndieven en pagger breeckers feytelyck te moogen resisteeren, etc., sullende den equipagemeester, het opperhooft van 't slaven quartier, den constapel majoor en alle andere, die eenigh gesagh over matroosen en ambagts gesellen hebben, nauwe achtinge doen geven, soo wel s'morgens als s'avonts, op het rol lesen en niet gedoogen, dat ymant buyten syn bescheyden post vernacht; om 't welcke noch beter voor te komen, soo sullen de officieren off haere substituyten, item oock de burger en andere wachten, alle dat slagh van volck, die des avonts naer negen uuren op straet bevonden werden en aen land bescheyden syn, maer naer seven uuren, die aen boord off op de rheede behooren en geen perfecte aenwysinge weten te doen door haere bevelhebbers ergens gesonden off gelicentieert te wesen, opvatten ende achter het stadhuys in heghtenis brengen, om des anderen daegs met de dagge off anders gestraft en oock selfs voor ses maenden, sonder maniere van procedeeren, inde kettingh geslagen te werden, sonder dat oock die geene, die licentie hebben naer negen uuren, ten alderlaetsten thien uuren, op straet sullen vermogen te blyven, maer ter plaetsen, daerse s'naghts dencken te logieren, moeten wesen.

22. Soo wert mede by desen de schippers wel expresselyck aenbevolen goede sorge te dragen, dat haere scheeps vaertuygen, 't sy boots off schuyt, niet onnoodigh aen lant komen. te blyven, en dat de diensten, die sy daer mede te verrichten hebben, het sy voor haer selven off voor andere, geprest synde, ten spoedigsten naer uytterste vermogen komen te werden

afgedaen, op dat het volck van straet en tot vermydinge van vagebonderye weder naer boort geraecken, ten welcken eynde de schippers haer schuyts geen geheele dagen, gelyck niet selden gebeurt, alleen om op haer te passen aen land sullen vermogen te houden, maer wanneerse daer mede aen land gekomen syn, sonder den dienst van schuyt heel nodich te hebben, deselve als dan ten eerste weder naer boort te sturen, met ordre tegen wanneer die wederom sal komen om haer aff te haelen en naer boort te brengen, op de verbeurte van thien rycxd. voor de eerste en twintigh rycksdaelders voor de tweede reyse en verder ter arbitrage van den regter, na gelegentheyt van saecken.

23. Ende op dat oock het aen landt loopen en vagebondeeren van Compagnies dienaers, die aen landt en elders op de ambagts winckels off by de constapel majoor, etc. bescheyden syn, te beter geweert en voorgecomen magh werden, soo sullen niet alleen de landdrosten nauw reguarde daer op nemen, maer oock de militaire officiers op haer posten buyten de stadt die ordre stellen, dat geene van sulcke toegelaten werden haer posten off wachten te passeeren, ten sy deselve doen blycken met een brieffke vande fiscael off haer bevelhebber aen den officier, die de waght heeft, datse gelicentieert syn haer vermaeck te gaan nemen; ende sullen de soldaten, hetsy Europische off inlandsche sonder onderscheyt voor het opbrengen van een landlooper en vagebondeerder genieten acht rycksdaalders, van ouds daer op staende, ten laste van haer soldy reeckeninge, boven de verdere straffe, tegens de soodanige gestatueert; en soo men comt te ondervinden, dat ymand sulcke fielten in haer huysen off thuynen komt op te houden en de Comp^s soodanigh van haren dienst te priveeren, die sullen voor de eerste mael verbeuren vyff en twintigh rycksd., voor de tweede mael vyfftich en, indien 't noch meer gebeurdt, soodanige swaerder straffe, als men sal agten naer exigentie van saecken te behooren.

24. Ende dewyle het gemeene grauw en insonderheyt de andtloopende matroosen in haer vagebonderye en straat schen-

deryen sedert eenige tyt herwaerts soo uytspoorig en licentieus syn geworden, datse boven haere dieveryen, soo by dage als by nachte, haer oock niet ontsien by avonden en ontyden de luyden op 's heeren straeten aen te randen, van 't geen sy by haer hebben, jae oock hoeden, kleederen te berooven en sulcx het gebruyck van de straeten en wegen hier binnen de stadt onveyl en gevaerlyck te maecken, soo is verstaen tot weringe van diergelycke onverdragelycke baldadicheden en op dat de straten en burghwallen van een onbekommert gebruyck mogen blyven, alle nachten stercke patroeljes te laten gaen, waer over het gesagh ten minsten aen een goed, kloeck sergiant sal werden gedefereert, met byvoeginge van een goet corporael tot syn adsistentie over twaelff soldaten, vier met schiet geweer en acht met halve piecken gearmeert, om het welck met goede ordre te laten geschieden, soo sal de comp^e van 't Vierkant hebben te besorgen de twee teerlingen tusschen het Vierkant en de Maleytse gracht, daer de vis passer syn eynde neemt, item de compagnie vande Uytrechtsche poort vande voorschreven gracht tot aen de middelpunt off de Uytrechtsche straet, die langs de Portugesche kerk op de voorschreven poort correspondeert, de compagnie van de Diestpoort van die straet aff tot de stads binnen gracht, voorts de oostzyde vande stadt; daervan sal de eene helft vande Nieuwpoort aff tot aende Leeuwinne gracht door de compagnie vande Nieuwpoort ende rest tot aen de steenhouwers brugh off de oostersche Maleytsche gracht door de compagnie vande Rotterdammer poort waergenomen werden; en sal de eerste patroelje by occagie door een van de hoofdofficieren, ja selfs door de capiteyn, als 't hem door de majoor werd aenbevolen, geschieden off beginnen ten negen uuren, passeeren alle straeten ende burghwallen sonder haer inde marsch ofte gangh te verhaesten, de tweede beginnende met de klock van een uur, onder anderen mede acht slaende, off oock ergens eenige conventiculen of ongeoorloofde byeenkomsten op dese en geene afgelegen plaetsen en erven mochten comen gehouden en ontdeckt te worden, die sy in sulcken geval steuren en aenseggen, indiense andermael op die

wyse te samen gevonden werden, haer verdiende straffe niet te sullen ontgaen, voorts opvattende en in arrest nemende, al sulck geboefte, 't sy Europeanen of inlanders, die sy op heeren straeten comen te vinden ende, gelyck in het 21e articul gesegt, die geene reden, noch bewys weten te geven, waerse thuys hooren, nogh eenige licentie te vertoonen, waer omtrent oock voornamentlyck acht dient genomen op allerhande soort van lyfeygens, sonder onderscheyt wiese toehooren, want deselve onder de dieveryen en straet schenderyen niet weynigh haer personagie spelen; sullende bovendien den fiscael van India noch geadsisteert werden boven synen geweldiger met een substituyt en acht kloecke kaffers, door d'E. Comp. te gagieeren, die men haer corps de guarde sal maacken op het pleyn voor de werff, tegen de oude muer van 't vierkant, daer het meeste snyden en kerven onder de matroosen, etc. in swang gaet, mits welcken oock verstaen is daer te plaatsen een halve galge en eenige geessel paalen op te rechten, om volgens den inhoudt deser by voorval van verbode misdryven parate executie te konnen doen; en sal den voorsz. substituyt met syn dienaers hebben waer te nemen en van geboefte suyver te houden, mitsgaders het vegten en smyten te verhinderen en te weeren, deselve twee teerlingen, die de compagnie van 't Vierkant is aenbevolen by nachte door de geordonneerde patroelje te bewaecken; en off 't geviel, dat eenige 't samen gerot geboefte sigh tegens desen substituyt of wel tegens de patroelje quamen in postuur te stellen ofte te attacqueeren, die sullen sonder figuer van proces ten eersten naer de galgh gevoerd om met de doodt gestraft te werden; maer off het waere, dat sulcke vagebonden soo kragtich op de patroeljes off den substituyt aendrongen, dat sy onmachtig waeren deselve sonder quetsen te apprehenderen en in hegtenis te krygen, soo werden deselve mits desen gequalificeert te doen, dat noodich is, ja selfs de meeste voorvegters off belhamels onder de voet te stooten.

25. Gelyck wy oock verstaen en ordonneeren, dat alle dienaers van de Compagnie, die haer dienst verlaten en van hier nae Bantam off wel in andere quartieren van Indiën off

wel by vreemde van haer schepen of bescheyden plaetsen aen land naer andere Europiaanse off wel Moorsche natien komen te verloopen, t'allen tyden, wanneer wederom in onse macht vervallen en komen off wel op de weg en inde vlucht daer nae toe achterhaelt werden, met openbaare geesselingh, brandmerck ende ketting voor thien jaren off andere swaerder straffe naer bevindinge van saecken sullen gestraft werden.

26. Synde wyders onse meeninge in geene van onse voorgaende placcaten, ordonnantien, statuten en reglementen by desen eenige de minste veranderinge te maecken, als willende, dat deselve in alle hare poincten en deelen exactelyck geobserveert sullen werden, voor soo veel hierinne niet contrarie sal bevonden werden gestatueert te syn.

17 Februarij. *Regeling van het regt van naasting.*

Nopens dit regt was in Indië, wel is waar, »bynae noyt »ofte immer seer selden eenich verschil ofte dispuyt voorge- »vallen", maar zulks kon toch gebeuren; en vermits ter zake geene voorschriften bestonden, bepaalde de Regering, dat ten aanzien van het regt van naasting gevolgd zoude worden »het gebruyck in onse Nederlanden ende specialyck, soo »als dat in de provintien van Hollandt ende Zeelandt in »observantie" was.

8 April. *Uitschrijving van een dank- en bede-dag wegens de overwinning te Bantam.*

18 April. *Bepaling, dat de medicinale winkel te Batavia »wederom aan de Compagnie soude devolveren."*

Vroeger was die winkel bij contract afgestaan.

De apotheek in Compagnie's hospitaal bleef bij contract afgestaan.

1 Mei. *Toelichting tot artt.* 20 *en* 21 *van het reglement van* 16 *October* 1676.

De officieren van justitie hadden in Maart 1680 bezwaren

ingebragt tegen »de poenaliteyten, gedecreteert by het 21e »articul" ([1]), waarop de Indische Regering het welmeenen der Heeren Meesters ter zake verzocht, die bij hun schrijven van 18 Junij 1681 verklaarden, »datter onderscheyt moest werden gemaakt tusschen mindere en supine negligentie, mitsgaders notoire maliversatie; dat in't reguarde van de negligentie, nadat die min off meer is, de straffe ook moet werden gereguleert; dat wyders in een maliversatie mede trappen en graden zyn, zulx dat onse meyninge is, gelyck die ook altyt zodanig is geweest, dat de hoogste en alleruyterste graadt van maliversatie, die lang en te meermalen met een boos opset zoude mogen zyn gepleegt, alleen met de doot off andere corporele straffen zal werden gestraft, en de mindere met een deportement, inhabiliteyt, ook infamie, neffens een groote off mindere gelt boete, nadat het crimen zal werden bevonden te hebben gemeriteert.

Dese onse verclaringe verstaan wy, dat mede plaats zal grypen ten opsigte van de poenaliteyten, by 't 20e artl. van 't voorsz. reglement gestatueert tegens de pagters, nogtans reguard nemende op het onderscheyt van de qualiteyten tusschen d'officieren en pagters ([2])."

Bij schriftelijke verklaring vereenigden zich de Fiscaals, Bailluw en Landdrost met de uitspraak van Heeren XVIInen.

([1]) Zie deel II, bladz. 579.

([2]) Bedoeld art. 20 luidt, als volgt: »In gevalle de voorsz. pachter of pachters [nam. de pachters van de tollen en licenten] of die by haar tot opsienders als vooren sullen werden gestelt, eenige conniventie of ooghluyckinge in't gunt voorsz. is, mochten plegen of eenige vrydom vergunnen, aen wie het oock sy, of aen den inbrengh vande voorsz. verboden waren of coopmanschappen en vordere sluyckeryen haer selfs schuldigh maeken, sullen deselve werden gestraft metter doot en over negligentie ende versuym met openbare geesselinge en andere swaere straffen nae vereysch van saecken."

De redenen, waarom het reglement van 16 October 1676 niet in zijn geheel in dit werk is opgenomen, zijn:

1° omdat zulks nimmer in zijn geheel in Indië is afgekondigd;

2° omdat de voornaamste bepalingen daarvan zijn gepubliceerd door de Jonge, VI, 160—166;

3° omdat zulks uitsluitend bevat voorschriften, waaraan de Indische Regering door

12 Mei. *Toekenning aan in den oorlog verminkte inlandsche hulp-troepen van de helft van hetgeen volgens den Artikelbrief aan gewonde Europesche soldaten werd toegekend.*

Deze bepaling werd gemaakt onder nadere goedkeuring van de Heeren Majores.

12 Mei. *Bepaling, dat het kantoor Tagal onder dat te Cheribon zoude sorteren.*

Vroeger stond het kantoor te Tagal onder het kantoor Japara, maar dit laatste werd nu »als te verre van daar ge»legen wesende" aangemerkt.

27 Mei. *Eed-formulier voor de Commissarissen van huwelijksche en kleine zaken.*

Bij de aanvaarding hunner betrekking moesten deze Commissarissen jaarlijks twee eeden afleggen, t. w. één als regters over kleine zaken, »in gelycker voegen als die van heeren »Schepenen," en één »wegens de houwelycse saecken." De Regering vereenigde nu die beide eeden in één formulier, hetgeen niets bijzonders bevat.

6 Junij. *Bepaling, dat Notarissen konden benoemd worden tot leden van burgelijke collegiën (Heemraden, enz.)*

Tot dien tijd waren Notarissen slechts bij de schutterij ingelijfd.

12 Junij. *Bepaling van het aantal »caffers" (oppassers), toegevoegd aan den Fiscaal van Indië.*

Behalve een »geweldiger met een substituyt" waren aan

---

de uitvaardiging van plakaten, enz. kracht van wet moest verleenen, hetgeen deze ten aanzien van menig voorschrift niet heeft gedaan, omdat zij daartegen gewigtige bezwaren had.

Eigenlijk is het reglement eene gedeeltelijk mislukte poging van Heeren XVIInen geweest om den particulieren handel in Indië te fnuiken.

den Fiscaal toegevoegd acht »cloecke caffers," die hun corps de garde hadden op het plein voor de werf, tegen de oude muur van het Vierkant, »daer 't meeste snyen ende kerven »onder de matrosen, etc. in swang gaet."

12 Junij. *Bepaling van de volgorde, waarin de Hoofd-officieren der schutterij moesten stemmen bij het jaarlijks voordragen van nieuwe officieren.*

Vermits de voordragt geschiedde door het Collegie van Schepenen, bijgestaan door de aftredende Hoofd-officieren der schutterij, werd bepaald, dat het stemmen zoude geschieden in de volgende orde:

de kolonel der schutterij, indien deze tevens lid in den Raad van Indie was;
de vice-president van het Collegie van Schepenen;
de kapitein der schutterij;
de leden van het Collegie van Schepenen;
de officieren van justitie;
de luitenant der schutterij;
de vaandrig als voren.

Indien de kolonel der schutterij niet tevens was lid in den Raad van Indië, dan stemde hij na den vice-president.

13 Junij. *Bepaling, dat sergeanten van de schutterij niet langer dan twee jaren die betrekking zouden bekleeden.*

Zulks werd vastgesteld, omdat »de plaetse van sergeant »wat serviel ende van moeyelycke bedieninge onder de bur»gerye" was.

17 Junij. *Bepalingen nopens personen, aangehouden wegens verdenking van met melaatsheid besmet te zijn.*

Vermits de onkosten van de stads-boeijen te Batavia vrij hoog liepen, bepaalden Schepenen op eigen gezag:

1° dat de officieren van justitie onmiddelijk aan den President van Schepenen kennis moesten geven, wanneer zij iemand, verdacht van melaatsheid, in de stads-boeijen hadden gebragt;

2° dat zij zorg moesten dragen, dat op den eerstvolgenden Maandag de gevangene door practizijns, ten overstaan van gecommitteerde Schepenen, werd gevisiteerd om uit te maken, of hij al dan niet met »lazarye off andere afschu»welycke sieckte" was besmet;

3° dat zij, »na rapport der gedaene visite", van den President vernomen hebbende, waarheen de gevisiteerde persoon moest vervoerd worden, ten spoedigste voor diens verzending zouden zorgen;

4° dat anders voor hunne rekening kwamen alle kosten, welke »de gevisiteerden na 14 dagen sittens in de boeyen sullen «hebben verteerd."

18 Julij. *Last op de Bataviasche wijkmeesters tot het innen van het slaven-geld voor den weg van Batavia naar Tangerang.*

In verband met den Bantamschen oorlog was het aanleggen van een weg van Batavia naar Tangerang noodig.

Maar werkkrachten tot het maken van dien weg waren niet voorhanden, tenzij de Regering kon beschikken over slaven, toebehoorende aan ingezetenen van Batavia.

Eene poging daartoe gelukte aanvankelijk, doch alras hielden de eigenaren hunne slaven terug en gaven te kennen liever eene belasting voor het aanleggen van den weg te betalen dan hunne slaven te missen.

Zulks had o. a. ten gevolge, dat in Junij 1682 »somtwylen »geen vierde part van de aengeteyckende [slaven] uyt de respec»tive wycken te voorschyn quaemen, niet tegenstaende de »gecommitteerden tot het opsicht over deselve al veel moeyte »deeden om het getal compleet te houden."

Na overleg met het Collegie van Heemraden gelastte daarom de Regering de wijkmeesters »volgens haere wyckrollen

»voor elcken slaef voor de maenden Junij ende Julij in te »vorderen 4 rds 's maents off 8 rds voor de 2 maenden; doch »sullen oock die geene voor de maent Mey en sulcx voor drye »maenden off 12 rds. moeten betaelen, welcke van de beginne »aen versocht hebben, dat t'hunnen laste maer slaeven moch»ten werden gehuurt."

Met dit geld zouden »tegen deselve prys" door Heemraden betaald worden zij, die dagelijks of gedurende eenige dagen slaven geleverd hadden »volgens de aenteyckeninge, door de gecommit»teerden dagelycx ter goeder trouwe gehouden, ende die der»halven als gelooffwaerdich buyten alle dispuyt gestelt werd."

De wijkmeesters moesten het geïnde geld tegen kwitantie aan Heemraden afdragen, terwijl de gecommitteerden hunne aanteekeningen nopens het opkomen van slaven aan de wijkmeesters ter hand moesten stellen, — »dit alles onvermindert »de tauxatie, die noch staet te geschieden ten laste van die »geene, die nae haere gelegentheyt te weynich en sommige »oock niet gecontribueert hebben."

20 Julij. *Verbod tegen »het interjecteren van appellen »in vollen Rade."*

Schepenen bepaalden, dat »van appellen, welcke op de pronunciatie ter rolle in 't aengesighte van den Raad werden geinterjecteert, geene aantekeninge sal werden gedaan, maar dat de appellanten egter die aenteykeninge ter Secretarye sullen moeten laten doen, behoudens daar en boven de actie van den heer officier tegens soodanige irreverentie; behoudens nogtans, dat het een igelyck gepermitteerd blyft op de pronunciatie van zoodanigen appoinctement, waar by parthye advers den eed ilico tot decisie der zaeke in questie werd geimponeert, surcheance van eede versoekende, appel te doen aanteyckenen."

8 Augustus. *Aanstelling van een leermeester op het eiland Purmerend.*

Zulks geschiede op voorstel van den Bataviaschen kerkeraad

»tot behulp der elendige menschen" (melaatschen) op dat eiland.

$\frac{11}{12}$ Augustus. *Waarde-vermindering van de ducaton's of zilveren rijders van* $1\frac{1}{2}$ *couranten rijksdaalder of* 90 *stuivers tot* $1\frac{1}{4}$ *rijksdaalder of* 75 *stuivers.*

Zulks geschiedde op last van Heeren XVII[nen], overeenkomstig hun schrijven aan de Indische Regering van 30 November 1681.

Van 12 tot 19 Augustus 1682, des namiddags te 5 ure, kon men binnen het kasteel, ten overstaan van den Fiskaal en van gecommitteerden uit den Raad van justitie, zijne ducatons tegen de vroegere waarde inwisselen, bijaldien men genegen was onder eede te verklaren:

1° »datse waerlyck een yder voor sich ofte als gemachtichdens »van andere (die daer by genoempt sullen moeten werden) »in eygendom syn toebehoorende ende geen andere daer »aen part ofte deel hebben;

2° »datse die ter selver wyse, dat deze advertentie werd af»gelesen, in haer cassa hebben gehadt."

Hoewel alleen sprake is van inwisseling te Batavia, gold toch deze advertentie voor »alle onse dienaeren, borgers ende »onderdanen, onder 's Comp[s]. gehoorsaemheyt ende subjectie »in dese landen staende ende gehoorende."

Reeds den 18[den] September 1682 bepaalde de Regering »van de ducatons een coopmanschap te maken, die ygelyck, »sooveel als hy begeert, tegens 11 schellingen 't stuck, ter »ordonnantie van den E. Directeur generaal, sal mogen af»halen, soo lange als het de regeringe ten dienste van de »E. Comp. sodanigh sal connen goedvinden te laten geschie»den"; en den 24[sten] September daaraanvolgende verklaarde de Regering de ducatons weder gangbaar tegen 11 schellingen, alles wegens »de schaarsheyt van payement in Comp[s] dage»lyckse cassa."

7 September. *Toekenning aan den Boekhouder van de Bataviasche negotie-boeken van ¼ rijksdaalder van elke 100 rijksdaalders voor het opmaken der jaarlijksche interest-briefjes.*

Geen der »capitalisten", meende de Regering, zoude onwillig worden bevonden om die korting op zijne renten goed te keuren.

Vroeger kreeg de Boekhouder voor zijne moeite slechts »'t gene d'een off d'ander, doch weynige, uyt eygen beweginge »daar voor beliefde te geven."

2 October. *Lijst van victualiën en reglement op de rantsoenen voor alle schepen, fluiten, jachten en kleiner vaartuig van de O.-I. Compagnie.*

Dit stuk, uitgevaardigd door de Heeren XVIInen en te Amsterdam bij Paulus Matthysz, drukker van de O.-I. Compagnie, in 1682 gedrukt, luidt, als volgt:

De Schepen, soo groote als kleyne, Fluyten, Jachten en kleynder Schepen sullen werden geprovideert, als volcht:

Eerstelyck sullen de Schepen, Fluyten, Jachten en kleynder Schepen werden geprovideert voor negen Maenden, waer op dese lyste is gemaeckt, uytgeseyt het Broot, dat voor twaelf maenden genomen is; sulcx sal deselve werden mede gegeven:

21360 ℔ Broot, voor yder hondert man, daer van 't Rantsoen voor yder man is 4 ℔ ter weecke, 't welck voor 12 maenden kan strecken.

6 Vaten Vleesch, elck van 550 ℔, voor yder hondert man, daer uyt eenmael ter weeck sal werden geschaft, voor yder man ¾ ℔ daegs, 't welck voor negen maenden kan strecken.

20 Grof tonnen Speck, elck van 350 ℔, voor yder hondert man, daer van tweemael ter weeck geschaft sal werden, aen yder man ¾ ℔, 't welck voor negen maenden kan strecken.

600 ℔ Stock-vis, twee derde Lengen, en een derde rontvis, voor yder hondert man, daer van viermael ter weecke een quart ℔ daegs voor yder man sal geschaft worden, soo lang die sal duyren.

400 Kaesen, voor yder hondert man, zynde voor yder man 4 Kaesen, van 7 à 8 ℔ yder Kaes, die een yder gehouden sal syn wel te suyveren, volgens den Artyckel-brief, en ten oirboir te nuttigen.

30 Toelasten Water, voor yder hondert man, om daer van een Flapkan daegs aen yder man uytgereyckt te worden.

6 Pypen Kocx-water, voor yder hondert man.

100 Tonnen Bier, voor yder hondert man, zynde voor yder man een Tonne Bier.

2 Halve Leggers Fransche Wyn, van 256 mingelen yder, nae proportie van yder hondert koppen, voor de Siecken.

3 Toelasten Spaensche Wyn, voor yder hondert man, yder Toelast van 512 Mingelen, daer van om den derden dagh aen yder man een mutsken sal gegeven worden.

3 Toelasten Brandewyn voor yder hondert man, in 24 halve Aemen, yder van 64 mingelen, daer van twee dagen naer den anderen aen yder man 1/2 mutsken daeghs sal gegeven worden, daer onder twee halve Aemen met Myredicx of Peperwortel en Alsem onder malkanderen, en 2 dittos, daer loock op is gedaen.

Met welcke dry Toelasten, soo Spaensche als Brandewyn, ryckelyck voor negen maenden geprovideert syn.

4 Tonnen Boter, voor yder hondert man, yder Ton wegende 300 ℔, waer van de drie eerste maenden aen yder man sal uytgedeelt worden 1/2 ℔ ter weecke tot syn broot, ende een ℔ voor seven man ter weecke, tot visch en Pot-spyse.

7 Halve Aemen Olye, yder van 64 mingelen, voor yder hondert man, daer van aen yder man, als de Boter op is, ter weecke sal werden geschaft een mutsken tot syn broot, en twee mutskens ter weecke voor seven man, tot Visch en Pot-spyse, sulcx dat de boter voor drie maenden, en de Olie voor ses maenden genomen, te samen voor negen maenden kan strecken.

4 Varckens of halve Leggers Azyn, voor yder hondert man, daer van aen yder man een mutsken ter weecke, tot sause en toespyse, sal geschaft worden.

Waer mede ryckelycker als voor negen maenden geprovideert zyn, ten eynde, om by occasie van slaen, sieckten en andersints, ruym uyt te komen.

Een quart Aem Limoen-sap van 32 mingelen voor yder hondert man.

2 Pypen of 2000 ℔ Ronde Pruymen, voor yder hondert man, waer van metten eersten tweemael ter weecke sal geschaft worden tot gesontheyt van 't Volck.

50 Sacken Gort, voor yder hondert man, 36 Sacken per Last gereeckent.

25 Sacken graeuwe Erweten, voor yder hondert man, 36 Sacken per Last gereeckent.

20 Sacken witte Erweten, voor yder hondert man, 36 Sacken per Last gereeckent.

Een halve Ton Mostert-zaet, voor yder hondert koppen.

Een grof ton Myredicx-Wortel, voor een groot Schip, kleynder na advenant.

Geen grof Zout de Schepen voortaen mede te geven, alsoo het verpeeckelen van 't Vleesch onderwegen is afgeschaft, by Resolutie vanden 18 May 1679.

Drie smal-tonnen Wit Zout voor de groote Schepen, de kleynder na advenant.

60 ℔ Roete
60 ℔ halve wasse
60 ℔ heel wasse
} Kaersen voor de groote Schepen, kleynder naer advenant.

2 Halve Aemen Wyn Tint, van 64 mingelen yder, voor een groot Schip, de kleynder na advenant.

2 Vaetjens Jopen-bier, van 11 mingelen yder, voor een groot Schip, voor kleynder Schepen een vaetje.

6 Halve Aemen Traen, yder van 64 mingelen, voor 't geheele Schip, om in de Lampen te branden, minder Schepen naer advenant.

2 Halve Aemen Blom off Tarwe meel tot blom gebracht, voor yder hondert man.

30 ℔ Talck, voor 't geheele Schip.

2 Levendige Seugen of 6 jonge Biggen, voor groote Schepen, voor kleynder Schepen de helft.

1 Smal-ton Reusel, voor 't geheele Schip.

2 Grof-tonnen Garst, voor de Hoenders, voor een groot Schip, benevens eenige Hoenders, om de Eyeren voor de Sieken te houden, en voor kleynder Schepen de helft.

Noch voor de Cajuyt, mitsgaders de siecken het navolgende:

Alles voor een groot Schip, de kleynder Schepen naer advenant, gereguleert nae de manschap, die deselve in de Cajuyt sullen hebben.	3 Ocxhoofden Fransche Wyn. 4 Halve Aemen Spaensche Wyn. 2 Vierendeelen Hollandtsche Boter. 4 Comyne Kaesen. 4 Goutsche Kaesen. 4 Smal-tonnen Biscuyt. 4 Tonnen goet Bier. 10 Geroockte Hammen. 10 Stucken geroockt Vleesch. 12 Geroockte Tongen. 4 Sacken Turcksche boonen. 150 ℔ Poeyer suycker. Van Syroop deselve quantiteyt off Honingh in de plaets. 50 ℔ Lange Rosynen. 50 ℔ Corenten. 10 Loot of 5 onçen Saffraen. 20 ℔ Comyn. 20 ℔ Anys. 15 ℔ Spaensche Zeep. 8 ℔ Peper. 3 ℔ Nagelen. 5 ℔ Noten. 3 ℔ Foulie. 3 ℔ Canneel. 6 ℔ Gember.

Op dat de voorgemelte provisien beter als voor desen, ten oirboir gebruyckt, ende op eenen eenparigen voet ende Rantsoen, in alle Schepen mach worden geschaft, wort by desen gelast, ende geboden aen alle Koopluyden, Schippers, ende andere eenigh gebiet op de Schepen hebbende, de mede gegeven provisien, voornamentlyck de Spaensche, Fransche, en Brandewynen, niet anders dan ten oirboir, volgens en in conformité vande voorsz. ordre op de Rantsoenen, te doen gebruycken, schaffen en uytdeylen, dragende goede sorge, dat deselve niet alleen door leckagie, ofte andersints niet gespilt, maer oock in de Cajuyt niet misbruyckt, ofte in Gasteryen verquist worden, waer door de Ziecken souden komen gebreck te lyden, op de verbeurte van drie maenden Gagie, boven de schade die de Compagnie daer door soude geleden hebben, by de Regenten van de Schepen te verbeuren, ende t'haerder aenkomste in Indien, op der zelver Rekeninge afgeschreven te worden.

Ende wert by desen den Gouverneur Generael, en de Raden van Indien, de Gouverneurs, Directeurs, en Koop-luyden vande Respective Comptoiren, en Residenten van de Compagnie, daer de Schepen eerst sullen arriveren, belast hun serieuselyck te informeren, ende te ondersoecken, of by de respective Regenten vande Schepen de voorsz. Ordonnantie, soo wel over het bewaren ende gebruycken van de Victualien, als schaffen ende uytdeelen vande hier voren geordineerde Rantsoenen, punctuelyck is gevolght, ende tegens de Contraventeurs, naer genomen informatie, in alle rigeur te procedeeren, daer en soo zy-luyden, naer exigentie van saecken, bevinden zullen te behooren, sonder hunluyden met het pretext van extraordinaris leckagie, eenigsints te laten abuseren, alsoo men meent, dat op veele Schepen de portien van de dooden ende siecken, de leckagie ten vollen, immers, naer gelegentheyt van saecken, ten naesten by, soude konnen esgaleeren.

Ende alsoo ons verscheyde klachten te voren gekomen zyn, over eenige Schippers, de welcke in 't schaffen van de Vivres en provisien, wat te veel Authoriteyt haer aenmatigen, geen-

sints willende gedogen, dat die van de penne of andere, mede van den Scheeps-Raedt zynde, yetwes daer in te seggen, of neffens haer te disponeren sullen hebben, waer uyt dan, buyten andere onordentelyckheden en quade practiquen, die daer onder gepleeght worden, ontstaat, dat dickmaels geen goede noch pertinente aenteyckeningh van de Comsumptie gehouden wort, hebben wy, tot weeringe van dien, goedtgevonden, mitsdesen te ordonneren en te belasten, dat de Koop-luyden, Schippers en vordere Officieren van de Schepen, in 't schaffen en consumeren van de Vivres, haer pertinentelyck naer den voorsz. Rantsoen-brief sullen hebben te reguleren, sonder aen het Volck yetwes t'onthouden van 't gene de voorsz. Rantsoen-brief haer toevoeght, of, gelyck hier boven mede is geseyt, eenighe excessen daer in te committeren. En in gevalle daer eenige saecken of gelegentheden souden mogen komen voor te vallen, daer van de voorsz. Rantsoen-brief, of gantsch niet, of in geen klare termen of duydelycke woorden souden mogen spreecken, dat als dan de ordre en dispositie daer op sal staen aen den gemeenen Scheeps-Raet, invoegen dat deselve, of de Leden van dien, oock alle responsabel of aenspreeckelyck sullen zyn over eenige fauten, excessen en onordentelyckheden daer inne gepleegt.

9 October. *Bepaling, dat men van den Ceilonschen Raad van justitie kon appelleren of in revisie komen bij dien te Batavia nopens civiele zaken, meer dan 300 rijksdaalders bedragende.*

Zulks gold zoowel voor zaken tusschen particulieren, als tusschen den Fiskaal en Compagnie's dienaren of anderen, welke zaken niet »puur crimineel" waren.

»Van sententien, simpelyck suspens, deportement off buyten »dien hoger boete als 300 rx^s continerende, en zal niemand »zyne versogte provocatie herwaerts geweygert werden."

9 October. *Bepaling van het salaris van den Curator ad lites.*

»Van outs" was »gebruykelyk en daar toe gestelt", dat de Curator ad lites genoot 1% van de contanten, door iemand nagelaten, van de »ingemaande uytstaande penningen" en van de verkochte goederen uit eenigen boedel.

In plaats van 1% genoot echter de Curator ad lites 5%, waarom de Regering bepaalde, dat ten laste van eenigen boedel niet meer in rekening mogt worden gebragt dan 3½ pct., te weten:

1% voor den bode of afslager;
2½% » » Curator ad lites, »die voor de venditien »moet caveren," en
1 » » de »invorderinge der contanten, sonder onder»scheyt hoedanig."

30 October. *Bepalingen nopens de Mooker-vaart.*

Vincent van Mook, drost ten platten lande aan de west-zijde der groote rivier, aan wien door den Gouverneur-Generaal, J. Maetsuycker, vergunning was verleend tot het graven eener gracht van Batavia naar Tangerang, had reeds in die rigting eene sloot, 12 voet breed en 10 roeden lang, gegraven, toen hem, na het overlijden van genoemden landvoogd, verboden werd met dat werk voort te gaan.

In October 1682 diende hij ter zake een nader rekest in, houdende verzoek eene gracht, breed 1½ roede, te mogen graven uit de rivier van Angké tot in de rivier van Tangerang (Tji-dani), onder voorwaarde:

1° dat hij gedurende 20 achtereenvolgende jaren op die gracht tol zoude mogen heffen;
2° dat de vaartuigen, welke van zijne gracht gebruik maakten, op de rivier van Angké geene tol zouden betalen;
3° dat aan hem zoude worden afgestaan het nog niet uitgegeven land ter wederzijde van de gracht tot op een afstand van 300 roeden aan beide zijden.

De Regering overwoog, dat het graven dier gracht ten gevolge zoude hebben:

a. toevoer van palissaden, brandhout, bamboe en andere benoodigdheden, »welcke al sedert een geruymen tyt niet »als met groote moeyte en gevaer door ongebaende weegen »uyt het bosch of van verre over zee hebben moeten aen»gebracht werden";

b. opening dier geheele landstreek »door 't inbooren der wilde »en woeste boschagies, die tot noch toe, vermits derselver »ontoeganckelykheyt, voor de onse geslooten ende onge»frequenteert syn gebleeven";

c. belet voor struikroovers en wegloopers »om hun soo dicht »by onse colonie aen dien oirt, waerse meest plachten te »nestelen, te comen onthouden ende verbergen."

De Regering besloot daarom het verzoek, »soo als 't lydt," toe te staan, onder voorwaarde, dat van Mook gedurende 20 jaren, aanvang nemende 1° Januarij 1683, als pacht van de rivier Angké aan de Compagnie maandelijks 50 rijksdaalders zoude betalen.

Uit dit stuk blijkt, dat een »nieuw gemaeckte" weg van Batavia naar Tangerang bestond.

Bij resolutie van 13 November 1682 is bepaald, dat, indien Mook zijne vaart aan de oppervlakte van het water 2 roeden breed maakte, hij voor de rivier Angké geene pachtpenningen zoude behoeven te betalen.

6 November. *Bepaling, dat de »geweldigers" van de land- en water-fiscaals, alsmede de substituten van den Bailluw en van de Land-drosten zouden genieten 6% van door hen aangehaalde en geconfisqueerde goederen.*

Reeds in 1670 hadden de »geweldigers" dit aandeel genoten, maar niets bewees in 1682, dat zij op dit aandeel eenig regt hadden.

Men meende, dat »sulcx eenelyck in train gebracht was »door de voorige heeren presidenten in den achtb. raed van »justitie uyt insichte om daer door de geweldigers, die som»tyts over de schraele portie, hun door haere meesters, de

»fiscaels, uyt de aengehaelde goederen toegevoegt, hadden »geclaecht, dies te yveriger tot de rechergies ende het aen-»brengen der particuliere goederen te maecken."

Hun werd nu dit aandeel wettig toegekend, o. a., omdat hunne belooning niet »geheel en al van de liberaliteyt ende »gunste der officieren" mogt afhangen.

Te gelijker tijd werd hetzelfde aandeel toegekend aan de substituten van den Bailluw en van de Landdrosten, omdat deze »al van oudts mede gequalificeert syn geweest op de »particuliere negotie ende het weeren van dien te letten."

13 November. *Voorschrift nopens stukken, »voor reproches »g'employeert."*

Schepenen bepaalden, dat, »soo wanneer eenige procureurs, na gedane renunciatie van verdere productie, ten principalen by termyn ende onder den naam van reproches eenige stucken komen in te dienen ende te employeeren voor reproches, die nogtans in den processe niet als ten principalen syn militerende, deselve procureurs daar over sullen werden gecondemneert in een boete van ses rd^{s} voor de armen; en des niet te min, indiense de voors. stucken by relieff willen indienen, gehouden blyven ook te betaelen de boeten, tot het relieff gestelt."

25 November. *Toelichting tot het 15e artikel van de Statuten van Batavia, hoofdstuk »slaven ofte lijffeijgenen," handelende over den verkoop van ziekelijke en gebrekkige slaven.*

Volgens dit stuk, afkomstig van Schepenen, moest de kooper bewijzen, dat de verkochte, ziekelijke of gebrekkige slaaf reeds in dien toestand verkeerde, vóórdat hij verkocht en geleverd werd, »ten waare men hetselve uyt waerschynlycke indicien »genoechsaem conde bemercken", — wilde de kooper den koop nietig doen verklaren.

25 November. *Verbod tegen »rediten ende injurieuse »termen in de schriftuuren." — Straf op het »niet »dienen van stucken ter Secretarye", wanneer zulks geschieden moest.*

Schepenen vonden goed »de procureurs te interdiceren en te verbieden, datse in hare respective dingtalen ende schriftuuren sig zullen hebben te waghten voor alle nodelose rediten, onnutte allegatien en specialyck voor injurieuse ofte chocquante expressien, ter zaeke niet doende," op peene van eene boete van 2 rijksdaalders voor de armen »ofte swaarder gecorrigeert »te werden, naar exigentie van zaeken."

Eveneens bepaalden Schepenen, dat, »soo wanneer de procureurs ter rolle aannemen ter Secretarye te exhibeeren eenige stucken, schriftuuren ofte documenten ende nogtans in mancquemente blyven 't selve voor den eersten Woensdagh daar aan volgende te doen, waardoor dan parthye advers van de copye van dien voor den naastcomenden regtdag niet bequamelyck kan werden gedient, sy lieden t'elkens sullen verbeuren een boete van een halve rd[s] ten behoeve van den gesw. klerk, die de calange daarvan ook competeeren sal."

27 November. *Ampliatie van de instructie voor Weesmeesteren.*

» De Weescaemer voortaen niet gehouden is proces te moveeren over saecken, schoon absente ende uytlandige persoonen raeckende, waer toe sy geen penningen in voorraet heeft, maer datse sal mogen volstaen en bevoecht syn met het doen eenelyck van arrest tegens sodaenige persoonen, onder welcke eenige effecten, de absenten toecomende, berusten; welcke persoonen dan oock gehouden sullen syn cautie suffisant voor die effecten te stellen, ende soo lange de gestelde cautie te laeten continueeren, tot dat op de rescriptie uyt het vaderlandt ofte van andere buyten plaetsen de saecke hier [Batavia]

ten principaelen in rechten betrocken ende vonnisse daer over gevallen zy.

De Weescaemer, officierende in saecken, waer toese geen penningen in handen heeft, exempt sal syn van 't salaris, 't geen de secretarissen der justitie andersints daer over soude competeeren.

27 November. *Geregtelijke verkoop van een fidei-commis.*

Een Chinees te Batavia had zijn huis en erf bij Weesmeesteren verhypothekeerd en daarna datzelfde huis en erf ten voordeele van anderen met een fidei-commis bezwaard.

De Regering magtigde nu Weesmeesteren het huis en erf te verkoopen, indien zij van de erfgenamen van den inmiddels overleden Chinees hun geld niet konden terugkrijgen.

De regthebbende op de fidei-commis mogten hunne schade geregtelijk invorderen van de erfgenamen.

27 November. *Afschaffing van de pacht der koeli-loonen bij de waag te Batavia.*

4 December. *Uitschrijving van een algemeenen rust- en bede-dag wegens het aanstaande vertrek van de retour-vloot.*

20 December. *Aankondiging der jaarlijksche verpachting van de gemeene middelen te Batavia voor* 1683.

Tot vergoeding van kleine onkosten zoude de kapitein der Chinezen vrijgesteld zijn van hoofdgeld voor 10 personen en van belasting voor twee roei-vaartuigen.

De Regering behield zich voor uit aankomende particuliere vaartuigen in te slaan 250 lasten rijst, behalve de rijst, welke met hare eigen schepen werd aangebragt.

29 December. *Bepaling, dat bij het opveilen der pachten »de omstaenders ernstigh ende expresselyck" zouden worden gewaarschuwd, dat »dit aenstaende jaer aen »niemandt eenigen affslagh ofte remis sal werden ver»leent, 't sy om wat quaede off onvoorsienelycke toevallen »'t oock soude mogen wesen."*

31 December. *Uitschrijving van een dank- en bede-dag wegens de overwinningen in Bantam, op Ternate en op Boeroe.*

1683.

13 Januarij. *Voorschrift nopens de inventarissen van proces-stukken.*

Alsoo Heeren Schepenen deser stede in ervaringe gekomen is, dat de procureurs menigmaels de inventarissen van de stucken der processen, voor dese bancke hangende, op maecken, sonder nogtens daer op te stellen alle de stucken, daertoe behoorende, ofte daer benevens over te leveren de notulen, by dewelcke de exhibitie van soodanige stucken soude hebben konnen blycken, soo hebben haer Eerw. op heden goed gevonden de gesamentlycke procureurs te ordonneren en gelasten de inventarissen der processen, by haerlieden resp. bedient, nae behooren op te maecken ende deselve haer Eerw. gesw. klerck met alle de notulen, daer toe dienende, ter hand te stellen, sonder eenige van dien onder sig ofte agter de hand te houden, op peene, dat soo wie in't resumeren der processen ofte anders bevonden sal werden eenig versuym, agteloosheyt ofte maliversatie begaan te hebben, gecondemneert sal werden in een boete van vier rd^s., te appliceren ten behoeve van 't Lasarus huys deser stede.

22 Januarij. *Last op de Wijkmeesters binnen en buiten Batavia geene certificaten van behoeftigheid af te geven dan aan personen, in hun wijk woonachtig en »van »welcker armoede ende gebreckelyckheyt sy (wyckmeesters) »selve goede ende volcomen kennisse uyt eygen onder»vindinge syn hebbende."*

Deze last is op eigen gezag gegeven door het Collegie van Schepenen, op verzoek van Diakenen, »alsoo in de aenstaende »maent February, nae jaerlycxe gewoonte, de brieffjes der »armen van de diaconye" vernieuwd moesten worden.

2 Februarij. *Ceremonieel bij aankomst te Batavia van Leden in den Raad van Indië.*

De kasteels-kompagnie werd »in't renquet" opgesteld »van »de puye aff tot naer de Waterpoort", tusschen welke militairen de gecommiteerden, naar boord gezonden tot den afhaal, den aankomende »nae boven" geleidden.

Salut-schoten, noch charges met klein geweer mogten vallen, Verg. 23 April 1678.

$\frac{12}{16}$ Februarij. *Vernieuwde afkondiging van het 111de artikel van den Artikel-brief, betreffende het zenden naar Nederland van particuliere brieven over »yets, de »Compagnie concerneerende."*

Volgens de Heeren XVIInen was het voorschrift van dit artikel »in disobservantie geraeckt," weshalve zij bij schrijven van 8 Junij 1682 de Indische Regering gelastten dát artikel op nieuw af te kondigen.

Laatstgenoemde maakte van die gelegenheid gebruik om eigenmagtig het artikel te ampliëren. Want, terwijl oorspronkelijk slechts was bepaald, dat de overtreder van het artikel zoude verbeuren 3 maanden tractement, voegde de Indische Regering daaraan toe: »ende het equivalent van dien voor

»imant onser ingesetenen, buyten 's Comp[s] dienst synde, te »proportioneeren nae desselffs staet ende vermogen."

Zij deed zulks in weerwil van bovenbedoeld schrijven van Heeren XVII[nen], waarin uitdrukkelijk gesproken wordt van »de peene, daer by [t. w. bij het artikel] gestatueert."

22 Maart. *Verbod tegen het maken en gebruiken van valsche munten.*

Er waren ontdekt schellingen, »die van buyten met silver »overgeblasen, doch van binnen van enkel koper werden bevonden »te wesen, geslagen onder het France royale waepen, hoedanige »munt ons uyt het vaderlandt noch nooyt is toegesonden."

Ook waren aangetroffen gouden kobang's, »welcke in haere »waerdye ende aloy vry veel van de oprechte Japanse coebangs »syn verschillende."

De Regering gelastte die munten en »wat er noch verders »meer van vervalschte munte mochte gevonden werden", bij den Fiskaal, Bailluw of één der Landdrosten te brengen »met »aenwysinge van de persoonen, uyt wiens handen sy die hebben »ontvangen, zoose haer bekent syn; en zoo niet, sullen zylieden »de schaede daer van selffs draegen moeten."

De zilveren of zoogenaamd zilveren munten moesten ten voordeele van den officier versmolten worden.

Ten aanzien van minwaardige kobang's en van bezitters ter goeder trouw van die munten werd bepaald, dat bij aanbreng voor de eerste maal van dergelijke munten, deze in stukken gehakt of versmolten en in dien toestand aan de eigenaren teruggegeven moesten worden.

Maar, »indien een en deselffde man weder met andere op »een ander tyt daer mede te voorschyn quam sonder aenwysinge »te connen doen, van wie hy die hadde ontfangen, dan sullen »deselve tot een ofte twee in't getal geconfisqueert blyven »ten behoeve van den officier en den armen, elck de helft, en »de resteerende, die 'er mochten wesen, aen stucken gesneden »ofte versmolten, den eygenaar weder ter handt gestelt werden."

Alwie valsche munt maakte of »binnen onse jurisdictie" invoerde, zoude gestraft worden »sonder eenige genaede met »de coorde aen de galge, sodanich ofte noch rigoureuser, dat »'er de doot nae volcht, met confiscatie van de valsche munte, »die by hem sal werden gevonden, en wyders verbeurt»maeckinge van alle syne verdere goederen."

Wie een valschen munter aanwees, zoude eene premie genieten van 200 rijksdaalders en zijn naam verzwegen worden.

»Doch dit alles", zoo eindigt dit stuk, »onvermindert het »gebruyck ende practycque in Comp[s] cassa, daer men gewoon »is alle valsche spetien off stucken te snyden ende op de »toonbanck te spykeren; doch sal ten reguarde van de coebangs »gehandelt werden, gelyck boven uytgedruckt staet." — Wat in casu gespijkerd kon worden, is niet duidelijk.

22 Maart. *Verbod tegen het dragen van andere dan nationale klederen.*

Vooral Chineesche peranakkan's hadden de gewoonte, »de »kenbaere en gewoonelycke kledye van hunne natie aff leg»gende, sig te habitueeren en te deguiseeren in't gewaet »van d'een of d'andre natie."

De Regering zag hierin een middel om »by nacht ende »ontydige uyren dies te veyliger en stouter, onverkent, »haere moetwillige straetschenderye te pleegen."

De poenaliteit was:

a. voor de eerste maal:

1° ketting-slag voor een jaar »buyten figuer van proces, »off hooger correctie na de gelegentheyt van saken", overeenkomstig het bepaalde bij het plakaat van 21 Junij 1658;

2° eene boete van 15 rijksdaalders;

b. voor de tweede maal: als voren en eene boete van 25 rijksdaalders;

c. voor de derde maal: »publyck geschavotteert en in soodanige »breucke daer en boven gecondemneert te werden, als de

»regter, naer gelegentheyt van saecken, sal agten te behooren, »mits dat het niet minder zy als 25 ryksdaalders."

De boeten kwamen ten voordeele van den officier, die »de sodaenige comt te attrappeeren."

25 Mei. *Bepaling nopens den 40sten penning, te heffen door de Weeskamer.*

Tegen het einde van 1680 had de Weeskamer, eigenmagtig en buiten medeweten van haren president, eene ordonnantie vastgesteld, waarvan het 43ste artikel luidde:

»Ende sullen de voogden van weeskinderen en de ontfangers »van haere incompsten voor haer salaris hebben den veertigsten »penning van den ontfang van derselver inkomsten; en van »de hoofd-somme van de afgeloste renten en [van] de verkochte »huysen, erven ofte andere vaste goederen insgelycks den »veertigsten penning."

In Januarij 1683 verzocht de Weeskamer aan de Hooge Regering deze bepaling te bekrachtigen: maar de Regering, die »om verscheyde redenen" hiertoe niet kon besluiten, bepaalde, dat de »van outsher altoos in gebruyk en practyck geweest »synde trandt ende methode" gehandhaafd moest blijven, namelijk »van alle courante capitaelen, t. w. die ter Weescamer »bereyts staen ende eenelyck door de eygenaers gelicht ofte »oock wel voor deselve nae 't Patria comen geremitteert te »werden, geen meer dan den veertigsten penning in te houden, »maer de lieden haere capitaelen, buyten de gewoone ende »gestatueerde salarissen, in 't geheel te laeten gewerden."

Terugwerkende kracht mogt aan deze beslissing der Regering niet gegeven worden, zoodat alwat tusschen 1680 en 1683 door de Weeskamer onwettig was genoten, haar eigendom bleef.

De Regering echter verzocht haar »dat weynige" naar billijkheid ten behoeve van de Weeskamer aan te wenden.

Uitdrukkelijk werd gelast de beslissing der Regering in het ordonnantie-boek van Batavia te laten inschrijven.

$\frac{29}{31}$ Mei. *Vernieuwing van het plakaat van* 22 *Januarij* 1680. — *Verbod tegen particulieren handel in opium.*

»Groff ende groot" vergrepen zich Compagnie's dienaren en anderen aan »den soo schadelycken en ruyneusen particulieren »handel." Niet alleen belemmerden zij daarmede Compagnie's schepen, maar zij wisten zich ook deelgenoot te maken »in't verhandelen van sodanige goederen, als de Comp. eygen »ende voor haer alleen behooren te blyven, insonderheyt den »amphioen."

Niet minder dan 3200 ℔ op Java en 22 »canassers" in Bengalen waren in korten tijd aan opium achterhaald, »dat »evenwel in geen comparatie comt met de groote quantiteyt, »die de particulieren noch hebben weeten te salveeren, soo »ons notoir consteerdt." De prijs van de Compagnie's opium was dientengevolge van 300 tot ± 220 rijksdaalders gedaald.

Naar aanleiding hiervan bepaalde de Regering, dat »wie »bevonden sal werden sich in den particulieren amphioen »vergrepen te hebben, 't sy dan hier ofte in Bengale ofte oock »wel elders, waer 't wesen mochte, 't sy te lande off in de »scheepen, tegens deselve te sullen geprocedeert werden op »d'alderstrengste wyse aen den lyve, tot bannissement incluys, »boven datse, buyten alle figuere van proces, niet alleen sullen »verbeuren de achterhaelde amphioen en noch eens de waerde »van deselve, maer oock gepriveert ende gedeporteert te werden »van haere qualiteyt ende bedieninge, sonder eenige conniventie; »ende in gevalle deselve in de scheepen van d'E. Comp., 't sy »hier, in Bengale ofte elders comt te werden gevonden ofte »ontdeckt ende bewesen, uyt wat scheepen deselve achterhaelt »syn, de officieren van de scheepen, sodanich als die in't placcaet »van den 22^{en} Januarij 1680 staen uytgedruckt, de facto sullen »werden gedeporteert ende onwaerdich verclaert de Comp. oyt »meer te dienen, onvermindert de vordere correctie, naer »exigentie van saecken."

De Fiskaals werden aangeschreven te trachten niet alleen de gesmokkelde waar te achterhalen, maar ook »daer besyden

»te ontdecken de eygenaers van deselve, op poene, in dien sy »luyden ex officio daer omtrent niet comen te viguleeren tot »uytroeyinge ende voorcominge van dit voorsz. quaed, in sulcken »geval tegen hun sodanich geprocedeert te werden, als de »leste gestatueerde ordres van de Heeren Principaelen mede »brengt."

5 Junij. *Aanstelling van een derden buiten-regent van het Leprozen-huis.*

De »affgelegentheyt" van de inrigting was de voorname aanleiding voor dezen maatregel.

9 Junij. *Verdeeling van de wijk buiten de Rotterdamsche poort te Batavia in drie wijken.*

In dit stuk, afkomstig van Schepenen, worden de grenzen der nieuwe wijken uitvoerig omschreven.

11 Junij. *Last op de procureurs verzoeken tot oculaire inspectiën en dergelijke ter rolle te doen.*

By haer Eerw. is verstaen, de respective procureurs te interdiceren en verbieden, datse voortaen niet meer eenige versoecken wegens eenige visiten, oculaire inspectien, ofte dat de respective saecken by heeren gecommitteerde Schepenen ofte andere als arbiters ofte goede mannen mogen werden affgedaen, sullen mogen doen ofte laten influeren in hunne respective schriftuuren, maer ter contrarie haer te gelasten, dat alle versoecken van die natuure sullen moeten gedaen werden *ter rolle, mondeling ofte wel by soodanige korte libellen*, die bequamelyck in de notuls konnen werden g'inserreert, op dat op deselve *illico*, des noots synde, mag gedisponeert werden, op peene, dat soo wie contrarie deses gedaen sal hebben, mitsgaders den procureur advers, indien hy hetselve, ten naesten dage dienende, niet ter rolle bekent en maeckt, elck hunne eygene kosten van den processe sullen dragen,

sedert het doen van soodanigen versoeck tot den uyteynde vande saecken respective toe, sonder deselve ten laste hunner meesters te mogen brengen.

12 Junij. *Bepaling, dat alle te Batavia bescheiden hoofdofficieren binnen de stad moesten wonen.*

Enkelen woonden buiten de stads-poorten, hetgeen »by eenighe »onvoorsiene overcompste des nachts ongelegentheyt soude »connen veroorsaecken."

21 Junij *Voorschrift nopens »default- ende comparuit-»gelden."*

Deze gelden werden niet altijd voldaan, zooals behoorde, waarom Schepenen bepaalden »deselve voortaan exactelyck te doen innen ende preciselyck betalen; ten welcken eynde de gesw. klerck gelast werd alle soodanige boeten, die by de rolle niet en blyken door de defaillanten ofte anders aan de geregtsbode betaalt te zyn, te stellen op reeck[e] van de procureurs, die de zaeken respectivelyck ter rolle gebracht hebben, ende vervolgens van deselve in te maanen, omme by deselve weder omme ten laste harer meesters in hunne oncost reeck[e] opgebraght te werden; met dien verstaende, dat de boeten, verbeurt by de gene, die gedaegt syn om getuygenisse der waarheyt te geven ofte te recolleeren, niet en sullen komen ten laste van parthyen, die in de zaecke ten principaelen komen te succumbeeren, maar uyt de eygen beurse van soodanige defaillanten gerestitueert moeten werden aen de gene, die deselver getuygenisse gerequireert hebben."

22 Junij. *Eed-formulieren voor den Secretaris en den Bode van de Weeskamer.*

In de Statuten van Batavia was verzuimd een eed-formulier voor deze bedienden op te nemen, welke fout alsnu hersteld werd.

Het, naar het voorkomt, merkwaardige formulier voor den Secretaris-eed luidt, als volgt:

Ik beloove ende sweere den doorlugtige hoog ende mogende heeren Staeten Generaal der vrye Vereenigde Neederlanden, myne Souvryne, syn hooghyd den Prince van Oranje, Willem Hendrik de derde, als derselver Stadhouder, Capitain, Admiraal Generaal, mitsgaders d'E. heer Gouverneur Generaal ende de raaden van India gehouw en getrouw te weesen, ende den President ende de Weesmeesteren deeser steede alle respect, trouwe, ende eere te bewysen in dit ampt van Secretaris; der Weescamer secreeten aan niemand t'openbaaren, als die ik rekenschap myner diensten ende administratie schuldig ben; der weduwen ende weesen saken ten besten en vromelyk naar vermogen te beyveren ende te helpen voorstaan; geen weesmeesters kennisse ofte eenige papieren, de Camer rakende, uyt te geeven, te ontfangen, te passeeren, nog te verleenen, ten zy daer toe wettig ende met behoorlyke orders des Camers my voorkomt ende aanbevoolen sy, mitsgaders ook de lieden in der daed de dingen ende saeken soodanig duydelyk ende naar waarheyd bekend ende verleent hebben ([1]), ende voorts na de orders der Hoge Regeringe deeses lands ende van den President ende Weesmeesteren my zelven prompt te rigten, item de boeken ende saaken doorgaans buyten veragteringe te houden, sonder sulcx na te laaten om profyt, schade, gunst, haat ofte iets anders, maar my allesints in dit ampt soodanig na goede consientie te quyten, als een vroom ende getrouw Secretaris van weesen middelen toestaet ende betaemt.

Soo waarlyk helpe my God Almagtig!

20 Augustus. *Magtiging op gecommitteerde Schepenen »alle getuygen in civiele zaeken, voor haer comparerende »ten fine van recollement, den eed aff te nemen, indien »sy sulx noodig ofte dienstig mogten agten, sonder speciale »ordre van de geheele vergaderinge aff te waghten."*

([1]) De laatste zinsnede is kennelijk fout. Middelen tot verbetering ontbreken.

Schepenen bepaalden zulks »ter vermydinge ende voorkominge »van veele kosten.”

20 Augustus. *Bepaling, dat procureurs, die recollementen ter rolle gebragt hadden, in persoon moesten compareren »ende voorts voor dese raadkamer [Schepenen] »vaceren, totdat alle recollementen, henlieden aangaande, »sullen wesen affgedaan ende g'eyndight.” — Item, dat zij bij alle zittingen van Schepenen tegenwoordig moesten zijn.*

Zelden of nooit verschenen de procureurs »omme de Heeren »Gecommitteerde van de nodige informatien, die van henlieden »souden mogen werden vereyscht, te dienen, tegens de de- »faillanten de gewoonelycke profyten te versoeken ofte op de »allegatien van hunne parthyen advers, sulx voorvallende, sig »te verklaaren ende wat des meer is; waarinne ook door- »gaans manqueren de procureurs, die gedaegt syn om de »recollementen te sien ende hooren doen, niettegenstaande »wedersyts altyt gewoon syn het salaris, op de vacatien »ten fine voors. gestatueert, in hunne respective rekeningen »op te brengen, 't welcke dan is streckende tot groot dis- »respect van de Heeren Gecommitteerde ende ondienst van »parthyen.”

Als straf op dit misbruik stelden Schepenen »de costen »van het dagement, mitsgaders een boete daerenboven van »eene rd^r^.”

Tevens gelastten Schepenen de procureurs »t'elkens op de »ordinaris rol-dagen te compareren ende present te blyven van »'s morgens ten 7 uuren praecise, totdat de raad gescheyden »sal wesen, 't zy deselve saken, soo pro, als contra, ter rolle »hebben staan ofte niet, op verbeurte van 2 rd^s^.

Beide boeten werden geheven ten behoeve van 't Lazarus-huis.

Een en ander is den 20^en^ Augustus 1683 aan de presente procureurs voorgelezen.

7 September. *Last op het Collegie van Schepenen attestatiën, welke van eenig belang en ter zake in kwestie dienende waren, te doen beëedigen, ten ware deze door de »parthy advers" voor beëedigd aangenomen werden.*

Meermalen deden Schepenen regt op onbeëedigde en »simpel »gerecolleerde" attestatiën, welke, in cas van appel op den Raad van justitie, »by naerder recollement onder eede voor »den agtbaren raedt van justitie somwijlen geheel komen te »corrueren, waer door de gehele zake geinventeert en hare »Eerw^{s} vonnissen gealtereert off wel geannuleert comen te »werden."

$\frac{5}{6}$ October. *Verbod tegen het drijven van particulieren handel in kampher, »op Baros ende daer omtrent ter »Sumatra's westcust vallende."*

De Compagnie onderhield »niet sonder merckelyke costen" te Baros, enz. »vaste factoorien ende residentie", op grond waarvan, »tot verlichtinge van dien", zij beweerde regt te hebben op het monopolie van de kampher.

Maar »ter contrarie de particuliere negotianten daer van »meerder quantiteyt ende oock van beter qualiteyt op dese »ende geene wyse bedecktelyck van daer weeten uyt te voeren »ende hier ter plaetse [Batavia] aen te brengen ende daer »mede de Comp. in haere marckten in de noortse quartieren »hinderlyck te wesen."

De Regering verbood nu den handel in kampher op dezelfde wijze en onder bedreiging van dezelfde straffen, als zij bij haer plakaat van 29 Mei 1683 den handel in opium had verboden.

Ook dezelfde bepalingen nopens schippers en fiskaals komen weder in dit plakaat voor, alleen vermeerderd met den resident te Baros.

5 October / 11 November. *Verbod tegen het drijven van particulieren handel in Soeratsche opium, patholen, zijden »chindos," Soeratsche tarwe en zeep.*

Mutatis mutandis is dit plakaat gelijkluidend aan die van 31 Mei en 5 October 1683 betreffende den handel in opium en kampher.

»Overstoute, ontrouwe ministers ende andere" gingen, in weerwil van het strenge plakaat van 22 Januarij 1680, steeds voort met de belangen van de Compagnie te dwarsboomen.

Het verbod tegen handel in Soeratsche tarwe en zeep werd uitgevaardigd, »niet om dat den particulieren handel in de »twee laest genoemde goederen des E. Comp^s negotie soude »connen prejudicieeren, maer om dat deselve, van een seer »groot volumen synde, met den overvoer van dien des E. »Comp^s overcostelycke scheeps gerieff tot dessellfs schae»de ende merckelycke prejuditie werden misbruyckt ende »belemmert."

29 October. *Last op de procureurs, »soo wanneerse ten »ordinaris regtdage recollement hunner ingediende attes»tatien versoght ende geobtineert hebben, soodanige »recollementen ter rolle te presenteren binnen elff dagen »daer nae ofte uytterlyck ter eerster sessie van Heeren »Gecommitteerdens naar voors. elff dagen, indien wel »verstaende Haar Eerw. op voors. elffden dagh geen »sessie gehouden moghten hebben."*

De procureurs waren »veeltyts seer sloff en nalatigh in't »bevorderen van hunne versoghte en g'obtineerde recollemen»ten, sulx daar toe meermaals door parthye, wanneer deselve »yvert om een eynde van de zake te erlangen, hebben moeten »werden geciteert tot excessive en onnodige oncosten van »parthyen."

Schepenen stelden daarom op die nalatigheid eene boete:
a. van 1/2 rijksdaalder »voor de eerste reyse";
b. » 1 » »als sulx ter naastvolgende sessie »van Heeren Gecommitteerden komen »te versuymen";
c. » 3 rijksdaalders en arbitrale correctie, »indien nog »langer in hunne negligentie conti»nueeren."

alles ten behoeve van den gezworen klerk, die »daer van de »calange competeren sal."

Op straffe van dezelfde boeten, enz. waren de procureurs ook verpligt, »soo wanneer de getuygen, eens geciteert synde, »komen te defailleren ofte het recollement andersints gecon»tinueert te werden, van sitdag tot sitdag te vigeleren en »voort te gaan, totdat deselve sullen wesen affgedaan. Dog »soo de getuygen siek ofte uytlandig waren, soo sullen niet »te min de procureurs gehouden syn de sake eenmaal ter »rolle te brengen om acte van devoir te thoonen."

1 December. *Verbod tegen onnoodige »extensie der schrif»turen" in processen.*

Heeren Schepenen, ondervonden hebbende, dat de procureurs meest alle haere schriftuuren van eysch, antwoort, replyck en duplyck, en wat des meer is, extendeeren met ontallycke, onnodige allegatien, repetitien, allegorien, argumentatien, passages van regten c. c. tot merckelycke beswaringe van parthyen, en willende daar tegen voorsien, hebben goed gevonden te statueeren en ordonneeren, gelyck haer Eerw. statueeren en ordonneeren by desen, dat de procureurs voortaen in haere schriftuuren van eysch, versoek, exceptie, antwoort, replyck, duplyck, reproches, salvatien, debath, contra-debath solutie, supersolutie of wat diesgelyck meer soude mogen wesen, niet anders sullen laten influeeren dan alleen soodanige allegatien van faicten, die tot fundament en adstructie van hare conclusie soude mogen dienen, en dat alle verdere allegorien, argumen-

tatien, allegatien van reghten, wetten en doctoren nergens anders sullen mogen insereren dan eenelyck in hare respective deductien ofte advertissementen van reghten, op peene, dat wie contrarie deses doet, de oncosten, daar op vallende, selvs sal moeten dragen en syne respective meesters niet en zal mogen te laste brengen."

3 December. *Verbod tegen het overlast aandoen aan den pachter van de Antjolsche oester-bank en tegen het beschadigen dier bank.*

De poenaliteit was »buyten figuer van proces in de kettingh »geslaegen ofte wel anders soodaanich gestrafft te werden, »als bevonden sal worden te behooren."

De pachter had geklaagd over »verscheyde insolentien, ge»welt en moetwille, soo aen syn persoon, als de zyne aenge»daen van luyden, soo Chinesen, als Europeanen, die aldaer »passeren off om haer vermaek aenkomen."

14 December. *Uitschrijving van een algemeenen rust- en bede-dag wegens het aanstaande vertrek van de retour-vloot.*

14/15 December. *Afkondiging van de jaarlijksche billetten »tot de verlossinge" naar Nederland.*

14/15 December. *Vernieuwing van het plakaat van 12 Augustus 1678, houdende verbod tegen het invoeren en verkoopen van »cleeden", ruwe zijde, koper, enz.*

Dit plakaat is nagenoeg geheel in dezelfde bewoordingen vervat, als dat van 12 Augustus 1678.

Chinesche kleederen-verkoopers en »passer-sitters" hadden zich bij rekest aan de Regering beklaagd over »de groote »infractien, welcke al sedert een geruymen tyt herwaerts tegen »'t placcaet van 12 Augustus 1678 dagelycx meer ende meer

»werden gepractiseert." Er was binnen en buiten de stad Batavia bijna geene plaats, waar niet vreemde »cleeden," vooral door »die van de Moorse natie", werden verkocht. Ook de »aftreck ende sleet van des E. Comp[s] cleeden" leed hieronder.

Niet alleen de Fiskaals, Bailluw, Land-drosten en Ontvanger-generaal werden gelast »scherpelyck te letten op alle sodaenige »quaede practycken," maar ook de kapitein der Chinezen werd aangeschreven dit plakaat »by publycque becken slagh onder »die van syne natie te doen bekent maecken."

31 December. *Aankondiging der verpachting van de gemeene middelen te Batavia voor* 1684.

1684.

J. CAMPHUYS,

ad interim.

1 Februarij. *Bepaling, dat schoolmeesters en leermeesters, niet in dienst van de Compagnie werkzaam, moesten zijn lidmaten van de gereformeerde kerk en door of namens den kerkeraad geëxamineerd.*

Een school-orde bestond toenmaals niet, want de Regering verzocht den kerkeraad zoodanig stuk op te stellen.

8 Maart. *Voorschriften nopens het zamenstellen van »presentatien ende dagementen."*

Schepenen bepaalden: alsoo de respective procureurs in het opstellen van hare presentatien, niet alleen van alle natuuren, maar speciaalyck van eenige geobtineerde arresten, deselve doorgaans niet behoorlyck extendeeren, waar door t'elckens, als de sulcke dienen, veel dictamen requireert omse in haar vereyschte figuer te brengen, 't geen geen kleene tytspilling, staande rolle, met sig sleept, behalven dat sulx niet dan met grote, verwerde disputen toegaat, alles streckende tot merc-

kelycke praejuditie van hare meesters, soomede op het stuck van 't beklagen der arresten, tot welkers fonderinge de vereyschte documenten in copias, nevens het dagement aan parthye geärresteerde niet werden toegesonden, 't welck tegens alle goede methode, jae styl van regten en praktyk is strydende, soo ist, dat haer Eerw. hebben goed gevonden en verstaen, gelyck sy de respectieve procureurs mits desen ordonneeren en gelasten, voortaen alle hare presentaties en dagementen soodanig te ontwerpen, dat daar niet 't minste obscur off verwart dispuyt in resideert, veel min, dat de nodige documenten by de dagementen ontbreeken, waerdoor dan alles vaardig en op ordre ter rolle syn voortgank mag hebben, 't geen haer meesters mede notoir sal soulagieren, sonder dat de procureurs op losse gronden, voornamentlyck op het stuk der arresten, sullen mogen te werk gaen off haer door hare m^rs eenigsints laten abuseeren, alles op peene van twee rd^s à 60 stv^s yder, ten behoeve van 't Lasarus huys deser stede, ende rojeringe van de parthye ter rolle, beyde ten laste van de procureurs, die de saek ter rolle hebben gebragt ende hetgene voors. versuymt mogten hebben, mitsgaders absolutie des gedaagdens van die instantie, te weten t'elckens als sulx sal komen te gebeuren van yder parthye; dog by moetwillige continuatie van dien sullense soodanige andere correctie subject syn, als de wettigheyt van dien sal komen te vereysschen en by haer Eerw. nodig werden geoordeelt."

8 Maart. *Straf-bepaling tegen procureurs, die »comparuit »off default na litis contestatie laten loopen."*

Schepenen hadden »bevonden, dat de procureurs menigmael, eenige zaeke ter rolle brengende, comparuit, gelykse ook, gedaagt synde, dikwijls default na litis contestatie laten loopen tot groot en somtyts onverbeterlyck nadeel hunner meesters, die daar door nae scherpheyt van reghten versteken werden van dat termyn, waertoe den dagh diende, 't welcke dan somtyts met boeten van relieff en refusie van costen moet —

ende somtyts niet en kan — gerepareert werden, streckende daar en boven tot groote kleynagtinge van den reghter, soo is goed gevonden, dat, soo wat procureur in eenige zake, die hy is bedienende, comparuit ofte default nae litis contestatie laet loopen, sonder het selve staande rolle te repareren, boven de ordinaris boete, daartoe staande, mitsgaders de kosten van dat termyn, alvorens weder in eenige sake te mogen occuperen, sal betalen voor yder sake de eerste mael een boete van zes rd^s^, de tweede maal 12 rd^s^ ten behoeve van 't Lasarus huys en de derde mael een etmael in donckere gevanckenisse te water en rys gestelt te werden."

4 April. *School-reglement.*

Alsoo tot den grontslagh van goede regering in politie en kerck onder andere dingen ten hoogsten nodigh en nuttigh is, het gebruyck van bequaeme schoolen, waerin de jeugt vanden beginne werde onderwesen in alle eerlycke konsten en wetenschappen, mitsgaders goede manieren en zeden, en besonder inde beginselen en gronden vande ware Christelycke godsdienst, waerdoor deselve dan metter tyt wordt bequaem gemaeckt om by de politie en kerk te konnen dienen, soo is het, dat van alle oude tyden aff de regeerders van politie en kerck hier omtrent haer ernstige sorgh hebben laeten gaen om soodanige planthoven te versien, met verscheyde voorregten te begunstigen en bequaeme versorgers over en omtrent deselve te stellen, ten eynde de jonge jeught behoorlyck onderwesen mogte werden, en soo tot dienstige leden voor het gemeene beste opwassen, waer omtrent vanden beginne der inneminge en bevolckinge deser plaetse door onse gebiedende overheden en hooge regeringe deser landen oock behoorlycke sorge is gedragen, dat van tyt tot tyt de schoolen opengestelt en met bequaeme leermeesters volgens gegeven ordre en reglement syn voorsien geworden, gelyck ten desen dage ses soodanige onder ons bevinden, en welck d'E. Comp. gagieert dese naervolgende meesters, namentlyck in't weeshuys Cornelis de Hoop, aende westsyde vande

stadt Jacob Roseboom, aen de oostsyde derselve Pieter de Galois, in't Bandanees quartier Zacharias Leenen, inde zuyder voorstadt Paulus Crevelt, inde wester voorstadt Jacob Danckerts, alle, nevens haere respective huysvrouwen, ledematen vande waere gereformeerde Christelycke religie, buyten en boven welck getal nogh bevonden worden soo openbaere als kleene byschoolen tot een groot getal, onder opsigt en onderwys van soodanige, waervan veel geen ledematen vande gereformeerde Christelycke religie, jae verscheyde van een contrarie gevoelen syn, saecken strydigh tegen de goede ordre en fondamentele wetten van bequaeme schoolen, soo is het, dat den Eerw. kerckenraad, insiende en overwegende de onordentelyckheyt desselfs ende groote swarigheden, die daer uyt metter tyt souden konnen ontstaen, goetgevonden heeft aen de hooge regeringe dese saeck op het ernstigste te remonstreeren, onder dato vanden 13 December 1683, met nedrigh versoeck van redres omtrent dit hoognoodigh en gants nuttigh werck, waerop oock haar Ed's gunstigh antwoort in dato 11 February passato heeft ontfangen met expres bevel van eenige reglementen desen aengaende op te stellen, om alle disordres te weren en misbruycken in het toecomende voor te comen, en dieselve dan opgestelt synde, haer Ed's over te geven, om haer advys en approbatie, mitsgaders maintenue derselver te mogen erlangen, waerop dese naervolgende poincten syn ontworpen.

1. Niemand sal vermogen school te houden sonder alvorens daertoe publycque licentie der hooge regeringe te hebben, om het welcke te erlangen, sigh eerst sal hebben te laten examineeren door Gedeput. vanden kerckenraad, in 't bysyn van een gecommitteerde, door de hooge regeringe daertoe genomineert, om van syn bequaemheyt tot hetselve ampt te oordeelen, vooraff vaststellende, dat deselve persoon een lidmaet sy vande waere gereformeerde religie en met eenen oock getuygenis hebbe van een goed exemplair leven, om alsoo de jeught met leer en leven beyde te connen stigten.

2. De bequaemheyt tot den dienst der schoolmeesters bestaet hierin, dat sy alle gedruckte boecken en geschreven

papieren promptelyck leesen, een goede hand schryven, de psalmen Davids bequaemelyck singen en redelyck cyfferen connen, om die dingen de kinderen, haer toevertrouwt, te mogen leeren.

3. De schoolmeesters, eer sy toegelaten worden tot het school ampt, sullen gehouden syn te onderteeckenen de confessie der Nederlandse kercke, de Heydelbergse catechismus en de acte van het nationale synode van Dordregt, vastgestelt anno 1618 en 1619, waertoe een expres boeck sal aengestelt en gehouden werden, waerin dese haere confessie begrepen synde, met haer handteeckening sullen bekragtigen, met belofte, dat nae den inhoud derselver confessie, catechismus en vastgestelde leer in gemelten synode sullen onderwysen met alle neerstigheyt, yver en opregtigheyt.

4. De aengestelde schoolmeesters sullen gehouden syn haer dienst selfs waer te nemen en niet door eenige van haer daertoe gestelde ondermeesters, ten waere in sommige voorvallen van nootsaeckelyckheyt off grooten aenwas der schoole, dat een persoon deselve niet bequaemelyck soude connen waernemen, in welcker voorval niet sullen vermogen yemand daertoe te gebruycken sonder kennis en goetvinden van dengeenen, die over de schoolen gestelt sullen syn, die dan oock sullen toesien, dat bequaeme persoonen daertoe geëmployeert werden, die sigh dan oock dit selve reglement sullen moeten onderwerpen.

5. Aengaende de maniere van schoolhouden, 't selve sal met den gebede begonnen en geëyndigt worden; en de meesters sullen de kinderen leeren de gebeden, als het Vader Ons, de 12 articulen des geloofs, de 10 geboden, de morgen- en avondgebeden, oock voor en nae den eeten, de Heydelbergse catechismus ('t sy in cort begryp off geheel, nae gelegentheyt vander kinderen jaren en begryp arbeydende om haer dat niet alleen van buyten te laten leeren, maer de sin en meninge daer van te doen verstaen en te begrypen), de sendbrieven en allerley slagh van schriften, oock de psalmen te singen, schryven en cyfferen; en sal het school met een veers uyt een psalm te singen eyndigen.

6. De tyt van het schoolhouden sal wesen van aght tot 11 voor- en van 2 tot 5 uuren naer de middagh; en sullen de meesters wel toesien, dat haer scholieren alle tegenwoordigh syn, en by mancquement van dien, de reden van haer weghblyven ter naester reyse afvragen, gevende haer twee halve speeldagen inde weeck, te weten Woensdagh en Saturdagh naermiddagh, behoudens dat sy des voormiddaghs 't geen sy inde tusschen tyt geleert hebben, behoorlyck repeteren en specialyck de catechismus leeren.

7. Inde schoolen sullen gebruyckt worden A B C boeken, letter consten, het kort begryp ende Heydelbergse catechismus, sendbrieven ende andere goede, stigtelycke en vanden kerckenraad geapprobeerde boecken, sig wagtende onder straff, door de hooge regeringe daerop en omtrent te statueren, van alle ketterse, onstigtelicke en ergerlycke boecken, alsoo die niet anders dan tot verderff van ziel en lighaem der tedere jeught connen strecken.

8. De schoolkinderen sullen geen andere als de Nederlandse tale in de schoole mogen spreecken, op straffe daertoe te stellen, waerop de meesters seer nauw agt sullen geven, om de contraventeurs daerin te corrigeren naer bevindinge van saecken.

9. De schoolmeesters sullen wel toesien, dat geen vuyle propoosten (regte bedervers van goede zeden), insonderheyt ontheyligen off lasteren van Godes dierbaere naem off vloecken en schelden, etc. vande kinderen gehoort worden, 't sy inde schoolen sittende off daeruyt gaende, met vermaninge, dat haer, naer huys begevende, op de straten modest en in alle zedigheyt dragen.

10. Omtrent het regeren der kinderen en oeffening van tugt en straffe, sullen de meesters voorsigtigh syn, dat deselve nogh te slap, nogh te hard sy, maer geschickt nae de gelegentheyt der misdaad met besondere aenmerkinge van het humeur en den aard der kinderen, om die nogh te bederven, nogh te verbitteren, maer te verbeteren, dat volgens de maniere van goede huys discipline met plack en roede genoegsaem en bequaem kan geschieden, waer omtrent de ouders off voogden

haer kinderen aende meesters ten vollen sullen moeten overgeven, en sigh wel waghten de meesters daerin te verhinderen, veel min daerover te calangeren off lasteren, in welcke gelegentheyt de meesters sullen vermogens syn die kinderen haer ouders off voogden weder thuys te senden.

11. Oock sullen de schoolmeesters sigh bevlytigen om haer toebetrouwde kinderen te leeren haer overheden als ouders, magistraten, leeraren, enz. behoorlyck in alle gelegentheden en ontmoetingen te eeren en respecteren, waertoe de goede voortganck en exempel der meesters mede veel omtrent die teedere gemoederen sal helpen.

12. De schoolmeesters sullen sigh moeten versien van bequaeme plaetsen voor de kinderen om te zitten, soo tot het lesen als schryven, en sullen agt geven, dat de knegtjens en meyskens yder apart sitten, onder haere sexe, om alsoo alle ongeregeltheden en ongebondentheden voor te komen, die seer ligt door vermengt sitten onder malkander konnen insluypen.

13 De schoolmeesters, die van d'E. Comp^e^ gegagieert worden, sullen de kinderen vande onvermogende en arme, selfs slaven, om niet moeten leeren; van andere, die een vrywillige gifte aen deselve willen geven, sullen die vermogen aen te nemen, maer de schoolmeesters, die van d'E. Comp^e^. niet gegagieert syn, sullen van yder school kint soo veel ter maent genieten, als de hooge regeringe sal goetvinden daer omtrent tot soulagiement van haer verdrietigen arbeyt te ordonneren, mits dat, de maend ingegaen synde, inmiddens de kinderen voor het eynde thuys blyvende, de geheele maand gehouden sullen syn te betalen.

14. De visitatie der schoolen sal tweemael des jaars geschieden door den predikant en ouderling, nevens een, die de hooge regeringe daertoe sal gelieven te committeeren, om soo omtrent de manier van leeren der schoolmeesters als progressen der kinderen in't leeren, inspectie te nemen, en alsoo den een met den ander omtrent het waernemen haerer plight aen te manen.

15. De schoolmeesters sullen vermogen haer schoolkinderen openbare vacantie dagen te geven, namentlyck de tweede en

derde Paasch- en Pinxterdagen en drie Kersdagen, nieuwe jaers en Hemelsvaertdagh, den dagh der veroveringh deser plaetse, nevens de openbaere bid- en danckdagen, sonder datse haer selven sullen aenmatigen boven dese eenige andere daer by te doen, alsoo andersints de tyt voor de jeught al te veel versuymt en de gemoederen van het leeren afgetrocken worden.

16. De school van't weeshuys, met een groot aantal van leerlingen van beyde sexen voorsien synde, sal alsoo wel als de andere schoolen staen onder opsight des kerckenraeds en versorgers der schoolen.

17. De kinderen van't weeshuys sullen des Sondaghs naermiddaghs de vragen vande Heydelbergse catechismus inde Nederlandse kercken in't openbaer voor de gemeente opseggen, waertoe sy by tyts inde weeck door de meesters bequaem gemaeckt en naderhand dies aengaende vande voorgangers voor het aengaen der predicatie inde kerck sullen verhoort werden, om alsoo alle disordre in desen voor te komen; 't selve sal inde Portugese kerck geschieden door de leerlingen van Zacharias Leenen en inde Maleytse door die van Jacob Danckerts.

7 April. *Toekenning aan den Baas van Onrust van 30 kan Spaanschen wijn maandelijks, zoo voor zijn eigen rantsoen, als ten gebruike van de zieken op dat eiland.*

Bovendien kreeg hij »soo veel wyn tint, als tot nootdruft »en soulagement syner onderhebbende wercklieden van noden" was.

$\frac{7}{17}$ April. *Verbod tegen het vervreemden van onroerende goederen zonder wettig transport, gedaan ten overstaan van Heeren Schepenen.*

Dit stuk is eene vernieuwing en ampliatie van het plakaat van 20 April 1655.

»Onder de handt ofte oock wel by een simpele notarielle »acte van verkoop" werden onroerende goederen getransporteerd, waardoor »niet alleen 's Heeren gerechticheyt werd gefraudeert, »maer oock veele dispuyten in tyt en wylen namaels over den »eygendom derselven comen te ontstaen, benevens meer andere »confusien, daer uyt resulteerende."

Bij het wettige transport moest men zijne eigendoms-bewijzen overleggen.

10 April. *Uitreiking door het Collegie van Schepenen van licentiën aan de brood-bakkers te Batavia.*

Vroeger werd met die licentiën zeer willekeurig te werk gegaan, zooals bleek uit een verhoor, door Schepenen aan de Bataviasche brood-bakkers afgenomen.

De licentie sloot uit de bevoegdheid tot het uitoefenen van eenig ander ambacht of neering.

Weduwen van gelicentieerde brood-bakkers mogten de zaak voortzetten, »mits uyt eygen middelen daer toe machtich ofte »suffisant synde ende alvoorens de continuatie van dese licen»tie by haer Eerwaerdens [Schepenen] versocht ende vercregen »hebbende."

Het aantal brood-bakkers te Batavia moest tot op 12 uitsterven.

10 April. *Toelichting door het Collegie van Schepenen op zijne resolutie van* 21 *November* 1680 *betreffende het aanstellen van een landmeter.*

Uit dit stuk blijkt, dat de bedoeling der resolutie van 21 November 1680 was het aanstellen van twee personen, die beiden zouden zijn landmeter en rooimeester, doch de een »alomme binnen deeser stadts walle" en de ander »in de »voorsteden ende voorts alomme, Oost-, West-, Zuyd- en »Noortwaerts buyten dese stadt, soo verre 's Compagnies »jurisdictie is streckende."

$\frac{15}{17}$ April. *Vernieuwing en ampliatie van de voorschriften, uitgevaardigd den 23sten Augustus 1669, nopens het verkoopen van lijfeigenen.*

De vernieuwing geschiedde, omdat »by verloop des tydts »verscheyde disobservantien" in de toepassing der voorschriften waren ingeslopen.

De ampliatie omvat:

1° de bepaling, dat de verklaring der te verkoopen slaven nopens hunnen lijfheer ook gold »ten reguarde van den »eersten vercoop van sodaenige lyffeygens, welcke hier ter »stede door onse ingesetenen ofte vremdelingen, hun met »den selven handel erneerende, van buyten te coop werden »ingevoert";

2° de bepaling, dat alwie personen, staande en sedert de Mataramsche en Bantamsche oorlogen van Oost- of West-Java te Batavia aangekomen, »onder den titul van lyffeygenen" bezat, die personen binnen 6 weken op het stadhuis aan gecommitteerden uit den Raad van justitie moest vertoonen, »nevens de transporten ofte andere bescheyden van eygendom, »die een ider daer van mochte hebben, met aenwysinge, hoe »lange deselve gehadt, van waer en op wat wyse becomen »heeft", — op straffe van afneming der als slaven of slavinnen gehouden personen, die op vrije voeten zouden worden gesteld.

Deze laatste bepaling werd genomen, omdat bij de Regering verscheidene klachten waren ingekomen, als zouden »vrye »menschen, die staende de voorseyde oorloghen op toegeseyt »pardon tot ons syn overgecomen, onder scheyn van eenigh »gepraetexeert regt des oorloghs door de baetsucht van som»mige langer onder 't juck der slavernye onrechtveerdigh »werden opgehouden."

$\frac{26 \text{ Mei.}}{6 \text{ Junij.}}$ *Bepalingen nopens den tijd, voor begrafenissen toegestaan.*

Uiterlijk vóór het slaan van »halff ses uuren" moest eene begrafenis afgeloopen zijn. Zoo vóór dien tijd het lijk niet op het kerkhof aanwezig was, verbeurden »die van't sterffhuys" eene boete van 10 rijksdaalders, »welcke boete tot 20 rd^s »accresseeren sal, indien het lyck voor ses uuren noch niet »op het kerckhoff gebracht mochte syn, ende vorders tot 40 »rd^s, indien het selve voor 't slaen van halff seven noch buyten »het kerckhoff mocht tardeeren."

Zij, die 's avonds in stilte een kind wilden begraven, waren van die boeten vrij.

Wilde men op een Dingsdag een doode in de Nederlandsche kerk begraven, dan moest het lijk, op straffe van de vermelde boeten, precies vóór 4 uur binnen het kerkhof aanwezig zijn.

De boeten kwamen ten voordeele van de Diaconie.

De doodgravers waren op arbitrale correctie verpligt aan de Diaconie alle overtredingen op te geven.

29/31 Mei. *Uitschrijving van een algemeenen vast- en bededag wegens het vertrek naar Straat Sunda van de oorlogs-vloot onder bevel van den Raad van Indië, Maarten Pit.*

Deze vloot was uitgerust »tegens sodaenige hostile attentaten »ende verrassinge, waer mede wy door stercke indicien uyt »het vaderlant gewaerschout zyn, altyt in posture van deffensie »ende op onse hoede te syn."

30 Mei./1 Junij. *Uitlooving van premiën voor »den volcke op onse »oorloghsvloot."*

1. Alle die gene, die met haer schip eenigh vyandelyck oorlogsschip, voerende 40 stucken canons ende daerboven, komen te vermeesteren ofte met haer onderhebbende branders te vernielen en te verbranden, daer voor yder in contant sullen genieten een premie, als volgt:

voor een verovert ofte verbrant admiraels schip twee jaeren, voor een vice-admiraels schip twintig maenden, voor een schout-by-nagts schip sestien maenden, voor een capitains schip twaelff maenden gagie, dogh indien het genome ofte verbrande oorlogsschip minder voerde als 40 stucken, soo sullen sy daer voor genieten 8 maenden gagie, sonder dat hieronder eenige hoeckers, kitsen, chaloupen of ander kleyn vaertuygh begrepen is.

2. Dat voorts die gene, die een genomen 's Comp[s] oorlogsschip van den vyand wederom herneemt, daerover sullen genieten half sooveel, als even van't nemen haerer oorlogsschepen gesegt is ende met dat selve onderscheyt, ende soo sy daer beneffens nog 's vyands oorlogsschip, 't welcke 't selve genomen had, vermeesteren, sullen daer benevens nog genieten de premie, hiervoren op't nemen van schepen gestatueert.

3. Dat wyders die gene, die een 's Comp[s] schip, in nood synde, secondeeren ende salveeren, daer voor na proportie van haren dienst sullen beloont worden, op't getuygenisse der hooft-officieren.

4. Gelyck mede die gene, die een 's vyants brander, in postuer synde om een 's Comp[s]. oorlogsschip te beschadigen, komen te ruineren, daervoor sullen genieten yder een jaer gagie in contant.

5. Dat oock die geene, die de vlagge van een der vyants oorlogsschepen afhalen, daer voor tot een vereeringe sullen ontvangen:

voor een admiraels vlagh	1000	Rxd.
» » vice admiraels vlagh van de voorstenghe	500	»
» » schout-by-nachts vlagh vande besaensmast	300	»
» » vlagh van agteren	100	»

6. Sullen de hooftofficieren deser vlote nogh gequalificeert syn, gelyck gequalificeert werden by desen, eenige sortable beloningen te mogen uytloven voor dese of geene notable onderneminge onder het vegten, als onder anderen om in het enteren d'eerste binnen 's vyants boort te syn, 't welck t'eenemael gelaten wert aende discretie vanden admirael en respective hooft-officieren.

7. Integendeel werd wederom by desen bekent gemaeckt, dat wy in genen deelen sullen conniveren ofte door de vingeren sien eenige trouw loosheden, bloohartigheyt ofte andere wandebvoiren, maar deselve door den admirael ende den raat op heter daed op't rigoureuste laten en doen straffen, na't vereysch van alle goede krygsdiscipline, en specialyck met den doodt de soodanige, die haer luyden aenbetrout schip aen den vyandt quaemen over te geven ofte oock wel vande vlagge af te wyken, buyten consent der hooft-officieren, sonder aensien van personen.

16 Junij. *Afschaffing van het $^1/_4$ pct. van de »uytgaende ende inkomende capitalen ende intressen der »wesen" ten behoeve van den Secretaris van Weesmeesteren. — Toekenning aan dien Secretaris van een aequivalent ad f 60.— 's maands uit »der gemener wesen »inkomsten."*

De toekenning van het $^1/_4$ pct. schijnt te berusten op eene resolutie van Weesmeesteren van 28 Mei 1664.

De nieuwe regeling achtte de Regering voordeeliger voor de weezen, vermits »de Secretarissen wel altyt de kortingen »ten haren voordele souden tragten te extenderen." Nu werd »een vasten voet ende iets seeckers gestelt."

5 Julij. *Verbod voor procureurs tegen het onnoodig verzoeken van »dagh tot reproches"*, *enz.*

Heeren Schepenen, hebbende nu dickmaels ondervonden, dat de procureurs, na geaccordeerde openinge van enquesten, dag versoght hebbende tot reproches, soo lange met deselve tardeeren, tot dat, nae drie à vier termynen daervan verstreken synde, salvo purge, als dan egter niet substantieels, nogte speciaals allegeeren, maer eenelyck employeeren generale reproches juris, hebben goed gevonden tot voorkominge van alle soodanige onnodige dilayen ende onkosten, de procureurs te

waerschouwen, gelyck deselve gewaerschouwt werden by desen, omme alle sodanige onbehoorlycke dilayen ende faicten tot beswaernisse der onkosten vande processen respective te excuseeren, op peene, dat soo wie nae desen, dagh tot reproches versoght hebbende, andermael ofte meermaels uytstel komt te versoeken en eyndelyck, versteken synde, salvo purge, niet anders als generale reproches juris en geen speciaele, nogh substantieele poincten weet te allegeren, voor alle de termynen, tusschen beyden gehouden, geen salaris goed gedaen, maer ter contrarie in de kosten, wedersyts daerop gevallen, gecondenmeert sal werden; alle 't welcke oock plaetse sal grypen, wanneer ymant den vergunden dagh om te antwoorden, repliceren, dupliceren, debatteeren, contra-debatteeren, salveeren, super-salveren ende salveren, als mede in saecken van appel ofte reformatie, om eysch ten principale te doen, in gelycker voegen g'extraheert hebbende, ten principaelen geen speciale ofte substantiele allegatien weet te doen, maer eenelyck te gebruycken de ordinaire clausulen van debath by de negative frivoliteyt, insufficientie, irrelevantie, impertinentie ende diergelycke, en in cas d'appel de gewoonelycke conclusie.

14 Julij. *Wijziging van het reglement van* 1680.

Welk reglement is bedoeld, wordt niet aangegeven, maar vermoedelijk had men op het oog het stuk, hiervoren onder 5/11 Julij 1680 vermeld.

Het bedoelde reglement was bevonden niet »van die volko-»mentheyt" te zijn »om in alle gelegentheden ende omtrent »alle soorten van personen stricktelyck nae de letter te »kunnen onderhouden werden", weshalve de Regering besloot »van desselfs dispositie soo verre te dispenseren, dat men altyt »sal mogen insien 't onderscheyd, de capaciteyten en meriten »der persoonen, mitsgaders de emportantheden vande employen, »ter welcker sake sylieden 't een ofte het andere mogten »versoecken, om nae 't vereysch van dien, soo verre als de »reden het dicteert, van het gem. reglement te resilieren."

5 September. *Last op de schippers (kapiteins) van de Compagnie's schepen ter reede Batavia hun scheepsvolk »te constringeren tot het hooren der Sondags predicatien »op de rhede."*

Deze last gaf de Regering op verzoek van den kerkeraad.

12 September. *Vergunning voor den bazaar-wachter van de rijstmarkt te Batavia »alle de particuliere groote »maten van de rijs-verkopers in te trecken ende dagelycx »de vereyste ten pryse van ¼ rxds. ider aan de »rys-verkopers te verhuuren."*

Dit was eene oude, »goede en nootsakelycke" gewoonte, welke Schepenen eigenmagtig hadden afgeschaft, omdat zij »ignoreerden soodanige concessie ooyt verleent te zyn en »sustineerden, dat soodanige vorige gewoonte van verhuuringe »der rysmaten, behalven de schade voor den eyck, oock soo »vreemt komen soude als het dagelycx verhuuren van ellen, »maten en gewigten aan andere basaar sitters, herbergiers, »vlees verkopers, calck en steen branders, etc."

De Regering echter dacht er anders over. Zij ontdekte een »different in desen tusschen de rys verkopers en andere, »voormelte verkopers, specialyck daar in bestaande, dat dese »met haar eygene, geeyckte maten, ellen en gewigten sigh »behelpende, veel ligter in cas van fraude door den Bailliu »en gecommitteerde Schepenen kunnen betrapt werden, als »wel de ryskopers, die in het opkopen der rys uyt handen »der Javanen ende andere, vreemde aankomelingen in de riviere, »op de rhede, als elders seer light, in plaatse van reghte, »geeyckte maten, andere gesuborneerde souden kunnen ge»bruycken, sonder daer in agterhaalt te kunnen werden."

De Regering herstelde daarom den bazaar-wachter van de rijstmarkt in zijn oud privilegie, hetgeen »syne eenigste winst »ende profyt" was.

26 September. *Ontbinding van het Collegie van Heemraden. — Instelling van een nieuw, dergelijk Collegie.*

Het oude Collegie werd ontbonden, omdat zulks niets meer verrigtte.

Het nieuwe werd geschoeid op de volgende grondslagen:
1° de president zoude zijn een lid der Hooge Regering;
2° als leden zouden worden aangesteld de Landdrosten, de kapiteins der buiten-posten en de geschiktste ingelanden, aan weêrzijde van de groote rivier woonachtig;
3° beslissing in kwestien omtrent bezit of eigendom van landerijen, — wel te verstaan, in der minne of als arbiters, — zoude de voornaamste bezigheid van het Collegie zijn, wordende partijen »in cas van hartneckigheyt naer haere »competente rechters gerenvoyeert"
4° »ten aensien der oculaire inspectien ofte andere saecken, »daer toe eenige leeden mochten gecommitteert werden hier »of daer sigh te transporteeren, soo sal, tot voorcominge van »alle confusien, yder de commissies moeten waerneemen »aen die syde van de groote rivier, onder welcke hy als »meede-lit sal vercosen syn."

26 Seqtember. *Verbod tegen het afgeven in Ambon of Banda van passen aan vrijburgers om over Makasser of Java's Oostkust naar Batavia te varen.*

Alleen »directelyk" mogt die vaart plaats hebben.

Passen van Ambon of Banda naar Makasser en terug mogten verleend worden, maar aan Ambonsche of Bandasche vaartuigen mogt te Makasser geene pas naar Batavia worden uitgereikt.

Zie ook bij 17 October 1679.

27 September. *Magtiging op de Boden van het Collegie van Schepenen losse goederen en slaven van Chinezen, Mooren en andere heidenen, »bij executie aangewesen", in beslag te nemen.*

Schepen hadden opgemerkt, dat »by de forme van de executien van civiele vonnissen, voor desen rade gevelt, aan quaedwillige debiteuren een wyde deure gelaten is omme hare goederen ende voornamentlyck hare slaven, by executie aengewesen, waerin wel den meesten tyt bestaat de aenwysing van goederen, die de Chineesen, Mooren ende andere heydense ingesetenen tot verseeckeringe der condemnatien t'haren laste doen, en welcke men gewoon is geweest tot nog toe by de g'executeerdens in arrest te laten, te konnen versteecken, versenden en verkoopen, soo is met communicatie van den Ed. Heer president goed gevonden en gearresteert, tot voorkominge van soodanige frauden, als mede van diverse moeyten ende kosten, die soodanigen forme van executie nae sig slepen moet, de boden van desen Ed. gereghte by desen te qualificeren omme alle soodanige losse goederen ende slaven als henlieden by eenige personen, onder haer Eerw. jurisdictie sorterende, wie deselve oock soude mogen wesen, ten tyde der executie van eenige condemnatie van haer Eerw's. tharen laste gevelt tot verseeckeringe en in voldoeninge derselver aengewesen werden, *illico* en *de facto* in bewaerder hand te nemen ende te brengen op 't stadhuys, mitsgaders de slaven in gyselinge te stellen omme, sonder wyder versoeck te doen, nae verloop van drie dagen, ten waere de eygenaers deselve middelerwijlen qaemen te lossen, publyckelyck te verkoopen *ad opus jus habentium* in conformiteyt vande loffelycke statuten deser stede, titul: sententien ende executien, articul 10 en 11.

27 September. *Verklaring van art.* 15 *van de Bataviasche Statuten, hoofdstuk lijfeigenen, handelende over het vernietigen van den koop van slaven, lijdende aan vallende ziekte, Spaansche of Ambonsche pokken, enz.*

Schepenen bepaalden, dat alwie »'t effect daar van sal willen genieten, gehouden sal wesen te bewysen, dat den verkoghten slaeff eene vande voors. gebreecken gehad heeft, onder den eygendom van den verkooper nog synde, ende

sulcx voor den tyt, dat den kooper denselven slaeff koght, ten waere dat men het selve uit waerschynelycke indicien genoegsaem konde bemercken."

24 October. *Afkondiging der jaarlijksche plakaten voor de »t'huysvaarders."*

$\frac{7}{10}$ November. *Uitschrijving van een algemeenen rust- en bede-dag wegens het aanstaande vertrek van de retour-vloot.*

7 November. *Toekenning aan weduwen van leden in den Raad van Indië van het regt »uyt het provisie- »magasyn ende de kleyne winckel even soo veel vry, »als met ½ cent advance te genieten, als de Heeren »Raden gewoon syn te doen."*

Dit regt verviel met het vertrek van de eerste retourschepen.

$\frac{19}{24}$ December. *Ampliatie van de instructie voor Commissarissen van kleine zaken.*

1. In den eersten, sullen gemelte commissarissen haer punctueelyck reguleren naer de voorige ordonnantie van den jaere 1656, voor sooveel deselve by desen niet gealtereert en werd, specialyck nopende het poinct der provisien van namptissement, na welckers decernering sylieden oock niet sullen toelaten eenige proceduuren ten principalen, eer dat hetselve namptissement voldaen zy.

2. Ende opdat den gedaagde gereet mogt syn om, ten daege dienende, te antwoorden op de versogte provisie van namptissement, soo sullen de dagvaardingen moeten geschieden 3 dagen te vooren, met byvoeginge der copie van soodanige stucken, waerop de eyschers die sullen willen funderen, of, by gebreecke van dien, sal aen den gedaegden alleen verleent werden dag ten naesten.

3. Ende sullen commissarissen op alle liquide handschriften en obligatien decerneren provisie van namptissement, ten waere yemant solutie off compensatie allegeerde, en op dien stond off uyterlyck ten naesten regtdaege deselve claerelyck bewees off wel met soodanighe onvolkomene preuve, die de saecke illiquide of duyster maeckte, als wanneer sonder decernering van provisie ten principalen sal voort gevaren werden in maniere, als hieronder volgt.

4. Voorders sullen gemelte commissarissen voortaen by arrest wysen in saecken, niet excederende de somme van 25 Rxd.

5. Dog in saecken van 50 Rxds. en daer beneden sullen de vonnissen van commissarissen executabel syn onder cautie, en sulcx geen appel, maer alleenlyck reformatie subiect syn, welcke oock versogt en geprosequeert sal moeten werden binnen ses maenden, naer de pronunciatie van het vonnis, sonder dat yemant na dien tydt in reformatie ontfangen sal mogen werden, oock niet by wege van relieff.

6. En sullen de appellanten en reformanten respective, eer de apostillen van admissie op haere request onderteeckent werden, onder handen van den secretaris consigneren een somme van 10 Rxds., die haer, indien sy triumpheeren, sal gerestitueert werden.

7. Voorts sullen heeren Schepenen in alle saecken van 50 Rxds. en daer beneden wysen by arrest en sulx haere vonnissen niet provocabel syn.

8. Ende sullen wyders alle sententien, by heeren Schepenen gewesen in kleyne saecken van 80 Rxds. en daer beneden, executie hebben onder cautie en sulx daervan geen appel, maer alleen reformatie vergunt mogen werden.

9. Synde alle dit bovenstaende te verstaen, ten waere de vonnissen, boven gemelt, inhielden eenige sequele van infamie ofte andere merckelycke prejuditie.

10. In reformatie off appel van commissarissen voor heeren Schepenen sal niemandt geadmitteert werden eenige nieuwe middelen te allegeren of documenten te produceren, anders dan ter eerster instantie overgelegt syn, uytgenomen alleenlyck

by wege van relief, 't welck echter niet anders sal mogen verleent werden dan ten daege dienende, ende na voorgaende inspectie der stucken en bevindinge, dat die ter saecke relevant syn.

11. Oock sullen commissarissen niet toelaten, dat parthyen eenighe schriftuuren in liquide saecken overleggen, maer alleenlyck haere intentie ende defensie mondeling voorstellen, waeruit den secretaris alsdan eene beknopte conclusie inde rolle sal stellen, met korte behelsinge van het geene parthyen mogten allegeren, daer benevens parthyen daertoe houdende, dat sy de provisien van namptissement, daer die stant grypen, mede versoecken.

12. Gelyck wy oock by desen ordonneren, dat den secretaris of synen eersten clercq in't opstellen vande citatie-briefies sorge drage, dat daerin mede gewag gemaeckt werde, dat parthye mede op 't hooren van versoek tot provisie gedagvaart werde.

13. Soo sal oock den voorseyden secretaris of syn eersten clercq geene soodanige citatie-briefies aenden bode mogen laeten volgen, ten sy daernevens oock gevoegt sy de copie, hiervoren in't 2e articul gerequireert, gelyck oock mede den bode de citatie andersints niet sal mogen doen, op peene, soowel voor de secretaris of eerste clercq, als voor den bode van $^1/_2$ Rxd.

14. Dog in illiquide saecken sullen commissarisseen, alvorens sy parthyen toelaten tegen malcanderen eenige schriftuuren in te leveren, haer met alle doenelycke middelen tot accordt tragten te induceren, of wel om haer tot arbiters of goede mannen in haere saecken te eligeren.

15. Maer ingevalle partyen hiertoe niet conden, nog wilden condescenderen, soo sullen commissarissen haer dan toelaten voort te procederen, sonder egter eenige grooter schriftuuren te admiteeren als van 25 articulen, yder articul ten hoogsten 4 bequame regelen schrifts behelsende, ten waere in materie van reecq, bestaende in verscheyde posten, daerop dan met moderatie sal gelet werden.

16. Ende sullen aen parthyen geen langer termynen verleent werden als van 8 dagen tot 8 dagen, die oock maer eens, en dat al, sullen mogen geprolongeert werden.

17. Uytgenomen den termyn van productie, dewelcke genomen sal mogen werden op 2, 3 à 4 weecken na d'emportantie en 't vereys der saecken.

18. Ende sullen parthyen op eenen tydt tegelyck gehouden syn ten wedersyden haere attestatien en bewysstucken over te leveren, sonder dat ymandt in den termyn van productie toegestaen sal mogen werden eenige copie van syn wederpartyes overgeleyde documenten te ligten en dan daertegens weder andere contrarie bewysstucken in te leveren, 't welck niet alleen tot groote veragteringe der justitie en trayneering der processen by veele gepractiseert werd, maer oock onder de Mooren en heydenen groote aenleyding tot het subordonneren van valsche getuygenissen geeft, gelyck wel in eenige saecken gebleken heeft.

19. Dog sullen parthyen haer bewysstucken t'effens, met malkanderen overlegt hebbende, moeten renunchieren van verdere productie, eer sy eenige copien sullen mogen wisselen.

20. Ende en sal geen relief van dese renunchiatie toegestaen mogen werden om weder nieuwe productie te doen, ten waere bleek, dat den produisant deselve niet eer had kunnen bekomen, en dat oock deselve ter materie relevant bevonden wierde.

21. Waer benevens hy dan oock op dien stond sal moeten betalen de boete van 6 Rxds. voor den armen.

22. Parthyen sullen, wanneer der by geschrifte geprocedeert is, by haeren inventaris moeten aenwysen, tot welcke acten van haere schriftuure sy t'een of t'ander document overleveren.

23. Ende indien yemandt dan bevonden wert eenige documenten overgelevert te hebben, die ter saecke ganschelyck niet en doen, maar alleen om den regter te confundeeren en parthye advers te fatigeeren off dat iemandt sig in syne schriftuuren t'eene of t'andere vermat, daertoe hy gansch geen bewys

nog schyn van waerheyt kan bybrengen en datter bevonden wiert daeronder malitie te schuylen, soo sullen commissarissen denselven daerover naer exigentie van saecken mulcteren en corrigeren, soo als dat behoort.

24. En op dat niemandt hiervan ignorantie pretendeere, soo sullen commissarissen van kleyne saecken sorge dragen, dat desen met groote en duydelycke letters, jaer uyt, jaer in, soo in haere secretarie, als in het voorportael van haere camer gehangen en geaffigeert werde op een houten bort, ter syden vande kamerdeur, daer de plytende parthyen ordinairelyck voor wagten, eer sy binnen staen.

25. Van gelycken sal oock copie authenticq hiervan gesonden werden aen de respective meerdere collegies van justitie om haer Ed. te dienen tot narigt, gemerckt wel 't meeste van dese ordonnantie oock in groote saecken stant behoort te grypen, 't welck by desen aen deselve gerecommandeert werd."

Den 2[den] Maart 1685 is dese ampliatie door het Collegie van Schepenen aan de gezamelijke procureurs »voorgehouden," met last zich daarnaar »stiptelyck te reguleren en geen igno»rantie van dien te pretendeeren."

1685.

15 Januarij. *Bepaling, dat de buiten-regenten van het Leprozen-huis elk half jaar van den pachter in ontvangst zouden nemen de pacht-penningen voor de oester-bank. — Bepaling, dat de Secretaris van Schepenen elk kwartaal rekening, »bewijs ende reliqua" van zijnen »ontfangh van 's Heeren gerechticheyt als »anders" doen en het aanwezige geld, na aftrek van wettige uitgaven, »promptelyck ende sonder uytstel" in Compagnie's kas storten zoude.*

Deze bepalingen, afkomstig van het Collegie van Schepenen, zijn genomen buiten medeweten van de Hooge Regering.

De Secretaris van Schepenen nam vroeger de bewuste pachtpenningen in ontvangst om deze aan de buiten-regenten af te dragen.

16 Januarij. *Last op den Bataviaschen kerkeraad bij verkiezing van Diakenen, zooveel mogelijk, te »excuseren »de soodanige, die aan sekere 's Compˢ bedieningen »stiptelyck geattacheert en haren tyt by gevolge weynigh »meester zijn."*

Op het verzoek van den kerkeraad om eene »specificatie »der bedieningen, welckers bedienaars in het volgende souden »geëxcuseert werden", antwoordde de Regering den 18den Januarij 1685, dat zij de »electie" der ouderlingen en diakenen aan den kerkeraad liet, maar voor zich behield de »approbatie »ofte improbatie nae gelegentheyt van haere bedieningen."

22 Februarij. *Last op de procureurs zich streng te houden aan de bepaling nopens het klein zegel.*

Schepenen, bespeurende, dat de procureurs »continueren by de ingeslopene en doorgebrokene contraventie vande ordre by de Ed. hoge regeringe op het kleyn segel gestatueert, speciael ten opsighte vande schriftuuren, waer toe een quart reaal segel vereyscht werd, niettegenstaende verscheyde reysen mondelinge daertoe ernstig syn aengemaent, hebben goed gevonden deselve te ordonneren, gelyck deselve geordonneert werden by desen, voors. ordre voortaen promptelyck en sonder eenig versuym te obedieren en agtervolgen, op peene, dat gene schriftuuren van eysch, versoeck, exceptie, antwoord, replyck, duplyck, reprochen, salvatien ofte hoedanigh die oock genaemt mogen wesen, die met het daertoe vereyschte $^1/_4$ reaal segel niet en sullen wesen gemunieert, by haer Eerw. sullen gerejecteert ende niet aengenomen, maer gehouden werden, als off deselve niet en waren ingedient; en ingevolge tegen de procureurs, die deselve sullen hebben ingedient

geprocedeert werden by default ofte anders, na dat bevonden sal werden te behooren; en in specie sullen soodanige onbehoorlycke gesegelde deductien gerejecteert en gescheurt werden, en den procureur, die deselve ingelevert heeft, niettemin gehouden blyven voor de naeste vergaderinge te dienen van een andere deductie, behoorlyck gesegelt."

27 Februarij. *Aanstelling van twee »gequalificeerde" vrouwen tot buiten-moeders van het weeshuis te Batavia.*

Deze dames moesten toezigt houden op de weeskinderen, »haare gedoente, leringe ende opvoedinge."

Zij werden aangesteld op verzoek van het Collegie van Diakenen, »nae 't exempel der vaderlandse steden, dewyle de »kinderen in 't weeshuys niet nae behoren opgevoed, nogte »in kost, klederen ende onderwysinge gehandhaaft wierden."

9 Maart. *Bepaling dat de Scholarchen, gekozen uit de leden van den Raad van justitie en uit het Collegie van Schepenen, in rang zouden staan boven de Scholarchen, gekozen uit de leden van den kerkeraad.— Aanwijzing van de consistorie van de Nederlandsche kerk te Batavia als vergaderplaats van Scholarchen.— Bepaling, dat de substituut-koster als bode van Scholarchen zoude fungeren.*

De Scholarchen mogten in die consistorie vergaderen op de dagen, »in dewelcke den kerkeraad offte de diaconen haare »ordinaire byeenkomste niet en hebben."

16 Maart. *Aanstelling van een Secretaris bij het Collegie van Heemraden.*

Nopens salaris, enz. is bij deze gelegenheid niets bepaald. De eerste Secretaris had bij zijne benoeming den rang van Adsistent.

$\frac{16}{23}$ Maart. *Bepaling, dat het Collegie van Heemraden uit negen leden zoude bestaan.*

Vroeger telde dit Collegie slechts zeven leden.

10 April. *Last tot het uitdiepen van de grachten binnen de stad Batavia.*

Aan de wijkmeesters werd opgedragen op te nemen »'t getal »der huysen en de huurpenningen, die een yder daar in »verwoont, off wel, een eygen huys bewonende, nae haer lieder »beste estimatie soude moeten en kunnen verwonen, indien »hem niet eygen was; om nae bekominge van soodanigen »opneminge als dan uyt de quantiteyt van alle huurpenningen, »die deselve huysen geven, te kunnen maken een esguale »distributie over alle deselve pro rato harer waerdye."

Zie ook 29 Januarij 1686. — De last tot het uitdiepen van de grachten is meermalen herhaald.

27 April. *Aanwijzing van den tuin buiten de Waterpoort van het kasteel Batavia als vergader-plaats voor het Collegie van Heemraden.*

$\frac{27 \text{ April.}}{1 \text{ Mei.}}$ *Verbod tegen den invoer te Batavia en elders van slaven, afkomstig van het eiland Celebes en van de daaronder ressorterende eilanden, ouder dan 12 jaren.*

Bedoelde slaven achtte de Regering »zeer schadelyck ende »dangereus, ten principale hier uyt voorcomende, dat de »meeste parthye geen lyfeigenen, maar vry geboorne lieden »zyn, die door publycke of private roveryen ende fielteryen »uit haer lant gestolen, vervoert ende alomme ter marckt »gebraght werden", en zich »zeer beswaerlyck tot de slavernye »kunnen schikken."

De »rebellen hoop onder den moordadigen Sourapatty" was een sprekend voorbeeld van »den roof, moorderyen en verdere »insolentien", waartoe zulke slaven vervielen.

De poenaliteit was »confiscatie der aangebrachte ofte ver-»cochte slaven, zo ten reguarde van den aenbrenger ofte »vercooper, als van den cooper, onder dewelcke deselve als »dan mogten bevonden werden te berusten, in voegen, ook »de vercoopers, deselve niet meer besittende, als dan in de »waerde van dien gecondemneert zullen worden, benevens »soodanige verdere correctie, als de regter na gelegentheyt »der zaeke arbitreren sal."

4 Mei. *Reglement voor de opvarenden van Compagnie's pentjalang's.*

1. Eerstelyck sullen degene, die op de pantchialangs bescheyden syn, haar hebben te onthouden van dronkenschap, scheldwoorden, questien, vegteryen en verdere oneenigheden met off tegens malkanderen en insonderheyt de matroosen tegens haeren gebieders, 't sy een stuurman, bootsman, quartiermeesters off yemandt anders, die het gesag aenbevolen en toebetrouwt mogte werden, op peene by den artykel brieff en successive placcaeten daertegens gestatueert.

2. Specialyck werd de Nederlanders wel scherpelyck verboden geene inlandse matroosen, op haere of andere pantchiallangs bescheyden synde, qualyck te bejegenen, 't sy met schelden ofte slaen, veele min deselve te tergen met speck off andere, voor haer affschouwelycke dingen in haere cost off aengesichte te werpen, daeruyt veel tydts groote onlusten en ongelucken kunnen voortkomen, op poene van daerover naer exigentie der gepleegde moetwil arbitralyck gestraft te werden, 't geene de quartiermeesters op 't hoogste oock aenbevolen werd voor te komen ende te verhinderen, op peene van daerover even rigoreuselyck als dengeenen, die 't begaen heeft, gestraft te werden.

3. De oorlogsvaertuygen ofte pantchialangs, uyt gesonden werdende, 't sy om op eenige rovers te kruysen off om eenige handels prauwen van d'eene naer d'andere plaetse te convoyeren, sullen haer promptelyck hebben te reguleeren nae d'ordres van

de hooge regeringe, mitsgaders haere gedesigneerde posten ofte aenbevolene courssen tot opspeuringe der rovers en vyandelycke vaertuygen getrouwelyck houden.

4. Om welcken te bequaemer aen te kunnen tasten ende te overmeesteren, ten eynde deselve door de komste ende 't gesigt onser pantchialangs haer niet retireren en op de vlugt te begeven, maer binnenschoots tot ons afcomen mogten, om als dan met vigeur en cragt overrompelt te werden, men sig sorgvuldig wagten sal eenig uytterlyck bohay te maecken off eenige vlaggen en wimpels te laeten wayen, maer sal men integendeel in schyn als inlandse handelprauwen, stil ende slegt, ende soo bedeckt, als 't mogelyck is, heenen vaeren en tot haer toe naderen sonder eenige vlaggen te verthoonen, dan alleenlyck eene, indien 't van nooden is, off wel een ander teken om malkanderen daeraen te konnen kennen. Vooral sullen de quartiermeesters ende matroosen, als andere, haer wagten eenige schooten met bassen off schietgeweer te doen, voor dat men ten regte weet, dat het roof vaertuygen off vyanden syn, ende dat deselve soo na by syn, dat men haer met het schieten schade kan toebrengen.

5. In het aentasten van eenige vyantlycke off roofvaertuygen sal men insonderheyd sorg dragen van deselve niet plotselyck en met d'eerste furie aen boort te leggen, maer aldereerst haerlieden met bassen en andere schietgeweeren tragten onmagtig te maecken en vooral den man te roer daeraf te ligten, midtsgaders haer zeylen, pangillings en panbauwangs aen stucken te schieten, om haer aldus des te gemackelycker en seeckerder te overmeesteren. Eenige vaertuygen vermeestert hebbende, sullen de rovers, daerop bescheyden wesende, niet allegader doodt geslaegen, maer eenige van deselve in't leven behouden en behoorlyck verseeckert moeten werden, om uyt deselve te kunnen vernemen, van waer sy komen en t'huis hooren, hoe sterck haere medemackers syn en ter wat plaetsen sy haer onthouden, om oock die verdere te kunnen agterhalen.

6. By ontmoetinge van eenige vrye handel praauwen, 't sy van Batavische ingesetenen of wel andere Javanen, sal men

haer beleefdelyck naer de plaetsen, van waer sy komen en waer na toe sy vertrecken, gevraegt hebbende, gerustelyck ende met vreede laeten passeeren, blyvende altydt in goet postuer van defensie ende slagvaerdig tegen alle verraderse overrompelinge van desulcke, die haer voor handelaers valschelyck mogten uytgeven.

7. Ende sullen degene, die op de pantchiallangs bescheyden syn, haer sorgvuldig hebben te wagten, gelyck haerlieden by desen op 't ernstige verboden werd, aen de voornoemde vrye handelaers geene de minste moetwil ofte overlast te plegen, veele min eenige hoenders, rys ofte andere goederen, hoe gering het oock sy, haer af te persen ofte afhandig te maecken, oock selfs niet van haer te eyschen, op poene, dat diegeene, die haer hierin sullen comen te vergrypen, als dieven, geweldenaers en rovers door die vande justitie, ten exempel en tot affschrick van alle andere, op 't rigoreust in't openbaer sullen werden gestraft, waervoor een yder by desen gewaerschouwt werd sig voortaen te wagten. Degeenen, die eenigh rovers vaertuyg comen te vermeesteren en op te brengen, sullen tot buyt hebben het vaertuyg en al het geene daerin gevonden werd, midts hetselve alhier vertoonende, om 't geene d'Ed. Comp. daervan begeert en van nooden heeft, aengenomen en nae de waerde, by taxatie van de veroveraars, voldaen te werden.

8 Mei. *Bepalingen, dat het »opperhooftschap" van het kantoor Cheribon door een onder-koopman zoude worden bediend.*

Vroeger was aldaar een koopman gevestigd.

$\frac{11}{19}$ Mei *Verbod tegen het zich baden, het wasschen van kleêren, enz. en het werpen van krengen of ander vuilnis in het Molenvliet, »van de voorstadt aff tot »aen de fortresse Noordtwyck."*

Deze maatregel werd genomen, »dewyle aen de suyverheyt »van 't algemeene drinckwaeter voor dese stadt ende alle »menschen van dien ten alderhoochsten gelegen is."

Voor baden, enz. moest men »de zyde slooten ofte andere »waeteren" gebruiken.

Alwie in strijd met dit verbod handelende werd bevonden, »'t zy door de dienaeren van de officieren vande justitie ofte »die van den Fabryck ofte de officieren der buyten forten", zoude zonder eenige conniventie gestraft worden:

a. zoo hij een vrij persoon was:
voor de eerste maal met eene boete van 10 rijksdaalders;
bij herhaling met dezelfde boete en arbitraire correctie;

b. zoo hij een slaaf was:
voor de eerste maal met »laersen" en 14 dagen »donc»kere gevangenisse";
bij herhaling met eenige straf »nae bevindinge."

Dit stuk is niet alleen op de gewone plaatsen gepubliceerd, maar ook »langs de vaert Molenvliet g'affigeert."

17 Junij. *Toelichting op de plakaten van* 22 *Januarij* 1680 *en* 29/31 *Mei* 1683 *betreffende particulieren handel.*

De Raad van justitie te Batavia achtte zich bezwaard die plakaten toe te passen op personen, die niet behoorden tot het eigenlijke scheepsvolk, maar slechts van de eene plaats naar de andere medevoeren, alsmede op delicten, waarbij de verboden koopwaar niet in de scheeps-ruimen was opgeborgen; in het eerste geval, omdat passagiers of medevarenden in de plakaten niet genoemd waren; in het tweede geval, omdat zij, die aan boord belast waren met het overnemen en wegstuwen van goederen, niet altijd konden, noch behoefden af te weten van goederen, niet opgeborgen in de scheeps-ruimen.

De Regering gaf hierop aan de leden van den Raad van justitie te kennen, dat zij, »ten opsichten der officieren, in »de voornoemde placcaten begreepen, mitsgaders de plaetse, »daer de aengehaelde goederen bevonden werden geborgen te »zyn, sig sodaenich in 't vonnissen sullen hebben te gedraegen, »als sy in goede conscientie, nae gelegentheydt ende merite

»der saecken, bevinden sullen te behooren, 't geene haer »circumspectie ende prudentie toe vertrouwt wert."

29 Junij. *Uitbreiding van het Collegie van Heemraden met twee leden.*

Zulks geschiedde »tot des te beter toesigt voor de Batavise »omlanden."

8 Julij. *Magtiging op het Collegie van Heemraden, na verkregen vergunning van de Hooge Regering, onbeheerde landerijen, »mitsgaders de sulcke, die door dese »en geene onwettiglyck ende sonder voorgaande uitgifte »off wel ver buyten de limiten van die brieven van »concessie geincorporeert syn", te verkoopen.*

De Regering voegde hieraan de clausule toe, dat onwettige bezitters »voor de moeyten van schoon maken en verdere »culture" zooveel grond in eigendom zouden mogen behouden, »als sy kunnen beheeren, off wel oock soo veel meer, als »gem. heeren Heemraden ten aansien en in recompense van »de moeyten, tot desselver verbeteringe gecontribueert, sullen »bevinden te behooren."

De opbrengst der verkochte landen moest dienen tot onderhoud van wegen, grachten, enz.

8 Julij. / 13 September. *Belasting op de tuinen, boomgaarden, erven en landerijen, gelegen rondom de stad Batavia tot op een afstand van 2,000 roeden.*

Het bedrag dezer belasting was $^1/_4$ rijksdaalder »ten hon»dert" of $^1/_{400}$ pct. van de waarde der tuinen, enz., welke waarde berekend werd volgens den laatsten verkoop-prijs, »in de jongste coopbrieven geëxpresseert." Indien eenig stuk grond sedert lang niet verkocht en door cultuur verbeterd

was, zoude de waarde daarvan getaxeerd worden door Heemraden, bijgestaan door 2 of 3 der voornaamste en kundigste ingelanden.

De opbrengst der belasting moest strekken:

1° tot onderhoud van bruggen, wegen, dijken, dammen en andere »extraordinare voorvallen, die juyst niet eygentlyck »tot besorging der ingelanden, yder in 't bysonder, behoren";

2° »tot verval der nodige ongelden van het Collegie der »Heeren Heemraden", die met de inning belast werden.

De belasting werd uitgeschreven voor den tijd van »dese »drie eerst comende jaren", terwijl de »quota" betaald moest zijn:

a. voor het jaar 1685: binnen $1^1/_2$ maand, nadat aan ieder belanghebbende zijne »quotisatie uyt last van Heeren Heem»raden zal wesen aengeseyt";

b. voor 1686 en 1687: vóór den eersten Julij van elk jaar; op straffe van parate executie.

24 Julij. *Verstrekking van medicamenten aan het Lazarushuis uit Compagnie's medicinalen winkel tegen inkoops-prijs.*

Zulks geschiedde »om de sobere inkomsten van dat huys." De Regering blijkt derhalve van die medicamenten aanvankelijk winst genoten te hebben.

31 Julij. *Formulier van den algemeenen eed van »ge»trouwigheyt", af te leggen bij de installatie van J. Camphuys als Gouverneur-Generaal.*

Wy alle, dienaren van de generale, vereenigde, Nederlandse, Oostindische Comp^e^, soo van de commercie, militie, de zeevaert, etc., mitsgaders borgers ende ingesetenen, bescheyden onder de gehoorsaamheyt ende het gebiet van deselve Comp^e^, geene uytgesondert, beloven ende sweeren, dat wy de doorlugtige Ho: Mo: Heeren Staten Generaal vande vrye vereenigde

Nederlanden als onse Hoogste ende Souverayne overheyt, zyn Hoogheyt Willem Hendrick de derde, by der gratie Godts prince van Orangien, Grave van Nassou, etc. als haren gouverneur, capitain en admiraal generael, ende de bewinthebberen vande generale Nederlandse Oostindische Comp^e, mitsgaders oock den tegenwoordigen Generaal over Oostindien, Joannes Camphuys, gehouw en getrouw sullen zyn; en dat wy alle ordres, soo by den artyckel brieff ende de ordonnantien, by de voorsz. bewinthebberen ofte oock by den voorn. Gouverneur Generaal en de raden van India alrede gemaackt, als die by haarlieden ende alle andere, onse commandeurs ende bevelhebbers, geduurende onsen dienst nogh gemaackt sullen werden, naar ons uytterste vermogen nae te komen; oock in alles des voorsz. Gouverneur Generaal, syne raden, mitsgaders onse overheden ende mindere bevelhebbers ordres te volgen; ende sulcx alles te doen, wat insonderheyt by den artyckel brieff, ten belangen vande dienaars, ende by de successive ordonnantien, ten reguarde vande borgers en verdere onderdanen, is uytgedruckt.

Soo waarlyck helpe ons Godt Almagtigh!

J. CAMPHUYS,
definitief benoemd.

4 Augustus. *Toevoeging van een tweeden luitenant der Chinezen aan den Kapitein dier natie te Batavia.*

De oorzaak hiervan was »de saken der Chinesen, welckers »getal al groot is, te bequamelycker te kunnen handhaven."

15 Augustus. *Bepaling, dat het salut van ter reede Batavia komende Koning's-schepen van Europesche natiën met een gelijk aantal schoten door het admiraalschip »tot danckbaarheyt" beantwoord zoude worden.*

Meer mogt niet geschoten worden, »al was het, dat sy [de vreemde schepen] daar in quamen te continueeren."

In 1684 was het salut van een Engelschen admiraal niet beantwoord, die zich daar over ten regte »seer gebelgt" toonde.

2 October. *Bepaling, dat, wanneer leden van de Hooge Regering moesten »voteren over saken, hare bloetver-»wanten ofte verswagerden toucherende", zulks te doen of te laten »gedefereert" bleef, »gelijk tot nu toe geuseert »is, aan de discretie en genereusheyt van de Heeren »selfs."*

De Regering vond echter goed ter zake het gevoelen van de Heeren Meesters in te roepen, »off het haar Hoogh Ed^s. »mogt goetduncken over dit punt yets posityfs te ordonneren."

16 October. *Bepaling, dat kinderen van Compagnie's dienaren, ook na het overlijden hunner ouders, vracht- en kost-vrij naar Nederland zouden worden overgevoerd.*

Deze bepaling schijnt reeds vroeger eene gewoonte te zijn geweest.

$\frac{\text{16 October}}{\text{18 November.}}$ *Vernieuwing en ampliatie van de instructie voor de wijkmeesters te Batavia* van 5 *October* 1655.

Dit stuk, gearresteerd »op 't schriftelyck vertoogh ende »ingenomen advys van den E. gerechte", was noodig geworden:
1° omdat de bevolking van Batavia jaarlijks zeer toenam met »veele en verscheyde natien, waer onder eenige zyn, die »men niet al te veel en magh betrouwen";
2° omdat »verscheyde poincten" van de vroegere instructie »met der tyt in disobservantie geraeckt" waren; en
3° omdat in de vroegere instructie »deficiëren eenige nutte »ende nodige ordres."

De nieuwe instructie luidt, als volgt:

1. Eerstelyck, dat de jaerlyckse veranderinge ofte continuatie van d'wykmeesters sal geschieden, gelyck tot nog toe in usantie geweest is; ende sullen d'onderhoorige van yder wyck gehouden wesen hunne wykmeester te geven syn behoorlycke eere en respect, sonder hem te hoonen, injurieren ofte smaet aen te doen, op arbitrale correctie.

2. Ende sullen alle d'wykmeesters, opdat se by een yder bekent sullen werden, boven de post van hun deur doen ophangen een vierkant schilt, daer het wapen van Batavia en onder hetselve d'letter ofte letters van 't block opstaen.

3. Het ampt ende bedieninge der wykmeesters en sal syn vande huysen ende wooningen, in haer wyk staende ende bevonden werdende, notitie en register te houden, wat familien in deselve syn woonende, hoe veel persoonen ende van wat natie ende volck, hetwelck de ingesetenen van yder wyk haren wykmeester, so dickmaels des vermaend sullen werden, gehouden sullen wesen getrouwlyck op te geven ende bekent te maecken, sonder ymand te verswygen, insonderheyt vreemde natiën, op poene daerover aen lyff ofte leven (na gelegentheyt van saecken) gestraft te sullen werden. Ende sullen d'wykmeesters de notitie ofte het register van het bevondene volck in haer wyk jaerlykx voor het eyndigen vande maent September moeten overgeven aen gecommitteerde Heeren Schepenen, om door den Secretaris van dat Collegie een sametrekking opgemaeckt ende dan in Rade van India overgelevert te werden.

4. Ende tot meerder verligtinge van d'selve wykmeesters sal een yder, die uyt eenig wyk in een ander komt te verhuysen, mede gehouden syn den wykmeester van het wyk, daer hy uyttreckt, als oock dien, daer hy incomt, sulx selve ofte door ymand anders synent wegen bekent te maecken, op pene van drie ryxdaalders binnen den tyt van thien dagen te verbeuren na d'verhuisinge, soowel in't reguard van het wyk, daer hy uyt vertrekt, als inkomt, ende dat ten behoeve van 't Lasarus huys.

5. Ende omdat meest alle dese inlandse natien een seer periculeus volk worden g'oordeelt te syn, soo is van deselve specialiter gestatueert, dat niemant eenige van deselve in syn

huys ofte wooninge sal mogen innemen, logeren ofte huysvestinge geven, of sal hetselve terstont ende voor het ondergaen van de son den wykmeester behoorlyk te kennen geven, met het getal der persoonen ende ofte van geweer voorsien syn ofte niet, op arbitrale correctie.

6. Dog en sal de wykmeester sulx egter op het aenbrengen van deselve niet mogen laeten aenkomen ofte daerin gerustelyck wesen, maer sal geduyrig selfs een wakend oog op diergelycke menschen, in syn wyk woonende ofte komen wonen, moeten houden.

7. Ende als d'wykmeesters vernemen sullen, dat het getal van soodanige dangiereuse persoonen in syn wyk merckelyk toenemen, soo sullen sy hetselve aen den Gouverneur-Generael ende d'Raden van India moeten bekent maken, om op gelet en na vereysch van saecken in voorsien te konnen werden.

8. Voorts soo sullen de wykmeesters te letten hebben op het huyshouden, doen en bedryf van de luyden van haer wyk, waer met d'selve haer generende ende de kost winnende syn; ende wanneerse eenige bevinden sullen, niettegenstaende van haer selven geen middelen en hebben om van te leven, haer egter niet bevlytigen yets by der hand te nemen om een eerlyck onderhoud van te mogen hebben, soo sullen sy hetselve den Ed. geregte deser stede ofte den bailliuw konde doen, ten eynde op derselver bedryf nader gelet moge werden.

9. Van gelycke sullen deselve wykmeesters doen, wanneer sy vermerken, dat in haer wyk by dagen ofte by nagten eenige conventiculen ofte byeenkomsten werden gehouden, hetsy onder pretext van religie ofte andersints, hoe het ook soude mogen wesen, opdat daerin met de nodige middelen tydig mag werden voorsien.

10. D'wykmeesters werden mede op het versoeck van d'broederen diaconen aenbevolen geene getuygenisse in voorschrevene hare qualiteyten te verleenen aen eenige arme lieden, voornamentlyck inlanders ofte swarten, wegens hunne behoeftigheyt, dan aen soodanige, die in hunne respective wyken syn wonende en van welkers armoede ende gebrekkelykheyt

sy luyden goede en volkomen kennisse uyt eygen ondervindinge hebben, verdagt wesende daerby ook te voegen de letter van het block, waer sy wonen, ten eynden d'distributie by d'gemelte broederen diaconen met dies te meerder voorsigtigheyt en nuttigheyt ten besten vande ware en regt behoeftige armen soude mogen geschieden.

11. Eenig ongeluck (dat Godt verhoede) van doodtslag ofte diergelyke komende te geschieden, soo sal den wykmeester van het wyk, in hetwelke hetselve voorvalt, soo haest hy daervan kennisse sal hebben bekomen, sulx sonder eenig vertreck laten weten aen den advocaet-fiscael, bailliuw ofte land-drost, opdat de misdader agtervolgt ende in hegtenis gekregen mag werden, daer deselve wykmeesters oock gehouden sullen syn na haer vermogen de hand aen te bieden.

12. Ende opdat de voors. wykmeesters by tyden van brant ofte ander ongemak te beter het oog mogen hebben op de ingesetenen van haer wyk, voornamentlyck de vreemdelingen, soo sullen d'zelve in soodanigh geval haer in haere wyk blyven verhouden ende geduyrig door deselve ronde doen, sonder gehouden te wesen, volgens de ordonnantie vande borgerwagt, voor het stadthuys ofte elders te compareren, van welke ordonnantie sy voor soo veel sullen werden geëximeert ende verschoont.

13. Ende sullen sig selve in cas voorschreven tot een teyken van hare qualiteyt omgorden met een witte band ofte cherpe, omme van andere personen ende toevloeyende menigte daerdoor onderscheyden, midtsgaders van deselve erkend en getrouwelyk bygestaen te werden.

14. Ende opdat d'respective wyken voorsien mogen wesen met genoegsaem getal van lederen brandemmers, haex en ladders, omme by tyden van brand te gebruyken, soo sullen d'selve op de eerste Woensdag in de maent December van dit lopende jaer 1685 het getal van hare brandemmers aen heeren Schepenen vertoonen ende teffens alle d'selve doen brengen inde voorsael van 't stadhuys omme, door haer eerwaerdige gecommitteerdens daervan inspectie genomen synde, de beschadigde te laten

herstellen ende voorts yder wyk met een competent getal derselver te doen vullen, 't welck alsoo van jaer tot jaer op den eersten Woensdag komende inde maend Juny sal werden gecontinueert; ende sullen d'brandemmers getekent werden met de letter van 't wyk, daer sy toebehooren, en op de bequaemste plaetsen, ter discretie vande wykmeester, mits houdende daervan goede aentekenige, opgehangen, wel bewaert ende tot gene andere ofte particuliere diensten mogen gebruykt werden, sullende voor de mancquerende emmers moeten verantwoorden dengene, diese in en onder hare bewaringe gehad hebben; en wie bevonden wert sig aan het stelen van soodanige brandemmers vergrepen te hebben, sal daerover mede na exigentie van saecken werden gestraft.

15. Ende wanneer d'wykmeesters by ongeval van brand hare emmers tot blussinge van deselve hebben uytgereykt, soo sullen sy, als de brand gedaen sal wesen, alle doenelyke sorgvuldigheyt aenwenden om deselve emmers weder op te soecken en by een te krygen, sonder voor d'emmers van andere letters na haer te nemen ofte onder haer te houden; ende wanneer eenige emmers in den brand bevonden worden beschadigt geworden te syn, soo sullen d'wykmeesters desulken later in 't stadhuys brengen om weder versien ofte andere in plaets gegeven te werden.

16. Desgelykx sullen d'brandhaeks en ladders ten besten doenelyck voor den regen en wint, onder een afdack, moeten bewaert ende daertoe by yeder in syn wyk, de bequaemste plaetsen ofte huysen gebruykt werden, ende sulx de eygenaers ofte huyrders ook gehouden wesen sonder tegenstreven d'selve in te nemen en soodanig te bergen; maer by gebrek van bequaeme gelegentheyt in de wyken voor de ladders en haeken, sal men daertoe andere, daer naest by gelegen plaetsen ofte blinde muuren, aen d'publycke wegen ofte heeren straten staende, ten selven eynde mogen gebruyken.

17. De burgwallen ofte kayen, die ingestort ofte vervallen syn, sullen weder door d'eygenaers der huysen en erven, voor dewelcken het ingevallen is, volgens gedane off nog te doene

roying moeten voorsien ofte nieuwlycks hegt ende bestendig opgehaelt werden, 't gene de wykmeesters deselven sullen belasten te volbrengen op seeckeren, daertoe te stellen tyd; dog by mancquement ofte nalatigheyt sulx bekend maecken aen den heer president van Schepenen, die dan aen deselve wykmeesters last ende ordre sal geven, om het werk by aenbestedinge ten eersten te mogen doen effectueren, en dat tot lasten van geseyde eygenaers der huysen.

18. D'stene paden langs de huysen, al voor lange tyd gelast synde binnen door d'geheele stad compleet op te maken, sullen d'wykmeesters besorgen, dat d'eygenaers der huysen en erven deselve sodanig na de royinge voltrekken en die nu en dan ontranponeert en beschadigt komen te werden weder te hermaken, ofte by onwilligheyt daerinne soodanig handelen, als by het jongst voorgaande 17e articul staet uytgedruckt.

19. D'goten ofte riolen, voor d'huysen in de straeten synde tot lossinge van 't regen water als anders, sullen aflopen tot in d'graften en een yder voor syn deur ten minsten tweemael 's weeks deselve moeten schoon maecken, op dat alsoo alle stank en daer uyt ressorterende ongemackken en twisten der buuren geweert ende verhindert werden, waerop d'wykmeesters mede sullen hebben te letten, mitsgaders de onwillige sulx gebieden in te volgen, dogh sy daerna niet luysterende, sullen het gebrekende als boven laten remedieren tot laste van diegeene, die daerin weygerig en ongehoorsaem bevonden werden; maer soo ymand d'goten bedecken wilde, sal het met een losse, toeslaenden plank mogen doen, dog met estricken of met andere steenen niet meer dan ses voeten inde lengte, op pene van sulx weder tot eygen kosten te doen opbreken.

20. De respective eygenaers vande huysen en erven, soo wel in de binnen als buyten stad staende, sullen gehouden syn de straten en burgwallen voor hunne huysen en erven behoorlyk te doen aenhogen, off by nalatigheyt en onwilligheyt, sullen d'wykmeesters, almede in manier als boven, 't selve ten haren kosten bestellen, opdat alsoo d'waterlosing der straten

in hare goten, burgwallen en hare graften d'behoorlyke aflooping behouden.

21. Ende omdat d'wykmeesteren met het invorderen der gedane ongelden ofte wel de penningen by aenbestedinge der nodige werken, hiervoren gemelt, geen moeyten en tydverlies soude hebben, is verstaen, dat de hoofdt-officieren van 't geregte haer daer toe de behulpsaeme hant sullen bieden, ten eynde de onwillige tot remboursement geconstringeert mogen werden, sonder forme van regtsplegingе.

22. D'vuylnis backen, die nu alle nog onlangs gerepareert of opgemaeckt syn, door de tyd ontranponeert werdende of wel elders inde wyken nieuwe benodigende, sullen d'wykmeesters sulx ten eersten d'heer president van Schepenen bekent maecken, ten eynden syn Ed. daerop d'vereyschte ordre in tyts mag expedieren, 't sy om nieuwe te doen maecken, daerse nog niet en syn, of wel d'oude te repareren, ten kosten van degeen, aan wien d'aenbestedinge is gedaen om de backen te ledigen en in esse te houden, op welck ledigen en suyveren de wykmeesters mede sullen dienen te letten ende te besorgen, dat den aennemer voorts daerinne als de reparatie syne pligt volgens contract voldoet.

23. Ende dewyle bevonden wert, dat veele luye ofte quaetaardige slaven de vuylnis buyten de backen op d'heeren straten ofte inde straetsgraften werpen, sonder dat juyst deselve daerop vande dienaers der justitie geattrapeert konnen werden, soo blyven d'wykmeesters mede gequalificeert binnen haere respective wyken soodanige slaven of slavinnen den officier ofte synen substituyt aen te wysen, om daerover op derselver simpel getuygenisse gestraft te werden volgens placcaet op den .... geëmaneert, gelyck sy mede sullen tragten kennisse te nemen ende de officieren aen te wysen degeen, die onderstaen de brand in voors. vuylnis ofte ruyge te steken en daerdoor een seer quaede stank komen te verwecken, welck ongemak wy gaarne na alle vermogen tegen gegaan en geweert sagen.

24. Ende opdat een yder, die het aengaet, hiervan kennisse mogen hebben ende niemand wettelycke ignorantie soude kon-

nen pretenderen, soo hebben wy goet gevonden en geordonneert desen in 't openbaer, ter gewoonelyke plaetse te doen aflesen, ende voorts door den druck gemeen te maecken, om alsoo de respective wykmeesters daervan tot hun narigt te dienen.

19 October. *Toekenning aan het Opperhoofd en den Raad te Japara van de bevoegdheid misdadigers te straffen »tot het wippen en geesselen incluys.''*

Alleen »swaardere delinquanten'' moesten te Batavia voor den Raad van justitie teregtstaan.

19 October. *Verbod tegen het vorderen van geld voor het schrijven van passen ten behoeve van inlanders »boven de geregtigheyt van het daar toe te maken zegel.''*

De Soesoehoenan had door een gezant laten klagen »over »de gierigheyt van 's Comp[s] residenten in dit stuck.''

De poenaliteit was:

voor de eerste maal: verbeurdverklaring van drie maanden gagie;
» » tweede maal: arbitrale correctie.

19 October. *Vergunning voor Javanen te varen met passen van de Compagnie naar Bantam, Palembang, Djambi, Djohor, Malakka, Borneo, (»dogh niet oostelycker als Bandjermassing''), Bali en Lombok.*

Op al die plaatsen, meende de Regering, zouden de Javanen »d'E. Comp. in haren handel off andersints'' niet nadeelig zijn.

Op de passen moest vermeld worden, dat men, op straffe van confiscatie, geene manufacturen, noch opium op Java mogt invoeren en dat men, van Malakka terugkeerende, in de eerste plaats Batavia moest aandoen om aldaar nader gevisiteerd te worden.

Beoosten Bandjermasin wilde de Regering geene Javanen toelaten uit vrees voor »conversatie'' met Makassaren.

19 October. *Vergunning tot uitvoer van Javaansche manufacturen naar Palembang, Djambi en Borneo, mits met vermelding van het aantal op de passen, »specialyck ten reguarde van die doecken, die nae »eenige van onse residentie plaatsen vervoert werden."*

De Regering begreep, dat »het weven der Javaanse doecken »niet t'eenemaal tegen te gaan" was; ook zag zij niet in, dat »deselve sulcken naamwaardigen hinder in 's Comp[s] doec»ken soude veroorsaken, als het verbieden van dien dragt en »vercoop wel ongerieff aan verscheyde arme menschen en »hatelyckheyt d'E. Comp. causeert."

19 October. *Toekenning van een jaarlijksch rantsoen aan het Opperhoofd te Japara.*

Als zoodanig kreeg hij uit Compagnie's magazijn:

1 legger wijn,
1 vat boter,
½ last tarwe,

rijst, olij, azijn, kaarsen en lamp-olij »tot nodigh gebruyck."

23 October / 28 December. *Vernieuwing en ampliatie van vroegere bepalingen nopens landerijen, wegen, vaarwateren, ontgrondingen, schending van vruchtboomen, los loopen van paarden, enz., verkoop van vaste goederen, bruggen, mijl-palen, enz., enz.*

Alsoo niettegenstaande de menigvuldige ordonnantien en andere waerschouwingen, die door de heeren, onse predecesseuren, als door de uyt hare namen daer toe gequalificeerde officieren op verscheyde tyden tot welstand van dese colonie syn gedaen, emaneren, deselve egter sodanig niet onderhouden werden, als wel tot aenwas van deselve vereyscht, soo is't, dat wy daerin willende voorsien, verklaren alle de gemelte placcaten, ordonnantien en waerschouwingen te renoveren, gelyk

wy deselve vernieuwen by desen, ordonnerende alle ende een ygelyken sig daer na alsnog te rigten, op pene van te incureren de straffen en penaliteyten, by deselve respective gestatueert, behoudens nogtans sodanige elucidatien en veranderingen, als wy na presente tyden by desen jegenwoordigen placcaten ordonneren, omme prompt agtervolgt en onderhouden te werden.

1. En eerstelyck, dewyle nog al veele landen en thuynen, die voor desen tot voortsettinge van den landbouw, alleen uyt insigten deselve gecultiveert soude werden, liberael syn uytgegeven, egter niettegenstaende de voorgaende placcaten van 11 April 1628, 15 Juni 1647 en voornamentlyck 28 May 1654 onbebout blyven liggen, sonder dat de eygenaers daerde handen naer behooren aen slaen of eenigen arbeyd toe contribueren en eenlyck schynen te sien, om by gelegentheyt vande verbeteringe der landen, wateren en wegen hunner geburen, deselve in waerde gesteygert siende, die weder ten duursten tot gelt te maecken, 't welk de goede intentie in dien deele geensints voldoet, maer direct contrarieert ende de colonie in 't gemeen schadelyk is, soo ist, dat wy goetgevonden hebben, alleen by renovatie der gemelte placcaten, nogmaels te ordonneren, gelyck wy bevelen mits desen, dat alle eygenaers van sodanige landeryen, 't sy d'selve uyt d'eerste hand vande Comp. ontfangen of van andere gekogt hebben, binnen 6 maenden nae d'publicatie deser de gemelte landen en thuynen, insonderheyt tot op d'verheyt van 2000 roeden vande stad, en voorts ook de landeryen hoger op, na gelegentheyt der bosschen en plaetsen, schoon te maecken en te cultiveren, sodanig sulx best met d'constitutie der landen mogte overeenkomen: dog aengaende degeene, die haer soo op gemene als eygen landen met houthackerye erneren, d'selve sullen ook vooral gehouden syn en sorge hebben te dragen, dat d'omgehakte boomen niet weder sodanig komen te verwilderen en uyt te schieten, datse ontoegankelyk en alsoo veel erger als te voren werden gemaeckt, om daerdoor voor te komen, datse, in plaetse van opruyminge, niet ter contrarie komen te dienen tot schuylplaetsen van struyckrovers en verslindent gedierte, etc. op pene van 12 rds.,

voor de eerste mael te verbeuren, datsy na examinatie en bevindinge daerover bekeurt sullen werden, en dat, nog nalatig blyvende, na gelegentheyt de facto van haere landen gedepossideert en d'selve weder aende Ed. Comp. verbeurt verklaert, sonder dat in sulcken geval dierwegen yetwes te pretendeeren hebben.

3. En alsoo wy oock bespeuren, dat d'heeren wegen buyten deser stede niet na behooren opgemaeckt en onderhouden werden, maer op vele plaetse met ruygte bewassen en met stroncken en kuylen onbruyckbaer leggen tot groot nadeel van't gemeen, die langs deselve op en afgaen, soo ist, dat daerinne oock willende voorsien, ordonneren en bevelen by desen aen de eygenaers vande landeryen, die langs alle gemeyne en heeren wegen gelegen syn (agtervolgens de voor gemelte placcaten en insonderheyt dat vanden 28 May 1654, als specialyck oock dat van den 20 May 1678 nopende de groote nieuwe zuyder weg) binnen den tyt van 2 maenden naer de publicatie deses de gemelte wegen te suyveren, op te hoogen, de kuylen te stoppen en bequaem te maecken, yder voor soo verre syn landt is streckende, mitsgaders deselve soodanig te onderhouden, datse altoos met wagens, karren en paarden na gelegentheyt kunnen werden gebruykt, op pene, die daerin nalatig bevonden wert, na de schouwinge daervan door heeren landdrosten en heemraden, op onse ordre te doen, sullen vervallen in een amende van 25 rd^{s} voor d'eerste mael en 100 rd^{s}. by verdere moetwillige nalatigheyt, voor yder, die hunne landen aen de gemelte heeren wegen belenden, en dat dan daerenboven de onvolmaeckte werken door landdrosten en heemraden, tot lasten van sodanige ingelanden en eygenaers, aenbesteet ende de penningen daertoe, by parate executie, sonder eenige figuere van proces, van hun gevordert sullen werden, sonder dat ook ymandt tot ophoginge vande wegen contrarie het edict van den 20sten September des jaers 1668, item 8 October 1677, sal mogen afhalen off graven eenige aerden van deselve heeren wegen, gelyck ook met het Chinese kerkhoff by Jacatra ofte eenige andere plaetse ongeoorlooffd is, waer die mogte wesen, op pene, als inde gemelte

placcaten is gestatueert, van arbitrale boete off correctie na bevindinge van zaken.

4. En nademael het oock alsoo nootsakelyck is, dat de groote rivieren en alle gemeene slooten en wateringen behoorlyck van water voorsien en tot die diepte blyven, dat de ingesetenen langs deselve met hunne vaertuygen konnen op en affkomen en hun goedje ter marckt brengen, waerinne by het placcaet van den 15den Juny 1647 al eenigsints is voorsien, soo ist, dat wy gemelte placcaet en soo mede het biljet van den 20en September 1668 ook weder renoveren, gelyck wy doen by desen, dat insgelykx binnen den tyt van 6 maenden naer dato, een yder, die met syne landen aende groote rivieren, slooten off gemene wateringe belenden, voor soo verre syn land is streckende, deselve van alle ruygte, struyken en boomen sal opruymen en sodanig bequamen, datse vaerbaer syn; item dat de eygenaers der landen, waerop de boomen, die eerst geplant syn, so na aen de rivieren staen, datse pericul loopen van daer in te storten, deselve sullen hebben om te hacken en dat ter plaetse, daer nog geene swaere boomen geplant en syn, deselve niet en sullen mogen werden geseth, als op de distantie van 4 roeden van de revier af.

4. Gelyk mede niemand, die met syne landen off thuynen aen eenige gemeene wegen of vaerten is palende, langs d'selve sal vermogen eenige slooten of ingravingen te maecken sonder voorgaende verloff van heeren heemraden, alles op pene van 6 rds. ten eersten mael en verder arbitrale correctie namaels voor yder land daer omtrent, dat sodanig op te doene schouwinge niet en werd bevonden en alsdan t'haren kosten door d'landdrosten en heemraden, invoegen als voren, aenbesteet sal werden.

5. En vermits wy oock nog ondervinden, dat verscheyde luyden de landen en thuynen, welkers eygendom haer in voor verhaelde forma by donatie sy vergunt, in plaets van deselve te verbeteren, niettegenstaende d'expresse placcaten tot weringe van dien al op den 11den April 1628 geëmaneert, hun niet en ontsien deselve landen te ontgronden en tot steenbackeryen uyt te graven en alsoo te verslimmeren, dat in korte jare

deselve onbequaem en sonder gebruyk soude leggen en by gevolg de republique niet meer voordeelig syn, soo ist, dat wy om tegens sodanige schadelycke handelinge almede te voorsien, goet gevonden hebben gemelte placcaet van 11 April 1628 te renoveren, mitsgaders te ordonneren een ygelyck, die eenige landen off thuynen besitten, deselve niet te ontgronden of tot steen- en pannenbackeryen uyt te graven, sonder daertoe alvorens van heemraden schriftelyk consent en ordre te hebben, op pene van hare eygendom versteken en daerenboven arbitralyck gemulcteert te werden.

6. Wyders oock ervaren werdende, dat niettegenstaende de voorgaende ordres, als van den 13^en April 1620, 28 July 1654, 15 December 1656, mitsgaders 9 January 1671 en bysonderlyck oock het laetste lidt van het placcaet van 3 May 1680, veel ongebonden en quaetwillige menschen hun niet ontsien, by nagt of ontyden, de boomen, aen de gemeene wegen staende, aff te cappen, te beschadigen off van vrugten te beroven, ook de bepaggeringe van deselve en van sommige thuynen te verbreken en 't gesaey te bederven, etc., soo ist, dat daerin tot securiteyt van een ygelyck gestatueert hebben by desen, dat alle degene, die, 't sy by dag of by nagt, bevonden werden de vrugtdragende off andere cieraetboomen, staende op 's heeren wegen, te beschadigen, van hun vrugten of bepaggeringen te beroven off heyninge van thuynen te verbreken, de vrugten te plukken, 't gesaey te bederven en andere diergelycke, straet en land schendelycke overlast te begaen, dat de soodanige sonder conniventie, arbitralyck aen den lyve sullen worden gestraft naer d'importantie van haer misdryff.

7. En nademael ook ondervonden syn, dat veele luyden hun paerden, koebeesten, buffels, varkens, etc. sonder opsigt langs d' gemeene wegen jagen, die andere luyden landen afgraesen, beschadigen en veelmael de passanten stooten off inde gemeene, lopende wateringe gaen leggen, deselve vervuylen ende de wegen doen inkalven en bederven, soo ist, dat daer tegen, voor sooveel nodig syn, renoveren de placcaten, bevorens dierwegen geëmaneert en bysonderlyck van den 27^en Augusto

1664, en derhalve expresselyck aen een yder, wie het oock sy, verbieden hun paerden, beesten, buffels, varckens off diergelycke beestiael niet los langs de heeren wegen te laten loopen off in gemeene slooten en revieren te laten leggen, op pene van deselve beesten en daerenboven een boete van 6 rd^s. voor de eerste reyse, dat sulx soodanig bevonden en agterhaelt sal werden, en meermalen gebeurende, op arbitrale correctie boven vergoeding der schade, die daerdoor, 't sy aen 't gemeen off particuliere ingelanden, sal wesen veroorsaeckt.

8. Soo wert mede als een nodige saecke, die wy bevinden veel tyts door dese en gene verkeerdelyck gepractiseert te syn, en tot voorkominge van alle frauden en abuysen en 't gemeene nutte deser republicque te vereyschen, expres by desen gerenoveert de resolutie en 't placcaet deser regeringe van den 20^{en} April des jaers 1655 ende 7^{den} April des jaers 1684, dat niemant eenige vaste goederen, huysen, erven, thuynen of landen, soo wel buyten als binnen d'stadt en jurisdictie van Batavia, sal mogen verkopen ofte vermangelen of anders van meester doen veranderen, tensy dat binnen den tyt van 6 weken daeraenvolgende de verkopers en kopers daervan doen en ontfangen behoorlyck transport ofte opdragt onder betaling van des heeren geregtigheyt, daertoe staende, op pene ende verbeurte vande verkogte ofte gekogte goederen, landen, etc., die binnen de voorsz. tyt niet werden bekent gemaeckt, met last aende officieren en andere, die het betaemt, hierop te letten en jegens de contraventeurs na den teneur van desen te procederen.

8. Voorts hebben wy jegenwoordig, na overleg aller voor geciteerde, oude ordres en placcaten, nog goed gedagt ten nutte van 't gemeen daerby in desen te voegen.

9. Dat niemand na desen eenige erven, thuynen ofte landen buyten d'muren deser stad sal mogen verkopen off aen een ander wettig over transporteren, tensy alvorens daervan aen het Collegie van Heemraden kennisse sal wesen gedaen tot haer Eerw. naregt en om notitie van te houden, op pene van 6 rd^s. tot een boete voor diegene, die daerinne nalatig bevonden en over bekeurt sullen werden.

10. Insgelycks sullen alle bruggen, op 's heeren wegen leggende, die na examinatie van heemraden bevonden sullen wesen gemaeckt te syn op d'instantie en tot particulier geryff en behoeff van een off meer weynige ingelanden daeromtrent, om door deselve op de gemeene rivieren off wateringe tot verbeteringe harer landen mede van dat water ende de doorvaert gedient te wesen, altyt tot eygen kosten van sodanigen eygenaers en ingelanden, die sulcx versogt en beloofl hebben, bequaem en bruyckbaer moeten werden gehouden, ofte andersints wederom afgebroken ende de doorgegraven plaetsen toegedamt werden, tot vermydinge van sodanige onkosten als niet het algemeen, maer eenige particuliere syn gerakende, 't welck, waer ofte hoedanigh al sulke bruggen mogten syn, aen de schouwinge en het oordeel en het goetvinden van heeren heemraden verder blyft aenbevolen.

11. Ende soo mede, dat alle 's heeren wegen tot haer behoorlycke breete werden geroyt en onderhouden, sonder eenige inkrimpinge of besnoeyinge daer omtrent door ymand te gedogen, op pene van dubbelde vergoedinge vande schade en onkosten, die daeraen tot herstellinge mogte te doen wesen.

12. Ende dewyle ook bevonden werd, dat sommige moetwillige ingelanden of derselver dienaren de mylpalen en scheydpalen van eenige heeren wegen off affscheydinge der landen niet en ontsien om te kappen, uyt te trekken en weg te doen, die ter onser ordre door heemraden, den fabryk ofte officieren ten nutte en diensten van 't algemeen werden gesteld ende inde landen geslagen, soo ist, dat by desen ook wel expres wert gelast en verboden, dat niemant sig sal verstouten eenige sodanige myl- of bescheytspalen der landen, 't sy waer het oock mogte wesen, door heemraden off den gesworen landmeter geset of elders ingeslagen, te beschadigen, omverre te kappen of uyt te halen, op pene van 6 rd^s^. voor die daerop voor d'eerste mael sal werden agterhaelt en verdere lyffstraffen, na exigentie van saecken, indien sulx meermalen van ymand werd ondervonden.

13. Ende wyl oock speciael in dese tyden ondervonden werd, dat veele hun niet ontsien, soowel in andere lieden hunne landen in te breken, als oock die van de Comp[e]. nog niet uytgegeven syn onwettig onder sig te trekken en van de daerop wonende Javanen off andere possesseurs de vrugten sig toe te eygenen, dat soo niet en behoort, soo wert ook mits desen een ygelyk en alle, die geen wettige gront en koopbrieven van hunne landen konnen doceren, op pene als vooren geinterdiceert hun daer van te wagten en te onthouden, mitsgaders diegeene, die soodanige landen beslagen hebben, geordonneert daervan weder afstand en aen heemraden kennisse te doen, omme naer billyckheyt der saecken, voorts ten meesten nutte van't gemeen, in gedisponneert en by faute of nalatigheyt van dien, na gelegentheyt van saecken, over gecorrigeert en gestraft te werden.

Lastende en bevelende dien volgende de heeren heemraden over de platte landen en respective land-drosten als hare dienaeren, als mede militaire hooft-officieren der buyten forten en alle andere, die het aengaen mag, op de onderhoudinge en executie van dese oude en dienstige vernieuwde ordonnantie nauw regard te nemen en te doen letten en te helpen besorgen, also wy sulx tot bevordering van den landbouw en beste deser colonie in't gemeen en desselfs inwoonders in't bysonder, sodanig bevinden te behooren.

In de vergadering van Schepenen op 22 Mei 1686 is aangeteekend, dat volgens de bedoeling der Regering gecommitteerde Schepenen geene transporten van erven of landerijen, gelegen buiten de stad, zouden verleenen, tenzij de verkoopers vooraf door een schriftelijk bewijs van den Secretaris van Heemraden bewezen hadden, dat van den verkoop behoorlijk aan Heemraden kennis was gegeven.

30 October. *Afkondiging van de jaarlijksche plakaten betreffende de »'t huysvaarders."*

3 November. *Borgtogt, door den Vendu-meester te Batavia te stellen, bepaald op 4000 rijksdaalders van 60 stuivers.*

Deze bepaling is afkomstig van het Collegie van Schepenen. De som hield verband met »de groote importantie van »desselffs [vendumeester] administratie in dese tyden."

13 November. *Uitschrijving van een algemeenen vast- en bede-dag wegens het aanstaande vertrek van de retour-vloot.*

16 November. *Eed-formulier voor de gezworen klerken (griffiers) bij het Collegie van Schepenen.*

Deze waren tot dien tijd toe beëedigd volgens het formulier, »by het ordonnantie boeck deser stede voor de secretarissen »gestatueert." Maar dat formulier was door de aanstelling van notarissen verouderd, weshalve Schepenen op eigen gezag een nieuw formulier vaststelden, hetgeen niets bijzonders bevat.

28 December. *Nadere regeling van het hoofdgeld der Chinezen.*

Nadat in 1669 bepaald was, dat het hoofdgeld van tijdelijk te Batavia vertoevende Chinezen zoude bedragen $^1/_4$ rijksdaalder ([1]), werd den 12den Maart 1674 vastgesteld, dat Chinezen, »haare joncken latende ontvaren", van dat oogenblik af een geheelen rijksdaalder als hoofdgeld zouden moeten betalen.
Deze laatste bepaling gaf aanleiding tot »disputen en vexatien »der pagters", waarom de Regering bij het houden der verpachtingen in 1685 liet afkondigen, »dat voortaan van alle »aangekomene Chinese vreemdelingen, 't sy dat haare vaartuygen »hier op Batavia leggen ofte tot nodige vertimmering nae Java's »oostkust gesonden werden, en dat soo lange het mousson »om nae China te vertrecken niet verlopen is off uyterlyck tot »het uyteynde der maant July, sedert wanneer dan d'hier »overblyvende mede, nevens andere vaste ingesetenen, een »geheele reaal van haar hoofdgelt sullen moeten betalen."

([1]) Deel II, bladz. 494, art. 5.

1686.

23 Januarij. *Vergunning voor de Bantammers met Compagnie's passen te varen naar de oost-kust van Java, naar Bali, Lombok, Borneo (»dogh niet oostelycker »als Banjer"), naar Biliton, Banka, Palembang, Djambi en Malaka (»dogh in 't heengaan en wederkeren over »Batavia)".*

28 Januarij. / 28 Februarij. *Verbod tegen het medenemen van Batavia ter verkoop zonder schriftelijk consent van slaven naar eenige plaats, staande onder het gezag van den Bantamschen Sultan.*

Bantam was de streek, waarheen te Batavia gestolen slaven bij voorkeur vervoerd werden; en dit misbruik was soo erg geworden, dat zelfs de Sultan van Bantam daarover geklaagd had.

Om zooveel mogelijk hierin te voorzien bedacht de Regering bovenbedoeld consent, maar vergat te bepalen, wie zulks kon afgeven.

Het consent moest aan het Nederlandsche opperhoofd te Bantam vertoond worden; en, wilde men zijne slaven ergens in het Bantamsche rijk verkoopen of naar elders vervoeren, dan had men daartoe nog een consent van den Sultan of van diens »staat-minister", Pangeran Dipa Ningrat, noodig.

De poenaliteit was confiscatie van de slaven en »noch so»daenige straffen als nae rechten en onse usantien tot het »steelen en vervoeren van slaeven staen."

»Onschuldige" eigenaren van gestolen of gedroste slaven konden van de confiscatie hunner slaven verschoond blijven, indien zij betaalden »het randsoen, dat 'er voor aan de weder»brengers betaelt mochte zyn."

Overigens bleven »de ordonnantien, by de wetten van »Batavia al over de vyfftich jaeren ontrent de slaven ende

»derselver vercoop by den Gouverneur Generael ende Raden »van India doenmaels vast gestelt, in syn geheel ende onver»mindert."

29 Januarij. *Bepaling, dat »tot voordeel van 't gemeen" de Compagnie renten zoude betalen over de gelden, door Heemraden in Compagnie's kas gelaten.*

Zulks geschiedde, omdat Heemraden die gelden »andersints »wel elders op intrest souden connen stellen" en vermoedelijk de Regering die gelden liever onder zich behield.

29 Januarij. *Belasting voor het onderhoud van de grachten binnen Batavia.*

Ingevolge van het bepaalde op 10 April 1685 hadden de wijkmeesters gemaakt een »summarium der huurpenningen, »die de huysen in ider block deser stadt comen te geven ofte »souden connen geven."

Met behulp van dat summarium bepaalde de Regering, dat, te beginnen met het jaar 1686, de eigenaren der huizen jaarlijks moesten opbrengen een stuiver van elken rijksdaalder, welken de huizen aan huurpenningen waard waren, op welke wijze de Regering berekende maandelijks eene som van 281 ½ rijksdaalders te zullen erlangen.

De wijkmeesters werden gelast de belasting te innen en aan Schepenen af te dragen, die het geld in Compagnie's kas zouden storten.

In de Bataviasche negotie-boeken moest voor dat geld eene afzonderlijke rekening geopend worden.

Het maken en repareren van kaai-muren bleef ten laste van hen, die »de daer voorstaande huysen toebehooren."

5 Maart. *Last voor de Bantammers, die op het gebied van Batavia woonden, zich binnen 3 maanden aan te melden bij den kolonel, J. F. Holsteijn, en bij den kapitein der Maleijers, Wan Abdoe'l Bagoes.*

De bedoelde Bantammers moesten opgeven, of zij zich op Compagnie's gebied gevestigd hadden vóór of na de ratificatie van het laatste, met Bantam gesloten contract (28 April 1684). Bijaldien na die ratificatie, dan moesten zij het land ruimen en naar Bantam terugkeeren, op straffe van als deserteurs aan hunnen wettigen vorst overgeleverd te worden. Een groot aantal Bantammers werd in dit stuk bij namen opgeroepen, omtrent welke de Regering wist, dat zij aan de oost-zijde van de Tangerangsche rivier woonden.

24 Maart. *Aanstelling van een inlandschen leermeester en van een inlandschen chirurgijn bij het »nieuwe »opgebouwde armhuys" te Batavia.*

Deze aanstelling geschiedde op verzoek van het Collegie van diakenen en »op kosten van d'E. Comp^e", maar de tractementen werden niet vastgesteld.

17 April. *Aanstelling van vier leden uit den Raad van Indië tot opperwijk-meesters over de stad en ommelanden van Batavia.*

Zulk geschiedde »omme de wyckmeesters buyten en binnen »deese stad tot wat meerder yver op te wecken, mitsgaders »met des te meerder ontsagh te muniëren."

De opper-wijkmeesters (twee aan elke zijde van de Tji-liwoeng, »sullende haar Ed^s. de blocken onder malkanderen, nae dat »het best schicken wil, konnen verdeylen") waren bevoegd »van de particuliere wyckmeesters, soo dickwils het haar Ed^s »believen sal, rekenschap van haren yver af te vorderen."

Het gezag van het Collegie van Schepenen over de wijkmeesters bleef hetzelfde.

29 April. *Last tot het opruimen van bamboe gebouwen, enz., staande binnen de stad Batavia.*

Dit stuk is afkomstig van het Collegie van Schepenen.

Vooral met atap gedekte »bamboesen kleyne huyskens ofte »kotten" moesten opgeruimd worden, waartoe de Bailluw op eigen gezag kon overgaan, indien de eigenaren tot ult. Mei 1686 onwillig bleven aan den last van Schepenen te voldoen.

Ook werd de Bailluw aangeschreven met den meesten spoed te doen afbreken »alle pisbakken, gevoeghuyzen, stel-»lagien, hoenderkotten ende alle andere ongequalificeerde tim-»meragien ende opstallen langs de grachten ende de groote »rivier binnen deeser steede, except soodanige gevoeghuyzen, »die ten volle in ofte over 't water staen ende sonder erge-»nisse van de voorby gaende ofte voorby vaerende luyden »gebruyckt connen werden."

3 Mei. *Last op de Notarissen op de buiten-posten zich strikt te houden aan het bepaalde bij de resolutie van* 16 *Februarij* 1680 *nopens het uitsluiten van de Weeskamer of den Curator ad lites.—Verbod tegen tijdelijke uitsluiting van de Weeskamer of den Curator ad lites in testamenten.—Voorschrift nopens de emancipatie van lijfeigenen bij uitersten wil.*

Weesmeesteren hadden bij geschrifte geklaagd:

1° dat met de meeste ligtvaardigheid bij voortduring in testamenten de Weeskamer werd uitgesloten;

2° dat eene nieuwe soort van boedel-beheerders was uitgedacht, die de boedels aan de Weeskamer overgaven, zoodra 't hun niet langer gelegen kwam de hun toevertrouwde boedels te administreren;

3° dat lijfeigenen bij testament werden vrijgegeven, zonder dat in hun onderhoud behoorlijk was voorzien.

De Regering beaamde die klachten en liet daarom een authentiek afschrift van dit stuk toekomen aan alle Collegiën van justitie, Notarissen te Batavia, en Secretarissen en Notarissen op de buiten-posten.

Als straf op het *tijdelijk* uitsluiten van de Weeskamer, enz. bepaalde zij, dat geen boedel, waarin een testament met

zoodanige bepaling werd aangetroffen, ooit ofte immer door de Weeskamer, dan wel door den Curator ad lites zoude aanvaard mogen worden.

Notarissen en Secretarissen moesten de testateurs op die poenaliteit opmerkzaam maken en hiervan in het testament uitdrukkelijk doen blijken.

Emancipatie van lijfeigenen bij testament mogt alleen geschieden onder de navolgende bewoordingen:

»Wyders verklaart de testateur nog vry te geven A en B, »zyne lyfeigenen, mits dat zy van haeren vrydom niet sullen »connen gaudeeren, nochte deselve genieten, ten ware dat sy, »voor Heeren Schepenen ofte haer Eerw[s] gecommitteerden »verschenen ofte gebracht synde, bevonden werden krachten »ende bequaemheyt ofte andersints genoegsaeme middelen te »hebben om voor den tyt van ses achter een volgende jaren »sig selven met vrouw ende kinderen te connen sustenteeren »ende alsoo buyten last der Diacony te verblyven; van welcke »nootsakelyckheyt de testateur verclaert van my [Notaris] ten »vollen onderrigt ende gepraeadverteert te syn; ende dat over »sulcx de voorschr. lyffeygenen niet anders dan in voegen en »in cas, als voorseyd is, voor vryluyden sullen connen pas- »seeren, maer ter contrarie, wanneer sy nae des testateurs »doot niet soodanig, als gesegt is, by gecommitteerde Sche- »penen bevonden werden, alsdan onder de macht van syne »erffgenaemen als lyffeygenen verblyven ende door den selven »gehandhaafd werden, eeven ende also als of haer nooyt »eenige vrydom gemaeckt was, als die de testateur verclaert »in soodanich gheval niet te willen laeten stant grypen, maer »in teegendeel te casseeren ende te annulleeren."

Als straf op het verzuimen van deze formule bepaalde de Regeering, dat Notarissen en Secretarissen bij testament vrijgegeven lijfeigenen, die door Schepenen ongeschikt werden geoordeeld met eigen arbeid of middelen de kost te verdienen, voor eigen rekening gedurende 6 jaren zouden moeten onderhouden, buiten kosten der erfgenamen of van de Diaconie »ende dat behoudens in sulcken cas haer besproocken vrydom."

14 Mei. *Last voor de bovenlandsche, Javaansche of andere hoofden en voor de »Priangers" 1° de bevelen en wetten van de Compagnie na te leven; 2° naar Batavia op te komen ter beslechting van onderlinge twisten en tot het opgeven van het aantal, enz. hunner onderhoorigen.*

Dit stuk begint met eene omschrijving van het gebied der Compagnie op Java, volgens welke dat gebied zich uitstrekte »ten noorden en ten zuyden dwars over het eylant van de »eene zee tot den anderen, daer onder medegereeckent de »wedersyden aen ofte ontrent gelegene eylandjes; wyders ten »oosten tot aan de revier Carawang ende ten westen tot aen »de revieren van Tangerangh ofte Ontong Java, soo verre »die beyde revieren van de noorder zee aff nae ende door »het geberchte te lande waert in op loopen ende dan voorts »van daerse comen te stuyten off eygentlyck haer verste »oirspronck hebben, recht zuyden aen tot over het geberchte »aan de groote zuyder zee."

De ingezetenen van die landstreek, welke »al voor veele »jaeren" tot de Jakatrasche jurisdictie hadden behoord, mogten aan niemand anders (»'t sy coningen, vorsten, princen ofte »wie het oock soude mogen wesen") dan aan de Compagnie onderdanigheid bewijzen »door het opbrengen ofte geeven van »schattingh ende tribuyt ofte oock wel op eenige andere »maniere."

De onophoudelijke twisten tusschen de bovenlandsche hoofden liepen voornamelijk over »de regeringe der volcken, het ver»loopen der selve nae andere plaetsen, alsmede over de be»sittingh der landen."

Om daaraan »eyntelyck eens een eynde te maecken" moesten zij (binnen een onbepaalden tijd) te Batavia vertoonen »een naemrolle van alle de menschen, die sy tegenwoordigh »onder haer gesagh hebben, als mede van de geene, die sy »pretendeeren, dat daer onder gehouden syn ofte behooren »te staen, niemandt uytgesondert, soo mans, vrouwen, als

»kinderen, slaven ende slavinnen, met uytdruckinge, waerse »van daen gecomen en geboren syn.”

Alwie »niet aengegeven ende bekent gemaeckt ofte haer »selven comen bekent te maecken, by aldiense tot noch toe »onder geen opperhooft mochten hebben gesorteert”, zoude gestraft worden als landlooper en vagebond.

21 Mei. *Openstelling van de vaart tusschen Batavia en Padang.*

De voornaamste reden van deze openstelling was het verkrijgen van een tegenwigt tegen de »woelingen der Engelsen” op Indrapoera en Silebar, weshalve de vaart ook noordelijker dan Padang zoude opengesteld worden, indien de Engelschen zich te Priaman, enz. mogten vestigen.

Alwie naar bezittingen van den Sultan van Bantam op Sumatra’s Westkust wilde stevenen, moest eerst de hoofdplaats Bantam aandoen, om met »voorweten en kennisse des »Sulthans daer henen te trecken; en soo mede in’t herwaerts »komen aldaer aangieren om den Sulthan syne ordinaire ge»regtigheyt van d’aldaar vallende peper te betalen en alsdan »dien corl tegens sekeren vasten prys tot Bantam aan des »E. Comp[s] dienaren aldaer over te geven.”

24 Mei. *Reglement voor het nieuwe armen-huis.*

1. Het gemeene armenhuys sal door twee broederen diaconen als buyten-regenten, by haerluyden daertoe jaerlycx te verkiesen, nevens een taelkundigen binnen-regent ende desselfs huysvrouw geregeert werden.

2. De voorn. buyten-regenten sullen op alles, dat tot proffyt der armen dienstig is, ten nauwsten moeten letten ende sulx met kennisse ende toestemminge der gesamentlycke diaconen doen uytvoeren.

3. Den binnen-regent sal de broederen diaconen ende de gecommitteerdens tot buyten-regenten alle behoorlycke respect

toedragen en gehoorsaemen, in't geen ten dienste der armen en het voors. huys mogt werden vereyscht.

4. In dit huys sullen niet geadmitteert, veel min gealimenteert werden eenige kloecke, eenloopende gesellen, maer afgesegt werden, om haer kost met wercken te gaen winnen.

5. Ende sullen daerom impotente luyden, die fluxe kinderen boven de 16 jaren hebben, dat jongens syn, geen alimentatie voor deselve genieten, nogte deselve by haer in 't huys mogen hebben, dog wat de meysjens aengaet, deselve sullen gehouden moeten werden tot nayen, brayen van coussen ofte andere hantwercken, die binnens huys konnen geschieden, om wanneerse de ouderdom van .. jaren bereykt hebben, bequaem te syn daermede haer eygen kost te konnen winnen, gelyck mede de buyten-regenten eenige van soodanige meysjens voor de kost en kleedinge sullen mogen besteden by fatsoenelycke luyden om deselve, na onse vaderlandse wyse, te dienen ende alsoo daerdoor het armenhuys te ontlasten.

6. Dienvolgende sullen alle arme luyden, die wel kloeck van leeden syn, dog om de beswaernisse van veele kleyne kinderen in dit huys genomen worden, mitsgaders de jongens, die onder de 16 jaren out en van de vereyste sterckte syn, gehouden wesen dagelycx voor den middag ten 7 uuren ende namiddag ten halff twee uuren te gaen na het ambagtsquartier off 's Comp^s. equipagie werff, om aldaer soodanige ambagten te doen ende te leeren, waerdoor die jongens bequaem werden konnen om in tyden en wylen haere kost te winnen en alsoo 't huys tot geen verder last te strecken.

7. Vooral sullen in dit huys niet geadmitteert werden eenige luyden, die met de laserye, Spaense of Ambonse pocken off andere smettelycke siecktens beset syn, maer daeruit gehouden off wel, naderhand sulx te vooren komende, daeruyt gestelt werden.

8. Den binnen-regent sal pertinent moeten aenteykenen de namen en toenamen dergeene, die in't voorsz. armhuys sullen komen om gealimenteert te werden, mitsgaders 't gene deselve medebrengen ofte haer mogte toekomen en daervan kennisse

geven aen de buyten-regenten om telckens ordre te ontfangen, waer deselve persoonen geplaetst en hoe met sodanige goederen sal werden gehandelt: evengelyck aentekeninge ende kennisse gedaen ende gegeven moeten werden van al degene, die tot ontlastinge der diaconie uyt het gem. huys sullen gaen of daerin komen te overlyden, alles met pertinente byvoeginge van dag en datum.

9. Alle personen, in gem. huys komende om gealimenteert te worden, sullen gehouden syn haere meubelen en klederen mede te brengen, om deselve tot haer behoefte (sooveel noodig sal syn) te gebruyken, sullende het verdere, dat sy besitten, ten gemeenen beste der armen geëmployeert werden.

10. Gelyck oock ten gemeenen beste der armen aenstonts vervallen sullen soodanige vaste goederen ofte erffenissen, als de voorn. arme persoonen in't gem. huys komen mogten toebehooren off naderhand aan besterven, ten waere de erffenisse soo groot mogte wesen, dat de luyden daervan buyten ymants lasten konden leven, alvoorens voldaen hebbende, hetgeene aen haer in het armen huys, soo aen spyse, kleedinge, als anders, mogte wesen te koste geleyt.

11. De arme persoonen sullen gesamentlyck van rys, sout, water, vuir, etc. versorgt en daerenboven maendelycx toegeleyt werden soo vele contanten tot toespyse, als de broederen diaconen sullen bevinden te behooren, calculatie maeckende op yders behoeftigheyt, impotentheyt of getal van kinderen.

12. Wyders sullen de armen niet vermogen te verquisten, verwaerloosen ofte verquanselen, 't geene haer tot onderhoud van haer lichaem sal syn gegeven.

13. Een ygelyck sal met alle eerbiedigheyt ten gesetten tyde dagelycx moeten verschynen ten gebede, 't welck door een ervaren inlantse leermeester, tot dat huys gehoorende, ten bywesen van den binnen-regent, alle morgen en avonden ten 7 uuren op het teeken der klocke sal moeten werden gedaen, soowel in de Nederlantse als inlantse tale, gelyck mede een ygelyck des Maendags voor de middag ten 8 uuren de catechisatie van gem. leermeester sal moeten bywonen, om in de

gronden der religie geoeffent te werden, dog des Sondaegs voor en na de middag sal een ygelyck sig moeten vervoegen nae de kerck om aldaer Godts woord te hooren, komende naer 't eyndigen van den godsdienst weder behoorlyck thuys, onderwylen dat oock door den inlantsen meester een stigtelycke predicatie aen de siecken sal voorgelesen werden.

14. Alle gehoude persoonen en derselver kinderen sullen yder apart of wel twee familien, die niet te groot van kinderen syn, by den anderen in een huysje gelogieert werden, verstaende hier onder ook weduwenaers en weduwen, die familien hebben, dog van de geen, die sonder kinderen haer buyten den egten staet bevinden, sullen de manspersoonen alle by malkanderen in een groote, aparte kamer ende soo mede de vrouwspersoonen alle by malkanderen in een andere, groote kamer gelogieert werden ende by vervullinge van dien in soodanige apartementen als hunluyden by de buyten-regenten sullen toegevoegt werden, om daardoor alle onbehoorlyckheden voor te komen.

15. Imant in 't meergem. huys sieck off kranck werdende, sal sulx door den binnen-regent aan de buyten-regenten moeten bekent gemaeckt werden, om hare ordre in 't plaetsen ofte verplaetsen derselve op te volgen, sullende de gesonde armen by beurten op de siecken en andere impotenten ter ordre van den binnen-regent moeten passen en, sulx weygerende ofte vande siecken afloopende, daerover arbitralyck gestraft werden.

16. Hoedanig ook gestraft sullen werden de geene, die in het huys en voornamentlyck omtrent de siecken eenig getier off geraes maecken, soo mede die eenige boomen ofte vrugten, in 't huys staende, schenden off aen 't huys selfs eenige schade off verbreeckinge sullen doen.

17. Den binnen-regent sal moeten besorgen, dat een yder syn logiement, als mede syn lichaem en kleederen behoorlyck reynige en suyver houde; voorts dat het geheele armhuys van vuyligheyt bevrydt blyve, waertoe de gesonde armen by weeckelykse beurten tot een bequaem getal sullen gebruyckt werden.

18. En sal daerom niemant vermogen syn water te maecken, gevoeg te doen off andere vuyligheden neder te werpen, als ter plaetse daertoe geordonneert, op poene van daerover gelaerst te werden.

19. Niemand sal vermogen eenige twist ofte tweedragt tegens den anderen te moveren; en sal den binnen-regent sulx moeten tragten voor te komen, niettemin daervan kennisse gevende aen de buyten-regenten.

20. Van gelycken sal oock niemand een anders goet vermogen na sig te nemen ofte tragten te verduysteren, onder wat pretext het ook soude mogen syn, op peene van daerop na exigentie van saecken, ten exempel van andere, gestraft te werden.

21. Den binnen-regent sal moeten beletten en voorkomen, dat door ymant eenigen stercken drank in't gem. armhuys werde gebragt tot voorkominge van alle dronckenschap, gelyck ook door hem het dobbelen, speelen en alle oneerbaarheden met de uyterste vlyt geweert sal werden.

22. Imand der armen, genegen synde, boven de Sondaegs-predicatien, in de weeck den publiecken godsdienst by te woonen ofte tot divertissement ergens anders te gaen, sal sulx den binnen-regent bekent maecken en ter behoorlycker tyt weder in't huys moeten verschynen, 't welck des avonts voor het gebet ende sulx ten halff sevenen sal syn, sullende de poort van't huys precies ten agt uuren geslooten werden.

23. De armen persoonen, in't generael uytgaende, sullen hebben haer te wagten voor eenige bedelarye langs 's heeren straeten off wegen, onder wat schyn sulx oock soude mogen wesen, op poene van de eerste reyse een maend, de tweede reyse drie maenden ende de derde reys voor altyt uyt het armenhuys geset en daer benevens ter discretie der buyten-regenten gelaerst te werden, aen denwelcken den binnen-regent, daervan kennisse krygende, opstonts gehouden sal syn 't selve bekent te maecken.

24. De armen sullen gehouden syn de broederen diaconen en insonderheyt de buyten-regenten, mitsgaders den binnen-

regent te gehoorsaemen en behoorlyck respect te bewysen, op arbitrale correctie na gelegentheyt van haer misdryf.

25. Den binnen-regent sal sorge dragen moeten voor 't vuir en ligt der armen, om alle ongelucken voor te komen, waerom hy oock gehouden blyft al 't vuir en 't ligt buyten 't gene tot onvermydelyck behoeff der sware siecken gebrant moet werden, 's avonts ten 9 uuren uyt te doen.

26. Gelyck mede gehouden blyft somtyts des nagts de ronde te doen ende de wooningen te visiteren; sullen daerom een ygelyck der armen verpligt syn hare deuren voor hem aenstonts te openen.

27. Den binnen-regent sal niemant der armen vermogen te schelden off lasteren, veelmin te slaen off te stooten, maer ter contrarie, ymand misdaen hebbende, 't selve, als vooren gesegt, sonder uytstel de buyten-regenten bekent maecken, die daerin versien sullen na behooren.

28. Insgelycx sal denselven behoorlyck sorge moeten dragen, dat niet het alderminste van 't geen door de diacony tot onderhoud en behoefte der armen ingekogt en tot syn verantwoordinge in 't voors. armhuys gelevert is, verwaarloost, verquist ofte gestoolen werde.

29. Wyders sal denselven geensints mogen verhinderen off verbieden, veelmin qualyck bejegenen den genen, die in't armhuys komen om de armen met een goet hart off voornemen te besoecken, maer integendeel soodanige visiten gedogen, deselve persoonen vriendelyck bejegenen en tot mildadigheyt der armen animeeren.

30. Alle welcke voorenstaende articulen by den binnen-regent en de arme persoonen punctuelyck sullen moeten werden geobserveert en naer gekomen, op soodanige peenen en domestique correctie, als by de buyten-regenten, met toestemminge der gesamentlycke broederen diaconen, tegens de voorz. huysgenooten, na gelegentheyt van saecken, sal bevonden werden te behooren, behoudens dat alle delicten, die met geen domestique straffen geboet konnen werden, ter kennisse van den officier gebragt ende door hem gecalangeert sullen werden.

31. En sullen de ouders gehouden syn hare kinderen over derselver stoutheden en onbehoorlyckheden na behooren te castyden, om alle ongeruymtheden voor te komen, houdende yder de syne in behoorlycke tugt en discipline, op peene van by conniventie en nalatigheyt als voorstanders van het quaed na het goetvinden der buyten-regenten gestraft te werden.

31 Mei. *Bepaling, dat Soemedang, »als zynde buyten het »oude Jaccatrasche ressort", wat crimineele zaken betrof, behoorde tot het gebied van den Raad van justitie te Batavia, wordende echter civiele zaken »rauwelyck ter »eerster instantie voor Heeren Schepenen geventileerd."*

18 Junij. *Uitbreiding van het Collegie van Heemraden met twee leden.*

Zulks geschiedde »tot meerder voortsetting van de saecken »deser ommelanden en omme de daer toe gerequireerde visites »hier ende daer te beter te connen waerneemen."

18 Junij. *Magtiging op het Collegie van Heemraden »sommige stucken lands in besith te geven om deselve nae »behooren onder de daartoe staende conditie te cultiveren."*

18 Junij. *Bepaling, dat Heemraden zouden innen de tienden der padi, »groeyende op 's Compagnies eygene »en noch onuytgegevene landen, door verscheyde Javae- »nen ende andere ingesetenen gecultiveert ende beseten."*

Volgens de Regering waren de bebouwers dier landen, waarvan de Compagnie »als noch de rechte grontheer" was, »gantsch niet ongenegen" tienden op te brengen.

Ieder lid van het Collegie van Heemraden mogt jaarlijks 300 bossen van die padi tot fourage van zijne paarden nemen. Het overige moest tot hetzefde doeleinde ten behoeve van Compagnie's paarden-stal worden gebruikt.

18 Junij. *Last op den Secretaris van het Collegie van Schepenen geene opdragten of koopbrieven van landerijen te passeren, veel minder af te geven, vóórdat hem gebleken was, dat de verkoopers aan Heemraden kennis hadden gegeven van hun voornemen.*

De Secretaris moest voor de boete ad 6 rijksdaalders, bepaald bij het plakaat van 28 December 1685, aangesproken worden, »behoudens syn guarrant op de vercoopers", omdat dezen slechts door zijn verzuim in de boete konden vervallen.

18 Junij. *Bepaling van het salaris van gecommitteerde leden van het Collegie van Heemraden, alsmede van den Secretaris, den Bode en den Landmeter van dat Collegie.*

Gereflecteerd zynde op het geene haar Eerwaardens voorstellen van het salaris, dat de leden van dit Collegie van Heemraden souden genieten voor de visites, die sy ten versoeke van eenige twistende parthyen off wel ter instantie van andere lieden, die met eenige uytgifte van landeryen gebenificeert werden, souden komen te doen, en van gelyken mede wat den secretaris en bode voor haere moeyten ende arbeyt, mitsgaders voor yder visite souden trecken, soo is goed gevonden 't selve in dier voegen te approbeeren om, als gesegt, betaalt te werden door eenige procederende parthyen, die de visites off oculaire inspectien mogten versoeken off na het oordeel van heeren heemraden van noden hebben, mitsgaders de geene, die men met seeckere stucken lands zoude mogen begiftigen, en tot welkers meting de presentie van gecommitteerde heemraden soude gerequireert syn: weshalven dan aan salaris voor een visite buyten de buyten-forten en ringsloot off nieuwe sloot genoten sal werden, als:

by de gecommitteerde leden, yder..........	Rd^s	3
by den secretaris ende bode, yder..........	»	1 ½
voor een visite binnen de forten en ringsloot, etc.:		
by de gecommitteerde leden, yder..........	»	2

by den secretaris en bode, yder.............. Rd[r] 1
des dat voor metingen, soo verre te doen zynde, dat daar toe een dag heen en weder vereyscht werd, genoten zal werden eens soo veel, als voor de gene, die buyten de forten gedaan werden, off zoo veel meer als min, als by dat collegie billyk geoordeelt sal werden.

Synde by dese gelegentheyd mede goet gevonden sekere lyste van het salaris voor den landmeeter finalyk te approberen, die wy op den 12[en] October der verleden jaars provisionelyk tot nader bevinding goed gedagt hadden te laten observeeren, soo als doe ter tyd daarom maar by notule aangetekent is, luydende van woorde tot woorde aldus:

Lyste van 't salaris van den Landmeter deser stede Batavia.

Binnen de stadt en voorstadt, als mede op de buyten barm.

1. Voor 't meten van een erff binnen de stadt ofte meer als een erff, mits dat die een persoon toekomen, soo de meting binnen den tyd van ses uuren kan geschieden, sal den landmeter genieten............................ Rd[s] 3
2. Gelyk mede in de voorstadt ende de erven, die aan den buyten barm rondom de stad gelegen syn.
3. Soo de metinge niet kan geschieden binnen den tyd van ses uuren, soo sal den landmeeter voor ider uur, daar hy langer meet, noch een halve ryxdaald[r] meer genieten, boven de voorgestelde drie ryxd[s].; maar soo hy de metinge in minderen tyd kan afdoen, 't sy in hoe korten tyd het ook soude mogen weesen, edoch volgens het begeeren van de gene, die hem te werk stellen, zal hy egter de voorschreve drie ryxd[s] vol genieten.

Buiten de stadt en binnen de fortressen.

4. Voor 't meten van een stuk land ofte thuyn, gelegen binnen het district van de fortressen Soutelande, Noortwyk, Ryswyck en den nieuwen dam, soo de metinge op een dag kan geschieden met het heen ende weder gaan, sal den landmeter genieten.................... Rd^s 4.24

5. Wel verstaande alschoon de metinge in korter tyd wierd afgedaan, sal hy egter het volle geld van vier ryxdaalders en een halff genieten.

6. Maar ingevalle de metinge den eersten dag met het heen en weer gaan niet kan geschieden, maar dat den landmeeter daar langer tyd toe van nooden heeft, soo sal de metinge by den dag betaalt moeten werden, te weten voor yder dag. » 4.24

7. Maar den landmeter sal gehouden wesen den eersten dag den tyd van vyff uuren te meten, mits dat hem vry sal staan die agter malkanderen aff te meten dan off dat hy tusschen beyde wil rusten, maar den tweeden dag mede noch den gantschen dag werk hebbende, sal hy gehouden zyn ses uuren te meten, en den dag, dat hy gedaan zal hebben om weder na de stadt te gaan, soo sal hy mede maar gehouden syn vyff uuren lang te meten.

8. Vorders, soo den landmeter boven dese gestipuleerden tyd noch met zyn meting niet gedaan heeft off wel gedaan hebbende noch nae de stadt moet gaan, te weten, soo hy den laasten dag volkomen ses uuren lang gemeten heeft, soo sal hy daar voor een halve dag huur genieten, ten bedragen van.......................... » 2.12

9. Den landmeter sal niet gehouden syn by minder als by halve dagen hem te laten betalen, excepto den eersten dag sal hem altyd vol betaalt werden, alwaar het ook, gelyk vooren gesegt is, de metinge in nog soo veel korten tyd gedaan

wierd, en dat uyt consideratie, dat hy de gang heen en weer moet doen.

Buyten de fortressen.

10. Soo de metinge gedaan moet werden buyten het district van de meer genoemde fortressen, soo sal den landmeter genieten 's daags . . . . . Rd^s 6

11. Sal den landmeter voorders gehouden wesen in de metinge buyten de fortressen, meer gemelt, zig te reguleeren naar den inhoude van het 4, 5, 6, 7, 8 en 9^e articul, uytgesondert syn dag huur, die hier, gelyk in 't 10de articul gesegt, gesteld is op 6 rd^s en een halve dag op 3 ryxdaalders.

12. Voorders, soo de metinge buyten de voorsz. fortressen geschiet, soo sal den landmeeter moeten versien werden met een bequaam paard off, soo men niet te paard ter gedestineerde plaatsen kan komen, met een bequame schep-praauw, off by mancquement van dien, off zyn eygen gebruykende, sal daar voor een halve rd^r daags in reeckening mogen brengen.

Voor 't maken van caarten.

13. Voor 't maken van een caart met het nodige schrift, daar by staande, maar een imperiaal vel groot wesende, zal hy genieten . . . . . . » 3

14. Voor een caart grooter, als een imperiaal vel groot is, sal den landmeter voor alle de overige vellen nog genieten voor yder . . . . » 1 $^1/_2$

15. Dat is voor een caart van twee vellen . . . . . » 4 $^1/_2$
» » » » drie » . . . . » 6
» » » » vier » . . . . » 7 $^1/_2$
ende soo voorts.

16. Moet verstaan werden, dat het royen van huysen en erven hier niet onder begrepen is, maar het selve moet gevolgt werden na de voorgaande ordonnantie ende statuten, daar op gemaakt.

$\frac{18}{21}$ Junij. *Last op de eigenaren van landerijen vóór* 1 *Julij* 1686 *aan Heemraden hun »quota"* (400sten *penning) te betalen. — Bepaling, dat zij, wier landerijen meer dan* 2000 *roeden van de stad Batavia gelegen waren, eveneens ter taxatie van Heemraden moesten betalen den* 400sten *penning »van de tegenwoordige »rechte waerdye haerer thuynen, landen ofte boom»gaerden, soo voor dit als 't volgende jaer."*

Dit plakaat houdt verband met het stuk, uitgevaardigd op 8 Julij 1685, waarvan het gedeeltelijk eene ampliatie is.

Laatstbedoelde eigenaren moesten hunne belasting voor 1686 betalen binnen 6 weken, »te reeckenen van den tyt, dat »hen lieden haere quotisatie door last van heeren Heemraden »aengezeyt sal syn" en die voor 1687 »nevens alle andere, »vóór den eersten dach van July desselven jaers."

De straf op non-betaling was parate executie.

2 Julij. *Bepaling, dat dienaren van de O. I. Compagnie, suspect van particulieren handel, »fraudatie off »andre quaede gangen", door de Gouverneurs en raden der buiten-kantoren naar Batavia moesten opgezonden worden »met de indicien ende praesumptien, tot haeren »laste leggende."*

Het regt tot opzending naar Nederland, »buyten qualiteyt »ende gagie", behield de Hooge Regering »om goede reedenen" aan zich.

5 Julij. *Last op de inlanders te Bekasi, die vroeger gestaan hadden onder het gezag van den inlandschen luitenant, Karta Soeta, zich weder onder diens bevelen te stellen.*

Zij moesten aan dien luitenant »in alles ten dienste der »E. Comp. behulpsaem syn, soo wel in 't repareeren van den

»pagger op Bacasy, als om de nodige houtwercken te helpen »kappen, mitsgaeders alles te doen, wat den dienst der E. »Comp. aldaer sal comen te vereyssen."

Uitdrukkelijk werd bepaald, dat geen [uitgeweken] »Javae-»nen, in wat thuynen ofte hoven die mochten verdeelt syn »en de vruchten van dat landt genooten hebben, daer van [scil. van het terugkeeren onder het gezag van Karta Soeta] »verschoont syn."

25 Julij. *Toepassing (mutatis mutandis) van de instructie voor de Wijkmeesters te Batavia van* 16 *October* 1685 *op de Wijk- en Buurt-meesters in de ommelanden dier stad.*

Op het vertoog van Heemraden geschiedde deze toepassing, waarbij de volgende wijzigingen in de instructie voor de wijkmeesters te Batavia werden gebragt:

1. Aengesien de toesigt ende sorge deser wyk- en buurmeesters ten platten lande byna omtrent eene ende deselve saecken als die van de wykmeesters binnen dese stad haere reflectie heeft, soo is in rade van India, op't vertoogh van heeren Heemraden, verstaen by forme van aenhangsel, alle 't geene in dese bovenstaende articulen gecomprehendeert en geordonneert staet, oock te extenderen tot dese buur- en wykmeesters ten platten lande, soo ten aensien van haere jaerlyxe verkiesinge, authoriteyt ende bedieninge als anders, alleenlyck met soodanigen onderscheyt als't different der subalterne jurisdictien van Schepenen en Heemraden, mitsgaders het onderscheyt tusschen steenen gebouwen, straten en burgwallen binnen de stadt, mitsgaders de thuynen, boomgaarden, gemeene wegen, sloten en revieren en kaden buyten de stadt komt mede te brengen.

2. Sullende dienvolgens dese wyk- ofte buurmeesters, in plaets van't wapen van Batavia, yder voor haerluyden huys, heck ofte land moeten ophangen het wapen deser landeryen, synde een clappus boom op een blaeuw velt, en in hare bedieningen responsabel syn, niet aen heeren Schepenen, maer aen heeren Heemraden, invoegen dat het geene inde voorenstaende

ordonnantie vervat staet vande jaerlyxe nominatie door heeren Schepenen te maecken, de naemrollen harer wycken aen heeren Schepenen op te brengen, mitsgaders van 't ergerlycke leven der inhabitanten aen den geregte off den Bailliu te kennen te geven, etc. ten reguarde van dese wyck- ofte buurmeesters ten platten land verstaen sal moeten werden syn reflectie te hebben op het Collegie van heeren Heemraden en den Land-drost respective, gelyck mede in plaets dat de wykmeesters binnen de stad tot een teecken by tyde van brand een witten band ofte cherpe aen hebben moeten, dese wyk- en buurmeesters ten platten lande tot een teecken sullen moeten voeren een groene geverfde halve pieck, sullende in plaets van leere brandemmers ten platten lande gebruyckt werden groote bamboesen om water te scheppen, die nevens de brandladders met een bysonder merck geteekent sullen werden, om na't blussen der brand weder tot haer regte eygenaers te konnen komen, van welcke bamboese emmers de wyk- ofte buurmeesters sullen moeten versorgen, dat alle de kleynste huysen yder ten minsten van ses, ende grotere huysen, naer advenant van meerder getal voorsien syn en soomede dat er hier en daer oock genoegsaem getal van bamboese brandladders in voorraet sy. Wyders sullen dese wyk- en buur-meesters ten platten lande onder d'opsigt van heeren Heemraden oock moeten gade slaen, dat onse geëmaneerde ordres en de vorige placcaten over't point der landeryen, watergangen, dycken, bruggen, gemeene wegen, etc., soo als die in ons placcaet van 28^{en} December des verleden jaers 1685 alle by een versamelt, gerenovert ende geamplieert syn, door de ingelanden yder in haer wyck promptelyck agtervolgt werden, soo en in diervoegen, als hetselve aen de wyckmeesters binnen de stad ten reguarde vande gemeene straten, burgwallen, bruggen, etc. te observeren staet.

25 Julij. *Bepaling, dat de Rooimeester voor zijn werk binnen de stad Batavia ondergeschikt zoude zijn aan het Collegie van Schepenen, maar buiten de stad aan het Collegie van Heemraden.*

25 Julij. *Bepaling, dat »een continueele patrouilje" door de ommelanden van Batavia zoude rondgaan.*

24 à 30 »wackere, fluxe", inlandsche soldaten werden in dienst genomen, speciaal »omme alle quaet geboeffte ende »insonderheyt brandstichters te platten lande te attrappeeren »ende weeren."

24 Julij. *Oproeping van alle ingezetenen (»geen natie »uytgesondert") tusschen de rivieren Angkee en Tangerang.*

Alwie woonachtig was »opwaerts van de nieuwe gegrave »revier ofte Comp^s pagger op Tangerangh tot naer omlaeg aan »de mondt der gemelte twee revieren", moest binnen eene maand naar Batavia opkomen om »haere namen aen Heeren »Heemraden bekent te maecken, als mede wat landen sy thans »besitten ende hoe sy daer aen gecomen syn, als mede hoe »veel en wat volckeren sy onder haer hebben."

Zulks geschiedde, opdat »eens alle de verschillen, die de »Heeren Heemraden daegelycx (over het besitten der selve »landen) ter ooren comen, mochten ten rechte werden g'exa»mineert ende affgedaen ende een yder in gerustheyt syn »landt mach bebouwen, dat hem sal werden toegevoecht."

6 Augustus. *Bepaling*: 1°. *dat overleden slaven van Christenen alleen »ter ordinaire begraeffplaetsen" en na verkregen vergunning van de respective officieren van justitie mogten begraven worden*: 2° *dat de officieren vd. in hunne licentie-briefjes, niet alleen de namen der overleden slaven, maar ook die hunner lijfheeren moesten vermelden.*

Het bepaalde sub 2° werd opgenomen, »ten eynde de »dootgraver der Nederlantse kerck de maendelyxe rollen daer »van te pertinenter magh opmaecken."

$\frac{3}{7}$ September. *Waarde-verhooging van met zeker »merck" voorziene dukaten tot 2¼ rijksdaalders en van dito dukatons tot 12 schellingen per stuk.*

Het bewuste merk zoude bestaan, voor de dukaten uit de letter B en voor de dukatons of zilveren rijders uit »een »cleyn ruytertje, nae de slinckerhandt rydende."

Met dat merk zouden alle in Compagnie's kas aanwezige en »na desen noch te becomen" dukaten en dukatons voorzien worden, »ter presentie van twee gecommitteerde, als »een uyt den achtbaeren raed van justitie ende een, te weeten »een borger, uyt het eerw. Collegie van heeren Schepenen."

Genoemde munten moesten voor den aangegeven prijs »binnen dese stadt Batavia ende desselffs resort" door een ieder aangenomen worden, terwijl de Compagnie zich verbond ze ten allen tijde voor dien prijs in ontvangst te nemen.

De ongemerkte dukaten en dukatons behielden hunne vroegere waarde, t. w. die van 2 rijksdaalders en van 11 schellingen.

6 September. *Toekenning aan den Commandeur te Bantam van 12 rijksdaalders 's maands voor »extraordinaire »tractementen der aankomende en vertreckende schippers", alsmede van een jaarlijksch rantsoen, zooals den 19den October 1685 aan het Opperhoofd te Japara was toegekend, boven zijn kostgeld, doch »in plaets van't »vrye magasyn."*

Het kostgeld van den Commandeur bedroeg 20 ligte realen of 16 rijksdaalders.

Wanneer een Opper-koopman te Bantam het gezag voerde, verkreeg deze »het ordinary opperkoopmans kostgelt van »13 ligte realen."

De administrateur of tweede persoon genoot zooveel kostgeld, als zijne »qualiteyt" medebragt.

Hij, noch de »mindere suppoosten" kregen iets boven hare »gagie, kostgelt ende rantsoen."

10 September. *Aanstelling van een tweeden Landmeter.*

»Door de fatigues van het meten der landen in regen »ende sonne, mitsgaders door bosch ende moerassige plaetsen" was de landmeter, E. Verhagen, »veeltyds sieckelyck."

Zoo de aan te stellen tweede landmeter in Nederland niet geëxamineerd of geadmitteerd was, zoude hij voor twee gecommitteerde leden uit het Collegie van Heemraden een examen moeten »uytstaen."

13 September. *Bepaling, dat Compagnie's dienaren en anderen te Bantam »in cas crimineel" teregt moesten staan voor den Raad aldaar, die onder nadere approbatie van de Hooge Regeering bevoegd was doodvonnissen te vellen.*

27 September. *Bepaling, dat de verdeeling van den wijn, welken de Heeren Majores gewoon waren aan de leden der Hooge Regering ten geschenke aan te bieden, zoude blijven, »soodanig als voormaals daar »omtrent gepractiseert geworden is."*

Er waren »geschillen" over die verdeeling ontstaan.

De Gouverneur-Generaal verklaarde nu »sigh nooyt met »dieselve verdeling meer te sullen bemoeyen."

1 October. *Tijdelijke regeling der openbare godsdienstoefeningen te Batavia.*

Vermits de Nederlandsche kerk zware reparatiën moest ondergaan, waartoe de noodige »moerbalcken" van Java's Oostkust waren ontvangen »ende geprepareert", bepaalde de Regering, dat tot nader order, te beginnen met 13 October 1686, »de Nederlandse Sondags en wekelycxe predicatien" gehouden zouden worden in de Portugesche kerk, de Portugesche predikatien in de Maleische kerk en de Maleische predikatien in de Portugesche buiten-kerk.

15 October. *Vaststelling van het maandelijksche kostgeld voor Majoors op 13 slechte realen.*

Dit kostgeld was »'t hooghste, dat by eenige gequalificeerde »ministers alhier op Batavia genoten werd."

$\frac{\text{15 October.}}{\text{12 November.}}$ *Last op de »steenhaelders" aan den Boom te Batavia af te geven 2 van de grootste steenen, welke zij aan boord hadden.*

Vroeger hadden de »steenhaelders, die met sodanige steenen [scil. corael ofte zee-steenen] uyt der zee de revier incoomen, »noyt eenige thol off yets diergelycx betaelt", weshalve de Regering hun nu bovenbedoelde »impositie" oplegde, in verband met haar plan »de vervalle steene hooffden deser revier »in 't geheel op te haelen ende te vernieuwen."

22 October. *Afkondiging van de jaarlijksche plakaten betreffende de »'thuysvaarders."*

$\frac{6}{15}$ November. *Uitschrijving van een bede-dag voor de eerlang vertrekkende retour-vloot.*

11 November. *Aanstelling van een inlandschen leermeester op het eiland Onrust »tot onderwijsinge der »swarten en lyffeygenen aldaer."*

29 November. *Bepaling, dat jaarlijks de provisie-magazijnen en alle andere pakhuizen en magazijnen der Compagnie te Batavia door speciale gecommitteerden, »immers altyt soo nauw als doenlyck is", zouden worden opgenomen.*

De gecommitteerden moesten rapporteren aan den Directeur-generaal en deze weder aan de Hooge Regering om te beslissen, »off de bevonden leccage oock passeren kan off niet."

1687.

3 Januarij. *Vergunning voor de Weeskamer »hare ledigh »leggende contanten by d'E. Comp. op intrest te »brengen, mits 'er dan 'telckens weder even soo veel »gelt van andere luyden afgelegt sal moeten werden, »wel te verstaan, wanneer het dan by d'E. Comp. »gemist kan werden."*

Hoeveel de interest bedroeg, welke de Regering valideerde, wordt niet gemeld.

De Indische Regering leed dikwerf aan geldgebrek en leende alsdan zelfs van particulieren.

7 Januarij. *Verbod tegen het onderling trouwen van melaatschen.*

Zoodanig huwelijk was verboden, »niettegenstaende wat »trouw beloften syluyden oock aengegaen ofte reets kinderen »by malcanderen geprocreëert mochten hebben, 't sy voor »ofte nae dat een van beyden die sieckte overgecomen mogt »syn."

15 Januarij. *Voorschrift nopens het begraven van lijken van inlanders.*

Lijken van inlanders mogten alleen begraven worden ter plaatse, »die daertoe expres sal worden gedesigneerd, immers »altyt niet binnen den circkel van onse buyten-posten."

Eene strafbepaling is verzuimd te maken.

15 Januarij. *Verbod voor de Mahomedaansche ingezetenen beesten te slachten »tot hare publycke maaltijden, »feesten, gelofften, etc.", tenzij na verkregen consent van den oudsten kapitein der verschillende natiën.*

Voor het slachten van buffels, enz. voor dergelijke doeleinden behoefde geene impost betaald te worden, van welke vrijstelling misbruik werd gemaakt.

22 Januarij. *Bepaling, dat de maandgelden op Timor voor de helft in contanten en voor de helft in »kleden" zouden worden betaald.*

Vroeger kregen de bedienden der Compagnie op Timor slechts manufacturen als tractement.

9 April. *Magtiging op het Collegie van Heemraden voor de doorgraving van de ringsloot tot in de Krokotrivier de noodige gelden te heffen van de landen, gelegen bewesten die rivier, welke door de doorgraving bevoordeeld zouden worden, — »alles na rato van der»selver reets getaxeerde waerdye ende verbeteringe."*

Om Heemraden in deze »met des te meerder ontsagh te »doen succederen" werd de magtiging bij billet afgekondigd. Want onwil van hen, die betalen moesten, was oorzaak van deze beslissing der Regering.

9 April. *Aanwijzing van eene woonplaats aan de Boeginezen, te Batavia verblijf houdende.*

Hiertoe werden door de Regering onteigend twee aan elkaar sluitende stukken grond, liggende »onder 't bedwanck van de »fortresse Angke, aan de noord zyde der Bagharags gracht"

7 Mei. *Vernieuwde afkondiging van de bepalingen nopens inlanders, vastgesteld* 9/24 *Februarij* 1651, 21 *Junij* 1658 *en* 1 *December* 1665.

16 Mei. / 25 Julij. *Bepaling nopens valsche munt.*

Vermits vele valsche, Zeeuwsche stuivertjes in omloop waren, waarmede menigeen bedrogen werd, »in scheyn als off het

»dubbele stuyvers waren (gelyck oock deselve fraude met »dusdanige goede en gangbare Zeeuse stuyvers geschiet, om- »dat sy met het eygentste wapen der ordinaire dubbele »stuyvers gemunt syn)", bepaalde de Regering, dat, behalve »d'ordinaire besem stuyvertjes", alleen gangbaar zouden zijn Zeeuwsche stuivers, geklopt »met een cleen Zeeus leeutje »ter zyde, op deselve syde, daer het Zeeuse wapen gemunt »staet."

Een iegelijk werd daarom gelast zijne onvervalschte Zeeuwsche stuivertjes bij 's Compagnies kas tegen gestempelde in te wisselen.

Bovendien waren vele »copere besemstuyvertjes" in omloop gebragt en hield, in weerwil van het plakaat van 18/22 Maart 1683, niet op »de valschheyt van sommige schellingen, »als oock goude coebangs", onder welke laatste »geheel zilvere »vergulde" werden aangetroffen.

De Regering waarschuwde dientengevolge voor het ontvangen en uitgeven van »valse stuyvers, schellingen, goude »coubangs, andere zilvere of goude specien en watter nog »verders meer van vervalste munte mogte bevonden werden."

De overige bepalingen van dit stuk zijn gelijkluidend aan die van het plakaat van 18/22 Maart 1683.

6 Junij. *Bepaling, dat de Secretaris van Weesmeesteren verantwoordelijk was voor de vendu- en andere gelden, welke hij inde en waarvan hij zijne procenten genoot.— Aanstelling van een bode van Weesmeesteren, belast met het innen der vendu-penningen, onder borgstelling van* 3,000 *rijksdaalders.—Bepaling, dat alle gelden, toebehoorende aan personen, buiten Batavia, maar binnen het gebied der Compagnie woonachtig, meerderjarig of onder het toezigt der Weeskamer staande, »in »contante specien derwaerts* (sic) *sullen werden gesonden, waarvan alsdan tot alle securiteyt mentie in de »cognoscementen sal werden gemaeckt."*

9 Junij. *Bepaling, dat Compagnie's schepen bij vertrek van Batavia van een zeebrief zouden worden voorzien.*

Zulks werd voor »een seer nutte en nodige sake" gehouden tot vermijding van moeijelijkheden met de Engelschen en andere vreemde schepen en roovers.

11 Julij. *Last op de Notarissen geene transporten van slaven, die aan vertrekkende vreemdelingen werden verkocht, te passeren, vóórdat zij van dien verkoop kennis hadden gegeven aan den Licentmeester.*

Bij dergelijke verkoopen werd veel bedrog gepleegd. Slavendiefstal schuilde daarachter dikwerf. Ook hadden de Balinezen, te Batavia woonachtig, de gewoonte zich tijdelijk in quasi-slavernij te begeven ten einde niet gedwongen te worden op expeditie uit te trekken.

De Licentmeester moest de hoofden der natiën, onder welke de verkoopers en de slaven sorteerden, raadplegen, alvorens het transport kon plaats hebben.

$\frac{15}{25}$ Julij. *Herinnering aan de voldoening van den 400sten penning der landerijen vóór 1 Augustus 1687.*

Dit stuk is een vervolg op die van 8 Julij 1685 en 18/21 Junij 1686.

De poenaliteit bleef dezelfde.

20 Julij. *Afstand aan den Chinees, Tan Beenko, voor den tijd van drie jaren, van de rawa's bij de spruit Komaringan, gelegen aan de oostzijde van het fort Bekasi, ten einde deze »tot de visserye schoon te »maecken ende te bequaemen."*

De eenige voorwaarde was, dat Tan Beenko »zig sulcx »waerdich" maakte.

21 Julij. *Last op de »Javaense hoofden en mindere »regenten" in de Jakatrasche zuider-bovenlanden de behulpzame hand te bieden aan den Ambonschen luitenant, Patinggi, en aan den luitenant eener Javaansche kompagnie, Tanah Djiwa, met hun gevolg, »waer »onder 3 Hollanders."*

Waartoe deze luitenants op expeditie werden gezonden, blijkt niet.

De inlandsche hoofden moesten hen o. a. van levensmiddelen voorzien, met volk bijstaan, vrij laten »passerén ende re»passeren", enz.

25 Julij. *Bepaling, dat het voorgeschrevene bij de resolutie van* 20 *Mei* 1670 *nopens parate executie ook van kracht was voor den Vendumeester en voor den Secretaris van Boedelmeesteren. — Bepaling, dat het voorgeschrevene bij de resolutie van* 5 *September* 1648 *nopens het verhoogde salaris en het regt van preferentie van kracht was voor de respective Secretarissen met betrekking tot verkoop van goederen van 's Heeren wege of van weeskinderen. — Bepaling, dat het regt van legale hypotheek en preferentie van huishuur op de goederen, in het huis van den huurder bevonden, niet langer duurde dan een jaar.*

Uit laatstbedoelde bepaling vloeide voort, »dat niemant »meer dan wegens een geheel jaar en een maand huyshuur »gepreferecrd sal kunnen worden voor andere crediteuren; »alles te verstaen synde van de preferentie tussen particuliere »luyden en sonder daer mede eenigsints te verminderen 't regt, »hetwelck d'E. Comp. volgens de Statuten deser steede, onder »den titul van de soldaten-boedels en van preferentie en con»currentie heeft, namentlyck, dat deselve echter geen meer dan »drie maenden huyrpenningen gepostponeerd mag werden."

De reden, waarom de Regering deze bepaling nam, was, »dewyle de gewoonte alhier medebrengt, dat de huurpennin-»gen op yder maant bedongen en oock insonderheyt van »luyden van gering vermogen (waar omtrent de preferentie »maar plaats behoeft te grypen) alle maenden betaalt moeten »werden."

1 Augustus. *Bepaling, dat aan dienaren der Compagnie ontslag uit den dienst (»vrydom") slechts verleend kon worden onder voorwaarde, dat zij hunne te goed hebbende maandgelden gedurende drie jaren bij de Compagnie lieten berusten.*

Vele dienaren der Compagnie, die ontslag uit haren dienst verzochten, deden zulks »om gelegentheyt te erlangen hare »te goet synde gagie te ontfangen en te dilapideren, dewyl »sy volgens de oude gewoonte maar ses maanden gagie den »tyd van twee jaren behoefden by d'E. Comp. te laten »verblyven."

Menigeen hunner verviel, wanneer de gage verteerd was, tot een »ergerlyck" leven of deserteerde »tot vreemde Euro-»piaanse natien."

Slechts »om sonderlinge redenen" kon aan eën ontslagen dienaar zijn volle, nog te goed staand tractement eerder uit-betaald worden, namelijk indien hij »preuve" leverde, dat hij zich »als een goed borger comporteerde."

15 Augustus. *Last voor de negotie-kantoren jaarlijks in triplo naar Batavia op te zenden »een apart ren-»dement van alle soorten van koopmanschappen, aldaar »vernegotieert synde, en dat soo in de daar gangbare »geltspecien, als in de Hollandse guldens, etc. uytge-»druckt, met byvoeging van 't gene daar op geavanceert »mogt syn."* — Last (als voren) *»aan alderhande soorten, »soo gemunte, goude of silvere specien en masen, die »daar ten handel aangebragt werden, mitsgaders alle*

»koopmanschappen, yder een aparte reecq. in de boecken »te geven en jaarlycx in de slot-post der winsten te »specificeeren den waren incoop, soodanig deselve yder »comptoir aangerekent werd, mitsgaders het procedido »van dien; item op wat quantiteyt de avance behaalt »is, ende hoeveel deselve ten hondert bedraagt, met »byvoeging ten reguarde van koopmanschappen, gemunt »off ongemunt gout en silver, uyt het vaderlandt ge»komen synde, off 't selve de vaderlandse valuatie in »swaar off nae d'Indise in ligt gelt te verstaan sy." — *Last op den Boekhouder-generaal »in het intrecken »der comptoirs boecken sig, soo veel daer nae te voegen, »als immers doenlyck syn sal."*

15 Augustus. *Last voor alle »quartieren", jaarlijks met het laatste schip naar Batavia op te zenden »een »pertinente lyste van alle 't volck, aldaar in 's Compe »dienst synde, soo inde politie, als commercie, justitie, »kerckendienst, zeevaart en militie, item oock ambagts»gezellen en verdere gegagieerdens, niemant uytgesondert, »soo aan lant, als op de schepen aldaar dan synde"; bovendien »een lyste van alle de schepen en vaartuygen, »onder yders district 't huys horende, soo vaderlandse, »als inlantse maacksels, gene uytgesondert, met byvoeging »van 't getal der zeevarende, die 'er op bescheyden syn, »benevens pertinente designatie van derselver fatsoen, »off die sonder off met en met hoe vele decks getimmert »syn, item derselver lengte, diepte, en breete, mitsgaders »hoe veele ponden in swaarte en lasten in ruymte (de »spatie van* 125 *cubique voeten van* 11 *duym de voet »voor een last in ruymte genomen werdende) deselve, »te weten, die tot overvoer van goederen gebruyckt »werden, te gelyck vervoeren kunnen."*

22 Augustus. *Toekenning van het regt van »legaal »hypotheecq ende preferentie" aan den houder van publicke vendutiën van Compagnie's goederen in hare pakhuizen.*

Op verzoek van Schepenen werd dit regt »by forme van »elucidatie" toegekend.

Zie ook de resolutie van 5 September 1648, waarbij aan den Vendumeester te Batavia hetzelfde regt is toegekend.

25 Augustus. *Bepaling, dat het salut van een vreemd konings-schip door het kasteel Batavia en niet door het admiraal-schip beantwoord zoude worden, indien men zulks op het vreemde schip uitdrukkelijk verlangde.*

9 September. *Vermindering met* 1° *September* 1687 *der renten van de kapitalen, waarmede de Compagnie te Batavia »belast" was, van* 6 *tot* 5 *pct.*

Wie met die reductie genoegen nam, mogt zijne verschenen interessen weder als kapitaal tegen 5 pct. renten aan de Compagnie »tellen."

Aan de »onwillige" moest »ten eersten en soo ras het »successivelyck by te brengen sal syn, hare capitalen afgelegt »en 't huys gesonden werden, middelerwylen dat deselve nogh »tot ses per c^to^ sullen kunnen blyven voortlopen, sonder dat »deselve luyden oyt nae desen directelyck off indirectelyck »toegelaten sal werden eenige capitalen weder by d'E. Comp. »op intrest te mogen tellen."

De Gouverneur-Generaal en de Raden van Indie gaven het voorbeeld tot toetreding tot deze door Heeren XVII^nen^ gewenschte schikking aan de Weeskamer, Diaconie, andere collegien, klerken, enz., enz.

Den 4^den^ November 1687 berigtte de kassier, dat alle crediteuren der Compagnie met de rente-vermindering genoegen hadden genomen.

9 October. *Bepaling, dat de toekenning van land tegen betaling door Heemraden niet beschouwd mogt worden als den eersten verkoop van dat land, waarvoor 's Heeren geregtigheid niet verschuldigd was.*

Deze uitspraak is afkomstig van Schepenen.

Als eerste verkoop van eenig land gold alleen de werkelijke, eerste verkoop van dat land door hem, die zulks van Heemraden had gekregen.

14 October. *Toekenning aan het weeshuis te Batavia van »soo vele lynwaten, etc. jaarlycx uyt 's Comp' »packhuys tot kleeding en behoefte der weeskinderen »tegen 25 p^r c^to advance, als sy van noden sullen »hebben."*

In het weeshuis waren toenmaals aanwezig: »30 Nederlandse, »45 castice en mistice en 8 inlandse kinderen."

24 October. / 4 November. *Instructie vooor den Haven-meester te Batavia.*

1. Eerstelyck sal den havenmeester gehouden syn sorge te dragen voor het hooft ofte de steenen cayen, ten wedersyden der revier buyten de boom tot aende tonne in zee uitgebraght, dat hetselve niet beschadigt, nogte de steenen verworpen, uyt haer plaets versmeten ofte andersints vermindert en werden.

2. Ende opdat hetselve te beter voorgekomen mag werden, soo sal hy niet alleen dagelycx selve daer het oogh op hebben, maer oock altemet eenige van syn volck uytsenden om te letten, off hem oock ymand daeraen vergrypt, ende om insonderheyt reguard te nemen op diegene, die by nacht en ontyde haer werck maecken om oesters van deselve steenen te haelen.

3. Ende die bevonden sal werden, hetsy ingeseten off vreemdelingh, lyffeygen of vrye, de voorn. steenen cayen beschadigt ofte oesters van deselve geklopt te hebben, alschoon

hy geen steenen versmeten ofte verroert sal hebben, sal daerover gestraft werden, te weten een vrye ingeseten, sonder onderscheyt van natie off qualiteyt, boven verbeurte van het vaertuygh, met een boete van 5 ryxd., een vreemdelingh na discretie ende onderscheyt vande moetwil ofte schade, ende een lyfeygen met 6 maenden inde keten aende gemeene wercken te arbeyden.

4. Gelycke penaliteyt wordt oock gestelt tegen degene, die, om haere vaertuygen inde revier tegen de stroom op te korten, eenige touwen aende voorsz. steenen sullen binden ofte vastmaken, insgelycx alwaer 't oock saecke, dat daerby de alderminste schade niet ware gedaen.

5. Ende veel min sal ymand vermogen eenigh kleen vaertuygh op ofte over deselve steenen te haelen, om wat oorsaecke 't selve oock soude mogen wesen, op pene als boven.

6. Ende alsoo het aenbestede dock agter het tolhuys volkomentlyck uytgegraven ende gediept is, soo werd by desen geinterdiceert ende verboden, dat voortaen geene joncken, wanckans ofte andere vaertuygen, hoedanigh die oock genoemt mogten syn, sullen vermogen te gaen leggen inde revier, maer voortaen in het voorn. dock moeten binnen schieten, om daer te lossen ende tot haer vertreck te verblyven, ten waere men by occagie van al te grooten getal eenige ordonneerde, na gedane ontlossinge, weder buyten de revier bewesten deselve te gaen leggen, om plaets voor andre aenkomende te maecken, sullende de vaertuygen, die te groot mogten syn om in't selve dock te schieten, gehouden syn buyten de revier op seeckere bequaeme distantie te blyven ende aldaer of op de rheede ten ancker gaen leggen om aldaer gelost en geladen te werden: alles ten eynde om alsoo het uyt en invaren van 's Comp[s] champans, chaloupen, boots, schuyts, etc. als meede het uyt en inschieten der particuliere handel vaertuygen niet te bekommeren, maer de revier altyt onbelemmert te houden.

7. Veel min sullen eenige particuliere vaertuygen mogen vast gemaeckt werden ofte leggen buyten de boom, binnen de distantie van 6 roeden, alwaer tot dien eynde een teecken gesteld sal werden, daer de havenmeester op sal letten; ende

die binnen de voorsz. limite bevonden sal werden vernagt te hebben, sal een amende verbeuren van twee realen off anders gecorrigeert werden, na gelegentheyt vande personen.

8. Den Javanen is om gewigtige redenen verboden met haere vaertuygen, groot off kleen, binnen de boom te schieten, op verbeurte van deselve ende soodanige verdere straffe, als sal geoordeelt worden nodigh te wesen, uytgesondert alleen de vissers, die toegelaten werd haer vissen aende marckt te brengen ende te vercopen, mits datse terstondt weder moeten buyten schieten, mede op de voors. peene.

9. Geen jachten, joncken, wanckans ofte ander grootslag vaertuygh en sullen vermogen binnen de boom te schieten sonder voorweten ende consent vanden havenmeester; ende dien sy oock te kennen sullen geven, ter wat plaetse sy deselve voornemen te leggen, om by hem geoordeelt te worden, off het sal mogen geschieden ofte niet, op verbeurte van 8 realen.

10. Inde casteels en stadsgragten en sullen by nagt geen vlotten van balcken, plancken ofte bamboesen mogen blyven leggen, op verbeurte van deselve.

11. Van gelycken werd verboden eenige vaertuygen, groot off kleen, binnen de stadt op de wal te haelen om vertimmert, schoon gemaeckt ofte gebrand te werden, anders dan in het voorsz. dock, ter soodaniger plaetse, als haerlieden daertoe by den havenmeester telckens sal werden aengewesen, aen den welcken sylieden haer dan in soodanigen gevalle sullen moeten adresseeren, op de verbeurte van drie realen.

12. Niemand en sal na desen de bruggen van de stadt mogen gebruycken om de masten aen eenigh 's Comp^s. of particulier vaertuygh uyt ofte in te setten, op een gelycke amende van 3 realen ende de schade te vergoeden, die daerby sal syn geschied.

13. Inde publycke wateren, soo buyten als binnen de stad, en sullen geen vaertuygen mogen inde grond leggen; ende wanneer ymants vaertuygh door ongeluck van schielycke lecte, swaren regen ofte andersints komt in den grond te raecken, soo sal den eygenaer hetselve terstont, ten minsten binnen

24 uuren, den havenmeester bekend maecken ende te gelyck doen blycken van syn aengewent debvoir om hetselve sonder eenigh uytstel weder driftigh ende boven water te krygen, op een boete van 3 realen, ende by langer versuym, nadat hy van de havenmeester daertoe sal geinsinueert ende gewaerschouwt wesen, op verbeurte van het vaertuygh.

14. Niemand en sal inde revier, de stadsgrachten ofte gemeene wateren, soo binnen als buyten, vermogen te werpen eenige vuylicheyt, als asch, aerde, steen tegels, doode beesten, etc., op verbeurte van 3 realen ofte, soo 't by lyffeygenen geschied, strengelyck met roeden gegeesselt te worden off ten ware de eygenaers de voorsz. boete voor deselve aennamen te betalen.

15. Ende sullen alle de voorsz. boeten geappliceert werden ten behoeve van den voorsz. havenmeester; ende over deselve questie vallende, sal die staen ter kennisse ende judicature van commissarissen van kleene saecken, om de plano ende buyten figuer van proces afgedaen te werden.

16. Om met alle bedenckelycke middelen voor te komen de dieveryen, die aen de chiampans vande Compe., tot het lossen en laden der schepen gebruyckt werdende, dagelycx ende hoe langer hoe meer syn geschiedende, soo is goetgevonden ende geordonneert, dat voortaen geene particuliere vaertuygen, soowel van Nederlanders als Chineesen ende Mardyckers, sullen mogen varen ofte comen aen deselve chiampans, hetsy in see, binnen de revier off inde casteels ofte stadsgrachten, by dagh off by nacht, onder wat pretext het oock soude mogen wesen, op verbeurte vande vaertuygen ende vordere correctie nae gelegentheyt van saecken, ende dat oock het volck van deselve chiampans niet sullen vermogen eenigh particulier vaertuygh aen haer boort te laten komen, op peene van deportement en voor eenige maenden inde kettingh gebannen ofte anders gestraft te werden. Ende aengesien de havenmeester seer bequaeme gelegentheyt heeft om, nevens de bedieninge van syn voorsz. ampt, oock op dat stuck te letten, soo is verstaen denselven daertoe mede te qualificeeren om niet alleen, soo wel als den advocaet-fiscael ende andere officieren van justitie, de bekeuringe

daer over te mogen doen, maer oock in regte te mogen procederen tegen de contraventeurs, soowel degene, die de vaertuygen toecomen ofte gevoerd hebben, als tegen het volck, op de chiampans bescheyden, die bevonden sullen werden eenigh vaertuygh aen haer boort gesien ende hetselve niet verhindert te hebben.

31 October. *Afkondiging van de jaarlijksche plakaten betreffende de »'t huysvaarders."*

31 October. *Voorschriften nopens Compagnie's wissels op Nederland.*

In die stukken moest duidelijk worden opgegeven, »off »deselve geformeert syn uyt contanten, effectivelyck op die »tyd in 's Comp^s cassa getelt synde, dan wel door aff- ofte »overschryvinge van capitalen, reets bij d'E. Comp. op intrest »staende, ende van welckers capitalen sulcx geschiet sy."

De geldsoorten moesten daarin worden uitgetrokken, als volgt:

gouden koban's à 80 schellingen;
» itsiboe's » 20 »
» dukaten, met eene B gemerkt, à 18 schellingen;
zilveren dukaton's » een ruitertje » » 12 »

»sullende dienvolgens voortaen geene gelden inde wissels »tegen Brabantse cruysdaalders uytgetrocken werden, dan die »effectivelyck in soodanige specien getelt ofte wel van capi»talen, by d'E. Comp. op intrest lopende, op wissel aff- ofte »overgeschreven staan te werden, waarin men alsnogh conti»nueren sal de ryexdaalders van sestig ligte stuyvers yder tegen »Brabantse cruysdaalders, nae ouder gewoonte, uyt te trecken, »om redene, dat men niet weten kan, in hoedanigen specie »deselve capitalen voor desen effectivelyck aen d'E. Comp. »getelt geworden syn."

In verband hiermede moest de kassier voortaan aanteekening houden van de soorten van geld, waarin bij hem kapitalen op interest werden uitgezet.

11 November. *Uitschrijving van een algemeenen vast- en bede-dag wegens het aanstaande vertrek van de retour-vloot.*

2 December. *Bepaling, dat men bij aankomst ter reede Batavia zijne van elders medegebragte licentie-briefjes tot invoer van goederen aan den Water-fiskaal moest vertoonen.*

De bij die briefjes »toegestane fyne waren" moest men aan den Water-fiskaal »inhandigen, die dan deselve aan lant brengen en een yder syn goet aldaar ter handt stellen sal; en ten »reguarde van de grove waren en die van volume mogten syn, »dat sylieden deselve binnen twee dagen, nae dat het schip »ter deser rhede gearriveert sal syn, door de Boom sullen »moeten inbrengen ende aldaar nae behoren aangeven; nae »welcken tyt sy haar met het voorsz. consent niet meer sullen kunnen behelpen, ten ware geoordeelt mogt werden, »'t selve onmogelyck geweest te syn."

Een en ander werd bepaald om »veele morseryen met die »licentie-brieffjes" te voorkomen.

12 December. *Bepaling, dat onchristen schuldenaren, op verzoek hunner schuldeischers, niet langer in de ketting geklonken mogten blijven, dan zij bekwaam waren »de cost, die zij daer van de E. Comp. genieten, met »haeren arbeyt te verdienen."*

Volgens opgave van den Fabriek kostte elk ketting-ganger aan de Regering per maand niet meer dan 10 stuivers en 4 gantang rijst, »'t welck sylieden, wanneer maer gesont ende »niet oudt ofte gebreckelyck waeren, lichtelyck verdienen conden."

De kettingslag geschiedde ingevolge de Statuten van Batavia (Zie deel I, bladz. 509).

$\frac{30}{31}$ December. *Reglement voor de pachters van de tollen op de rivieren Antjol, Sontar, Tji-liwoeng, Molenvliet, Angke en Tangeran.*

De vaert en rivier Ansiol.

Daer sal de pagter een thol huysje mogen en moeten houden regt voor de brug over de Ansiolse vaert, daer de grote weg vande wagt vande zeestrant beoosten het Casteel nade weg van Jaccatra doorgaet.

De rivier de Sontar.

Sal mede den pagter van die rivier een thollhuysje mogen en oock moeten houden beneden de kruysweg na Jaccatra ende zeestrant, te weten regt voor het inlandse kerkhoff.

De vaert Molenvliet en de grote rivier, dat één pagt sal syn.

Daer vermag den pagter twee thollhuysjes te houden, namentlyck:

een op Molenvliet over de brug voor de Zuyder voorstad ofte aende oude steenen sluys van Molenvlietsdyk, alvorens die inde hoek der kruytmolens sig toeverhalen na de stad komen te vervoegen (*sic*);

en een aen de grote weg van Jaccatra voor de eerste brugge boven de Zuyder voorstad, daer de afwateringe wederzyds van Jaccatra, alsmede een gragt uyt de Sontar ende de oude grote rivier by en in den anderen sig verspreyden.

De rivier en vaert van Anké met Tangeran off de Mokervaert.

Sal den besitter van dat regt off wel in toecomende den pagter mogen houden 3 thollhuysjes, als:

een aen off even boven de fortresse de Vyfhoek aen de brugge vande cleene ringsloot, daer deselve cleene ringsloot ende vaert van Anké off Bacherags gragt in een comen;

eene aen deselve cleene ringsloot, daer die inde Amanus gragt loopt;

en eene benedenwaerts aende Clappus- en Garneelgragt off alle kreken, daer eenige goederen van boven komen, die binnen off beoosten de voors. cleene ringsloot tusschen Bacheragsgragt en de zeekant regt zuyden en noorden mogten nade stad off voorstad tot gebruyk off te koop gevoert werden.

En omme alle questien en dispuyten in toekomende, soo met de pagters, als oock de pagters met eenige lieden en ingelanden, voor te komen, is goetgevonden de naer volgende p[l]. ordres te beramen en voor te stellen, alleenlyck tot nader elucidatie voor degene, die het sal komen aen te gaen.

1. Dat alle lieden, welcke hare landen maer even beneden de vooren gespecificeerde tolhuysjes gelegen syn en eenige goederen van boven benodigen, weder thol sullen moeten betaelen als andere, die hare goederen inde stad ende ook ter marke laten brengen.

2. Maer sullen alle diegene, welcke hunne landeryen boven de voren gespecificeerde tholhuysjes gelegen syn en eenige goederen uyt de hoger landen tot hun gebruyk aldaar benodigen, vry syn van dien aengaende eenige thol te betalen, mits die ook op sodanige land off landeryen verbruykt werden en, als gesegt, geen tholhuys ter vastgestelde plaetsen behoeven te passeren.

3. En sal nu van 't betalen van die thollen binnen de bepaelde plaetsen niemant vry zyn, wie en voor wie het ook soude mogen wesen, ja selfs, soo eenige goederen voor d'E. Comp. mogten afgebragt en gelevert werden, soo sal evenwel den pagter syn behoorlyck thol daervan door den Fabryk ofte ymand anders van des Comp[s] wegen werden betaelt.

4. Ende sullen alle de pagters ook niet meer thol vande affcomende goederen mogen vorderen, als daertoe van outsher opgestelt is en by 't ordonnantieboeck deser stede komt te blyken.

5. Dewyle met het opstoppen van 't water inde rivier de Sontar met diversse dammen deselve mettertyd droog en daerdoor tot het bevaren onbequaem soude werden, waervoren

den pagter van yder dam te leggen ... rd^s. althans comt te vorderen, soo is best gedagt, dat in die rivier na desen geen dammen meer sullen mogen werden gelegt, maer dat den pagter in die rivier drie plaetsen houden sal mogen, alwaer hy sluysjes kan leggen, wanneer sulx by de ingelanden hem wert versogt, en voor't welk leggen van yder sluysje sal by yder der versoeckers tot het opstoppen aen den pagter betaelt werden 3 rd^s.

6. En op dat alle questien, die voormaels desen aengaende mogten voorgekomen wesen, te beter vermyt blyven, sal buyten de officieren respective vande Justitie daer beseyden oock het Collegie van heeren Heemraden op onse vorenstaende ordres agt geven, en saemen te letten hebben, dat niemant daerinne werde verkort.

1688.

27 Januarij. *Bepaling, dat de plakaten, »voor desen »wegens beesten- off menschen-dieverye geëmaneert," vernieuwd en in de Javaansche en Maleische talen gepubliceerd zouden worden.*

Schepenen hadden bezwaar gemaakt Javanen en Balinezen, onder het gezag der Compagnie staande, wegens buffel-diefstal ter dood te veroordeelen, omdat zij »onkundig" waren van »onse regten ende daer by geordonneerde straffen, daer van »by publicatie alomme in haarl. eygene talen met gommeslag »behoorden gepreadverteert en gewaarschouwt te werden."

De Regering gaf aan het verlangen van Schepenen, zooveel zij vermogt (vertalingen in het Balineesch bleven weg), toe, hoewel zij de »schrupuleusheyt" van Schepenen niet kon »advoueren, aangesien alle vreemdelingen en ingesetenen, »voornamentlyck ten reguarde van delicten, die de nature »selfs strafbaar oordeelt, haar uyt sig selfs behoren te »informeren omtrent de wetten van den lande, voornamentlyck »soodanige, gelyck de Balyers, die haer alhier tegens onse

»intentie ende de securiteyt deser landen niet meer dan al »te veel metter woon, als oock sommige om quaat te doen, «komen in te dringen."

30 Januarij. *Wijziging van de pacht-conditiën voor het Molenvliet en de Nieuwersloot.*

Door den pagter van de vaart Molenvliet en Nieuwersloot, met name Jan Francis, request gepresenteerd ende daar by voor gegeven werdende, dat hem zynen thol door verscheyde vaartuygen met boom vrugten, groente, sury, etc. gefraudeert wierd, alsoo de luyden zyne thol huysjes, waar van hy eene aan de eerste brug van Jaccatras weg ende eene op de Molenvliet hielt, zonder te betalen wilden passeeren, versoekende daar over onse elucidatie en ordre, soo is daar op, ter contrarie ook in agting genomen zynde, dat er zedert de jongste ampliatie deser pagt, die ter resolutie van den 30sten December anno passato vermelt en in 't dag register den 31sten geinsereert staat, veele extorsien en gewelden door desen pagter gepleegt ende alsoo de voorsz. provisionele ampliatie door hem grootelyks tot syn voordeel en plaginge van verscheyde onnosele inlanderen misduyt en misbruykt werd, dierhalven tot voorkominge van alle sodanige ende andere verschillen verstaan en besloten, als volgt:

Eerstelyk, dat voortaen van geen speel praeuwen ofte andere ledige vaertuygen, in't op ofte afvaeren, soo mede van gener hande gelade ofte ongelade vaertuygen, die na boven varen, eenig thol meer betaelt zal werden, maer dat alle deselve daer van exempt sullen zyn.

Ten tweeden, dat alle vrugten, die uyt de landen, leggende boven 't begin van Molenvliet ende Nieuwersloot, door een van die twee gegraven rivieren afgebragt werden, maar ter plaetse, dat die ook verkogt werden, 't sy in de stad off in de thuynen, die onderwegen gepasseert werden, den thol subject, dog wederom alle vrugten, die uyt de landen, beneden 't begin van Molenvliet ofte Nieuwersloot leggende, na de stad off elders afgebragt werden, van desen thol exempt sullen syn, ende dat

gevolgelyk geenen thol van eenige afkomende vrugten door den pagter ontvangen sal mogen werden dan alleenlyk boven aan 't begin van de vaert Molenvliet en boven aen't begin van de Nieuwersloot, op yder van welke twee plaetsen den pagter dan een thol huysje sal houden, tot voorkoming, dat er geene sonder te betalen door sluypen.

Ten derden, dat alle balken en bamboesen, die van boven afgebragt en gelevert mogten werden aan eenige thuynen, die boven den overtoom van Molenvliet ofte de water plaats, mitsgaders boven de eerste brug buyten de zuyder voorstad aan de Jaccatrase weg leggen, thol vry zullen zijn, en gevolgelyk geen thol van eenige balken en bamboesen betaalt sal werden, dan die om laag by dese twee plaatsen in 't afkomen passeeren off wel aan den borger zaagmoolen, omtrend het midden van de vaart Molenvliet staande, gelevert werden, soo als hier onder nog nader gezegt zal worden, ende dat dierhalven de afkomende balken en bamboesen nergens anders vertholt zullen mogen werden dan om laag by de voorschreve overtoom van Moolenvliet ende aan de gemelte eerste brug van de Jaccatrase weg.

In alle 't welke, om dat den pagter des te minder gefraudeerd mag werden, mede verstaan is, dat de balken en bamboesen, die, uyt de bovenlanden afkomende, voorsz. bovenste wagt huysjes, 't zy aan Moolenvliet off Nieuwersloot, gepasseerd zyn, door gene andere slootjes off omwegen na de stadt gebragt zullen mogen werden, op verbeurte van deselve ten behoeve van den pagter; en welke pagter ook gevolgelyk zyne geregtigheyt zal moeten genieten van alle balken en hout werken, die aan de voorsz. borger zaagmolen te midden van de vaart Molenvliet worden gelevert ende, aldaar tot planken, swalpen, ribben, latten, etc. gezaagt zynde ofte ook wel ongezaagt, door andere wegen ofte slooten na de stad konnen werden gevoert, al was't ook zoo, dat die elders aan eenige thuynen gelevert wierden, met welke conditie, indien den pagter niet te vreden mogt zyn, verstaan is hem van de pagt te ontslaan en deselve weder ten huysen van den capitain der

Chineesen, Quee Conqua, ter presentie van twee gecommitteerde heeren deser vergadering aan de meest biedende op te veylen."

Deze pacht is den laatsten Februarij 1688 weder »opge»hangen" voor den tijd van tien maanden, waarvan aan gegadigden kennis is gegeven bij billet van 20 Februarij te voren.

19 Maart. *Wijziging van de pacht-conditiën van de rivieren Antjol en Angké.*

De gene, die de vaart van Angiol binnen door willen gebruyken, 't zy met vaartuygen off met vlotten, die zullen aan den pagter betalen, als volgt:

1. Van balken, in vlotten afkomende, agt stuks van 't hondert.

2. Van bamboesen thien ten hondert, mits de balken en bamboesen, die gelevert werden aan eenige onder wegen leggende thuynen boven de vierde brug over de Angiolse weg, te rekenen van de poort Rotterdam aff, tol vry zullen zyn en daar om ook den tol van de balken en bamboesen nergens anders dan beneden de voorsz. brug geheft mag werden, behoudens dat de balken en bamboesen, die den pagter ontdekken mogt, dat na het passeeren der redout van Angiol door eenige andere wegen ofte slootjes boven de voorsz. vierde brug afgebragt wierden, door den regter ten zynen voordeele in't geheel verbeurt verklaart zullen werden.

3. Van een tingang, die de redout Angiol stedewaarts heenen passeert, volladen zynde met brandhout, aarde, boomvrugten off andere vrugten, agt stuyvers swaar Hollands geld.

4. Van vaartuygen, die kleynder zyn dan een tinggang en, in voegen voorsz. geladen zynde, de gemelte redout stedewaarts passeeren, twee gelyke stuyvers.

5. Welke tol van brandhout, aarde, boom ofte andere vrugten dan ook aan de gemelte redout door den pagter ontfangen zal werden.

6. Sullende wyders alle speel praauwen, item alle praauwen, die met oesters, garneel ofte visch, die niet in zee ge-

vangen is, na de stadt varen, soo mede alle vaartuygen, die vol off ledig van de stadt off wel die ledig na deselve toevaren, voortaan geen thol subject zyn.

7. Wyders zullen tot voorkominge van sluykeryen geen vaartuygen, van buyten uyt der zee komende, 't sy met rys of visch off wat het ook soude mogen wesen, mitsgaders geen balken etc., van buyten aankomende, de redout Angiol mogen passeeren, maar door onse posthouders aldaar affgewezen werden ende alleenlyck binnen de ordinaire groote revier voor by het tol huys van d'E. Compagnie mogen inkomen, ten ware, dat zy, door onweder genootsaakt zynde binnen de gaten van Angiol in te lopen, by continuatie van 't zelve, een speciale schriftelyke permissie van den ontfanger en licentmeester verthoonen om binnen door na de stad te mogen komen, als wanneer de posthouders van de gemelte redout haarlieden alleen sullen mogen laten passeeren ende anders niet, sonder dat syluyden alsdan egter iets aan den pagter sullen behoeven te betaelen, maar alleen den ordinaire tol aan 's Comp^{e} boom subject zyn."

Deze pacht is den 31sten Maart 1688 op nieuw voor negen maanden verpacht.

19 Maart. *Wijziging van de pacht-conditiën van de Sontar-rivier.*

Zal mede den pagter van de rivier een thol huysje mogen ende ook moeten houden beneden de cruys weg na Jacatra en de zeestrand, te weten regt het inlands kerkhoff.

Dat alle lieden, welke hare landen maer even beneden de vooren gespecificeerde thol huysjes gelegen syn en eenige goederen van boven benodigen, soo wel den thol sullen moeten betalen als andere, die haere goederen inde stad ende ook ter markt laten brengen.

Maer sullen alle die geene, welke hun landeryen boven de vooren gespecificeerde thol huysjes gelegen syn, ende eenige goederen uyt de hooger landen tot hun gebruyk aldaar benoo-

digen, vry syn van dien aengaende eenige thol te betalen, mits die ook op soodanigen land off landeryen gebruykt werden ende, als gesegt, geen tolhuys ter vastgestelde plaetsen behoeven te passeeren.

Dewyl met het opstoppen van't water in de revier de Sontar met diversche dammen deselve metter tyd droog en daer door tot het bevaren onbequaem soude werden, waer voor de pagter van yder dam te leggen .. rd[s]. althans komt te vorderen, soo is best geagt, dat in die revier na desen geen dammen meer sullen mogen werden gelegt, maar dat den pagter in die revier drie plaetsen houden sal mogen, alwaar hy sluysjes kan leggen, wanneer sulks by de ingelanden hem werd versogt, ende voor welk leggen van yder sluysje sal by ider der versoekers tot het opstoppen aan den pagter betaalt werden drie rds.

Ende sullen alle de pagters ook geen thol van de afkomende goederen mogen vorderen, als daar toe van ouds er op gesteld is en by de ordonnantie boek deser stede komt te blyken, te weten:

1. Van de balken, in vlotten afkomende, agt stuks van 't hondert.

2. Van bamboesen thien ten hondert.

3. Van een tingang voor 't passeeren en repasseeren, 't zy met hout, aarde, boom off andere vrugten, agt stuyvers van vyff tangen het stuk.

4. Voor een visschers praauw, die om visch, oesters off garnael varen, mede van gaan en komen, ses gelyke stuyvers.

5. Van vaartuygen, die minder syn als een tingang, geladen twee, en ledig zynde, een gelyke stuyver.

6. Ende voor een speel praauw, uyt plaisieren varende, een halve rds.

7. De praauwen, die met steen ende hout dese rivier passeeren en 't zelve brengen aan haere kalkoven, daar omtrent gelegen, syn vry van dese pagt.

19 Maart. *Toekenning van een »behoorlyck" tractement uit de middelen der armen aan den Binnen-regent van het Armenhuis te Batavia.*

Het bedrag van het tractement werd overgelaten aan het oordeel van Diakenen, die zulks bepaalden op 30 rijksdaalders 's maands, t. w. 16 rijksdaalders voor hem en 14 rijksdaalders voor zijne vrouw als binnen-moeder. (Zie resol. H. R. 27 April 1688).

De armen-middelen waren jaarlijks »grotelycx accresserende."

26/27 Maart. *Bekendmaking, dat het Collegie van Heemraden op 3 April* 1688 *in zijne raadkamer openlijk rekening en verantwoording zoude doen van zijne administratie gedurende het jaar* 1686 (31 *Augustus*) — 1687 (31 *Augustus*).

30 Maart. *Instructie voor de independente Fiscaals.*

Dit stuk, afkomstig van de Heeren XVIIⁿᵉⁿ en den 19ᵈᵉⁿ November 1688 te Batavia ontvangen, luidt, als volgt:

1. Alhoewel de intentie van de vergadering van de Seventhiene, de Generale Nederlandsche geoctroyeerde Oost-Indische Comp. representeerende, is, dat de voorn. fiscaels van haar alleen sullen dependeeren, soodanig, dat sy 't geen van haar doen en verrigtingen, haer functie rakende, soude mogen wesen, alleen sullen hebben te verantwoorden aan de gemelte vergadering, ook vervolgens aan deselve successivelyk hebben kennisse te geven van 't geene daarin van eenig belang soude mogen wesen voorgevallen en by haar verrigt, soo sal dat nogthans geensints verminderen, nog krenken 't respect en eerbiedigheyd, die sy schuldig syn aan die geene, die boven haar syn gesteld en haar te gebieden hebben in saecken en voorvallen, haar ampt niet raekende; maar indien by haar in 't geene van haar functie is, buyten verwagten souden mogen komen te buyten gaan of saecken te pleegen, die berispelyck of reproches subject souden mogen werden geoordeelt, sal 't selve door de opperhoofden van de plaatsen van haar residentien, met de informatien, daaromtrent genomen, ende bescheyden, daertoe dienende, aan de gemelte vergadering, soo ook aan den

Gouverneur-Generaal ende raden tot Batavia moeten werden overgeschreven en gesonden, welke generaal ende raden by desen worden g'authoriseert om, na examinatie van saecken, de redenen daartoe sufficant oordeelende ende daarin eenparig synde, by provisie te treeden tot suspentie van ampt, qualiteyt en gagie, tot dat by de welgemelte vergadering anders of nader daarop sal wesen gedisponeerd; in alle andere saecken, haer functie niet concerneerende, sullen sy staen ter judicature van den ordinaris regter.

2. De voorsz. fiscaals sullen ter plaetse van hare respective residentien met alle vlyt, ernst en neerstigheyt bewaeren, beschermen en voorstaen de regten, jurisdictien, hoogheyt en authoritheyt van den Nederlandsen staat in die gewesten.

3. En sal tot dien eynde tot derselver lasten staen de directien ende 't besluyt van alle, soo civiele als crimineele saecken, die te institueeren, defendeeren, bedingen, beschryven en voorts ten uyteynde te bevorderen, soodanig, als sy volgens haer eed sullen oordeelen te behooren, en dat sonder aenschouw van eenig particulier faveur of haat, hoedanig 't soude mogen wesen; sullen haar ook met parthyen, daer sulx van nooden sal wesen, mogen voegen; en sullen partyen, met wien sy haar sullen hebben gevoegt, niet vermogen te dienen van eenige schriftuuren, stucken of munimenten, voor en aleer sylieden daarvan sullen hebben gehad visie.

4. In alle andere civiele saecken, buyten de soodanigen, die als vooren de Comp^{e}. eenigsints concerneeren, sullen sy neffens de raden concludeerende stemme hebben, maar in saecken, daerinne sy partyen of gevoegdens syn, sullen sy gehouden syn buyten te staen.

5. En sullen tot dien eynde in den raad van 't gouvernement of directie, daer sy sullen wesen geordonneerd, hebben haer sessie naest de tweede persoon, in den dagelyksen raad compareerende, en denselven in alle byeenkomsten volgen; maer komende in deese of geene subalterne plaatsen of comptoiren, onder haer district sorteerende, sullen sy haer rang en sessie in raede hebben naast het opperhooft, by aldien een

commandeur of oppercoopman soude mogen wesen, en anders d'eerste plaats.

6. In den raad van Justitie ter plaetse van haere residentie naast den oppercoopman, verstaende dit alles buyten Batavia.

7. Saecken voorgaende of dienende, daarin syluyden nomine officii ageeren, sullen sy van de tafel opstaen en op een stoel appart van de tafel gesepareerd gaan sitten.

8. Die door den fiscael over eenige delict of misdaat werd aangesprooken, sal vry staen of door hem selven of iemand anders syne saecken te verantwoorden, mits dat op alle termynen, 't sy dat in hegtenis is of niet, selfs in persoon mede compareere.

9. De voorsz. fiscaals sullen acces, visie en lecture hebben tot en van alle registers, boeken, brieven, rekeningen en papieren, geene uytgesondert, berustende of aenkomende in de plaatse van haere respective residentien of daeronder sorteerende; soo ook van die van daar afgaan of overgesonden werden.

10. Sy sullen hebben na te sien en te ondersoeken of het geene van wegen de E. Comp. daar soude mogen wesen ingekogt, ook is of wert gecargeert en of een hooger prys daarvoor is uytgetrocken of staat betaalt, als het de E. Comp. effective komt te kosten; of van 't geene by deselve is verkogt, de waere prys of 't geene de coopluyden daarvoor hebben betaalt, haar is of werd goed gedaan; van gelyken of de coopmanschappen, daar weder ingekogt, ook met eenige onnodige onkosten werden beswaard.

11. En vooral mede of al hetgeene aan de scheepen tot derselver behoef, ververschingen van't volk en anders wordt verstrekt, deselve schepen dat alles in der daad en waarheyd genieten of genoten hebben, en of de voorsz. provisien en 't geene verder tot onderhoud en ververschinge van 't volk werd mede gegeven, de Comp^e^. ook te hoog in rekening wert gebragt.

12. Buyten 't welke sy mede acces sullen hebben tot de packhuysen, magazynen en comptoiren van de Comp^e^., soo ter plaatse van haar residentie, als die onder derselve respective districten sorteeren; soo ook tot de geldkassen, om te sien of

de gelden, die deselve behooren te bevatten, ook daarin worden gevonden; voorts of omtrent de pakhuysen en magasynen, soo tot oplegging en bewaering van coopmanschappen en scheepsbehoeften, als van ammunitie van oorlog, wapenen en wat dies meer soude mogen wesen, ook wanorders syn of disordentelykheden worden gepleegt, of alles daarin naar vereysch van saecken is en wordt gehouden, wyders of diegene, die daerover syn gesteld, deselve ook ter quader trouwe ontvreemden, 't sy by wegdraging, by valsche reeckening, verquisting of anders; en welke visitatie werd verstaan, dat by haar ten minsten eenmaal 's jaars sal moeten werden gedaan, en dat wel specialyken, wanneer de boeken gesloten en balance getrokken werd, om te weten, of alle die goederen, gelden of wat des meer soude moogen wesen, in de voors. boeken gespecificeerd, ook in wesen gevonden werden, mitsgaders of en hoedanig deselve daarmede accordeeren.

13. En dewyl omtrent de leccagien en ondergewigten, vallende op de waaren en coopmanschappen, soo in de pakhuysen van de Comp^{e}. leggende, als die met de schepen werden aangebracht, veele baatsugt werd gepleegt en vele morseryen, vuyligheeden en diefstallen met die naam worden bedekt of daaronder passeeren, sal de pligt van de voors. fiscaals meede wesen daarop nauw te sien en te versorgen, dat de E. Comp. daar niet in werd verkort.

14. Ook voorts hebben te letten, dat in 't reguarde van het volk, dat ter plaatse van haar respective residentien de E. Comp. in dienst heeft, soo Europische als inlandse, deselve nog in 't getal, nog in derselver gagie of maandgelden wert gefraudeert of benadeelt en dat bygevolge geen mortepayen daaronder komen te loopen.

15. Sulx sullen sy by de monsteringen, die souden mogen werden gedaan, maecken present te syn en vooral nauw regard hebben te nemen, of diegeene, die komen te overlyden of weg te loopen of buyten dienste geraecken, derselver gagie ook aanstonds op de boecken werd afgeschreven; voorts of die boeken ook eeniger maten syn veragtert en of daarin luyden

bekend staan of voortloopen, die niet in wesen syn; item of aan 't volk subsidien werden gegeven of maandgelden g'advanceerd, niet of weynig te goed hebben.

16. En voornamentlyk mede, dat op de verdiende maandgelden sooveel te goed mag blyven, dat haere vrouwe, ouders of kinderen hier in 't vaderland kunnen trekken en genieten de maandgelden, aan deselve gemaakt of besprooken.

17. Op de schepen, dewelke ter plaatse van haere respective residentien of onder 't ressort van dien aankomen of van daar vertrecken, sullen sy mede de monstering hebben te doen en ondersoecken of het volk, daarop bescheyden, ook alle in wesen is; en voorts de scheepsboecken wel en ordentelyck syn of werden gehouden, en of daarin ook fraude of malversatien syn of werden gecommitteerd.

18. Nog sullen sy nauw regard hebben te neemen op de rantsoenen, die aan 't volk werden uytgedeelt, dat daarin d'ordre van de E. Comp. mag werden g'observeerd en bysonderlyck, dat geene rantsoenen werden verstrekt of de Comp^e^. in reekening gebragt, als aan die effective in dienst en in wesen, mitsgaders aan deselven uytgereykt syn.

19. Soomede of op de daar aankomende of vertreckende scheepen ook goed en ordentelyk huys is of wordt gehouden; soo mede of in de verstreckinge aan 't volk ook excessen syn of worden gepleegt, mitsgaders aan deselve gegeven 't geene de ordre van de Comp^e^ en van de rantsoen brief haar toeleyd, welken aangaande de gemelte vergadering van tyd tot tyd sware klagten voorkomen.

20. En waarin desen en geene schippers haar voordeel niet weynig soecken, de Comp. niet alleen van 't haere beroovende, maar 't volck daardoor grootelyks misnoegt en wederspannig maeckende.

21. Van gelyken sullen sy nauw agting hebben te nemen, dat de gouverneurs, directeurs, commandeurs en andere mindre bedienden niet meer tot rantsoen mogen genieten, als 't gene by 't reglement, door de generaal en raden dienaangaande gemaeckt, deselve werd toegeleyt.

22. En vooral mede, dat by deselve geene goederen, coopmanschappen, vivres, dranken of wat het soude mogen wesen, 't sy dat deselve uyt het vaderland daar souden mogen aankomen of in India opgekogt syn, aangenomen of aan haar overgelaten worden, als alleen na de lopende prys, soo als sy daar waardig syn of anders verkogt kunnen werden, uytgesondert alleen hetgene van den generaal ende raden daaromtrent is g'accordeert en toegestaan of als nog g'accordeert en toegestaan soude mogen werden.

23. Wyders, dat hetgene tot de fortificatien en andere timmeragies werd gelevert of daaraan geconsumeerd en vooral mede de daghuure, soo van slaven als andere, de E. Comp. niet te veel, nog te hoog, etc. in reecq. worden gebragt, of deselve daarin eenigermate benadeelt.

24. En nopen de slaven, die de Comp. eygen syn, dat die niet worden gebruykt buyten den dienst van de Comp^e. of deselve daaromtrent verkort.

25. By arrivement van eenige schepen in de plaetsen van der fiscaels respective residentien of onder 't ressort van dien, sullen sy voorts inspectie hebben te nemen, hoedanig het met derselver lading is gesteld; of sy 't geene in volumen en in swaerte gerekent daarin soude kunnen en behoeven geladen geweest te syn, ook in der daad in hebben, en wat plaats of ruimte daarin overig soude mogen syn en vooral of ook eenige goederen en coopmanschappen, particulieren toecomende, daarin gevonden souden mogen werden, om soo jae, deselven aan te houden, te inventariseeren en tot confiscatie van dien te procedeeren; tot dien eynde sullen sy haar exactelyk hebben t'informeeren, soo by de officieren, als by de gemeene maats, of in deselve, 't sy ter plaetse, daar sy haere lading hebben ontvangen, of onderwegen, ook eenige goederen, wharen of provisien buyten die van de Comp^e. syn geladen of overgenomen, of ook wel uyt de schepen uytgeset of overgegeven syn.

26. En 't welk mede bysonderlyk sal moeten werden gedaan en gepractiseerd in de schepen uyt het vaderland, 't sy tot Batavia, Ceylon of elders aancomende; en ten opsigte van de

overige plaats, die sy inde scheepen op de wyse, als is gesegt, gecalculeerd souden mogen vinden, daarvan sullen sy pertinente aenteykening hebben te houden; en nadat sy alvorens daerop de schippers en officieren sullen hebben g'examineerd en gehoort, de redenen, die daeromtrent souden mogen hebben gedient of tot verschooning werden g'allegeerd, dewelken ten principaele sullen moeten staan vervat in een acte of declaratoir, by de schippers op haar arrivement aan de fiscaels over te leveren, van de opperhoofden van de plaetsen, daer sy haer ladingen sullen hebben ingenomen, alle 't selve jaarlycx herwaerts over te senden.

27. En wat belangt de vertrekkende schepen, sullen sy deselven mede hebben te inspecteren en te sien of deselven haere volle ladinge hebben, wat plaets daerin soude mogen edig of overig syn of niet, daervan mede aanteykening houden en kennisse geven, soo aan den generaal en raden, als herwaerts aan de gemelte vergadering van de Seventhienen.

28. Dog 't gunt voorsz. is, werd alleen verstaen plaetse te kunnen hebben in schepen, gaande na landen of plaetsen, werwaerts meer goederen werden gesonden, als van daer werden gehaelt, sulx dat sy niet wanladen behoeven, nog mogen vertrecken.

29. Gelyck almede niet wanladen mogen syn de schepen, tot Batavia en elders aankomende van landen of plaetsen, meerder goederen, coopmanschappen en behoeften uytleverende als derwaarts werden vervoerd, als onder andre syn Cormandel, Bengalen, etc., daar noyt of seer selden goederen tot de volle ladinge der scheepen mancqueeren, ten waere saecken, gelyck als is gesegt, de schippers en officieren sufficante redenen souden weten by te brengen, die men aan de opgemelte vergadering sal hebben aan te schryven.

30. Bysonderlyck sullen de voors. fiscaels hebben voor te wesen, dat in de schepen, van haere respective residentie plaetsen vertreckende, geen particuliere goederen, coopmanschappen of behoeften geladen worden; en die daarin souden mogen gevonden worden, aan te slaan en te inventariseeren en tot gelyke confiscatie derselver te procederen.

31. Vorder sal van derselver betragtinge ten principalen mede wesen, om te letten op den particulieren handel, die by de bedienden van de Comp^e. soo groff en groot tegens alle eer en eed tot sulken nadeel, ja ruine van de Comp^e. wordt gedreven, mitsgaders tegen de overtreeders en facteurs van deselve volgens den articul-brief, mitsgaders de wetten en statuten van de Comp^e. te procedeeren; en sal van 't geene by verkoopinge van soodanige aangehaalde particuliere goederen en coopmanschappen suyver komt te procedeeren, by den fiscael en aanbrenger werden genoten, yder een derde part, en dat sonder distinctie of limitatie, hoe groot de somme ook soude mogen wesen, en het resterende derde part by de Comp.; voorts dat den naam van de voors. aanbrenger, sooveel doenelyk, sal werden gesecreteerd en daarenboven op desselfs advancement favorabelyk gelet; maar in alle mulcten en breucken sal g'observeerd en nagekomen werden de dispositie van de vorige ordonnantien en specialyken 't geen in de instructie van den generaal en de raden voor d'oppercoopluyden van 't casteel Batavia, de coopman van 't soldy comptoir van den 22 September anno 1665 dienaangaande staat vervat, copielyk hiernevens gevoegt.

32. Omtrent het doen van de schenkagien sullen de voorz. fiscaels mede het oog hebben te laten gaan en te letten, dat de E. Comp. daarin mede niet en werd benadeelt; voorts sullen sy hebben toe te sien, dat in alle plaatsen en comptoiren onder haere respective ressorten ordentelyk, zuynig en geschikt huys werd gehouden, alle onnodige onkosten in deselve geeviteerd, alle fouten, abuysen en misusen, nevens baatsoekentheyd, schaggeryen en ontrouwen handel tegengegaan en geweert, dat alle bedienden haer pligt wel komen waar te nemen.

33. Alle onnutte, gedebaucheerde en onbequame persoonen, in den dienst bevonden werdende, den generaal en de raeden, soo ook de vergaderinge van de Seventhienen aan te klagen en bekend te maken; en eyndelyk, dat de dienst van de Comp^e. in alles naar behooren werd betragt, en dat sy tot dien eynde in een ordentelyck leven en met een goed exempel andren

komen voor te gaan, haar vooral wagten ymand eenige ongelyck of geweld aan te doen ofte gedogen, dat sulcx by iemand van derselver dienaren wordt gedaen, en sonder dat sy sullen vermogen met iemand te composeeren ofte verdragen, ten ware met kennis en goedvinden van de overheyd of over kleyne breuken, van dewelke sulx by de wetten en statuten is toegelaten, en dat alleen in een oorsaecke, daarin de Comp^{e}. voor haar intresse niet soude mogen wesen geraakt.

34. Sy sullen haar hebben te onthouden eenige giften of gaven directelyk of indirectelyk te nemen ofte onfangen in eeniger hande manieren.

35. De secreten van den raadcamer of 't geene sy aldaar sullen sien of hooren, sullen sy aan niemand openbaren.

36. Eyndelyk, sullen sy hebben te letten en sorge te dragen, dat den articulbrief by alle en een ygelyk, in dienst van de Comp^{e}. synde, exactelyk mag werden nagekomen en sulx deselve, nevens de wetten, ordonnantien en bevelen, soo van welgemelte vergadering van de Seventhienen als van de generaal en raden, in volle figeur en perfecte observantie gehouden, en dat tegens de nalatige en contraventeurs van deselve en voorts in alle andre voorvallen, daar fauten, versuymingen en malversatien syn gecommitteerd, werde geprocedeert na exigentie van saecken, sullende van alle voorvallen goed en pertinent boek hebben te houden, mitsgaders daarvan jaarlykx een pertinent relaas herwaarts oversenden; en soo haar eenige saecken mogen voorkomen of by haar uytgevonden werden, daarin redres behoorde werden gebragt, sullen sy dat met byvoeging van hare consideratien en advys, op hoedaniger wyse dat redres best te wegen soude kunnen werden gebragt of uyt te werken sy, hebben over te schryven, lastende en ordonneerende de voors. fiscaels respective hem na den inhoud van desen te reguleeren.

2 April. *Verbod tegen het overleggen ten processe van zekere attestatiën.*

Heeren Schepenen, geremarqueert hebbende onder 't affdoen

van seer veel processen, specialyck de Mardyckers, Moren, Maleyers en andere inlanders rakende, hoe dat deselve nu al eenige jaeren herwaerts gewoonte hebben gemaeckt van, copyen der attestatien, by hunne partyen geproduceert, bekomen hebbende, de getuygen, daerinne deponerende, in eygenen persoon ofte wel door andere hunne emissarissen aff te vragen, wat deselve ten voordeele hunner parthyen hebben verklaert, en van de antwoorden, daerop bekomen, attestatien te doen beleggen, mitsgaders deselve vervolgens tot reproches tegen soodanige getuygen hunner parthyen te employeeren, welcke maniere van doen nergens anders toeschynt aangewent te werden dan om die luyden te intimideren ofte andersints, soo 't mogelyck is, te misleyden en diverteren, tot verkortinge en in prejuditie der waarheyt, ofte ten minsten om deselve by occagie van de minste veranderinge, aff ofte toedoeninge, 't sy van den sin van hunne antwoorden by de voors. onwettige examinateurs wel ende ten reghten begrepen sy ofte niet, als ligtvaardig ofte leugenagtigh verdaght te maken, behalve dat parthyen het geoorlooffde oogmerck, dat sy ten desen souden mogen pretexeren, bereycken konnen door den weg van contra vragen, die by de reghten en practyke alomme syn geadmitteert, omme de getuygen daerop voor den reghter gehoort te konnen werden, welcke practyke ook tot merckelycke minder oncosten en beswaernisse van parthyen geoefend werd, soo is 't, dat haer Eerw. allen dengenen, die voor desen bancke yetwes te doen hebben ofte sullen krygen, wel expresselyck interdiceeren sig van soodanige attestatien, als voors., notariael ofte onder de hands te bedienen tot reproches ofte anders, deselve over te leggen ofte door hunne procureurs te doen overleggen in eenige saken, voor haer Eerw. regtbanck ongedecideert hangende, op peene van ses rds. ten behoeve van 't Lasarus huys, onvermindert de ordinaris boete van relieff. indien deselve op die wyse mogten werden ingedient, welcke penaliteyt in gelyker voegen ook plaats sal hebben tegen de procureurs, die soodanige attestatien komen over te leggen, en arbitrale correctie daer en boven, indien de tweede maal

daerop bevonden werden, behoudens hun guarant tegen hunne meesters, in dien sy bewysen konnen deselve van dese ordre behoorlyck geinformeert te hebben.

5 Mei. *Bepaling, dat »van alle goederen, die op de »rhede van Chirrebon ofte buyten deselve in zee aan»gehaalt werden uyt 's Comp schepen of wel borger »ofte inlantse vaartuygen, niets aan den Sultan uyt»gekeert, maar d'eene helft van 't suyvere provenue »ten behoeve van d'E. Comp. en d'andere ten voordele »van den fiscaal beheert sal werden; en soo wederom »oock in tegendeel, dat van alle, 't gene door des »Sultans ministers op de rhede aldaar ofte buyten »deselve in zee binnen syn territoir uyt eenige particuliere »vaartuygen agterhaalt werd, niets ten behoeve van »d'E. Comp., maar alles ten voordele van den Sultan »komen sal."*

»Dogh nopende 't gene aan de Boom ofte elders »aan lant aangehaalt werd, dat, indien het door een »Comp^s minister opgespeurt mogt syn, daar van d'eene »helft den Sultan als Heer van 't lant en d'andere »aan den aanclager van 's Comp^s wegen te bate sal »komen. Maar yets ter laatstgen. plaatsen door 's Conings »ministers aangeslagen synde, d'eene helft voor den »Coning en van d'andere helft, die d'E. Comp. volgens »'t contract toekomt, het eene quart tot des te meerder »aanmoediging aan den agterhaler gegeven en oversulcx »alleenlyck het resterende vierde deel door d'E. Comp. »geprofiteert sal werden."

»Alles te verstaan van het suyvere provenue."

Te Batavia bedroegen de af te trekken onkosten gewoonlijk:

4% voor den Secretaris 1% » » Bode	wegens salaris en risico der vendutie.

2% voor de gecommitteerden tot de inventarisatie en verkooping;

6% » den geweldiger, »die d'aanhaling gedaan heeft."

Kort te voren was met betrekking tot Bantam eene dergelijke regeling getroffen.

5 Mei. *Bepaling, dat »de Chirrebonders langs de gehele »Oostcust van Java, mitsgaders nae Batavia, Bantam, »Borneo, Palembang en Jamby onder 's Comp^s pascedullen sullen vermogen te varen, mits geen kleden, »nogte amfioen in 't wederkeren medebrengende; ende »soo mede, dat soodanige natien, als 'er met d'E. »Comp. in vrede leven, daar wel ten handel geadmit»teert, maar scherpe toesigt tegen deselve genomen sal »moeten werden, dat sy daer geen kleden, nogte amphioen »aanbrengen, nogte eenige peper van daer vervoeren."*

Reeds in October 1685 was eene dergelijke regeling door den Commissaris Tack aan den Sultan van Cheribon medegedeeld.

18 Mei. *Bepalingen nopens gedroste slaven.*

Boegische, Balische, Makassaarsche, Boetonsche, Bimanesche en andere Celebesche slaven, »die alle van een dangereusen »inborst syn", zouden bij opvatting buiten de limieten van Jakatra, t. w. bewesten de rivier van Tangerang en beoosten die van Krawang, ten behoeve der Compagnie verbeurd verklaard en in den regel buiten Java gezonden worden.

Slaven, opgevat tusschen de buiten-forten van Batavia (Soutelande, Noordwijk, Rijswijk en de Zevenhoek) en bovengenoemde rivieren, zouden voor 6 maanden in het ambachtskwartier in de ketting geklonken worden om aan de publieke werken te arbeiden, bij onbekendheid van den lijfheer of bij onwil van dezen om het opvat-loon (5 rijksdaalders) te betalen.

Na ommekomst der 6 maanden konden de lijfheeren hunne slaven slechts terugbekomen tegen betaling van 10 rijksdaalders, opdat de Compagnie geene schade zoude lijden wegens inmiddels overleden slaven, enz.

Binnen 8 à 14 dagen mogten lijfheeren hunne in het ambachtskwartier opgebragte slaven tegen betaling van 5 rijksdaalders lossen.

1 Junij. *Finantiële voorschriften voor den Secretaris van het Collegie van Schepenen.*

De Regering had de zoogenaamde »camer-boeckjens van »heeren Schepenen" laten nazien en besloot dientengevolge »den Secretaris van Schepenen te laten continueren by 't houden van een apart boek wegens de particuliere gesequestreerde en genamptiseerde penningen, mitsgaders de gelden, die soo van desolate boedels als uyt civile executien onder zyn handen komen moeten, om dierwegens aan de particuliere geintresseerdens altyd behoorlyk rekenschap te konnen doen, dog wegens d'inkomende heeren geregtigheeden off 20ste penningen der verkogt werdende vaste goederen, mitsgaders de verdere stads inkomsten van ykgelden, default gelden, condemnatien, wyders ook confiscatien off wes meer tot Compe off stads inkomsten van hem ontfangen werd, waar van hy wel gewoon is te betalen de gagie van den rooymeester, des scherpregters salaris wegens crimineele executien, etc., de onkosten op crimineele recollementen voorvallende, 't kost- en sluytgeld aan den cipier voor de geldelose gevangens, defroymenten op extraordinaire commissien ten dienste der stad off der E. Comp., de extraordinaire gastmalen op victorie avonden, etc., de pinang en thee voor de leeden in 't collegie, 't schoon maken ende repareeren der vergaderkamer, secretary, gevangen huysen, etc., dog boven welke lasten dan nog gewoon zyn uyt 's Comps cassa betaalt te werden de volgende onkosten, te weten, het mantel geld en weddens van heeren Schepenen, de gagies van de geregts bodens, substituyten der landdrosten, cipier en

scherpregter, de materialen en het arbeyts loon der nodige timmerasies, item de opregtinge der geregtsplaatse ofte het schavot met het daar toe gehoorende touwwerk en andere requisiten, desen allen aangaande is best en gevoegelykst geagt, na ultimo Augustus aanstaande, door den Secretaris van Schepenen niets meer van de eerst genoemde, veel min van de andere lasten te laten betalen, maar in het toekomende alle die uytgiften te laten geschieden alleenlyk uyt 's Comp[s] cassa, op ordonnantie van d'Edele heer Directeur Generaal, onder de rekeningen, die daar van door den gem. Secretaris, met kennis van den president van Schepenen, bevoorens onderteykent zullen zyn, gevolglyk dan maar alleen den ontfang van deselve inkomsten te laten verblyven aan den Secretaris, om alle maanden off soo ras hy een considerabele somma gelds uyt de boven gemelde geregtigheeden ofte inkomsten ontfangen mogt hebben, 't geld, onder hem zynde, aan de E. Compagnie over te brengen, te weten, de heeren geregtigheeden aan den ontfanger generaal en de resteerende inkomsten in 's Compagnies cassa, mede met voorgaande ordonnantie van den heer Directeur Generaal, ende dierhalven van dien ontfang en uytgift maar alleen een simpele cassa reecquening door hem te laten houden, om jaarlyks aan den heer Directeur Generaal over gegeven, en tegen de Bataviase negotie boeken geconfronteerd te werden."

Ten slotte werd bepaald, dat de secretaris van Schepenen »sedert primo September 1687 geen meer camer-boeckjens »houden, maer alleen syn naderen ontfangh ende gecontinueerde »uytgiffte by een cassa reeckeningh sal behoeven te verant»woorden en dan voorts handelen, als voorsz. staet."

Bij missive van 3 November 1690 hebben de Heeren XVII[nen] deze voorschriften goedgekeurd.

30 Julij. *Bepaling, dat Heemraden jaarlijks, na voorafgaande, publieke waarschuwing, zouden schouwen de heeren-wegen, bruggen, rivieren en andere wateren, op zoodanig tijdstip, als zij »best ende bequaemst" oordeelden.*

Deze bepaling is eene ampliatie van het plakaat van 28 December 1685.

30 Julij. / 4 Augustus. *Verlenging voor drie jaren van het opbrengen van den 400sten penning van landerijen.*

Het fonds van Heemraden was nog »seer geringh", waarom tot deze verlenging werd besloten.

De uiterste termijn voor het betalen der quota over 1688 was ult. Augustus van dat jaar.

Zie ook 8 Julij 1685, 18/21 Junij 1686 en 15/25 Julij 1687.

9 Augustus. *Voorschriften nopens het beheeren van desolate boedels.*

In gevolge resolutie der Hooge Regering van 15 April 1687 was het gevoelen gevraagd van den Raad van Justitie en van de Collegiën van Schepenen, Weesmeesteren en Boedelmeesteren »over het poinct vande aanvaerding en 't maniement »der desolate boedels, by eenige overledene nagelaten."

Naar aanleiding van de sedert ingekomen adviezen dier collegiën bepaalde nu de Regering het volgende:

Wanneer eenige boedels met 'er dood naegelaeten werden, waer van de erffgenaemen onmondig off absent zyn, ende deselve notoirlyk sufficant zyn om de crediteuren te betaelen, deselve altyd door weesmeesteren ende boedelmeesteren der Chineese en andere vreemde sterffhuysen respective, daer deselve, soo veel de wetten toe laeten, niet uytgeslooten zyn, aengevaert ende geadministreert zullen werden, soodanig als dat altyd gepractiseert werd; ende ter contrarie, dat soodanige boedels, die notoirlyk insufficant ofte insolvent wesen mogten, aengevaert, geinventariseert ende geadministreert sullen werden by de Secretarissen der Justitie respective, als sequesters van insolvente boedels, met voorkennisse ende ordre van haere respective presidenten, mede soo als dat tot nog toe in 't gebruyk is, nogtans met die solemniteyt, dat de eerste inventarisatie ende aenvaerding,

welcke tot nu toe door de gemelte Secretarissen plag te geschieden, ter presentie van twee getuygen, voortaen, indien deselve boedels van eenige merite zyn, niet sal mogen ondernomen werden dan ter presentie van twee gecommitteerde leeden uyt dat selfde collegie, waer onder soodanigen boedel dan resorteert, even gelyk dat by weesmeesteren geobserveert werd; dog ingevalle eenigen boedel invoegen voorsz. naegelaten werd, aen welkers suffiçantheyt men soude mogen twyffelen, dat als dan, om de reputatie van den overleden te conserveeren, deselve soo lange voor suffiçant gehouden sal werden, tot dat van 't contrarie komt te blyken ende gevolgelyk de eerste aenvaerdinge van dien sal moeten geschieden door den Secretaris van weesmeesteren ofte boedelmeesteren, waar onder den boedel dan gehoren mogt, ter presentie van twee gecommitteerde leeden, met voorkennisse ende ordre haerer presidenten respective,wanneer dan door denselve ten eersten alles in 't sterffhuys geinventariseërt ende de saecken van des overledens begravenisse op 't menagieuste ende soo sober, als immers de conditie van den overleden dat lyden kan, bestelt zullen moeten werden, 't welk verrigt zynde, als dan de laast genoemde Secretarissen, soo ras als doenelyk zy en bevoorens tot den verkoop der goederen te procedeeren, gehouden zullen zyn aen haer collegie te verthoonen den stand des boedels, te weten de oncosten der begravenisse ende wyders de schulden des boedels, die seekerlyk voor soo verre bekent zullen zyn, als zy magtig geweest zyn aen de suffiçantheyt van den boedel te doen twyffelen, en daer tegen stellen alle de in wesen bevonden effecten, uyt schulden, etc., om als dan by 't selve collegie g'examineert te werden, off soodanige boedel, te gelde gemaekt werdende, soude konnen toereyken off niet, om in 't eerste geval voort te stappen tot de verkoopinge der goederen ende verdere administratie van dien, dogh in 't laeste geval daer van 't sedert die uure aff te zien en deselve als eenen notoiren insolventen boedel aen de respective collegies van Justitie over te geven; gelyk dan ook nogh verder verstaen werd, dat indien soodanigen boedel by weesmeesteren off boedelmeesteren

op het gemelte vertoog van haeren Secretaris is voor sufficant aangesien, dog na dato de verkoopinge insolvent bevonden wierd, 't zy dat de goederen soo hoogen prys niet haalden, dan men wel gedagt hadde, off wel dat zigh na dato eenige schulden openbaerden, deselve als dan mede aenstonds aen de respective collegies van Justitie overgegeven sal moeten werden, sonder dat dan by de leden der respective collegies van weesmeesteren off boedelmeesteren eenige veertigste penning van de verkogte goederen genoten, maer, getrocken zynde, weder ten faveure van den boedel uytgekeert sal moeten werden; gelyk dan ook de secretarissen van weesmeesteren en boedelmeesteren respective wegens de risico ende inmaninge der vendu penningen, die zy daer van onderhavig blyven, niet meer sullen konnen trecken dan de eene helfft van haer luyden ordinair vendu salaris, boven de gevallen onkosten, ende de weder helffte laeten genieten door de respective secretarissen der Justitie, aen welken soodanigen naderhand insolvent bevonden boedel over getransporteert werd, en dat voor de moeyte van de te houden proceduren in cas van preferentie en concurrentie, mitsgaders de distributie der penningen, in conformité van het daar op te vellen vonnis, gelyk 't selve dan ook vice versa sal moeten geschieden, ingevalle de secretarissen der Justitie een boedel, die eerst notoir insolvent geoordeelt was, na dato sufficant bevonden, welke als dan niet alleen aenstonds aen weesmeesteren ofte boedelmeesteren respective overgegeven, maer ook, in cas de goederen reets verkogt mogten zyn, als dan door den secretaris der Justitie voor zyn risico ende moeyten van 't inmanen der vendupenningen niet meer dan 't halve vendu salaris boven de gevallen oncosten genooten ende de resteerende helfft aen den secretaris van weesmeesteren off boedelmeesteren respective gecedeert sal moeten werden, alles nogthans met dien verstande, dat ingevalle het mogt gebeuren, dat sig seer onverwagt nogh een crediteur quam op te doen, na dat den gantschen boedel reets gereddert ende de bekende crediteuren al voldaen mogten syn, wiens naderhand eerst te voorschyn komende crediteurs pretentie grooter wesen

mogte dan het overgeblevene restant des boedels, als dan geen overgiffte van dien, hoewel daar door insolvent bevonden werdende, sal geschieden, maer alleen uytkeering van dat restant aen soodanigen crediteur behoeven gedaen te werden, sonder dat hy, hoewel hy d'oudste besegelde brieven hebben mogt, de verdere crediteuren, welke het haere bevoorens ter goeder trouwe uyt den sufficant geoordeelt zynde boedel genooten hebben, tot eenige weder uytkeeringe vermogen ssal zyn aan te spreeken.

13 Augustus. *Regeling nopens aflossing van door de Compagnie opgenomen gelden en uitbetaling van renten daarop.*

Omdat Compagnie's kas genoegzaam van contanten was voorzien, werd bepaald op 1° September 1688 »alle de verschenene intressen af te laten betalen, sonder dat ymant toegelaten sal werden de syne tot vergroting van syn capitaal in cassa te laten verblyven; behoudens nogtans, dat, indien de Collegies van Weesmeesteren, Heemraden, Boedelmeesteren, de Kerckmeesters, diaconen en buyte regenten van 't Lasarushuys nae dato bevinden mogten nogh eenige contanten overig of te veel te hebben, sylieden deselve alsdan aan d'E. Comp. op intrest sullen mogen tellen, mits dat alsdan daar mede weder andere capitalen afgelegt sullen moeten worden, t'en ware het d'E. Comp. dan weder van noden hebben mogt."

Voor »d'afleggingе der capitalen, soo op de buyten plaatsen, »als ter deser stede" werd de volgende »ordre" vastgesteld:
1° de capitalen vande borgers;
2° van 's Comp^s^ dienaren buyten employ ofte administratie;
3° van de weduwen der borgers;
4° van de weduwen van 's Comp^s^ dienaren;
5° van de predicanten;
6° van 's Comp^s^ ministers, die eenige administratie hebben;
7° van de Heeren deser vergadering [Hooge Regering];
8° vande Collegies van Weesmeesteren, Heemraden, Boedel-

meesters der Chinese en andere vreemde sterfhuysen, Kerckmeesters, diaconen en buyte regenten van 't Lasarus huys.

24 Augustus. *Bepaling, dat wanneer iemand »in een »formeel duel ter neergelegt werd, den nedergeslagen »niet sal werden begraeven, maer blyven leggen, tot »dat het vonnis van den rechter over die beyde per»soonen gegaen sal syn om den levendigen gesament»lyck met den dooden aen de galg op te hangen off »wel den dooden bevoorens, indien de saecke ten lasten »van den levendigh geblevene nadere indagatie mocht »vereyschen."*

25 Augustus. *Bepaling, dat »uyt crachte van voorgaende »condemnatie altyt arrest gedaen sal connen werden »op het gene ymandt [Compagnie's dienaar] by syne »lopende reeckeninge boven de jaerlycxe vermaeckinge »te goedt heeft, ende voorts dan nogh op de helfft »van 't geene denselven nae dato sal comen te winnen, »insgelycx boven de gemelte vermaeckinge."*

Deze bepaling is eene »elucidatie" van het 2de artikel van de ordonnantie van 25 Mei 1670, hetgeen, volgens de Regering, »alleenlyck syn reflexie heeft op gesloote reecke»ningen, waer van in 't even voorgaende articul gesproken »werd."

5 October. *Bepaling, dat de Hofmeesters van den Gouverneur Generaal zouden moeten »instaan voor het »vermiste ofte gestolene van het silver servys."*

Zij zouden »dierwegens de dispositie deser tafel [de Hooge Regering] subject syn."

$\frac{12}{21}$ October. *Bepalingen nopens het toelaten en verblijven van Oostersche natiën te Batavia »ende den resorte »van dien." — Voorschriften nopens slaven. — Bedreiging van menschen- en vee-dieven met de doodstraf.*

Allerlei soorten van uitheemsche natiën (Javanen, Maleijers, Balinezen, Makassaren, Boeginezen, Boetonners, Bimanezen, enz., enz.) hadden zich, in strijd met vroegere bepalingen, zonder vergunning van de Regering »in ons district van Jaccatra" ingedrongen, — met het doel, zooals de Regering beweerde, om »de gemeene ruste ende vreede, specialyck oock den »toenemenden landbouw, als mede de cleyne negotiatie ter zee »te verhinderen ende infesteeren, soo met dieveryen, roveryen, »als met moorderyen ende andere boosheden meer, soo in't »bysonder, als met samen rottingen van parthyen."

Ter voorkoming van al deze onheilen en tot tegengang van »den toevloey van soodanige boose menschen" nam de Regering de volgende maatregelen:

1. Eerstelyk, dat alle vrye Oosterse Natien, die sig althans onder onse jurisdictie, dat is binnen het district van Jaccatra, bevinden, 't sy Balyers, Javanen, Bouginesen, Macassaren, Boutonders, Bimanesen en Maleyers, by hare namen, yder natie affsonderlyk, opgeschreven, onder aparte compagnien en campons gebragt en daar op voorsien sullen moeten werden van een Lootje, met het teken van yder Natie afsonderlyk gemerkt zynde, 't welk zy lieden ook altyt gehouden sullen zyn by haar te dragen en, des gevordert werdende, te vertoonen, om also van alle onbekende en ongepermitteerde, ingedronge Vreemdelingen, mitsgaders ook d'eene Natie van d'and're onderscheyden te konnen werden, op pœne, dat die gene, die na't uytdeelen van dien sonder een sodanig Lootje bevonden werd ofte niet aenwysen kan onder een der by ons aen gestelde hoofden te resorteren, gehouden sal werden voor een Vagebond, verloopen en schadelyk persoon in dese contreye, en derhalven geapprehendeert en gestraft sal werden, 't zy met de ketting ofte andere corporele straffe.

2. En aengesien tot ons groot misnoegen bevonden werd, dat, niet tegenstaende de Heeren Ordinari Raden van India, Joan van Hoorn ende Isaak de Saint Martin, daer mede nu al lange besig geweest zijn, haer E. E. egter daer in seer te rug gehouden werden, door dien nimmermeer het regte getal ende ware namen der gener, die haer onder ons district onthouden, opgegeven werden, maer studieuselyk vele verborgen, directelyk tegens onse ordre strydende; so werden dan alle de respective Officieren van de boven genoemde Natien by desen gelast en geboden, præciselyk binnen drie maenden, te rekenen van de publicatie deses, aen de gemelte, daer toe gecommitteerde Heeren Ordinari Raden van India, Joan van Hoorn ende Isaac de Saint Martin ofte soodanige andere, als na desen in haer E. E. plaetse gestelt, mitsgaders tot assistentie by gevoegt mogten werden, op te geven het nette getal ende eygentlyke ware Namen van alle de gene, die onder't gandsche resort van Jaccatra in wesen en haer lieden bekent zyn, 't sy dan dat de selve tegenwoordig alhier syn of wel *fixum domicilium* hebben of, andersins vast geseten synde, op een togt wesen mogten; om also, eenmael het regte getal en Namen der selve te wete gekomen zynde, een vast en seker fondament te hebben om voortaen te verhoeden, dat'er geen meer buyten onse kennis aenkomen.

3. Boven dien is ook ten selven eynde nodig geoordeelt en besloten, dat van gelyken alle de Wykmeesteren, soo buyten als binnen de Stad, gevolgelyk ook de Buurmeesteren ten platten Lande, yder in hare onder gestelde Wyken ofte buurten, by namen en toenamen opnemen en aenteekenen sullen niet alleen alle de vrye vreemde Natien, ieder in het bysonder, d'eene natie van d'ander gedistingueert, en dat met byvoeging, waer mede sy haer geneeren, maer ook alle de lyf-eygenen, so wel die by Christene als Onchristene Natien wonen ofte bescheyden zyn, te weten niet alleen by't getal ende sexe, maer ook by hare namen, en van gelyken ook yder Natie afsonderlyk van den anderen, mitsgaders ook met byvoeging van de diensten, waer toe sy lieden yeder van hare Lyf-heeren gebruykt werden,

't zy dan tot huysdiensten, Tuyn- ofte Acker-bouw, Vischeryen, ofte waer toe het dan ook soude mogen zyn.

4. Om welke opneming en aentekening te gevoeglyker in de respectyve Wyken en Buurten te konnen doen, een iegelyk by desen gelast werd sig binnen den boven gemelten tyd van drie maenden selfs aen syne Wyk- ofte buurmeesters te addresseren, om sig selven, 't getal syner familie en 't gene waer mede hy sig erneert, wyders ook 't getal, namen, geboorte plaets ende diensten ŝyner lyf-eygenen opregtelyk bekent te maken.

5. Wyders werd by desen expresselyk verboden en geinterdiceert, dat sig na de Publicatie deses gene vreemde vrye Oosterse Natien, soo Macassaren als Bouginesen, Boutonders, Saleyers, Bimanesen, Balyers, Javanen en Maleyers, sullen hebben te vervorderen buyten onse speciale permissie binnen het district van Jacatra te komen en te verblyven ofte sig ter neder te setten, op poene van defacto geapprehendeert, in de ketting geklonken en daer in elders henen, daer het dan raedsaemst geoordeelt werd, weg gesonden te sullen werden. In welke straffe van de ketting vervallen gerekent sullen werden alle soodanige, die, ter Zee hier gekomen zynde, na het weder vertrek harer vaertuygen hier bevonden werden en haer niet ter behoorlyker tyd aengegeven sullen hebben; dog de gene, die te lande aengekomen mogten wesen, so drae als sy lieden maer onder onse jurisdictie, sonder haer aengegeven te hebben, geattrappeert werden, also wy gene aenkomst te Lande van eenige vreemdelingen sonder onse voorgaende toelating voortaen gedoogen willen.

6. En gelyk al om gewigtige redenen den aenbreng en verkoop van Balyse slaven by't placaet van den 24 November 1665 en van alle Macassaerse slaven, etc. nog jongst by't placaet van den 1 May 1685 verboden, dog al weder tot groote incommoditeyt der gemeene ruste in disobservantie geraekt zy, soo is't, dat mits desen niet alleen by renovatie, maer ook by ampliatie van de voorsz. placaten, geinterdiceert en verboden werdt, voortaen eenige Oosterse lyf-eygenen, specialyk van de meer-

genoemde Natien van Macassaren, Bouginesen, Boutonders, Saleyers, Bimanesen, Balyers, Javanen en Maleyers buyten onse speciale kennis en permissie binnen het district van Jacatra, 't zy te Lande ofte te Water, aen te brengen ofte te verkoopen, maer sullen de gene, die op hare vaertuygen eenige sodanige lyf-eygenen tot bemanninge van de selve mede gebragt mogten hebben, de selve aenstonts aen den Ontvanger en Licent-meester opgeven en geensints binnen onse Stadt ofte Jurisdictie toelaten te komen, maer gehouden syn de selve alle weder van hier mede te voeren, op poene, dat alle soodanige Oosterse lyf-eygenen, soo ras de selve te Lande in onse Jurisdictie ingebragt zyn of, te Water aengebragt zynde, verkogt ofte ook wel na't vertrek harer Vaertuygen hier ter plaetse, hoewel nog onverkogt, bevonden werden, defacto aangetast en ten profijte van de E. Compagnie geconfisqueert sullen werden, ten wat tyde men deselve ook soude mogen ontdecken.

7. En op dat soodanige indringende verbode Natien, soo vrye als lyf-eygene, te beter ontdekt mogten werden, soo is boven 't gene hier vorens wegens de pligt der Wykmeesters ende de gene, die onder der selver wyken ofte buurten gehooren, mitsgaders van de pligt der Officieren van de boven genoemde vrye vreemde Natien geordonneert staet, nog wyders verstaen, gelyk verstaen en geordonneert werd by desen, dat ook selfs alle vrye vreemde Natien in het bysonder, die al hier onder ons resort resideren en ons nog niet bekent mogten zyn, haer selven insgelycx binnen den voorschreven tyd van drie maenden aen de respective Officieren harer Natien by name aengeven en boven dien nog onder der selver opsigt in de daer toe geordonneerde Campons begeven sullen, of andersints haer selven binnen den voorsz. tyd van onder 's Compagnies gebied te retireren en van hier te vertrecken, op pœne, dat de gene, die sulx binnen dien selfsten tyd niet gedaen mogten hebben en hier na dato nog bevonden werden, als vagebonden aengetast, in de ketting geklonken en soodanig van hier weg gesonden sullen worden.

8. Gelyk dan nog boven dien een iegelyk, die ten platten

Lande buyten het district van de Wykmeesters ofte Buurmeesters woonagtig is, een Inlander zynde, alle syne Oosterse en andere slaven binnen den voornoemden tyd aen de respective officieren der vreemde Natien, waer onder hy selfs resortabel is, dog een Nederlander ofte ander Europeaen, soo mede een Mardiker ofte Chinees synde, aen den Land-drost sal moeten opgeven en by hare namen en geboorte plaetsen bekent maken, om door den selven Drost en Officieren respective over gebragt te werden aen de boven genoemde gecommitteerde Heeren Raden van India ofte die wel andersints na desen daer toe nog mogten werden gecommitteert, op poene van confiscatie van soodanige hier boven verboden Oosterse slaven, die sy luyden verborgen ofte verzwegen mogten hebben, even als of de selve eerst na dato deses alhier tegen het voorenstaende verbod aengebragt ofte verkogt waren.

9. Om alle welke verbode, aenkomende en sig verschuylende Oosterlingen te beter te ontdecken en op te brengen, niet alleen alle de respective Officieren by desen belast werden dien aengaende ten beste van 't gemeen te betragten haren schuldigen pligt, maer ook boven dien specialyk geauthoriseert den Balysen Capitain Singa Wiloddra ende Ambonsen Lieutenant Patingy ofte de gene, die na desen daer toe geordonneert, mitsgaders tot assistentie by gevoegt mogten werden, om met hare ondergestelde Patrouille gangers daer op de behoorlyke agt te nemen en in te vigileren.

10. Voorts werd tot stuyting van den aenbreng der gemelte verbode slaven by desen een yder geadverteert, dat wy in onsen Rade mede goet gevonden hebben de Vaert van dese Stad en soo mede van alle andere Plaetsen, onder ons gebied gehoorende, na het Eyland Baly af te schaffen, dewyle de selve nergens anders toe strecken kan, dan om den verboden aenbreng van slaven van dat Eyland meer en meer te favoriseren. In voegen dan die Vaert aen niemant meer toegestaen sal mogen werden, dan aen de gene, die dan ook voortaen aldaer sullen moeten verblyven en noit weder herwaerts mogen komen; ten ware dat sulx somwylen toegestaen wierd aen eenige wel-

bekende en vertroude Balyse Officieren, die genegen mogten zyn hare vrienden aldaer te besoecken, 't gene dan ook niet anders sal geschieden, dan onder behoorlyke versekering van geene lyf-eygenen van daer weder te sullen brengen.

11. Wyders werd ook een iegelyk by desen geadverteert en gewaerschouwt, hoe dat wy om de voorschreven redenen mede in onsen Rade besloten en gearresteert hebben omtrent alle Oosterse slaven, te weten: Balyse, Macassaerse, Bougyse, Boutonse, Bimanese en alle verdere van het Eyland Celebes, dat voortaen alle soodanige, die na desen buyten de limiten van 't Coninkryk Jacatra, te weten, bewesten de Rivier van Tangeran en beoosten de Rivier van Craoang, komen te vlugten en aldaer opgevat werden, voor reecquening van de E. Compagnie aengehouden en geconfisqueert sullen werden, om de selve van hier te versenden ofte andersints daer mede sodanig te handelen, als na de nootsakelykheyt en billykheyt bevonden sal werden te behooren.

12. Gelyk wy dan ook verders ten regarde van de boven genoemde en voorts ook alle andere soorten van slaven in't gemeen geresolveert hebben, alle soodanige, die na desen weg loopen, dog binnen het resort deses Coninkryks van Jacatra, te weten, tusschen de boven genoemde twee Rivieren, dog verder dan de buyten forten Ansjol ofte Soutelande, Noortwyk, Ryswyk, en Ankee ofte de Sevenhoek, geapprehendeert en agterhaelt werden, boven andere straffen voor den tyd van ses maenden in de ketting te doen klinken en sodanig by haer Meester of Meesteres te verblyven, en de welke dan ook voor sodanigen lyf-eygen, ter plaetse als gesegt in syne vlugt agterhaelt zynde, tot een praemie aen den opbrenger sal moeten betalen vyf Ryxdaelders, welk gelt, indien de lyf-heeren weygerig mogten zyn te betalen, ofte wel andersins niet geweten konde werden, wie des selfs lyf-heer zy, als dan de opbrengers vermogens sullen zyn den selven lyf-eygen in't Ambagts quartier te brengen, als wanneer den Fabryk haer lieden de gemelte vyf ryxdaelders sal verschieten, om weder van de lyf-heeren gerembourseert te werden; welke lyf-heeren, indien sy binnen

den tyt van veertien dagen de voorschreven vyf ryxdaelders aen den Fabryk komen weder te brengen, als dan nog vermogens sullen zyn hare slaven in en met de ketting uyt het quartier te lossen en weder na haer te nemen, dog langer tarderende, gehouden sullen zyn de selve den voorschreven tyd van ses maenden in't quartier te laten verblyven en na 't eyndigen van dien tyd, in plaets van de gemelte verschoten vyf ryxdaelders, aen den Fabryk weder uyt te keeren een somma van tien ryxdaalders, om daer uyt te vinden de onkosten, die de E. Compagnie tot het na speuren van sodanige vlugtelingen komt te doen, mitsgaders de selve te indemneren wegens het verschot der slaven, die binnen de voorschreve ses maenden in de ketting komen te sterven en waer van de lyfheeren gevolgelyk geen remboursement komen te doen. Des sal den Fabryk niet vermogen eenige gevlugte lyf-eygenen van de opbrengers aen te vaerden, dan wanneer hem gebleken zy, dat de gemelte slaven hare lyf-heeren niet konnen of willen noemen, of dat de opbrengers het voorschreven loon van de lyf-heeren niet hebben konnen bekomen. Waerom dan ook de opbrengers de agterhaelde gevlugte slaven aller eerst aen hare lyf-heeren sullen moeten te huys brengen en voor de gemelte vyf ryxdaelders aen-presenteren, eer zy die vermogens sullen zyn in 's Compagnies Ambagts-quartier te brengen.

15. Dog de wyle het konde gebeuren, dat buyten de hier voor genoemde Schansen en Vestingen, als Ansjol ofte Soutelande, Noordwyk, Ryswyk en Ankee ofte de Sevenhoek, voor weg geloopen slaven aen gesien en aen gevat mogten worden de gene, die aldaer ten dienste van hare lyf-heeren of vrouwen tot den Landbouw, in Thuynen, tot het weyden van Vee, Vissen, hout hacken en iets diergelyx wierden gebruykt. Soo sal voor eerst der selver onschult ten deele konnen blyken aen een onbeschroomde en bereydwillige aenwysing van hare Meesters, om aen deselve terstont ofte so haest, als het mogelyk zy, vertoont te konnen werden. En ook daer na aen de Meesters selve, wanneer die bekent zyn voor luyden, de welke hare lyf-eygenen aldaer en tot zodanige diensten gewoon zyn te

employeren. Wyders wanneer men ook de sodanige aengewesene Meesters of Vrouwen kan aensien voor persoonen, die haer weg geloopen slaven niet buyten waerheyt souden willen verschoonen, nog om de gemelte premie van vyf ryxdaelders te ontgaen, oorsake wesen, dat de geslote deuren voor het vlugten van so wel hare als andere hunne slaven wierden geopent, of wel de vangers gemaekt tot helpers der selve, om des te spoediger te konnen weg geraken, tot merkelyk nadeel van Batavias Landbouw en welvaren.

14. Voorts alsoo ook bevonden werd, dat'er, sedert den toevloey der boven genoemde Oosterse Natien, vele dieveryen van Menschen, Buffels en ander Vee gepleegt zyn en dagelyx nog meer en meer gepleegt werden, soo is verstaen mede by desen een iegelyk, wie hy zy, sonder onderscheyt van Natien te interdiceren en te verbieden, eenige Menschen 't zy vrye of lyf-eygene, ook geenerhande grof ofte kleyn Vee, 't zy Buffels, Koe-beesten, Paerden, Schapen, Bocken, Geyten, etc. te stelen, op poene van, daer op bevonden zynde, met de koorde aen de galge gestraft te werden, datter de dood na volge."

In zijne vergadering van 22 October 1688 nam het Collegie van Schepenen naar aanleiding van vorenstaand plakaat de volgende resolutie:

Heeren Schepenen, het placcaet, by de Ed. hooge regeringe deser landen op gisteren g'emaneert en op heden haer eerwaardens door den Ed. heer president ter hand gesteld, mitsgaders met klokken geslag gepubliceert, met aandagt nalesende, hebben daerinne veelvoudige redenen gevonden om, soo voor haar selfs in 't privé, als van wegen de geheele borgerye, wel gemelte haar hoog Ed. te bedanken wegens derselver loffelyke yver voor de gemeene ruste en vrede der ingezetenen alhier, die sedert eenige jaren herwaerts niet weynig geinfesteerd is door de dieveryen, roveryen en moorderyen als andere booshheeden van de dagelyks hier insluypende en indringende Javanen, Maleyers, Balyers, Macassaren, Bougineesen, Saleyers, Boutonders, Bimaneesen en diergelyke periculeuse Oosterse volkeren, soo vrye als slaven, considerende haer Eerwaerdens

het voorsz. placcaet met de prompte executie van dien, als een seer bequaem en kragtig middel tot stuyting in 't toekomende van het voorsz. quaet en voorkominge van de dangereuse gevolgen, die hetselve met sig slepen konde; dog dewyl in gepasseerde saecken al dikmaels geen veranderinge, hoe nut en nodig, ingevoert kan werden sonder met sig te brengen eenige inconvenienten, somwylen van gelyk off meerder gewigte, als het quaet selve, dat men uytroeyen wil, daer in toekomende saecken altyd sodanige waerschouwinge konnen gepermitteerd werden, dat niemant eenige schade behoeft te lyden, dan die hy door disobedientie sig selfs moetwillig op den hals haelt, en dat dierhalven de eerste een geheel ander aensien hebben als de laeste, soo hebben haer Eerwaerdens, ten opzigte van voorsz. Oosterse, als Balische, Maccassaarse, Bougise, Boutonse, Bimasche en alle andere Celebische slaven, die albereyts hier te lande syn gebragt en by de goede ingesetenen van dese stad en koningryk van Jacatra opgekogt, vastelyk vertrouwt, dat het wel gem. haar hoog Ed. sig niet qualyk souden laten gevallen, dat deselve met alle behoorlyke eerbiedigheyt en submissie in bedenkinge wierde gegeven off het, tot voorkominge van 't aufugeren der voorsz. Oosterse slaven buyten de limite van dit koningryk, mitsgaders van de dieveryen, roveryen en moorderyen, daertoe die boosaerdige landaerd door hare fuge, gelegentheyt en hoope van impuniteyt zoekt, ook geraden soude wesen de straffe van confiscatie voor d'E. Compagnie, welke misschien de suggilatie van quaetwillige ofte ligt vermoedende luyden mogte incurreren, te veranderen in een exemplare corporeele straffe, 't sy van een off twee ooren aff te snyden voor de eerste, een brandmerk op de wang te zetten voor de tweede en van de doodt voor de derde reyse ofte iets diergelyke, 't welk te gelooven is, dat sekerlyk meer vreeze baren en gevolgelyk beter effect opereren sal als de voorsz. confiscatie, synde sekerlyk te vreesen, dat de luyden slaven daar uyt een spoor sullen nemen om buyten de limiten van dit koningryk te vlugten, op hoope van alsdan, agterhaeld werdende, evenwel te sullen profiteren de gemakkelykheyt van

dienst by de Comp^e., daerse 'savonds ten ses uuren altyd gedaen werk hebben en dan nog veelmaels gelegentheyt weten te vinden om d'E. Compagnie de eene en andere kleynigheeden te ontsteelen, te verkoopen en sig met sterken drank op te vullen, waertoe sy by particuliere meesters veel minder occagie te verwagten hebben en daarentegen veel langer dienst en nauwer bedwang onderworpen syn; gelyk het ook bedenkelyk is, off niet andere den selven weg sullen inslaan uyt enkele boosaardigheyt om, wanneerse haer lyfheeren geen ander quaet konnen toebrengen, deselve ten minsten te beschadigen met het verlies van den prys hunner lichamen.

Ende gemerkt de billykheyt van selfs spreekt, dat de opbrengers van de fugitive slaven voor hunne moeyten behooren beloont te werden, soo kan ook het geordonneerde dierwegen by 't voorsz. placcaet een yegelyk niet anders voorkomen, als seer billyk en plausibel; eenelyk vinden haer Eerwaardens sig ten desen verpligt by haer welgemelte hoog Ed. in alle gedienstige eerbiedigheyt en in der bester voegen doenelyk te supplieeren, voor soo veele en verscheyde arme en behoeftige weduwen, gebrekkelyke persoonen, als andere, die menigmael van de dagelykse diensten en coelie loonen van een slaafken off twee moeten leven off immers deselve niet en konnen missen, en naauwlyks in twee mael veerthien dagen, ja somtyds niet in ses maanden vermogens sullen wesen de gestelde premie van vyff en veel min dies verdubbeling van thien rds. over te houden en op te brengen, om hoedanige behoeftige luyden, die ordinaris den minsten dwang onder haer slaven hebben, te meer te vexeeren, moetwillige slaven sig te meer souden fugatieff stellen, dog waar tegens misschien almede niet onvrugtbaar soude syn een exemplare corporeele straffe, op de onkostelykste wyse doenelyk, behoudens niet te min een equitable premie voor de opbrengers na de afgelegentheyt der plaetsen, daar de slaven gevat mogten werden, mitsgaders na 't vermogen der personen, die deselve toebehooren.

Welk eene en andere de Edele heer President versogt is ən syn Edele ook aengenomen heeft by extract deses aen hoog

gem. haar wel Edele met behoorlyke onderwerpinge aan derselver zeer hoog wyse oordeel en bescheydentheyt voor te dragen."

Uit de resolutiën der Hooge Regering blijkt niet, dat de President van het Collegie van Schepenen aan de opdragt voldaan heeft.

Zie nopens de beteekenis van dit, ook in de Javaansche, Maleische en Chinesche talen afgekondigde en te Batavia bij A. van den Eede gedrukte plakaat mijn opstel over Kapitein Jonker in Tijdschrift Bat. Gen. XXX, bladz. 98 vlg. — Voor de geschiedenis van dit plakaat is ook van belang de resolutie van de Hooge Regering van 22 Maart 1688.

15 October. *Last: 1° tot eene algemeene opname van alle in dienst zijnde pennisten; 2° tot het duidelijk omschrijven in de brieven aan de Hooge Regering van de redenen, waarom aan dienaren der Compagnie gelast, dan wel toegestaan was van de buiten-kantoren naar Batavia op te komen.*

Deze last moest dienen tot tegengang van onbehoorlijke protectie van sommige dienaren op de buiten-kantoren.

Ad 1mum. Speciaal moesten vermeld worden de pennisten, in Indië aangenomen of tot provisioneele adsistenten aangesteld, met opgave van den persoon, door wien zij aangesteld waren, van den tijd en van de reden hunner aanstelling.

Ad 2um. Langs dezen weg wilde de Regering zich verzekeren, dat de opzending niet geschied was om »wat meerder »ruimte te maecken ende daerdoor weder gelegentheyt te »krygen om anderen tot provisioneele adsistenten aen te stellen »ofte wel, buyten dienst synde, tot pennisten aen te nemen."

22 October. *Afkondiging van de jaarlijksche plakaten betreffende de »'t huysvaerders."*

2 November. *Vergunning tot het uitreiken te Japara van scheeps-passen naar Borneo, enz., onder voorwaarde van manufacturen, noch opium als retour-lading mede te brengen.*

Reeds in October 1685 was eene dergelijke regeling door den Commissaris Tack getroffen.

9 November. *Uitschrijving van een algemeenen vast- en bede-dag wegens het aanstaande vertrek der retour-vloot.*

12 November. *Bekendmaking, dat de buiten-regenten van het Lazarus-huis op* 18 *November* 1688, *in de raadkamer van Commissarissen van kleine en huwelijksche zaken, openlijk rekening en verantwoording zouden doen van hunne administratie sedert* 1° *Julij* 1673 *tot ult. Junij* 1688.

3 December. *Last op de Opper-kooplieden van het kasteel Batavia »t'elkens, soo ras als de schepen maar »ontlost syn, aanstonts aan d'H^r Directeur generaal »op te geven, wat onderwigten d'er op derselver lading »bevonden souden mogen syn; en soo mede ten tyde »van den opneem der packhuysen van gelycken, soo »ras als hetselve volbragt sal wesen, bekent te maken »de daer in bevondene onderwigten ofte andere defecten; »op poene, dat men by nalatigheyt van dien het man»querende op rekening van de gemelte oppercoopluyden »selfs stellen sal."*

1689.

14 Januarij. *Bepalingen nopens de betaling van sluitgeld aan den geweldiger en aan den cipier van Compagnie's boeijen.*

Werd goedgevonden en verstaan, dat »van alle gevangens, die nergens anders dan om uytgebrachte vaderlantse schulden op haere reeckeningh te quaet staen, altyt het sluytgelt aen

den geweldiger ende den cipier betaelt sal moeten werden, also diergelycke schulden d'E. Comp. niet aengaen; doch geensints van sodaenige gevangens, welcke alhier met eenige inlantse schult ten behoeve van d'E. Comp. op reeck. belast ende daer door noch ten achteren staen, als mede niet van de sodaenige, die op schult reeckeningen loopen, te weeten tot so langhe, als haere origineele ofte rechte soldy-reeck. hier niet overgecomen is, behoudens de actie van den geweldiger en den cipier op de geene, door welckers schult ofte toedoen de sodaenige door faveur van al te groote verstreckingh te quaet geraeckt syn: alles nochtans, oock selffs ten reguarde van de geene, die te vooren staen, onvermindert de jaerlycxe vermaeckingen van eenighe maenden gagie, die 'er aen derselver vrouwen, kinderen, etc. in het vaderlant besproocken mochten syn, welcke altyt praeferentie voor alle andere particuliere belastingen sullen moeten genieten, aengesien dieselve vermaeckte gagies praeciselyck door d'heeren Principaelen in het vaderlant betaelt werden."

28 Januarij. *Toepassing van het bepaalde op 14 Januarij 1689 op de boeten en verdere condemnatiën ten behoeve van de Fiscaals, op het salaris van den Secretaris van den Raad van justitie en op alle overige onkosten der justitie.*

Zulks geschiedde om »de identiteyt der saecke", onder voorwaarde, dat, »de delinquanten (de vaderlantse schult aen een cant gestelt synde) als dan oock boven de vermaeckte maentgelden aen haere vrouwen, kinderen, etc. in 't vaderlant, soo veel te goet sullen moeten hebben, als de boete ende oncosten, waerin sylieden gecondemneert syn, comen te bedraegen, eer dat men haerlieden daer voor op reeckeningh sal connen belasten."

28 Januarij. *Regeling der tractementen en kostgelden van inlandsche militairen, bij expeditiën of in garnizoenen gebruikt wordende.*

Behalve het gewone rantsoen aan rijst kreeg een inlandsch militair aan gage en kostgeld in contanten zooveel, als de »bloote" gage van een Europeesch militair bedroeg.

Derhalve bedroeg voor een inlandsch

	de gage:	het kostgeld:
kapitein	20 rijksd	6 rijksd.
luitenant	12 »	4 »
vaandrig	8 »	4 »
sergeant	5 »	2 »
korporaal	4 »	1 »
soldaat	3 »	3/4 »

Wannneer zij van eten werden voorzien, zooals meestal gebeurde, dan hield, evenals bij de Europesche militairen, het kostgeld op.

Hoogere tractementen, vroeger toegekend, bleven bestaan en het kostgeld bedroeg in zulk geval 3/4 rijksdaalder boven het tractement.

28 Januarij. *Bepaling, dat bij ontvangst op buitenkantoren van Compagnie's goederen de geadresseerde belast zoude worden met het ontbrekende, tenzij »d'er »ilico duydelycke attestatie overgesonden wert van de »gecommitteerden, die over de openingh ende naetellingh »der kisten, kassen, packen, etc. gestaen hebben, met »eede gesterckt, indien het [ontbrekende] van eenige »importantie is, doch andersints onder solemneele prae»sentatie van dien."*

De attestatie moest o. a. inhouden:

1° dat de gecommitteerden »over de allereerste openingh" der kisten, enz. »geroepen" waren;

2° dat de kisten, enz. »wel geconditioneert ende geslooten" bevonden waren;

3° dat de »visite, openingh ende naetellingh sonder eenige »intermisse van tyt" volbragt was.

15 Maart. *Last op de Heeren Opper-wijkmeesters en het Collegie van Heemraden de wijkmeesters binnen en de buurtmeesters buiten de stad Batavia te gelasten »t'elkens naeukeurigh regard te nemen, hoedanigen »soort van volck sig in hare ondergestelde wycken »komt ter neder te setten en te onthouden."*

De wijk- en buurt-meesters waren hiertoe verpligt in gevolge hunne instructie »ende het laatst gepubliceerde placcaat »tegen den indrang der vreemde Oosterse natien", maar de achterdochtige en vreesachtige Regering oordeelde het nuttig hun die pligt nog eens voor oogen te laten houden.

12 April. *Bepaling, dat onder de jurisdictie van den Bantamschen Raad niet sorteerde »soodanige natie, »onder 't resort van Bantam remorerende, te weten »die niet van ons dependeren ofte van onder 's Compˢ »territoir gevlugt syn."*

Nopens Chinezen, te Bantam woonachtig, zoude het oude gebruik van kracht blijven.

11 Mei. »*Victualie-ordre.*"

Voor een schip, in Indie varende met 100 koppen ter maant:

$1^1/_3$ last rijst	f	80.	—.	—
$2^4/_{13}$ vaten of 600 ℔ spek		207.	15.	15
$^5/_6$ » » 300 » vleesch		100.	—.	—
$1^2/_3$ legger arak		116.	15.	5
55 kan olijf-olij		55.	—.	—
100 » azijn van toeak		6.	17.	2
2 pikol bruine poeder suiker		15.	10.	—
200 ℔ gesuikerde tamarinde		12.	5.	19
$^{15}/_{23}$ last katjang of boonen		78.	5.	5
250 ℔ zout		2.	—.	—
1200 stuks gedroogde steenbrasems		162.	—.	—

2 bossen = 60 stuks waskaarsen.......	14. —. —
45 kan lamp-olij......................	18. —. —
Voor de kajuit, gerekend op 8 tafelgasten:	
45 kan Spaansche wijn, waaronder 13 kan voor de zieken..................	45. —. —
47 ℔ boter, waaronder mede voor de zieken	20. 2. 14
	ƒ 911. 8. 4

Voor een evenzoo bemand schip, liggende ter reede Batavia:

1 1/3 last rijst........................	ƒ 80. —. —
1 2/3 legger arak......................	116. 13. 6
250 ℔ zout............................	2. —. —
100 kan azijn van toeak................	6. 17. 2
30 » lamp-olij........................	12. —. —
400 stuks gedroogde steenbrasems.........	34. —. —
1 bos waskaarsen-.....................	7. —. —
Voor de kajuit, gerekend op 6 tafelgasten:	
24 kan Spaansche wijn..................	24. —. —
24 ℔ boter............................	10. 5. 12
3 kan olijf-olij.......................	3. —. —
Voor extra-diensten:	
1/3 vat vleesch.........................	40. —. —
1/4 » spek.............................	22. 10. 4
	ƒ 378. 6. 4

Deze »ordre" is door de Heeren XVIInen bij hun schrijven van 27 Junij 1691 goedgekeurd.

11 Mei. *Bepaling, dat het den Advocaat-fiscaal van Indië vrij stond burger-vaartuigen bij aankomst ter reede Batavia te visiteren, »onvermindert de oude gewoonte »en pligt van den Ontfanger en Licentmeester om altyt »d'aancomende particuliere en vreemde vaartuygen en »schepen door syne suppoosten te laten visiteren."*

13 Mei. *Verbod voor Notarissen tegen het opmaken van acten, waarbij lijfeigenen werden vrijgegeven.*

In weerwil van het verbod, vervat in het plakaat van 15 Januarij 1682, gingen Notarissen toch voort met nu en dan vrijbrieven voor lijfeigenen op te maken.

Ook had men tot ontduiking van dat verbod uitgevonden acten, waarbij eigenaren van slaven verklaarden »weegens de »lichaemen ofte den eygendom haerer slaven in gelden vol»daen en betaelt te syn, in schyn alsof deselve haer vry »gecocht hadden." Het gevolg hiervan was, dat die slaven, geene vrijbrieven bezittende, zich dan eens voor vrije lieden en dan weder voor lijfeigenen uitgaven, al naar mate hun belang zulks medebragt.

De Regering verbood daarom aan Notarissen het opmaken, niet alleen van vrijbrieven, maar ook van alle acten, waardoor »onse ordre ende intentie des jaers 1682 illusoir gemaeckt »soude connen werden."

De straf op de overtreding van het verbod was arbitrale correctie.

$\frac{20}{24}$ Mei. *Vernieuwing van het plakaat van 9 October 1655 tegen het stelen, opkoopen en vervoeren van Compagnie's »costelycke ende dierbaere speceryen."*

De goederen, waarop de Regering in deze vooral het oog had, waren nagelen, noten-muskaat, »rompen", foelie, kaneel en oliteiten, uit specerijen vervaardigd, welke goederen zelfs uit Compagnie's pakhuizen gestolen werden.

Dit stuk, hetgeen ten onregte eene ampliatie van het plakaat van 9 October 1655 wordt genoemd, — het bevat niets nieuws — moest ook op Ambon, Banda, Ternate, Makasser en Ceilon worden afgekondigd.

11 Junij. *Magtiging op het Collegie van Heemraden het visschen in de rawa's »ofte poelen ende kreecken" bewesten de rivier Angke tot aan de rivier van Tangerang te verpachten.*

Eenige Chinezen hadden »inclinatie" tot deze pacht getoond. De opbrengst van de pacht zoude ten voordeele van het fonds van Heemraden komen.

22 Julij. *Bekendmaking, dat het Collegie van Schepenen op* 10 *Augustus* 1689 *in zijne raadkamer openlijk rekening en verantwoording zoude doen van zijne administratie sedert* 1675 *tot* 1684 *der gelden »tot »het uytdiepen ende beschoeyen deser stadts binne-»grachten ofte burghwallen en verdere stadts wercken; »ende dat soowel van de penningen, die daertoe gecol-»ligeert zyn, als van het gene daertoe door haer Eerw. »uyt Comp' off Heeren geregtigheden der verkogte vaste »goederen aangesproocken is geworden."*

22 Julij. *Verbod voor de brood-bakkers te Batavia hun brood langs straat door slaven te laten verkoopen.*

Dit verbod, uitgevaardigd door Schepenen, berustte op de onmogelijkheid voor enkele, minder gegoedde bakkers hun brood te laten rondventen, ten gevolge waarvan dezen »door »neeringhloosheyt gevaer liepen van geruynieert te werden."

Tot 8 uur 's morgens mogten de bakkers door slaven brood aan hunne »dagelyckse ofte vaste calanten" doen bezorgen, maar niet later.

Ook mogten zij »een lyffeygen bestellen om hier ofte daer »in een kraemtje bruyn ofte coeli brood te veylen, doch echter »geensints op de hoecken van straeten ofte bruggen, tot ver-»mydinge van alle ongelucken wegens de carossen, aldaer »passeerende, als anders."

Straf-bepaling ontbreekt.

? Augustus. *Bekendmaking, dat op* 20 *Augustus* 1689 *de pacht van de vaart naar Angke »voor de resteerende »vier maenden deser jaers* 1689" *aan den meestbiedende zoude opgeveild worden.*

23 Augustus. *Eed-formulier voor de Fiscaals.*

Dit formulier bevat niets bijzonders.

2 September. *Bepaling, dat aan al de officieren der inlandsche natiën, »welcke maar alleen krissen sullen »mogen dragen", perkamente licentie-briefjes, voorzien van Compagnie's »merck" en door den Secretaris der Hooge Regering geteekend, zouden worden uitgereikt.*

Deze briefjes moesten de inlandsche officieren aan alle poorten en wachten vertoonen.

4 September. *Bepaling, dat de Secretaris van het Collegie van Heemraden bezoldigd moest worden uit het fonds van dat Collegie.*

De reden hiervoor was, dat het Collegie van Heemraden »een borgerlyck collegie" was.

Werd alzoo een Compagnie's dienaar Secretaris van Heemraden, dan stond het tractement, hetgeen hij van de Compagnie genoot, stil, zoolang hij Secretaris bleef, om vervangen te worden door eene »behoorlycke, maendelycxe belooning nae de »importantie ende moeyelyckheyt van synen dienst" uit het fonds van Heemraden.

De Secretaris van Heemraden volgde in rang op dien van Weesmeesteren, evenals beide collegiën in rang op elkaar volgden.

? September. *Bekendmaking, dat de buiten-regenten van het Lazarus-huis op* 28 *September* 1689 *openlijk rekening en verantwoording zouden doen van hunne administratie van* 1 *Julij* 1688 *tot ult° Junij* 1689.

18 October. *Verbod tegen het direct van eenig buiten-kantoor naar Nederland overzenden van soldij-rekeningen met procuratie om aldaar ontvangen te worden.*

Dergelijke rekeningen moesten eerst naar Batavia »onder »'s Comp[s] papieren" worden opgezonden ten einde daarvan aanteekening te houden in de soldij-boeken ter voorkoming van dubbele betaling.

$\frac{4}{22}$ November. *Verniewing van het plakaat van 30 Julij 1688 betreffende de »quota" (400ste penning), aan Heemraden op te brengen.*

Vóór 1 Januarij 1690 moest de »quota van dit loopende »jaer [1689]" betaald zijn, op straffe van »paratelyck g'execu-»teert" te worden.

8 November. *Bepaling, dat de Dispenciers te Batavia 3,000 rijksdaalders en de Kassier bij het generale soldij-kantoor 2,000 rijksdaalders als borgstelling moesten storten.*

De borgstelling van den Kassier bij den »generalen ontfang" bedroeg niet minder dan 6,000 rijksdaalders.

$\frac{18}{19}$ November. *Uitschrijving van een algemeenen vast- en bede-dag wegens het aanstaande vertrek van de retour-vloot.*

18 November. *Afkondiging van de jaarlijksche plakaten betreffende de »'thuysvaarders."*

21 November. *Bekendmaking, dat het Collegie van Heemraden op 26 November 1689 in zijne raadkamer openlijk rekening en verantwoording zoude doen van zijne administratie van 31 Augustus 1688 tot 31 Augustus 1689.*

1690.

23 Januarij. *Nadere regeling der finantiële positie van den Secretaris van Heemraden.*

Wegens de geringheid van het fonds van Heemraden vond de Regering goed, dat de onder koopmans-gage, het kostgeld en het rantsoen van den Secretaris in Compagnie's boeken bleven voortloopen (Zie bladz. 255). Ook zoude hij, evenals de Bode van Heemraden, maandelijks genieten:

aan tractement 20 rijksdaalders;

voor onderhoud van een paard 3 rijksdaalders; en eenmaal een vat mom, »voor dato, dat hy ondercoopman geworden is."

7 Februarij. *Bepaling nopens dood-vonnissen op Timor.*

Het Opperhoofd en de Raad te Koepang mogten alleen dan »over capitale ofte hals-saken vonnis vellen, wanneer het »delict gansch notoir legt; dog wanneer de sake duyster is", dan moesten zij »de delinquanten met de stucken ten haren »laste herwaerts [naar Batavia] senden om by den Raed van »Justitie deses Casteels daer over gevonnist te werden."

11 April. *Bepaling, dat ook het Collegie van Schepenen bevoegd was vonnis te vellen in zake valsche munt.*

Schepenen meenden, dat zulks alleen aan den Raad van justitie toekwam; maar, omdat in de steden van Holland alle subalterne regters of schepenen in casu competente regters waren, kende de Regering dat regt ook aan de Bataviasche Schepenen toe.

21 April. *Toelichting tot de pacht-conditiën op de top-banen (pho en topho-spel), vastgesteld den* 31sten *December* 1669.

Binnen'shuis mogt dit spel niet gespeeld worden, maar

overigens overal, waar de pachter zulks goed vond, mits de plaats aan den Bailluw bekend makende.

21 April. *Bepaling, dat op de buiten-kantoren geene belangrijke verstrekkingen van geld op rekening van maandgelden mogten plaats hebben.*

Het blijkt niet, wanneer en hoe deze bepaling, afkomstig van Heeren XVII^{nen}, algemeen bekend is gemaakt, zijnde de aangegeven datum die van de Patriasche generale missive, waarin de last voorkomt.

Hoofden van buiten-kantoren, die in strijd met deze bepaling handelden, zouden op hunne rekeningen belast worden met de eventueel door de Compagnie dientengevolge te lijden schade.

25 April. *Bepaling van het aantal en de inkomsten der liverij dragende bedienden van den Gouverneur Generaal.*

Op het voorstel, in 1661 gedaan (zie deel II, bladz. 343), was geen antwoord uit Nederland ontvangen en ondertusschen was het aantal der bedienden »wat ongereguleert" gebleven.

De Indische Regering bepaalde daarom nu op eigen gezag en op voorstel van den Gouverneur Generaal, dat het aantal liverij-bedienden zoude bestaan uit 12 personen, te weten:

1 eerste helmbardier, met vendrigs-rang, gagie, costgeld en randsoen, die het gesagh over de resteerende hebben soude en vande ordinaire schildwagt, mitsgaders het dragen van 't ordinaris livrey g'excuseert wesen, tot syne kleeding echter sooveel genieten, als de andere helmbardiers tot hare livrey.

6 Helmbardiers, 2 Lyffschutten, 1 Coetchier,	met de gagie van 16 gl., nevens sergeanten costgeld en rys randsoen op haere intrede, na gegevene preuve, en 24 gl^{n}. by nieuw verband.

1 Trompetter, met de gagie, die hy uytbrengt, ofte anders 16 gl., even gelyck de helmbardiers, met hetselfde cost-

geld en rys randsoen, mitsgaders 24 gl. by intrede in een nieuw verbant.

1 Bottelier om over de dranken en provisien van d'Ed. Comp., die in de wooningh van d'heere Gouverneur-Generaal gebruykt wierden, het opsigt te houden om daardoor het frequente steelen der slaven te beter te beletten, met de gagie van 24 gl., mitsgaders sergeanten costgeld en randsoen, daerenboven nogh soo veel tot syne kleedingh genietende, als de helmbardiers voor haer liverey.

En dat wyders de verdere dienaren, welke de heere Gouverneur-Generaal tot synen dienst moeste en mogte houden, te weeten:

1 hoffmeester,
1 kleermaker,
1 kock,
1 tuynier, etc.

haer souden moeten vergenoegen met sodanige gagie, costgeld en randsoen, als haerlieden soude werden toegevoegt.

Dat men wyders uyt insigte, dat de livreydragende dienaren, 't geene sylieden tot nogh toe in goederen genoten, in verre na niet van nooden hadden en 't overige tot incoop van 't verdere vereyschte tot hare kleedingh met schade weder vercoopen moesten, het soo wel d'E. Comp. als haerlieden profitabelder wesen soude, dat de bovengenoemde twaelff persoonen uyt de kleyne winkel, op ordonnantie van d'heer Directeur-Generaal, jaerlycx, hoewel op twee bysondere tyden, quaemen te genieten hondert rd^{s}. contant yder ofte twaelf hondert rd^{s}. te saemen, waeruyt sylieden, niet alleen te weten, de 6 helmbardiers, 2 lyffschutten, 1 coetchier en 1 trompetter haer liverey en den eersten helmbardier en bottelier haere kleding gemaekelyck souden konnen vinden, voornamentlyck als sylieden het uyt de kleyne winkel voor dien prys, als de heeren van de hooge regeering, konden krygen, maer ook nogh wel twee rd^{s}. ter maent overhouden om door den eersten helmbardier ingehouden en by haerlieden cost geld gevoegt te werden tot des te beter houdinge van haere gemeene tafel; en

voor welke tafel, voor sooveel als daer aen eten en verder niet, even gelyck van outs en als nogh, verstrekt souden konnen werden vry speceryen, peper, water, brandhout, lamp-olie en een bos van 30 stucx kaersen, mitsgaders uyt het ambagts quartier drie slaven, te weten: 1 tot kock en marktganger, 1 tot wasser en een tot veger ofte huysjongen.

19 Mei. *Voorschriften nopens het »toppen" der Chinezen.*

1. De Chineesen sullen van nu voortaen nergens anders mogen toppen dan alleenlyck in de publycke topbanen, daer toe met onse kennisse voorgestelt ofte nog voor te stellen, en gevolgelyk degene, die aen eenige Chineesen toegelaten sal hebben, dat er in syn huys, stoep, thuyn ofte erve, 't sy binnen of buyten de stadt, getopt werd, daer voor verbeuren een somma van vyff en twintigh rxs. voor de eerste en vyfftigh rxs. voor de tweede reyse, hoedanige boete oock den pagter verbeuren sal, indien hy daer toe bevonden werd consent gegeven te hebben.

2. Des sal hetselve niet mogen geschieden op Sondagen ofte andere feest- ofte bede-dagen, op poene van vyftigh rxs. door den pagter en thien rxs. door yder speler, 't sy dat het in de publyke topbanen of wel elders, binnen of buyten 's huys, geschiet mogte zyn.

3. Oock en sal der op de gemelte publycke topbanen niet vroeger dan 's morgens ten ses uuren, nogte later dan 's avonts ten negen uuren getopt ofte gespeelt mogen worden, mede op de verbeurte van ses rxs. voor den pagter en drie rxs. voor yder speelder.

4. En sal voor yder toptafel, 't sy dan hoe vele dat'er in yder publycke topbane wesen mogten, by den gene, die op den top voorsitten wil, betaelt werden twee en een halve rxs. voor een halff etmael ofte soo veel minder, als hy met den pagter sal konnen over een komen.

5. De pagter, collecteurs ofte medestanders van de Chineese topbanen sullen geen andere natien, 't sy Europeanen ofte

andere inlandse christenen ofte onchristenen, veel min lyffeygenen, aen de toptafels admitteeren om mede te toppen, op verbeurte van vyff en twintigh rxs., te betaelen door den genen, die op de topbanen als dan tot invorderinge van dese geregtigheyt present is, 't sy dan, dat hy pagter, medestander ofte collecteur is, voor d'eerste maal en arbitrale correctie voor de tweede mael, dat hy daar op betrapt sal syn.

6. Dogh indien ymant tot het toppen van eenige ongepermitteerde natien. vrye ofte lyffeygenen, 't sy onder malkanderen of met Chineesen vermengt, syn huys, stoep ofte erve, binnen ofte buyten de stadt, komt te lenen ofte anders te indulgeren, soo sal denselven daervoor verbeuren vyfftigh rxs. voor d'eerste en hondert rxs., boven nog arbitrale correctie, voor de tweede reyse, dat hy daer op betrapt sal syn.

7. En sullen niet alleen degene, die met de Chineesen tegen dit verbot getopt hebben, 't sy Europeanen ofte andere inlandsche natien, maer van gelyken ook de Chineesen, die met de voorsz. ongeoorloofde natien getopt hebben, boven de verbeurte van 't gelt, dat er aen d'eene of d'andere kant gewonnen mogt syn, en nog thien rxs. boete daer en boven, voor den tyt van agt dagen te water en te rys in donckere gevangenisse geset, dogh een slaef synde, agter het stadhuys strengelyk gegeesselt werden.

8. Die omtrent de toptafels eenige moeyten maekt ofte de Chineesen eenigen overlast doet, 't sy met stoten en slaen of wel het opgesette gelt weg te nemen, sal als over publycke straat schenderye gestraft werden na exigentie van saecken.

9. En sullen alle de voors. boetens geappliceert werden voor d'eene helft aen den officier, die de calange doet, en voor d'andere helft ten behoeve van het Lasarus-huys.

10. En werden tot de calange van alle de voorsz. contraventien gequalificeert, niet alleen den bailluw en lantdrost, sonder onderscheyt van jurisdictie, 't sy binnen of buyten de stadt, maer ook beyde de respective fiscaels.

11. Des dat men gene luyden, *fixum domicilium* hebbende, ten eersten sal mogen incarcereren, maar by gebreck van be-

taling der boeten voor den regter convenieren sal, om aldaer de plano afgedaen te werden.

12. De respective collegien van justitie werd, even gelyck ook voor desen geschied is, geinterdiceert, op hetgene met het toppen der Chineesen gewonnen is, nogte op de verstrecking van gelden, door de pagters ofte medestanders aen ymand tot het toppen gedaen synde, eenige regt te spreken, veelmin executie te decerneeren, niettegenstaende wat obligatien ofte schriftelyke schult kennissen daervan verleent mogten syn.

13. Voorts worden alle vorige ordonnantien, placcaten ofte conditien, rakende het toppen der Chineesen en de verpagting van dien, by desen gederogeert, voor soo verre met dese vorenstaende articulen discreperen.

25 Mei. *Last op den Fabriek geene inlandsche kettinggangers te ontslaan zonder vergunning van de Regering, al ware ook hun straftijd om.*

De Regering wilde vooraf »uyt de hoedanicheyt van haere »misdaet" nagaan, of kettinggangers, wier straf was afgeloopen, al dan niet te Batavia konden blijven.

$\frac{21}{29}$ Mei. *Bepalingen nopens den aanvoer en het verblijf van Chinezen te Batavia. — Aanstelling van Chinesche wijk- en buurt-meesters. — Voorschriften nopens obligatiën en getuigenissen in regten van Chinezen en inlanders.*

De toevloed van »allerhande geboeffte van Chineesen" naar Batavia was zóó groot, dat zelfs de Chinesche officieren en eenige van de voornaamsten »uyt deselve natie" aldaar verzochten dien toevloed te beperken.

De nieuwelingen, jaarlijks als passagiers met de Chinesche jonken overkomende, bragten meestal geene koopwaren mede, noch iets anders om van te leven, kenden geen handwerk en vonden dientengevolge dikwerf geen geoorloofd middel van

bestaan. Zij maakten zich dan schuldig aan »veele grove »schelm stucken, dieveryen, bedriegeryen ende andere onbe»hoorlycke handelingen", o. a. aan »het fabriceeren van valsche »verband schriften in de Chineese taele, die sy lieden dan noch »met valsche attestatien door vier à vyff van haere consorten »weten te doen bevestigen tot bedrieginge van den rechter ende »verarminge van onse goede ingesetenen." Bij het vertrek der jonken naar China wist dat »geboefte" zich te verschuilen om vervolgens Batavia, »alsmede langs Javas oost-cust 't lant te »vervullen."

De Regering bepaalde daarom:

1. Dat aen alle de Chineesen, welke voor het jaer 1683, wanneer d'Tartaren d'Coxinders op 't eylant Formosa overmeesterden, hier ter stede geweest syn, toegelaten blyft onder onse jurisdictie te mogen verblyven en gerustelyk te woonen, 't sy tot voortsetting van haeren landbouw off tot het dryven van haeren gepermitteerden handel, mitsgaders het exerceren van alle neringen, hanteringen, ambagten en wes meer tot nog toe in gebruyk en by onse wetten ordonnantien en placcaten toegelaten is; des-dat alle deselve haere naemen, mitsgaders die van haere vrouwen, kinderen, slaven en verdre familje sullen moeten opgeven aen de hooftofficieren van haere natie, met designatie van haere woonplaets, den tyt, hoe lange syl. hier geweest syn, en waermede syl. haer erneren.

2. Dat wyders alle soodanige Chineesen, als'er na 't gem. jaer 1683 binnen de stad off buyten deselve, onder onse jurisdictie, syn komen woonen, haer selven binnen den tyd van 14 dagen nae de publicatie deses aende gem. hooftofficieren sullen moeten aengeven en bekent maecken, nevens d'naemen en 't getal van haer huysgesin, lyffeygenen, etc., met bekentmaking, hoedanig sylieden haer tot nog toe gesustenteert hebben; des dat sylieden datselve ook ten genoegen aen de gem. hooftofficieren haerer natie sullen moeten doceren; en welke hooftofficieren ons dan wegens dese luyden, soo spoedig als doenelyk sy, sullen moeten dienen van berigt off de soodanige van dat comportement syn, dat men deselve als ingesetenen onder

onse jurisdictie soude konnen laten continueren, alles op poene, dat degene, die na het jaer 1685 hier gekomen syn en sig binnen de voorsz. 14 dagen niet aengegeven hebben, daerover arbitralyk, nae exigentie van saken, gestraft sullen werden, ook selfs met versendinge van hier inde ketting, ingevalle sylieden haer bovendien malitieuselyk verscholen en quaelyk gedragen mogten hebben en na dato ontdekt werden, ten welcken eynde de hooftofficieren der Chineese natie aen degene, die haer aengegeven hebben en hier getollereert werden, een chap geven sullen om, by vertoning van 't selve, te konnen doen blyken, dat sylieden de monstering gepasseert syn.

3. En sullen van nu voortaen alle hier woonende off met onse toelating overblyvende Chineesen haer hayr lang dragen met een kuyfje en een condee, sonder 't selve meer af te laten scheren, op poene van den tyt van ses maenden inde ketting gekloncken te sullen werden, die bevonden wert syn hooft na desen meer kael, nade Tartarise wyse, te hebben laten scheren.

4. Soo wanneer eenig Chinees jonck, wankang ofte ander vaertuygh op dese rhede komt te verschynen, niet uyt China ofte de daeraen grensende, maer van eenige plaetsen, onder 's Comp^{s}. gebied resorterende, off wel daer deselve hare commercie doet en eenige comptoiren ofte residentie houdt, soo sullen de hooft-officieren der Chineese natie den anachoda gelasten alle de Chineesen, welke daerop bescheyden syn ofte daermede overkomen, voor haer te brengen en deselve hare naemen affvragen, nevens de tyt, wanneer sylieden uyt China overgekomen syn, om, ingevalle het na het gem. jaer 1685 geschiet mogt syn, als dan van gelycken, even als in het even voorgaende artykel gesegt is, te vernemen en ons te berigten off het luyden van goet comportement syn, die wy hier onder ons gebied souden konnen laten continueren.

5. Oock werd aen alle soodanige Chineesen, als'er met de jongst hier verschenen joncken, wankangs ofte andere vaertuygen uyt China, Tonquin, Quinam ofte Combodja directelyk ofte over eenige andere plaetsen hier ter rhede verschenen

syn, 't sy als zeeluyden, koopluyden, passagiers, hoedanig het ook mogte syn, by desen op't ernstigste aenbevolen met de gem. joncken weder te vertrecken en geensints hier te verblyven, op peene van daerover inde ketting geklonken en gehouden te sullen werden, totdat het toekomende jaer de hier te verschynen joncken weder na de boven genoemde plaetsen vertrecken sullen, om dan daermede weggesonden te werden, ten waere, dat den Capitein der Chineesen voor een off twee der overgekomene kooplieden, welke haer porceleyn ofte andre waren nog niet uyt verkogt mogten hebben, aen ons by requeste versogte, dat de soodanige hier overblyven mogten, en wy ons consent daertoe verleenen, dog anders niet, 't gene dan ook verstaen werd, ten reguarde van soodanige Chineesen, als'er inde volgende jaren met de joncken, wankangs en andere vaertuygen van gem. plaetsen hier ter rhede verschynen sullen.

6. Voorts werd by desen wel expresselyck verboden, dat na dese gene anachodas ofte hoofden der joncken, wankangs ofte andere vaertuygen, uyt China, Tonquin, Quinam ofte Combodia aenkomende, alhier meer volk overbrengen sullen, dan hetgene sylieden tot het bestier van haerlieder vaertuygen nodig hebben, daeronder gerekent de soodanige, die portie ofte deel in de lading hebben ofte tot het verhandelen van d'selve door d'rheders ofte bevragters mede gesonden en gequalificeert syn, en buyten deselve gene passagiers na eenige plaetsen, onder ons gebiet resorterende, overvoeren, op pene dat, sulx geschiedende, den anachoda ofte bevelhebber van sodanige jonck, wankang ofte ander vaertuyg tot een boete verbeuren sal de somme van thien rds. à 60 stuyvers voor yder passagier, ten behoeven van het Chineese armenhuys, en daerenboven gehouden blyven alle deselve op syne eygen kosten weder van hier terug te voeren, sullende daerenboven de gem. passagiers, welke tegen dit verbod onderstaen hier te komen, daerover inde ketting geklonken werden tot het weder vertrek van 't gem. jonck, wankang ofte ander vaertuyg.

7. En opdat het overbrengen van soodanige passagiers en voor al het overblyven van deselve en van alle andere aen-

komende Chineesen des te beter verhoed mogte werden, soo sal den licentmeester, met en nevens den capiteyn der Chineesen, soo ras, als'er eenig jonck, wankang ofte ander vaartuyg van China, Tonquin, Quinam of Combodia ter deser rhede verschynt, sig aenstonts aen boort van hetselve begeven ende den anachoda gelasten aenstonts haerlieden pertinentelyk op te geven het getal ende naemen van alle het volck, 't sy koopluyden, zeeluyden off andere, met designatie van hare bediening op dat vaartuyg en ook bekentmaking, welke luyden eygentlyk tot het dryven der negotie overkomen, welke dan ook alle boven op het vaartuyg moeten verschynen en alsoo de monstering passeeren, om daardoor versekert te konnen syn, dat syluyden geen meer volck, dan die syluyden opgegeven hebben, aanbrengen; en sullen dierhalve degene, die haar ten dien tyde off wel een weynig te vooren aen boort off in eenige andere vaertuygen off oock hier off daer aen lant verstoocken mogten hebben, tot het vertreck van haarluyden jonck, wankang off vaartuig inde ketting geklonken werden.

8. De Chineese koopluyden, die met de voorsz. joncken, wankangs offte andere vaartuygen alhier verschynen, daeronder ook gerekent den anachoda, als die gemeenelyk vele koopmanschappen aenbrengt, dog met geen meer volck dan hem van den licentmeester en Capitain der Chineesen toegestaen wert, sullen alleenlyk vermogens syn gedurende haerlieden verblyff aen lant te logeren, dog gehouden syn haer woningen alvorens aen den licentmeester, mitsgaders aen den Capitain der Chineesen op te geven, om altyt op haerluyden gedoente agt te konnen nemen, gelyk ook den pagter van het hooftgelt, indien sy lieden verhuysen mogten, daervan aenstonts kennisse aen den licentmeester en den voorsz. capitain sal moeten geven.

9. Maer sullen alle verdere zeeofficieren en gemeene zeeluyden niet vermogens syn alhier aen lant te vernagten, maer aen haer boort verblyven en dierhalven gene van deselve aen land mogen komen, dan de sodanige, die tot het halen van water, branthout, eetwaren en andere benodigtheden, item tot

het aen lant brengen der aengebragte, mitsgaders het aen boort brengen der weder alhier ingekogte koopmanschappen met haerluyden champans offte andere schuyten gebruykt moeten werden, en die dan ook alle 's avonts ten 6 uuren, eer de boom gesloten werd, weder nae boort sullen varen, op pene, dat degene, welke 's avonts nae 6 off ten langsten 7 uuren hier aen lant geattrapeert werden, door de dienaren der justitie ofte de patrouillegangers off wel ook door de te stellene Chineese wykmeesters geapprehendeert en ten overstaen van den licentmeester ofte capitein der Chineesen strengelyck gelaerst sullen werden.

10. Ten dien eynde sullen die vande boom ook agt nemen, dat'er met gene Chineese prautjes off andere handels vaartuygjes eenige vreemde Chineesen buyten degene, die haer hooftbriefje vertonen konnen, door de boom invaren, maer deselve aenhouden ende inde ysers sluyten, om 's avonts met het vaertuyg van haar jonck off met een ander vaertuyg na haar boort gesonden te werden.

11. Geene vreemde aenkomende Chineesen sullen vermogens syn haar ten platte lande te begeven buyten offte boven de fortjes van Angiol, Jacatra, Noortwyk, Ryswyk, Vyffhoek off Sevenhoek, op arbitrale correctie, ten welken eynde de gesaghebbers van deselve forten alle Chineesen, geen lang hair dragende, die daer voor by mogten willen passeeren, aenvatten en aen den licentmeester overleveren sullen, om alsoo alle stroperyen en geweldenaryen ten platte lande voor te komen.

12. Tot voorkoming van vele gepleegde huysbraken, dieveryen en verdere gewelden sullen gene aenkomende Chineesen, die geen lang hayr dragen, 't sy negotianten off andere, vermogen syn haar 's avonts na negen uuren op de straten te begeven, 't sy binnen de stad off inde voorsteden, veelmin buyten deselve op 's heeren wegen, op pene van daarover strengelyk gelaerst en den tyt van agt dagen te water en te rys in donkere gevankenis gestelt te werden.

13. Voorts werd by desen wel expresselyk aen alle aenkomende Chineesen, Tonquinders, Quinammers en die van

Combodia verboden eenig geweer, 't sy houwers, zeepmessen off hoedanig het anders genaamt soude mogen werden, hier ter stede aen te brengen, op poene van confiscatie van alle hetzelve, om ten eersten aen stucken geslagen en vernietigt te werden en hondert rds. daarenboven te verbeuren door den anachoda van dat jonck, wankang off ander vaertuyg, waermede sodanigen geweer alhier, 't sy directelyk ofte over andere plaetsen, uyt China en elders, van daer alhier aangebragt sal syn, en dat om voor te komen, dat'er geen vreemt geweer tot nadeel vande Ed. Comp. onder d'inlanders alhier verspreyt werden; en waerom dan ook geen geweer meer voor de herwaerts reyse medegenomen sal mogen werden dan er tot nodige defentie onder wegen van noden is, 't gene dan ook alles weder medegenomen sal moeten werden, op poene voorsz.

14. Oock sullen gene Chineese ingesetenen, veel min eenige andere, vermogens syn eenig Chinees geweer in ofte buyten hare winkels te vercopen, nogte ook te coop voor te setten, op verbeurte van alle hetselve en twaelff rds. boete, als was 't oock, dat sylieden maer een stuk Chinees geweer verkogt ofte te koop voorgestelt mogten hebben.

15. En opdat dit alles des te beter onderhouden en geobserveert mogt werden, is noodig geoordeelt, soo binnen en buyten de stad, als ook ten platten lande, in yeder wyk ofte buurt, respectivelyk nevens de Nederlantse wyk ofte buurmeesters, ook een tweede off derde wyk ofte buurmeesters uyt de Chineese natie aen te stellen, welcke yder in haer wyk ofte buurt over de aldaer wonende Chineesen even soodanigen gesag, respect en maintenue hebben en genieten en denselven dienst en toesigt aanwenden sullen, als de Nederlantse wyk- ofte buurmeesters (welkers magt by desen in syn geheel gelaten wert) over allerhande natien, binnen haar wyk wonende, universelyk en gene uytgesondert komen te exerceren en te genieten.

16. Om welcke electie te doen, by heeren Schepenen en Heemraden respectivelyk een nominatie van een dubbelt getal ingebragt sal werden, daertoe alvorens haar bedienende van

het berigt van d'hooft officieren der Chineese natie over de conduite der personen, die daertoe genomineert sullen dienen te werden

17. De respective collegien van Justitie, alsmede de Commissarissen der kleene saecken, werden by desen gerecommandeert, voortaen ten reguarde van alle private verbantschriften en verdere documenten der Chineesen, mitsgaders ook alle inlanderen, soo Mahometanen als Heydenen, na te komen het tiende artyckel van d'ordonnantie voor de notarissen in de statuten deser stad, luydende aldus:

> Tot voorkoming van vele cavillatien en disputen werd de Chineesen geordonneert, dat hare obligatien ofte schultkennissen door secretaris ofte notaris sullen doen maken ofte dat op deselve geen regt gedaan sal werden.

Sullende derhalven den Bailliu besorgen, dat dit artyckel by gomslag aan alle Chineesen in het Chinees en aan de verdere inlanderen in het Maleyts specialyk tot haerlieden narigt bekent gemaekt werde.

18. Boven 't welke nog aan de gem. Collegien gerecommandeert werd, omtrent saecken, die in feyten bestaan en door Chineese, Moorse off andere Heydense getuygen bewesen moeten werden, het noodige berigt van de hooffden der Chineese als andere Moorse off Heydense, hier removerende natien in te nemen, over de hoedanigheyt der personen, welke tot getuygen geproduceert syn, om alsoo te konnen weten, hoe verre deselve gelooft off wel andersints verworpen dienen te werden."

Dit plakaat is, wat betreft de bewijskracht van onderhandsche geschriften van inlanders of met hen gelijkgestelde personen, eerst afgeschaft bij Staatsblad 1867, n° 29.

29 Mei. *Uitbreiding van het Collegie van Schepenen met twee leden, t. w. één uit Compagnie's dienaren en één uit de burgerij.*

De versterking van dit Collegie werd noodig geacht, zoowel om de voortdurende toename van het aantal zaken, als omdat

meermalen een lid uit de Compagnie's dienaren ten dienste van de Regering in eenige commissie werd uitgezonden.

6 Junij. *Bevoegdheid van den Advocaat-fiscaal van Indië.*

Aangezien hieromtrent twijfel was ontstaan bij den Gouverneur-Generaal, die zijne bezwaren schriftelijk mededeelde, bepaalde de Regering:

1. Dat even gelyk een Advocaat-fiscaal, wanneer hy met een Raad van India is, uyt kragten van de laastgen. caracter, acces heeft tot de brieven, boeken en verdre papieren der generaele Secretary en der verdre comptoiren, het even also ook dienstig is, dat een Advocaat-fiscaal, geen Raad van India synde, ende soo mede den Waeter fiscaal, met voorkennisse van de heere Gouverneur-Generaal, hetselfste acces tot voorsch. brieven, boeken en verdre papieren vergunt werden, om alsoo te kunnen weeten, wat er, haarlieder ampt raekende, in te vinden sy, even gelyk altyd voor deesen gepractiseert geworden is.

2. Dat wyders de respective fiscaels met het institueeren haerer actien tegen soodanige, waar tegen sy vermeenen haar eenige actie gebooren te syn, nooyt voor desen gehouden, nogte vermogens syn geweest, ende als nog niet gehouden, nogte vermogens syn, te wagten na eenige ordre van de Hooge Regering; maer integendeel uyt kragten van haer aanbevoolen ampt vermogens en ook gehouden syn en blyven deselven voor den regter te institueeren tegens desulke, die sulx na regten, mitgaders des E. Compagnies placcaeten en ordonnantien, etc. oordeelen strafbaer of andersints aenspraekelyk te syn, sonder te moogen wagten, veel min genoodsaakt te syn de Hooge Regering te vraegen, welke persoonen sylieden behooren aan te spreeken.

3. Dat wyders de inhoud van de instructie, door de Ed. Heeren principaelen op den 30 Maart 1688 voor de independente fiscaals op Ceylon, Souratte, Cormandel, Bengalen en Mallacca geformeerd synde, voor soo verre deselve van saeken van justitie spreekt en disponeert, alsmeede omtrent saeken, waar

van dezelve instructie specialyk vermeld, dat sodanige artykel mede op Batavia en elders te onderhouden sy, ook tot Batavia plaats heeft ende by den advocaat-fiscaal van India ende den waterfiscaal, ieder voor soo veel haar jurisdictie betreft, nagekomen moet werden, dog belangende de verdre saeken der negotie, soldy, equipagien, fortificatien, gebouwen, ongelden ende wes meer, aangesien by de instructie der heeren Seeventhienen voor den Gouverneur-Generaal en Raeden van India, in 't jaar 1650 g'emaneerd, ende alle de volgende gegevene orders genoegsaem vermeld en gestatueert is, in hoedaniger voegen 's Comp^s wel weesen en intrest daaromtrent door de Hooge Regering van India moet werden behertigt ende alle mesuses, verkortingen, versuymenissen ende verdere quade practyquen voorgekomen, nagevorst ende geweert, welke instructie ende verdere successivelyk gegevene nadere orders tot nog door haar HoogEdelheedens niet gederogeerd geworden syn, dat dierhalven de besorgingh van alle 't selve als nog tot de Hooge Regering alhier, invoegen vermeld, gehoort, sonder dat men kan denken, dat de meeninge der heeren principalen geweest sy de besorging van dat alles de Reegering alhier te ontrekken ende het selve, in plaets van dien, de respective fiscaals alhier op Batavia, soo veel yder jurisdictie aangaet, aan te bevelen; met dien verstande nogthans, dat deselve fiscaals, wanneer haerlieden eenige delicten en transgressien in de voorsz. saeken van de negotie, soldye, equipagie, fortificatien, gebouwen, ongelden ende wes meer te voren quaemen, sylieden als dan, om te konnen weten, hoedanig die saeke in waerheyd legt ende bewesen sal konnen werden, ende vervolgens, ook tegens welke persoonen haerlieden uyt dien hoofde eenige actie geboren mogte syn, gehouden syn daer toe gehoorende boeken, reekeningen ende verdre papieren te visiteeren en te examineeren ende desnoods de vereyste hulpe daer toe te versoeken, om alsoo den schuldigen als voor den regter te kunnen calangeeren, even gelyk ook de respective leden deser Hooge Regering, ieder in het syne, wanneer henlieden eenige transgressien in de laastgem. en verdre saeken voorkomen, die

door den advocaat-fiscael van India ofte den waeter-fiscael, soo veel yders jurisdictie aengaet, voor den regter gecalangeerd souden moeten werden, even gelyk als voor desen, soo ook als nog gehouden syn daarvan ten eersten in Rade van India kennis te geven om daerover te ordonneeren ofte disponeeren, soodanig als bevonden sal werden te behooren."

Eene maand later, den 7[den] Julij 1690, rigtte de Gouverneur-Generaal op nieuw een schrijven ter zake aan de leden van de Hooge Regering, hetgeen, evenals het vorige, in sommige plakaat-boeken is opgenomen en wegens zijnen curieusen inhoud ook hieronder volgt:

In 't schriftuur, dat den 7[en] van de voorleden maand Juny, uyt last van UwHoogEd., aan my is overgegeven tot beandwoording van 't geene ik 8 daegen bevorens, wegens de pligt van de heeren fiscaels alhier tot Batavia in Raede van India hadde ingedient, heb ik als doen (ter plaetse alwaer gesprooken werd van de g'emaneerde instructie der Hoog Ed. heeren Seventhienen de A°. 1650 voor den Gouverneur Generaal en Raeden van India) gelesen en uytgedrukt gevonden, dat by de gem. instructie en alle de volgende gegeven orders genoegsaem vermelt en g'statueerd is, in hoedaniger voegen 's Comp[s] welwesen en intrest daeromtrend door de Hooge Regering van India in 't gemeen en de leeden van dien in 't bysonder, volgens yders aparten dienst of wel opgelegde commissie, moet werden behertigt, etc., dog op den vyffden deser is my door den secretaris, M[r]. Abraham van Riebeek, aengewesen en vertoont, dat uyt die zin of periode, 's daags bevoorens, door UwHoogEd. ordre de bovenstaende 18 gesublimeerde woorden weder waeren doorgehaelt ende geroyeerd, apparent om dat daer uyt niets begrepen, nogte opgevat mogte werden,'t geen tegen de regte meening soude kunne strydig syn, en gelyk ik sodanige royeering, na verloop van ongeveer een maend tyds, geen andre naem en kan geven als een voorsigtigheyt, soo versoek ik, dat UwHoogEd. weder in diervoegen blieven te oordeelen van myn ongerustheyd en bekommering dienaengaende, hoe wel ik egter wel mag leyden, dat de gem. woorden blyven

doorgehaeld ofte geroyeerd. Wyders is ook myn eerbiedig versoek, dat dog niet qualyk mogen opgenomen werden myne ingevallen bedenkingen, over 't geene UwHoogEd. believen te seggen van het te vergunnen acces aen de heeren fiscaels tot alle de boeken, papieren, etc. ende dat sulx soude geschieden met voorkennisse van den Gouverneur Generaal, daer ik dan ook voor soo verre in 't minste niet tegen soude hebben, indien daer niet en waere bygevoegt de naervolgende woorden: »even gelyk altyd voor desen gepractiseerd geworden »is". Want daerop vind ik my nu genoodsaekt by desen te moeten verklaeren, dat het voor desen veeltyds in myn magt en vermoogen niet en is geweest te besorgen, dat de Heeren fiscaels kregen, 't geen sy versogten en van nooden hadden, door dien my meermaelen de papieren en wel specialyk by desen de factuuren en cognossementen (onder voorwending, dat se t' soek geraekt, verlegt en niet te vinden waeren) onthouden syn, 't welk UwHoogEd. believen te verstaen van de vorige tyd, wanneer den heer Anthony Hurt sal. is geweest Directeur generael van India, na dien, sedert SynEd. ontslag van dat groote bewind, seer selden eenige boeken of papieren door my syn geëyst en ik ook door continueele krankheyd en indispositie tot het ondersoeken en naspeuren van verscheyden quaede gangen en practycquen nog kragten, nog bequaemheyt hebbe gehad: en daer souw het nu nog aen komen te gebreeken, ingevalle het eygentlyk van myn beroep en pligt waere sulx te moeten doen, dog 't welk ik uyt 't voorgemelde, UwHoogEd. antwoord op myn bevoorens gedaene vragen nog niet en kan begrypen en soo mede niet weet, wie de geene syn of wesen sullen, die dat haetelyke, noodsaekelyk werk staen aen te vangen en ook ten dienste van d'E. Comp^e^. na behooren staen uyt te voeren. De dingen, die te lang sleepende worden gehouden, loopen niet alleen gevaar van veragtering, maar ook dat er eyndelyk in 't geheel niets van te komen staet; en soo deselve tot myn herstelling mogten blyven uytgesteld, dan sie ik er geen eynde, nog doorkomen aan; myne vorige suffery of myn mymering ben ik nu wel

ten meerendeel te boven gekoomen (ende wat aengaet myn oordeel over en omtrend sommige saeken, die my voorkomen of invallen, daer wil ik gaerne UwHoogEd. en andre van laeten oordeelen en ook de E. Comp. na vermoogen mede dienen), maer myn kragten syn byna geheel vervloogen en myn memorie is soodanig verswackt, dat het my onmogelyk is en misschien ook altyd wel blyven sal, om aen te wysen of weder op nieuws te vertonen, wat saeken het syn, die ik bevoorens gemeent hebbe dog niet met stilswygen behoorden te worden gepasseerd.

8 Junij. / 24 Julij. *Last om vóór ultimo September* 1690 *in Compagnie's kas te Batavia in te leveren »alle de goede, »Japanse, gouden coubangs ende itseboos" om van zeker »merck" voorzien dan wel de koban's tegen* 10 *rijksdaalders en de itsiboe's tegen* $2\frac{1}{2}$ *rijksdaalders of* 20 *schellingen ingewisseld te worden. — Ongangbaar verklaring van ongemerkte koban's en itsiboe's.*

Uitgelokt door den hoogen koers der koban's te Batavia, waren Macaosche Portugezen en Chinezen sedert een paar jaren begonnen met gouden koban's »nae de wyse ende forma »van de Japanse" te slaan en te Batavia in te voeren.

Om dit tegen te gaan liet de Regering alle »goede, oprechte, »Japanse" koban's en itsiboe's, welke zij in kas had, voorzien van »een besonder merck, te weten van een overend staend »leeuwtje, nae de slincker hand gekeert," en stelde een iegelijk in de gelegenheid zijne ongemerkte, goede koban's en itsiboe's tegen gemerkte bij haar te ruilen.

9 Junij. *Last op de procureurs zich van behoorlijke volmagten tot het voeren van eenig regtsgeding te voorzien.*

Heeren Schepenen, hebbende in opmerkinge genomen de menigvuldige inconvenientien, die ontstaen syn, ende datter

nog veel meer andere en van merckelyck groter belang souden konnen ontstaen, daer uyt, dat de procureurs voor dese bancke, soo in den naeme ende van wegen de eysschers als van de gedaagdens, respective occuperen, ageren en defenderen, sonder met behoorlycke procuratie van hunne meesters gemunieerd te syn, soo ist, dat haer Eerw., in desen voortaen willende observeren de ordres, tot voorkominge vande voors. inconvenientien gestatueert, ende de practycque, in dien deele alomme in ons vaderland gebruyckelyck, by desen de procureurs waerschouwen en wel expresselyck ordonneren, alvorens in eeniger hande saecken te ageren ofte defenderen, sig te voorsien ende munieren met behoorlycke procuratie en volmaght van hunne respective meesters *in omnibus et ad omnia*, 't sy notarialycke ofte onder hunne wel bekende handteykeninge, 't sy ter deser secretarye ofte anders in volle vergaderinge mondelyck gepasseert, op peene, dat, soo wat procureur sonder deselve sal willen ageren, sal verbeuren drie, en soo wat procureur sonder d'voors. behoorlycke procuratie eenige reghtssaecken sal willen defendeeren, sal verbeuren twee rxs. voor yder parthye: 't welck op heden gepubliceert ende respective procureurs duydelyck voorgelesen is, op dat deselve daervan hunne meesters respectivelyck by tyts souden konnen informeeren en sig selven oock daerna ten vollen schicken.

16 Juuij. *Last op het Collegie van Schepenen jaarlijks eene voordragt van Chinesche wijkmeesters te doen, evenals dat Collegie gewoon was ten aanzien van de Europesche wijkmeesters.*

Schepenen kregen tevens de vermaning voortaan hunne pligt in dit opzigt naauwkeurig waar te nemen, aangezien zij hierin gedurende twee achtereenvolgende jaren waren te kort geschoten.

Voor de eerste maal benoemde de Regering de Chinesche wijkmeesters, op voordragt van den Kapitein der Chinezen en na inwinning van het gevoelen der Opper-wijkmeesters, Raden van Indië.

16/20 Junij. *Bepaling, dat ter keuze van executeurs-testamentair stond, waar en door wien de nagelaten goederen van een overledene verkocht zouden worden.*

Deze bepaling is afkomstig van den Raad van justitie, vermits de Regering van oordeel was, dat de Raad »allerbest sal konnen interpreteren de appointementen ofte vonnissen, die sy »selfs in zoodanige gevallen komt te vellen."

Het Opperhoofd van het generale soldij-kantoor, tevens Curator ad lites en de Stads-vendumeester beweerden ieder voor zich regt te hebben op den verkoop van boedels, »wanneer, »de Curateur ad lites by testament uytgesloten ende andere »luyden tot executeurs aangestelt zynde, deselve door den »Raad van justitie geadmitteert wierden, met die byvoeging »(gelyk somtyts tot des te meerder gerustheyt der absente »erfgenamen geschiede), dat sy, executeurs, de boedels souden »bestieren onder communicatie van den Curateur ad lites."

Indien de verkoop geschiedde door den Vendumeester, dan moesten de executeurs-testamentair de opbrengst storten bij den Curator ad lites, om door dezen per wissel aan de erfgenamen te worden overgemaakt.

20 Junij. *Ampliatie op het contract van* 12 *Mei* 1668 *nopens de hospitaal- en stads-apotheek.*

Het contract bleef hetzelfde, »egter nog met desen verstande, »dat gem. Jacob Boudewits [de nieuwe contractant of apotheker] »alle de instrumenten, die hij van noden heeft, sullen aangerekent worden met een half p^{r}. cent., even als by de medicinale »winkel deses Casteels gebruykelyk is; ende sal d'E. Comp. »by vertrek of versterff van gem. Boudewits deselve instrumenten wederom in soodanigen staet, als die dan bevonden »werden, by taxatie overnemen, wel te verstaen, indien deselve »nog goet ende gebruykbaer zyn, dog anders niet.

»Dog voor soo veel de medicamenten, soo compositien, drogen »en salven, etc. belangt, sal d'E. Comp. van gelyken by ver-

»trek of versterff van hem, Boudewits, niet meer gehouden »zyn na haer te nemen, als men voor 's Comp^s hospitaal in »drie maenden sal van noden hebben, daerop de practisyns »desselfs als dan haer oordeel sullen geven en den aannemer »in desen ter discretie der Ho: Reg: sig mede moeten te vrede »houden."

30 Junij. *Last op de Secretarissen der Collegiën van Weesmeesteren en Boedelmeesteren maandelijks, vóór den laatsten dag van elke maand, aan den Secretaris van het Collegie van Schepenen op te geven de Weesmeesteren- en Boedelmeesteren-kennissen, gedurende de afgeloopen maand gepasseerd, om in het protocol van de Schepen-kennissen geregistreerd en geïnsereerd te worden.*

Velen bleken niet te weten, dat ook ten overstaan van gecommitteerden uit de Collegiën van Weesmeesteren en Boedelmeesteren hypotheek-acten gepasseerd konden worden, welke dezelfde kracht hadden als Schepen-kennissen, en verkeerden dientengevolge in den waan, dat, wanneer eenig vast goed niet voorkwam in het protocol van de Schepen-kennissen, zulks niet verhypothekeerd was.

Om alle schade, uit die onkunde voortvloeijende, te voorkomen nam de Regering bovenomschreven maatregel.

5 Julij. *Verbod voor Notarissen tegen het opnemen in obligatiën en schuldkennissen van eenig speciaal verband van koop- of transport-brieven van vaste goederen, nevens »'t ordinaris generael verbandt van alle des debiteurs »goederen."*

Dit verbod, afkomstig van den Raad van justitie te Batavia, werd uitgevaardigd, omdat dikwijls »oncundige crediteuren »werden g'abuseert, als niet beter wetende, off sy hebben, uyt »crachte van 't selve verbandt der coop-brieven, specialyck

»hypotheeck op de vaste goederen, in de voorschrevene ver-»bondene brieven gemelt."

De poenaliteit was eene boete van 50 rijksdaalders.

Het Collegie van Schepenen vereenigde zich den 24sten Julij 1690 met de zienswijze van den Raad van justitie en vaardigde mitsdien hetzelfde verbod nog eens uit.

7 Julij. *Bepaling, dat Compagnie's dienaren, die »impotent »ende onbequaem" geworden waren, niet wegens »debauche »ofte ander quaet comportement", maar wegens »na-»tuurlycke sieckte ofte eenige ongevallen", hunne gage tot hunne terugkomst in Nederland zouden behouden.*

Alwie, als soldaat of matroos uitgekomen, wegens het uitoefenen van eenig ambacht in zijn inkomen was »verbetert" en ter zake van onbekwaamheid of op verzoek naar Nederland terugkeerde, dan wel van eenig buiten-kantoor naar Batavia werd opgezonden, hetzij binnen zijn eerste verband, hetzij na ommekomst daarvan, vóór dat hij een nieuw verband aanging, — al zoodanige lieden moesten alsdan gesteld worden »op »soodaenigen lagen gagie, waar voor sy uyt het vaderlant ge-»comen syn, achtervolgens de oude ordre ende gewoonte."

12 September. *Verzoek van den burger-onderwijzer, J. Truytman, om atterminatie.*

Dit stuk is eigenlijk in dit werk niet op zijne plaats, maar toch opgenomen, zoowel omdat zulks in de oude verzamelingen van plakaten, enz. voorkomt, als omdat het een merkwaardig staaltje is van de zienswijze der Regering tegen het einde der 17e eeuw nopens inmenging in justitiële zaken.

Het luidt, als volgt:

Is gelezen het request van den burger, Joannes Truytman, versoekende atterminatie van eenige jaeren, alsoo hy van syne crediteuren gedrygt wierd met gyselinge ende hy daer door gebragt soude worden in staet van nimmermeer te konnen voldoen, vermits hy, volgens syne mondelinge allegatie, een

school van seer veele kinderen hielde, 't welk door gyselinge van syn persoon geheelyk in duygen geraken soude; waer op ingezien synde, dat syn versoek om tegen de hardigheyt syner crediteuren, ingevalle het daermede sodanig in waerheyt gelegen sy, gesubleveert te mogen werden niet ongefundeert is, maer dat het egter onse gewoonte niet mede brengt eenige atterminatie te verleenen, even gelyk wy ook nu ongeveer 12 à 13 jaeren ons onthouden hebben aan imant cessie te verleenen, om het misbruyk, waer toe dat beneficie somwylen door het al te facyl verleenen van het interinement quam te vervallen, soo is dan, even gelyk nu eenige jaeren na den anderen gepractiseert geworden is, best geagt, in plaetse van dese versogte atterminatie den gemelten suppliant, Joannes Truytman, aan heeren Schepenen te recommandeeren om, in cas van executie, tegen de hardigheyt syner crediteuren sodanige moderatie te gebruyken, als haar Eerw^s in billykheyt ende regtmatigheyt bevinden sullen te bestaen, met hoedanige recommandatie heeren Schepenen, die andersints als regters aan den ordinairen train van executie gebonden syn, haer genoegsaam van ons gequalificeert sullen vinden soo veel van 't strikte rigeur van regten aff te treden, als de billykheyt na voorval van saken en circumstantien veeltyds komt te requireeren, even gelyk dat voor desen sodanig meermalen onse intentie wel geweest, dog, na 't schynt, door haar Eerwaardens niet wel begrepen is geworden, 't geene dierhalven ook na desen, dat collegie, wanneer haar sodanige appostillen van ons voor komen, by provisie en tot nader ondervindinge kan dienen tot elucidatie ende begryp van onse eygentlyke intentie, als oordeelende, dat sodanige moderatie van heeren Schepenen voor de crediteuren veel voordeeliger is, dan dat aen haere debiteuren door ons het beneficie van cessie werde verleent.

14 September. *Bepaling nopens vertichting ten behoeve van kinderen, te doen door hun langstlevenden vader of moeder, suspect van insolventie, maar bij mutueel testament ontheven van de verpligting tot vertichting.*

In het belang der kinderen bepaalde de Regering, dat de Weeskamer, hoewel bij testament buiten gesloten, toch bevoegd was in dubieuse gevallen, des noods bij wege van regten, den langstlevenden vader of moeder te dwingen tot het stellen van »sufficante cautie, ja selfs tot effective uytkeeringhe van »'t bewys", indien hij of zij niet bij magte was hypotheek te verleenen.

21 September / 6 October. *Last op de ingezetenen van Batavia rijst in voorraad te hebben »ten minsten voor acht ofte negen »maenden, na rato van de veelheyt haerer slaven."*

»Uyt vaderlycke sorge ende toegenegentheyt" had de Regering meermalen, tijdens rijstgebrek, hare magazijnen voor het publiek opengesteld, hetgeen zij voornemens was niet meer te doen, zoowel omdat zij daardoor groote schade leed, als omdat een iegelijk in de gelegenheid was zich bij tijds en op goedkoope wijze van rijst te voorzien.

Zij zoude voortaan in hare magazijnen niet meer rijst doen opslaan, »dan wy tot behoeff onser schepen ende tot uyt»reyckinge der maendelycxe randsoenen oordeelen sullen nodigh »te syn."

Alleen aan onvermogenden, »in welckers macht het niet »geweest soude mogen syn haer selven voor eenigen tyt te »voorsien", zoude zij in cas van nood nog rijst verstrekken.

De eigenlijke reden voor dezen maatregel was vrees der Regering voor verloop van de rijstmarkt te Batavia. Want, doordien »dat graen soo goeden coop werd, dat de aenplanters »ende aenbrengers daer mede bynae niet connen bestaen", en doordien de Bataviasche ingezetenen »soo weynich sorgh voor »een verlegen dach" droegen, dat men »haer alleen dagelycx »op de basaer ofte marckt haer benodigte rys by de cleyne »maet" zag koopen, was de Regering beducht, dat de Oost-Javasche praauwen, welke voornamelijk Batavia van rijst voorzagen, »elders henen onse havenen voor by" zouden loopen.

10 October. *Instructie voor den stads-chirurgijn te Batavia.*

1. Den stads chirurgyn sal maendelyks genieten vyftig guldens, waervoor hy alle arme en behoeftige personen onder de borgeren, Mardyckers en andere vrye ingesetenen voor niet dienen moet.

2. De commissien en visiten van heeren Schepenen, syne functie rakende, sal hy mede voor de selfste gagie na behooren waernemen, sonder daervoor van de vrienden der verdroncke, vermoorde of andersints aen haere dood gecomene personen yets te trecken, maer alleen van de delinquanten, welke die dood veroorsaeckt hebben, te weten, twee ryxds. voor yder persoon.

3. De criminele gevangens, siek of impotent werdende, sal hy van gelycken voor die gagie genesen, sonder daervoor eenige extraordinaris declaratie in te mogen brengen, hoedanig de sieckte ook wesen mochte.

4. Soomede de gepeynigde ende geëxecuteerde misdadigers.

5. Ten welcken eynde denselven boven syne gagie ook jaarlycks genieten sal drie stucks guinees lywaet tot windsels, pluksel, plysterdoeck, etc., van soodanige hoedanigheyt, als daertoe gewoonelyck uyt 's Comp^s^ medicinale winckel verstreckt werd.

6. Item, sal hy de medicamenten, welcke hy van noden heeft, uyt de gem. winckel met een half p^r^. cent advance konnen bekomen, even gelyck tot nu toe gepractiseert is.

7. De gegyselde persoonen binnen Scheepens boeyen sal hy ook cureren, doch tot haerlieden kost of andersints, indien sy het niet betaelen konne, tot laste vande crediteuren, welke haer aldaer hebben doen setten.

8. En aengesien er, tot noch toe niet anders dan een 's Comp^s^ en een Chinees hospitael opgeregt synde, veeltyds eenige swaer gequetste, arme vrye luyden, insonderheyd inlanderen, in haere sobere, hier en daer gelegene woonplaetsjes door den stads chirurgyn niet konnen genesen, en hem dier-

halve nootsaekelyck thuys besteed moeten werden, die hy dan daerenboven het vereyschte onderhoud, deksel en verder gemack verstrecken moet, soo is verstaen binnen in het armenhuys of wel in het huys, 't welck tot vergrooting van hetselve jongst ingecogt is, een aparte plaets door de diaconen te laeten maecken met twee bysondere vertrecken, 't eene om de Christenen en 't andere om de onchristenen, arme en swaere gequetsten, buyten de Chineesen (als haer eygen hospitael hebbende), daer binnen door den stads chirurgyn gecureert en ondertusschen uyt het geld der diaconie g'alimenteert en van het verdere, vereyschte deksel, als andersints voorsien te werden, behoudens dat den quetser, sufficant synde, die oncosten weder betalen sal; hoedanige gequetsten dan ook in dat armenhuys, op de ordre vande respective presidenten ofte oock wel van d'officieren der justitie, door den binnen-regent ontfangen sullen moeten werden, daervan dan wyders kennisse aen de buyten regenten gevende; dog sal den stads chirurgyn, soo lange als die plaets niet behoorlyck voltoyd is, continueeren de arme gequetste vrye luyden, welcke om de voorsz. noodsakelykheyd door de respective presidenten ofte de officieren der justitie ten synen huyse ter cure besteld werden, te genesen, mitsgaders van kost en deksel te versien, maer daervoor ter taxatie van Schepenen apartelyck beloond werden uyt 's Comp[s] cassa, ingevalle den deliquant, die hem gequetst heeft, onbekent, niet te vinden off wel ook tot die betaling geheel onvermogen is, sullende andersints die kosten gebragt werden ten laste van den quetser selfs, ingevalle hy het betalen kan.

9. Des sal den stads chirurgyn syne pretentie wegens gedane cure van soodanige arme gequetsten, welke ten synen huyse besteed syn, aen heeren Schepenen moeten bekend maecken, eer de delinquanten na genotene straffe weder gelargeert ofte uitgelaten werden, of wel, soo ras als die gequetsten genesen syn, sullende andersints wegens syne betalinge uyt Comp[s] cassa, in cas van de gequetstens en des quetsers onvermogen, versteken blyven.

10. Gelyck mede den stads chirurgyn, soo wanneer hy

eenige gequetste luyden na desen binnen het armenhuys gecureert sal hebben, daervan aenstonts kennisse aen heeren Schepenen sal geven om, ingevalle den quetser suffiçant is, denselven het meesterloon en verdere onkosten weder aen de diaconie te konnen doen betalen.

10 October. *Aanwijzing van het Chinesche hospitaal als bewaar-plaats van Chinesche krankzinnigen en van het Armen-huis als bewaarplaats voor krankzinnigen onder »de resteerende vrye ingesetenen, soo christenen »als onchristenen."*

Schepenen waren dikwerf verlegen met het aanwijzen eener verblijfplaats voor een krankzinnige, waartoe meestal eene gevangenis werd uitgekozen.

In het Armen-huis zouden alleen die krankzinnigen opgenomen worden, die »door haere vrunden niet gaede geslaegen »conden werden", en dan nog »op de ordre van heeren »Schepenen."

De Diaconie zoude ten hunnen aanzien niet verder verbonden zijn, »'t sy by haer leven selffs off haer erffgenaemen nae »haer doot, dan alleen tot de bloote refusie ofte weder uyt-»keeringe van 't geene aen haer luyden uyt 't armen geldt »verstreckt geworden is."

26 October. *Bepaling, dat jaarlijks op ultimo Junij binnen het geheele gebied van de O. I. Compagnie eene monstering van alle Compagnie's dienaren moest gehouden werden.*

De monstering geschiedde op last van Heeren XVII^{nen} en moest zoowel aan wal, als op de schepen, jachten, fluiten, hoekers, enz., hetzij op zee varende, dan wel op eenige reede liggende, plaats hebben.

Van ieder Compagnie's dienaar moest in de monster-rol vermeld worden de namen, kwaliteit en gage, en bovendien,

van die aan wal bescheiden waren, de post, punt of wacht, waar zij vertoefden.

De chefs van ondergeschikte kantoren moesten een afschrift van hunne monster-rol zenden naar hun hoofd-kantoor; de gezagvoerders van schepen, enz. eveneens naar zoodanige plaats, dat het afschrift tijdig naar Batavia kon doorgezonden worden.

De chefs van hoofd-kantoren moesten jaarlijks de chefs der subalterne kantoren en de gezagvoerders bij tijds aan de nakoming van dit voorschrift herinneren.

Aan elk voorbij varend schip, dat niet van deze orde voorzien was, moest een afschrift daarvan verstrekt worden.

Aan de gewone instructie voor de scheeps-overheden werd deze bepaling »als een poinct van onfeylbaere nacominghe" toegevoegd.

31 October. *Toekenning aan den Landmeter eener toelage van 15 rijksdaalders 's maands uit het fonds van Heemraden, boven zijn tractement uit Compagnie's kas, »tot te »gemoetcomingh van desselffs extraordinaire ongelden."*

Deze toelage was reeds vroeger uitbetaald, maar kreeg, naar het voorkomt, eerst nu de sanctie der Regering.

31 October. / 6 November. *Last tot het opbrengen van den 400*sten *penning (quota) der landerijen over* 1690 *vóór den* 1sten *Januarij* 1691.

De poenaliteit was parate executie.

Op verzoek van Heemraden is deze aanmaning »alomme" bij billetten publiek gemaakt.

20 December. / 3 Februarij. *Last tot het geregeld houden van collecten ten behoeve van het Lazarus-huis in de kerken te Batavia.*

Met die collecten zoude een aanvang worden gemaakt,

»soodra de buyten-regenten de daer toe vereyschte sackjens »van groen couleur sullen vervaerdight hebben.”

Het collecteren werd opgedragen:

in de Nederduitsche en Portugesche kerken binnen de stad aan de voorlezers en kosters;

in de Kasteels-kerk en in de Maleische kerk buiten de stad aan de voorlezers.

De collectanten moesten maandelijks de gecollecteerde gelden afdragen aan gecommitteerde regenten van het Lazarus-huis, die van dese gelden zouden houden »goede aanteyckeninghe ende be»wys, even sodanigh als het by de diaconen wert gepractiseert.”

20 December. *Uitschrijving van een vast- en bede-dag wegens het aanstaande vertrek der retour-schepen, zoowel van Batavia, als van andere plaatsen.*

30 December. *Verbod tegen het verkoopen en afsteken van vuurwerk op nieuwjaars-avond.*

Vrees voor onheilen was natuurlijk de aanleiding tot het uitvaardigen van dit verbod.

De verboden soorten van vuurwerk, welke opgenoemd worden, zijn »vuurpylen, tambours, voetsoeckers, clackke-bossen, etc.”

Strafbepaling is vergeten.

De suppoosten der respectieve officieren van justitie moesten voor de handhaving van dit verbod zorg dragen.

1691.

27 Februarij. *Toekenning aan het Lazarus-huis te Batavia:*

1° *tegen inkoops-prijs jaarlijks »eenige behoeftigheden”, van de buiten-kantoren te ontbieden, evenals aan de diaconie was toegestaan;*

2° *vrijdom van regten op de rijst, in het gesticht benoodigd, welke ook aan de Diaconie was verleend.*

De financiën van het Lazarus-huis gingen zoozeer achteruit, dat deze met allerlei middelen geholpen moesten worden.

22 Junij. *Bepaling nopens het verleenen van »relieven »van verstek.”*

Schepenen bepaalden, dat »geene relieven van eenig verstek ’t welcke nae ’t verlopen der gewoonelyke dilayen ofte oock wel fatalia, en uyt dier kraghte verleend syn, soo van actie te institueren ofte eysch in cas d’appel te doen, antwoorden, repliceren, dupliceren, recolleren, reprocheren, salveren, debatteren, contra-debatteren, solveren, en supersolveren, nae desen meer te verleenen, dan mits den impetrant daervan alvorens sal hebben betaelt een boete van drie rd^{s}. voor ’t Lasarushuis, te verschieten by den procureur, die ’t selve versoeckt, behoudens syn guarand op syn meester, indien ’t aan desselvs devoir heeft gemancqueert; sullende de boete van relieff wegens gedane renunciatie van verdere productie in syn geheel en ter summe van ses rd^{s}. gestatueert blyven, sonder onder de boven vermelte relieven begrepen te syn.

12 Julij. *Toekenning van kostgeld en rantsoen aan den President van het Collegie van Commissarissen van huwelijksche en kleine zaken.*

Het kostgeld bedroeg 13 ligte realen en het rantsoen 7 kan wijn ’s maands.

Een en ander werd reeds vroeger aan dien President verstrekt, vermits in de resolutie sprake is van »het ordinaire »kostgeld en rantsoen van syne qualiteyt”, maar bij deze gelegenheid werd besloten »op deselve wyse te tracteren alle »de gene, die namaels tot dese bediening werden verkoren »en buyten dien geen ander employ alhier op Batavia hadden, »alhoewel het selden gebeurt en van onse gewoonte ende »meninge niet en is iemant, die in geen vast employ en is, »daar-toe sonder nootsakelykheyt te beroepen ende te verkiesen.”

16 Julij. *Verbod tegen het maken van nieuwe en het repareren van oude, »planken-timmeragien, soo vóór, »als ter syden de huysen, soo booven, als beneden.”*

Dit stuk is afkomstig van het Collegie van Schepenen.

Bedoelde betimmeringen hadden o. a. ten gevolge:

1° dat de stad ontsierd werd;

2° dat de rooilijn niet meer te herkennen viel;

3° dat de straten »merckelyck” naauwer waren gemaakt;

4° dat de doorstraling van de lucht was belemmerd;

5° dat »de correspondentie van deeses casteels ende stads »puncten op veele straten” verhinderd werd;

6° dat vele steenen huizen ledig stonden.

Vooral Chinezen maakten zich »seer licentieuselyk” schuldig aan het maken van allerlei betimmeringen.

Om »’t selve quaed met soo weynig ongerief ende nochtans »soo veel ernst, als mogelyck, te weeren” bedachten Schepenen het boven omschreven verbod.

Aan den Bailluw en den Rooimeester werd opgedragen alle nieuwe timmeragiën of reparatiën aanstonds te verbieden en »in cas van ongehoorsaemheydt, soo wel de volmaeckte, »als noch onderhandse met krachtiger hand te doen aff»breecken.”

6 Augustus. *Verbod tegen het bouwen van bamboewoningen in de zuider voorstad van Batavia.*

In zijne vergadering van 6 Augustus 1691 overwoog het Collegie van Schepenen, dat »tot voorkominge van de excessive schade, die, soo wel groote als cleyne, kan toegebragt werden door den brand en welke seer beswaerlyk, om niet te seggen onmogelyk, in de bamboese huysen grasseerende, te stuyten is, als in den aenvang van de fundatie deser stad, de timmeragien van soo ligtelyk brand vattende materialen verboden is op en omtrent de plaetsen, daer eenige huysen van belang stonden, en welke verbod by diverse placcaten verder en

verder is g'extendeert, na dat by aenwas en verbeteringe deser stad sodanige considerable huysen verder van 't casteel aff uytgeset en gebouwt wierden, sulxs eyndelyk het maecken van allerley bamboese gebouwen, packhuysen, afdakken, binnen muuren, etc. te eenemael verboden is binnen 't geheel begrip van de stadswallen, sooals men die tegenwoordig siet; ende dat deselve redenen, welke doenmaels militeerden tot het verder uytbreyden van 't voorsz. verbod binnen dese stadsmuuren, nu ook meriteerden de extentie van dien, ten minsten tot in de zuyder voorstad, als waerin nu al bereyts een groot getal steene en daeronder vry veele aensienelyke huysen gepermitteert syn te erigeren, mits allen welke verstaen is by extract deses omtrent de Ed. hooge regeringe te insteren, ten eynde niet alleen den aenbouw van diergelycke bamboese en atappe getimmerten binnen deser stede voorstad by placcaet verboden, maer ook dat alle de sodanige, albereyts gemaekte, soo daer als langs de cingels, binnen een korten en peremtoiren tyd afgebroken ofte ten allerminsten de reparatien daervan verboden mogen werden, ten eynde deselve also langsamerhand van selfs immers mogen komen te vervallen."

Eenig besluit der Hooge Regering naar aanleiding van deze resolutie van Schepenen is niet aangetroffen.

25 Augustus. *Verdeeling van de wijken der stad Batavia onder vier krankbezoekers.*

Zulks geschiedde op voorstel van den kerkeraad om de zieken door de krankbezoekers »in de Nederduytse tale na »behoren te doen waarnemen."

3 September. *Last op den Politieken Raad te Japara cessie te verleenen aan de »praesente" Luitenants en aan de oudste Vaandrigs, »gelyk op andere plaatsen »gebruykelyk zy, wanneer deselve Raed minder als »in seven leden mogte bestaen."*

1 October. *Bepaling, dat de rekeningen van de kantoren Bantam, Cheribon en Japara, welke als onder-deelen der negotie-boeken van Batavia waren behandeld, naar de generale boeken moesten overgebragt worden, »evenals »ten reguarde van alle andere comptoiren in India »werd gepractiseert."*

Zulks geschiedde, omdat de Bataviasche negotie-boeken allengs »seer volumineus" waren geworden.

Als een bewijs voor de onregelmatigheid in de boekhouding kan dienen, dat de Japarasche boeken sloten onder ult°. Februarij, terwijl die van alle andere kantoren op ult°. Augustus werden afgesloten.

2 October. *Bepaling, dat inlanders, dienst doende op Compagnie's pentjalang's, hun loon moesten ontvangen van het Opperhoofd van het soldij-kantoor, van den kapitein van het kasteel Batavia of van iemand anders, »in der tyd daerby te nomineren."*

Bovendien moesten in het soldij-kantoor van die inlanders, »gelyk van de andere, gegagieerde inlanderen, goede boekjes" worden aangehouden.

Tot nog toe waren die inlanders uitbetaald door den Equipage-meester of diens secunde, hetgeen tot »confusie en on-»ordentelykheyt" aanleiding gaf.

W. VAN OUTHOORN.

4 October. *Regeling van maten en gewigten.*

In zake maten en gewigten was allengs eene groote verwarring ontstaan, ten gevolge waarvan de Regering daaromtrent het advies van het Collegie van Schepenen inwon, welk Collegie onder dagteekening van 25 Mei 1691 een zeer uitvoerig stuk over deze aangelegenheid aan de Regering aanbood.

De beslissingen, welke de Regering naar aanleiding daarvan nam, waren de volgende:

1° voor goud en zilver in stand te houden het sedert jaren gebruikelijke reaal-gewigt, »dat even als gecanoniseert »schynt te zyn", en derhalve niet, »gelyk in het Vaderland, »in treyn te brengen het gewigt van ponden, marken, »oncen en penningen";

2° te bepalen, »dat ieder reaal swaerte sal werden gerekent »tegens 73 Japanse coudryns of de 9 realen tegens een »mark; anders 18 realen in een pond; conform het mark-»gewigt, dat by 's Comp^s pakhuysen is berustende";

3° het Collegie van Schepenen aan te schrijven de goud- en zilver-smeden binnen de jurisdictie van Batavia te gelasten:

a. hunne »met voorn. Comp^s gewigte niet accorderende »gewigten in te trecken" en zich »van andere, correcter »te voorsien, die daertoe expresselyk uyt het Vaderland »sullen ontboden en hier ten overvloede nader geprobeert »en ook selfs alhier nieuw gemaekt werden om by den »Keurmeester te werden verkogt";

b. hunne gewigten tweemalen 's jaars ter keuring aan te bieden aan eene commissie, bestaande uit twee Schepenen en den Keurmeester;

4° af te schaffen de kan van 11 »muddekens" en daarvoor in de plaats te stellen de kan van 10 »muddekens, »overeenkomende met de gene, die by d'E. Comp. werd »gehandelt";

5° de Bataviasche el, omtrent wier invoering geen »ordre »of resolutie gevonden werd", te doen »corrigeren" naar de Amsterdamsche ellemaat, onder voorwaarde, »dat alle »soodanige gecorrigeerde ellen voortaan voor en agter met »cooper sullen moeten beslagen en op beyde die plaatsen, »even gelyk de voorsz. Amsterdamse, het merk deser stad »ingedreven werden";

6° te bepalen, »dat voortaan geen andere roedemaat sal »mogen gebruykt werden dan soodanige, die na de nieuwe »Rynlandse ketting-roede verkort en voorts aan beyde de

»eynden met koper beslagen en, als boven, gemerkt sal »wesen";

7° te gelasten »gene transporten te passeren dan van soo-»danige huysen en erven, die met voorsz. gecorrigeerde »roeden sullen hermeten syn, mits dat niemant wegens »onder- of over-maat sal mogen werden gemolesteert, wiens »opgegeve getal roeden en voeten met de tegenwoordige »grote ofte wel de regte Rynlandse roedemaat, dan wel »ook met d'Amsterdamse voetmaat (alsoo eenige huysen »daer na mede syn verkogt) gepraesteert ende gelevert »konde werden; en omtrent welke hermetinge een ieder »den roymeester sal hebben te gebruyken."

4 October. *Afschaffing van de Opper-wijkmeesters.*

De wijkmeesters kwamen dientengevolge weder uitsluitend onder het gezag en toezigt van het Collegie van Schepenen.

8 October. *Voorschrift nopens publieke veilingen van vaste goederen; nopens onkosten, door den Vendumeester daarbij in rekening te brengen, en nopens het beëedigen van den klerk van den Vendumeester en van den* 1sten *klerk van Weesmeesteren.*

Naar aanleiding van een rekest van den Vendumeester, houdende verzoek om »moderatie" van het bepaalde op 3 September 1680, diende het Collegie van Schepenen een uitvoerig betoog in, — te lang om hier op te nemen.

De Regering was van oordeel, dat het door Schepenen »aengewesen expedient in alle reden ende billickheyt" bestond en voegde er bij, dat »de vendumeester sigh voortaen wel »sal mogen bedienen van een willich decreet, mits dat niet »de vercooper, maer de vendumeester in der tydt sulcx sal »moeten versoecken ende dat onder soodanige restrictien ende »observantien, als by voorsz. bericht [van Schepenen] seer »duydelyck ende ampel werden gerequireert."

Aan den Vendumeester werd verboden »voor den uytroep

»ofte beckenslagh, nochte voor het gebruyk van de taeffel »en het zeyl, als appendentien van de vendutie synde, eenige »oncosten op te brengen."

De bewuste klerken moesten door Schepenen beëedigd worden, »mitsgaders de eerste [die van den Vendumeester] oock annex »gehouden werden aen de secretarye van heeren Schepenen, »hoewel niet aen desselffs werck."

23 November. *Bepaling, dat de wachtmeesters van de schutterij borgtogt moesten stellen, alsmede maandelijks rekening en verantwoording doen aan hunnen luitenant of aan den genen, die de groote kas onder zich had, van alle boeten en condemnatie-penningen.*

De borgtogt bedroeg 300 rijksdaalders.

Eenmaal 's jaars moest de luitenant of de groot kassier zijne ontvangsten verantwoorden aan den krijgsraad.

30 November. *Bepaling, dat gelden van naar Nederland vertrokken minderjarigen, »bij d'E. Comp. onder de name »van de Weeskamer, als onder haar eygen op intrest »lopende," naar Nederland zouden worden overgemaakt.*

19 December. *Bewijs in regten van getuigenissen van Mooren en Heidenen tegen Christenen in zake particulieren handel.*

Bij schrijven van 19 December 1691 gelastten de Heeren XVII, dat de Indische regter zich nopens deze kwestie zoude regelen naar het volgende advies van vier voorname regtsgeleerden (M. Hertog, A. Breur, P. van Loon en Arent Vink), welk advies bij resolutie der Indische Regering van 23 Februarij 1693 aan den Raad van justitie te Batavia is gezonden »om »sig daar van te bedienen, soodanig als dat behoord":

1. Nademael de Oost-Indische Comp^e deser landen seer wert gefraudeert ende benadeelt door dese en gene van haere

bedienden, dewelke haren handel tegens haere gedane eed affsonderlyk weten te dryven, met of op de naem van Mooren en Heydenen, nu en dan ook met derselver participatie off inlatinge, waerdoor deselve seer groote rykdommen in corten tyt by een vergaderen en deselve Comp. ontrecken, en waerin men haer seer selden kan agterhaelen off, agterhaelende, sulx met en door getuygenisse van Mooren en Heydenen tragten te bewysen, ook nu en dan gesterkt met derselver negotie boeken, somtyts de negotie boeken alleen in handen krygende off authenticque extracten uyt deselve (want andere bescheyden syn seer selden off beswaerlyck te becomen) sy luyden voor den regter dat weten te ontleggen ende straffe te ontgaen, daer mede dat men sustineert, dat soodanige getuygenisse van Mooren en Heydenen, soo oock derselver boeken, in regten geen geloof meriteren, een saecke synde, die van tyt tot tyt meer en meer comt in te dringen en door te breecken, waerdoor alsoo de Comp[e], gelyk als geseyt is, een ongelooflyke schade komt te lyden.

2. Wort gevraegt, off die getuygenisse na regten uyt dien hoofde, om datse gegeven syn door Mooren en Heydenen, verwerpelyck syn, soodanig, dat by den regter daerop geen reguard soude konnen off mogen genomen werden, schoon genomen deselve nu en dan mede soude mogen werden gesterckt met off door die voorsz. negotie boeken off extracten uyt deselve, off andere adminuculen en kragtige presumptien off indicien?

3. Gesien by den ondergesz. de bovenstaende casuspositie en geleth op de vraege, daeruyt ontstaen, dunkt (onder correctie), dat de getuygenisse van Mooren en Heydenen, voornamentlyck wanneer deselve worden gesterckt door derselver negotie boeken off andere adminuculen ende presumptien off inditien, uyt haer selven in regten aennemelyk syn, ende vervolgens niet van noden hebben, dat deselve daertoe nader aennemelyck werden gemaekt; de reden is, *quia adhiberi testes possunt hi, quibus non interdicitur testimonium* (*text*, in L. 1 § 1 ff *de testid.*) ende gelyk dan niet bevonden wert inde oude, beschreven regten vervat, soo in het gedeelte, *Digesta* by de

regtsgeleerde genaemt, als in den *Codex*, voor den tyt der christen keyseren, dat daerby de Mooren en Heydenen souden syn verboden getuygen te wesen, maer integendeel klaer en onwedersprekelyk is, dewyle tot dien tyt toe ende de wetgever ende regters selfs Heydenen syn geweest, dat de Heydenen doenmaels wel degelyk geadmitteert syn geweest om getuygenisse te geven, soo en sal ook niet aengewesen werden, dat by de laeter wetten, ten tyde vande christen keyseren en princen geëmaneert, aen Heydenen als Heydenen simpelyk en generalyk de cragt en geloofbaerheyt om als getuygen te konnen gebruykt werde benomen soude wesen, want of wel waer is, dat door de christen princen ende de pausen die geene, dewelke sy hebben gelieven te benamen en te considereren als ketters, is verboden geworden tegens de christenen te getuygen, soo is egter mede waer, dat deselve christen princen de voorsz. soo genaemde ketters tegens den anderen hebben laeten getuygen, en bovendien deselve ketters in extraiudiciële saecken ook allesints tot getuygen hebben geadmitteert, ende dat is, hetgene den keyser Anastasius rescribeert in L. 2 *Cod. de heret. manich. et samar.*, als hy aldaer seyt: *inter se autem Haereticis vel Judæis ubi litigandum existimaverint concedimus fœdus permixtum et dignos litigatoribus etiam testes introducere*, ende op het eynde der weth gaat hy voort en seyt: *aliis vero Haereticis tantum-modo iudicialia testimonia contra orthodoxos secundum quod constitum est, volumus esse prohibita* ende hy besluyt: *ceterum testamentaria testimonia eorum et quæ in ultimis elogiis vel in contractibus consistunt propter utilitatem necessarii, usus, eis sine ulla distinctione permittimus, ne probationum facultas angustetur*, tot een evident bewys, dat de soogenaemde ketters niet uyt haer selven, maer uyt een puyre *suspitio a testimoniis iudicialibus* geweert syn geworden, ende dat deselve tot andere extrajudicieele getuygenissen admissibel syn gelaten, ende uyt welke wet nogtans selfs, *quoad testimonia judicialia*, de noodsakelykheyt beyde ende het nut hebben veroorsaeckt en doen aennemen dien generalen regel: *testes inhabiles in subsidium et quando veritas*

aliter haberi non potest, admittendos, gelyk sulx met allegatien van een menigte van d. d. leert, *prosper farinac. in tract. de testibus quæst*: 62, N°. 50 *ex authoritate* L. 8 § 6, *Cod. de repud. et* L. 9 *in princ. ff. de quæstionibus*, daar de slaven ex L. 9 § 6 *ff de re militar.*, daer de gedeserteerde soldaten en *ex Cap. venerabil.* X *de testib. Cogend.*, daer de mede misdadige tot getuygen werden geadmitteert, ende dat die wet ook die regul in specie heeft doen extendeeren *ad testes Judæos, hæreticos, paganos et alios infideles,* als sulx *dict: farinac. dict. tract. quæst* 56, N°. 231 seer wel aenteykent ende met de authoriteyt van vele d. d. bevestigt, mitsgaders onder onse hedendaegse regtsgeleerde d'H. *Anth. Matth. in tract. de criminib. ad Lib. ff* 48, *tit.* 15 *Cap.* 2, N°. 11 voor een generale en peremptoire regul in dese materie, leerende, *ita diligentes in probandis testib. repudiandisve esse nos debere ut ne probationis facultas præcedatur argt.* D. L. 21, C. *de heret. et manich.* ende de reden schynt te wesen, omdat de soogenaemde ketters wel in 't stuck van den godsdienst werden geagt te hebben een quaet gevoelen, maer in den burgelyken ommegang niet altyt bedryven quade feyten, integendeel, dat onder de ongeloovige soo wel vroome ende deugtsaeme menschen konnen wesen, als onder de regtgelovige ende dat generalyck de getuygen off om te groote sucht off om te bitteren haet off om ondeugt werden gewraakt, maer insonderheyt is uyt dien regul gevloeyt (het geene in desen is notabel ende decisoir), dat een Joode off ook een ongelovige kan getuygen in een saecke van een Christen tegens een ander Christen, als sulx leert *Joseph Mascardus de probat.* vol. 2 *Concl.* 946, N°. 6 ende met die reden bevestigt, *quia par causa affectionis et odii omnem tollit suspicionem* ende 't welcq vooral dan nog moet plaats hebben, als met de getuygenisse der Jooden off der ongelovige concurreren andere adminuculen, presumptien ende indicien, gelyk hetselve *dict. Mascard dict. Concl.* 946, N°s. 13 ende 14 mede aenteykent, ende met die reden versterkt, *quod tunc testium defectus suppletur ex aliis presumptionibus*, uyt alle het welke dan blykt, dat aen de getuygenisse der Mooren ende Heydenen geloof

kan gegeven werden, mits dat de regters daerin wel aanmerken de lessen van *Modestinus in* L. 2 ff *de testib. quod in testimoniis dignitas, fides, mores, gravitas, examinanda sit, et Calistratus in* L. 3 ff *Cod. quod testium fides diligenter examinanda sit, et quod ideo in persona eorum exploranda sint, in primis conditio cujusq., utrum quis decurio an plebeus sit, etiam honestæ et inculpatæ vitæ an vero nocatus quis et reprehensibilis, an locuples vel egenus sit ut lucri causa quid facile admittat, vel an inimicus ei sit adversus quem testimonium fert, vel amicus ei sit pro quo testimonium dat*; want seyt hy verders, *sicareat* [?] *suspicione testem. vel propter personam, a qua fertur, quod honesta sit, vel propter causam quod neque lucri neque gratiæ neque inimicitiæ causa sit, admittendus est*, ende hierop siet ook *dict. farinac. dict. quæst.* 62 N°. 367, als hy aldaer wil *propositam regulam de adhibendis testibus, alias inhabilibus locum habere in personis valde honestis et probatæ vitæ*, dog de geloofwaerdigheyt der getuygenisse van Mooren en Heydenen sal in desen te grooter moeten werden, als gelyk in de casuspositie geseyt wert, die getuygenisse souden gesterkt werden door de negotie boeken van die Mooren en Heydenen, met dewelke die bediende van de Oost-Ind. Comp. door inlatinge off participatie die indirecten particulieren handel mogen gedreven hebben. Want, terwyl aan de boeken der cooplieden, door den eed geconfirmeert, volcomen geloof gegeven wert in saecken, den coophandel rakende, ende als niet onkent, immers bewesen kan werden met die cooplieden gehandelt te syn, als *Simon a Gronert de* L. L. *abrog. ad* L. 4, 5, 6, *et* 7 *Cod. de probat.* wel aenteekent, ende daervan die reden geeft, omdat men, met die cooplieden handelende, haer toevertrouwt daervan boek te houden, soo sal daeruyt volgen, dat de voorsz. bedienden met die Mooren ende Heydenen een particulieren handel te dryven haer hebben gefieert, daervan register te houden, als synde ongehoort, dat het credit, 't welcq aen boeken van cooplieden wert gegeven, eenige exceptie ofte uytsonderinge soude lyden, voor sooveel de personen, mette welke ymand gehandelt soude mogen hebben, Jooden ofte Heydenen souden mogen syn,

maer vooral moeten die boeken der Mooren ende Heydenen tegens die proberen, wanneer die Mooren ende Heydenen in dien indirecten particulieren handel door de bediende syn ingelaten, om mede te participeren ende sulx de voorsz. boeken der Mooren ende Heydenen syn boeken der reecq. van die societeyt, want het is notoir *quod liber rationum alicujus societatis plene inter ipsos socios probat.*, als te sien is by *Nicol. de passerib. descript. privat. Lib.* 4, *Cap.* 12 *de libris rationum alicujus societatis et ratio est quia sociorum personæ adeo inter eos approbatæ sunt ut unus non valeat factum alterius improbare, idem ibidem* N°. 2, voornamentlyk als hier bykomt, dat dat boek is geschreven door een vande compagnons, die dat gewoon was te doen, *quia presumitur mandatum ex scientia et patientia sociorum qui illud passi sunt, idem ibidem* N°. 7 et 8; men voege hier nog by, dat gelyk de noot en deugdelykheyt overal heeft ingevoert, dat de boeken der cooplieden geloof hebben, alsoo ook selfs de gunst der pausen, op die eygen fondamenten steunende, heeft ingevoert, dat in specie ook aen der Jooden coopmansboeken volkomen geloof gegeven wert, gelyk *dict. de passerib dict. Lib.* 4, *Cap.* 28 *de libris Hæbræorum*, sulx getuygt ende 't welk men *ex paritate rationis* tot de negotieboeken der Mooren en Heydenen kan uytstrecken, omdat sy in Indien meer gepermitteert syn, als de Jooden tot Romen.

28 December. *Uitschrijving van een vast- en bede-dag wegens de gereed liggende retour-vloot.*

1692.

8 Februarij. *Bepaling, dat, zoolang de Regering niet beter van »kleden" voorzien zoude zijn, de verstrekking daarvan aan dienaren van de Compagnie, »op afkor»ting van verdiende maandgelden", in plaats van de helft, slechts een derde zoude bedragen.*

De overschietende $^2/_3$ kregen zij in contanten.

15 Februarij. *Organisatie van de kaffers (»inlandse »dienaren") der officieren van justitie.*

Verschillende »onordentlyckheden" waren ten aanzien dezer oppassers ingeslopen.

Hun aantal werd bepaald op:

14 voor den Advocaat-fiscaal van Indië;
8 » » Bailluw;
4 » » Water-fiscaal;
14 » » Landdrost.

en hun tractement op 3 rijksdaalders 's maands, zonder kostgeld of rantsoen, uit te betalen uit Compagnie's kas door den Kassier, op ordonnantie van den Directeur generaal, »om by de »negotie-boecken te werden aengetrocken ende verantwoort, »namentlyck die van den Advocaet-fiscael van India ende Water-»fiscael ten laste van de Camer van justitie, doch die van den »Balliuw ende Landdrost ten laste van Schepens-camer, beyde »om jaerlycx by 't slot der boecken (so het bedraegen daer »af door confiscatie ofte eenige andere credit posten niet en »wert opgehaelt ende gerescontreert) op het Comptoir generaal »onder de resteerende Bataviase oncosten afgeschreeven ende »vereffent te werden."

22 Februarij. *Bepaling, dat geene onder-stuurlieden tot stuurlieden zouden worden bevorderd, tenzij na voldoend examen, afgelegd voor twee schippers, in tegenwoordigheid van den Equipage-meester.*

Bij zijne voordragten aan de Regering moest de Equipagemeester hierop strikt letten, »alsoo daer aen voor den dienst »van d'E. Compagnie veel gelegen zy."

22 Februarij. *Last tot het inwisselen bij Compagnie's kas binnen het kasteel Batavia vóór* 26 *April* 1692 *van de dukatons of zilveren rijders, in gevolge notificatie van* 7 *September* 1686 *met zeker »merck" voorzien.*

De inwisseling geschiedde op bevel van Heeren XVII[nen], blijkens hunne missive van 17 December 1690, omdat de kas te Batavia voldoende van zilveren specie voorzien en de waardebepaling der dukatons ad 12 schellingen voor de Compagnie te nadeelig was.

26 Februarij. *Verstrekking van rijst uit Compagnie's graanmagazijn aan de Diaconie en aan het Lazarus-huis, »tegens »de minste prys, die de rys de Comp. komt te costen."*

Vroeger werd die rijst van particulieren gekocht en de inkomende regten daarop door de Compagnie vergoed.

»Eenige thol" zoude voor die rijst niet betaald worden, »alsoo »dese huysen daervan by voorige resolutien geëxcuseert zyn."

5 Maart. *Instructie voor den Konstabel-majoor en den Boekhouder van de artillerie.*

1. Den constabel-mayoor sal door syn schryver off adsistent constabel doen houden drie boekjes, te weten: een ontfang- en afscheep-boekje, een equipagie-boekje en een garnisoen-boekje, daarin observerende de volgende requisiten.

2. In den eersten of den ontfang- en afscheep-boekje sal ordentelyk moeten werden aangetrocken en gespecificeert al het geen uyt het Vaderland en van de Indische Comptoiren ontfangen, mitsgaders derwaarts versonden werd.

3. In het tweede of het equipagie-boekje sal moeten komen de uitgave aen de schepen en vaertuygen en ontfang van deselve, formerende daer in voor yder schip een reeckening om 'er ongetaxeert op aen te teyckenen al het geen daeraen verstrekt werd, item een generale reeckeninge voor de cleene vaertuygen, op dewelcke men al hetgeen ten behoeve derselve verstreckt en verwisselt mogte wesen, af en aen sal moeten schryven, soo mede een reeckeninge met de benaming van equipagie van schepen, om daerop te connen brengen dese en geene cleene verwisseling van geweiren als anders, en hetgeen

nu en dan uyt verscheyde en principalyck uyt de afgelegde schepen geligt en ontfangen werd.

4. Het derde of garnisoen-boekje sal moeten dienen, om daerinne ordentelyck aen te haelen het geen ten behoeve van het garnisoen uytgegeven en ontfangen werd, item alle andere uytgiften ten laste van d'oncosten en der besondere administratien.

5. Uyt welcke drie boekjes den boekhouder in syne principale boekjes van de artillery de gerequireerde belastinge sal moeten doen, observerende ontrent de uytgiften, waerinne de oncosten bestaen, de volgende methode, namentlyck, die van de schepen sal hy telckens, wanneer yeder schip vertreckt of te wel afgelegt werd, ten laste van het comptoir Batavia moeten afschryven, en soo mede handelen met de verstrecking aen de cleene vaertuygen, dog dese laetste alle ses maenden eens, wanneer mede het aengeteyckende op reeckeninge van equipagie van schepen, belangende de cleene verwisselinge van geweiren, etc., en het geligte uyt de afgelegde en andere schepen in debita somma aen het comptoir Batavia sal moeten werden goet gedaen en verantwoord.

6. Maer de uytgiften betreffende de oncosten, aen land voorvallende, sal denselven maendelyx en soo als het behoort, moeten inboeken ter beswaernisse vande respective reeckeningen, namentlyck die van het garnisoen, fortificatie en extraordinaire ongelden, om by het slot der boeckjes op het comptoir Batavia te werden geliquideert.

7. Behalve dese drie reeckeningen sal denselven in de principaele boecken nog moeten formeren voor yder administratie, waeraen eenige verstrecking werd gedaen of wel yets daervan ten behoeve der artillery genoten, een besondere reeckening, om daerop het verstrekte en genotene af en aen te connen schryven, het welck met communicatie van de respective administrateurs, om daer ontrent gene differenten te veroorsaecken sal dienen te geschieden, sullende ten eynde der boekjes alle het gene ieder reeckening van de administratien daer door ten agteren of te voren mogte staen, met het comptoir Batavia moeten geliquideert werden.

8. Gedragende sig wyders, in het geen nog eenige nadere elucidatie van noden mogte wesen, na het berigt en sentiment der opperkooplieden deses casteels, ten eynde de artillery-boekjes eens in een goede concordantie met de negotie-boeken van Batavia mogten gehouden en daer door voorgekomen werden, dat men in soodanige confusie niet en vervalle, als het sedert eenige jaren wel is gebeurt, gelyck den constabel mayoor ten dien eynde by desen wel ernstelyck werd aenbevolen, dat hy den boekhouder in het geen hy tot elucidatie en voorsetting van syn werk van hem mogte komen te requireren, ten spoedigsten, sonder nodelose uytstellinge te gebruyken, sal moeten voorthelpen en expediëren.

5 Maart. *Instructie voor den Baas en voor den Boekhouder van de wapen-kamer.*

1. Den baes van de wapencamer sal om den boekhouder in het houden der principale boecken te faciliteren moeten houden ses particuliere boekjens of memorialen, namentlyck:

1 Patrias ontfang-boekje, waerin mede sal moeten komen de bevinding der geweiren en andere behoeften ten overstaen van gecommitteerdens;

1 afscheep do. van het versondene naer de buyten comptoiren van India;

1 ontfang- en verstrecking-boekje van en aen het garnisoen, waerin yeder poort of post een besondere reeckening sal moeten gegeven, en daerop het genotene of verstrekte aengeteykent werden;

1 ontfang- en verstrecking-boekje van en aen de schepen, soo oock de vaertuygen, by hetwelck yder schip een aparte reeckening sal moeten hebben, maer de vaertuygen gesamentlyk eene reeckening, om daer op den ontvang en verstrecking ordentelyk te konnen inboeken;

1 cleyn memoriaeltje van al hetgeen met ordonnantie verkogt en in cassa betaelt, soo oock op reeckening van soldy verstrekt werd;

1 cleyn memoriaeltje van hetgeen aen de leden van de Hooge Regering, Fiscaels en Drost, mitsgaders tot verder behoeff der justitie uytgereykt werd,

sonder geldsomme, want de prysen sal den boeckhouder na de loop der principale boecken wel weten na te sporen en uyt te vinden.

2. Welcke voorenstaende boekjes den baes van de wapencamer gehouden wesen sal, maendelyx over te geven aen den boekhouder, ofte wel copia, andersints behoorlyke extracten uyt deselve, om het voorgevallene in de gepasseerde maend na eysch van saecke by de principale boekjes te konnen werden ingenomen, sullende, wanneer den boekhouder van hem eenig berigt of papier mogt komen te requireren om met syn werk te konnen voortvaren, daeromtrent den boekhouder ten eersten moeten adsisteren, sonder in dat geval eenige nodelose uytstelling te gebruyken.

3. By voorsz. principale boekjes sal den boekhouder alle posten ordentelyk moeten verhandelen, gevende aen de goederen van waerde in het grootboek ieder een aparte reeckening, gelyk de vergulde snaphanen, onderscheyden van de fyne, en dese mede van de gemeene, soo oock ten regarde van de musquets, carrabyns, pistolen, zydgeweren en andere diergelycke goederen, dewelcke in verscheyde soorten bestaen, alsoo de veelheyt der colommen seer ligt verwarringe baren kan.

4. Op deselve wyse sal ieder poort of post een besondere reeckening moeten hebben, insgelyx het eyland Onrust, de equipagie-werff en verdere administratien, item ieder schip, dog de cleene vaertuygen gesamentlyck eene reeckening, omme yeder reeckening by verstrecking te debiteren en by ontfang te crediteren, mitsgaders op het slot der boekjes met het comptoir Batavia geliquideert te werden.

5. Alle onbequaeme geweiren, die soo van het garnisoen als van de schepen te rugge gebragt en gerepareert konnen werden, sal den boekhouder ongetaxeert op een nieuw te formerene reeckening van onbequaeme geweiren, ten faveure van de daertoe staende posten moeten inschryven en, op de winkels

weder gerepareert en bequaem gemaekt synde, yeder soort voor het syne nae hare waerde, aen desselfs nieuw geformeerde reeckening debiteren, crediterende maendelyx, 't sy de reeckening van garnisoenen of wel die van de schepen, nadat bevonden sal werden te behoren, voor het geen in die maend gerepareert en bequaem gemaekt mogte wesen.

6. Van de geweiren en verdere dependentien, die uyt het Vaderland te kort of bedorve werden ontfangen, sal den boekhouder pertinente notie moeten houden, om aenstonts de opperkooplieden des casteels gecommuniceert en door deselve den heere Directeur generael getoont, mitsgaders eens jaers, op de ontfange ordre, ten laste van het comptoir Batavia afgeschreven te werden.

7. De alsnog in wesen synde Engelse, Portugese en Inlandse geweiren, in oude tyd verovert en mede ook in geschenck bekomen, sullen, omdatse niet wel te taxeren syn, ongewaerdeert agter het slot der boekjes moeten genoteert werden.

8. Alle gereetschappen, die aen de ambagtslieden, onder de wapen-camer sorterende, werden verstrekt, sal men ten eersten als oncosten op de daertoe staende reeckening moeten afschryven en niet als effecten doen voortloopen, behalven de speerhaken, de ambeelden, hand- en bankschroeven, mitsgaders andere swaere stucken, die niet ten eersten versleten geraecken, maer vele jaeren konnen duuren, en daeromme als restanten by de boekjes moeten gehouden werden.

9. En gelyck de prysen van de geweiren uyt het Vaderland seer differeren, in diervoegen, dat het wel soude konnen gebeuren, door lankheyt des tyts, d'eene of andere reeckening quam over of wel te kort te loopen, soo sal den boeckhouder jaerlyx, wanneer hy de principale boekjes sluyten moet, de geld somme tegens de stucken overwegen en met voorkennisse en goetvinden vande opperkooplieden des casteels daer uyt een behoorlycke pryse calculeren, om nae deselve alle navolgende afschryving te reguleren, en dus doende te veroorsaecken, dat d'effecten, immers soo na doenelyck, nae haere regte waerde by de boeken werden verantwoord.

10. En alsoo het wel soude konnen syn, dat buyten het vorenstaende nog wel eenige andere poincten nodig syn tot het welhouden der wapencamer boekjens, soo sullen den baas en boekhouder van de wapencamer hun in soodanigen geval, en wanneer over het een off ander point eenige elucidatie vereyschte, moeten gedraegen nae het sentiment van d'opperkooplieden deses casteels, ten eynde het werk regulier en buyten verwarring mogte werden gehouden.

9 Mei. *Instructie voor de Dispencier s van het kasteel Batavia.*

1. Sullen sy de suyker, zout en tammerinde, nevens d'andere pond goederen moeten verantwoorden niet in cattys, maer in ponden, rekenende yeder picol van 100 cts. Batavis tegen 122 ponden Hollands, als hier in gebruyk is.

2. Het geen nu en dan een weynig zout, tammerinde of anders aen de wapencamer, als de wagten, etc. sonder ordonnantie tot Comp^s dienst werd verstrekt, daervan sullen de dispensiers maendelyx een byeentrecking doen en van die cleenigheden door den heere Directeur generael, na resumtie, een ordonnantie doen teyckenen, om alles met ordre te verantwoorden.

3. Ten welcken eynde het oock sal moeten geobserveert werden, dat de heeren Raden mede niets als door ordonnantie, by haer Ed. selve onderteyckent, uyt de packhuysen tot haer Ed. gebruyck doen halen.

4. De randsoenen aen alle Comp^s ministers op de maendelyxe ordonnantie-rolle sullen alle drie maenden by resumtie van den Directeur-Generael moeten nagesien en geteyckent werden.

5. D'opperlieden des casteels, item den equipagiemeester, dispensiers, etc. sullen hun toegeleyde provisie, 't sy maendelyx of jaerlyx, mede met ordonnantie van den heere Directeur-Generael en op syn tyd moeten genieten, en elck aen syn contingent, vervat by het reglement des jaers 1680, of wel aen de nadere dispositie der Hooge Regeringe omtrent dese en gene te doen, gebonden blyven.

6. De clappes oly en kaersen voor de respective militaire wagten sullen ordentelyck maendelyx op de teykening van de heere Majoor en verder op ordonnantie van den heere Directeur-Generael op ieder post moeten verstrekt werden, soo veel het behoort, sonder meer.

7. De waxkaersen, die men by gewigt en bossen maendelyx gewoon is te verstrecken tot dienst der negotie packhuysen, soo binnen als buyten het casteel, sullen mede op ordonnantie van den heer Directeur-Generael verstrekt werden.

8. Van het Hollands zout vleesch, spek en tammerinde buyten of nevens de wekelyxe consumtie van haer Ed. en eenige andere, gepreveligeerde, gequalificeerde Comp^s. dienaren, sal mede op het eynde der maend telckens een ordonnantie door de dispensiers moeten opgemaekt en nevens alle andere verstreckingen by de heeren, ieder voor het syne, en het verdre by den Directeur-Generael op ordonnantie geteykent en nagesien werden, om alsoo alles met te meer ordentelykheyt te konnen doen toegaen.

9. By welcke occasie dan met eenen geresolveert is, de veerthien cts. waxkaersen, die tot het gestoelte der Hooge Regeringe en haer Eds. vrouwen voor de Dynsdaegse avondpredicatien maendelyx werden verstreckt, voortaen af te schaffen, om (als een cleene last synde) nevens het verder ligt te samen by de kerke besorgt ende gedragen te werden.

19 Mei. *Bepaling, dat de doodgravers hunne diensten aan de Diaconie gratis moesten verleenen. — Aanstelling van een afzonderlijken chirurgijn voor het Wees- en Armen-huis te Batavia. — Verstrekking van medicamenten aan dien chirurgijn uit den medicinalen winkel, ten laste van de Compagnie.*

Een en ander geschiedde om de Diaconie, wier financiën niet onbelangrijk achteruitgingen, te gemoet te komen.

21 Augustus. *Finantiële voorschriften voor den Secretaris van den Raad van justitie te Batavia.*

De Secretaris moest boekhouden van »de particuliere, ge-»sequestreerde en genamptiseerde penningen, mitsgaders van »de gelden, die, soo van de desolate boedels, als uyt civile »executie onder syne handen komen moeten, om dierwegens »aan de particuliere geinteresseerdens altyt behoorlyke reken-»schap te konnen doen.”

Uitgaven ten behoeve van de justitie, zooals »het salaris »van den scherpregter en van geweldigers over criminele »executien, uytgiften aan getuygen, die ter requisitie van de »justitie eenige dagen aan land benodigt werden, sluytgeld aan »den cipier voor criminele gevangens, verschot aan de gecon-»demneerde ter dood op den laatsten dag, defroyement op extra-»ordinaire commissien, coely-lonen, brandhout, medicamenten, »huyshuur aan de leden, den Secretaris en geweldiger, thee, »enz., enz.,” — al deze uitgaven moesten uit Compagnie's kas, op ordonnantie van den Directeur-generaal, volgens rekening, door den Secretaris opgemaakt en »by voorkennisse van den »President” onderteekend, maandelijks betaald worden »om by »de negotie-boeken ten laste van de Camer van justitie, met »en benevens de verdere ongelden te werden overgeschreven.”

Van inkomsten, zooals »default- en comparuit-gelden, con-»demnatien en confiscatien, boetens van reauditie, reformatie, »appel en revisie, alsse geconfisqueert zyn”, enz., — van al die inkomsten moest eene kas-rekening gehouden en het bedrag maandelijks »ofte wel wanneer het tot een tamelyke »somme sal syn geaccresseert”, op ordonnantie van den Directeur-generaal, in Compagnie's kas gestort worden. Tevens moest jaarlijks eene rekening dier inkomsten aan den Directeur vd. ingediend worden om »tegens de negotie-boeken van »Batavia te konnen laten confronteren.”

27 Augustus. *Voorschriften nopens de scheeps-rantsoenen en consumptie-boekjes.*

Door den heere Directeur-Generael, Joan van Hoorn, ingebragt ende alsnu geresumeert synde seker opstel, belangende het uytreyken der scheeps-rantsoenen en houden der consumptie-boekjes, waervan volgens berigt van den Visitateur-generael aen Syn Ed. geen ordre, nog reglement by het comptoir der generale visite berust of te vinden sy, soo is goet gevonden het selve by desen te approberen, ende ingevolge van dien het onderstaende tot een instructie voor de scheeps-opperhoofden en principael voor de boekhouders der scheepen van de Comp[e], alomme in India varende, te laten dienen, om hun soo in het uytreyken der rantsoenen, alsmede in het houden van de consumptie-boekjes daerna te reguleren, en daervan doorgaens alhier tot Batavia aen den Equipagie-meester ende Visitateur-generael behoorlyck reeckeninge ende verantwoording te doen, namentlyck:

1. Eerstelyck, sullen alle boeckhouders op de schepen, wanneer die eerst uyt het Vaderland aenkomen, den inventaris soodanig als dien bodem door gecommitteerdens sal opgenomen ende bevonden syn, voor aen in het consumptie-boek hebben in te schryven ende daer uyt elx debet formeren.

2. Voorts sullen de boeckhouders op de schepen, hier in India varende, de inventaris ofte de restanten, die by het slot der jongste verantwoorde consumptie per resto syn verbleven, als boven insgelyx weder inschryven.

3. D'oncostreeckeningen, soo van Batavia, als van alle de buyten comptoiren, sullen agter den inventaris altyt, soo in quantiteyt, als qualiteyt, moeten ingeschreven werden, om daer uyt ieders belastinge der partyen te laten geschieden.

4. Dewyle hier ter rhede, als in het stilleggen op de buyten comptoiren, meest altyt het kostgeld werd uytgereykt, sal oversulx alsdan het rantsoen van vleesch of spek, etc. in het geheel moeten cesseren en gene opbrenginge altoos daervan mogen geschieden. Ingevolge de genomene resolutie van haer Ed. in dato 11 May 1689, sal alhier ter rhede aen het gemeene bootsvolk alle maenden boven het ordinaire kostgeld tot rantsoen werden verstreckt, namentlyk:

1 $^{1}/_{3}$ ℔ rys 's daegs voor ieder man,
2 mutsken arrack als boven,
2 $^{1}/_{2}$ do. azyn ieder man 's weeks,
2 $^{1}/_{2}$ ℔ sout voor ieder man 's maends,
4 stx. vissen als boven.

5. D'officieren, nevens de verdere, die in de cajuyt ter tafel gaen, sullen, soo hier ter rhede, als op de reysen, volgens gemelte resolutie, soo aen boter, olyven oly en wyn, ieder voor hun hoofd, maendelyx genieten of daervoor werden opgebragt, te weten:

4 ℔ boter,
4 kannen wyn en
$^{1}/_{2}$ kan olyven oly.

6. Naervolgens welke resolutie is een schip van hondert coppen alhier ter rheede by genoegsaemen voorraet maendelyx toegevoegt een derde vat vleesch en een quart vat spek, vervolgens de minder bemande schepen na advenant, 't gene ter consumptie soo maendelyx alhier sal afgeschreven moeten werden naer behooren; en by manquement of schaersheyt van vleesch en spek sal men hier ter rheede, in plaets van dien, voor ieder man des maends 10 ℔ cadjang en boonen verstrecken, synde half soo veel, als voor ieder hooft op de voyagies is toegelegt.

7. De boeckhouders sullen alhier ter rheede alle maenden precys de geconsumeerde provisien afschryven ende daervan de verantwoording doen, met uytdrucking aen hoeveel koppen in de maend gerantsoeneert, mitsgaders hoeveel personen inde cajuyt met ordonnantie syn bescheyden geweest.

8. Ende om alle confusien te myden, sullen de boeckhouders verdagt syn, dat alle de geconsumeerde provisien gedurende de reyse telckens om de week of agt dagen ende niet langer, en soo ook vervolgens doorgaens, afgeschreven werden, sonder van egeene eenige 't samentrecking of menginge te maken, maer alles, soo der cajuit, des volcks, de meesters en hetgeen wyders voor extra sal komen te dienen, separatelyck aen te wysen, met byvoeginge hoeveel cajuytsgasten, soo in de

heen- en wederreyse der geweest syn, om alles des te duydelycker en klaerder onderscheydentlyk te konnen sien.

9. D'ordinaire rantsoenen van het gemeene volck op de voyagie, bevonden werdende, dat deselve niet op eene wyse en conform de ordre (gelyck het wel behoorde) werd geobserveert, soo sullen alle de schippers haer exactelyck hebben te reguleren na hetgene by meergem. resolutie van haer Hoog Ed. daerop is vast gestelt, als namentlyck:

1 1/3 ℔ rys ieder man s' daegs,

2/3 ℔ cadjang en bonen als boven,

3/4 ℔ vleesch en 3/4 ℔ spek, ieder rantsoen dag, ende dat tot drie rantsoenen 's weeks, daervan tweemalen vleesch en eens spek ofte nadat er de ruymte van het vleesch ofte spek meest in voorraet is, dog 't welk voor 100 koppen niet meer des maends bedragende dan 900 ponden, soo is om daer in 't scheepsvolck wat te gemoet te komen, dat 'er somtyts by ongelegentheyt en extraordinaire voorvallen een haghje vleesch en spek bovendien kan werden verstreckt, by gem. Haer Ed. resolutie van 11 May 1689 verstaen, in stede van 900 voor 100 koppen, dat te nemen op 1010 ℔ generalyk ter maend en waermede oock sal voorgekomen en opgelet moeten werden, datter by de de scheeps-opperhoofden boven of buyten dien geen meer extraordinaris consumptie mag werden opgebragt ofte hun valideren, tensy by hooge nootsakelykheyt, 't geen alsdan by resolutie van den scheepsraed sal moeten werden gedoceert:

2 mutskens arrack 's daegs voor ieder man;

3 1/2 » olyven oly voor ieder man ter maend;

dog by schaarsheyt der oly, als dan 't sy Hollandse of Bengaelse boter in de plaets werdende verstreckt, sal ieder hooft ter week genieten een, ofte ter maend vier ℔ boter.

2 1/2 mutskens azyn ieder 's weex,

21 cattys suyker ieder 's maends,

2 ℔ tammerinde als boven,

2 1/2 ℔ sout, ad idem,

12 stx. visschen, als voren.

10. En soo sullen ook de scheeps overheden hebben te besorgen, dat, wanneer sy op Batavia ofte eenige buyten comptoiren eenige gequalificeerde of mindere dienaren, passagiers en slaven op krygen om mede over te voeren, dat sy van die sulx incumbeert, daertoe behoorlycke ordonnantien versoeken om hetgeen tot consumptie derselve werd verorbert na vereysch te konnen doen blycken, gelyck gem. scheeps-opperhoofden dat mede, vooral by extract of copie van hare monsteringen, sullen moeten aenwysen of andersints mede tot geen boven extraordinair consumptie mogen aengenomen werden.

11. D'officieren en die in de cajuyt syn bescheyden en ter tafel gaen, sullen alleen en geen daer buyten dubbelt rantsoen van vleesch, spek of ietwes anders mogen genieten, dog de verdere, mindere officieren, die meer kostgeld als de gemeene maets en egter minder als de cajuytsgasten ofte $^1/_2$ rd^r. kostgeld 's maents genieten, sullen daer benevens werden toegedeelt 3 mutsjes arak des daegs en $3^3/_8$ ℔ vleesch en spek ter week.

12. Ten behoeve der sieken voor een schip van hondert coppen (ende minder na advenant) is voor ieder maent toegestaen 13 kannen wyn en 15 ℔ boter te oirberen, 't geen daer expres voor sal werden gegeven, hoewel de opperhoofden gerecommandeert blyven, deselvige met alle gereguleertheyt te laten distribueren.

13. De lampoly en kaersen, tot nagtligt werdende verstrekt, sal op het suynigste naer behoren moeten werden verbruykt, waervan mede alle weken ende niet gedurende de reyse (gelyk tot nog is geuseert) de vereyschte afschryving sal moeten geschieden, en daervoor maendelyx opbrengen, als:

een schip, sterk van	100 tot 50 koppen	vervolgens	45 kannen,	
en weder van.....	40 » 30	»	»	34 »
die van..........	20 koppen		»	$22^1/_2$ »
van.............	10 »		....	18 »

14. De houtwerken, als andere goederen, die int vertimmeren der schepen alhier als op andere plaetsen werden verbruykt, sullen niet gelyk, maer separatelyk, en niet onder de

goederen, die door gebruyk op de reyse syn versleten, te samen afgeschreven of opgebragt werden.

15. Alle afschryvingen van anckers, swaere touwen, zeylen, etc. (die door storm of andere toevallen verloren ofte wel verbruykt komen te werden) sullen eens vooral met attestatie der mindere officieren moeten werden geverifieert.

16. Het buskruyt, 't welck tot nodige zeynschoten sal werden verorbert, item het geene op de buyten comptoiren somwylen ten respecte van d'E. Comp. door het doen van eenige nodige eerschoten sal komen te geschieden, 't selve sal insgelyx doorgaens met attestatie, soo der scheepsofficieren als wel met ordonnantien der opperhoofden der buytencomptoiren nader bewesen werden.

12 September. *Uitschrijving van een algemeenen bededag voor de oorlogs-vloot, uitgerust tegen de Franschen, onder bevel van S. van den Berg.*

26 September. *Bepaling, dat doodkisten, door de Regering ten behoeve van overleden dienaren der Compagnie geleverd, tegen inkoops-pprijs zouden worden verstrekt, indien de overledene op zijne soldij-rekening iets te goed had; anders voor rekening van het Hospitaal.*

Vroeger werden de doodkisten met 1% winst in rekening gebragt.

29 September. *Afschaffing van de renten van zekere kapitalen, bij de Weeskamer op interest staande.*

1. Dewyle de E. Comp. by de negotie boeken van Batavia onder dato ult°. Augusty passato een considerable somme van 3026700 1/8 rds. op intrest aen verscheyde personen tegens 5 ten hondert 's jaers ten agteren staet, en daerop aen verlope intressen in de gepasseerde twaelff maenden betaelt is een goede somme gelds van wel 154069 5/8 rds., soo is nu

en dan gesproken, op welke wyse men de E. Comp. best van het betaelen eeniger nodelose intressen soude konnen ontlasten, en ten dien eynde als nu getreden synde tot een finale besoigne, is vervolgens in consideratie gekomen het capitael van de Weeskamer, groot met de geaccresseerde intressen tot den laetsten Augusty jongstleden 1594459 rds. ende onder hetselve eerstelyk sekere somme ten bedrage van rds. 76891.38, die by de boeken van de Weeskamer op een soo genaemde reekening van onbekende weesen voortloopt en allereerst door ordre van den heer Gouverneur-Generael, Jan Pietersz. Coen, ingevoert soude syn, volgens het genoteerde by het Journael der Weeskamer onder dato 15 October 1640, waerby ook geposeert staet, dat dese reekening op ofte tot dien tyd toe sedert February 1631 een somme van 6132.29 uyt verscheyde reekeningen en posten, daervan de lieden dood of onbekent of niet te bevragen waren, geadvanceert had, ende waervan by de vorige Weeskamers-boeken, te weten by het Journael onder dato 15 October 1635 op het eynde, te sien is, dat sulx niet anders geweest is als verlopen renten van capitaelen, daervan de luyden in 't Vaderlant ofte elders hier en daer verstroyt ofte gestorven waren, ende dat doenmaels dese reekening daer uyt niet meer als ƒ 9414.14 geadvanceert was, synde op beyde de tyden en lang na dato genaemt geworden reekening van onmagtige weesen, dog na het jaer 1641 (soo gesegt werd door ordre van den heer Gouverneur Generael, Anthony van Diemen) verandert in de name van onbekende weesen, sonder dat het eerste bedragen van deselve kan werden genaemt, aengesien in de Weeskamer geen ouder Weesboeken als tot A°. 1635 berusten, wanneer de somme, waertoe dese reekening op 15 October desselvigen jaers 1635 geadvanceert was, als gesegt is, niet meer bedroeg als ƒ 9414.14, sulx hier uyt ligt kan werden begrepen, dat'er voor February A°. 1631, hier boven vermelt, gansch niets of immers niets van belang op dese reeckening gebragt moet geweest syn, te meer alsoo uyt de voormelde twee posten van het Weeskamers Journael consteert, dat men op dese reekening binnen dien tyd

niet anders heeft toegedaen als de verlope intressen op capitaelen van absente erffgenaemen, die na allen schyn meerder als de oncosten van de Camer sullen hebben belopen, hoewel na dato, soo als by de Weeskamer-Journaelen van 15 October 1641, 15 October 1652 en 15 February 1661 bevonden werd, op dese reekening (die by de eerste post onmagtige weesen en by de twee laatste onbekende weesen genaemt werd) eenige kleyne capitaeltjes gebragt ofte aen deselve goet gedaen syn, buyten en behalven eenige kleyne legaten en boeten van weynig belang, welke capitaeltjes geweest syn van eenige vreemde buytenlandse en diergelycke personen, daer geen vraegen in veele jaren na geweest, nogte te verwagten was, en volgens de drie voorn. Journael posten bestaen hebben in niet meer als realen 1880.45, namentlyk:

by de boecken	van 1640	en 1641	onder	15 Oct. 1641	real.	489.42
do.	van 2	en 53	onder	15 Oct. 1653	»	1275.19
»	» 60	» 61	»	» Feb. A°. 1661	»	115.32

dus te samen niet meer als realen 1880.45

soodat dese reekening, boven hetgene voorsz. is, met niets anders gebeneficeert geworden is als met den successiven intrest van dese kleyne capitaeljes, ende in het vervolg des tyds ook, sedert 14 October 1640, in den beginne deses vermeldt, tot het jaer 1663, met den intrest van verscheyde andere capitaelen van buytenlandse erffgenamen, voor dewelke de blote capitaelen alleen volgens instructie van Weesmeesteren werden bewaert (alhoewel daer ontrent nu en dan met onderscheyt gehandelt en eenige personen des niettemin den intrest toegevoegt is) en bovendien successivelyk met de intressen op alle dese intressen, die jaerlyks aen dese reekening goet gedaen syn, nadat alvoren volgens de instructie daer uyt betaelt ende weder afgegaen waren de oncosten van de Camer, bestaende in het salaris van den Secretaris, Bode en Clercken en in het mantelgeld aen Weesmeesteren en verscheyde kleyne behoeften, voorts de alimentatie van eenige onvermogende weesen, ongelden van sommige Latynse scholieren ende diergelyke

andere uytgiften meer, dewelke selfs tot ontrent den jare 1670 ten laste deser reekening van onbekende weesen afgeschreven syn geworden, wanneer hetselve, conform de resolutie van dese tafel, dato 4 September 1668, eerst opgehouden heeft, sonder dat nogtans dese reekening sedert het jaer 1665 meer gegaudeert heeft van de intressen der capitaelen van de absente uytlandse erffgenaemen, als die den 15 October 1664 door heeren Weesmeesteren op realen 93.6 na aen de gemene weesen, dog anno 1665 aen een reekening van bekende en onbekende personen (die weder in den jaere 1684 in reeckening van Camergeld verandert is) goet gedaen syn geworden, waervan in het vervolg mede apartelyk gesproken sal werden; aengesien dan dese reekening van onbekende weesen, voormaels genoemt onmagtige weesen, sedert A°. 1665 niets meer geproffiteert hebbende, als de voorsz. realen 93.6 en voorts syn eygen intressen, met de intressen van dien by jaerlyxe accumulatie, en egter tot den jaere 1670 de lasten van de Weeskamer hebbende moeten dragen, en waervan by onse resolutie van 4 September 1668 genoteert staet, datse by de 30 duysent realen bedroeg ende voortaen van de bovengen. jaerlyxe lasten der Weeskamer exempt soude moeten blyven, om het genoemde capitael by voorval tot de een of d'andere pieuse saek te gebruyken, als nu door die gecontinueerden cours van intrest op intrest geaccresseert bevonden werd tot op rds. 76891.38, soo is als nu in opmerking genomen, dat het beneficie aen de voorsz. Weeskamer, om altoos haere penningen voor andere personen, die telkens afgewesen en sy daerentegen gepraefereert werden, by de E. Comp. op intrest te konnen brengen, alleen siet op de onmondige weeskinderen, dewelke onder haere administratie en sorge sorteren, maer geensints op personen, die mondig of wel absent syn, soo ook niet op capitaelen van vreemde en buytenlandse erfgenamen, waerover tot nog geen het minste navragen is geweest en ook mogelyk noyt komen sal, veel minder op de intressen en intrest op intrest, die soo veele jaeren lang ongemerkt en ook sonder dat de Weeskamer deselve tot betalinge harer oncosten van

noden heeft gehad, by 's Comp[s] negotie-boeken na de oude sleur en gewoonte syn gevalideert, en by continuatie dese massa tot verwonderens toe soude konnen doen accresseren, daer nogtans, indien 'er namaels al eenige eygenaers of praetendenten quamen op te dagen ende door praescriptie des tyds niet afgewesen konden werden, sylieden volgens het geëxpresseerde en geposeerde in Weesmeesters instructie niet anders als de blote capitaelen, soo en in diervoegen deselve in den oorspronk geweest en hier voren reets geciteert syn, souden mogen praetenderen, welke, als gesegt, niet meer bedragen hebben als realen 1880.45, soo dat'er na desselfs afbetaling nog over de 75000 rds. op dese reeekening van onbekende weesen soude overschieten; en alsoo het dierhalven oneygen soude syn, dat die genoegsaem imaginaire massa van opgehoopte intressen tot laste van d'E. Comp. nog eenige verderen intrest soude winnen; soo is verstaen hetselve voortaen te doen cesseren en voorsz. reekening van onbekende weesen uyt de weesboeken in die van de negotie te doen over transporteren ter somme van rds. 76891.38, soodanig deselve onder ult°. Augustus deses jaers bevonden is, dog met duydelyke expressie (die van jaer tot jaer met het overdragen van dese post uyt de oude in de nieuwe boeken sal moeten werden herhaelt), dat, alhoewel dit capitael onder de name en als voor reekening van onbekende weesen bekent staet, egter daer onder voor haere reekening na allen schyn en voor soo veel tot nog gebleken sy, niet meer als de voorsz. realen 1880.45 begrepen syn, en het overige ontstaet uyt de intressen en intrest op intrest, die successive op dese kleyne somme en tot den jaere 1665 in cluys op eenige andere capitaelen van buytenlandse erffgenaemen na de sleur der negotie boeken ten laste van de E. Comp. syn goet gedaen.

2. Voorts en ten tweeden gereflecteert synde op een andere somme ten bedrage van rxds. 23530.13, die de reekening van camergeld by de weesboeken, dato laatsten Augustus passato, te voren staet en haer oorspronk heeft genomen uyt een soo genaemde reekening van bekende en onbekende personen, die

volgens de extracten uyt des Weeskamers journaelen, onder datis 15 October 1665 en ult°. October 1674, in het gemelte jaer 1665 al ingevoert is door inhouding van den 10[en] penning of ook seker ander gedeelte van der weesen middel tot stopping van desperate schulden, die dan ook successivelyk tot laste van deselve afgeschreven syn, als blykt by de extracten van gemelte Weeskamers Journaelen onder datis 15 November 1668, ult°. Augustus 1674, ult°. July 1679 en ult°. May 1686, te samen ten bedrage van rds. 27426.52 ligte stuyvers, ten faveure van welke reekening van bekende en onbekende personen boven de eerstgemelte twee posten van A[no]. 1665 en 74, te samen rds. 6744.41 beloopende, nog op 15 July 1666 gebragt is de suyvere nalatenschap van Olivier Bucquels weduwe, als geen bekende vrunden of erffgenaemen hebbende, ter somme van realen 1162.36 of rds. 930.12, boven ende behalven nog realen 970.36 ofte ryxds. 776.36 over een voormaels afgeschrevene, desperate, dog na dato ingekome schuld van Marytje Hendrix, weduwe van Hendrik Besselman; gelyk dan ook sedert het jaer 1665 op dese reekening van bekende en onbekende personen gebragt syn de jaerlyxe interessen van de capitaelen der buytenlandse erffgenaemen, die men (als hier boven gesegt is) tot het jaer 1663 incluys geheel aen de reekening van onmagtige of onbekende weesen, dog den 15[en] October 1664 niet meer als voor realen 93.36 en de resterende ten faveure van de gemene weesen alhier had goet gedaen, van welk een en andere dan ook de voorsz. desperate schulden op de gemelte tyden afgeschreven syn, waeronder ook geweest is hetgeen den secretaris, Pieter van Ryswyk, op syne administratie ter somme van rxd. 13134.7 te kort was gekomen, gelyk ook daervan, volgens onse resolutie van den 4[en] September 1668 en het gestatueerde by des Weeskamers instructie, uyt dese intressen der absente en onbekende erffgenaemen gedragen syn de oncosten van die Camer en gevolgelyk van dese reekening van bekende en onbekende personen (die op 1 September 1684 den naem van Camergeld door heeren Weesmeesteren gegeven is) afgeschreven syn, welke reekening dan van Camergeld,

alsoose des niettegenstaende den laetsten Augustus passado nog 23530 ryxd en 13 sts. te voren geraekt sy, soo is door syn Ed. den heere Gouverneur-Generael in bedenking gegeven, of men op dit capitael, dat almede niet anders gerekent kan werden, als uyt enkele intressen te bestaen, voortaen ook eenigen verderen intrest soude laten goet doen, en na overweging van het nodige en om het hiervoren geallegeerde ten reguarde van het capitael der onbekende weesen geoordeelt van neen, ende dierhalven verstaen (dewyle de oncosten van de Camer genoegsaem konnen gevonden werden uyt de intressen der capitalen van buytenlandse erffgenaemen, die, by de Weesboeken op een aparte reekening voortlopende, als nu bedragen 69076. rxds. en 34 sts.), dat men oversulx den intrest op reekening van Camergeld sedert primo deser mede sal doen cesseren, dog evenwel d°. reekening by de Weesboeken behouden, om daeraen volgens haere instructie by continuatie te konnen goet doen de simpele jaerlyxe intressen van het capitael der buytenlandse en andere onbekende erffgenaemen ende legatarissen en hetgeen er van de voorengem. afgeschrevene schulden, hoewel buyten apparentie, nog mogte inkomen, item al wat de reekening van intrest (daeraf in het vervolg ook sal werden gesproken) by het slot der boeken mogte te voren geraken, mitsgaders daerentegen weder op afschryven de ongelden van de Camer, bestaende in het mantelgeld van Weesmeesteren, salaris van de Secretaris en verder suppoosten, en soodanige andere uytgiften meer, als de Camer behoort te dragen.

3. Ende alsoo ons ten derden mede is te voren gekomen, dat sekere soogenaemde reekening van intrest in voorm. weesboeken op den laatsten Augustus passado te voren heeft gestaen een somme van rds. 7918.19, spruytende eerstelyk uyt eenig jaerlyx surplus van intressen, dewyle dese Camer sedert eenige jaeren een gewoonte ingevoert heeft, om op alle penningen, die ingebragt werden op den eersten dag der maend, niet eerder intrest aen de weeskinderen te doen gauderen, als op den 15^{en} daeraen en, eenige dagen na den eersten incomende, alsdan niet eer als op den 1^{en} van de volgende maend, omdat het

niet altyd op die selfste stont in 's Comp[s] cassa op intrest overgebragt kan werden, hoewel het andersints aldaer sedert den dag der telling intrest begint te winnen, en ten anderen uyt de intressen van de legaten ten behoeve van dese en gene absente personen, die aen deselve sonder intrest werden overgemaekt en betaelt, hoewel dit eygentlyk ten voordeele der reekening van Camergeld behoorde gebragt te syn, onderwyle dat het een en ander egter by de E. Comp., onder het gemeen capitael der weesen intrest gewonnen hebbende, dese reekening voor het geheel gecrediteert en voor het ander minder gedebiteert is geworden, soo is goet gevonden, dewyle al hetgeen op die wyse werd te boven gelegt, met goede reden kan werden toegeëygent tot betalinge der ongelden, vallende in de Camer, dat men dierhalven dat bedragen en soo mede al hetgeen jaerlyx nog sal komen over en te kort te schieten, op rekening van Camergeld sal moeten overschryven en liquideren sonder daerop weder intrest op intrest te rekenen, alsoo, gelyk hiervoren meermalen is gesegt, de intressen van de capitalen der absente erffgenaemen genoegsaem konnen strecken tot betaling van de ongelden des Camers, om hetwelke volgens onse intentie te doen agtervolgen de Opperkooplieden deses casteels sullen hebben te besorgen en den Negotie-boekhouder te ordonneren de reekening van des Weeskamers verlopen intrest op het eynde van het jaer ofte ult°. Augustus niet sal vermogen op te maken, voor en al eer hem by extract authentyck uyt de boeken der Weeskamer gebleken sal syn, hoeveel de voorsz. reekening van Camergeld, nadat die van intrest daerop geliquideert sy, op 1 September bevorens gemonteert heeft, om dat montant, als geen intrest meer sullende winnen van het gros van des Weeskamers capitael af te konnen trecken en alsoo den intrest alleen op het resterende, als wezentlyke capitaelen synde, te reekenen.

4. En dewyle buyten dese nog verscheyde andere capitaele posten onder de administratie van de Weeskamer syn, daerop ten laste vande Comp. tegens het oogmerk deser Regeringe

intrest werd goet gedaen, door dien de erffgenaemen, mondig geworden of sedert getrouwt synde, onder het getal en het voorsz. faveur der weesen niet meer en gehoren, soo werden heeren Weesmeesteren by desen gerecommandeert, hoe eer hoe liever, een serieuse resumtie te doen van de capitaelen, onder haer Ed. bewind sorterende, ende aen dese Regeringe dienaengaende over te geven een pertinente memorie van de gene, die tot het gem. voorregt ofte faveur niet gehoren, om na bevindinge van saeken al het geen de mondige personen toekomt, ten eersten aen deselve uytgekeert en dat bekende absente erffgenaemen competeert by naeste occasie overgemaekt te werden, alsoo wy niet van meninge syn daerop langer eenigen intrest te betaelen.

7 October. *Bepaling, dat de arak-branders hunne »ge-»regtigheyt" moesten voldoen met arak-api, in stede van met versneden of gemengden arak, te weten 3 leggers arak-api voor 5 leggers versneden arak.*

Deze maatregel werd genomen, omdat de Regering in het belang van de gezondheid harer matrozen besloten had slechts rantsoenen van arak-api te verstrekken.

7 October. *Bepaling, dat aan de ambachtslieden der Compagnie hunne gereedschappen met 75% winst zouden worden verstrekt.*

Vroeger bestond hieromtrent »gene vaste methode."

17 October. *Voorschriften voor den Boekhouder van het Ambachts-kwartier te Batavia.*

Deze voorschriften, vervat in eene memorie, nagelaten door den aftredenden Boekhouder, T. van Son, en door de Hooge Regering goedgekeurd, luiden, als volgt:

1. Dewyle haer Ed. hoog agtb. my hebben gelieven te verplaetsen en uw persoon [1] tot de boeken van dese emportante administratie te gebruyken, sal het ten hoogsten vereyschen goede sorge te dragen, dat de gem. boeken wel en na behoren gehouden mogen werden; dies sal het van UE. betragtinge moeten syn deselve soodanig te vervoegen, als ikse UE. tot ult°. February passato verevent onder behoorlyke balance hebbe nagelaten, en voor eerst letten:

dat de reductie in ligt geld na de ordre by voors. boeken blyve continueeren, synde alle Vaderlandse materialen op het formeren van dien, om de vermenginge van specie te vermyden, ten dien eynde tot ligt geld gereduceert.

2. Ten anderen sult UE. by ontfang van eenige goederen met de schepen, soo uyt het Vaderland als van elders aengebragt, waervan UE. het kostende door den Negotie-boekhouder elkemael werd bekent gemaekt, na datse hier in het quartier door de werkbasen sullen syn gesorteert, niet vermogen versuymen aenstonts van haer behoorlyk recepis af te vorderen, onaengesien sy sulx by haere maendelyxe reekeningen ook noteren, en die tegens gemt. factuur dan te confronteren om te ervaren, hoedanig de goederen gestelt, mitsgaders wat'er te kort en overig mogte syn, waarvan de heeren Opperkooplieden van het casteel aenstonts berigt gegeven en op het inschryven der facturen in uw memoriael aenteekening gehouden moet werden, dewyle by de boeken een reekening van over en te kort komende goederen is gegeven, om deselve, in gevalle van het eerste, te crediteren of anders te belasten en dan op syn tyd vergeleken te werden.

3. Hetselve aensien heeft het afschepen der materialen ten behoeve van de comptoiren; en indien uyt dese administratie, waervan de werkbasen, behalven, dat het in haer gemt. maendelyxe reekening ook werd aengehaelt, voor sooveel ieder mogt hebben afgescheept, UE. aenstonts advertentie moeten geven, en waervan gemt. heeren Opperkoopluyden van het Casteel dan met den

[1] Willem de Roo.

eersten moeten bedient werden, om de facturen te vullen, debiterende de hooftreekening telkemalen in UE. journael, met uytdrucking voor wat comptoir en welke bodem deselve syn afgestoken.

4. En gelyk hier in het quartier een grote incoop geschied van materialen, die in contant uyt 's Comp^s. cassa werden voldaen, soo moeten yder werkbasen, die deselve tot haer verantwoording hebben ontfangen, daervan aenstonts recepisse geven, die gy volgens de ordinaire prysen of anders, soo als den Fabryk deselve van de leveranciers heeft bedongen, in UE. memorie sult moeten aentekenen, om die alsoo in UE. journael op het eyndigen der maenden in een post aen het hooftcomptoir te debiteren; en, gelyk als gesegt, de betaling uyt cassa geschiedt, soo sal door UE. selfs de ordonnantie moeten verveerdigt en nevens den Fabryk ondertekent werden.

5. De goederen, die uyt Comp^s. ambagtsquartier tot accommodatie werden verkogt, daer omtrent heeft men tot nu toe de oude gewoonte opgevolgt: namentlyk, dat het geld by de E. Fabryk ontfangen en om de drie maenden in Comp^s. cassa getelt, waerby nu tot het sluyten der lopende boeken onder ult^o. deses ook sal mogen werden gecontinueert, dog heeft d'Ed. heer Directeur Generael bevel gegeven, dat met aenvangen der nieuwe boeken, onder primo September naestkomende, dese gewoonte sal afgeschaft en in gebruyk gebragt werden, dat aen de geen, die gelicentieert werd iets tot syn gerief voor contant te mogen genieten, een ordonnantie sal verleent werden, by den E. Fabryk en den Boekhouder ondertekent, waerop geen verstrecking sal mogen geschieden dan na verleende quitantie door den Cassier, dat denselven de penningen in Comp^s. cassa ontfangen heeft, waeraf, soowel als van den incoop, pertinente aenteykening in het memoriael sal moeten geschieden, dog tot des te meerder nettigheyt, ook in twee apparte posten of cohieren dagelyxe aenteykening dient gehouden van den incoop en verkoop, ieder afsonderlyk, om sulx alle maenden niet alleen tegens de ordonnantien, maer ook de reekeningen der basen te confronteren, om alle abuysen voor te komen.

6. Wat aengaet de goederen en materialen, die uyt de respective administratien aen het ambagtsquartier werden verstrekt, van deselve moet UE. almede de ordonnantien formeren, ondertekenen en, na den ontfang van dien, de werkbasen behoorlyk recepis afvorderen, noterende in UE. memoriael de quantiteyt en qualiteyt van alle soodanige goederen, met uytdruckinge, van welke administrateuren die verstrekt en by wat basen deselve ontfangen syn en voor welke verstrecking de gemt. respective administratien in UE. journael gecrediteert moeten werden, om eens jaers of om de ses maenden met de hooftreekening vergeleken te werden.

7. Integendeel sult UE. moeten de meer gemt. administratien debiteren voor soodanige goederen, als deselve van hier successive genieten, alle maenden precys, dog voor geen ander, als diese weder gevoegelyk verantwoorden konnen, en waervan de administrateuren, ieder in het besonder, om de ses maenden eens reekening werd gegeven, die, tegens haren ontfang geconfronteert synde, de Opperkooplieden des Casteels overhandigt en by den Negotie-boekhouder ten faveure van het quartier werden ingenomen, gelyk UE. als dan de hooftreekening tot ontlasting van deselve administratien ook sult moeten debiteren, synde onder de opgemt. goederen by haer verantwoorden ook begrepen specialyk het leder ten behoeve van de equipagiewerff en de wapenkamer, door den leertouwer verstrekt, 't welke ten behoeve der administratien hier in het quartier ten overstaen voor gecommitteerde gewogen en als dan door de voorsz. respective administrateuren onder behoorlyke quitantie werd ontfangen; item de nieuwe blaesbalgen, als ook de reparatie aen de oude ten gebruyke voorschreven, mitsgaders van de artillery, welke een en ander goederen ten laste van het quartier uyt cassa werden voldaen, om t'synen tyd na d'ordre dese administratien weder aengerekent te werden.

8. Onder de distincte behoeften, die aen of ten behoeve van Comp^s. ambagts quartier werden verstrekt, syn diverse, die by dese boeken niet werden aengetrocken, namentlyk de kostgelden en rantsoenen aen Comp^s. dienaren en slaven, de coelylonen,

het branthout, houtskool en diergelyke meer, welke volgens de rollen en quitantien der ontfang wel uyt Comp[s] cassa werden verstrekt, dog by de negotie boeken uyt de cassa en andere reekeningen na oude gewoonte op rantsoenen en ongelden werden afgeschreven, waervan UE. egter maendelyx pertinente aentekening in een appart memoriael sult moeten houden, soo wel van den ontfang als van de uytgift, om jaerlyx nevens de boeken op syn tyd gesloten te werden, op dat t'aller tyd blyken mag, op wat wyse en of deselve behoorlyk gedistribueert syn; desgelyx lopen onder de voorsz. verstreckingen ook hetgeen in het magasyn en de kleyne winkel maendelyx verstrekt werd, namentlyk oly, traan, papier, verwe en diergelyke goederen meer, waermede by dese lopende boeken, sonder dat die aengetrocken wierden, insgelyx is gehandelt, waer by ook tot het sluyten derselve sal moeten werden gecontinueert; dog met de nieuw te formeren boeken sullen alle de laetst genoemde benodigtheden, volgens speciael bevel van de Ed. heer Directeur Generael, by de quartiers boeken ieder een afsonderlyke reekeninge moeten hebben, om daerop maendelyx het genotene in en het verstrekte af te schryven, en waeraf UE. dan ook alle maenden uyt pakhuysen en kleyne winkel notitie vorderen moet van het kostende om de accorde te gaen, op dat elk (soo veel mogelyk) syn eygen oncosten drage en blyken mag, hoe, waer en op wat wyse sulx sal wesen gedistribueert.

9. En gelyk het dikwyls gebeurt, dat'er van oude, afgebrokene werken veel goede en bequame materialen werden gevonden, die hier weder in het quartier werden gebragt en daerse te stade komen, geëmployeert werden, soo moeten de basen, die deselve ontfangen, niet versuymen die by hare maendelyxe reekening aen te trecken, waer uyt UE. allenthalven blyken sal, wat sortementen het syn en van wat plaetse deselve syn gebragt, welke, in UE. memoriael aengetekent en volgens de prys der boeken getaxeert synde, alle maenden ten faveure van de reekening van oncosten, waerop deselve afgeschreven waren, wederom moeten aengetrocken werden, 't welk sig

ook verstaet van de oude en 't onbruyk geworde kopere en metale kruyt gereetschappen, die by den baes kruytmaker aen den geelgieter gelevert en tegens nieuwe verruylt werden, welke UE. insgelyx, synde maer voor gietkoper aen te merken, tot ontlasting der oncosten sal moeten inschryven, alsoo die reekening telkenmael voor de nieuwe gereetschappen werd gedebiteert, blyvende alsoo in effecte beswaert voor hetgene de gedagte gereetschappen, oud geworden synde, minder wegen en waerdig syn.

10. By de meer gemt. maendelyxe reekening sal UE. ook komen te blyken, welke en hoedanige materialen door de werkbasen alhier aen de heeren van de Hooge Regering tot haer Ed^s. accommodatie, buyten het gene aen gem. haer Hoog Ed. ten behoeve van hare respective huyshoudingen werd verstrekt, is uytgegeven, 't welk, soo het niet aenstonts in cassa werd betaelt, uyt de voorsz. reekening uytgekipt en by een appart memoriael moet aengetekent werden, om daer uyt eens 's jaers de reekening te formeren ende behoorlyke afschryvingen te mogen doen, betalende gemt. haer Hoog Ed. voor alle vaderlandse goederen 50 percento, als mede alle andere, die hier niet ingekogt werden, maer van eenige buyten plaetsen aenkomende, 30 percento advance, gelyk by de negotie pakhuysen in oude usantie is, en voor die hier ingekogt werden, niet meer als deselve by de boeken komen te kosten; maer de verstrecking aen het collegie van heeren Heemraden tot de reparatie der bruggen, etc. buyten deze stad, als mede aen kerkmeesteren, daervoor moet UE. deselve alle maenden, ieder voor syn genot, in uw journael debiteren, soodanig als de gemt. werkbasen UE. dat opgeven, ende behoorlyke afschryving doen, schoon de betaling eens jaers geschied, belastende deselve ieder voor hetgene de goederen in effecte kosten, sonder eenige advance.

11. Voor de verstrekte doodkisten aen het hospitael en elders tot begravinge van overlede dienaren, moet UE. de reekening van soldyen maendelyx belasten.

12. En dewyle hier in het quartier den eenen werkbaes syn opzigt heeft tot den anderen, dat is, dewyle hier vele

gereetschappen werden gemaekt, die juyst niet van andere administratien werden verstrekt, soo moet UE. een ieder van haer, voor hetgene sy van malkander genieten, behoorlyk op hun reekening belasten, om hetselve te verantwoorden, hoedanige verstreckingen UE. by hare reekening blyken sal; integendeel moet UE. haer ontlasten, soo wanneer sy eenige gereetschappen komen af te leggen, en sulx per de reekening van oncosten, dewyle het grootste gedeelte van dien aen de dagelyxe reparatien werden gesleten.

15. Het buscruyt, bestaende uyt de ordinaire specien, moet UE. in het journael, voor soo veel daertoe is veroirbert, het geen by de reekeninge van den baes kruytmaeker blyken sal, behoorlyk debiteren en voorts beswaeren met hetgene wyders tot het maken en bereyden van dien werd gegasteert, als daer syn de mouden, sifte randen en paerde staerten, koperdraad, etc., want de reparatien van de molens komen tot laste van de oncosten en niet van het poeder, hetgeen de eygenschap van de saek UE. wel sal aenwysen: dan alsoo 'er veel buskruyt door den constapel-mayor na de molens werd gesonden, om daer gerepareert te werden, is het een oud gebruyk alhier de specien, daertoe gaende, ten laste van het nieuw kruyt te brengen, en daerom sult gy UE. soodanigen gerepareerden poeder niet verder aentrecken, debiterende de artillerye alleen voor het nieuw kruyt en de vatjens, daer het ingestort werd, indiervoegen, gelyk hier voren van de administratien in het gemeen gesegt is: 't melk hout, waer van de kolen gebrand werden, moet UE. een reekening by de boeken geven, voor den incoop debiteren en wederom ontlasten voor soodanige quantiteyt kolen, die ook haere reekening hebben, als'er van hetselve syn gekomen; en alsoo den baes kruytmaeker in April passado is komen te overlyden, by welk geval de effecten aen de molens door gecommitteerdens syn opgenomen, waervan de bevinding UE. ter hand is gestelt, soo sult UE. onder ult°. van die maend, naer luyt de memorie van het overige en te kort gekomene, niet mogen versuymen de behoorlyke in- en afschryvinge te doen, waertoe mynheer

den Directeur Generael al ordre heeft gegeven, debiterende de overgevondene salpeter, broodswavel, etc. aen het buscruyt, als waerop die specien te veel waren afgeschreven, en soo integendeel het geen er te kort is bevonden.

14. Om nu voorts goede afschryving te doen van de geconsumeerde materialen ten laste van de respective reekeningen van oncosten, soo sult UE. nauwkeurig moeten letten, van wat natuur en eygenschap de gedagte consumptie sy, dewyle de gesamentlyke reekeningen der basen UE. dat soo duydelyk niet sullen konnen aenwysen of gy sult er nog al dikmaels na moeten vernemen en hetselve by haer pertinent ondersoeken; behalven dat is de generale consumtie der materialen by haer gemt. reekeningen geconfondeert en onder malkanderen gemengt, en daerom sult gy eerstelyk daervan moeten afsonderen alle hetgene eygentlyk tot de reparatien is verstrekt en uytgegeven, om daervoor de reekening van oncosten by het journael te debiteren, dewyle de gemt. oncosten niet anders dan voor reparatien mogen aengemerkt werden, verstaende onder des ook soodanige verstrecking van goederen, als hier en daer ten behoeve en gebruyke van diverse plaetsen en personen is gedaen, als daer syn de benodigtheden ten behoeve van de negotie pakhuysen en de administratien respective, die niet en konnen verantwoorden, waervan hier boven ook gewaegt is, voorts het gene tot de huyshouding van haer Ed. hoog agtb. hier mogt werden gemaekt en uytgegeven, en wat dies meer de eygenschap van de saek UE. sal komen te verthonen.

15. Wat aengaet de timmeragie, gelyk deselve van de reparatien verscheyden is, soo is se ook van d'oncosten; hierom sult gy in de tweede plaets alle het gene daertoe veroirbert mogte wesen, tot beswaernis van dese rekening brengen en als voren afsonderen, 't welk, soo het niet duydelyk genoeg by de reekening van de basen quame te consteren, als hebbende daervan een groot gebrek, sal het UE. naerstigheyt moeten syn daerna te vragen, opdat dese afschryving na behoren geschiede en niet onder de oncosten geconfondeert mag

werden; hierom is het ook, dat haer Ed. hoog agbt. by haere resolutie van den 19[en] February stanty hebben goed gedagt, dat voortaen, wanneer sekere nieuwe gebouwen werden gemaekt, alle het verstrekte daervan op een apparte reekening by de boeken ingeschreven en vervolgens, als het gansche werk voltoyt sal syn, tot vereffening op de hooftreekening overgeschreven sal moeten werden, gelyke men op het formeren van dese nieuwe boeken daervan al een begin heeft gemaekt met het nieuw equipagie magasyn, waer op UE. dan te letten sult hebben.

16. Ten laste van fortificatien sult UE. by opgemelte reekening der basen aengehaelt vinden, alsse soodanige consumtie van goederen, als tot reparatie, onderhouding, verbeteringe en het maken van nieuwe sterktens is gevallen, insgelyx als boven uyt te sonderen en niet onder saeken van een andere natuur te mengen; hier onder syn ook begrepen de materialen, die tot het branden van calk om de mesnagie voor contant werden ingekogt, te weten het brandhout, coelyloonen, zeesteen, etc., materialen, die juist by de boeken geen reekening konnen hebben en daerom eensklaps ten laste van forticatien te brengen, synde op het eyland de Cuyper tot voortsettinge van de fortificatie op Onrust nu al een geruymen tyd herwaerts veel calk gebrant, onder ander 3000 balys, die men by de vorige boeken heeft ingenomen en by de lopende boeken nog niet en syn afgeschreven, welke quantiteyt calk met believen van de Ed. heer Directeur Generael op het sluyten derselver wel soude konnen verevent werden, om geen embroulje te veroorsaken, hetgeen seer ligt uyt diergelyke oneygen maniere van belastingen in cas subject, gelyk van dese calk, waervan men de regte quantiteyt, uyt het voorschreven hout en steen gebrand, noyt pertinent weten kan, soude konnen ontstaen: belangende de metselsteenen, tot nog toe aen de fortificatien van Onrust geconsumeert, daer voor is steets vier rds. het duysent aen de leveranciers, die deselve daer hebben gebragt, extraordinaire betaelt, waerna UE. de afschryving, gelykse begonnen is, sult moeten reguleren.

17. Voorts sullen UE. tot laste van equipagie van schepen ook maendelyx moeten crediteren alle soodanige materialen, als ten behoeve van deselve alhier werden verstrekt, synde als boven by de reekeningen der basen aengehaelt of te vinden; en dit vorenstaende is alle hetgene ik UE. in opsigte van dese materie weet te seggen; de rest blyft een nauwkeurig onderscheyt aenbevolen, en daerom sal ik overtreden tot iets anders en UE. voor eerst van de lyfeygene van de E. Comp., die hier in groot getal syn, onderrigten, hoe g' sorgvuldig op het eyndigen van het jaer met het sluyten der boeken uyt de reekening van den oppasser Egbert Hendriksz. sult moeten annoteren, hoeveel van deselve overleden en integendeel wederom geboren syn, d'eerste af en d'andere op de hoofdrekening behoorlyk inschryvende; ten anderen moet UE. de slaven, tot soodanigen ouderdom gekomen synde, als daertoe staet, in prys verhogen en het comptoir Batavia daervoor in forma crediteren, waervan de gemelte Egbert Hendrikse t'syner tyd UE. de opgave sal doen. Voorts, soo het mogt gebeuren, dat'er eenige in geschenk van buyten wierden aengebragt, de soodanige moet gy, wanneerse door den Fabryk getaxeert sullen syn, aen de hooftrekening debiteren en de Opperkooplieden des Casteels aenstonts daervan adverteren, ten eynde het quartier by de negotie-boeken daervoor belast mag werden. Wat aengaet de kostgelden en rantsoenen, die aen deselve in het gemeen werden verstrekt, daervan is hiervoren gesproken.

18. Hebbende het onderhout der kettingboeven hetselve aensien, soo dat UE. sig in desen niets hebt aen te trecken, dan dat gy moet besorgen, dat de voorschreven kettingboeven behoorlyk by de daervan synde rollen op haer aenkomste in hare banden werden geregistreert, met uytdrucking, waerom deselve in de ketting syn geslagen, op dat ge, wanneer den tyd van haer bannissement geëxpireert sal syn, aen heeren Commissarissen over het ambagtsquartier, gelyk ook aen het geregte deser stede, wanneer het vereyschen mogte, goet berigt mogt geven, sonder hetwelke geen kettinggangers ontslagen werden; en moet UE. alsdan by de voorschreven rolle duydelyk

aenhaelen, hoedanig, door wie, waerom en op wat tyd sy van haere boeyen werden vry gelaten, gevende aen de Nederlandsche gevangenen t'elkens een bewys en geschrift, door UE. ondertekent, 't sy aen den commandeur van de werff of den capitain van het casteel of wel een ander, daerse onder mogen resorteren, om na de ordre met de sodanige te handelen; en moet UE. in cas van overlyden deselve ligchamen met een briefje aen den dootgraver addresseren.

19. Dese voorsz. onderrigtinge meyn ik genoeg te syn, wat aengaet het houden der boeken van dese administratie; het overige, van gering belang synde en klaer genoeg by het lopent journael onder anderen aengehaelt, sal sig selfs wysen, voornamentlyk soo UE. sig tot het werk komt te appliceren, waer aen ik niet en twyffele; en daerom resteert my nu niets meer dan alleen UE. te adverteren, van wat papieren d'Ed. H^r^. Directeur-Generael en de meer gem. heeren commissarissen van het ambagtsquartier maendelyx moeten bedient werden, op dat haer Ed. van het een en 't ander niet onkundig mogen blyven, en daerom sal voor eerst besorgt moeten werden op het eyndigen der maenden en sulx alle maenden precys, dat mynheer den Directeur-Generael voorsz. een pertinente memorie van den ontfang, consumtie en restanten der materialen en goederen alhier mag toekomen, soodanig opgestelt, als ik UE. gesegt hebbe, item een memorie, synde een omstandige specificatie van de consumtie en den ontfang uyt de reekeningen der basen geformeert, met de saementreckingen daer agter, waervan ik UE. ook ten volle onderrigt hebbe; van welke twee schrifturen hoog gemt. heeren commissarissen ook bedient moeten syn.

17 October. *Instructie voor de Dispenciers van het kasteel Batavia met betrekking tot het boekhouden in Compagnie's provisie-magazijn.*

1. Alsoo tot het houden van goede ordre en het behoorlyk administreren van Comp^s^ effecten het verleden jaer 1691 op

nieuws gearresteert is, dat de mindere administrateurs hier op Batavia, soo der equipagie, artillery, het ambagtsquartier, wapencamer, het ysermagasyn ende medicinale winkel, hunne boeken voortaen in debita forma sullen houden, om jaerlyx met de negotie-boeken deses casteels onder ult°. Aug. te sluyten en volcomen te accorderen;

2. Soo is tot volmaekinge van dat werk nu insgelyx vast gestelt, benevens het graan-magasyn, ook de provisien, onder de Dispensiers berustende, by apparte boeken, soo in qualiteyt als quantiteyt en geldsomme te doen verantwoorden, ten welken eynde het volgende voor eerst tot reglement dienen sal.

3. De dispensiers sullen behalven hun dagelyxe aentekening van uytgift en ontfang, soo als die tot nu toe sonder geldsomme gehouden syn, ook formeren journael en grootboek, in welke eerste onder primo September deses jaers sullen ingeschreven werden in faveur van het comptoir Batavia alle soodanige provisien en andere goederen, als'er onder ult°. Aug. bevorens by de negotie-boeken deses casteels sullen bevonden werden te resteren, soo in qualiteyt, quantiteyt, als geldsomme.

4. Ten welken eynde vooraf, met voorkennisse en ordre van den Ed. heer Directeur-Generael, de restanten van het provisie-magasyn met de negotie-boeken exactelyk sullen geconfronteert en de oneffenheden, soo'er nog eenige mogte syn, alvorens geliquideert worden, wanneer de Opperkooplieden voor het sluyten hunner boeken onder ult°. Aug. deses jaers sullen doen formeren een reekening van het provisie-magasyn, op welke reekening sullen gedebiteert werden alle de restant provisien en andere goederen, onder de administratie der Dispensiers berustende.

5. Van welke restanten de Dispensiers extract in behoorlyke forme sal verleent werden, om daer uyt, als gesegt, hun journael te formeren en die onder primo September aen het comptoir Batavia te debiteren.

6. Waervan dan in het grootboek sooveel apparte reekeningen moeten geformeert werden, als'er bysondere soort van goederen

per restant bevonden syn, 't sy van wyn, bier, boter of diergelyke, opdat alles met des te beter ordre en nettigheyt kan nagespeurt en verantwoort werden; moetende ook geobserveert werden, datter geen catty gewigt van wax, suyker, tammerinde of diergelyke by de boecken ingeschreven, maer die alle in ponden gereduceert werden, tot myding van alle verwerring.

7. De reekening van wax, onder welke tot nog toe alle de kaersen en dammers verantwoord syn, moet ook gesepareert en ook elke soort van den anderen werden gescheyden, sulx hetselve voortaen in drie onderscheyde reekeningen sal moeten lopen, namentlyk wax, waxkaersen en waxe dammers, sooals die by den opneem onder ult°. Aug^{s}. in quantiteyt bevonden syn.

8. Den kaersemaeker sal men ook een reekening by de boecken geven en denselven belasten voor sooveel wax, als hem ten dien eynde verkogt werd, dog hem wederom per reekening van waxkaersen crediteren sooveel waxkaersen, als hy van het verstrekte wax terug leveren sal, het onderwigt telkens op winst en verlies afschryvende.

9. Den cassier sal alle ses maenden eens opbrengen hetgene hy op ordonnantie van den heere Directeur voor het maekloon van kaersen betaelt heeft, welke somme de Dispensiers onder deselve dagtekening ten laste der kaersen in faveur van het comptoir Batavia sullen boeken, alsoo de reekening van kaersen die ongelden dragen moet en waerna het kostende by afschryving of versending reets gereguleert is.

10. De Dispensiers sullen na het inschryven huner restanten, behalven de reekening van het comptoir Batavia, nog formeren de volgende reekeningen, namentlyk:

rantsoenen der heeren vande Hooge Regering,
» ordinair,
onkosten ordinair,
» extraordinair,
» van jagts, hoekers en chialoupen,
» » patsjallings,
» » kleyne vaertuygen,
verstrecking aen 't eyland Onrust,

verstrecking aen de de equipagiewerff,
» » het hospitael,
treyns timmerlieden,
winst en verlies.

11. Op de eerste sal alle maenden afgeschreven werden al hetgene uyt het magasyn, soo aen syn Ed. den heere Gouverneur-Generael als de heeren Raden van India verstreckt werd tot haer Ed. consumptie, met duydelyke specificatie, wat ieder heer in het bysonder genoten heeft.

12. Op ordinaire rantsoenen sal insgelyx maendelyxe afschryving geschieden van alle vivres, die aen respective mindere dienaren der E. Comp. volgens de ordre van den heere Directeur-Generael en het reglement syn verstreckt, op welke reekening mede moet werden afgeschreven, al hetgene aen de respective garnisoenen of buyten posten, Tangerang, Tanjongpoera en Sampora verstreckt werd, die hun behoeften om de drie maenden halen.

13. Op ordinaire onkosten moet gebragt werden eenelyk hetgeen tot dese reekening behoort, namelyk alle vivres, die op ordre van den heere Directeur-Generael tot dese en gene diensten, wagten en posten werden gedistribueert, na maendelyxe gewoonte; en dient alsulx ook gelet, dat in het verstrecken van iets buyten gewoonte sulx op reekening van extra-ordinaire oncosten afgeschreven werd en alsoo ieder op syn eigen reekening komt, gelyk de schifting door den Opperkoopman van Thye de Dispensiers uyt haer verstrecking boeck reets aengewesen is.

14. Alle verstreckingen aen Comp[s] schepen, daer boecken op gehouden werden, moeten na ouder gewoonte maer in het dagelyx memoriael werden ingeschreven, tot dat soodanige schip komt te vertrecken of dat middelerwyl derselver oncosten rekening met het sluyten der negotie-boeken ook vereffent werden moet, wanneer het gansche genot van ieder schip, op afvordering van de Opperkooplieden deses casteels, te samen getrocken en in geldsomme behoorlyck opgebragt sal werden, om de scheeps oncostreekening daer mede tot verantwoording

der scheepsoverheden te belasten, welke opgebragte verstrecking dan onder deselve dagtekening van de scheeps oncostreekening by de dispens boecken op het comptoir Batavia sal werden afgeschreven, om aldaer onder eenen datum ten laste de oncosten van equipagie gebragt te werden.

15. Maer tot afschryving der verstrecking aen mindere vaertuygen syn de drie voorschreven reekeningen geordonneert, namentlyk:

1° oncosten van jagts, hoekers en sloepen, synde soodanige mindere bodems, daerop gene boecken werden gehouden, die gemeenlyk dienen tot het varen op naby gelegene plaetsen, en aen welke gene andere verstreckinge geschied dan voor het getal dienaren, daerop bescheyden, en eenelyk voor den tyd, die men gist, datse sullen uyt syn, waermede hetselve dan ook soo lang moeten rondschieten;

2° oncosten van patsjallangs of de inlandse vaertuygen soo genaemt, die meest gebruykt werden tot het kruyssen op roovers en zeeschuymers, of het bestellen van kleynigheden en brieven na de buytenposten;

3° oncosten van kleene vaertuygen, waeronder de zeylchialoupen verstaen werden, die onder opsigt van den Equipagiemeester op de werff bescheyden syn en veeltyds schielyk werden gedepescheert, tot welkers provisie aen den commandeur of equipagiemeester by voorraet ordinaire verstrecking geschied, en die daer uyt gemelte sloepen by vertrek of versending voor den tyt hunnes uytwesens voorsiet.

16. Op de voorn. drie reekeningen sal dan om de ses maenden, dat is onder ult°. February en ult°. Augusty, jaerlyx tweemaelen afschryving geschieden van al hetgene aen ieder derselver soort in gemelten tyd op ordonnantien van den heere Directeur Generael sal wesen verstreckt, ende waeraf middelerwyse geen andere aentekening behoeft gehouden dan soo als reets in het memoriael in usantie is: behoudens dat in het journael ook duydelyke specificatie geschiede van de respective verstreckingen aan ieder in het bysonder.

17. Welk memoriael en verdere aenteken boeken niet te min in deselve ordre en forme moeten gehouden werden als te voren, om by het defect der voorname boeken (die gemeenlyk 2 à 3 maenden ten agteren staen) altyd te konnen sien den staet en gelegentheyt der gedane verstreckingen.

18. Op de andere twee rekeningen van verstrecking aen het eyland Onrust en verstrecking aen de equipagie werff sal uyt het memoriael om de ses maenden onderscheydelyk afgeschreven werden alle hetgene aen ieder in dien tyd tot provisie voor de ambagts-gesellen en zeevarende, aldaer bescheyden, werd gedistribueert, waer af soo wel den baes op Onrust als den Equipagiemeester geordonneert is consumtieboekjes te houden, om te konnen sien of de provisien ook behoorlyck verantwoort en uytgedeelt syn.

19. Op de reekening van het hospitael moet maendelyx afgeschreven werden alle het gene aen den hospitalier tot defroyement der sieke Comp[s]. dienaren uytgegeven werd.

20. De reekeningen van treyns timmerluyden sal eenelyk dienen, om daerop alle ses maenden uyt het memoriael af te schryven, het geen aen de scheepstimmerlieden, op de onderlegger bescheyden en tot het repareren der schepen, hier ter rhede leggende, dagelyx dienst doende, maendelyx werd gedistribueert, met specificatie, wat vivres ieder maend aen deselve is verstreckt.

21. By verstrecking aen eenige mindere administratien, in den hoofde deses genoemt, die insgelyx formele boecken houden, sal soodanige administratie by de dispens-boeken ook een reekening gegeven werden, om daerop onder den datum der verstrecking of ten eynde ieder maend af te schryven het genotene, waeraf dan aen den administrateur sal verleent werden extract-journael, om hun selve daervoor weder aen het provisiemagasyn te belasten, waeraf alle ses maenden onderlinge confrontatie moet geschieden, om de accorde te gaen, wanneer dan met het sluyten der boecken de verstrecking aen yder administratie-rapport op het comptoir Batavia sal afgeschreven werden, welkers tegendeel moet geschieden, by aldien de Dispensiers van andere administrateurs hebben genoten.

22. Dog welke belasting en ontheffing eenelyk te verstaen is op goederen van eenig belang, dog kleynigheden synde, die selden voorvallen, of verstrecking ten dienst der negotie-pakhuysen, sal sulx maer ten eersten op de ordinaire maendelyxe oncosten werden vereffent.

23. De Dispensiers sullen by ontfang van vivres of eenige andere goederen van eenige plaetsen, het sy Patria of de Indiase comptoiren, gene inschryving mogen doen, dan het geen hun by extract uyt de factuur van het schip, waermede die aengebragt syn, door de Opperkooplieden verleent en by den Negotie-boekhouder ondertekent, sal werden opgebragt, hetgeen sy ook soodanig sonder de minste verandering sullen moeten inschryven, schoon'er iets te kort mogt komen, welk te kort komende, dat somtyts op de vaderlandse cargasoenen voorvalt, na de gelegentheyt der saek, na voorgaende ordre van den heere Directeur-Generael, weder op het comptoir Batavia sal werden afgeschreven, om hetselve wyders met het generael te liquideren.

24. Maer by het ontfangen eeniger provisien uyt het Patria, die by de factuur niet bekent en staen, gelyk mede wel gebeurt, sullen de Dispensiers daeraf, na ontlossing van het schip, aenstonts kennisse geven aen de Opperkooplieden, om alvorens te ondersoeken, of er ook eenig abuys by de extract factuur mogt ingeslopen syn; soo neen, sal dat over ontfangene, na voorgaende beraming der prys, ingeschreven en aen het comptoir Batavia goet gedaen werden, om het generael daervoor te konnen crediteren.

25. Dog alle leccage op natte waren en onderwigten op pond goederen sullen, na voorgaende verklaring door expresse gecommitteerdens en speciael bevel van den heer Directeur-Generael, op reekening van winst en verlies werden afgeschreven sonder geldsomme, alsoo de prysen van alle restant vivres by verstrecking of versending, by een apparte prys-courant opgestelt, daerna gereguleert syn, dat ook de ordinaire vervulling en onderwigten daer mede geëgalueert blyven.

26. Welke prys-courant, by den heere Directeur-Generael met alle omsigtigheyt opgestelt synde, de Dispensiers ook

prompt en sonder eenige verandering sullen moeten opvolgen; dog by aldien door swaerder belasting, extraordinaire leccage of diergelyke toevallen al eenige verandering in de prys-courant requireerde, sal sulx egter niet mogen geschieden dan op speciale ordre van gemelte syn Ed.

27. By het versenden van vivres, etc. na de buyten plaetsen en comptoiren van India sullen de Dispensiers 't selve, aenstonts na de afscheping, in een apart memoriael in geldsomme inschryven en daeraf vervolgens een ondertekent afschrift verleenen aen d'Opperkooplieden deses casteels om daer uyt de facture vervolgens te konnen opmaken.

28. Welke te verlenen extracten, soo wel by die van de negotie als de Dispensiers, sullen moeten afgeschreven werden op ordinair kleen formaet papier, onafgesneden, niet minder als eenmael en niet op alderley slag van stucken en cartabellen, om wedersyts in een appart boekje by den anderen gebonden te werden, en als het requireert, altyt met den anderen te konnen confronteren.

29. Hoedanige confrontatie tusschen het provisie-magasyn en de negotie sal geschieden alle ses maenden, te weten: twee maelen in het jaer, soo dra wedersydse boecken soo ver effen en in het grootboeck overgedragen syn, dog by vertwyffeling sal de confrontatie ten eersten moeten geschieden, omme alle defecten voor te komen.

30. Ontrent den maendelyxen verkoop van vivres, soo ook het geen by openbaer beckenslag gemynt werd, sullen de Dispensiers hebben te letten, datse gene afschryving doen, dan na voorgaende confrontatie met den Cassier, dat hy die penningen ontfangen en ook soodanig by syn memoriael ingeschreven heeft, wanneer gemelte afschryving gerustelyk op het comptoir Batavia geschieden kan, om de cassa in faveur van het provisie-magasyn voor het verkogte en gemeynde by de negotie-boecken vervolgens te debiteren.

31. By het sluyten der dispens-boeken sullen na voorgaende confrontatie met de negotie-boeken op het comptoir Batavia werden afgeschreven alle de hooft reekeningen van verstreckingen

hiervoren gemelt, wanneer ook aen hetselve comptoir in een apparte post sal goet gedaen werden 't geen in den tyd van 12/m. op de verkogte vivres is gewonnen, met duydelyke onderscheydinge, wat op ieder soort is geadvanceert, gelyk integendeel het verlies op dese wyse ten laste do. comptoir sal werden afgeschreven.

32. Op gelyke wyse sullen de Dispensiers ook handelen met het debiteren en crediteren van het comptoir Batavia, ontrent het verstreckte ende genotene van en aen de mindere administrateurs, mits datse alvorens met deselve sullen hebben geconfronteert en volkomen accorderen.

33. Waarmede dan geoordeelt werd de Dispensiers, soo veel het houden der boecken belangt, vooraf tot hun narigt gedient syn, edog sullen deselve hun by vertwyffeling aen de Opperkooplieden deses casteels adresseren, om met derselver advys de post, in twyffel getrocken, te reguleren na de ordre van het boeckhouden, en soo als die met de negotie-boeken best over een te brengen sal syn, om alles in een nette ordre en geschicktheyt te houden.

17 October. *Instructie voor de Administrateurs van Compagnie's graan-magazijn.*

1. Dewyle nu aen alle administrateurs geordonneert is de boekjes van hare administratie in debita forma te houden, sal het ook dienstig zyn tot volmaking van dat werk, dat van het graen-magasyn ook apparte boekjes werden geformeert, om deselve jaerlyx met de negotie-boeken deses casteels onder ult°. Augusty te sluyten en daermede volcomen te accorderen.

2. Om welk werk dan met goede ordre te beginnen, sal aen de administrateurs uyt het negotie-journael verleent werden extract nopende de restanten van rys, pady, tarruw, etc., tot hun verantwoordinge by het graen magasyn berustende onder ult°. Augusty deses jaers, soo in quantiteyt, qualiteyt als geldsomme.

3. Waer uyt dan onder primo September het journael sal geformeert werden, debiterende ieder soort by een apparte reekening in het groot boeck aen het comptoir Batavia, conform het selve verleende extract, waerna by de Bataviase negotieboeken onder ult°. Augusty voornoemt ook sal geformeert werden een reekening van het graen magasyn, om deselve in gelyke somme te belasten voor 't geen onder dien datum by gemelte magasyn sal hebben geresteert, sullende dan tot vervolg derselve boekjens by het grootboek moeten werden geformeert de volgende reekeningen, namentlyk:

1°. genot der heeren van de Hooge Regering, waerop maendelyx sal afgeschreven werden alle hetgene die maend, soo by syn Ed. den Gouverneur-Generael als de heeren Raden van India genoten werd, onderscheydentlyk ieder in het besonder;

2°. rantsoenen ordinair. Op dese reekening moet insgelyx afschryving geschieden van hetgeen maendelyx aen de respective dienaren van de Ed. Comp^e^., 't sy pennisten, ambagtsgesellen of militairen, tot voldoening hunner rantsoenen op ordonnantie van den heer Directeur-Generael werd verstrekt, daer onder mede gerekent de buyten posten Tangerang, Sampora en ook Tandjongpoera, als het voorvalt, die hun behoeften om de drie maenden halen;

3°. onkosten ordinair, op welke reekening afschryving geschieden moet van het geen maendelyx op ordre als voren of na gewoonte werd verstreckt, daer onder specialyk begrepen Comp^s^. slaven en kettinggangers;

4°. onkosten extraordinair, welke reekening ten principalen dient om daerop af te schryven al hetgeen buyten gewoonte en speciael tot onderhout en gastos van inlandse groten, gesanten en andere vreemdelingen of bandyten werd gedestribueert;

5°. het hospitael, waerop al mede in wyse als voren maendelyxe afschryving moet geschieden van hetgeen aen den hospitalier tot onderhout der sieke Comp^e^. dienaeren sal verstreckt werden;

6°. oncosten van jagts, hoekers en sloepen, synde doorgaens soodanige vaertuygen, waerop geen formele boecken werden gehouden en die maer genieten voor soodanig getal koppen, als daerop bescheyden syn, en alsulcken tyd, als men gist, dat deselve sullen absent syn;

7°. oncosten van pantsjallangs of de inlandse vaertuygen soo genaemt, meest gebruykt werdende tot het kruyssen of het bestellen van kleynigheden en brieven op de bygelegene comptoiren;

8°. oncosten van kleene vaertuygen, waer onder de zeylchialoupen en mindere vaertuygen verstaen werden, die onder den commandeur op de equipagiewerff bescheyden syn, voor welke dito commandeur specialyk sorgt en, by schielyke afsending, dito bodems uyt de ontfangen provisie voor den tyd hunnes afwesens voorsiet;

sullende op vorenstaende drie reekeningen, alle ses maenden eens, uyt de dagelyxe aentekeningen afschryving geschieden van het geen voor ieder soort in voorschreven tyd verstreckt is, dog met duydelyke onderscheyding aen welke, in wat maend en hoeveel ieder in het besonder genoten heeft;

9°. de equipagie werff en het eyland Onrust, op welke reekeningen mede moet gebragt werden het maendelyx verstreckte voor de ambagts gesellen en zeevarende, op deselve respective bescheyden, waeraf soowel den commandeur als den baes op Onrust aenbevolen is consumtie-boekjes te houden, om te weten of alles wel na de ordre van d'E. Comp. verorbert is.

4. Maer van alle verstreckingen, die aen Comp^s schepen geschiet, daer formele boeken op gehouden werden, sullen de administrateurs, gelykse van outs gewoon syn, nette aentekening houden van het geen successive aen deselve op ordonnantie van den heer Directeur-Generael verstreckt werd, tot tyd en wylen, dat soodanigen schip elders na toe gesonden werd, wanneer sy al het verstreckte op afvordering aen de Opperkooplieden deses casteels sullen opbrengen, soo in qualiteyt, quantiteyt als geldsomme, om in de oncost-reekening hetselve

schip ten laste gebragt en onder deselve dagteekening by de boekjes van het graen-magasyn ten laste het comptoir Batavia afgeschreven te werden.

5. Dog soodanige schepen met het uyteynde van Augusty hier ter rhede continuerende, sal het verstreckte met het sluyten der boeken evenwel op het comptoir Batavia werden afgeschreven, dog yeder schip met apparte post, om des te gevoegelyker met de negotie-boeken te konnen confronteren. Welke confrontatie sal moeten geschieden 2 maelen des jaers, te weten onder ult°. Feb. en ult°. Aug., soodra wederzytse boeken tot dien tyd sullen vereffent syn, om alle ingeslope abuysen tydig te konnen redresseren.

6. By het opstellen der prysen nopende de verstreckte of de te versendene granen, sullen de administrateurs sig promptelyk hebben te reguleren na de prys-courant, daerop reets met omsigtigheyt beraemt en soodanig gereguleert, dat daeruyt ook kan vergoet werden de ondermaet en onvermydelyke leccage, op de granen vallende, en in welk prys-courant ook gene verandering sal mogen werden gemaekt dan met speciale ordre en voorkennisse van den heere Directeur-Generael, schoon sulx door vermindering of verhoging der prys van de ingekogte of ontfangene granen al requireren mogt, daeraf sy syn Ed. dan ook tydig berigt sullen moeten doen.

7. By den ontfang eeniger granen, die van buyten aencomen, sullen de administrateurs geen inschryving mogen doen, dan uyt hetgeen hun by extract-factuur door de Opperkooplieden deses casteels sal werden ter hant gestelt, het gene ook soodanig en sonder eenige verandering sal moeten werden geboekt om met de negotie te accorderen.

8. Dog de ondermaet of leccagie, welke op soodanige lading mogt vallen, sullen d'administrateurs, na voorgaende speciale last van den heer Directeur-Generael, sonder geldsomme op winst en verlies afschryven, op hoedaniger wyse insgelyks moet gehandelt werden met de jaerlyxe leccagie.

9. Ook sullen de administrateurs, soo by incoop als vercoop van eenige granen, gene in- of afschryving mogen doen, dan

na dat sy maendelyx met den cassier sullen hebben geconfronteert en met den anderen accorderen tot voorkoming van verwerring.

10. By het genieten van eenige goederen van andere administratien, 't sy schoppen, matten, goeny, ballastmantjes of iets diergelyx, sullen die van het graen-magasyn ten uyteynde van yeder maend daeraf een extract vorderen, om soodanige goederen daervoor by hun boekjens te belasten en de administratie, daer sy 't selve van genoten hebben, te crediteren, welkers tegendeel geobserveert werden moet, by aldien sy iets aen andere administrateurs mogten hebben verstreckt.

11. En werd hiermede geoordeelt de saeke nopende het houden van de graen-boekjes reets duydelyk aengewesen te syn, dog sullen de administrateurs hun by vertwyffeling in het ontwerpen eeniger posten sig addresseren aen de Opperkooplieden deses casteels, ten eynde alles in geschikte ordre en op denselven voet als de boeken der andere administrateurs gestelt en vervolgt werden.

4 November. *Verbod voor Inlanders en Chinezen tegen het in brand steken van scheeps-wrakken, aanwezig aan de oost-zijde van de groote rivier, en tegen het stelen van ijzerwerk uit die wrakken.*

De Regering had de rompen van ettelijke afgevaren schepen aan de oostzijde van de groote rivier aan den grond doen halen om het toenemen van de zich aldaar vormende bank of zand-plaat tegen te gaan, vermits de rivier »binnen wey»nich jaeren scheen onbequaem te sullen werden omme met »chialoupen, sampangs ofte ander cloeck vaartuygh te bevaeren."

De poenaliteit was »als dieven aen den lyve strengelyck »gestraft ende in de kettingh gecloncken te worden."

11 November. *Bepaling, dat jaarlijks alle maten en gewigten van de Regering door eene commissie moesten worden nagezien en geijkt.*

Deze commissie bestond uit twee gecommitteerde leden uit den Raad van justitie en uit de Schepensbank, alsmede uit den ijkmeester.

21 November. *Uitschrijving van een algemeenen vast- en bede-dag wegens het aanstaande vertrek van de retour-vloot.*

19 December. *Bepaling van den prijs, tegen welken men in Compagnie's ijzer-magazijn en ambachts-kwartier te Batavia goederen kon verkrijgen.*

Eene prijs-courant dier goederen was door den Directeur-generaal opgemaakt.

Met $^3/_4$ pct. advans voor de Regering kon men »op voor-»gaande ordonnantie van den heer Directeur-generaal", volgens die prijs-courant verkrijgen grove goederen, zooals ijzer, staal, slotplaten, koper, lood, tin, spiauter, blik, Koromandelsche vloersteenen, zerken, drempels, Hollandsche klinkers en tichelsteentjes, enz.

Voor gereedschappen en spijkers moest men 1% advans betalen.

24 December. *Verklaring, dat, evenals vroeger, vergund bleef, zoowel aan Bataviasche, als aan »Oosterse" burgers en ingezetenen:*

1° de vaart van Batavia (over Java's Oostkust en Makasser) naar Ambon, Banda en Ternate;

2° de vaart van Ambon, Banda en Ternate naar Batavia, zonder ergens onder weg aan te landen;
»alles met vaertuygen van 30 lasten en daar boven";

3° de vaart van Ambon, Banda en Ternate naar Makasser, mits met vaartuigen minstens 25 lasten groot.

Verbod voor de perkeniers op Banda schepen uit te rusten.

Verbod voor de Bandasche burgers naar Timor en de Z. W. eilanden te varen.

31 December. *Bepaling, dat sirih-planters* 3/4 *rijksdaalder in plaats van* 1 *rijksdaalder per* 1000 *sirihstokken aan den pachter moesten betalen.*

Bepaling, dat rondventers langs straat van porcelijn de maandelijksche winkel-pacht in plaats van de dagelijksche dubbeltjes-pacht aan den pachter van de groentekramen moesten betalen.

Bepaling, dat thee-verkoopers vrij zouden zijn van de maandelijksche pacht der winkel-waren, maar daarentegen waaggeld zouden moeten betalen bij elken verkoop, groot of klein.

1693.

6 Maart. *Bepaling, dat de boekjes en verdere documenten van den »generalen ontfang" jaarlijks met elkaar en met de negotie-boeken moesten worden geconfronteerd.*

Zulks geschiedde reeds ten aanzien van de bescheiden van andere administratiën.

13 Maart. *Gangbaar verklaring van ongestempelde dukatons tot* 11 *schellingen het stuk.*

Deze waarde-bepaling kwam overeen met die, welke vóór de uitvaardiging van het plakaat van 3/7 September 1686 gold. Bovendien hadden Heeren XVII^nen in hun schrijven van 17 December 1690 »niet duysterlyk" te kennen gegeven, dat dukatons niet voor 12 schellingen mogten ontvangen en uitgegeven worden.

»Mancquement van payement in Comp^s cassa" was de aanleiding voor dezen maatregel.

$\frac{17}{31}$ Maart. *Boete op het te laat ter kerke komen van bruid en bruidegom bij het voltrekken van hun huwelijk.*

Vóór het derde »geluy" moesten zij in de kerk aanwezig zijn, indien zij niet wilden vervallen in eene boete van 10 rijksdaalders, zoo het huwelijk in de »Duytse" kerk werd voltrokken, of van 5 rijksdaalders, bijaldien zulks in de Portugesche kerk plaats vond.

Deze boete, geheven ten voordeele van de Diaconie, is uitgedacht »tot soulaes ende sustentatie van de armen-middelen", welke in 1692 met 1575: 22 rijksdaalders waren achteruit gegaan.

Slaven bleven »exempt" van de boete.

Als eene curiositeit wordt hier aangeteekend, dat dit stuk eerst den 8sten Februarij 1716 ter kennisse van den Raad van justitie te Batavia gebragt en in het plakaat-boek van dien Raad opgenomen is.

$\frac{\text{26 Mei.}}{\text{6 Junij.}}$ *Boete van 25 rijksdaalders op het gebruiken eener »karos" bij het aanteekenen der geboden op het stadhuis en het trouwen in de kerk, »soo wel in 't eerste, »als in het laatste geval, voor yder karos", ten voordeele van de Diaconie.*

Niet alleen zucht tot »sustentatie der armen-middelen" (welke reeds twee jaren achtereen tekort waren geschoten), maar ook »de ongereguleerde maniere van doen van verscheyde, »soo Comps dienaeren, als borgers in 't gebruyck der carossen" gaven aanleiding tot het vaststellen dezer boete.

Vrijgesteld bleven:

de leden van de Hooge Regering,
hunne familie,
de leden van de beide collegiën van justitie,
oud-leden dier collegiën,
opper-kooplieden,

kapiteinen en »die hooger van qualiteyt in dienst der E. »Compagnie zyn ofte, geweest zynde, van haer dienst »met genoegen vande Hooge Regeeringe ontslagen zyn",
predicanten,
burger-kapiteinen, actieve en »affgegaene."

Ook dit stuk is eerst den 8sten Februarij 1716 ter kennisse van den Raad van justitie te Batavia gebragt en in zijn plakaatboek geïnsereerd.

17 Julij. / 11 Augustus. *Bekendmaking, dat »met het merk van een kleyn »ruytertje, naer de slinker hand rydende", gestempelde Soeratsche zilveren ropijen binnen het gebied der Compagnie gangbaar zouden zijn tegen* 28 *zware stuivers.*

Gebrek aan »payement" in Compagnie's kas was wederom de oorzaak van dezen maatregel, maar in hare bekendmaking deelde de Regering aan het publiek slechts mede, dat de maatregel genomen werd »om gewichtige redenen ende goede »insichten."

Het stempelen geschiedde ten overstaan van gecommitteerden uit den Raad van justitie en uit Schepens-bank; en de waarde-verhooging, omdat anders de ropijen »ten eersten »vervoert souden werden."

Ongeveer 100,000 stuks werden op die wijze in de wandeling gebragt.

Niet gestempelde ropijen behielden de waarde van 4 schellingen of 24 zware stuivers.

21 Julij. *Bepaling, dat, te beginnen met* 1° *September* 1693, *de Kassier van de groote kas zoude betalen de maandelijksche tractementen van de predikants-weduwen, van de Mardijker burger-officieren en van de inlandsche hoofden, »die geen gagie buyten dat genot winnen", zoomede de kostgelden van de ketting-gangers en de tractementen van de stads-vroedvrouw en van de binnenmoeder van het vrouwen-tuchthuis.*

Vroeger geschiedde zulks deels door den Kassier van de groote kas, deels door dien van de kleine kas, deels door den kapitein van het kasteel Batavia, welke »ongereguleerde maniere »van betaling" tot allerlei »confusie" aanleiding gaf.

Uit de kleine kas der »subsidie gelden" zoude voortaan alleen betaald worden het kostgeld van »alle soodanige per- »soonen, die by d'E. Comp. gagie winnen."

De kapitein van het kasteel werd geheel »g'excuseert."

Reeds vroeger werden uit de groote kas jaarlijks betaald »het ordinaire pensioen aan de praedicante weduwen, item het »tractement van de borgerwagt, gagie der inlanderen en »diergelyke uytgiften", welke gewoonte bleef bestaan.

19 Augustus. *Regelingen, getroffen met den veerman van het Lazarus-huis op het eiland Purmerend.*

Het maandelijksche loon van dien veerman, 42 rijksdaalders bedragende, werd tot 32 rijksdaalders verminderd, maar daerentegen werden hem de navolgende »prerogativen" toegestaan:

1. Sal den veerman syn gewonelyke vragt van water en provisie, tot het Lazarus-huys nodig, sonder meer, hier op Batavia aen de werff en Comp^{s}. maguasynen innemen en naer Purmerent voeren, dog het water voor syn vertreck selfs van de waterplaets halen of doen halen.

2. Sullen de buyte, nog binne regenten denselven niet mogen dwingen om te ontyde, als 't haer gelege komt, te varen of geladen synde, naer haer of iemand anders te wagten.

3. Maer sullen sy en alle de inwoonders van het Lazarushuys, wanneer de veerman gereet is en anders niet, mede varen en dat vry en voor niet, heen en weder.

4. Alle vreemde lieden, die in gem. Lazarus-huys niet en woonen, van wat qualiteyt sy ook wesen mogen, sal den veerman niet vragt vry behoeven over te voeren, maer sal ieder van deselve voor het heen en weder varen moeten betaelen vier sware stuyvers, sonder van de regenten daerin beknibbelt of

verkort te mogen werden, onder wat pratext het ook soude mogen wesen.

5. Het vaertuyg, met syn ordinaire vragt aen gem. eyland g'arriveert synde, sal ten eersten sonder ophoudinge van syne ladinge gelost moeten werden.

6. Geen buyte, nog binne regent, nog iemant uyt het voors. huys, sal den veerman mogen constringeren om tot syn particulieren dienst of affaires te eeniger tyd na Onrust of elders heen te varen, als met de vrye wil van den veerman.

7. Wanneer 't volk van den veerman ergens in mogte misdaen hebben, sal daerover aen hem of, na exigentie van saeken, aen de buyte regenten moeten geklaegt werden, om die gepecceert hebben de vereyschte straffe te doen erlangen.

8. Den veerman sal voortaen geen hoger salaris mogen genieten, als twee en dertig ryxd. ter maend.

9. En sal het aen den veerman staen het veer, wanneer hy daervan uytscheyden wil, aen een ander over te transporteren, mits dat het geschiede onder approbatie van de Regeringe.

10. Voorts sal met het vaertuyg van meer gem. veerman door hem, de syne of iemant anders aldaer niet mogen aengebragt werden, als goede eetbaere whaeren, groente, etc., maer geensints eenige oliekoekjes of diergelyk geback, veel min eenige afgekeurde snoeperyen en tegens de gesondheyt strydende whaeren, gelyk mede geen arrack of andere stercken drank, welk verbod niet alleen verstaen werd ten regarde van den veerman en syn vaertuyg, maer ook van alle andere personen en vaertuygen, sulx de buyte en binne regenten sullen moeten besorgen, dat door niemant iets van het verbodene werd aengebragt."

Op 5 October 1695 is het loon van den veerman nogmaals verminderd tot 25 rijksdaalders.

21 Augustus. *Vergunning aan een »Moor" in revisie te komen van zeker, in zijn nadeel door den Raad van Justitie te Batavia geveld vonnis.*

Deze vergunning is door de Hooge Regering verleend, onder voorwaarde, dat de requestrant in handen van den Secretaris van den Raad van Justitie zoude consigneren »de boete van fol revisie."

25 Augustus. *Voorschriften nopens de »inschryving en »verantwoording van nalatenschappen van Compagnie's »dienaren."*

»Is goet gevonden en verstaan, dat de respective zoldy-boekhouders, soo te lande, als op de schepen, voortaan voor de contanten, die by eenige overlede Comp^s. dienaren nagelaten en van hare goederen by verkoop geprocedeert werden, de reekeningen van de overledene tot 60 ligte stuyvers de reaal sullen moeten crediteren en het Comptoir generaal daer voor debiteren om by de negotie-boeken van soodanige comptoir, alwaer deselve werden overgegeven, ten faveure van het Comptoir generael en tot laste van de cassa te werden aangetrocken; mits dat men, soowel by de zoldy-, als negotie-boeken (en wel principalyk mede onder de zoldy-reekeningen van den overledene) sal moeten noteren, dat de erffgenamen egter in het vaderland geen meer sullen hebben te pretenderen dan realen van 50 stuyvers ieder; gelyk het Opperhooft van het zoldy-comptoir by desen wel expresselyk werd gelast het voorenstaande — en wel voornamentlyk dese gerequireerde notitie — niet alleen hier aan land en op de schepen te doen observeren, evenals de ordre naar alle andere comptoiren van hier ook sal afgaan, maar ook dat hy alle zoldy-boeken en reekeningen, die van elders werden ontfangen, telkens accuraat sal moeten doen nasien, of daar by de notitie volbragt is ofte niet, om in cas van neen hetselve alhier nog te vervullen, principalyk mede onder de zoldy-reekeningen, die met procuratie na het vaderland werden overgemaekt, omdat de Heeren Meesters by betalinge daerop souden reflecteren."

Deze bepaling staat in verband met het slot der resolutie van de Hooge Regering van 25 Mei 1670 en met de missive van Heeren XVII^{nen} van 26 April 1668.

4 September. *Last op de Weeskamers der buiten-kantoren hare weesboeken jaarlijks naar de Weeskamer te Batavia op te zenden.*

Van ouds was zulks gebruikelijk, maar die goede gewoonte begon te verflauwen.

Waar op de buiten-kantoren geene Weeskamer bestond, moest men de testamenten van overledenen overzenden, onder mededeeling van alwat ter kennisse van de Bataviasche Weeskamer competeerde, welke laatste in de gelegenheid moest zijn, des vereischt, aan belanghebbenden inlichtingen te verstrekken.

8 September. *Wijziging van art. 14 der instructie van Boedelmeesteren.*

Ingevolge dat artikel bleven de vrouwen, wier gelden Boedelmeesteren beheerden, levenslang onmondig, — eene bepaling, welke tot allerlei moeijelijkheden en onbillijkheden aanleiding gaf en bovendien »t'eenemael strydig was met het oogwit der »Ho: Regering om d'E. Comp. van alle overtollige gelden à »deposito en wel voornamentlyk der Chinesen en onchristenen »te ontlasten."

De Regering zag zulks in en magtigde daarom Boedelmeesteren, »wanneer een Chinese of wel een andere onchriste »dogter, die eenig goed onder hare sorge staande heeft, tot »den ouderdom van vyff en twintig jaren sal gekomen wesen »en by haer geoordeelt werd bequaam te zyn om haer goed »te administreren ofte wel, dat sy komt te trouwen, aan de»selve dogter het capitael, haer competerende, uyt te mogen »keren en te behandigen, even als by de Weesmeesteren on»trent of ten regarde van de verdere ingesetenen werd ge»practiseert."

De Regering meende, dat de oude bepaling gemaakt was, omdat toen »de Chinese gemeente, soo wel niet als tegen»woordig gevestigt zynde, de Regering ter opbouwing van »deselve voor eenen tyd eenige saken heeft moeten restringeren."

De tijden echter waren inmiddels veranderd; de Chinesche vrouwen waren in 1693 »soo verre gekomen, datse hare »middelen selve soo wel konnen administreren als de mannen »de hare, voor dewelke sy in regten en daar buyten selve »als borge haer komen te institueren."

15 September. / 13 October. *Toekenning van het uitsluitend regt op het verhuren van rouw-mantels binnen en buiten de stad Batavia aan de weduwe M. Gadé, geb. Overduyn.*

De huurprijs voor een mantel werd door de Regering bepaald op 1½ rijksdaalder.

Wie zich verstoutte rouw-mantels te verhuren, zoude voor elken mantel, ten behoeve van de armen, telkens betalen eene boete van 3 rijksdaalders.

De vroegere verhuurders moesten binnen 14 dagen hunne rouw-mantels brengen bij de kerkmeesters om, »wanneer »deselve van de veryste bequaemheydt en conditie by haer »werden geoordeelt en sy, verhuurders, dat soodanig mede »begeeren, aan voorn. wed. overgeleevert te werden voor de »helft van de huur-penningen gedurende den tydt van een jaar."

Op den 21sten Maart 1702 is hetzelfde »beneficie" verleend aan de weduwe van een lid in den Raad van justitie.

25 September. *Last op Boedelmeesteren en Weesmeesteren jaarlijks, »wanneer den tyd verschenen was, dat »den intrest op de capitalen van haere administratie »moest afgerekent worden", aan de Regering op te geven, »hoe veel 'er van de rentelose capitalen afgegaan »ofte by gekomen mogte wesen."*

Zulks werd bepaald, »ten eynde daarop de ordre voor den »Negotie-boekhouder tot de nodige reflexie in de afrekeninge »van den intrest soude konnen volgen en de zake dus buyten »eenige confusie gehouden werden."

29 September. *Bepaling, dat de opvarenden van de Compagnie's jachten en pentjalang's te Soerabaija hetzelfde kostgeld en rantsoen zouden genieten, als die te Batavia.*

De Regering had bespeurd, dat de »gastos" te Soerabaija »eens soo veel als op Japara en alhier op Batavia" beliepen.

29 September. *Regeling, van de rantsoenen der Compagnie's dienaren en slaven op het eiland Onrust, alsmede van het tractement der »Treyns timmerlieden, »op de rhede [Batavia] bescheyden."*

De Regering vereenigde zich ter zake met de navolgende regeling, ontleend aan een berigt van den Directeur-generaal:

1. De gewoonte van de rantsoenen op Onrust is tot nog geweest, dat den baes, meesterknegts, cranckbesoeker, onderkoopman, adsistent, chirurgyns, smit, bottelier, constapels en quartiermeesters hun kostgeld, nevens andere dienaren, hier aen land hebben genoten en de verdere timmerlieden, smits, matrosen en andere minder bediendens van Comp[s] rantsoenen syn gespysigt, 't welk ook als nog, na ondersoek en advys van den equipagiemeester, soodanig voor nutst en dienstigst werd geagt te continueren, sulx alleen schynt van noden te syn, ontrent dit een en ander een gereguleertheyt, even als ontrent de schepen is verstaen, te beramen en vast te stellen, 't welk dan kortelyk in deser voegen UEd[s]. werd voorgesteld, omme daerop derselver besluyt en goetvinden tot narigt te mogen erlangen.

Op Onrust syn jegenwoordig de volgende officieren, die kostgeld genieten en daer benevens ook ieder haer rantsoen rys, 't welk niet tegens het reglement of de reden, hoewel in het regart der rys van sommige boven de rantsoenen hier aen lant excedeert, als:

1 Baes, geniet aen kostgeld.......	13	realen	van 38	sts.
1 Eerste meesterknegt der timmerlieden.................	6	»	» id.	»
1 Onderkoopman, soldy en consumptie boekhouder, die ook de schepen helpt meten..........	6	»	» id.	»
1 Adsistent.......	4	»	» id.	»
1 Opperchirurgyn..............	6	»	» id.	»
2 Onderchirurgyns, ieder.	3	»	» id.	»
1 Baes smit..................	6	»	» id.	»
1 Tweede m^r. knegt der timmerlieden.	4	»	» id.	»
1 Quartiermeester op de boot.....	3	»	» id.	»
1 Cranckbesoeker..	6	»	» id.	»
1 Constapel...................	4	»	» id.	»
1 Constapelsmaet..............	2	»	» id.	»
1 Bottelier....................	4	»	» id.	»

2. Welke hun kostgelden en rantsoenen van wyn en rys, ieder voor het syne, soude konnen behouden; maer, omdat'er in de provisien van vlees, spek, arrack, rys, oly, sout, etc. voor het andere Europese volk en slaven geen ordre, maer alleen by de roes tot nog toe verstreckinge gedaen is, soo souw men sulx, nevens de nodige en ordinaire ververschinge voor deselve, soo met als buyten dese officieren konnen reguleren in manieren, als volgt, en dat na het getal der coppen, die jegenwoordig, buyten voor aengehaelde officieren, ongeveer 140 Europeen en 250 slaven en slavinnen uytmaken, welke Comp^s slaven en slavinnen, nevens en in gelykheyt met de verdere in het ambagtsquartier, ook nog als van outs kostgeld genieten, te weten:

de mans..................... $^1/_2$ rd^s.
de vrouwen .... $^3/_8$ »
en de kinderen, groot en kleen $^1/_4$ en $^1/_8$ » ieder ter maend.

Vleesch. Voor ieder Europeesch dienaer buyten genoemde gequalificeerde des daegs:

2 ℔ en dat voor 13 dagen der maend.

Item nog 50 ℔ voor extraordinaire consumptie des maends.

Speck. Voor ieder Europees dienaer, buyten genoemde gequalificeerde, des daags:
$1\frac{1}{3}$ ℔ daegs en dat voor 9 dagen.
Item, nog in een maend een halff vat voor extraordinaire consumtie en voorvallen.

Rys. Voor ieder Europees dienaer:
4 gantings ter maend, om den swaren arbeyd, alsoo alle andere dienaren alhier, buyten alleen de kettinggangers, niet meer als 3 gantings à $13\frac{1}{3}$ ℔ ofte 40 ℔ ieder ter maend genieten.
Item, voor alle Comp[s] slaven, slavinnen en inlandse werklieden aldaer, ieder 3 gantings ter maend,
en dan nog voor extraordinaire verstrecking en toevallen, die daer dagelyx voorkomen van chiampans, sloepen, boots en andere vaertuygen, in en tot dienste van de E. Comp. en alle verlegen voorvallen, boven dese randsoenen der Europeen en slaven,
een last rys ter maend, van dewelke ook op de verversching dagen by het versch vlees en tot poespas het volk werd mede gedeelt.

Cadjang en Bonen. Een last cadjang ter maend, alsoo die niet by rantsoen, maer by het koken van vlees en spek op die dagen en andersints aen het volk, na tydsgelegentheyt, werd omgedeelt, en ten desen minder is, als het randsoen, aen de schepen toegeleyt.

Arack Apy. Voor ieder Europeer, buyten de gequalificeerde, $2\frac{1}{2}$ mutsjes des daegs, als sy nu genieten, 't gunt voor desen van den slegten gesneden arrack 3 mutsjens is geweest, en een mutsje 's daegs meer als op de schepen is, om den swaeren arbeyd en hete son, die het ambagts volk hier moet dragen.
Item, voor ieder mans slaef:
1 mutsje 's daegs,
en daerenboven nog voor extraordinaire consumtie by toevallen en aen- en afvarent volk des noods,
een halve legger ter maend.

Koebeesten. Acht en een halve beesten voor 8 ½ ververschingdagen ter maent.

Pattates. Seventhien picols pattates voor twee picols, by ieder ververschingdagh van beesten voor het volk.

Olyven Oly. Een half aem, dienende voor ieder Europees ambagtsman, gerekent op 150 coppen ieder:

2 ½ mutsjens ter maend tot toespys der vroegkost van brood en by vis als anders, komt 37 ½ kannen en de overige 8 tot ordinaire en extraordinaire consumtie voor den baes, sieken als anders.

Touack Azyn. Een legger, soo tot gebruyk voor de Europesche dienaren, als ook somwylen voor de slaven en extraordinaire voorvallen.

Clappus Oly. Een halve legger tot nagtligt op de solders en wagten van het volk, gebruyk der slaven en ordinaire als extraordinaire consumtie van den baes, als anders.

Sout. Een quart last grof sout tot consumtie van 's Comp[s] ordinaire en slaven t'samen ter maend.

Droge Visch. Drie hondert stx. tot extraord. consumtie der slaven, als andere pressante voorvallen van aencomende of affgaende vaertuygen.

Peper. Een half picol ter maend tot gebruyk van Comp[s] dienaren en slaven, en voorts tot ordinaire consumtie van de huyshouding van den baes op Onrust, het tracteren van dees en gene aen de affgaende ministers, als mede uytreykinge aen de sieken etc. ter maent.

30 kannen Spaense wyn } gecalculeert de helft voor den baes
24 ℔ boter . . . . } en de helft voor de sieken.

3 bossen kaersen,

2 ℔ speceryen.

3. Voorts andere kleynigheden uyt 's Comp[s] magasynen, in desen niet genaemt, na nootsaekelykheyt om met voorkennisse van den Equipagiemeester en toestaen van den Directeur-Generael te ordonneren, en soo mede eenige extraordinaire provisien of andere recompens, wanneer den baes, buyten de ordinaire aen en afgaende lieden, eenige gecommitteerden tot

lossen, laden of opnemingen extraordinair moet tracteren en sig (gelyk den Directeur niet anders en weet of den presenten baes Jeroen Barentsz. Moerbeek is doende) daer omtrent en principael voor Comp^s. dienst en intrest met vereyschte trouw, sorge en vigilantie komt te gedragen.

4. Waerby nu met eenen soude te passe komen en konnen gereguleert werden het tractement der treyns timmerlieden, op de rhede bescheyden, daertoe voor desen een out schip, onder de naem van den onderlegger, met een appart baes wierde gebruykt, 't welk nu sedert eenige jaeren, om verscheyde goede redenen, afgeschaft en dit volk onder den baes timmerman van de equipagie werff sortabel gestelt is, met een appart meesterknegt, die syn kostgeld mede onder de officieren op de werff tot 6 realen ter maent is genietende, en het volk of de timmerlieden in den treyn, op de rhede bescheyden, tot nog sonder vaste regul van rantsoenen syn gespyst, en dewelke den equipagiemeester verneemt, dat om haer dagelyx omswerven van het een op 't ander schip niet wel minder als die van Onrust behoorden te genieten, synde nu maer 12 à 15 en somtyts by ruymer ontset van timmerlieden wel 30 à 34 man sterk, in manier als volgt:

een meesterknegt syn kostgeld en rantsoen als boven gesegt, onder het werffsvolk aen land, nevens een quartiermeester en seven matrosen, die op de boot en schuyt van den treynsbaes varen van gelyken,

ende voorts de treyns timmerlieden op de rhede,
15 vlees dagen à 2 ℔ vlees voor ieder man;
15 spekdagen à 1 1/3 ℔ spek voor ieder man,
4 1/2 ververschingdagen in een maend, na de weken of Saturdags, telkens een koebeest en pattates of groente, dat dan op de werff voor haer geslagt werd, en het werffsvolk, nu en dan mede iets van genieten,
2 1/2 mutsjes arrack apy, voor ieder man 's daegs.
1/2 ℔ boontjes of cadjang, voor ieder man 's daegs.
2 kannen touack asyn, voor ieder man ter maend.

Werdende voorts het verder genot van rys, sout en clappus

oly deser timmerlieden gecontribueert op en van de randsoenen der schepen, daer sy sucessive hier ter rhede op arbeyden.

20 October. *Magtiging op den Directeur-generaal »luy»den, die over agterstallen of intresten hunner admi»nistratien als anders by de Regeringe eenige uytkeringe »ofte vergoedinge aen de Comp. ware verstaan te »moeten doen", te belasten op hunne soldij-rekeningen dan wel hunne bij de Compagnie op interest uitstaande kapitalen daarvoor aan te spreken, indien zij onwillig waren hunne belasting te betalen.*

De Directeur-generaal was vroeger slechts bevoegd »de »lieden tot voldoening aan te manen", maar zulks hielp gewoonlijk niet veel en bovendien veroorzaakte het »gestadig »daar over te spreken en de lieden hun debatten te horen »maar veragtering in nodiger belangen van Comp[s] saken »ontrent de directie."

Wanneer de belasting gold personen, »daer op by de Comp. »geen garant te vinden is", dan moesten de Directeur-generaal en de Secretaris der Hooge Regering »besorgen, dat de extract»resolutien tot dese en gene voldoeningen of uytkeringen aan »de Comp. ten eersten aan den Praesident van den agtb. »Raad van justitie werden ter hand gestelt, den welken dan »voorts sal moeten sorge dragen de inninge en nakominge »onser besluyten door den Advocaet-fiscael van India werden »bevordert en ten effecte gebragt naer behoren."

20 October. *Vaststelling van »de laxatie van de mine»ralen by verarbeydinge."*

Niet alleen bestond hieromtrent geene regeling, maar het was daarbij ook »te excessyf gegaan", weshalve de Regering voor de ambachts-bazen de »laxatie" bepaalde:

op oud ijzer	50	pct.	
» nieuw »	15	»	
» giet-koper	10	»	
» plaat-koper	5	»	»off wel op kleen werk iets »meer na de ware bevindingen »daar van op te geven";
» tin	10	»	op »gemaakt werk";
	5	»	op »gegoten werk";
» lood	9	»	
» staal	15	»	

3 November. *Bepaling nopens de verantwoording van vleesch en spek, aan Compagnie's dienaren als rantsoen verstrekt.*

Groote »onordentelykheyt" heerschte in de verantwoording van »Comp^s principale provisien, namentlyk vlees, speck, wyn, »boter en olyven oly, soo aan land, als op de schepen", hoezeer de Heeren XVII^{nen} bij herhaling aandrongen op »een »geschickt en gereguleert, suynig huyshouden."

Om hierin eenigermate te voorzien bepaalde de Regering, dat te Batavia, »soo in den Dispens, als andere distributien" een vat vleesch moest verantwoord worden tot 420 ponden en een vat spek tot 300 ponden.

Voor andere bezittingen der Compagnie, »die alle [behalve Ceilon] van hier geprovideert werden", waren die getallen 400 en 280. Zoo ook voor de retour-schepen.

»By extraordinaire toevallen van gansch oud of bedorven »vlees en speck of ongemeene wanheyt der vaten" zoude gehandeld worden »na de verklaring en bewysen, die den ver»antwoorder sal konnen te berde brengen."

Het nemen van een besluit ten aanzien der overige provisiën werd uitgesteld »tot nadere occasie."

17 November. *Bepaling, dat de retourschepen met proviand voor 9 maanden voorzien zouden worden.*

Vroeger was die proviand op 10 maanden berekend, welke uitrusting de retourschepen, wat de rijst betrof, behielden.

20 November. *Uitschrijving van een vast- en bededag wegens de eerlang vertrekkende retour-vloot.*

24 November. *Bepaling, dat wanneer »iemant der buy-»ten vast beroep alhier op Batavia zynde praedicanten, »hetsy door den Praeses of wel in kerkenraed versogt »en opgedragen werd een anders beurt waer te nemen »en denselven sulx komt te weygeren sonder satisfac-»toire redenen ten genoegen van d'eerw. kerkenraed te »geven, denselven als dan voor de volgende maend sal »versteken blyven van syn kostgeld en rantsoen, als »verdere emolumenten, te weten over de eerste reyse."*

Bij herhaling was de Regering voornemens zwaardere straf toe te passen.

29 December. *Last op de Notarissen te Batavia geen voogden, noch executeuren bij testamenten te »noteeren, »als nadat die mede sullen gecompareert en door de-»selve verclaert wesen, dat sy met de aenstellinge te »vreeden ende gecontenteert syn, hetgeen dan by het »testament oock sal moeten werden g'expresseert."*

Moeijelijkheden, ondervonden met buiten hun weten tot voogden en executeurs benoemde Mardijkers, gaven aanleiding tot deze bepaling.

De presidenten der collegiën van justitie moesten die bepaling ter kennisse van de notarissen brengen.

31 December. *Wijziging van de pacht van de vleesch-hal.*

De slagters moesten voortaan, in plaats van »de geregte »thiende of van de thien ponden een pond", betalen »een »twintigste part, dat is van twintig ponden een pond."

Wijders blijkt uit deze resolutie, dat de varkenslagers door den pachter van de groente-kramen met »een briefjen" moesten voorzien worden, zonder hetwelk zij niet met hun vleesch mogten »omlopen en 't selve verkopen."

1694.

$\frac{19}{23}$ Januarij. *Voorwaarden, waarop Compagnie's dienaren en vrijlieden zekere goederen naar Nederland mogten medenemen of verzenden.*

Bij missive van 5 Maart 1693 stonden de Heeren XVII^{nen} tot nader order toe de volgende goederen op de daarbij vermelde voorwaarden naar Nederland mede te nemen of derwaarts te verzenden:

thee, mits betálende voor vracht *f* 2.10 per pond bruto,
thee-gereedschap en porcelein, als voren *f* 1 —;
lakwerk en Tonkinsche mandjes, als voren *f* 2.—;
atjar en confituren, als voren *f* —,10;

De hoeveelheid mogt niet zóó groot wezen, dat de schepen daardoor belemmerd werden.

Men moest de goederen in de voorzaal van de Gouverneur-Generaals-woning afleveren aan twee gecommitteerde Raden van Indië, die deze zouden inspecteren, wegen, inventariseren en elke colli met het merk der Compagnie voorzien.

Bij aankomst in Nederland zouden de goederen op nieuw geinspecteerd en, bijaldien daarin iets gevonden werd, wat op den inventaris niet voorkwam, verbeurd verklaard worden, »sonder onderscheyt, aan wie het selve soude mogen zyn ge- »addresseert, gesonden ofte vereert."

Eveneens zouden de goederen verbeurd verklaard worden, zoo men in Indië verzuimde de vracht daarvoor te betalen.

De Fiskaal moest toezien, dat geene andere goederen in de schepen geladen werden, dan die, welke op den inventaris vermeld stonden, noch al te volumineuse colli's.

20 Januarij. *Last op de hoofden van buiten-kantoren geene predikanten, tweede personen, opper-kooplieden, kapiteinen der militie en kooplieden te arresteren, tenzij »op de verse daet van een seer swaer publycq delict, »als dootslagh, verraet ende overspel."*

Anders moesten de schuldigen, »overtuycht synde van een »dier swaere delicten begaan te hebben", in de politieke vergadering of bij den Gouverneur geroepen en zonder »esclat »ofte openbaere ergernisse" aangehouden worden. De »ma»niere van detentie" moest ingerigt worden naar de waardigheid van het ambt, echter zóó, dat zij niet ontsnapten.

Hun proces mogt opgemaakt en zij in hunne verdediging gehoord worden, maar de beslissing verbleef aan den Raad van justitie te Batavia.

12 Maart. *Last tot het afbreken van bamboe »kotten", staande aan de westzijde van de groote rivier te Batavia, in de nabijheid van de vleesch-hal.*

Deze last is afkomstig van Schepenen, die te gelijker tijd aan Weesmeesteren opmerkten, dat zij zekere pedakken niet zouden mogen verkoopen dan na afbreking van de bamboe, atap en kadjang, welke aan die pedakken gevonden werden.

16 Maart. *Bepaling van het kostgeld voor ieder kind in het weeshuis te Batavia op $1^5/_8$ rijksdaalder per maand.*

Tijdens den Bantamschen oorlog was dit kostgeld wegens de toenmalige duurte der levensmiddelen verhoogd tot $1^7/_8$ rijksdaalder.

31 Maart. *Verantwoording van scheeps-provisiën en andere scheeps-goederen.*

Ter voorkoming van ongeregeldheden in dit opzigt bepaalde de Regering, dat »nergens eenig schipper of boekhouder van

»syn schip sal mogen werden gelight of van plaatse verandert, »als na dat deselve alvoorens syne consumptie reecq. tot die »tyd toe behoorlyk volgens de instructie en ordre op het hou- »den der consumptie-boekjens, by resolutie van den 27en »Augusti, en op de verstrecking van de arak apy in stede »van gesnede arak, den 7den October 1692 beraamt, sal ver- »antwoort en syn vervanger behoorlyk aangewesen hebben de »resteerende provisie en verdre scheepsgoederen, van het welk »dan telkens de regeeringe alhier sal moeten werden gegeven »de vereyste notificatie, insonderheyt ook, wanneerse niet »direct heen en weder herwaarts, maar op de Indise kusten »nu en dan eenige tyd over en weder komen te vaaren."

16 April. *Regeling der tollen, aan den pachter van de gegraven of nieuwe Sontar-rivier te betalen.*

Degene, die dese gegrave rivier, genaemt de nieuwe Sontar, sal willen gebruyken, 't sy met vaertuygen of met vlotten, sullen aan den pagter betaelen, als volgt:

van balcken, in vlotten afkomende, agt stucx van't hondert;
van bamboesen thien stucx van 't hondert;
van een tinang, vollaaden synde met brandhout, boomvrugten ofte andere vrugten en stedewaarts afcomende, agt stuyvers swaer Hollands geld;
van vaertuygen, die kleynder syn dan een tinang en invoegen voorsz. gelaaden, twee gelyke stuyvers;

mits dat de balcken en bamboesen, die gelevert werden aan eenige onderwegen leggende thuynen, boven de vierde brug over de Sontarse wegh, te rekenen van de punt Gelderland af, of wel tot het inlandse kerkhof, thol vry sullen syn; en dierhalven ook den thol van de balcken en bamboesen nergens anders dan beneeden of aan de voorsz. brugh of kerkhof geheft mogen werden, behoudens dat de balcken en bamboesen, die den pagter ontdecken mogte, dat na het incomen deser gegrave rivier door eenige andre wegen of slootjes, boven de voorsz. vierde brug of kerkhof na de stadt afgebragt werden, door

den reghter in't geheel ten synen voordeele verbeurt verklaart sullen werden.

Dog sal den thol van brandhout, boom ofte andre vrughten der bovenlanden betaelt moeten werden, al is het, dat deselve aan eenige onderwegen gelegen thuynen gelevert werden; en gevolgelyk den pagter boven, daar dese gegrave rivier uyt de oude Sontar syn begin neemt, een tholhuysje mogen houden.

Dog sullen wederom alle vrughten, die uyt de landen, beneden 't voorsz. tholhuysje gelegen synde, na de stadt of elders afgebraght werden, geen thol subject syn.

Sullende wyders alle de speelprauwen, item alle prauwen, die met oesters, garnaal ofte vis, item aarde en sant naer de stadt vaeren, soo mede alle vaertuygen, die vol ofte leedig van de stadt na booven of wel van booven leedig na deselve toevaeren, voortaen mede geen thol subject syn.

Dewyle door het leggen of maeken van drie schutsluysjes in de rivier de Sontar de ingelanden aldaer sullen bevryt wesen van de oncosten, die sy telkens, wanneer sy haere rysvelden uyt deselve rivier willen bewateren, met het leggen van dammen genootsaekt syn te doen, soo sal den paghter voor het toehouden ofte toesetten van het sluysje, ter plaetse, daer het noodig sy, genieten 3 rd^{s}., wel te verstaen, indien het sluysje tot opstopping van het nodige water drie dagen ofte etmaelen sal moeten geslooten blyven; dogh wanneer daer toe vier, vyf off ses dagen werden vereyst, soo sal daar en boven nog een rd^{r}. voor yder dag moeten werden betaelt.

En wanneer daer en tegen de bewatering kan geschieden in twee etmalen, soo sal den pagter konnen werden voldaen met twee rd^{s}.

Hoe veel en niet minder hy genieten sal, schoon tot het bewateren van het land van den versoeker niet meer als een enckelde dagh mogte van nooden syn.

Maar dewyle den pagter tot nog toe geen schutsluysjes in de rivier de Sontar heeft geleght ende dat de ingelanden, haere rys velden willende bewateren, de voorige oncosten met het maeken en wegh nemen van dammen moeten doen, soo

sal den pagter daer voor ook niet meer mogen genieten als van outs ofte voor desen gebruyklyk sy geweest, te weten een rd^{r}. voor yder dam.

Dan wanneer soodanigen dam ofte dammen langer als drie dagen blyven leggen, soo sal de pagter van yder daar aanvolgende dagh daer en boven nog een rd^{r}. genieten, even als hier boven is geseght van de sluysjes, wanneer die sullen wesen geleght.

25 April. *Voorschrift nopens verpakking, enz. van Compagnie's gelden en kostbaarheden.*

Wanneer van hier [Batavia] eenige contanten, goude of silvere specien en andere dierbaare kleenigheden elders moeten versonden werden, sullen de opperkooplieden des casteels niet alleen, volgens de tot nog toe gevolgde gewoonte, tot het wegen, tellen en afpacken expresse gecommitteerdens moeten nemen, maer ook daerby doen roepen de schipper en boekhouder van het schip, waarin de geseyde contanten, etc. sullen werden overgevoert, om oculaire inspectie te nemen van hetgeen 'er gewogen, geteld en affgepakt werd, en na het selve ook daar voor met hun beyde, nevens de gecommitteerde, onder aen de briefjes, die men gemeenlyk in de kisten doet, en insgelyx in het afscheep- of quitantie-boekje van de opperkooplieden behoorlyk te teekenen, mitsgaders de kisten alsdan met haare zeegels te verseegelen, soo mede de sleutels van deselve, die men dan vervolgens op de generaale secretarye sal moeten bestellen, om in het pacquet brieven ter gedistineerde plaatse overgeschikt te werden, alwaar men by behoude overkomste geen dier kisten sal mogen doen openen, als ten overstaen van expresse gecommitteerdens, in presentie van de schipper en boekhouder of die geene sy daar toe haarentwege mogten senden, op poene, dat, wanneer der eenige kisten buyten haare presentie geopent wierden, als dan het opperhooft, door wiens ordre sulx geschiet was, het tekort bevondene selve sal moeten verantwoorden, waar over andersints de

schipper en boekhouder aanspreekelyk sullen syn, gelyk sy daer toe hun by de cognoissementen expresselyk sullen moeten verbinden.

27 April. *Bepaling, dat de boeken van den Curator ad lites betreffende nalatenschappen van Compagnie's dienaren door gecommitteerden van den Directeur-generaal jaarlijks tot ultimo Augustus moesten worden nagezien.*

Aanleiding tot dezen maatregel gaf eene klacht van de Kamer Delft over niet verantwoorde goederen van eenige overleden Compagnie's dienaren.

De gecommitteerden moesten nagaan:

1° »of de inschryvinge van het venditie-boek accordeert met »de orgineele memorien der gehoude venditien, dewelke door »de respective gecommitteerdens tot de inventarisatie der »nagelate boedels ondertekent syn;

2° »of alle de opgebragte posten ten laste van den boedel, »het sy oncosten of afbetalinge van schulden, als anders, »in hetselve venditie-boek met behoorlyke quitantien en »appoinctementen werden geverifieert;

3° »of de gantsche reekening soodanigh by de soldy-boeken »op de soldy-reecq. van de overleden, volgens het requisit »onser resolutie van den 25en Aug. 1693, gecrediteert en by »de cassa en negotie-boeken verantwoord is, met al hetgeen »wyders daar omtrent te observeren valt."

De gecommitteerden moesten van een en ander een schriftelijk rapport aan den Directeur-generaal indienen »om door »syn E. in vergadering gebragt en by resolutie geinsereert »te werden"

De termijn, ultimo Augustus, werd gesteld, omdat alsdan ook de soldij-boeken afgesloten werden.

»Tot te meerdre gerustheyt" bepaalde nog de Regering, dat »de gecommitteerden tot de inventarisatie van de boedels »respective, die door den Curateur ad lites, met voorkennisse »en ordre van den Directeur-generael, telkens moeten werden

»genomen en ook deselve dienen te syn, die tot de venditie »werden gecommitteert, voortaan by onderteekeninge van d »memorien der gehoude venditie verdagt sullen moeten wesen »deselve tegens de eerste inventarisatie te confronteren en van »dies bevindinge en overeenkoominge het noodige onder aan te »noteeren."

3 Mei. *Last op den Advocaat-fiscaal aan den Directeur-generaal mede te deelen, wanneer hij een Compagnie's dienaar voor den Raad van justitie in regten betrok om »tegens deselve een eysch te doen van amende, »eeniger gagie, vergoedinge van schaade aan de Comp., »item suspens of deportement."*

De Directeur-generaal moest, na ontvangst van zoodanige kennisgave, zorg dragen, dat »aan de gecallangeerde, staande »het proces, geen verstreckinge van gagie werde gedaan en »de Comp. dus buyten schaade blyven magh."

4 Mei *Toekenning uit de opbrengst van geconfiskeerde goederen aan den Secretaris van den Raad van Justitie 4%, aan de Leden van dien Raad 2% en aan den Deurwaarder 1%.*

Zulks geschiedde »uyt insichte van 't gebruyck, tsedert veele »jaeren in soodanigen gevalle" gevolgd.

Er waren 25 kanassers opium en 78.922 ponden suiker verbeurd verklaard en deels in Compagnie's pakhuis verkocht, deels door de Regering overgenomen.

28 Mei. *Afschaffing van de cautie, in zekere gevallen te stellen door »ligters van penningen." — Bepalingen nopens verkoop bij executie van vaste goederen. — Verbod voor Vendumeesteren cautie te vorderen van verkoopers van vaste goederen.*

Eerstelyk, dat de ligters van penningen, geprocedeert uyt den verkoop van losse off roerende goederen, 't sy dan by wege van ordinaire executie off wel in cas van preferentie en concurentie, voortaen, niet alleen ongehouden sullen syn eenige cautie daer voor te stellen, maer ook in haere eygene persoonen nimmermeer verpligt sullen syn deselve weder uyt te keeren, veelmin wanneer syluyden deselve als weesmeesters, curateurs, voogden off gemagtigdens, en sulx niet in haer eygen naeme, nogh voor haer eygen reeckeninge, ontfangen mogten hebben, 't geene ook voor soo verre plaets sal grypen ontrent de ligtingen, voor dato deses geschied, dat de cautien, daer voor gestelt synde, niet langer verbinden sullen als tot het vertrek der laeste retourschepen, in het begin des jaers 1695, ten reguarde van penningen, die als dan per wissel aen de eygenaers offte principaelen in het vaderland geremitteert sullen syn geworden, aengesien, volgens onse vaderlandse costumen, meubelen geen gevolgh hebben.

Ten tweeden, dat voortaen (even gelyk als tot nog toe de gewoonte geweest is) geene vaste goederen by executie verkofft sullen mogen werden, 't sy dat den gecondemneerde in bonis off wel insolvent is en een sequester in syn boedel heefft, als nae dat den regter gebleeken sal syn, dat deselve den debiteur off gecondemneerde nog waerlyk toekomen, en boven dien nog door een ondertekent brieffje van den secretaris off gesworen clercq van heeren Schepenen, dat deselve nae dato niet wederom verkofft en getransporteert, nogte met eenig ander hypotheeck off beswaernis geaffecteert syn, als alleen ten behoeve van den triumphant offte wel ook soodanige andere crediteuren, als sigh in cas van insolventheyd aen den sequester geopenbaert mogten hebben, sonder dat nogtans gemelte secretaris off gesworen clercq in cas van eenig abuys daervoor sal behoeven te caveeren, ten waere in cas van bedrogh off baerblykende negligentie.

Ten derden, dat indien 'er op de gemelte vaste goederen eenig ander, 't sy ouder off laeter verband gevonden mogt werden, alsdan den verkoop wel sal mogen voortgaen, dogh

de uytkeering van de kooppenningen niet anders sal mogen geschieden, als nae dat denselven andere hypothecairen crediteur daer mede op gehoort en het vonnisse van den regter in cas van preferentie daer over gevelt syn sal.

Ten vierden, dat wanneer hetgeene voorschreven staet, geobserveert sal syn, als dan de ligters van soodanige penningen, geprocedeert van geëxecuteerde inmeuble off vaste goederen, 't sy dan dat den geëxecuteerde in bonis geweest off wel insolvent verklaert en een sequester in syn boedel gestelt is, geen cautie althoos sullen behoeven te stellen, maer sullen deselve ligters in het laeste geval, dat is in cas van insolventheyt en dat 'er een sequester in den boedel gestelt sal syn, alleen voor haer persoon redevabel blyven tot weder uytkeering dier penningen, indien er buyten verwagting iemand, met beter bewys en regt van eygendom off wel vroeger regt van hypotheeck te voorschyn komende, door de hooge overheyt by wege van relieff geadmitteert wierd daer over nader in regten te ageeren, wel te verstaen, dat indien die penningen door de weescamer, curateurs ad lites, executeurs van eenige uytterste wille, voogden, gemagtigden off andersints gequalificeerde persoonen ontfangen en aen haere pupillen off andere principale, hetsy hier, in 't vaderland off elders gedemanueert, versonden offte op eeniger hande andere maniere verantwoord mogten syn, als dan niemand anders, als de voorschreven principaelen offte pupillen tot de weder uytkeering, in maniere voorschreven, aensprekelyk sullen syn, dogh in het eerste geval, wanneer den geëxecuteerden in bonis geweest off wel nogh niet voor insolvent verklaert geworden is, ende dierhalve ook geen citatie by edicte tegen de onbekende pretendenten gedaen, en gevolgelyk deselve ook by vonnisse van den regter niet versteecken syn, nogte een eeuwig stilswygen en silentium geimponeert geworden is, als dan sal de geene, die eenigen eygendom off regt van vroeger off geprivilegieerder hypotheeck op de verkogte vaste goederen in te brengen mogt hebben, ook sonder relieff in regten gehoort mogen werden, niet alleen tegen den debiteur off geëxecuteerde selvs, maer

ook in subsidium en anders niet, tegen den eygentlyken ligter der penningen, die by wegen van executie daervan geprocedeert syn, dog geensints tegen de geene, die deselve qq^{a}. ontfangen en, even gelyk voorschreven staet, weder aen haere principaelen gedimanueert, voortgesonden off andersints verantwoord sullen hebben, en soo mede niet tegen de koopers der geëxecuteerde vaste goederen, als die verstaen werden van den dag der opdragt een indisputabelen eygendom te hebben verkregen en te moeten behouden.

Ten vyfden, dat soodanigen relieff niet sal verleent werden, als om redenen, in regten bekend, te weten, minderjaerigheyt, bedrog, vrese, item absentie ten nutte van de republyk, sonder meer en niet langer dan binnen den tyt van vier jaeren, volgens onse vaderlandse regten, welken tyt nogtans wegens de minderjaerige niet eer sal beginnen te loopen, dan nae dat sylieden meerderjaerig geworden off ten huwelyken staete getreden off wel andersints voor meerderjaerig verklaert sullen syn, sonder dat'er van den laps van die vier jaeren ooyt relieff verleent sal werden.

Ten sesden, dat indien de geene, die voor dato ligters offte cautionarissen geweest off gebleven syn van penningen, geprocedeerd uyt immeubele goederen, by executie ordinair offte by sententie in cas van preferentie off concurentie gewesen synde, het nu ingevoerde faveur mede soude willen genieten, daertoe van gelyken admissibel en geregtigt sullen syn, indien sylieden voor den regter van die executie offte wel preferentie off concurentie, in voegen voorschreven, sullen komen te doceeren en daervan acte ligten, dat de geëxecuteerde immeubele goederen, waervan sylieden het provenue getrocken off wel sigh selven als borgen voorgestelt hebben, op die tyt nogh geweest syn in den boedel van de geëxecuteerde off wel insolvent verklaerden debiteur, en aen niemant anders by vroeger speciael verband verhypothequeert syn, als alleen ten behoeve van hem triumpant en ligter, off wel soodanige andere, die reets nevens hem over die preferentie in judicio gedisputeert en vonnis verkregen hebben, gevolgelyk alleen redevabel blyven, ten behoeve van die-

geene, die als dan bevonden sullen werden op haer regt van eygendom off vroeger off geprevilegieerder hypotheecq nog nooyt gehoort te syn, en dewelke sylieden als dan in regten sullen konnen en moeten aenspreken, om haer actie van eygendom off vroeger off geprevilegieerder hypotheek, op versteck, binnen soodanigen korten tyt te institueeren, als den regter goet sal vinden te ordonneeren.

En aengesien ons by het hier vooren geinsereerde request ook te vooren komt, dat de vendumeesters, die volgens onse resolutie van den 3en September 1680 gelast syn sorg te draegen, om geene vaste goederen voor vry en onbelast te verkoopen, als die sylieden bevonden sullen hebben ook soodanig geconstitueert te syn, op peene van selve daer voor te sullen moeten instaen en verantwoorden, gelyk breeder by do. resolutie te sien is, directelyk tegens onse goede intentie, de verkoopers cautie voor het selve ten haeren behoeve affgevoordert hebben, alvoorens die vaste goederen te willen verkoopen offte de kooppenningen uyt te keeren, soo is verstaen, dat ongequalificeerde gedoente te improbeeren en die doleuselyk affgelokte, soo niet geëxtorqueerde cautien by desen geheelyk te vernietigen, mitsgaders den presenten vendumeester en degene, die hem nae desen in dat ampt succederen mogten, op arbitrale correctie en nullité van het gepasseerde te verbieden diergelyke cautien meer van eenige verkopers aff te eysschen, maer te gelasten, in cas van twyffelagtigheyt, als anders, sigh te bedienen van het middel van willig decreet, ten versoeke van den voorigen vendumeester, ingevolge van de Nederlandse usantien, by onse resolutie van 8 October 1691 ingevoert synde, sullende gevolgelyk de weduwen en erffgenamen der voorige vendumeesters selvs en alleen volgens onse voormelte resolutie van den 3den September 1680 voor alle verkopinge van vaste goederen, door haerlieden sonder interpositie van willig decreet gedaen synde, redevabel en aensprekelyk blyven."

In de overwegingen, welke aan deze beslissingen voorafgaan, worden uitvoerig besproken de titel's der Statuten van Batavia

over sententien en executien, art. 26 (deel I, bladz. 511), en over desolate boedels, art 17 — 19, (ibid., bladz. 533).

4 Junij. *Regeling van salut-schoten.*

Met deze eerbewijzen werd, in weerwil van het bepaalde ter zake bij den Artikel-brief, veel buskruit verspild. De Fiskaals op de buiten-kantoren, die zulks in de eerste plaats moesten tegengaan, gedoogden zelfs, dat »die om haare eygen personen »werden gedaan." Zeker schip had dan ook op eene reis van Batavia naar Perzië, Soerate, Ceilon en terug naar Batavia niet minder dan 2,333 ponden kruit aan salut-schoten verschoten. Vele ongelukken waren het gevolg van dit nutteloozе schieten.

De Regering bepaalde daarom »by de instructie, die de scheepen, van hier [Batavia] vertreckende, mede gegeven werd, de opperhoofden derselver wel scherpelyk te verbieden eenige eerschoten, nog in zee, nog elders op de rheede leggende, 't zy voor de Secondes, Fiscaals of eenige andere Ministers der buyten comptoiren te doen, ook selve voor geen Gouverneur, Directeur of eenig ander Gesaghebber, ten waare door deselve daar toe by schriftelyke ordonnantie g'ordonneert zullen werden, zo mede niet voor inlandsche Grooten of eenige andere vreemdelingen, nog ook op eenige afgesonderde dagen of extraordinaire voorvallen, als op gelyke expresse schriftelyke ordonnantie."

Deze ordonnantie moest verleend worden:

a. op zee: »van de geene, die zy boven haar op 't schip hebben;"

b. op eenige reede: »van de geene, die op zodanige plaatse »'t gesag voert."

De straf was:

1° verbeurte van eene maand gagie voor elk onwettig schot;

2° vergoeding van het buskruit;

3° verdere correctie, die »wy na exigentie van saken oor»deelen zullen den contraventeur nader te meriteeren."

Op gelijke straffen werd aan de Gezaghebbers op de buitenkantoren verboden eenige ordonnantie als voren bedoeld te ver-

leenen »als by nodige en onvermydelyke occasie, mitsgaders »dat 't respect en den dienst van d'E. Comp. zulx komt te ver- »eyschen, met uytdruckinge van wettige redenen."

Met dergelijke ordonnantien moesten de scheeps-overheden zich te Batavia bij de examinatie van de scheeps-consumptie verantwoorden.

Te lande, in de forten, moest men »van gelyke een nauwe »gesetheid omtrent 't doen van eerschoten observeren."

De Heeren XVII^nen keurden dese resolutie van de Indische Regering in hunne vergadering van 5 November 1695 goed, behoudens de wijziging, dat »daar onder niet sal zyn begrepen 't salut en contra-salut, dat de schippers of opperhoofden by aankomste of vertrek, mitsgaders het passeren van scheepen van andere potentaten of natien onvermydelyk moeten doen, mits daar van behoorlyk blyk vertoonende."

Een gedrukt exemplaar van deze bepalingen werd sedert aan de uit Nederland vertrekkende schepen »in de dosen" mede- gegeven.

14 Junij. *Last op de hoofden van buiten-kantoren bij het beboeten, enz. van soldaten, matrozen en andere Compagnie's dienaren in acht te nemen, dat de boeten, enz., »'t sy pro fisco ofte andere, niet hooger en sullen »mogen werden genomen, als de soodaenige (de vader- »lantse schulden aen een syde gestelt synde), boven de »vermaeckte maentgelden in 't vaderlant [aan magen en vrienden], tot dien tyt aen de Compagnie mogten te »goet hebben."*

Anders leed de Compagnie door die boeten, enz. schade en liepen de beboette personen, zoo eenigzins mogelijk, weg om hunne schuld aan de Compagnie te ontkomen.

De belasting mogt alleen geschieden met voorkennis:

a. te Batavia, van den Directeur-Generaal;

b. op de buiten-kantoren, van den Gouverneur of Directeur, die de opperhoofden van de soldij-kantoren, alvorens te belasten,

met de veroordeeling in kennis moesten stellen en eene opgave overleggen, behelzende, hoeveel de gecondemneerden bij de Compagnie te goed hadden.

De Heeren XVIInen klaagden telkens over te groote voorschotten, in Indië aan Compagnie's dienaren verleend, waartegen de Indische Regering aanvoerde:

1° dat de tractementen van vele dienaren niet groot waren;
2° dat hun, buiten en behalve de subsidie voor kostgeld, voorschot tot »alimentatie" moest gegeven worden;
3° dat zulks onvermijdelijk was, als zij »impotent" werden, voor de hospitaal-ongelden;
4° dat de vermaking van 2 à 3 maanden tractement aan magen en vrienden in Nederland hen weinig deed overhouden voor eigen gebruik.

25 Junij. *Bepaling nopens woningen en opstallen, staande onder de wallen van de stad Batavia, op Compagnie's grond.*

Verboden werd dergelijke woningen en opstallen zonder schriftelijke toestemming van den Gouverneur-Generaal te bouwen, verkoopen en verhuren.

Zij mogten slechts verhuurd worden aen Compagnie's dienaren, die »daer omtrent geposteert en bescheyden" waren. Anderen mogten er alleen met vergunning van den Gouverneur-Generaal wonen.

De eigenaren waren verpligt de woningen en opstallen tegen taxatie aan de Regering over te doen, »wanneer het den dienst »van de Comp. mogte vereysschen ofte de Hooge Regeering »noodig aghten."

25 Junij. *Voorschriften nopens het monsteren van het volk op van Batavia vertrekkende schepen.*

De klein-kassier van de kostgelden, die »ordinaris tot het »monsteren der vertreckende schepen gebruykt werd", kreeg

in last, »onder de monsterrolle altoos te noteren, dat hem by »confrontatie van deselve rolle tegens de ordonnantien en »reekeningen van de t'huysvaarders volkomen gebleken was, »dat alle deselve met behoorlyke en wettige ordonnantien en »reecq. aan boort gekomen waeren."

De Fiskaal en de gecommitteerden uit den Raad van justitie, »ten overstaen van dewelke de monsteringen ordinair »gedaan werden", moesten daarop »behoorlyk" letten om te verhinderen, dat niemand »sonder voldoening van syn agter»stal of 't selve in te dienen, buyten nootsaekelykheyt by »gebrek van volk en sonder onse expresse kennisse en licentie, »kome te vertrecken, of dat wy, soo sulx des niet tegen»staende mogte komen voor te vallen, datelyk sullen konnen »uytvinden, door wiens versuym sulx sy geschiet."

Dezelfde last gold ook voor hem, die schepen, »op andre, »inlandse toghten" gaande, monsterde, »of dat by foute van »dien aensprekelyk sal syn voor de abuysen, die daer uyt »moghten ontstaen en schade, die de Comp. daer by na desen »moghte komen te lyden."

12 Julij. *Voorschriften nopens het ontvangen en verzenden van geld.*

Bij ontvangst te Batavia van geld uit Nederland of van elders, »'t welk ordinair geschiet in wel geconditioneerde »kisten", moesten die kisten geinspecteerd worden door gecommitteerden, benoemd door den Directeur-generaal.

Was de beschikbare tijd te kort om het geld te tellen, dan moesten de kisten »tot nader occagie" met Compagnie's zegel en met de particuliere zegels van de gecommitteerden verzegeld worden.

Anders moest van elke geld-soort een paar zakken nageteld en de overige zakken »op een nette schaal" met de getelde zakken »geconfronteert" worden.

Als alles in orde werd bevonden, dan moesten de gecommitteerden »de vereyschte pakbriefjes in de kisten leggen,

»deselve met haere zegels versegelen en behoorlyk doen af-»packen, mitsgaders deswegens een acte passeeren, waer by »sy onder presentatie van eede verklaeren, dat sy te samen »personelyk selve gesien, bevonden en volbragt hebben alle »'t geene sy in die acte van het tellen, wegen en weder »inleggen der contanten en versegelen der kisten komen te »vermelden."

Hetzelfde moest plaats hebben bij ontvangst van »mark-»realen."

Bij verzending moesten de schipper en de boekhouder van het schip, in tegenwoordigheid van de gecommitteerden, de kisten op hunne beurt verzegelen, »sonder evenwel de ver-»antwoordinge van dies inhout subject te wesen."

De sleutels van de kisten moesten, »tot erlanging van »addresse, in 't pacquet brieven op de secretarye besteld" worden.

Ter plaatse van ontvangst mogten de kisten niet geopend worden, tenzij in tegenwoordigheid van den schipper, den boekhouder en van twee gecommitteerden.

Indien zulks verzuimd en een tekort bevonden werd, kwam de schade ten laste van hem, die bevel tot openen had gegeven.

20 Julij *Bepalingen nopens de rekeningen wegens achterhaalde en naar Batavia opgezonden voortvlugtige slaven.*

Die rekeningen, waarin veel »slordicheyt" heerschte, moesten uit de negotie-boeken in die van het Ambachts-kwartier worden overgebragt, »tot alsulcken bedraegen, als men bevinden sal voor de soodanige, present in wesen synde slaven uytgegeven en nog niet gerestitueert te wesen, sullende het overige op reecq. van confiscatie werden geliquideert; en den boekhouder van het ambagts quartier voortaen goede sorge moeten draegen, om die reeckening in behoorlyke forme te houden, volgens de extracten, die door de oppercooplieden des casteels, wanneer er eenige slaven elders van daen gebragt en Batavia

aengerekent wierden, offte wel door den secretaris deser vergaderinge, wanneer van Tandjonpoura, Tangerang, etc. gesonden syn, hem t'elkens sullen werden ter hand gestelt, ten welken eynde men geene slaven uyt de boeyen meer sal mogen largeren, maer alvoorens naer het quartier moeten senden om aldaer geboekt en, by overgevinge, gesorgt te werden, dat de eygenaers eerst op behoorlyke ordonnantie het uytgeschote gelt voor vangloon en verdere ongelden in Comp^s cassa nae de regte waerde komen te rembourseren, offte wanneer eenige dier slaven voor de Compagnie volgens placcaet werden geconfisqueert, waeraff den secretaris van den agtb. Raad van Justitie telkens door copias appoinctementen den boekhouder voormelt tydige advertentie sal moeten geven, als dan het daeraen bekostigde ten laste van de E. Compagnie nae de natuure der saeken, op vereyschte ordonnantien aff te schryven.

En om dan wyders alle verdere confusie hieromtrent te weren, sal 'er alle ses maenden eens, een opneem van diergelyke en in de boeyen en in het ambagtsquartier gedaen, en door de secretaris ende boekhouder voormelt, yder een rolle aen de Ed. heer Gouverneur-Generael en Directeur generael overgegeven moeten werden, met aentekeninge van den boekhouder, dat geseyde rollen met syne boeken accorderen.

10 Augustus. *Draagloon van lijken.*

In Compagnie's hospitaal had men de gewoonte de dragers van lijken met zekere som geld te beloonen en dat geld ten laste der soldij-rekeningen van de overledenen te brengen.

De Regering achtte »dat gedoente als niet gefondeert op »eenige ordre, nog borgelyke civiliteyt" en gelastte daarom »die van 't hospitael en soo mede de capiteyns en verdere »hoofden op de respective posten en wagten, item de Equi»pagiemeester op Comp^s werf en de Fabrycq in het ambagts »quartier, als mede de Constapel-majoor" zorg te dragen, dat »voortaen de overledene buyten sodanige onkosten door haare »metgesellen ter aarde gebragt werden."

17 Augustus. *Instructie voor de Monster-meesters van retour-schepen.*

Bezwaren, ingebragt door den Onder-koopman, klein-kassier van de »kostpenningen" tegen de resolutie van 25 Junij 1694, gaven aanleiding tot het vaststellen der navolgende instructie:

1. Het opperhoofft des soldye comptoirs sal, wanneer hem eenige ordre om ymand eenig belastinge op reeckening te stellen door den Directeur-generael werd behandigt, daer van by behoorlyke copie ten eersten kennisse aen de kleene cassier, die tot het monsteren werd gebruykt, moeten geven, ten eynde daer aff notitie soude kunnen houden en by vertreck van soodanige persoonen ontdecken, off de belastinge op haere reeckeninge volbragt is, soo neen, te besorgen, dat sulx geschiede, off wel nae het belang der saeke deselve te ligten van haere schepen.

2. Voortaen, wanneer ymand op een schip geordonneert werd, sal de ordonnantien niet mogen verblyven by de geene, die de reecq. van de geordonneerde sluyt, maer benevens de reeckeninge, wanneer sy daer van copia sullen genomen hebben, moeten overgegeven werden in handen van de laestgen. om die aen den boekhouder van 't schip, waerop hy over gaet, te behandigen en door dese weder sorgvuldig bewaert te werden, tot dat de monsteringe sal gedaen wesen.

3. De equipagiemeester sal, gelyk nu eenige jaeren nae den anderen is geobserveert, soo verre mogelyk sy, moeten practiseeren om geenige merkelyke te quaet staende personen aen de E. Comp., affgetrocken de vaderlandse schulden, daer de Comp^{e}. niet by benadeelt werd, op schepen, naer de westerse comptoiren vertreckende, te ordonneren, dog sulx door schaersheyt van volk, gelyk nu veeltyts gebeurt, niet konnende geobserveert werden, sal geseyde equipagiemeester by de ordonnantien, die aen soodanige persoonen werden verleent, moeten noteren, dat sy uyt nootsaekelykheyt daerop werden geordonneert, ten eynde de kleene cassier deselve niet soude ligten.

4. Sal de equipagiemeester voortaen mede geene veran-

dering onder het volk mogen maken, als het vertrek van een schip op 2 à 3 dagen nae ophanden en genadert is, ten eynde den boekhouder van hetselve tyd en occasie soude hebben, om de geordonneerde persoonen op syn schip by de boeken en monster-rol behoorlyk aen te tekenen.

5. De boekhouders van de schepen sullen geene persoonen sonder formeele reeckeninge mogen aennemen, maer soo dra ymand haer soodanig te voren komt, daer van ten eersten sonder eenig uytstel kennisse moeten geven aen de equipagiemeester en vooral ook aen het opperhoofft van 't soldye comptoir, ten eynde daer omtrent nae behoren mag voorsien en soodanigen persoon aen syn formeele reeck. geholpen werden.

6. Wanneer het vertrek van een schip ophanden is en onder het volk geen veranderinge meer sal werden gemaekt, sal de equipagie-meester van 't laeste tydigh kennisse aen de boekhouder dienen te geven, en desen ten eersten syne boeken aen land op 't soldy comptoir moeten brengen, om door de visitateur van de scheepsboeken gevisiteert te werden offte in gereetheyt gebragt syn, offte, wanneer de tyt daer toe te kort is, sal den visitateur ten dien eynde selve naer 't boort sig moeten vervoegen.

7. Tot accomodatie van de kleene cassier, als hy nae boort vaeren moet om te monsteren, sal hem door de equipagiemeester telkens, nae 't out gebruyk, een schuyt beschikt moeten werden, dog by aldien deselve verscheyde schepen monsteren moet, sal de waterfiscael hem boven dien met syn chialoup moeten adsisteren en, des nodig synde, door het opperhoofft van 't soldye comptoir ook by gevoegt werden een bequaem pennist uyt de geene, die in de logie bescheyden syn.

8. Sullen de schepen, hier te lande elders nae toe vaerende, binnen de eylanden moeten ankeren, tot dat de monstering behoorlyk en ordentelyk by dag sal syn gedaen, hetwelk de schippers expres werd gelast nae te komen, op de boete van een maend gagie, dogh ontrent de schepen, naer het vaderland gaende, sal men de oude methode volgen en deselve nae voorval van saeken en ordre der hooge regeringe moeten monsteren.

9. Wanneer de kleene cassier eenige persoonen vind, die niet wettig aen boort gekomen syn, sal hy deselve mogen ligten en mede naer land nemen, mitsgaders daer omtrent en in alle verdere requisiten, synen dienst aenbelangende, door de schippers en verdere opperhoofden van de schepen respective de behulpsaeme hand geboden moeten werden.

10. Sal de waterfiscael voortaen niet alleen de monstering van de retourschepen, maer ook die van de andere schepen, elders alhier te lande vertreckende, moeten bywoonen en besorgen, dat alles ordentelyk werd volbragt, dog geconsidereert de hoge jaeren en character van de presente waterfiscael sal hetselve door een van de leden van den agtbaren Raad van Justitie, by de president daer toe te ordonneren, t'elkens moeten waergenomen en deselve mede gegeven werden de substituyt van de waterfiscael.

6 September. *Vernieuwing van »de oude ordre, con»cernerende het examineren der onkosten, alle jaeren, »op of effen vóór het sluyten der negotie-boeken."*

Op verscheidene kantoren was hierin »een groot verval" bespeurd, waarom de Regering op nieuw bepaalde, »dat voortaen, wanneer de negotie-boeken op het sluyten syn, deselve alsdan in Rade sullen moeten gebragt en aldaar g'examineert werden;

eerstelyk, of alle posten van ongelden en andere afschryvingen wettig syn en met de verleende ordonnantien deswegens door de geene, die het oppergesagh in handen heeft, accorderen, buyten welke geen afschryvinge sal moogen g'accepteerd, maer weder te rugge geschreven moet werden;

ten 2[en], of de onkosten in de volgende tyd niet en souden konnen verminderd en de menage daer omtrent betragt werden;

en ten derden, hoedanig het met de uytstaande schulden geschapen staet, namentlyck ter welker oorsaeke, tot wat eynde en door wiens ordre deselve uytgeborgt, en in wat staet de debiteuren syn, om wanneer de Comp. met deselve niet

meer te doen, nog van haer eenige leverantie te verwagten heeft, de betalinge te besorgen;

verstaande dit laatste of 3ᵉ poinct alleen van zodanige comptoiren, alwaar de Comp. sonder vooruytsettinge niet en kan negotiëren en de opperhoofden daer toe van dese tafel [de Hooge Regering] licentie hebben. Want ten regarde van de andere, daer sulx niet noodig is en voorgekomen kan worden, verstaan wy wel expresselyk, dat geene schulden sullen mogen gemaekt en, gemaekt synde, door de geene sal moeten vergoed werden, die daertoe ordre gegeven heeft."

Kopij van de resolutie, genomen ter zake van examinatie, moest jaarlijks »by de gemeene brieven" aan de Hooge Regering toegezonden worden.

6 September. *Last op alle kantoren van de Compagnie jaarlijks de soldij-boeken te examineren.*

Deze boeken moesten, na afgesloten te zijn, in vergadering van den Politieken Raad worden gebragt ter examinatie:

»of alles, wat ten laste van de soldye by de negotie-boeken afgeschreven is, in de soldy-boeken behoorlyk aangetrocken, uytgedeelt en verantwoord is;

item, welke persoonen pʳ soldy te quaet loopen en of haer agterstal niet door te ruyme verstreckinge tegens de successive gedaene recommandatien veroorsaekt is;

voorts of de soldy-boekhouder, die ordinair de nalatenschappen van Compˢ dienaren administreert, met het inventariseeren, verkoopen en inboekinge derselve na behooren gehandelt heeft."

Kopij van de resolutie, genomen ter zake van de examinatie, moest jaarlijks »by de gemeene brieven" aan de Hooge Regering toegezonden worden.

16 October *Nadere bepalingen nopens de goederen, welke men met de retour-schepen naar Nederland mogt medenemen of medegeven.*

Voor de bestelling dier goederen in Nederland moesten de bevrachters zelve zorgen.

Te Batavia moesten zij zich voor het betalen van de vracht, enz. wenden tot de »Commissarissen der verlossinge."

De colli's werden vóór de verzending geinventariseerd en met Compagnie's merk gezegeld. Zij waren in Nederland vóór de aflevering aan visitatie onderworpen.

Wat niet op den inventaris voorkwam, noch met Compagnie's merk gezegeld was of verboden waar inhield, zoude ten voordeele van de Compagnie verbeurd verklaard worden.

30 October. *Uitschrijving van een algemeenen vast- en bede-dag wegens het aanstaande vertrek van de retourvloot.*

5 November. *Last tot het jaarlijks doen examineren van de Bataviasche soldij-boeken.*

Deze bestonden uit »die van de logie, het guarnisoen, comp»toir, het hospitael en 't eyland Onrust, item die van de »inlandse militairen."

Gelijke last was reeds gegeven voor Soerate en Perzië en zoude »na desen en op syn tyt" ook »na alle de verdere »Indische comptoiren" gegeven worden.

Verg. 30 December 1694.

8 December. *Regeling van het kostgeld en tractement van Compagnie's dienaren, die binnen hun verbonden tijd werden »aangestelt ende gebruykt tot ampten ofte »bedieningen, waer toe een hoger qualiteyt gestelt is, »als sy dan op die tyt komen te bekleeden."*

»Sodanige luyden, onaangesien zy nog minder qualiteyt syn hebbende, sullen egter sodanigen tractement en costgelt, als tot haere bedieningen, die sy bekleeden en waarnemen, staen

sal, in hare presente qualiteyten mogen genieten, van den tyt, dat zy daar in komen gestelt te werden."

24 December. *Vaststelling van het gewigt van een pikol op 122 ponden netto.*

Hoezeer de Regering gewoon was »al hare pontgoederen »alhier [Batavia], 't sy by in- of vercoop, te rekenen tot 122 »℔ voor een picol", bestond toch »een groote ongelykheyt in »de reecq. der picols by de gemeente."

Aanleiding tot deze vaststelling gaf het voorzien der waag van nieuw gewigt.

30 December. *Last op de buiten-kantoren, Japan uitgezonderd, hunne negotie-boeken te sluiten met ultimo Augustus van elk jaar.*

Op dien datum werden de generale negotie-boeken te Batavia gesloten, om met de laatste retourschepen naar Nederland verzonden te kunnen worden.

Vroeger sloten de negotie-boeken der buiten-kantoren òp verschillende datums, afhankelijk van den afstand van Batavia,— een systeem, dat niet voldeed.

Later hield de Boekhouder generaal zijne boeken open, totdat alle boeken van de buiten-kantoren te Batavia ontvangen en in de generale boeken ingenomen waren, — doch ook dit systeem voldeed niet.

1695.

14 Januarij. *Regeling nopens omloop- en winkel-briefjes.*

Chinesche nieuwelingen te Batavia waren gewoon de porceleinen en andere rariteiten, welke zij uit China hadden medegebragt, langs de straten te verkoopen, waartoe zij zich bij den pachter maandelijks, tegen betaling van 2 rijksdaalders, van een omloop-briefje voorzagen.

Bovendien verkochten zij nu en dan van die zaken in het huis of de pedak, waarin zij zich meestal met hun zessen of achtten opscholen, zonder daar echter eene toko te houden.

Op grond van dit laatste eischte de pachter bovendien van hen de maandelijksche betaling van 2 rijksdaalders voor een winkel-briefje.

De Regering achtte »de pretentie van den pagter wel wat »verre gesogt en buyten de billickheyt", weshalve zij bepaalde, dat één der zamenwonende Chinesche nieuwelingen zich van een winkel-briefje en de overige zich van omlooop-briefjes moesten voorzien.

19 Januarij. *Last tot het brengen binnen de vleesch-hal te Batavia van Bataviasche beesten des avonds, voordat zij geslagt zouden worden, en van Javaansche of buitenlandsche beesten des morgens vóór 7 uur, om te 8 uur geslagt te worden, op straffe eener boete van een rijksdaalder voor elk rund en van een halven rijksdaalder voor elk kalf en ander klein vee, hetgeen te laat in de vleesch-hal gebragt werd.*

Deze last is afkomstig van Schepenen.

De boeten kwamen ten voordeele van de Portugesche kerk en moesten door den keurmeester ingevorderd en in eene bus, »die aldaer bestelt sal werden", gestoken worden.

24 Januarij. *Last op de buiten-kantoren, bij terugzending naar Batavia van onverkoopbare goederen, op te geven, wanneer en met welk schip of schepen die goederen waren ontvangen, hoe geconditioneerd, alsmede, zoo mogelijk, wanneer en met welk schip of schepen die goederen te Batavia waren aangebragt.*

Deze last werd gegeven om te kunnen nagaan:

1° of de goederen, welke bij publieken verkoop te Batavia

meestal den inkoops-prijs niet haalden, te lang in de pakhuizen waren aangehouden;

2° welke administrateur wegens »wandebvoir ende versuyme»nisse" voor de schade moest aangesproken worden.

2 Februarij. *Verbod tegen het veroordeelen en afstraffen te Koepang van Europeanen, »van wat qualiteyt sy souden »mogen syn, die sig soo verre te buyten gegaan mogten »hebben, dat geoordeelt soude werden sy de ketting off »eenige andere, publicque straffe verdient hadden."*

Zulke personen moesten »in goede versekeringe, met de »stucken tot haren laste, in forma probanti" naar Batavia opgezonden worden om aldaar voor den Raad van Justitie teregt te staan.

Aanleiding tot dit verbod gaf een te Koepang gepleegd, geregtelijk schandaal.

15 Februarij. *Last op de Weesmeesteren in de Oostersche provinciën, wat hun salaris, alsmede dat van hunnen Secretaris, klerk en bode betrof, zich te gedragen naar de lijst, vastgesteld voor het Collegie van Weesmeesteren te Batavia.*

Aan de Regeering was gebleken, »hoe excessive salaris »Weesmeesteren en haren Secretaris te Amboina uyt de boedels »der overledenen komen te trecken en dat het daer mede op »Makasar niet beter en is gelegen."

25 Februarij. *Vermindering der inkomende regten op Chineschen aluin van 1 rijksdaalder tot een halven rijksdaalder per picol.*

Ten gevolge van »den hogen thol", — een pikol Chinesche aluin was niet meer dan 2 à 3 rijksdaalders waard, — werd het artikel aluin »niet meer in eenige naemwaerdige quantiteyt" door Chinezen aangevoerd.

25 Februarij. *Bepaling, 1° dat, wanneer officieren, wijkmeesters of iemand anders ex officio een slaaf »over »suspicie van laserye" in 's Heeren boeijen bragten om gevisiteerd te worden, alsdan voor de visite niets gerekend mogt worden; evenmin, wanneer een slaaf, door zijn meester aangebragt, besmet werd bevonden; 2° dat, wanneer een slaaf, door zijn lijfheer of lijfvrouw, »op »suspicie als vooren", in de boeijen gebragt, zuiver gekeurd werd, de lijfheer of lijfvrouw voor ieder slaaf, behalve »de boey-guastos", 2 rijksdaalders ten behoeve van het Lazarus-huis betalen moest.*

Deze bepaling is afkomstig van Schepenen.

De cipier van 's Heeren boeijen moest het geld vorderen, vóórdat hij den zuiver gekeurden slaaf uit de boeijen ontsloeg en dat geld »ter eerster sessie" aan Schepenen afdragen om in de bus van het Lazarus-huis, in de raadkamer aanwezig, gestoken te worden. Bovendien zoude van het geld aanteekening worden gehouden in de civiele rol.

1 Maart. *Bepaling, dat »de rollen en boeken van alle »inlandse dienaren, die gagie van de Comp. winnen", gehouden zouden worden »onder opsigt en tot verant»woordinge van den guarnisoen boekhouder deses casteels."*

Vroeger was daarmede een Adsistent belast. De nieuwe regeling moest strekken »tot meerder gerustheyt en voorko»minge van alle abuysen en versuymenissen."

13 Mei. / 28 Julij. *Renovatie en ampliatie van de plakaten van 20 April 1655, 7 April 1684 en 28 December 1685 betreffende de overdragt van vaste goederen. — Voorschriften voor Notarissen en Weesmeesteren ter zake.*

In weerwil van het bij herhaling uitgevaardigde verbod tegen het verkoopen van onroerende goederen onder de hand

of bij »simpele" notariële acte, zonder daarvan mededeeling te doen aan het Collegie van Schepenen, ten einde 's Heeren geregtigheid te ontduiken, ging men binnen de jurisdictie van Batavia toch voort met het overtreden van dat verbod.

De Regering bepaalde daarom, dat niemand onroerende goederen zoude mogen verkoopen, weggeven of op eenige andere wijze veraliëneren, tenzij men binnen 2 à 3 maanden behoorlijk transport »ofte opdracht" deed voor gecommitteerde Schepenen, daarbij overleggende de wettige bescheiden, waaruit bleek, dat men werkelijk eigenaar van eenig huis, erf of land was, en 20 »penningen" voor 's Heeren geregtigheid betaalde.

Zoo niet, dan werden de verkochte, weggegeven »ofte an»dersints veraliëneerde" goederen verbeurd verklaard, behalve »in cas van eenigh beletsel, aldaer aengegeven ende bekent »gemaeckt."

Een iegelijk werd wijders gelast binnen 3 maanden, ter secretarie van Schepenen:

1° aan te geven alle huizen, erven en landerijen, welke men zonder wettige opdragt bezat, »'t sy by contracte onder »de levende ofte by wege van successie buyten de descen»dente ende adscendente linie, en dat soo wel by wege »van directe als van fidei commissaire erffenisse";
2° eene behoorlijke opdragt te passeren of te doen passeren;
3° 's Heeren geregtigheid te betalen;
alles op straffe van de poenaliteit, bij de in hoofde dezer vermelde plakaten vastgesteld.

Aan de Bataviasche Notarissen werd »expresselyck" verboden:

1° »coop-cedullen, inhoudende een vercoops-contract, item »donatiën inter vivos, voor haer gepasseerd zynde, van »vaste goederen uyt te geven, vóór dat sy deselve aen »'t Gerechte ofte Heeren Schepenen deser stede sullen heb»ben verthoond ende daervan notitie doen houden tot »aghterhalinge der geener, die het vereyschte transport »daer van binnen den voorsz. tyt niet sullen hebben ver»volght";

2° »egeene actens van scheydingh ofte deelinge te maecken »over eenige vaste ofte onroerende goederen, maer de »luyden daer mede te renvoyeeren aen heeren Schepenen, »soo als dat van oudts vereyscht is";

3° »eenige oppigneratien te passeeren van eenige vaste goe- »deren ende noch veel minder van de coopbrieven ofte »andere bescheyden van dien, aengesien veele lieden daer- »door seer leelyck ende tegen de plicht ende beeter weeten »van de Notarissen werden geabuseert";

alles op straffe eener boete van 20 rijksdaalders.

Weesmeesteren werden aangeschreven »wegens alle vaste »goederen, die by testamente ofte ab-intestato, item by bewys »ofte schiftinge, aen eenige luyden devolveeren, ter eerster »gelegentheyt door haeren Secretaris kennisse te geven aen »heeren Schepenen om daer van de vereyschte aenteeckeningen »op de prothocollen te laten doen ende gevolgelyck oock daer »van 's Heeren gerechticheyt te laten betaelen, ingevalle so- »danige yemant buyten de adscendente ofte descendente linie »aenbestorven ofte by testamente besproocken mochten syn."

Indien de Weeskamer was uitgesloten en dientengevolge ongenegen was zich met eenigen boedel te bemoeijen, »ofte »wel wanneer der in eenich sterffhuys geen onmondige ofte »affwesende erffgenaemen zyn, welcke gevolgelyck de Wees- »camer niet concerneeren, soo sullen haer Eerwaerdens echter »gehouden zyn altyt communicatie van de testamenten te »geven aen heeren Schepenen omme het nodige daeromtrent »te connen besorgen ende alsoo een yegelyck tot syn plicht »te houden."

De strikte naleving van deze bepalingen werd bijzonder aanbevolen aan den Raad van justitie, aan het Collegie van Schepenen, aan den Advocaat-fiscaal »overal" en aan den Baillluw en Landdrost, »yeder in haere jurisdictie."

Het plakaat is in de Nederduitsche, Portugesche, Chinesche en Maleische talen »alomme" aangeplakt.

18 Mei. *Bepalingen nopens verkoop van zieke slaven.*

Schepenen bepaalden, dat in hunnen »blaffaert" zoude worden opgenomen: »dat yemant, een slaeff gecocht hebbende ende willende sustineeren, dat deselve met eenighe sieckte besmet ende daer omme, volgens de Statuten deeser stede, restitutie subject soude zyn, eerst ende voor al sal moeten bewysen, dat die slaeff, ten tyde denselven door den vercoper aen den cooper vercocht is, sodaenige sieckte onder de leden gehadt heeft, ten waere sulcx uyt waerschynelycke indicen quaeme te blycken; voorts dan, in sulcken gevalle, de respective Secretarissen, soo van dit Collegie, als van heeren Weesmeesteren, mitsgaeders den Vendumeester deser stede, voor de slaeven, welcke by hun in hunne respective qualiteiten vercocht ende sodaenigh bevonden sullen werden, echter niet verder aenspreeckelyck sullen syn, als voor so lange sy het procedido ofte de cooppenningen van dien niet uytgekeert, maer noch onder sich mochten hebben, ende gevolgelyck, het selve procedido gedemanueert hebbende, als dan mogen volstaen met den eygentlycken vercooper by een authentycq extract uyt het venditie boeck aan den cooper te demonstreeren, onvermindert nochtans de praescriptie nae den tyt van ses maenden, daer op gestatueert; alle 't welcke dan oock in de ordinaris coop conditien g'insereert ende den volcke voorgelesen sal werden."

10 Junij. *Bepaling, dat het aandeel der armen in de confiscatiën van particuliere of verboden koopmanschappen zoude gebruikt worden tot den opbouw van de Portugesche kerk buiten de stad Batavia.*

Het fonds van de Portugesche »ofte inlandse" kerk schoot voor dien opbouw te kort.

Met het bewuste aandeel schijnt nog al willekeurig te zijn omgesprongen; want in 1695 was zulks sedert »eenige jaren »het Lazarus-huys tot een sesde part toegelegt."

De Raad van justitie moest bij het »extendeeren off op»stellen van haere appoinctementen en vonnissen" bovenstaande bepaling in acht nemen.

15 Julij. *Bepaling, dat door het geheele gebied der O. I. Compagnie jaarlijks op ultimo Augustus de soldij-boeken moesten afgesloten worden.*

Den 30sten December 1694 was hetzelfde nopens de negotieboeken besloten; en »aangesien de soldy-boeken in verscheyde »opsigten hare betreckinge hebben tot de negotie-boeken", paste nu de Regering haren maatregel ook op de soldij-boeken toe.

26 Julij. *Afschaffing van het genot van huishuur voor den Secretaris van den Raad van justitie, voor den »bode ofte deurwaarder" en voor den substituut-geweldiger van den Advocaat-fiscaal van Indië.*

Eerstgenoemde had sedert 1654 huishuur genoten, maar aan geen hunner kwam zulks wettig toe.

De Regering noemde dat genot »een eygen aanmatinge van »de gene, die de voors. bedieningen in die voorgaande tyden »bekleet ende administratie gehad hebben van des Camers »gelden, waer uyt de voors. huyshuure is betaelt."

Geen resolutie of eenig ander, van de Regering uitgegaan stuk bepaalde iets ter zake.

5 Augustus. *Vernieuwing van de instructiën voor de scheeps-boekhouders van* 27 *Maart* 1665 *en* 26 *Maart* 1670.

Zulks geschiedde, omdat »het grootste getal der scheeps»boekhouders nu een geruymen tyt in haren dienst seer ne»gligent en agteloos" geweest was.

»In 't een off 't ander poinct nalatig bevonden werdende", moesten de scheeps-boekhouders door het Opperhoofd van het generale soldij-kantoor, met voorkennis van den Directeur-

generaal en op aanklagt en ten voordeele van den Visitateur der scheeps-soldij-boeken, veroordeeld worden tot eene boete van 20 rijksdaalders »of ook wel swaerder gestraft en gede-»gradeert werden, na proportie van hun misdryf ofte negli-»gentie en agteloosheyt."

Vele boekhouders hadden »als een kunsje gepractiseert" meer volk op de scheepsrollen te brengen, dan werkelijk op de schepen bescheiden was. Om dit te voorkomen moest op »de rheede ofte aan boort van het admiraals schip veelmaal »aan d'een off d'ander stuurman off minder officier, wanneer »de boekhouder daar na niet om en siet, de betalinge der »scheepscostgelden gedaen werden in het soldy-comptoir, op »rollen, by den schipper en boekhouder ondertekent."

Als straf op dat »kunsje" werd gesteld deportatie.

5 Augustus. *Last op het Opperhoofd van het generale soldij-kantoor de rekeningen van personen, die Batavia verlieten, af te sluiten, — »onaangesien de arresten, »die daarop gedaen soude mogen syn", — en die rekeningen »onder couvert van 's Compagnie's brieven (om »door degene, diese concerneren, niet agtergehouden off »verduystert te werden) te versenden na de plaatsen »ofte comptoiren, werwaerts sodanige personen syn ge-»destineert."*

De Regering achtte zich niet verpligt »door het bevorderen »van een anders intrest [nam. dat van den arrest-legger op de bewuste rekeningen] selve schade te lyden."

Het Opperhoofd moest op de te verzenden rekeningen aanteekenen »de arresten, daerse mede syn beswaart, en ten »wiens behoeve, als om wat redenen, die syn gedaan", welke aanteekening »ter plaetse, waar 't behoort", weder in de boeken ingenomen moest worden om te kunnen zorg dragen, dat »aan de sodanige niet meer als de helft der gagie verstrekt ende »andere ten behoeve vande crediteuren ingehouden off wel »aan derselver gemagtigdens aldaar uytgekeert werde."

26 Augustus. *Bepaling, dat overal binnen het gebied van de O. I. Compagnie het vaatwerk »op een en de»selve groote" moest worden gemaakt.*

De bij deze gelegenheid vastgestelde grootte was:
voor een legger, 400 kan;
» » halven legger, 200 kan;
» » aam, 100 kan;
» » halven aam, 50 kan.

30 Augustus. *Toekenning aan den Commandeur te Japara van* 16 *rijksdaalders 's maands »voor het tracte»ment van inlandse groten en van opperhoofden der »passerende schepen met siry, pienang, taback, thee, »contifituren, etc."*

Vroeger genoot de Commandeur te Japara daarvoor maandelijks 12 rijksdaalders en die te Padang 8 rijksdaalders.

De Japarasche Commandeur werd nu gelast »niets extra»ordinair te doen afschryven, dewyle het daar mede seer wel »sal konnen gestelt werden en de eetbare wharen en versna»peringen op Java vry beter koop als op de Westcust te »bekomen syn."

9 September. *Vaststelling van het gewigt van een pikol op* 125 *ponden.*

De pikol van 122 ponden, vastgesteld bij de resolutie van 24 December 1695, gaf tot allerlei »verschillen en moeyelyk»heyt van rekenen" aanleiding; de pikol van 125 ponden daarentegen kwam beter overeen »met het catty gewigt van »de meeste noorder volkeren, die van Ziam uytgesondert, de»welke niet meer voor een picol rekenen als 118 ℔."

Deze regeling gold voor het geheele gebied der Compagnie.

Overal moesten voortaan in boeken en facturen »alle weeg»bare goederen alleen in Hollandse ponden" worden vermeld,

»sonder deselve met de gewigten dier plaatsen van bharen, »picols, cattys off andersints te vermengen."

4 October. *Toekenning van tractement aan den schrijver en den bode van de Chinesche officieren te Batavia.*

Genoemde officieren hadden dien schrijver en bode steeds »op haar eygen kosten, hoewel ten dienste van het gemeen »gehouden."

Thans kreeg de schrijver 150 en de bode 100 rijksdaalders 's jaars uit de opbrengst der Chinesche wajang-spelen, »belopende »ongeveer 400 rd[s] in 't jaer, die ten behoeve van het Chinese »hospitaal ofte siekenhuys syn geëmployeert."

14 October. *Renovatie en mitigatie van het verbod van 22 Julij 1689 tegen het rondventen van brood.*

Dit stuk is afkomstig van Schepenen, die daarbij als straf bepaalden eene boete van 6 rijksdaalders.

De mitigatie bestond hieruit, dat »deselve ordre niet verder uytgestreckt sal werden als tot binnen dese stad ende zuyder voorstadt, behalven dat oock tot gerieff van de soldatesque alhier verstaen is, dat met consent van hunne officieren het broodt op de bolwercken, soo van 't casteel, als van dese stadt, sal mogen te coop gebracht werden. Ende also het witte broodt, dat nae het middachmael noch niet verkocht is, selden door eenighe vaste calanten affgehaelt wert ende gevolgelyck in de backers-huysen voor 't meerendeel soude moeten verdroogen, soo is oock verstaen te permitteeren, dat het selve witte broodt des achter middaghs nae twee uuren ende eerder niet in de kraemptjes moge verkocht werden."

21 October. *Verbod tegen het vervreemden, zonder vergunning van de Regering, van notariële minuten, bij vertrek, overlijden »ofte andersints," door Notarissen of hunne erfgenamen.*

De vergunning moest verzocht worden:

1° door den Notaris zelven: bij vertrek of nederlegging van het ambt;

2° door de Collegiën van justitie: bij deportement of »opseg-»ginge" der diensten van een Notaris;

3° door de erfgenamen of boedelberedderaars: bij overlijden van een Notaris.

8 November. *Bepaling, dat de maandelijksche ordonnantiën, — waarop de betaling van gelden, ontvangen wegens 's Heeren geregtigheid, door den Secretaris van Schepenen aan den Ontvanger generaal geschiedde, zoomede die, waarop de overige stads-inkomsten wegens ijk-gelden, defaut-gelden, condemnatiën, enz. tweemael 's jaars in Compe kas gestort werden, — alvorens ter teekening aan den Directeur generaal aangeboden te worden* (*ingevolge resolutie van* 1 *Junij* 1688), *door gecommitteerde Schepenen met de protocollen, civiele en crimineele rollen, mitsgaders met de aanteekeningen van den ijk vergeleken en met hunne handteekeningen bekrachtigd moesten worden.*

8 November. *Voorschriften nopens den tijd, waarop borgstellingen van Secretarissen, Vendumeesters, Deurwaarders en Boden, na het eindigen van hunne bediening, konden ingetrokken worden.*

Die tijd werd bepaald op 6 maanden, na ommekomst waarvan de borgen of de ex-secretarissen, enz., dan wel hunne weduwen of erfgenamen aan den regter, onder wien zij ressorteerden, moesten aanvragen drie edictale citatiën »van 14 »dagen tot 14 dagen, met affictie van biljetten in de Nederduytse »en Chineese taelen", om, zoo niemand opkwam, van den regter te verkrijgen een eeuwig silentium voor alwie alsnog iets mogt hebben te pretenderen.

Desniettemin konden laatstbedoelden nog gedurende een jaar,

na ommekomst van de bewuste 6 maanden, eene personele actie tegen den ex-secretaris, enz., of diens weduwe en erfgenamen instellen.

Na ommekomst van dat jaar moesten belanghebbenden op dezelfde wijze, als ten aanzien der borgstelling was voorgeschreven, aan den regter ontheffing van verdere verpligtingen verzoeken.

18 November. *Verbod voor onderdanen van de Compagnie, »die met onse passen varen", tegen het overvoeren van Engelschen, Franschen, Deenen, Portugezen en andere Europeanen, »'t sy na ofte van plaatsen, die onder »'s Compˢ gebiet behoren, off daer deselve maar alleene »negotieert of wel het laaste aen hare onderdanen, nevens »andere natiën, heeft overgelaten."*

De Regering zag in het reizen van die vreemdelingen binnen haar gebied slechts eene poging tot »het voortsetten van hunnen »morshandel en sluykeryen."

Als straf op de overtreding van dit verbod werd gesteld eene boete van 100 rijksdaalders, te verbeuren door den eigenaar, dan wel door den schipper van het vaartuig (»wie van beyde »daar aan sal schuldig syn") voor »ider vreemt, Europeaans »passagier off die daar van afkomstig sy en onder 's Compˢ »gehoorsaamheyt niet geseten is."

25 November. *Aanstelling van een »apart persoon" tot het registreren in een »daer toe te houden" boek van de ordonnantiën, door den Directeur-generaal dagelijks op den Kassier van het kasteel Batavia verleend, en wel vóór de onderteekening dier ordonnantiën.*

Met dezen maatregel beoogde de Regering »meerdere gerust»heyt", aangezien daardoor contrôle op het kassa-boek mogelijk werd, welke anders zeer moeijelijk viel, ja zoo goed als onmogelijk was.

De »aparte persoon" moest iemand zijn, »aen de casse ofte »den Cassier niet dependerende."

2 December. *Verbod tegen het maken van nieuwe en het repareren of vernieuwen van oude »stygers, speel-»huysen off andere timmeringen in ofte over de vaert »Molenvliet en andere gemeene vaerten of rivieren."*

Tevens werden de ingelanden gelast, op aanwijzing van Heemraden, »de rivieren en vaarten te suyveren van alle oude »balken, palen en andere houtwerken, die van sodanige ver-»valle steygers, speelhuysen, etc. voor hare thuynen en landen »gevonden sullen worden."

$\frac{23}{27}$ December. *Last om goederen, gekocht op eene Compagnie's vendutie, binnen 14 dagen af te halen en te betalen.*

Alwie aan dien last niet voldeed, zoude gestraft worden met den verkoop à contant der afgehaalde, noch betaalde goederen op de eerstvolgende vendutie.

Behaalden de goederen bij den tweeden verkoop een hoogeren prijs dan bij den eersten, dan kwam het meerdere ten voordeele van de Compagnie.

Behaalden zij een lageren prijs, dan was de eerste kooper verpligt het mindere te vergoeden.

Deed hij zulks niet, dan werden zijne bezittingen, zonder vorm van proces, geëxecuteerd.

Was hij onvermogend, dan zoude naar bevinding van zaken gehandeld worden.

28 December. *Voorschriften nopens de administratie van gelden, enz. van onmondigen door Wees- en Boedel-kamer.*

De Regering streefde naar het verminderen van »'t sware »capitaal, dat d'E. Comp. hier op Batavia op intrest" had, en was geslaagd in het remitteren van een groot gedeelte

van dat kapitaal aan de eigenaren in Nederland. Maar ten gevolge van het bepaalde bij de resolutie van 13 Augustus 1688 »steygerde" dat kapitaal wederom, »alsoo bevonden »wert, dat de capitalen der Weescamer, Heemraden, Boedel»meesters, Kerkmeesters, Diaconie en 't Lasarus-huys vry »meer als de helft bedragen van 't gene d'E. Comp. alhier op »Batavia op intrest heeft."

Om hierin te voorzien bepaalde de Regering het volgende:

Eerstelyk: van nu voortaan geen interessen van Weesmeesteren off Boedelmeesteren meer tot capitael by d'E. Comp. te laten tellen, maar deselve op den verschyndag van ult°. Augusti jaarlyx door den Cassier in 't geheel te laten afbetalen,......uytgenomen alleen sodanige interessen, welke de langstlevende der ouders ofte andere opvoeders aan hare kint ofte kinderen ofte opvoedelingen, onder de Weescamer en geensints Boedelmeesteren bescheyden zynde, geschonken souden mogen hebben ofte nog willen schenken, ingevalle deselve kinderen sober begoet mogten syn; welke interessen als dan alleenlyk na voorgaende kennisse ofte besluyt deser regeringe, op speciale ordonnantie van den heer Directeur-generaal, by d'E. Comp. tot augmentatie van haerlieder kleyn capitaeltje getelt sullen mogen werden.

Ten anderen: van heeren Weesmeesteren, item van Boedelmeesteren te vorderen een memorie der capitalen en kinderen, onder derselver opsigt en sorge staende, met een berigt, hoe veel capitaals gem. heeren Weesmeesteren, item Boedelmeesteren oordelen souden voor yder kint genoeg te syn by d'E. Comp. tot desselfs eerlyk onderhout en verdere opvoeding te laten verblyven,......om, die memorie en dat berigt ingekomen synde, daar over ons nader oordeel te laten gaan en vast te stellen, hoe veel van de capitalen der meer bemiddelde weesen men soo nu als na desen successivelyk, na den stant van 's Comps gelt cassa, sal dienen aan de Weescamer en Boedelmeesteren af te leggen; welke afgelegde penningen en afbetaalde, overschietende intrest-penningen respective, mitsgaders de capitalen, die d'E. Comp. boven den te statueren

tax van nader aankomende weesen niet op intrest soude mogen aannemen, alsdan in een wel versekerde kist, met soo veele, verscheyde sloten, als heeren Weesmeesteren en Boedelmeesteren respective nodig sullen oordelen, binnen de Weeskamer ende vergaderplaats van Boedelmeesteren respective bewaart sullen werden, totter tyt en wyle aan de gem. collegies occagie voorkomt om deselve onder de gemeente bequaamlyk uyt te setten, onder sodanige versekering en hypotheque, als by derselver respective ordonnantien in de Statuten deser stadt Batavia gerequireert en voorgeschreven wert, mitsgaders onder 't passeren van behoorlyke Weesmeesters, als Boedelmeesters kennisse, respective na voorgaande examinatie over de sufficantheyt der debiteuren, hypothequen en borgen, en daar over te nemene resolutie, waarvan ook in die te passeeren Weesmeesters en Boedelmeesters kennisse respective mentie gemaakt sal moeten werden; als wanneer Weesmeesteren en Boedelmeesteren respective wegens die uytsetting der gelden, wanneer de voors. requisitiën daar omtrent geobserveert syn, buyten alle nasprake en bekommering sullen konnen syn, voornamentlyk wanneer deselve haar nog bovendien wegens de uytsettingen van penningen souden mogen hebben voorsien van het advys ende conformatie van heeren Schepenen deser stede.

Ten derden is ook verstaan, dat heeren Weesmeesteren en Boedelmeesteren respective in het redden der boedels van overledene personen, die hier ter stede onmondige erfgenamen nalaten, geensints te gelde sullen maken, nogte inmanen alle de goederen, soo onroerende als roerende, item inschulden, even gelyk tot nog toe geschiet is en des te meerder nootsakelykheyt verweckt heeft om d'E. Comp. met soo veel te meer gelt op intrest te beswaren, maar sullen voortaan alleenlyk mogen verkopen de losse goederen ende de landeryen, als waar uyt de weesen genoegsaam geen vrugten konnen trecken, maar veel eer continuele lasten, deterioratie en verwildering, als mede bouwvallige ofte wel doorgaans onverhuurt staande huysen, ... dog egter die huysen niet anders dan

na voorgaande advys ende toestemminge van heeren Schepenen, conform haar Eerwaarde meergem. ordonnantie by de Statuten deser stede; sullende gevolgelyk alle andere huysen voor reecq. der gem. weeskinderen onverkogt blyven, ten besten verhuurt en op derselver reparatie behoorlyke agt geslagen moeten werden, waar toe haar Eerwaardens, des noots, een ofte meer bequame, vigilante en getrouwe personen onder een tamelyk salaris en behoorlyk verantwoording souden konnen gebruyken. — En belangende de inschulden der gem. boedels is mede verstaan, dat deselve door heeren Weesmeesteren en Boedelmeesteren respective niet sullen werden opgeëyscht, indien en soo lange haar Eerw^s, na gedane ondersoek en daar over te nemene resolutie, sullen bevinden, dat de debiteuren, hypothequen en borgen sufficant ende daarvan behoorlyk Schepen kennissen ten behoeve der overledene ouders gepasseert syn of wel, dat de debiteuren het gebrekende van dien by Weesmeesters of Boedelmeesters kennisse respective bereyt syn te suppleren, 't welk dan geschiet synde ende by resolutie daar van blykende, gem. heeren Weesmeesteren, item Boedelmeesteren desen aangaande buyten bekommeringe sullen syn ende gevolgelyk, by verloop en verarminge der debiteuren, hypothequen ofte borgen, waaronder door haar Eerw^s. eenige wesengelden uytgeset ofte gelaten mogten werden, niet aansprekelyk wesen, ten ware daar omtrent supine negligentie, ontrouw ofte iets diergelyx ('t gene wy van beëdigde magistraats-personen anders verhopen) mogte concurreren ofte gepleegt wesen; sullende tot opeysching en verantwoording der maandelyxe interessen van die debiteuren, in voegen als van de huurpenningen der huysen gesegt is, eenige luyden mogen gebruyken.

30 December. *Afschaffing van de belasting ad 1 rijksdaalder daags, gesteld bij de pacht-voorwaarden op elke dam, welke om water op padi-velden te leiden in de Sontar-rivier werd gemaakt.*

Die pacht of belasting bragt niet meer dan 40 à 45 rijks-

daalders 's maands op en strekte volgens de Regering slechts »tot beswaringe van den landbouw en den eygen rysteelt in »de Batavise jurisdictie."

? ([1]) *Reglement voor de procureurs, postulerende voor de Bank van Schepenen te Batavia.*

1. De procureurs sullen gehouden syn yder regtdage, 't sy datse parthye ter rolle hebben off niet, boven op de bovensale te komen en daer soo lange te blyven, sonder dat ymant van haer sal mogen affgaen, tot dat den raad gescheyden is, conform het 5e articul der Batavise Statuten, onder den titul van advocaten en procureurs, op verbeurte van 2 rds.

2. Item, soo wanneer geduurende de rolle een procureur, wiens saecke door den geregtsbode behoorlyk werd uitgeroepen, terstont, nae dat de bode eenmael sal geroepen hebben, niet binnen en voor de banck komt, soo sal daerop, om de rolle niet op te houden, by den Raad werden verleent comparuit ofte default, ten laste ende kosten van dien defaillianten procureur, sonder dat hy sulx synen meester sal mogen in rekening brengen.

3. Oock sullen de procureurs, 't sy eysschers, 't sy verweerders, hun voortaen niet meer mogen behelpen, nog versoeken dag ten naesten om haere meesters, welckers saecke sy bedienen, in persoon te doen citeren, onder voorgeven, dat sy niet weten, waer, dat deselve woonen, nogh ook by haer komen; maer sullen de procureurs in de saecke, waerin sy begonnen hebben te dienen, alle de termynen gehouden syn waer te nemen, sonder dat parthye haere meesters daer toe sal hebben in persoon te dagvaarden.

4. Op alle termynen van saecken, daer in gelitiscontesteert is en versogt wert dag om te repliceren, dupliceren, etc., sullen den versoeckers ten gestelden dage om van dit termyn te dienen moeten gereet komen, off sal dit termyn anders

([1]) Jaar en datum van dit reglement zijn onzeker.

gehouden werden voor peremptoir ende d'versoekers van dien werden versteken, salvo purge ten naesten sonder verder dilay.

5. Wanneer in eenige saecke soo verre geprocedeert is, dat'er al van verdere productie is gerenuncieert ende een der parthyen van deselve renunciatie versoekt gereleveert te syn, soo sal sulx niet werden toegestaen, tenzy boven de oncosten van 't retardement van 't proces betaelt werde, voor de eerste maal ...... ende voor de tweede maal ......, ten profyte van de armen, te betaelen by de procureurs van de requirant van 't relieff, ten waere hy konde doen blycken, dat niet hy, maer syn meester, oorsaeck was, dat de stucken, welckers relieff hy versoekt, niet voor de renunciatie syn g'exhibeert.

6. Item, sal den procureur, die de saecke ter rolle heeft gepresenteert om te sien dienen van bewys, alle syne bewysen ende bescheyden op dat termyn, die hy meynt in de geheele saecke te imployeren, simul ende semel moeten overleggen, sonder dat namaels andermael de saecke daertoe, om te sien dienen van nader productie, sal mogen presenteeren, als naer voorgaende bekomene relieff, te verkrygen in maniere als in het jongste articul 9 g'expresseert staet.

7. Dat ook, als by parthyen recollement werd versoght, de procureurs, yder voor 't syne, sullen gehouden syn de stucken te noemen ende te specificeren, daerop sy het recollement versoecken; ende verders, dat dan beyde de parthyen te gelyck haere getuygen voor heeren Commissarissen sullen hebben te dagvaarden, om haere verklaringen te recolleren, en dat binnen den tyt van veertien dagen, na dat de recollementen geordonneert sullen syn; ende de getuygen, gedagvaert synde, niet comparerende, sullen van aght dagen tot aght dagen die recollementen wederom ter rolle van heeren Commissarissen gepresenteert werden.

8. Eyndelyck, sullen van nu voortaen gene saecken ter rolle mogen gepresenteert werden om te dienen van inventaris en stucken, voor en al eer den inventaris gemaeckt ende by wederseytse procureurs geteykent is.

1696.

7 Januarij. *Bepaling, dat de aan Compagnie's schepen te verstrekken boter voor de eene helft zoude bestaan uit Hollandsche en voor de andere helft uit Bengaalsche boter.*

»Uit schaersheyt off gebreck van de eerste soorte" was dergelijke verstrekking »nu al een geruymen tyt in gebruyk geweest »en sulx genoegsaem tot een gewoonte geworden."

9 Januarij. *Last voor »alle plaetsen om de Oost en elders »aen die van het guarnisoen en andere bediende, daer »aen de verstreckinge van vlees en speck gebruykelyk »sy, voortaen de eene helft van het jaer het gewone »rantsoen en de andere helft het ordinaire costgeld te »verstrecken."*

»In het stuck der verstreckinge van de costgelden en rant»soenen van montprovisien ofte contanten" bestond geen »vaste »en eenparige voet."

Ook meende de Regering, dat door bovenbedoelde regeling de eischen van gezouten vleesch en spek uit Nederland »eenig»sints" zouden kunnen verminderen.

Aan de gouverneurs of opperhoofden en hunne politieke raden werd overgelaten de keuze van den tijd, »in't welke de uyt»deelinge van't een ofte het andere, na de gesteltheyt der tyden »en plaetsen, met de meeste vrugt en nuttigheyt, als genoegen »van het volk, in iders resort sal konnen en behooren te ge»schieden."

9 Januarij. *Regeling van copieer-werk op de »comptoiren »in de gouvernementen en plaetsen om de Oost."*

Het »groot volume" van dat werk maakte de Regering bedacht op vermindering daarvan: ook omdat »de moeyte en

»kosten van copieren beter bespaert soude mogen werden, als »daerby langer te continueren."

Zij gelastte daarom:

1° »voor het vaderland voortaen niet meer als de soldy-boeken »en daer toe behorende papieren, na de presente gewoonte, »te copieren";

2° »van de dagregisters, resolutien, afgaende en aencomende »briefboekjens en verdere papieren geen meer dan twee »stel te vervaerdigen, 't eene om voor een slaper by iders »comptoir aen te houden, en 't andere (ongerekent de kleen»der en losse bylagen, die successive by de brieven aen »ons geciteert werden en behoren) herwaerts te senden om »op onse secretarye bewaert te werden";

3° »in 't laeste stel by de afgaende en aenkomende brief boekjens »niet te laten influëren de brieven, die tusschen dese plaetse »[Batavia] en hare comptoiren reciproque syn gewisselt »ofte over en weer geschreven";

4° »de prolixiteyt so veel mogelyk te vermyden";

5° »de comptoiren te ontlasten van soo veele adsistenten ofte »copiisten als, uyt hoofde van het gene voors. is, eenigsins »sal konnen en mogen geschieden."

9 Januarij. *Afkondiging van de gewone, jaarlijksche plakaten. — Uitschrijving van een vast- en bededag wegens het aanstaande vertrek van de retour-vloot.*

5 Maart. *Prolongatie van het octrooi der O. I. Compagnie tot het jaar 1740 »incluys."*

Afgedrukt in Cau en Scheltus, groot placaatboek, IV, 1325.

13 Maart. *Instructie voor de kooplieden en schippers.*

Dit stuk, afkomstig van Heeren XVII^aen^, is vermeld gevonden, maar niet in het Bataviasche archief aangetroffen.

Verg. 13 Augustus 1728.

20 Maart. *Last op den Curator ad lites te Batavia en op »alle andere, die, functie op de comptoiren in India »bekledende, gelden, by d'E. Comp. op intrest staende, »van overledene ministers, wier boedels onder hare sorge »en administratie komen te vallen, uyterlyk binnen een »maent off ses weken na het overlyden, met het bedragen »van den intrest, die tot dien tyt daerop als dan sal »wesen verlopen, by de negotie-boeken aff te schryven »en by de soldy-boeken op reecq. van den overledene in »te nemen."*

Het voorgeschrevene bij de resolutie van 25 Augustus 1693 nopens de contanten, in boedels aanwezig, moest hierbij in acht worden genomen.

In geval op buiten-kantoren, waar Weeskamers waren, boedels voorkwamen van personen, die gelden bij de Compagnie op interest hadden staan, zonder erfgenamen ter plaatse achter te laten, dan moesten Weesmeesteren binnen den boven aangegeven termijn hoofdsom en interest per wissel met het eerst-vertrekkende schip aan hunne collega's te Batavia overmaken.

De Bataviasche Weesmeesters moesten het bedrag van den wissel bij Compagnie's kas te Batavia in ontvangst nemen en daarmede verder handelen, »als de ordre, daer van synde, »medebrengt."

10 April. *Verbod voor Diakenen tegen het verleenen van vergunning tot trouwen aan personen, in het Armen-huis te Batavia woonachtig.*

Bij voltrekking van het huwelijk moesten de getrouwden het Armen-huis verlaten, omdat de Regering van oordeel was, dat »het huwelyken van luyden, die in het voors. huys uyt »de aalmoessen der gemeente werden gealimenteert en onder-»houden, om verscheyde redenen voor ondienstig moet aangesien »en geoordeelt werden."

11 April. *Bepaling, dat Commissarissen van huwelijksche en kleine zaken »geene slaeven van diversche lijffheeren, »veel min een lyffeygen met een vry portuer" tot het huwelijk behoorden toe te laten.*

Deze uitspraak is afkomstig van Schepenen.

Alleen dan mogt het huwelijk voltrokken worden, als de lijfheeren of lijfvrouwen toestemden in »samenwooninge der »conthoralen buyten haer huys ende oock by haere licentie- »briefkens tot trouwen beloven geen andere dienst van deselve, »uyt crachte van haere noch verblyvende slavernye, te sullen »genieten als alleenlyck coeli-loon, doch niet hoogher dan sy »luyden, onvermindert de lasten haerer huyshoudinge en »de opvoedinghe haerer kinderen, sullen connen opbrengen, »sonder meer."

25 April. *Bepaling, dat ter Westkust van Sumatra het oppergezag aan geen hooger dienaar der Compagnie behoorde opgedragen te worden dan aan een Opperkoopman.*

Bezuiniging was de oorzaak van deze bepaling; want sedert jaren waren op die kust »geen naamwaardige voordeelen" behaald.

Den 7^{en} Mei 1696 besloot dan ook de Regering tot eene belangrijke »reductie van den omslag op de Westkust van »Sumatra." Met niet minder dan 200 personen werd het aantal dienaren der Compagnie aldaar verminderd.

7 Mei. *Bepaling, dat het Collegie van Heemraden, zonder voorkennis en vergunning van de Hooge Regering, geene landen meer aan particulieren mogt »toestaan ofte aan- »taxeeren, ook niet het besit ofte de possessie daaraf »verlenen."*

Deze maatregel werd genomen, omdat »reets al soo veele »landen aan particuliere luyden syn uytgegeven en aangetaxeert,

»dat de gene, die nog hier en daar resteren, voor den dienst »van d'E. Comp. wel souden konnen nodig syn."

24 Mei. *Verbod voor de buiten-kantoren vreemde Europeanen en hunne afstammelingen met Compagnie's schepen of met vaartuigen van vrij-lieden naar Batavia te laten vertrekken.*

Van dergelijke lieden ondervond de Regering te Batavia doorgaans vele moeijelijkheden, »eer men haer van hier weder »quyt raeckt."

De meesten hunner kwamen over »tot eygen intrest ende »schaede van d'E. Compagnie" om zich »met morsseryen ende »quaede ofte onbehoorlycke handelingen te behelpen."

25 Mei. *Bepaling, dat de gezagvoerders van Chinesche jonken voor elken, bij hun vertrek van Batavia ontbrekenden schepeling hunner jonken zouden betalen eene boete van 15 rijksdaalders, »onvermindert de poenali- »teyten tegens sodanige overblyvers, by het placcaat »de dato 29 May 1690 gestatueert."*

In weerwil van deze en meer andere, strenge bepalingen tegen den aanvoer van Chinesche nieuwelingen was de Regering toch van oordeel, dat ten aanzien der Chinesche gezagvoerders »niet al te precys dient te werden gehandelt", uit vrees voor verloop van de vaart der Chinezen op Batavia, »die van veel nuttigheyt is."

Bij bekkenslag liet zij eenige dagen later afkondigen, dat achterblijvers in de ketting zouden worden geklonken »of »wel by gratie, soo veel men dat nodig oordeelen sal (al was »het tot een getal van 50 stucx), tot het onderhanden synde »hooft aan de reviere te deser plaatse voor de enkelde rys »aan den arbeyd werden gestelt."

Nog eenige dagen later wijzigde de Regering, op verzoek der Chinesche hoofden te Batavia, hare strafbedreiging in

eene boete van 1200 rijksdaalders, op te brengen door de Chinesche gemeente, waarmede alle achterblijvers voor ditmaal vrij van straf zouden zijn.

Met geld kwam men ook toenmaals verre.

15 Junij. *Borgtogt voor den Bode van het Collegie van Schepenen.*

Met wijziging van het bepaalde ter zake in de Statuten van Batavia (100 realen) werd nu de borgtogt bepaald op 500 rijksdaalders.

Daarentegen werd zijn tractement van 32 tot 20 gulden verminderd.

26 Junij. *Verbod tegen het oprigten binnen de jurisdictie van Batavia, zonder vergunning der Regering, van suiker-molens, arak- en kalk-branderijen, steen- en pannenbakkerijen en van hout-zagerijen. — Last tot het aangeven binnen eene maand van den eigendom van zoodanige fabrieken. — Verbod tegen het kappen van hout op landen, aan de Compagnie toebehoorende. — Last tot het aangeven binnen zes maanden aan den Secretaris van Heemraden van landen, waarop »eenich »recht van besit ofte possessie by behoorlycke brieven »van Ons ofte onse voorsaeten in dese regeeringe niet »bethoont sal connen werden."*

Ten gevolge van het steeds aangroeijende aantal van bovenbedoelde fabrieken bedierf »d'een den anderen in voorsz. »neeringen", waaruit allerlei »moeyelycke processen, crackeelen »ende swaere bancqueroeten" voortvloeiden. Ook werd het hout rondom Batavia hoe langer hoe schaarscher. Bovendien wist de Regering niet eens, hoeveel suiker-molens, enz. zich binnen de jurisdictie van Batavia bevonden; noch welke landen al dan niet wettig waren uitgegeven, dan wel haar nog in eigendom toebehoorden.

Om uit die »duysterheyt ende verwerringe" te geraken gelastte zij de bovenomschreven aangiften.

De arak-branderijen, enz., binnen de stad en de zuider voorstad »ofte de jurisdictie van den Bailluw" gelegen, moesten aangegeven worden aan den Secretaris van Schepenen; de suiker-molens, enz., ten platten lande »ofte onder de jurisdictie »van den Landdrost" gelegen, aan den Secretaris van Heemraden.

De eigenaren moesten opgeven »het waere getal van so»danighe suycker-molens, etc., met byvoeginge, waer deselve »syn gelegen en wanneerse zyn opgericht", op straffe van afbraak der fabriek of van arbitrale correctie.

Na ommekomst van den voorgeschreven termijn voor de aangifte zoude de Regering »sodaenighe dispositie over yeder »van deselve laeten gaen, als wy dat ten beste onser inge»setenen sullen oordeelen ende bevinden te behooren" ([1]).

De eigenaren van landen moesten »behoorlycke aenteecke»ninge laeten doen, waer sodaenige landen zyn gelegen, »wanneer en op wat fundament sy hun op deselve ter neder »geseth ofte wel possessie daer van genomen hebben; om »wyders onse ordre ende dispositie daerop aff te wachten; »ende dat onaengesien yemandt by monde ofte geschriffte »door heeren Heemraden off eenige leden uyt deselve eenich »besit vergunt ofte gegeven mochte zyn, 't welcke dan by »voorsz. aenteeckeninge mede voorgestelt ende opgegeven sal »moeten werden; op poene, dat nae verloop van voorsz. tyt »de gene, die sich niet aengegeven ende voorsz. aenteeckeninge »versuymt sal hebben, in syn pretentie niet gehoort ende »daer en boven nae gelegentheyt gecorrigeert sal werden."

Ten aanzien van de suiker-molens, enz. werd nog bepaald, dat alwie met het bouwen van zoodanige fabriek bezig was,

---

([1]) In de jurisdictie van den Landdrost bleken aanwezig te zijn:
116 suiker-molens,
35 steen- en pannen-bakkerijen,
10 kalk-branderijen,
21 houtzaagmolens,
4 arak-branderijen.

zonder vergunning der Regering daarmede niet mogt voortgaan, op straffe eener boete van 200 rijksdaalders en afbraak der begonnen bouwwerken.

De poenaliteit op het onwettig kappen van hout werd vastgesteld op eene boete van 200 rijksdaalders »ofte wel andere »arbitraele correctie."

Deze »waerschouwinge" werd alomme, waar zulks gebruikelijk was, in de Nederduitsche, Chinesche, Maleische en Javaansche talen aangeplakt en de naleving daarvan aanbevolen aan de beide Collegiën van justitie, aan Heemraden, Advocaat-fiscaal, Bailluw en Landdrost.

24 Julij. *Voorschriften nopens de »logie-, guarnisoen- en »hospitaals-boeken deses casteels"* [*Batavia*].

1. Eerstelyk, dat het opperhooft over het generael soldy comptoir omtrent de boekhouders der comptoiren en schepen alhier die ordre sal hebben te stellen en te doen observeren, dat de reecq. van luyden, die, 't sy van haere bescheyden posten aen land ofte de schepen, na 't siekenhuys gaen, niet meer op heele ofte halve maenden, maer altyt op denselven dag werden afgesloten, ten eynde hunne verdiende gagie mag accorderen met de belastinge van hunne halve gagie by de hospitaels boeken.

2. Dat den binnen-regent van 't hospitael het notitieboekje der inkomende en uytgaende personen niet alleen alle dagen sal hebben effen te houden en maendelyks met syne ondertekeninge te bekragtigen, sonder daer in eenig versuym te plegen off luyden uyt te laten, om by confrontatie van 't selve tegens de hospitaels-boeken altyt te konnen sien, of de luyden na behoren en niet te veel ofte te weynig syn belast, maer ook, gelyk dat de oude ordre medebrengt, alle morgen aen den boekhouder van het hospitael pertinent hebben op te geven, wat luyden den voorgaenden dag in het hospitael syn gecomen en van waer, op dat den laesten deselve haer soldy reecq. behoorlyk sal konnen afvorderen en, die gebrekende, opsoeken:

off wel ten belange der lieden, komende van schepen, de namen opgeven aen het opperhooft van het soldy comptoir ofte den visitateur der scheepsboeken, om hem deselve te doen bestellen en alsoo alle schult reecq. by de hospitaelsboeken, sooveel mogelyk, te vermyden.

3. Dat den gem. boekhouder van het hospitael na desen gene schult reecq. van luyden, die uyt het hospitael vertrecken, aen deselve meer sal vermogen in handen te geven, maer onder behoorlyke quitantien moeten overleveren, die van luyden, hier aen land bescheyden, aen den logie- ofte guarnisoen boekhouder, waer onder deselve sorteren, en die van de schepen aen den visitateur der scheepsboeken om de belastinge op yders formeele reecq. na behoren te besorgen en naderhand, by bevindinge van versuym, te konnen weten, wie daervoor behoort te responderen.

4. Dat den boekhouder van het hospitael by het journael inde belastinge der verteerde gastos na desen, sonder versuym, sal hebben te noteren, niet alleen voor hoeveel maenden en dagen, maer ook van en tot wat tyt de belastinge werd gerekent, met byvoeginge waer de luyden syn van daen gecomen, waer ook weer beland of wel dat overleden syn.

5. Dat den boekhouder van het hospitael sal moeten besorgen, dat de rolle der verstreckinge van contanten en kleden, die maendelyks in het hospitael geschieden, behoorlyk bewaert en niet verslingert werden, om de belastinge der lieden by de boecken altyt tegens deselve te konnen confronteren en nasien, wat abuysen daeromtrent souden konden wesen begaen.

6. Dat voortaen, gelyk dat reets voor eenigen tyt is ingevoert en nu gepractiseert werd, aende chirurgyns van het hospitael voor het cureren van luyden, die met vuyle siektens syn besmet, geen betalinge sal mogen geschieden dan van de soodanige, die op hunne soldy reecq. genoeg te goet hebben, dewyl andersints de last van die betalinge oneygentlyk werd gedragen by d'E. Comp., van wien de gem. chirurgyns hun loon komen te genieten, synde van even sodanigen opsigt en consideratie als de voldoeninge der confiscatien aen de officieren

en dienaren der justitie, vermelt ter resolutie van den 28sten January 1689 en 14den Juny 1694.

7. Dat het voortdragen der saldo's van soldy reecq. uyt de afgeleyde by de nieuwe boeken van luyden, die in het vaderland eenige vermakinge aen hunne vrouwen of vrunden hebben gedaen, na desen niet meer sal mogen geschieden, dewyl anders de betalinge der vermakinge sodanige luyden in het vaderland niet kan volgen, dog sal het ook van andere luyden, en die in het vaderland niets vermaekt hebben, door de logie- en guarnizoen boekhouders deses casteels niet mogen gedaen werden, ten waere met speciael consent en ordre, conform de ordre en resolutie deser tafel van dato 26 July 1652; en eyndelyck ofte ten

8. Dat de gewone ofte ordinaire verstreckinge op reecq. van maentgelden aende bediende der zeevaert en militie gerigt sal moeten werden na yders winnende gagie, sonder de gene, die maer 5 en 6 guldens ter maent winnen, even soo veel als andere van 9 en 10 gl. te laten genieten, alsoo daer door veroorsaekt werd, dat de eerste noyt tot een effen reecq. met d'E. Comp., veel min een weinig te voren konnen geraken.

24 Julij. *Bepaling, dat, behalve aan Compagnie's dienaren op Onrust, aan slaven en kettingjongens, aan alwie te Batavia regt had op een maandelijksch rantsoen rijst van 3 gantang's of 40 ponden, in plaats hiervan zouden worden uitgekeerd* 11 *zware stuivers.*

Aanspraak op dat rantsoen maakten militairen (»tot corpo»raels en sergeants in cluys"), Compagnie's ambachtslieden en zeevarenden, die aan land bescheiden waren.

Zij verbruikten echter dat rantsoen niet, hetgeen door de schrijvers en schaftmeesters der militairen en ambachtslieden voor naauwelijks de helft der waarde verkocht werd.

Bovendien gaf de verstrekking van dat rantsoen aan de administrateurs veel »moeyte en rusie."

27 Julij. *Last op één der Regenten van het Lazarushuis als kassier de geldelijke administratie van die inrigting te voeren en elk half jaar aan den Gouverneur Generaal in te leveren een overzigt der geldmiddelen, »met byvoeginge van het restant der cassa.”*

24 Augustus. *Verbod tegen het uitleenen van geld aan inlanders onder verband van hunne »lichaamen” (pandelingschap).*

Vooral in midden-Java was dit gebruik bij Compagnie's dienaren en vreemde Oosterlingen in zwang.

De Regering, hierop opmerkzaam gemaakt door den »veltheer »Aria Sindoureedja,” was van oordeel, dat allerlei »ongemacken »uyt sodanige verbintenissen konnen resulteren en veroorsaakt »werden, buyten dat deselve ook niet anders konnen werden »gehouden dan voor onbillyck en strydig tegens de vryheyt der »Javanen, dewelke tot gene slaven mogen werden gemaakt.” Zij gelastte daarom, dat »alle de gene, die eenige penningen »op de voors. conditien ofte onder verbintenisse van de lichamen »harer debiteuren hadden uytgeset, haar binnen den tyt van »twee maenden na de publicatie van dese ordre souden moeten »addresseren ter secretarie van de plaatse, alwaar sy hun be»vinden, om sodanige schulden, met het vernietigen van de »corporele verbintenis, in een simpele civile schultkennisse en »obligatie te laten overschryven en veranderen.”

In Augustus 1699 is hetzelfde verbod nog eens voor Cheribon uitgevaardigd moeten worden.

9 October. *Last op de hoofden en kwartiermeesters van Compagnie's kruissende vaartuigen zorg te dragen, dat inlandsche praauwen, welke van eene behoorlijke pas voorzien waren, niet werden gemolesteerd. — Bepaling, dat aan praauwen, van Batavia naar Java vertrekkende, passen zouden worden verstrekt, geldende voor alle plaatsen langs de kust.*

Ad 1^mum^. De Compagnie's vaartuigen, welke de inlandsche praauwen moesten beschermen, maakten 't zoo bond onder het voorgeven van de praauwen te visiteeren, dat de inlandsche handelaren »voor deselve byna immer soo bevreest en be-»kommert waren, als voor de rovers selve, die hun in het »vaarwater onthouden."

Ad 2^dum^. »Het uytdrucken van een vaste ofte sekere plaats »by de passen, die alhier aan de vaartuygen, vertreckende na »Java's Oostkust, werden mede gegeven, door de voors. kruys-»sers genomen en misbruykt werd tot een oorsake om de »luyden te quellen en parthye gelt af te persen, wanneer »juyst imand buyten sodanige plaats door haar gerencontreert »ofte gevonden wert, alhoewel in de saak selve gants geen »misdaad resideert ende de sodanige vry staat, als merendeel »in hun eygen land, de geheele oostkust van Java te bevaren."

12 October. *Last om de brieven van de Heeren* XVII^nen^ *of van de Indische Regering, welke op buiten-kantoren werden ontvangen, aldaar in volle vergadering te openen en te lezen.*

Vroeger deden de Gouverneurs en Commandeurs zulks privatim, hetgeen waarschijnlijk tot moeijelijkheden aanleiding gaf.

12 October. *Voorschriften nopens het opzenden van Compagnie's dienaren naar Batavia.*

De Gouverneurs, Directeurs, Presidenten, Commandeurs en mindere opperhoofden op de buiten-kantoren werden aangeschreven:

1° aan geene gequalificeerde ministers van de penne of militie (de eersten tot boekhouders en de laatsten tot sergeanten inclusief), die hun verbonden tijd niet hadden uitgediend, te vergunnen naar Batavia op te komen, tenzij met afgeschreven gage, van den dag af, waarop zij hun kantoor verlieten;

2° zonder verlof der Hooge Regering geen dier ministers (boekhouders en sergeanten uitgezonderd), hoewel hun verbonden tijd geëindigd was, naar Batavia te laten opkomen dan nadat hun de orde der Compagnie ter zake, — t. w. dat hun gage insgelijks zoude worden afgeschreven, indien zij ongenegen waren naar het vaderland te vertrekken en de Regering hen te Batavia niet noodig had, — in rade, onder de vereischte aanteekening, was voorgehouden. Bleven zij desniettemin bij hun voornemen, dan moest daarvan aan de Hooge Regering berigt worden gegeven.

Het bepaalde bij de resolutie van 13 Julij 1678 nopens het opzenden van secunde personen bleef van kracht.

Alle Gouverneurs, enz., die in strijd met deze voorschriften handelden, zouden niet alleen zich deswege moeten verantwoorden, maar ook belast worden met de gage, »dewelcke sal »wesen verdient by luyden, die tegens den teneur deser »resolutie door haer sullen werden gelicentieert."

Deze voorschriften zijn door Heeren XVII^nen goedgekeurd bij hun schrijven aan de Indische Regering van 27 Junij 1699.

Reeds in October 1697 moest de Regering wegens »het »praesente gebrek en schaarsheyt van bequame dienaren" deze voorschriften mitigeren »omtrent luyden, [naar Batavia opgezonden], die van hare bequaamheyt en ervarentheyt preuve »gegeven hebben."

Zie ook bij 24 Januarij en 30 Augustus 1667, 15 October 1677.

20 November. *Afkondiging van de jaarlijksche plakaten betreffende de »t'huysvaarders."*

4 December. *Instructie voor den Winkelier van het kasteel Batavia.*

1. Dewyle van outs te blyken komt, dat den winkelier in cas van verstrecking aen Comp^s dienaren, om daervoor op hunne soldy reecq. na uso belast te werden, altoos versien

is geworden met een ordre of prys-courant over de kleden, die hy stonde uyt te reyken, en gemeenlyk dicteert, dat deselve gecalculeert en gereguleert is, sodanig d'E. Comp. op die goederen, met hun ongelden beswaert synde, suyver een half cent percent quam te profiteren; en gemerkt by 't slot der winkel boekjens van A° 1694/95 distinctelyk komt te blyken (als by die van andere jaeren ook sal konnen ervaren werden), dat dese begeerde p^r. c^to. advance seer onderscheydentlyk in hun soorten werde bevonden, sulx op eenige wel te veel en weder andere te weynig geprofiteert sy, even als hier in 't vervolg staet aengetekent, namentlyk het:

Guinees lywaet, gemeen geb. van de kust	advanc^t	p^r.	c^to.	52½
» » » br. bl.	»	»	»	41—
Sallempoerissen, gem. geb.	»	»	»	73½
Parcallen, gem. geb.	»	»	»	62—
Zeyldoek, br. bl	»	»	»	52½
Baftas, gebleekte	»	»	»	49¼
Gingams pinasse.	»	»	»	53—
Baftas, br. blauwe	»	»	»	43½
Baftas, swarte, heele breede, Souratte	»	»	»	43½
Baftas, swarte, halve breede	»	»	»	58½
Dekens, Souratte, gecatoeneerde	»	»	»	64½
Chitsen, breede	»	»	»	54¼
» smalle	»	»	»	87½
Gerras, Bengaels	»	»	»	61—
Zeyldoek, ruw	»	»	»	64—

2. Alle hetwelk een klaar bewys geeft, dat de gem. prys-courant, waerna de bovenstaende eenjaarse verstrecking is gereguleert, vande gerequireerde nuttigheyt niet sy, en ook geconsidereert kan werden noyt perfect te konnen wesen, aengesien 'er veele, ja byna alle sorteringen van kleden, wel van een benaming, nogtans seer verscheyden van deugt en prysen bevinden, die evenwel na de prys-courant op eenen voet maer werden verstreckt, waer uyt dan dese seer verschillende advances moeten volgen.

3. En dewyle haer Ed. de Ho. Reg. tevreden syn en hun

als nog voldaen houden, dat de verstrecking van kleden aen Comp^s dienaren komt te geschieden met de daerop beraemde p^r. centos advance, synde $^1/_2$ cent percent ofte evensoo veel, als deselve by de klene winkelier tot gerief aen dese stads gemeente werde verkogt, te weten half c^t percent advance, na dat de goederen alvorens behoorlyk beswaert syn met hun ongelden, namelyk de Coromandelse en Bengaelse met 6 percentos, dat is 4 voor de Coromandelse en Bengaelse en 2 voor de Bataviase, en de soorten van Souratta eenelyk met 2 percentos Bataviase ongelden, gelykse van hier na de buyte comptoiren afgaen.

4. Soo sal tot voorkominge van alle abuysen de voorsz. prys-courant werden ingetrocken en gemortificeert en daerom den winkelier goede agt hebbe te geven omtrent de goederen, die hy gemeenlyk uyt de negotie packhuysen deses casteels komt te ontfangen, dat sulx noyt en geschiede dan met ordonnanties, waerop de nomber en het kostende van het pack of packen specifice met of sonder ongelden, uyt de packhuysboeken getrocken, genoteert bevonden werd, op dat hy dadelyk gereet en in staet sy te berekenen, tegens wat prys hy 't selve in te nemen en voorts de verstreckinge te doen heeft, daer altoos wel opgelet dient, die sodanig komt te volgen, sulx de opgem. begeerde p^r. c^to. advance suyverlyk en liever wat ruym voor de Comp^e te boven blyven, evenwel te sorgen voor merkelyk exces.

5. Invoegen nu al de kleden aen Comp^s dienaren moeten werden verstrekt na dies ware kostende, daerop telkens de vaste voorgestelde advances gerekent syn, waerdoor een ygelyk staet te ontfangen whaer na syn gelt volgens 't begeerde.

4 December. *Instructie voor den klein-winkelier van het kasteel Batavia.*

Eerstelyk, soo sal 't van UE. pligt syn de boekjens ter verantwoording uwer administratie ten principalen in maniere en op sodanige wyse te houden en sluyten (overslaende de

erreuren, die'er in resideren mogte), als dewelke in de jongste twee jaren, ter verbetering vande oude styl, op nieuw in practycque gebragt sy; behalven dat gene tot nader verbetering moet werden geobserveert, 't gunt met den anderen in 't vervolg deses geitereert en tot meerder klaerheyt daerby gevoegt en gerequireert werde, namentlyk:

alle maenden precys sullen de goederen, soo wel die van buyten plaetsen aencomen, als dewelke wederom derwaerts afgescheept en versonden werden, behoorlyk dienen ingeschreven d'accoorde met de negotie boekhouder deses casteels, waertoe, als in andere gelegentheden meer, een parate confrontatie, soodrae doenelyk, gerequireert en geobserveert dient, mitsgaders

en daerenboven sodanig ook maendelyx in te nemen, niet alleen alle goederen, als ten behoeve van dese winkel in de negotie packhuysen en anders op ordonnantien verstrekt en gelevert werden, maer

ook alle soorten van beraemde wharen, die voor contant aen dese stads gemeente werden verkogt en betaelt, conform de prys-courant, op nieuws over een cleen gedeelte derselve beraemt, als 't geen wyders over dat poinct hier agter breder te volgen staet.

Soo dient maendelyx, gelyk voorsz., al mede geboekt, dat tot geschenk voor dees en geene g'employeert en op ordonnantien uytgereykt werd; van gelyke moet ook

met de gemene reecq. van consumptie of andere oncosten alle maenden sonder versuym werden gehandelt, onnodig synde om geen dubbelt werk te maken, dat de onkosten, ten behoeve van haer Ed. verstreckt en gevallen en waervan als nu een seperate reecq. werd gehouden, oyt yetwes af, onder de voors. gem. reeck. van onkosten werde gemengt, maer daer mede te handelen, als ten deele in usantie is en in 't vervolg nader aengewesen werd.

Want, terwyle men sustineerd, dat het alle maenden van wat te veel omvrage is, soo sal ten uytterste om de dry maenden in practycq gehouden moeten blyven, preciselyk in- en af te schryven alle verdere soorten van verstreckingen,

gelyk daer syn, die buyten de gemene reecq. van't geconsumeerde en ten laste van opgem. reecq. van oncosten loopen, en maendelyx afgeschreven werden, te weten:

d'separate onkosten ten behoeve van haer Ed^s.,
d'equipagie-onkosten of verstrecking aen schepen,
item aen de volgende administratien, als:

d'equipagie-werf, daer Onrust en ook dat van de patsjallangs en kleine vaertuygen onder begrepen is,
d'artillerye,
d'medicinale winckel,
't ambagts quartier,
d'wapen-camer,
't graen magasyn,
't provisie- en yser magasyn.

Ook sal ten laste van de nieuwe geformeerde reecq. der Ed. heeren van de Ho. Reg., etc., over het gunt by haer Ed^s., om naer uso betaelt te werden, afgehaelt is, ook alle drie maenden precys en yder voor het syne bysonder gespecificeerd dienen ingeboekt, om deselve na verloop van een jaer, den debet ingevordert synde, als dan met de kassa reecq. deser winkel te debiteren de vereffening konnen vinden.

Belangende de onkosten of 't geconsumeerde in dese winkel (uyt welkers hooft voorts ongemelt en ook de saecke selve wel nagelaten mag werden, te weten, het doen van eenig kleen gerief aen dees en geene) en 't gunt nu in gebruyk is, om 't halve jaer op speciael consent en ordonnantie van d'Ed. heere Directeur-generael te brengen, ten laste van de geconsumeerde parthyen, sal voortaen niet om 't halve jaer, maer om de 3 maenden moeten geschieden, op dat, dit nevens 't opgem. aldus verrigt werdende,

men alsoo te beter in staet kan wesen 't requisit van den Ed. heere Directeur-generael te voldoen, met de ware restanten van dees winkel, ten minsten telkens na verloop van 14 dagen, na 't eyndigen van de 3 gepasseerde en ingeschreven maenden te konnen overleveren en 't welk daerom nagekomen dient.

en gelyk voorsz. het van practyk moet blyven, dat alle maenden de voor contant verkogte goederen aen de gemeente werden ingeboekt, soo sal voortaen ook van des administrateurs besorging moeten wesen, te weten, dat alle sodanige penningen, uyt dien vercoop geprocedeert, preciselyk om de 3 maenden, conform gedane inboeking, op ordonnantie van d'Ed. heer Directeur-generael, gebragt werde in Comp^{s} gemeene geltcasse.

En om dees laetste periode facil te doen gevolg en effect nemen, sal het ook onnoodig syn, den winkelier eenige penningen in voorraed behoude, gelyk bevonden werd gepractiseert te wesen, om uyt syne cassa te betalen de contante verstreckinge naer uso aen de levrydragende helmbardiers en domestiquen van syn Ed. den heere Gouverneur-Generael, mitsgaders porcelynen, etc., die ingekogt werden; daerom sal het eerste haer addresse comen te vinden directelyk tot de geltcassa, als mede ook het andere, dat requireren mogte ingekogt te werden, in welk geval den administrateur deser winkel hem sal hebben t'addresseeren aende oppercooplieden deses casteels, met wiens kennisse dan 't nodige ingekogt en door den kassier, gelyk met andere geringheden meer geschiet, betaelt werden sal.

Ende om een sekere weg te houden, dat nog d'E. Comp., nog de gene, aen wien het gerief voor contante penningen per vercoop komt te geschieden, komen verkort te werden, in sulken gevalle men bevind, dat'er verteringen van goederen syn, soo wel Vaderlandse als Indise, van een en deselve benaming, nogtans seer onderscheyden in deugt en prysen, en waerop evenwel, sonder sulx altyt aen te merken, maer een ord. en gewone prys, volgens de opgestelde prys-courant, werd behaelt en betaelt, soo sal, tot voorkominge van alle abuysen, de voorsz. prys-courant ten principalen werden ingetrocken en maer alleen blyven over een kleen gedeelte wharen, die van weynig onderscheydentlyke apparentie, ten opsigt der prysen, in't toekomende werden aengesien.

Want geconsidereert synde, dat haer Ed. de Ho. Reg. tevreden syn en hun als nog voldaen houden met de van outs daerop beraemde p^{r}. c^{tos} advance, dat is, in cas van vercood

aen d'Ed. heeren der hooge regering, wegens de Vaderlandse wharen 50, en aen die van de gemeente 75 percento, mitsgaders op de Indise wharen aen voorsz. Ed. heeren 30, en van de gemeente 50 percentos, te weten, nadat den incoop van alles alvorens behoorlyk beswaert sy met hun ongelden, gelyk daer syn de Cormandelse en Bengaelse kleden met 6 p^r ct^o, dat is 4 voor de Cormandelse en Bengaelse en 2 voor de Bataviase, en de soorten van Souratta ook uyt het Patria, eenlyk met 2 percento Batavise ongelden, even als deselve van hier na de buyten comptoiren afgesonden werden.

Soo sal, als van emporte, dees winkelier voor eerst goede agt hebbe te geven omtrent de goederen, die hy komt te ontfangen, 't sy van buyten plaetsen of uyt de negotie-packhuysen, of ook wel andere administratien, waeraf by hem vercoop of verstreckingen werden gedaen; te weten, dat hy dies kostende incoops met alle ongelden perfectelyk inneemt, als hiervoren nog eens is genoteert; en waertoe, om een gerede calculatie en uytrekening wegens de suyvere percentos advances over de soort en prys, van 't gene hem ondienstig is, te kunnen maken,

voortaen aen hem, winkelier, geen verstrecking altoos uyt de negotie packhuysen sal mogen geschieden dan met ordonnanties, waerop de nomber en het kostende van het pack, packen, stuck of stuckx, specifice, met of sonder ongelden, uyt de packhuysboeken getrocken, genoteert bevonden werd, en

waerna hy dan, in cas voorsz., sig sal hebben te reguleren en besorgen, dat alles, wat buyten dees volgende prys-courant aldaer verkogt werd, sodanig komt te geschieden, sulx de opgem. begeerde percentos advance suyverlyk en liever wat ruym voor de Comp. te boven blyven, evenwel te sorgen voor merkelyk exces.

Invoegen nu meest alle goederen moeten werden verkogt na dies kostende, daerop telkens de vaste voorgestelde advances gerekent syn en waerdoor een yegelyk staet te onfangen regt, dat is in dese, whaer na syn geld volgens 't begeerde, dog:

over eenige soort wharen, als voorsz. werd aengeroert, en die van wat minder aengelegentheyt off prys veranderingen

schynen te wesen, werd geen swarigheyt gevonden den winkelier een prys-courant voor te schryven en waerna hy sulx soo verre sal hebben te reguleren, nogtans met dese ordre, soo wanneer in toekomende iets van dier soort mogt aencomen tot hooger prys of prysen, dat den winkelier hem met dat rapport sal hebben te addresseren aen de oppercooplieden deses casteels, die dan het nodige redres sullen komen te besorgen; deze prys-courant bestaet dan over en in het volgende, namentlyk:

Vaderlandse Wharen.

			Incoops aen d'Ed. heeren der ho. reg. tot 50 pr. cto.	Vercoop aen de gemeente tot 75 pr. cto.
Naygaren	't pont	2.—.—	rds 1	rds 1 1/8
Knopen, swarte, haire	't gros	5.—.—	» 1 1/2	» 1 3/4
Moscovite jugten	't pont	—.15.—	» 3/8	» 1/2
Papier, divers, dog by de riem noyt te verkopen dan expres op schriftelycke ord. van de oppercooplieden des casteels en dan tot de volgende prysen, als:				
» groot mediaan	d'riem	20.—.—	» —	» 12
» cleen »	»	15.—.—	» —	» 9
» » formaet	»	8.—.—	» —	» 5
Verruwen, fyne, diverse, als:				
vermilioen	't pont	2.10.—	» 1 1/4	» 1 1/2
blauwsel of olysmalt	»	—.15.—	» 3/8	» 1/2
spaans groen	»	1.10.—	» 3/4	» 7/8
schyt geel	»	—.15.—	» 3/8	» 1/2
» gemeene, diverse, als:				
bruyne ocker geelen ocker bruyn root loot with amber meni	»	—. 2.—	» 1/12	» 1/8

Styfsel	't pont.	—. 2.— rd^s $^1/_{12}$	rd^s $^1/_8$	
Speceryen, diverse, als:				
foely	»	—.12.— »	— »	$1^1/_3$
noten	»	—. 2.— »	— »	$^1/_2$
nagelen	»	—. 8.— »	— »	1—
canneel	»	—. 6.— »	— »	$^2/_3$

Indische Wharen:

		tot 30 p^r. c^{to}.	tot 50 p^r. c^{to}.	
Dekens, Souratte, gecattoeneerde,	't stuck	4.10.— rd^s.	2 rd^s	$2^1/_4$
Niquanias, Souratte	»	1.18.— »	$^7/_8$	1
Leer, Persiaense	't vel	1. 2.— »	$^1/_2$	$^5/_8$

1697.

22 Januarij. *Nadere voorschriften nopens het calangeren van gesmokkelde goederen.*

Tusschen den Advocaat-fiscaal van Indië en den Ontvanger en Licentmeester was verschil van gevoelen hieromtrent gerezen naar aanleiding van opium en manufacturen, achterhaald door de bedienden van den Boom in het vaartuig van een Chinees, waarbij laatstgenoemden zich beriepen op de resolutien van 24 Februarij 1660, 5 April 1661, 29 December 1677, op de instructie van 22 September 1665 en op het gewoonte regt.

Tot »elucidatie" van hare resolutien van 12 Julij 1667 en 29 December 1677 verklaarde nu de Regering: »dat de Ontfanger ende Licentmeester in 't aenstaende sullen syn en blyven gequalificeert selve te doen de calange over alle verboden ende gesloocken wharen, dewelcke door haer ofte haer suppoosten ontdeckt ofte aengehaelt, mitsgaders bevonden sullen werden te behooren aen burgers ofte vrye ingesetenen ende hier aencomende vreemde negotianten, wegens dewelcke gevolgelyck alleen tot confiscatie van soodaenige verboden ofte gesloocken goederen behoefft geprocedeert te werden; doch dat ten belange van verboden ofte particuliere wharen, die

insgelycx door de bedienden van den Boom sullen werden aengehaelt ende bevonden werden te comen uit 's Comp[s] schepen ofte uyt andere oorsaecken te concerneeren haere dienaeren, tegens dewelcke, boven de confiscatie van soodaenige aengehaelde goederen, oock geconcludeert soude moeten werden tot verdere straffe van deportement als anders ('t welck boven 't officie van den Ontfanger ende Licentmeester soude gaen), dat alsdan in soodaenigen gevalle ende niet anders de Advocaet fiscael sich nevens haer sal hebben te voughen; ende omtrent de verdeelinge in de confiscatie van het aengehaelde dan oock alleen g'observeert moet werden het besluyt deser taeffel van den 12den Julij 1667."

28 Januarij. *Regeling van de voorloopige toelage* (»*trac*»*tement*"), *te verleenen aan weduwen van gouverneurs, directeurs, enz. van buiten-kantoren.*

De weduwe van een gouverneur of directeur, »dewelke »met eenen heeft de caracter van Raat van India", mogt behouden »een tamelyk genot uyt de provisie magasynen", totdat zij met de eerste, geschikte gelegenheid naar Batavia vertrok.

Op de reis naar Batavia moest zij ook van de noodige provisiën worden voorzien.

De weduwe van een gouverneur of directeur, »met eenen »niet geweest synde Raat van India", kreeg van Compagnie's wege tot haar vertrek niet meer dan water, brandhout, nachtlicht, zout en specerijen, »sullende al het overige, dat sy »sal nodig hebben en versoeken, door haar tegens den waren »incoopsprys aen de Comp. voldaan moeten werden."

Ook aan haar werd voor de reis het noodige verschaft.

Van alle verstrekkingen aan zoodanige weduwen moest aan de Hooge Regering »een pertinente specificatie" worden ingediend »om daar over na bevindinge van saken aan dese tafel »te disponeren en alle excessen voor te komen."

1 Februarij. *Bepaling, dat de praauwen, geladen met zand en de Antjol-rivier afvarende, bij het tolhuis aldaar evenveel tol moesten betalen, als de praauwen, geladen met aarde.*

Vermits in de pacht-voorwaarden wel sprake was van aarde, maar niet van zand, maakten de vervoerders van het laatste moeijelijkheden omtrent het betalen van den tol.

Zand-praauwen, in dienst van de Regering, waren tolvrij.

5 Februarij. *Bepaling, dat Bengaalsche boter te Batavia, op Ceilon en te Kormandel, »daar deselve van Bengale direct »ontfangen werd," verantwoord moest werden tot* 130 *ponden per pot, doch op alle andere kantoren en schepen, »alwaar men de selve als uyt de tweede hant en dienten-»gevolge soo veel ouder ontfangt," tot* 120 *ponden per pot.*

5 Februarij. *Voorschrift nopens het zweren van een eed bij de aanvaarding hunner betrekkingen door vice-gouverneurs, directeurs, presidenten en commandeurs.*

Bij den Artikel-brief was zoodanige eed voorgeschreven, maar »genoegsaam gehelyk in ongebruyk geraakt."

De Regering was echter overtuigd van »de nuttigheyt en »nootsakelykheyt" van dien eed en gelastte daarom de stipte naleving in dit opzigt van den Artikel-brief.

Wie zich bij zijne benoeming te Batavia bevond, moest den eed afleggen in de vergadering der Hooge Regering, aan handen van den Gouverneur Generaal; wie zich elders bevond, »in volle vergaderinge, aan handen van den gene, die de »voorsittinge voor sodanigen nieuwen Gouverneur, Directeur, etc. »daar in sal competeren ofte, by gebreke van dien, die hem »het naaste in rangh sal komen te volgen."

Zij, die »de caracter van Raed van India" bezaten, behoefden den eed niet af te leggen, omdat deze reeds begrepen was in den eed, »voor de Raden van India beraamt."

8 Februarij. *Last op het Opperhoofd van het generaal soldij-kantoor: 1° geene rollen van »verdiende gagie »om voldaen ofte betaelt te worden" op te maken, dan met voorkennis en op speciale order van den Directeur-generaal; 2° zorg te dragen, dat de personen, die »hun tot den ontfang voordoen, de regte luyden syn, »waer aen de betalinge behoort te geschieden."*

»Verdiende en te goet behoude gagie" van overleden of afwezige, inlandsche militairen was meermalen ten onregte aan anderen dan hunne »ware vrunden en erfgenamen" uitbetaald. Ook trachtten dikwerf lijfheeren van slaven of pandelingen door tusschenkomst van die slaven en pandelingen zich van de »bewuste gagie" langs onwettige wegen meester te maken.

8 Maart. *Bepaling, dat »'s Compˢ. hooft-residentie op de »oost-kust Java" van Japara naar Samarang zoude worden overgebragt.*

Reeds in November 1692 was daartoe besloten, maar aan dat besluit geen gevolg gegeven, omdat de »nieuwe fortresse" te Samarang nog niet »bequaem en in staet" was »'s Compˢ »posthouders daer binnen te logieren."

27 Maart. *Vaststelling door het Collegie van Schepenen van zekere koperen en houten maten voor den Keurmeester van bouw-materialen.*

Deze maten bestonden uit de volgende:

a. vier koperen stucken, aen den anderen geclोncken, waarvan:

het eerste is de breedte van een gebakken metselsteen, houdende 4$^3/_4$ duym, als mede de dicte van dien, synde 2 duymen;

het tweede is de lenghte van een cleene vloersteen, gebacken synde, houdende 8 duymen, en de dicte van 1 duym;

het derde is de lenghte van een gebacken metselsteen, synde $10^1/_4$ duym, mitsgaders de dicte van een vloersteens form, synde $1^1/_2$ duym, ende

het vierde is de lenghte off het viercant van een vloersteen, synde $12^5/_8$ duym, als mede de dicte van een vloersteens form, synde $1^1/_2$ duym schaers;

b. een aparte koperen maet, welcke aen d'eene syde verthoont de dicte van een panne form, synde $^3/_4$ duym, mitsgaders dies breedte, synde $11^1/_4$ duym, ende dies lenghte, synde $15^1/_2$ duym, hebbende aen de andere syde de dicte van een metselsteene form, synde $2^1/_6$ duym, mitsgaders dies breedte, synde $5^3/_4$ duym, ende dies lenghte, synde $11^3/_4$duym;

c. twee houten maeten van een calck baly, houdende de eene maete dies breedte boven aen de mondt, synde $19^3/_4$ duym, item dies hoochte, synde $21^1/_4$ duym langhs de schuynheyt van de duygh, mitsgaeders de tweede maete, houdende de breedte van een calck baly onder op den bodem, synde $14^3/_4$ duym, alles Rhynlantse maete."

Een behoorlijk geijkt stel dier maten werd bij het Collegie van Schepenen gedeponeerd en een ander stel aan den Keurmeester afgegeven »om by hem in denselven dienst ghebruyckt »te werden."

12 April. / 31 Mei. *Renovatie en ampliatie van vroegere bepalingen nopens het dragen van krissen, licht, tjap's en verblijf van inlandsche vreemdelingen te Batavia.*

De bewuste bepalingen waren »sedert eenige jaeren her»waerts boven maten" overtreden, weshalve de Regering die bepalingen vernieuwde en, »voor soo verre daer van in't »vervolg van desen placcate niet sal werden affgeweecken, »in allen deelen confirmeerde."

Zij verbood mitsdien aan alle, »onse ingesetenen, Maleyers, Baliers, Javanen, Macassaren, Bougies, Amboineesen, Bandaneesen, Ternaten, Papouen, Saleyereesen, Boutonders, Bimaneesen, Papangers, Mallabaren, Mooren, Caffers ende soo mede

de Chineesen off andere inlantse natien, alhier wonende, gelyck oock aen vreemdelingen, van wat natie ofte conditie deselve mochten wesen, dese plaetse met haere vaertuygen frequenteerende ende van buyten incoomende, ende voornamentlyck alle slaeven in't generael, van niemant uytgesondert":

1° eene kris of eenig ander geweer, »hoedanich 't selve oock »sy", bij zich te hebben;

2° des avonds na 9 uur op straat te verschijnen.

Alwie des nachts zonder wettige reden met geweer werd bevonden, zoude:

a. voor de eerste maal: het geweer verbeuren en voor drie maanden in de ketting geklonken worden (de slaven bij hunne meesters);

b. voor de tweede maal: zwaarder aan den lijve worden gestraft.

Alwie over dag zonder wettige reden met geweer ging naar tuinen of landerijen, gelegen buiten den omtrek van de buitenforten, »werwaerts het ten insichte van 't wildt gedierte als »anders niet veyligh sy sich sonder geweer te begeven", zoude gestraft worden:

a. voor de eerste maal: met verbeurte van het geweer;

b. » » tweede » : »eens daar over gestrafft synde", met arbitrale correctie aan den lijve.

Een slaaf, over dag zonder wettige reden met een kris betrapt wordende, zoude gestraft worden:

a. met verbeuring van de kris;

b. » afsnijding van het hoofd-haar;

c. » geesselen of laarzen »op de billen" achter het stadhuis, dan wel aan den naasten boom, »waertoe de respective officieren »geauthoriseert werden ten eersten, sonder figuure van proces, »maer voort te vaeren, mits daer van rapport doende aen de »respective heeren Presidenten der Collegies van justitie."

Slaven, die zich na 9 uur 's avonds op straat bevonden »buyten het ooch ofte de presentie van haere lyffheeren, »lyffvrouwen ofte derselver kinderen", moesten opgevat, gegeesseld of gelaarsd en naar huis gezonden werden.

Vrije inlanders, na 9 uur 's avonds zonder licht op straat betrapt, verbeurden eene boete van 10 rijksdaalders; bij onvermogen om die boete te betalen zouden zij achter het stadhuis gelaarsd dan wel gedurende 3 dagen in eene donkere gevangenis opgesloten worden.

Het verbod tegen het dragen van krissen en ander geweer gold voor de stad, met inbegrip van de singels en voorsteden.

Zoo iemand genoodzaakt was met eenig geweer in of uit de stad te gaan, moest hij binnen het aangegeven gebied het geweer aan een stok of piek over den schouder dragen.

De »priackas" [sic] mogten op het land, waar zij bescheiden waren, zoolang zij binnen de jurisdictie van Batavia vertoefden, dragen hunne parang's, alsmede een stok van de lengte en dikte van een halven piek, »op de voorsz. poenaliteyten."

Op het verbod tegen het dragen van krissen werden uitgezonderd:

1° de kapiteins, luitenants en verdere hoofd-officieren tot en met den rang van vaandrig;

2° de oudste sergeant van elke kompagnie;

3° »die het wyders om goede redenen ofte insichten bysonderlyck mogte toegestaen werden."

(Aan deze laatsten zoude worden uitgereikt »een langwerpig stuckje pargament, met het waepen van Batavia »daer op gedruckt ende beschreven met de naemen der »persoonen, mitsgaders by onsen Secretaris onderteeckent", welk bewijs zij bij zich moesten dragen en bij het in- en uit-gaan der stads-poorten vertoonen).

4° »alle inlantse natien, dewelcke ten nutte van 't gemeene »beste successive by de hooge regeringe deser landen »mochten werden nodich ende dienstich geacht, 't sy als »loontreckende dienaeren off vrywillige soldaten ten dienste »van d'E. Comp. aen te nemen ofte gebruycken,..... »doch alleen voor den tyt, datse onder 't gesach van Comp^s. »militie werden gehouden ende geëmployeert."

Deze laatsten moesten hun kris of ander zijd-geweer dragen boven hun opperkleed aan een lederen riem of porte-épée.

Niemand mogt een inlandsch vreemdeling, vooral geen Javaan, in zijne woning opnemen, alvorens deze, bijgestaan door de hoofden zijner natie, zich had aangemeld bij de »daer toe gestelde" gecommitteerden »omme behoorlyck onder »ieder natie aangeteeckent te worden", op straffe van:

a. voor de eerste maal: eene boete van 10 rijksdaalders;
b. » » tweede en volgende keer: arbitrale correctie.

De hoofden »ofte ten minsten eenige derselver" moesten zich voor den vreemdeling verantwoordelijk stellen en, wanneer zulks verlangd werd, hem »telkens te berde ofte te voorschyn »brengen" zoo niet, dan moest de vreemdeling »ten eersten »nae de plaetse, waer hy van daen gecoomen is", teruggezonden worden.

Op eene boete van 10 rijksdaalders moest binnen 3 maanden een iegelijk aan de daartoe gecommitteerden opgeven de vreemde inlanders, die zij in hunnen dienst hadden, van welke aangifte zij een bewijs zouden ontvangen »met notitie, »onder wat hooft deselve ressorteeren."

Alvorens dit plakaat uit te vaardigen, gaf de Regering blijkens hare resolutie van 12 April 1697 aan de Presidenten der Collegien van justitie en aan de Officieren van de justitie te kennen, dat de bepalingen nopens het gaan langs straat en het dragen van licht »om verscheyde redenen niet altyt »ende omtrent een yeder nae de letter" behoefden toegepast te worden, weshalve »haer Ed. in dien deele en oock verder »omtrent andere poincten en leden van dit placcaet soo veel »moderatie ende inschickinge sullen mogen ende dienen te »gebruycken, als haer Ed. nae tyts gelegentheyt ende voorval »van saecken sullen oordeelen en bevinden te behooren."

26 April. *Intrekking van één der twee betrekkingen van Hoofd-regent over de Krawangsche landen.*

De vervanging van den overleden Hoofd-regent, Aria Wira Saba, werd ondienstig geacht wegens »de voorgevallen, me-

»nigvuldige geschillen en moeyelykheden" tusschen de twee Hoofd-regenten »over het onttrecken van malkanders volkeren, »het disputeren over de limietscheydinge van iders district, »onderlinge jaloesy, als anders meer."

Het gebied van Aria Wira Saba zoude voortaan bestuurd worden door de Oemboel's en hoofden, die »'t gesag althans »over deselve is toebetrouwt, sonder aan eenige andere ordres »gehouden te syn, dan die haar van hier ofte uyt onsen name »door den Luytenant of Gesaghebber te Tandjongpoera sullen »werden bekent gemaakt."

Onder het gezag van den overlevenden Hoofd-regent, Toemenggoeng Panata Joeda, stond niet alleen het district Krawang, maar zulks reikte ook over de Preanger-landen, tot Galoeh toe.

30 April. *Regeling der verstrekkingen ten behoeve van den Water-fiscaal en van de gecommitteerden uit den Raad van justitie bij gelegenheid hunner commissie tot het monsteren van retour-schepen.*

Deze monstering werd blijkbaar aangegrepen als een middel om zich, voor rekening van het algemeen, te goed te doen. Want jaarlijks namen de kosten daarvan toe en waren laatstelijk tot niet minder dan *f* 714 : 8 : — geklommen.

Om aan dit misbruik een einde te maken, bepaalde de Regering, dat »tot voors. commissie ten laste van de Comp." hoogstens in rekening mogt worden gebragt:

»60 ryksdaelders contant, te verstrecken uyt 's Comp^s »cassa en niet [zooals gebeurd was] uyt de gelden »van de Camer der justitie;
»50 kannen zeck;
»25 » mom;
» 2 » oly van olyven;
» 3 kannen Hollandse azyn;
»35 ℔ Holl. boter;
» 1½ bos waxkaarssen, en
»100 stux steenbraassems."

3 Mei. *Wijziging van het bepaalde bij de resolutien van 23 April en 12 Julij 1694 nopens het ontvangen van spetie.*

Omdat het »besigtigen en natellen der contanten" niet altijd »te practiseren" was — vooral bij ontvangst van groote hoeveelheden uit Patria — mogten de kisten verzegeld in de geldkamer opgeborgen worden.

Het zegel was onder bewaring van den Directeur-generaal.

Van de verzegeling werd eene acte opgemaakt.

Den 16den Augustus 1697 is bepaald, dat de zakken moesten geteld en »eenige van yder spetie" bezichtigd worden.

21 Mei. *Verbod tegen het verkoopen van eenig »inlants »of uytlants geweef", tenzij voorzien van een maandelijksch winkelbriefje ad 2 rijksdaalders.*

Voor verkoop van »snuysteryen ofte kleinigheden" behoefde men zich slechts van een dagelijksch briefje ad 2 stuivers te voorzien. Maar onder dien dekmantel verkochten ook sommigen »verscheyde soorten van Javaense kleden en ruw linnen", waartegen de Chinesche pachter van de groenten-kramen en winkeliers opkwam.

De straf op de overtreding van dit verbod was eene boete van 12 rijksdaalders, »te verbeuren by die bevonden sal werden »na verloop van ses dagen in de maend sonder sodanigen briefje »eenigerhande geweef te koop gestelt te hebben."

21 Mei. *Regeling der kostgelden en rantsoenen voor Compagnie's dienaren ter Java's Oostkust.*

Bepaald werd »omtrent de dienaren, aan lant en op de »vaartuygen bescheyden, nevens het gewone rys rantsoen, de »uytdelinge der contante costgelden te laten geschieden, even »als alhier tot Batavia; dog den tyt synde tot de rantsoenen, »als dan aan het zeevarent volk, die op de patsjallangs en

»andere vaertuygen syn bescheyden, voor yder man maandelyx »te laten verstrecken:

»40 ℔ rys;
»15 » cadjang en boonen;
» 6 » vlees;
» 3 » speck;
» 2 » swarte suyker;
» 2 » tammerinde;
» 3 » zout;
» 2 mutsjens olyven oly of by gebrek 2 ℔ boter;
» 4 kannen arack, en
» 4 gedroogde vissen:

»mitsgaders aan de posthouders en ambagts gesellen aan lant:

»40 ℔ rys;
»10 » cadjang of boonen;
» 6 » vlees;
» 3 » speck;
» 3 » zout, en
» 2 mutsjens olyven oly of 2 ℔ boter."

5 Junij. *Voorschriften nopens het af- en aanschrijven van partijen, bij de negotie-boeken op de buiten-kantoren voor rekening van het generale negotie-kantoor te Batavia.*

Eerstelyk, dat wanneer men tot Batavia ofte op eenig buyten comptoir by de negotie boeken respective de reecq. van het comptoir generael iets sal willen aenrekenen ofte ten laste brengen, om consequent op het een ofte ander comptoir nader verantwoort ofte vereffent te werden, uyt hoedanigen oorsaecke het soude mogen wesen, als by voorbeelt, wanneer men op wel geconditioneert ontfangene cassen, packen, geltkisten, etc., voor welkers inhout de scheeps overheden geen verder verantwoordinge subject syn, by 't openen derselve conform de resolutien deser taeffel van den 28 January 1689, item 23 April en 12 July 1694, iets te kort ofte mancquerende

bevinden mogte ofte wel wanneer eenige coopmanschappen bevorens ongetaxeert bevonden waren, die nog aengerekent souden moeten werden, ook dat omtrent het versondene by facture eenige misreecq. tot eygen nadeel begaen ofte versuymt ware de vereyste ongelden van thollen, vragten, etc. daerop in reecq. te brengen ofte dat men aen dese ofte gene. 't sy ministers ofte bediende van buytenlantse vorsten als anders. eenige verstreckingen van gelden, etc. gedaen mogte hebben, die hier ofte elders wederom soude moeten uytgekeert werden, en diergelyke andere oorsaken van belastingen meer, men sulks na desen niet meer sal mogen volbrengen dan met sodanige parthyen, 't sy van te kort ontfangen ofte naderhand bevondene goederen, ofte wel van bevorens versuymde of te kort aengerekende geltsommen, in effecte sodanige comptoiren, daer het sal behoren, by de naeste gelegentheyt in factura aen te rekenen, latende sodanige differenten, om de aenreecq. niet te versuymen ofte vergeten, soo lange by de negotie boeken op een aparte reecq. van het comptoir, 't welk het verschil concerneert, tot 'er gelegentheyt sy om de belastinge by facture te volbrengen, ten einde alsoo degene, die het op sodanigen comptoir incumbeert, daerdoor in staet mag syn het vereyschte redres in hare boeken mede te besorgen, en alsoo alle differenten en verschillen tusschen het een en 't ander comptoir te weren en uyt den weg te leggen.

Ten anderen, dat ook om deselve redenen van alle differenten, sooveel mogelyk, te weren, van alle partyen, die men op de buyten comptoiren ofte tot Batavia by de negotie-boeken respective, in maniere hier voren vermelt, ten faveure van de reecq. van het comptoir generael en gevolgelyk ook van het een off ander comptoir, alwaer dan tot redres een tegenbelastinge dient te geschieden, sal hebben ingeschreven, 't sy wegens over ofte boven facture ontfangene goederen, misreecq. op deselve, in cassa ontfangene gelden als andersints, sodanigen comptoir ofte comptoiren, in wiens voordeel de inschryvinge is geschiet, na desen daervan altyt de extracten uyt het journael der negotie boeken van de plaetse, daer die inschryvinge

is geschiet, met de naeste daer toe voorkomende gelegentheyt, onder de secretariale papieren ofte by de brieven, met vermeldinge daer af in deselve, sullen moeten werden toegesonden, om daer na resiprocque de inneminge te konnen doen volbrengen en alsoo accoord te gaen. Sullende om ook daerin te vaster tegens alle versuymenisse te gaen, sulxs altyt moeten werden gebragt ofte genoteert onder de naeste factuur, die na sodanigen comptoir sal werden gesonden, ten eynde ook dengenen, die aldaer de negotieboeken hout, door dien weg daer van kennisse te doen hebben.

Ten derden, dat men na desen op de Indise comptoiren van alle contanten, die elders in Comp^s cassa sullen werden getelt ofte reets getelt en, onder de Comp. synde, op het generael werden overgeschreven, om alhier, 't sy aen heeren Weesmeesteren deser stede, den curateur ad lites, boedelmeesteren der Chinesen en andere vreemdelingen haere sterfhuysen, of andere curateurs ofte gemagtigdens van boedels, voorts de diaconen, buytenregenten of andere particuliere luyden, weder uytgekeert te werden voor eenige legaten, erffenissen, condemnatien, confiscatien, collectens der buyten gemeentens, en 't gene op eenige plaetsen uyt de armbussen werd geligt ofte andersints, behoorlyke en pertinente wisselbrieven sal moeten maken op sodanige collegien ofte personen, aen welke de uytkeringe sal moeten geschieden, en dat men deselve, te weten buyten gewone wisselbrieven, die de houders en telders, herwaerts vertreckende, mede nemen, ofte selve aen hare gemagtigdens oversenden, onder 's Comp^s. papieren in het packet der brieven, met vermeldinge daervan by deselve, even als alle andere wissels, sal moeten herwaerts senden om, alhier ter generale secretarye geregistreert synde, voorts gesonden te werden aen diegene, daer het sal behoren, ten eynde deselve de uytkeringe van sodanige penningen konnen besorgen.

Ten vierden, dat men na desen op de comptoiren van India by de inboekinge van eenige contanten ofte gelden, dewelke voor reecq. van eenige overledene Comp^s dienaren elders in

haere cassa sullen werden getelt, boven hetgene dienaengaende by resolutie van 25 Aug. 1693 is gestatueert, altyt duydelyk en onderscheydentlyk sal hebben te noteren of sodanige getelde penningen op de soldy reecq. der overledene syn goetgedaen, om in het Vaderlant aen haere maegen ofte erfgenamen te werden uytgekeert, dan wel of de uytkeringe van sodanige getelde penningen alhier tot Batavia ofte elders aen den curateur ad lites off ymand anders van des overledens vrunden en erfgenamen op daeraf verleende wisselbrieven, soo als dat hier voor onder het derde poinct gestelt is, sal moeten geschieden, ten eynde den boekhouder generael by ontmoetinge van sodanige posten geredelyk mag blyken, welke van deselve tot de reecq. van de generale Comp. ofte welke tot de reecq. van dese ofte gene Indise comptoiren behoren.

En ten laetsten, dat de vorenstaende poincten en ordres, om tusschen het comptoir Batavia ende de mindere respective comptoiren van India geobserveert te werden, ook plaetse sullen hebben en agtervolgt moeten werden tusschen alle soodanige Indise comptoiren, als met ofte onder malkanderen eenige correspondentie en gemeenschap hebben ofte besendingen aen den anderen doen, gelyk dat soodanig geschiet, niet alleen tusschen de comptoiren, gelegen om de west van dese plaetse, als Ceylon, Cormandel, Bengale, Souratta, Persia en Mallabaer, maer ook wel tusschen deselve en eenige comptoiren om de noort, als Malacca, Siam, etc., buyten de correspondentie, die ook by deselve noorder comptoiren, bysonder Siam en Japan, even als wederom in de oosterse provintien onder malkanderen, werd onderhouden, aengesien de reecq. derselve by voorsz. generale boeken, na 't opgeven van den boekhouder generael, ten belange van de westerse comptoiren in comparatie vande algemeene reecq. van Batavia niet minder syn beset met diergelyke verschillen en dwalende partyen, dewelke na den ontfang der boeken van deselve comptoiren daer uyt insgelyx staen voorgestelt te werden, waerom voorsz. ordre op deselve comptoiren ook niet minder vereyscht en nodig is geobserveert te werden. Sullende door de respective gouverneurs, directeurs,

commandeurs en mindere opperhoofden der buyten comptoiren het afschrift deser resolutie moeten overgegeven en ter hand gestelt werden aen degene, die het houden der negotie boeken incumbeert, ten eynde haer in het observeren en uytvoeren van de ordres, daerin begrepen, daerna precise te reguleren.

2 Julij. *Toekenning aan den Majoor, Commissaris over de zaken van den inlander, van een halven legger »zeck" of Spaanschen wijn 's jaars.*

Hij kreeg dien wijn »tot een recognitie van syne moeyten »ende extra ordinaire diensten."

Zijn kostgeld bedroeg 15 realen 's maands.

9 Julij. *Voorschriften voor de schippers en boekhouders van ter reede Batavia aankomende Compagnie's schepen.*

Zoolang het lossen van het schip duurde, moest òf de schipper òf de boekhouder »gestadig" aan boord zijn.

Bij het verzenden van geloste goederen naar den wal moest met die goederen, ten behoeve van de Opperkooplieden des kasteels, medegegeven worden eene »by een van hun beyden »ordentelyk getekende memorie van de nombers en namen »van ider der packen, kisten, kassen, vaten of andere wharen."

Zij moesten zorg dragen, dat »de toesigt der ontfang aan »boort en weder uytlevering aan land" in elke praauw toevertrouwd werd aan »nugtere en bequame stierlieden of »mindere officieren."

Behalve vergoeding van eventuele schade voor de Compagnie werd op het verwaarlozen dezer voorschriften als straf gesteld eene boete van »twee maanden gagie of by verdere noncha»lance nader correctie na bevindinge van saken."

5 Augustus. *Verbod tegen het verleenen van pardon aan Compagnie's dienaren, die naar vijanden van de Compagnie of naar de Engelschen deserteerden.*

Het deserteeren nam sterk toe, vooral »onder het gemeene »volk."

Pardon mogt alleen verleend worden aan diegenen, die »haar door dronkenschap of een puure onbedagtsaamheyt, »sonder voorgaande misdryven, tot de Engelsen of andere, »'s Comp^s vyanden niet synde, begeven sullen hebben."

6 Augustus. *Regeling van »de gastos ofte consumptie" van den Resident te Cheribon.*

Nevens 6 realen kostgeld »of soo veel in der tyt dessells »qualiteyt sal mede brengen", werd aan den Resident vd. jaarlijks toegekend:

1 aam »zeck" of Spaansche wijn;
1 vat mom of bier;
120 ℔ Hollandsche of Bengaalsche boter:
25 kan olijf-olij;
25 » Hollandsche azijn;
1 last rijst;
1/4 » tarwe;
kaarsen en lamp-olij »tot suynig gebruyk sonder meer.'

30 Augustus. *Bepaling, dat uit Compagnie's kas niet meer betaald zoude worden voor de padi, welke het Collegie van Heemraden als tienden van Compagnie's landen in ontvangst nam en aan Compagnie's graan-magazijn afleverde.*

Sedert eenige jaren had die betaling plaats gegrepen »tot »soulaas van de lasten" van heeren Heemraden. De Regering echter was van oordeel, dat die betaling »oneygen" was, vermits de tienden waren »een vrugt en incomen van 's Comp^s »eygen landen."

Heemraden bleven desniettemin belast met de inning dier tienden.

30 Augustus. / 25 October. — *Verbod tegen woeker.*

Voor geld, voorgeschoten op levering van suiker, eischten »baetsuchtige luyden" over enkele maanden eene rente van 30 tot 100 pct.

Anderen zetten hun geld uit tegen 1 à 2 pct. 's maands, »onaengesien het kennelyck is, dat door het verval van »den handel ende neeringe te deser plaetse, in comparatie »van voorige tyden, wanneer soodanighe intressen voor »wettich conden passeeren, 't selve als nu niet anders strec- »ken can dan tot volcoomen ruyne van onvermogende »luyden."

De Regering verbood daarom het vorderen van zulken hoogen interest en bepaalde:

1° dat voor geld, opgenomen voor suiker, niet meer renten dan ten hoogsten ¾ pct. 's maands mogt bedongen worden, »op verbeurte van alle sodaenige gelden, als »nae de publicatie deses bevonden sullen worden boven »ofte contrarie dese ordre op voorsz. gewas geleent te »syn";

2° dat, indien men in suiker betaald wilde worden, men die voor Compagnie's prijs en tot geen grootere hoeveelheid dan de geleende penningen mogt aannemen, op straffe als voren;

3° dat Notarissen zich zouden onthouden van het passeren van obligatiën of contracten tot leverantie van suiker, op straffe eener boete van 20 rijksdaalders voor elk vergrijp;

4° dat niemand in eenig geval hooger interest zoude mogen bedingen dan ¾ pct. 's maands of 9 pct. 's jaars, op straffe dat de Collegiën van justitie voor hooger interest geen regt zouden verleenen;

5° dat Notarissen in obligatiën, contracten of andere instrumenten, waarbij het stipuleren van interest werd vereischt, geen hooger renten dan die, bedoeld sub 4°, zouden mogen vermelden.

2 September. *Regeling: 1° van den verkoop van achterhaalde smokkelwaar; 2° van het aandeel in die goederen van den Secretaris en Deurwaarder bij den Raad van justitie en van de bedienden in de negotiepakhuizen.*

Met »reflexie" op hare resolutie van 3 Mei 1678 bepaalde de Regering ad 1^{mum}:

dat aangehaalde opium en Japansch staafkoper altijd in hare pakhuizen zouden worden opgeslagen »als coopman»schappen, dewelke d'E. Comp. alleen eygen behooren te wesen";

dat aan de aanhalers zoude worden te goed gedaan:

a. voor Japansch staafkoper 21 rijksdaalders per pikol van 125 ponden;

b. voor opium »'t geene daer van by publycquen affslagh »sal werden gemaeckt, mits dat men den vercoop van dien »juyst niet datelyck sal behoeven te doen, maer wanneer »sulcx, nae de gelegentheyt des tyts, by dese vergaderinge »sal werden g'oordeelt met de minste praejuditie van de »Comp. te connen geschieden";

dat alle overige, achterhaalde smokkelwaar naar het stadhuis moest gebragt worden om, volgens gewoonte, door de justitie te worden verkocht, »behoudens dat d'E. Comp. ge»neraelyck aen haer behoudt de vryheyt om van alle soodae»nige goederen onder taxatie te behouden, 't geene haer, 't sy »tot den handel ofte tot geschenck voor inlantse Coninghen »ofte grooten soude mogen nut ende dienstich syn."

Nopens het tweede punt bepaalde de Regering:

dat van het »procedido" van achterhaalde smokkelwaar, opgeslagen in Comp^{s} pakhuizen en derhalve buiten sequestratie van de justitie, — hetzij die publiek verkocht, dan wel door de Compagnie overgenomen werd, — zouden genieten:

a. de Secretaris van den Raad van justitie 3 pct.;

b. » Deurwaarder » » » » » 1/2 » ;

c. » bedienden in de negotie-pakhuizen 1 1/2 » ;

dat de Secretaris en Deurwaarder zouden blijven genieten

5 pct. van de achterhaalde smokkelwaar, welke »in effecte" onder hunne administratie (namelijk in sequestratie) zoude komen.

10 September. *Toekenning aan den Gouverneur van Makasser, — boven een kostgeld van 24 rijksdaalders 's maands, — van 20 rijksdaalders voor »het tracteren »der Raadspersonen, mitsgaders de gaande en komende »vrunden", benevens 3 rijksdaalders 's maands »tot »siry en pienang voor de inlantse grooten."*

De Regering oordeelde deze toelage »als niet excederende, »'t geen de Gouverneurs in Amboina en de andere oosterse »gouvernementen toegelegt" was.

Karakteristiek is, dat de Gouverneur van Makasser reeds eigenmagtig over bovengenoemde sommen had beschikt, evenals over ƒ 63 : 4 : 8 »tot een vrolijken dag voor de pennisten."

11 October. *Bepaling, dat het volle kostgeld of rantsoen verstrekt zoude worden aan de hoogere en lagere officieren, die op het admiraal-schip (wachtschip) of andere Compagnie's schepen ter reede Batavia tijdelijk bescheiden waren.*

Vroeger kregen zij slechts het halve kostgeld en rantsoen, hetgeen eene onbillijkheid was, omdat zij, evenals anderen, »in vast employ" waren, hoezeer tijdelijk non-actief.

Uitgezonderd werden zij, die »in reatu [*sic*] of voor de »justitie betrocken" waren.

12 November. *Magtiging op Diakenen tot het aanvaarden van boedels van gealimenteerde personen.*

Van die boedels moest een inventaris worden opgemaakt, welke in de resolutiën van de eerstvolgende vergadering van Diakenen behoorde opgenomen te worden.

Vervolgens moesten die boedels publiek verkocht en de opbrengst mede in de bewuste resolutiën geïnsereerd worden. De opbrengst mogt echter niet verder ten behoeve der armen worden gebruikt, dan bij het reglement voor het Armen-huis van 24 Mei 1686 was voorgeschreven.

Bijaldien de boedels bleken desolaat te zijn, moesten Diakenen deze aan het Collegie van Schepenen overgeven.

12 November. *Afkondiging van de jaarlijksche plakaten betreffende de »t'huisvarenden."*

12 November. *Uitschrijving van een bede-dag wegens het aanstaande vertrek eener retour-vloot.*

19 November. *Last op Weesmeesteren de gelden van weezen, die naar Nederland vertrokken of derwaarts reeds vertrokken waren, over te maken aan de Weesmeesteren ter plaatse, waar de weezen zich bevonden of zich eerlang zouden bevinden.*

Nopens dit punt verkeerden Weesmeesteren in het onzekere, maar de Regering antwoordde hun, dat zij niet alleen waren bevoegd, maar ook »genecessiteert door de ordre van de Comp., »die 't selve vereyscht", bedoelde gelden naar Nederland te remitteren.

17 December. *Wijziging van het bepaalde bij de resolutie van 15 Julij 1695, in zoo verre, dat op Ambon, Banda, Ternate, Makasser en Timor de soldij-boeken jaarlijks op ultimo Junij moesten gesloten worden.*

De ervaring had geleerd, dat anders die boeken met »de »laatste besendinge van ider jaar" naar Nederland niet konden worden medegegeven.

30 December. *Verbod voor Compagnie's dienaren tegen het overkomen naar Batavia uit de »comptoiren om de »oost" aan boord van burger-vaartuigen, terwijl Compagnie's schepen beschikbaar waren, en met achterlating hunner familiën.*

»Om verscheyde redenen" achtte de Regering »ondienstig »en soo niet behoort, het overvaren en swerven van 's Compˢ »dienaren met burger- en inlantse vaartuygen."

1698.

7 Januarij. *Voorschriften nopens het overgeven van Compagnie's schepen door aftredende aan optredende schippers.*

Eerstelyk, dat na desen, om by het transporteren ofte overgeven van schepen door den eenen schipper ofte gesaghebber aan den andere de vereyste toesigt en accuratesse te gebruyken, den aannemer, nevens de gene, die tot gecommitteerdens sullen wesen gestelt, op de conditie van alles na vereysch sullen hebben te letten en niets overnemen ofte ontfangen, dan dat na behoren, 't sy gehelyk ofte ten deele, is besigtigt.

Ten anderen, dat men, na 't volbrengen van sodanigen ordentelyk transport, ten eersten aan den heere Directeur-generael sal moeten doen rapport in geschrifte, met aanwysinge en notitie van alles, dat 'er tekort, bedurven ofte andersins niet na behoren gestelt bevonden soude mogen syn.

Op poene, dat de gene, die in desen nalatig sullen syn, niet gehoort sullen werden in de klagten, die sy namaals souden mogen voortbrengen, van 't een of 't ander te kort ofte anders, als het behoort, ontfangen te hebben; maar selve tot straffe hunner agteloosheyt moeten dragen de schade, die daar door soude mogen worden veroorsaakt.

17 Januarij. *Bepaling, dat bij transport van landen, waaromtrent »by forma van verschicking, verbeeteringh »ofte verclaeringe van voorige, oude, duystere donatie-»brieven" een nieuwe gift-brief gepasseerd en het benefitie van vrijheid van 's Heeren geregtigheid wegens eersten verkoop »gegaudeert" was, de nieuwe gift- of donatie-brieven niet strekten ten prejudice van de voldoening van 's Heeren geregtigheid.*

24 Januarij. *Bepaling, dat in cas van relief geconsigneerd moest worden de dubbele boete ad* 160 *rijksdaalders of* 200 *realen van achten, op fol revisie gesteld, om, nevens de boete op fol revisie, te worden verbeurd, indien in het vonnis ter eerster instantie geene verandering werd gebragt.*

De Regering nam dezen maatregel om aan verzoeken tot het verleenen van relief »geen te wyden deure te openen, »even gelyck sulcx in 't vaderlant by den Hogen Rade van »Hollant wert gepractiseert."

28 Februarij. *Reglement omtrent de verstrekking van levensmiddelen, enz. uit het provisie-magazijn te Batavia aan de aldaar ter reede liggende Compagnie's schepen en kleinere vaartuigen.*

Dit reglement verschilt met de »victualie-ordre" van 11 Mei 1689 slechts in de volgende opzigten:

1° dat de verantwoording van den inhoud der vleesch-, spek- en boter-vaten werd geregeld naar de grootte en naar de order, uitgevaardigd op de verantwoording van Bengaalsche boter in potten;

2° dat arak-api zoude worden verstrekt in plaats van oude, slechte arak;

3° dat »tot merkelyke mesnage van het kleene vaatwerk, dat »de Comp. jaarlyx al een goede stuyver komt te kosten, »in de verstreckinge voor een half vat en 't geen daar »boven komt, een geheel vat, dog voor het gene daar »beneden is, niets sal werden gegeven."

28 Februarij. / 30 April. *Verbod: 1° tegen het uitgeven van slechte, Japansche gouden koban's; 2° tegen het plegen van bedrog bij het maken van »payement-packjes van schel-»lingen ende dubbelde stuyvers"; 3° tegen het besnoeijen van gouden en zilveren munt.*

Ad 1^{mum}. De keizer van Japan had in zijn rijk alle oude, gouden koban's doen inwisselen tegen nieuwe, »wel van ge-»lycke forme ende genoechsaem eguael in swaerte, maer ruym »dertich ten hondert slechter van alloy." Deze nieuwe, minwaardige koban's, herkenbaar aan »seecker merck ofte teecken, »'t welck aan de verkeerde ofte onderste syde, een weynigh »ter syden van het middel merck, is ingeslaeghen ende seer »nae ghelyckt het gemeene duytse cyffer getal van 70", hadden »baetsuchtige luyden" voorzien van het teeken, vastgesteld bij het plakaat van 8 Junij / 24 Julij 1690, en aldus in de wandeling gebragt.

Tegen den aanvoer en de uitgifte van dergelijke koban's bepaalde de Regering nu als straf eene boete van 20 rijksdaalders en verbeurdverklaring der koban's ten voordeele van den aanbrenger, »wanneer alvoorens de schaer gepasseert ende door »midden gesneden sullen wesen."

Bij grooter aanvoer of uitgifte dan twee valsche koban's zoude de regter, naar bevind van zaken, zwaarder straf toepassen.

Alwie een valschen koban bezat, moest dien versmelten of bij Compagnie's kas binnen het kasteel Batavia brengen »omme »aldaer door midden gesneden synde, soodanigh aen hem als »eygenaer weder ter handt gestelt te werden."

De officieren van justitie moesten streng letten op het uitgeven van »valschelyk naegestempelde coubangs" en met alle middelen binnen hun bereik de »valsche ende bedriechelycke stempelaers" trachten te vatten.

Aanbrengers van dergelijke »stempelaers" zouden genieten eene belooning van 100 rijksdaalders »ende synen naem daer »en boven, soo veel doenelyck, werden gesecreteert."

Ad 2um. De »payement-packjes", welke ter goeder trouw voor 10 rijksdaalders werden aangenomen, waren meermalen gebleken van $^1/_4$ tot 2 en meer rijksdaalders te weinig te bevatten. Ook waren daarin gevonden »veele flappen ofte vier stuyver «stucken, enkelde stuyvers, gesneden loot, koperen pitjes, etc."

Alwie zich aan zoodanig bedrog schuldig maakte, zoude voortaan »nae exigentie van saecken ende nae de hoedanicheyt »van 't bedroch" gestraft worden.

Ad 3um. Vooral ducaten werden besnoeid, weshalve de Regering alle snoeijers bedreigde met »nae rechten op het »rigoureuste aen den lyve" gestraft te worden.

28 Februarij. / 30 April. *Verbod: 1° tegen het betimmeren der stoepen van huizen in de stad Batavia; 2° tegen het verbreeden en ophoogen dier stoepen en van het daarvoor liggende »plaveysel" der straat; 3° tegen het onbeperkt stapelen van brandhout, groot en klein vaatwerk en het maken van stroopbakken, enz. vóór de arak-branderijen; 4° tegen het koken van kandij-suiker, siropen en klapper-olij binnen de stad Batavia.*

Ad 1^{mum}. Door het betimmeren hunner stoepen ontsierden Chinezen en anderen de stad. Ook maakten zij daardoor de straten naauwer, beletten de »nootsaeckelycke doorspelingen »der winden, mitsgaeders de correspondentie van deses casteels »ende stadts-punten op veele straeten" en lieten bekwame, steenen woningen, wegens gebrek aan huurders, vervallen door het verhuren van »sodanighe betimmerde stoepen tot »aparte inwooninge van menschen."

De Regering verbood daarom niet alleen dat betimmeren, maar ook het repareren van reeds betimmerde stoepen op eene boete van 10 rijksdaalders, ten voordeele van de officieren, dan wel van den rooimeester of wijkmeester, die het vergrijp het eerst aan den regter bekend zoude hebben gemaakt.

Vóór ultimo November 1698 moesten alle betimmeringen van stoepen zijn afgebroken, op straffe eener boete van 20 rijksdaalders en afbraak ten koste der eigenaren door den Bailluw.

Ad 2um. Door het »uytsetten ende verhogen haerer stoepen »ende daer voor leggende plaveysel" maakten velen »den ganck »der menschen, soo by dach, als nacht, periculeus ende moeye- »lyck."

Niemand mogt zulks daarom voortaan doen zonder vergunning van Schepenen, op straffe eener boete van 10 rijksdaalders en afbraak van het gemaakte.

Schepenen werden wijders gemagtigd stoepen, enz., »waer »aen de excessen te groot bevonden mogten werden", te doen verbeteren, des noods op kosten van den onwillige.

Ad 3um. Binnen twee maanden moesten de straten en de stoepen vóór de arak-branderijen ontruimd wezen. Brandhout mogt alleen gestapeld worden ter breedte van het erf van elke arak-branderij, »mitsgaders niet naeder aen de huysen »dan op de distantie van 15 voeten, te reeckenen van de rol- »laegh, leggende voor 't plaveysel der straet voor haere stoepen; »mitsgaeders tussen 't gem. brandthout noch open laetende »een ganck van 6 Rhynlantse voeten om daer door, in cas »van brandt, altyt aen het waeter te connen coomen; en »waerom dan oock die selfste ganck recht tegen over de voor- »deur van die arack branderye sal moeten coomen", op straffe van verbeurdverklaring ten voordeele van het Armen-huis van het brandhout en van het vaatwerk, groot of klein, vol of leeg, alsmede afbreking door de dienaren van den Bailluw van stroop-bakken en baliën, vol of leeg.

Ad 4um. Brandgevaar deed de Regering deze bepaling uitvaardigen, waarbij eene boete van 6 rijksdaalders werd

bedreigd, »ten proffyte, als voorsz. staet, boven en behalven »sodaenige straffen ende vergoedingen, als by voorval van brandt »nae rechten daer toe soude mogen staen". Alle fornuizen, welke tot de fabricatie van kandij-suiker, enz. gebruikt werden, moesten afgebroken worden.

8 April. *Regeling nopens de uitbetaling van tractementen, toekomende aan overleden, inlandsche militairen.*

Is goetgevonden en verstaan, dat voortaan by 't overlyden van eenig inlants militair in den dienst van d'E. Comp., tsy hier op Batavia of elders in eenige expeditie, vrouw en kinderen of wel alleen een of meer kinderen sonder vrouw nalatende en geen testament gemaakt hebbende, in het eerste geval aan d'een en d'ander te samen of anders aan desselfs nagelatene kinderen alleene de volle, te goet behoudene gagie sal werden voldaan en afbetaalt, als synde in regten wettige erffgenamen; dog wanneer alleen een weduwe sonder kinderen sal hebben nagelaten, alsdan aan sodanigen weduwe niet meer te laten uytkeren en voldoen dan de eene helft en de andere helft aan degene, die uyt kragte van namaagschap betonen sal des overledens wettige erfgenaam en gevolgelyk tot voors. andere helft geregtigt te wesen: mits dat, wanneer sodanigen erfgenaam sig niet opdoet ofte wel gehelyk geen erfgenamen voor handen wesen mogte, sodanige overblyvende gagie, tot suyvering der inlantse soldy-boekjens, by deselve afgeschreven en onder de vereyste notitie aan de Comp. goetgedaan sal moeten werden.

11 April. *Last op de procureurs te bewijzen, dat zij de hun verleende appointementen aan hunne cliënten hadden overgegeven.*

Schepenen bepaalden, dat de procureurs, die »ten profyte van hunne meesters respective eenige appoinctementen komen te obtineren, binnen aght off ten uyttersten veerthien dagen, van den dag der pronunciatie afgerekent, alhier in judicio

sullen hebben te doceren by recepisse van hunne meesters respective, dat deselve appoinctementen aen hunne meesters behoorlyck syn overgegeven, behoudens dat de procureurs omtrent sodanige meesters, waer mede sy dien aengaende niet te reghte konnen komen, sig ten eynde voors. sullen konnen en moeten bedienen van de gereghtsboden respective, elck in syn district, mits dat deselve daervoor sullen trecken soodanigen salaris, als andersints een procureur voor syn gang competeert; ende wyders, dat de procureurs hun voortaen meer sullen hebben te waghten om, tegens den teneur van het 34[e] articul der gedruckte lyste ofte ordonnantie, wegens hun salaris gestatueert, eenig gelt van oncosten, parthyen toegetaxeert, te ontvangen."

14 April. *Ampliatie van het bepaalde bij de resolutie van 28 Januarij 1689 nopens den eed, af te leggen door gecommitteerden tot het opnemen van den staat van op buiten-kantoren aangebragte Compagnie's goederen.*

Veel afkeer van dien eed werd algemeen waargenomen, weshalve de Regering bepaalde, dat voor defecten, de waarde van *f* 25.— niet te boven gaande, met aanbod van eede kon worden volstaan.

Om echter geen »voet tot achteloosheyt" te geven, behield de Regering zich voor het regt ook wegens kleinigheden den eed te vorderen, wanneer zij zulks noodig mogte achten.

29 April. *Bepaling, dat bij begrafenissen de kasteels-kompagnie alleen gebruikt mogt worden bij die van leden der Hooge Regering, van gewezen Gouverneurs van buiten-gouvernementen, Sergeant-majoor, Constabel-majoor en kapitein van het kasteels-garnizoen, indien de laatsten overleden, terwijl zij in functie waren.*

Voor alle andere begrafenissen moest eene kompagnie van het garnizoen der stad gebruikt worden.

13 Mei. *Verbod tegen het begraven van overleden Mardijkers en inlanders op de kerk-hoven binnen de stad Batavia en in de Nederlandsche kerk aldaar.*

Bij de Nieuwe kerk buiten de stad, tegenover het bolwerk Gelderland, was een kerkhof in orde gebragt.

Alleen zij, die in het bezit waren van eigen graven, mogten op de vroegere wijze ter aarde besteld worden.

»Het openen van graven binnen de kerken, om de daer uyt »voortkomende quade lucht, al voor lange ondienstig geoor»deelt is ende de kerkhoven binnen de stadt reets soo vol »syn, dat de begravene lyken nauwlyks bequame tyt gelaten »kan werden om ten vollen te vergaan.

14 Mei. *Last op Weesmeesteren* 1° *»in te trecken »alle sodanige gelden, als van dese ofte gene wesen »boven de somme van* 20,000 *ryxdaalders onder het »capitaal der gemene wesen, by d'E. Comp. op intrest »staande, souden mogen wesen begrepen;* 2° *namaals »van geene der presente ofte nieuw aancomende wesen »d' E. Comp. met meer dan de gem. somme voor één »persoon of enkelt weeskint te beswaren.*"

Alle overige gelden van weezen moesten Weesmeesteren op andere, solide wijze trachten uit te zetten.

Voor den interest van die gelden zouden Weesmeesteren nimmer aansprakelijk zijn, indien hun dat uitzetten niet gelukte, »dewyl het kennelyk is, dat het beleggen en uytsetten »van gelden, speciael met die securiteyt, die er omtrent »wesen-middelen vereyscht werd, te deser plaatse niet altyt »geschieden kan."

3 Junij. *Bepaling, dat »alomme in India, by sekere »parthyen, na gelegentheyt der plaatsen, daartoe te »beramen", van Compagnie's wege verkrijgbaar zouden worden gesteld specerijen, t. w. nagelen voor* 100, *noten voor* 72, *«rompen" voor* 68 *en foeli voor* 160 *»stuyvers ligt gelt het pont, na aftrek van thol, rabat, »makelaardy, etc. en sulx in suyver gelt."*

Deze maatregel werd genomen op last van HeerenXVII^nen^, zeer tegen den zin van de Indische Regering.

10 Junij. *Verbod tegen het »periculeus rennen en rossen »met paarden en chaises, selve des avonts en in den »donkeren, binnen de stadt."*

Uit de resolutien der Hooge Regering van 10 Junij 1698 blijkt, dat, op verzoek van het College van Schepenen, een plakaat tegen dat rennen, enz. zoude uitgevaardigd worden, welk plakaat echter niet is aangetroffen.

10 Junij. *Reglement voor de burger-cavalerie te Batavia.*

1. Een colonel, verselt met de drie hoofd officieren van de cavallerye, sullen voortaan, gelyk tot nog toe in gebruyk is geweest, op de waarschouwing van den heer president van Schepenen, ter geprefigeerden tyd in haar eerw. collegie hebben te compareren om gesamentlyk te nomineren een dubbelt getal ruyter officieren, so ritmeester, luytenant, cornet als quartiermeesters, om daaruyt by den Gouverneur Generaal en Raden van India d'electie gedaan te werden, sodanig als haar Ed^s^. sullen goet vinden.

2. Die onder dese cavallerye genegen is te ryden en sig daaronder te begeeven, sal sulx by den ritmeester ofte, by syn absentie, aan den eersten officier moeten vervoegen, om onder desselfs handteekeninge by den colonel aangenomen en g'approbeert te werden.

3. Waar toe geene swarte of inlandse natie sal mogen werden aangenomen dan met speciale ordre van den Gouverneur Generael en Raden van India.

4. Om dan alle disordres in hare monture, so veel doenlyk sy, voor te komen, so sal ieder ruyter moeten houden syn eygen paard, 't welk hy, alvorens tot desen dienst sal werden aangenomen, gehouden sal zyn aan den Ritmeester of, by afwesen van denselven, aan den eersten officier te verthoonen, om van de bequaemheyt van dien geoordeelt te werden, so mede van de eyge nodige monteeringe, bestaande in kolder, laarse, sporen, rappier, carbyn en pistolen.

5. Daar en boven sal een yder altyt voorsien moeten wesen van goet droog kruyt en kogels tot hare carbynen en pistolen, waer van en andere visite in der tyd de corporaels goet reguard sullen hebben te nemen; ende wie sig van de visite van de monteringe ontreckt ofte sig daartegens opposeert, sal verbeuren 6 ryxd[s].

6. De ordinary vergaderplaats sal syn en gehouden werden voor het logiment van den cornet, alwaar, weynig tyt voor de mars, de rolle gelesen en de absenten aangeteekent sullen werden.

7. Ende wie na 't rol leesen komt, sal verbeuren de halve en wie gantsch weg blyft, de heele boete, voor yder reys, waartoe het opsitten of vergaderen aangeseyt en hier onder distinctelyk gepecificeerd werd.

8. Alle ordres, die by den ritmeester of, in desselfs absentie, door den eersten officier sullen werden gegeven aan de corporaals tot het visiteren van de monteringe, ten yders logimente en woninge te exploicteren en aan te seggen, sullen promptelyk nagekomen ende agtervolgt moeten werden.

9. In alle onverwagte voorvallen sal een yder, op het blasen van de trompet, te paarde met volle montering ende wel versien van kruyt en loot op het spoedigste voor de voorsz. vergaderplaats moeten verschynen op de boete van twaalf ryxd[s].

10. Dan of het gebeurde, dat ymand van de hooft officiers

quame te overlyden, sal de trompet ront geblasen, omme te paarde, ten vollen gemonteert, ter vergaderplaats te compareren en, naar het roll leesen, van daar na 't sterffhuys, ten eynde voorsz., te marcheren, op een boete van 12 ryxd^{s}.

11. In occagie van den aangestelden optrek sal den trompetter eerst ront blasen, om vlinten of vuursteenen en kruyt te halen, en daarna uyt roepen den precysen dag en uure omme te vergaderen; ende wie als dan absent blyft, sal verbeuren 20 rd^{s}.

12. Ten dage van de veroveringe van Batavia ofte eenige verkreegen victorye, die solemnelyk sal geviert en den standaart uytgestoken werden, sal den ritmeester of een ander officier daartoe commandeeren een quartierm^{r}., twee corporaals en 16 ruyters, dewelke dan ook gehouden syn aldaar te paart, in volle monteringe te verschynen, en by beurte de waght voor de standaart, te paart sittende, houden, by hem hebbende een bywaght te voet, die syn paard egter by de hand sal moeten hebben, om by voorval ook te kunnen opsitten, op de verbeurte van 3 rd^{s}. yder.

13. Ten tyde en uure, dat dese cavalerye op de verthoonplaats by de stellagie van haar hoog Ed^{s}. gerangeert staat, sal niemand vermogen onnodige schoten te doen of andersints te clacke bossen, op arbitrale correctie, als wanneer ook niemand, buyten hoge noot en sonder consent, van den troep sal vermogen af te ryden, op verbeurte van 20 rd^{s}.

14. En of 't onverhoopt nogtans te eeniger tyd quame te gebeuren, dat ymand sig tegens syne officieren, in de exercitie van den dienst wesende, quam te opposeren, sal den selven gestraft werden, bysonderlyk na den inhoud van de ordre, op de burgerlyke krygswagt staande, vervat in de Statuten van Batavia of die namaals daarop mogte werden g'emaneert.

15. Ende op dat alles te reguleerder mag toegaan, is goet gevonden en wordt mits desen ook geordonneert, dat niemand van de ruyters, gedurende dat sy met de heele Comp. of met een gedeelte van deselve door de stad marcheeren, 't sy by

wat geval 't ook soude mogen wesen, excepto op den dag van den optrek, te clacke bossen of een schoot sonder ordre van den commanderende officier te doen, op poene van 3 ryxd^s. voor de eerste, dubbelt voor de tweede en voor de derdemaal arbitralyk gecorrigeert te werden.

16. Als de ruytery marcheert, sal niemand vermogen toeback te rooken of ledige pypen in haar mond te hebben, op poene voor de eerste maal gelaarst en voor de tweede maal arbitralyk gecorrigeert te werden.

17. Tot het invorderen van alle boetens sal den schryver van dese comp. vooraf de gecondemneerdens een en andermaal in der minne aanspreeken, maar in cas van weygeringe of oppositie, sal denselven daartoe met de subsistuyt van den Balyuw geadsisteert werden; uyt alle welke boetens den schryver genieten sal een vierde en de resteerende drie vierdens sullen blyven ten behoeve van dese cavallerye.

18. En sullen alle de gem., so hooft officieren als sergeanten, op hare aanneminge hebben te doen den eed van de burgerlyke schutterye, in de Bataviase Statuten g'extendeert.

$\frac{10}{21}$ Junij. *Renovatie en ampliatie van de plakaten van* 18/20 *Julij* 1656 *en* 3 *Januarij* 1668, *houdende verbod tegen het schieten des nachts met vuurwapenen en tegen het maken en verkoopen van vuurwerk.*

De boete op het schieten werd nu bepaald op 20 rijksdaalders en die op het maken, enz. van vuurwerk verhoogd tot 20 rijksdaalders, benevens vergoeding van eventueele schade. Ook werd het afsteken van vuurwerk strafbaar gemaakt.

Noch op het Europesche, noch op het Chinesche nieuwjaar, evenmin op »alle andere tyden ende gelegentheden, »waer in men gewoon is ten dese belange het meeste exces »te plegen", mogt vuurwerk afgestoken worden.

20 Junij. *Vergrooting van het rantsoen der zeevarenden op Compagnie's schepen en van zeevarende militairen en ambagtslieden, aan land bescheiden, met drie ponden 's maands, »tsy van vlees ofte van speck of wel van »beyde door malkanderen."*

Het halve rantsoen, hetgeen ter reede Batavia werd uitgedeeld, bestond uit 2 ponden vleesch en 3 ponden spek; het geheele rantsoen op reis en aan land uit 3 ponden vleesch en 6 ponden spek.

De Regering vond dat rantsoen »vry sober", vooral omdat »de verstreckinge, gelyk wel meest en doorgaans geschiet, »gedaan wert in vlees, dat, reets een ofte meer jaren out en »hier te lande geweest synde, genoegsaam in het sout als »uytgeteert is, ook wanneer het gekookt werd meer als de »gehele helft komt te slinken en het overige dan nog van »gans weynig voetsame substantie bevonden werd."

De wijziging geschiedde »tot nader ordre der heeren prin»cipalen."

21 Junij. *Afkondiging van het vredes-tractaat tusschen de Vereenigde Nederlandsche Provintien en het koningrijk Frankrijk, gesloten den 20sten September* 1697 *te Rijswijk. — Uitschrijving van een algemeenen dank- en bededag wegens het sluiten van dien vrede.*

Bij missive van 9 October 1697 gaven de Heeren XVII kennis van deze heuchelijke gebeurtenis aan de Indische Regering.

Alwie in strijd met het tractaat handelde, zoude gestraft worden »sonder eenighe dissimulatie als perturbateur van de »gemeene ruste."

21 Junij 1698 was »de gestipuleerde dag by de tractaten, »na dewelke alle vyandelyke actien tusschen de natien" moesten »ophouden en cesseren."

11 Augustus. *Afkondiging der vernieuwing van het octrooi der Vereenigde Oost-Indische Compagnie tot het jaar 1740 en vernieuwing van verbodsbepalingen tegen het varen naar Oost-Indië buiten de O.- I. Compagnie, het treden in vreemden dienst, enz.*

Dit stuk, afkomstig van de Staten Generaal, is in Indië afgekondigd den 23sten Mei 1699, te gelijk met de onder dien datum hierna te vermelden lijst.

Afgedrukt in Cau en Scheltus, groot plakaatboek, IV, 1326.

22 Augustus. *Last op den Vendumeester, de »respectieve" Secretarissen en den Curator ad lites in de koop-conditiën van vaste goederen op te nemen de bepaling, dat de koopers, terstond na den verkoop, moesten verklaren, of de koop al dan niet ten hunnen behoeve was geschied.*

Vroeger mogt men binnen 24 uren na den afslag en de mijning een anderen kooper opgeven.

De Vendu-meester, enz. moesten in het vendu-boek aanteekening houden van de verklaring, met opgave van den naam dergener, door wie de mijning, »als oock voor wien in effecte" de inkoop was geschied.

11 September. *Rang-orde van den Advocaat-fiscaal van Indië, den Water-fiscaal, den Bailluw van Batavia en den Landdrost van de Bataviasche Ommelanden.*

Beide eerstgenoemden werden tot »nader ordre der Heeren »Principalen" gecontinueerd in hunnen rang vóór de ordinaris leden van den Raad van justitie des kasteels Batavia.

Aan de beide laatstgenoemden werd ook een rang vóór of boven de leden van den Raad van justitie toegekend om »het aansien »hunner bedieningen onder den inlander te conserveren."

30 September. *Bepaling, dat »onderwigten en leccagien »op de comptoiren van India met haer bedragen in »geld" moesten worden afgeschreven.*

Een »vaste en eenparige ordre" bestond hieromtrent niet. Te Batavia en op eenige buiten-kantoren geschiedde de afschrijving »eenlyk van de verminderde goederen, sonder by»voeging van het bedragen derselve"; elders »met het kostende »in geld van dat gene, dat vermindert is."

De laatste manier achtte de Regering de beste, met afschrijving »'t sy op reecq. van winst en verlies, voor soo »veel aangaat de goederen van negotie, of wel, voor soo veel »de onderwigten en verliesen souden mogen vallen op goe»deren van enkele consumptie, als daar syn equipagie- en »artillerye-goederen, ambagts-gereetschappen en diergelyke, op »sodanige andere lastreecq., als waar mede de getaxeerde »of verminderde goederen bevonden sullen werden de naaste »overeenkomst te hebben."

7 October. *Verbod tegen het invoeren van Engelsche dranken.*

Het eenige motief voor dit verbod was het nadeel, hetgeen de Regering »omtrent het rendement en den vertier harer »dranken" door de concurrentie van Engelschen ondervond.

17 October. / 7 November. *Vernieuwing van het plakaat van* 5 *Januarij* 1657 *tegen het bouwen van onsterke, steenen, half of geheel bamboezen huizen, pedakken, enz. buiten de »reeds »gebonden en geschikte" voorsteden van Batavia.*

In plaats van de hun afgestane landen in de nabijheid van Batavia te bebouwen, timmerden velen daarop goedkoope woningen, welke zij voor geringen prijs aan allerlei soort van volk (vrijgegeven slaven, inlanders, enz.) verhuurden.

Eene kolonie van boeven was dientengevolge onder den rook van Batavia ontstaan, waarop de policie geen vat had, zoowel

om hunne »menichvuldicheyt", als omdat deze »schelmen" in de kreupel-bosschen en ruigten achter hunne woningen eene veilige schuilplaats vonden.

De Regering verbood daarom het bouwen van de bewuste huizen, op straffe van:

a. eene boete van 20 rijksdaalders of meer, naar bevinding van zaken;

b. vernietiging van het gebouwde.

Tuin-huizen en andere gebouwen van steen, hout of bamboe, welke men voor het bebouwen van zijn land noodig had, waren uitgezonderd. Echter mogt men met het bouwen van die tuin-huizen, enz. niet »eeniger maten exedeeren", of men verviel in boven omschreven straf.

De grenzen der voorsteden van Batavia werden omschreven, als volgt:

1° Ooster voorstad, van de zeekant zuidwaarts tot over den weg van Jakatra beneden het oude Chinesche kerkhof;

2° Zuider voorstad, de daarom loopende kromme arm van de groote rivier;

3° Zuid-wester voorstad, »van de Diestpoort langs de groote »rivier van de Crocot, item van de gem. poort langs de »suyd cingel tot de brug over de punt Zelandia en van »daer tot de brug in de Bacherachtsgragt, welke met een »hek afgeslooten werd, mitsg. van daar ten deelen seeker »sloot en ten deele langs de Crocot tot aen de gem. groote »rivier, ter plaetse, daar de Crocot in deselve uytwaterd;

4° Wester voorstad, onbepaald »om derselver irregulierheyd."

31 October. *Afkondiging van de gewone, jaarlijksche plakaten betreffende de »thuysvaarders."*

6 November. *Regeling van salut-schoten.*

Door Heeren XVII[nen] waren aan de Indische Regering kopijen toegezonden van de stukken, gewisseld tusschen hen en de Staten Generaal over het recipieren van Fransche schepen in de havens van de O. I. Compagnie, naar aanleiding van welke

stukken de Indische Regering bepaalde, dat overal binnen haar gebied, behalve in de Ooster provinciën:

1° het salut van vreemde Konings-schepen met een gelijk getal kanonschoten van de forten zoude beantwoord worden, »sonder daerna eenige verdere schoten te doen, al was 't, dat de soodanige daerin quaemen te continueeren";

2° het salut van andere, vreemde schepen beantwoord zoude worden door het wachtschip met twee schoten minder dan het salut (waar geen vlagge- of wacht-schip was, moest het fort antwoorden), eveneens zonder naschieten.

7 November. *Voorschriften nopens het verleenen van arrest en het invorderen van schuld.*

Het verleenen van arrest moest geschieden in vollen Rade van justitie, dan wel door den Gouverneur van eenig buitenkantoor, wanneer de Raad niet vergaderd was, en in geval van haast door den Fiskaal; in allen gevalle »op sufficante »bewysen om als dan ten naesten regtdaege beclaecht te »werden."

Tot het invorderen van schuld waren bevoegd de Gouverneur en de bedienden der negotie, daarbij in acht nemende »de methode, doorgaens op Chormandel in gebruyck geweest, »tot soo lange men by onwillicheyt der debiteuren genoot»saeckt is de saecke voor de justitie te brengen, wanneer »het des Fiscaels plicht sal syn deselve te bevorderen ende »voort te setten."

Deze voorschriften zijn aan de buiten-kantoren medegedeeld in den vorm van een extract uit een brief van de Hooge Regering naar Koromandel.

21 November. *Voorschriften nopens de onkosten wegens het te regt stellen van slaven.*

De Compagnie leed nu en dan nadeel, doordien die onkosten, bij wege van voorschot, onder de lasten van de Schepenkamer uit hare kas werden voldaan.

De Regering bepaalde daarom, dat de eigenaren van slaven, die corporeel werden gestraft, doch niet ter dood gebragt, de kosten en »misen" der justitie »ten eersten" moesten betalen, »onaengesien soodaenige lyffeygenen eenige jaeren tot de ge»mene wercken in de kettingh gebannen" bleven; tenzij de eigenaren van hun regt en »exspectatyff" op zulke slaven afstand deden.

In het eerste geval moesten de Secretarissen van de Collegien van justitie voor de invordering der onkosten zorg dragen; in het tweede de Boekhouder van Compagnie's ambachtskwartier de slaven in zijne boekjes opschrijven.

29 December. *Last voor de gezagvoerenden op de buiten-kantoren zorg te dragen, dat »het getal der »slaven, die de herwaarts* [*Batavia*] *komende ministers »tot hare huyshoudinge sullen mede voeren, niet alleen »in nomber geschikt sy na hare gelegentheyt en con»ditie, maer dat ook sodanige eygenaars betonen daar »voor de nodige rys en drinkwater aan boort bestelt »te hebben, om alsoo buyten laste van de Comp. over»gevoert te konnen werden."*

In het overvoeren van slaven door dienaren der Comp. werd veel »exces" begaan, hoogstwaarschijnlijk om te Batavia slaven-handel te kunnen drijven.

1699.

27 Februarij. *Toelichting tot het plakaat van* 28 *Julij* 1695 *betreffende de betaling van 's Heeren geregtigheid.*

Tot »elucidatie" van het bewuste plakaat bepaalde de Regering, dat 's Heeren geregtigheid niet betaald behoefde te worden »by opdracht ofte overschryvinghe van soodaenige vaste goederen, als door de eerst stervende van eenige echt-

genooten aen den langstlevende, 't sy man ofte vrouw, by testamente sullen wesen gemaeckt ofte die soodaenige langstlevende, met ofte buyten testamente, 't sy by wege van scheydinge des boedels tusschen andere erffgenaemen of wel by voldoening van der kinderen erffportie, aen sich gehouden soude mogen hebben."

3 Maart. *Toekenning aan den Opziener van de vischmarkt van een maandelijksch tractement uit Compagnie's kas ad 6 rijksdaalders.*

Vroeger had die Opziener eene »reecq. by de logie-boeken »deses Casteels", krachtens welke regeling hij ook een maandelijksch tractement van 6 rijksdaalders genoot.

Door de nieuwe regeling werd hij, wat de uitbetaling van zijn tractement betrof, gelijk gesteld aan »andere stadts be»dienden."

$\frac{10}{11}$ Maart. *Bekendmaking, dat Soeratsche zilveren ropijen, niet gestempeld met »het bysondre merck van »d'E. Comp.", binnen het gebied der Compagnie op Java gangbaar werden gemaakt voor 30 zware stuivers.*

Het bewuste »merck" bestond uit »een cleen ruytertje, »nae de slinckerhandt rydende."

De gestempelde, Soeratsche zilveren ropijen behielden de waarde van 28 zware stuivers, vastgesteld bij de resolutie der Hooge Regering van 17 Julij 1693.

$\frac{7}{13}$ April *Last tot het uitdiepen van rivieren en grachten in en buiten de stad Batavia.*

De hevige uitbarsting van de Salak in den nacht van 4 op 5 Januarij 1699 en de aardbevingen, waarmede die uitbarsting gepaard ging, hadden alle vaarwateren in en rondom Batavia met zand en modder vervuld, — een toestand, welke niet

kon blijven bestaan, zoowel omdat daardoor alle gemeenschap te water gestremd was, als omdat de stank, welke de drooggliggende grachten veroorzaakten, Batavia schier onbewoonbaar maakte.

De meeste bewoners van huizen langs de burgwallen hadden daarom aan de Regering aangeboden de grachten, zoo verre als hunne woningen reikten, voor eigen kosten te laten uitdiepen.

Hiermede kon wegens den West-mousson niet dadelijk een begin gemaakt worden; maar toen het juiste tijdstip was aangebroken, gelastte de Regering:

1° dat alle bewoners van eigen of huur-huizen langs de burgwallen en grachten deze door eigene of huur-slaven tot op het midden moesten laten uitgraven tot eene diepte van minstens 2 voet beneden laag water; langs de kant, zoo diep als de fundamenten van de beschoeijing zulks zouden toelaten. Bewoners van huizen, welke vóór en achter op een burgwal uitkwamen, en van huizen, staande op den hoek van eene regte en van eene dwars-gracht, moesten beide vaarwateren laten uitdiepen. Daarentegen zoude de Regering ten haren kosten door huur-slaven, door de wijkmeesters te leveren, laten uitdiepen wat voor hare gebouwen en onder en nevens de bruggen lag.

2° dat bewoners van huizen, tuinen en landen buiten de stad, uitkomende aan eenige rivier, buiten-vest, gemeene gracht, vaart of sloot, dienende tot passage van andere ingelanden, en middelijk of onmiddelijk grenzende aan een voor die huizen, enz. liggenden heeren-weg, die rivier, enz. op gelijke wijze moesten laten uitdiepen. Zulks behoorde te geschieden, niet alleen binnen de voorsteden van Batavia, maar ook »verder opwaerts ten platten lande langhs de »groote revier ende de Crocot, soo verre sulx, nae voor»gaende schouwinge van heeren Heemraden, door ons »noodigh g'oordeelt ende g'ordonneert sal werden." De uitgegraven spetie mogt vooreerst op den rand der grachten, enz. geworpen worden om later door de Regering

of hare onderdanen gebragt te worden, waar zulks noodig zoude blijken. Straten en wegen, alsmede de toegang tot het water mogt men daardoor niet belemmeren.

3° dat met het uitdiepen een begin moest worden gemaakt:

a. binnen de stad: 3 dagen na de publicatie van dit plakaat;

b. buiten » » : vóór het einde van de maand April; moetende men daarmede voortgaan, totdat aan de Regering uit rapporten van Schepenen en Heemraden zoude gebleken zijn, dat het werk voltooid was. Onder de leiding van Schepenen en Heemraden moesten wijk- en buurt-meesters toezigt houden en voor nalatigen ten hunnen kosten het werk laten verrigten. Laatstbedoelden zouden bovendien gestraft worden met zoodanige correctie, als »yders nalaeticheyt ofte onwil»licheyt by ons bevonden sal werden te verdienen.

4° dat van de bewoners van huizen in straten en stegen door de wijkmeesters onder toezigt van Schepenen eene belasting [»collecte"] zoude worden geheven van 2 stuivers per rijksdaalder huurwaarde hunner huizen, welk geld zoude gebruikt worden:

a. om het werk voor arme lieden, die »'t waerlyck aen »vermoogen comt te ontbreecken", te laten verrigten;

b. om te ondersteunen »de sodaenighe, welcke woonen op »burchwallen, die, haere streckingh oost ende west hebbende, »extra ordinairlyck buyten de andere, zuyt ende noort door»stromende burchwallen vervult syn geworden, voornaement»lyck die aldaer op een hoeckhuys woonen."

»Notoirlyck" onvermogende Christenen werden van het opbrengen der belasting vrijgesteld.

$\frac{19}{23}$ Mei. *Voorschriften nopens de bagage, welke men uit Indie naar Nederland mogt medenemen.*

De »excessen", welke met de bagage werden begaan, deden de Heeren XVII^nen besluiten in hunne vergadering van 24 Julij 1698 de volgende lijst vast te stellen:

Lyste en Reglement, waer naer een yder, uyt Indien thuys komende, in 't meede neemen van 't getal en volumen van syn bagagie gelast werd sig preciselyk te gedragen, als mede de fiscaels en anderen geordonneert sig op het naerkomen van dese by het vertreck der schepen nauwkeurig te informeeren, en 't geen of in groote of in het kleyne getal dit Reglement te buyten gaet, aen te houden, om daermede gehandeld te werden volgens d'ordres van de Compagnie; dog ingevalle niettegenstaende dese ordres, eenige meerder goederen of verderen omslag, als by dit reglement uytgedrukt staet, by yemand in 't vaderland aengebragt wierde, sal al hetselve, van wat conditie off soort het mogte syn, ten profyte van de Compagnie aangehouden worden, sonder dat in desen afgegaen werd van het 52e, 53e en 54e articul van den articulbrief, waerby gereguleert is, hoe yder bediende vande Compagnie, van wat qualiteyt hy soude mogen syn, sig omtrent syn geld en middelen inde thuys reyse moet gedraegen, als voor een

Commandeur van de vloot, geen Raad van India synde,	4 kisten, lang 5 voeten, hoog en wyt 2 voeten, dog vrouw en kinderen meede neemende, 5 kisten. 2 ditos vande groote als matroosen kisten, dat is 4 voeten lang, 1 ½ voet hoog en breet. 8 fles kelders van 12 flessen yder, off yets anders van deselve volumineusheyt en swaerte. 19 potten aetshiar of tammerinde.
Oppercoopman, geen Commandeur synde,	3 kisten, lang en wyt als boven, dog met vrouw en kinderen, 4 kisten. 2 ditos vande groote als matroosen kisten, dat is vier voet lang, 1 ½ hoog en breet. 4 fles kelders van 12 flessen yder. 6 potten aetshiar of tammerinde.

Schipper,.............	3 kisten, lang en wyt als boven. 1 kist vande groote als matroosen kisten, dat is 4 voeten lang, 1 1/2 hoog en breet. 6 fles kelders van 12 flessen yder. 6 potten aetshiar of yets anders daerin.
Predikant,...	2 kisten, lang en wyt als vooren, met vrouw en kinderen, 3 kisten. 2 matroosen kisten, daeronder een met boeken, dat is 4 voet lang, 1 1/2 hoog en breet. 2 fles kelders van 12 flessen. 4 potten aetshiar of tammerinde.
Coopman of Capitain,....	2 kisten, lang en wyt als boven, met vrouw en kinderen, 3 kisten. 2 van de groote als matroosen kisten, dat is 4 v. lang, 1 1/2 h. en br. 2 fles kelders van 12 flessen. 4 potten aetshiar of tammerinde.
Onder-coopman of luytenant en vaendrager,.......	2 kisten van lengte en wyt als boven, 3 fles kelders van 12 flessen yder. 2 potten aetshiar.
Opperstuurman,........	2 kisten, van lengte en wyte, als bov. 1 matroose kist. 2 fles kelders van 12 flessen yder. 2 potten aetshiar.
Onder-stuurman of adsistent	1 kist, van groote als boven. 2 fles kelders van 12 flessen. 2 potten aetshiar.
Sergeant,............. Opperbarbier,.......... Siekentrooster,.........	1 kist, als boven. 1 fles kelder van 12 flessen. 2 potten aetshiar.
Derdewaak, ...	1 kist, lang 4 1/2 voet, hoog en breet 2 voeten. 1 pot aetshiar.

Opper-timmerman, behalve de timmerkist, ...	yeder een kist, lang $4\frac{1}{2}$ voeten, breet 2 voeten, hoog gelycke 2 voeten.
Hoog-bootsman,....	
Schieman,....	
Bottelier,.................. ..	
Opperkuyper,.	
Constabel,..................	
Opperzeylmaeker,.............	
Corporael,..................	
Timmerluyden, behalve haer timmerkisten, die ten minsten 20 guldens ter maand winnen	yeder een kist van $4\frac{1}{2}$ voeten lang, breet $1\frac{1}{2}$ voeten, hoog gelycke $1\frac{1}{2}$ voeten.
Hoog-bootsmansmaet,...........	
Schiemansmaet,...............	
Kock,....................	
Kocksmaet,.................	
Tweede Kuyper,.............	
Scheepscorporael,.............	
Tweede Zeylmaeker,...........	
Trompetter,.................	
Quartiermeester,.............	
Constapelsmaat,..............	
Lanspassaat,................	
Tweede Chirurgyn,............	
Botteliersmaat,..............	
Jong Chirurgyn,..............	yeder een kist, lang 4 voeten, breet $1\frac{1}{2}$ voet, hoog gelyck $1\frac{1}{2}$ voet.
Jong timmerman, winnende minder dan 20 gls. ter maent,...	
Jong Kuyper,...............	
Jong Zeylmaeker,............	
Provoost,..................	
Bosschieters, winnende van 10 tot 12 gls. ter maent,..........	
Adelborsten, ...	
Jong Scheeps-corporael,........	

Bootsgesellen, winnende 9 gls. ter maent en daer onder, tot jongens in cluys,............... Soldaten,......................	yeder een kist, lang $3^1/_2$ voet, breet 1 voet 4 duym, hoog gelyck 1 voet 4 duym.

Wijders bepaalden Heeren XVIInen, dat jaarlijks, vóór het vertrek der retour-schepen, de lijst te Batavia en op Ceilon moest afgekondigd worden.

De Indische Regering voegde aan deze bepalingen de volgende toe:

1° dat naar Nederland terugkeerende vrijlieden of burgers, die lid van eenig burger-collegie (Schepenen, Weesmeesteren, enz.) waren geweest, wat hunne bagage betrof, werden gelijkgesteld aan een koopman of kapitein;

2° dat naar Nederland terugkeerende burgers, die den kost hadden verdiend met koophandel, zeevaart, landbouw, eenig handwerk of ambacht, wat hunne bagage betrof, werden gelijkgesteld aan een onder-koopman, opper-stuurman, onder-stuurman, adsistent of sergeant, naar gelang van den rang, waarin zij Compagnie's dienst hadden verlaten;

3° dat een burger, die bij de schutterij eenig officiers ambt had bediend, werd gelijkgesteld aan den rang van dat ambt;

4° dat weduwen van Comps dienaren of vrijlieden zooveel bagage mogten medenemen, als hunne overleden echtgenoten zouden hebben mogen medenemen;

alles op straffe, als door Heeren XVIInen was bepaald.

Eindelijk herinnerde de Indische regering aan de verbodsbepalingen tegen particulieren handel en het medenemen van particuliere koopmanschappen voor anderen »op heele ofte »halve winst."

29 Mei. *Bepaling, dat de bemanning van elke laadpraauw (»chiampan") der Compagnie te Batavia moest bestaan uit een kwartier-meester en twee matrozen.*

In gevolge het bepaalde bij de resolutie der Hooge Regering

van 16 April 1680 werden deze praauwen, wanneer zij gebruikt moesten worden, bemand »met volck van de schepen, waar »voor sy moeten vaaren."

Na afloop van dien dienst zag nagenoeg niemand naar die praauwen om, »waar door deselve veeltyts niet alleen vry qualyk »gehandelt, maar hare gereetschappen verwaarloost werden."

Ten einde aan dit euvel te gemoet te komen werden nu de laad-praauwen van eene vaste bemanning voorzien, »onver»mindert dat de officiers der schepen, voor ofte van dewelke »in eenige chiampans eenige goederen sullen werden geladen, »thaarder gerustheyt en satisfactie, tot toesigt voor dien tyt, »daarop sullen mogen en moeten stellen alsulke mindere offi»cieren, etc., als sy tmeest sullen vertrouwen, even gelyk »althans in gebruyk is."

17 Julij. / 15 Augustus. *Octrooi voor 15 jaren, verleend aan den burger, A. Dorstman, voor het verglazen van aardewerk volgens eene door hem uitgevonden en »met merckelycke oncosten »ter handt genomen" methode.*

De poenaliteit was:
a. verbeurdverklaring van het door onbevoegden verglaasde aardewerk;
b. eene boete van 100 rijksdaalders ten voordeele van den officier, die de »calange" zoude doen; van de diaconie-armen en van het lazarus-huis, elk voor een derde.

Het octrooi zoude eventueel ook voor de erfgenamen van Dorstman geldig wezen.

18 Augustus. *Voorschriften nopens het wegen van Compagnie's goederen.*

Aan den Directeur-generaal werd »gestadig veel tyts uyt »de handen genomen door de dagelyxe moeyelykheden en »hacquetten tusschen de administrateurs der packhuysen en

»de scheeps-overheden over het uyt- en in-wegen der coop-»manschappen, speceryen, etc.”

Om hierin te voorzien bepaalde de Regering:

»Eerstelyk, dat men alomme, soo tot Batavia, als op de buyten-comptoiren, by het wegen, soo in den ontfang, als uytlevering, van weegbare goederen en coopmanschappen, niet meer te gelyk op de schaal sal mogen leggen dan uytterlyk 500 à 600 ℔;

»En ten anderen, dat voortaan alhier tot Batavia van en aan de scheeps-overheden alle wharen en coopmanschappen sonder onderscheyt, tzy speceryen, mineralen of andere goederen, sullen moeten werden ontfangen en uytgewogen met den evenaar in ’t huysje der balance, mits men voor den uytslag sal aftrecken een half p^r cento en dat men daar benevens ook sal moeten letten, dat den evenaar altyt eenigsins na de zyde van de wharen, maar vooral niet na de zyde van het gewigt komt door te slaan: — zullende na alle buyten-comptoiren werden geordonneert, dat men, even als dat van hier eenigen tyt is gepractiseert, by het versenden van weegbare wharen, sonder versuym in de factuuren en wel voornamentlyk ook in de cognossementen duydelyk sal hebben uyt te drucken, op hoedanigen manier en met hoe veel uytslag de coopmanschappen en goederen aan de scheeps-overheden sullen wesen toegewogen, ten eynde in den ontfang alhier daarop te letten en reecq. te maken van ’t geen de opperhoofden by ’t bekomen van een ruymen uytslag op de buyten-comptoiren verpligt souden mogen wesen alhier ofte elders meerder uyt te leveren als voors. half per cento, om ’t selve als een overwigt aan de E. Comp. na behoren te laten goet doen en verantwoorden.”

Om echter »door nieuwigheden geen nadeel in den handel »te veroorsaken” bepaalde de Regering tevens, dat men »by »het ontfangen van alle wharen van inlandse cooplieden en »leveranciers, als ook in het uytwegen van goederen aan deselve, »soo hier als op de buyten-comptoiren” moest blijven »by het »oude gebruyk op ider plaatse, soodanig ten meesten voordeele »van d’E. Comp. sal konnen bestaan.”

27 Augustus. *Maatregelen tot wering van »morserye »en dieverye" ter reede Batavia aan boord van schepen, komende uit de Oostersche provinciën en geladen met specerijen.*

Eerstelyk: dat niet alleen, gelyk de ordre by voorgaande placaten en ordonnantien medebrengt, niemant buyten de gene, waarvan sulx den dienst van d'E. Comp. vereyschen sal, aan boort van eenige schepen, komende uit de Oostersche provintien en beladen met speceryen, hier ter rheede ofte daaromtrent sig sal mogen begeven ofte binnen deselve geadmitteert werden, soo lange soodanige bodems niet gehelyk ontlost en alomme exactelyk gevisiteert sullen wesen door de gecommitteerdens, dewelke daartoe expresselyk sullen wesen gelast; maar ook in het bysonder, dat soo lange voorsz. ontlossing en visite niet en is volbragt, geen der hooft- of mindere officieren en gemeene van boort na land of andere schepen haar sullen mogen begeven, dan in cas van nootsakelykheyt, op speciaal consent van den Equipagie-meester, met voorkennis en licentie van den Heere Gouverneur Generael; sulx, dat de gene, die op het arrivement van eenig schip, beladen met speceryen, uyt de gem. provincien hier ter rheede tot het bestellen der papieren aan land gecomen soude mogen syn, sig opstonts weder na boort sal moeten begeven omme aan voors. ordre te voldoen.

En ten anderen, dat ook de gecommitteerdens, die na voorgaande gewoonte tot het ontlossen der speceryen uyt de aankomende scheepen sullen werden gecommitteert, alle mogelyke toesigt tegens het vervreemden van eenige speceryen sullen moeten houden en ten dien eynde, soo haast sy aan boort van eenige schepen sullen wesen gecomen, terstont een exacte visite sullen moeten doen, of de ruymen en andere plaatsen, in dewelke eenige speceryen souden mogen wesen ofte door dewelke men tot deselve soude konnen komen, behoorlyk syn gesloten, om vervolgens van alle soodanige plaatsen de

sleutels onder hare bewaringe te nemen en letten, dat de luyken wel gesloten gehouden en niet geopent werden, als des daags, in hare presentie, wanneer men tot de ontlading sal moeten arbeyden, sonder het ooge voor dien tyt alsdan daar van te onttrecken; en soo ook niet toe te laten, dat men des nagts, op pretext van het vullen van sacken, tot verhaasting van het werk, de ruymen open houden, veel min de sleutels van sig ofte onder de scheepsbedienden laten soude, om haar op sodanige voorwending te geven de vryheyt hare personagie te speelen, gelyk door voorgenoemde ontrouwe schippers is geschiet; sullende sodanige gecommitteerdens gedurende haar aanwesen en offitie aan boort mede hebben te letten op het gene hier voor wegens het aan- en afvaren van sodanige schepen is geseyt, om daar van aantekeninge te houden en telkens, wanneer daar omtrent iets soude mogen voorvallen, daar van kennis te geven aan den Heer Directeur-generaal; even gelyk ook door deselve, na de ontscheping van de lading ofte dat door de opperhoofden gesegt werd sulx geschiet te syn, niet alleen de ruymen en kisten van het scheepsvolk, maar ook alle camers en plaatsen, soo wel boven als beneden in het schip, exact sullen moeten werden gevisiteert; doende haar deselve trouwelyk aanwysen, niet alleen door de opperhoofden der schepen, maar in het bysonder door den bootsman, schieman, bottelier en constabel, buyten welkers kennisse geen verhoole plaatsen binnen deselve konnen syn, en dewelke daarom niet en sullen mogen weygeren voors. aanwysinge te doen, wanneer het haar sal werden geordonneert door voorsz. gecommitteerdens, dewelke by bevinding van versuym ofte nalatigheyt omtrent het gene voorsz. is, daarvoor selve sullen moeten verantwoorden en strafbaar syn na bevindinge van saaken.

Synde sulx alles onvermindert de pligt van den Waterfiscaal in het betragten van syn ampt en sorge omtrent sodanige schepen tot wering van alle quade practycken om d'E. Comp. voor dieverye of verboden handel eenige schade omtrent hare speceryen toe te brengen

20 Julij. *Bepaling, dat aan »de gene, dewelke door dese »taaffel [de Hooge Regering] tot dese ofte gene com»missien werden gecommitteert, in de byeenkomsten de »voorrang en het fatsoen, haar competerende, moesten »werden gedefereert."*

Bij gelegenheid van de openbare verantwoording van de gelden van het Lazarus-huis hadden gedeputeerden uit den Raad van justitie beweerd hooger te moeten zitten dan de afgevaardigden van de Hooge Regering en, toen zij hun zin niet konden krijgen, de vergadering verlaten.

1 September. *Bepaling, dat te Bantam en te Japara »vooreerst ende tot nader ordre" het gewone kostgeld weder verstrekt zoude worden.*

In 1697 was »om sleet en te meer consumptie te maken" gelast »maent om maent, de eene costgelt en de andere rançoen" te verstrekken.

In 1699 was de Comp. »met voorsz. soort provisie [vlees, spek, etc.] niet soo ruym beset."

4 September. / 14 October. *Verbod: 1° tegen handel met vreemde Europeanen; 2° tegen het invoeren van goederen anders dan door den Boom te Batavia; 3° tegen het aan boord varen van vreemde Europesche schepen; 4° tegen het huisvesten zonder vergunning van vreemde Europeanen.*

Ad 1^{mum}. Verboden werd van vreemde Europeanen te koopen Europesche dranken en provisiën, manufacturen en andere stuk-goederen, alsmede Indische koopwaar (opium, kleeden, enz., enz.), op straffe van:

a. verbeurdverklaring van de gekochte goederen;

b. » » het vaartuig, waarin die goederen geladen waren;

c. eene boete van 100 rijksdaalders voor den kooper.

Ook werd verboden aan vreemde Europeanen te verkoopen goederen, waarmede de Compagnie handel dreef, op straffe van:

a. verbeurdverklaring van de goederen, indien deze achterhaald werden;

b. teruggave door den verkooper aan den kooper van den koopprijs;

c. eene boete van 100 rijksdaalders voor den verkooper.

Indien de goederen niet achterhaald werden, zoude de verkooper verbeuren de waarde van de verkochte goederen en eene boete van 100 rijksdaalders.

Ad 2um. Tusschen de rivier van Tangerang en die van Krawang mogten geene goederen ingevoerd worden anders dan door den Boom en langs het tolhuis te Batavia, op straffe van:

a. verbeurdverklaring van de ingevoerde of tot invoer bestemde goederen;

b. arbitrale correctie.

Ook op de reede en op zee mogt men geene goederen in zijn schip of vaartuig overnemen, op straffe als voren.

Ad 3^{uum}. Alleen de Sjahbandar en de Licentmeester mogten aan boord gaan van vreemde Europesche schepen. Ieder ander zoude daarvoor gestraft worden met eene boete van 200 rijksdaalders, onverschillig of hij al dan niet bij die gelegenheid handel had gedreven.

Ad 4^{uum}. Zonder schriftelijke vergunning van den Sjahbandar of Licentmeester mogt men geene vreemde Europeanen huisvesten, op straffe van 20 rijksdaalders voor ieder persoon.

De Sjahbandar en Licentmeester hielden van het verleenen van zoodanige vergunningen aanteekening en rapporteerden daaromtrent »alle daeghen" aan den Gouverneur Generaal.

Zij mogten alleen voor kapiteinen, schippers en boekhouders van vreemde Europesche schepen vergunning tot huisvesting verleenen; voor minderen slechts dan, wanneer zulks wegens ziekte of om andere redenen dringend noodzakelijk was.

Wanneer een vreemdeling vertrok dan wel elders zijn

intrek nam, moest men daarvan binnen 24 uren kennis geven aan den Sjahbandar of Licentmeester.

Alle boeten zouden worden verdeeld:

voor $^1/_3$ aan den officier, die de »calange" zoude doen;
voor $^1/_3$ aan den aanbrenger, wiens naam »gesecreteert" zoude worden;
voor $^1/_6$ aan de Compagnie, en
voor $^1/_6$ aan de Portugesche kerk.

De naleving van dit plakaat werd speciaal aanbevolen aan den Ontvanger, den Licentmeester, de mindere »bediendens" aan den Boom, den Advocaat-fiscaal van Indië, den Water-fiscaal, den Bailluw en den Landdrost.

Vooral moest de Advocaat-fiscaal beletten, dat »hier tegens »door die van den Boom ofte andre omtrent de zeegaeten »posthoudende conniventie ghebruyckt ofte andersints tegens »onse intentie gepecceert werde."

22 October. *Verbod tegen »corporele apprehensie, incar»ceratie ende andere harde proceduren, soo als men de »gewoonte omtrent de inlanders nu en dan heeft, schoon »oock deselve namaels onschuldigh werden bevonden."*

Dit verbod is aan de buiten-kantoren medegedeeld in den vorm van een extract uit een brief van de Hooge Regering naar Koromandel.

30 October. *Afkondiging van de jaarlijksche plakaten betreffende de »t'huysvaarenden", waaronder »by ver»nieuwingh" het plakaat van* 19/25 *Mei* 1699 *betreffende de bagage.*

Op last van Heeren XVII^{nen} moest laatstbedoeld plakaat jaarlijks vóór het vertrek der retour-schepen op nieuw worden afgekondigd.

30 October. *Uitschrijving van een algemeenen rust- en bededag wegens het aanstaande vertrek van de retourvloot.*

De bidstond zoude in alle kerken te Batavia gehouden worden en gold zoowel de van Batavia vertrekkende schepen, als die, welke van Ceilon de reis zouden aanvaarden.

De »notificatie" van dezen bede-dag had des Zondags in de kerken en des Maandags van het stadhuis plaats.

7 December. *Reglement op het bevorderen van Compagnie's dienaren op de buiten-kantoren.*

Dit stuk, opgesteld door den Secretaris van de Hooge Regering, »na de successive ordres van d'E. Comp. en dese »Regering", luidt, als volgt:

Van de Penne.

Omtrent de bediende van de penne is het een algemeene ordre, dat geen gouverneur, directeur of ander gequalificeert minister in eenig gouvernement, directie, etc. ymand in qualiteyt en gagie verder avanceren mag, dan tot boekhouder met 30 gld. ter maent, ende dat alle verdere verbeteringen en advancementen, soo in qualiteyt als gagie, hier te lande alleen versogt en verkregen moeten werden van den Gouverneur-Generaal ende de Raden van India tot Batavia. Het ondercoopmans tractement of costgeld, veel min van hooger qualiteyt, mag op de buiten comptoiren door de gouverneurs, directeurs, etc. aan niemand werden toegevoegt, maer moet almede van den Gouverneur-Generael en de Raden van India tot Batavia werden versogt en verkregen, selve voor de sodanige, die bedieningen becleden, waertoe het tractement van onder-coopman, 't sy by het generael reglement van den jaere 1680 of eenige andere ordre, uytdruckelyck is toegelegt, dog degene, die in een hooger bediening werden gesteld, mogen van hunne intrede in deselve genieten het costgeld ende emolumenten, tot sodanigen hoger bediening gesteld synde, volgens het g'arresteerde in Rade van India op den 8 December 1694.

Omtrent het aanstellen en weder versenden of licentieren der provisionele en absolute adsistenten is, nu eenige jaeren, geen

eleen exces gepleegt, 't welk om, soo veel doenlyk, te weeren, sal men, soo uyt de militie, de zeevaert, als uyt die van de chirurgie en insonderheyt van buyten dienst synde jongelingen, hier te lande geboren, geene aen de penne mogen trecken of aennemen, dan by hoge noodsakelykheyt ofte absoluyt gebrek, van waer men dan t'elkens by d'eerste brieven aen de hoge regeringe tot Batavia sal hebben kennis te geven en daer nevens te verthonen de redenen, die men heeft gehad, waerom dese ofte gene aen de penne genomen soude mogen syn, om als dan de dispositie der hoge regeringe tot approbatie of anders daerop te erlangen, sullende, om sulx na behooren te doen observeren en agtervolgen, voortaen geene verbeteringen, aen pennisten op de buyten comptoiren verleend, werden geapprobeert, dan van de sodanige, waer van by de actens sal comen te blyken, datse als pennisten van Batavia na soodanige plaets sullen wesen gesonden, of wel, dat haere aenneming tot de penne de hoge regering in voegen voorsz. bekent gemaekt ende derselver approbatie daerop gevolgt is, en 't welk men dienvolgens voortaen by de actens sal hebben uyt te drucken en daerin aen te halen de datums der brieven, waerin van sodanige pennisten sal wesen vermelt.

Die uyt de militie, de zeevaert, de chirurgie of anders tot de penne werden getrocken, moeten al te saemen vyff jaeren dienen, al eer eenige verbeteringe in qualiteyt of gagie haer mag werden toegevoegt, 't welk te verstaen is van den tyt haerer aencomst hier te lande ofte het begin van haerlieden eerst aengegaen verband, alsoo het driejarig verband der zeevarende, die van de chirurgie, etc., wanneer sy tot de penne overtreden, niet meer gerekent werd, maer alle gehouden syn vyff jaeren te dienen, 't welk, wanneer in voegen voorsz. volbragt en in haeren dienst genoegen gegeven hebben, dan mogen deselve, 't sy datse als soldaten of matrozen 9, 10, 11 à 12 guldens winnen of wel als jong matrosen wat minder en weder als corporaels, quartiermeesters of derde chirurgyns wat meerder hebben, tot absolute adsistenten met 24 gl. voor vyff jaeren gevordert werden: connende de een

en d'andere, na de expiratie van voorsz. 2 vyff jaerig verband en dat in haeren dienst voldoen en sig behoorlyk comporteren, dan wyders tot de qualiteyt van boekhouder met de gagie van 30 guldens ter maend werden geadvanceert voor drie jaeren, dog daer na niet verder, alsoo, gelyk hier vooren is gesegt, de verdere verbeteringen omtrent die van de penne alleen aen de hoge regeringe tot Batavia verblyft.

Degene, die op eenig buyten comptoir sig uyt de militie, de zeevaert, etc. tot de penne laet aennemen ofte daertoe overgaet, is gehouden op soodanigen comptoir syn verbonden tyt uyt te dienen, sonder binnen deselve herwaerds gelicentieert te mogen werden, ten ware genegen mogte syn weder tot syn voorige qualiteyt van matroos, soldaet, etc. af te treden en in syn voorgaende dienst sig te laten stellen, om alsoo te vertrecken.

Die sig op nieuw verbind, 't sy tot de qualiteyt en gagie van adsistent of boekhouder, is insgelyx gehouden dat verband ter plaetse syner verhuuring uyt te dienen en sal, staende tselve, niet mogen gelicentieert werden, ten waere tot syn vorige gagie weder wilde aftreden.

Wanneer men eenige pennisten licentieert na Batavia, 't sy provisionele of absoluyte adsistenten en boekhouders (van hoger gequalificeerdens mag het niet geschieden dan op voorgaande consent van Batavia, ofte dat de sodanige genegen syn haer na het vaderland te begeven en waervan dan nog evenwel de twede persoons in de gouvernementen, etc. syn uytgesloten, alsoo die geheel niet dan na becomen verloff mogen werden gelicentieerd), soo sullen de soodanige, als gesegt, niet alleen haer tyt moeten hebben uytgedient, maer men sal daervan ook altyt by de brieven aen de hoge regering tot Batavia, die nevens deselve werden afgesonden, moeten vermelden en aenhaelen, niet alleen de redenen van haer vertrek ofte oversending, maer oock van wat bequaemheyd en gedrag off corportement deselve syn, om tot narigt in het verder employeren van de soodanige, wanneer na het vaderland niet vertrecken, te konnen dienen.

Persoonen, die uyt oorsacke van onbequaemheyt, debauche en quaet comportement verdienen, dat van elders versonden en d'E Comp^{e} daervan ontlast werde, sal men niet meer stilswygens na Batavia mogen stommelen in hunne qualiteyten, maer als sodanige by de brieven noteren en hun alvorens off tot soldaten degraderen, of met stilstand van gagie tot nader dispositie der hoge regeringe hebben over te senden, mits handelende daer ontrent na de waerheyd, sonder drift ofte passie, en dienvolgens sonder ymand om cleene of geringe misslagen, veel min uyt insigten om maar voor andere plaetse te maken, al te ligtvaerdig te verstooten.

Van de Militie.

Onder de militie is het insgelyx een vaste ordre, dat in de buyte gouvernementen en comptoiren van de Comp. door de gouverneurs en andere opperhoofden respective (alleen in oorlogs expeditiën en voor de gene, die het gesag daerin is aenbevolen, uytgesondert) gene hooft officieren mogen werden aengesteld, selve niet by provisie, sulx dat, by exempel een vaendrager door vertreck of versterf van een ander noodig synde, niemand uyt de mindere officieren daer toe met dien titul, schoon provisioneel aengesteld, maer alleen een der oudste en bequaemste sergeanten, onder den titul van commanderent sergeant, tot den dienst van vaendrager gebruykt soude moeten werden, even gelyk ook by vertreck of versterf van een Capiteyn of Lieutenant desselfs plaets door een Lieutenant of Vaendrager in haere presente qualiteyten respective soude moeten werden waergenomen, invoegen in desen maer alleen van de nodige mindere officiers en gemeene soldaten haer verbeteringe gesproken en van de hooft officieren niet anders gesegt behoeft te werden, dan dat deselve uyt haere bescheyde gouvernementen of andere comptoiren niet toegestaen mag werden na Batavia te vertrecken, sonder daer toe alvorens consent van de hoge reg. becomen te hebben, onaengesien haer verband soude mogen wesen geëxpireert, ten ware genegen mogte syn met

de naeste gelegentheyt na het vaderland te vertrecken of haere gagie te laten stilstaen, tot er tyd men haer elders weder van nooden soude mogen hebben, even als dat wegens de pennisten, van ondercoopluyden en opwaerts hier voor genoteert en althans in gebruyk is.

Omtrent de aenstelling van sergeanten en corporaels vereyscht, dat men, om d'E. Comp. met geen nodeloose oncosten en overtollige officieren te beswaeren, even als hier voor van de provisionele en absolute adsistenten is genoteerd, met suynigheyt en matigheyt te werk gae, en dat gene tot voorsz. qualiteyten werden aengesteld dan wanneer men deselve, 't sy door vertrek, overtreding of overlyden van andere, onvermydelyk hebben moet, synde om het exces, dat in dien dele al voor eenige jaeren is doorgebroken en gepleegt by resolutie van den 16en July 1686 verstaen en vervolgens na de buyten comptoiren bekent gemaekt, dat voortaen geene aenstellinge van sergeanten en hoge militaire officieren soude werden g'approbeert, dan wanneer der, boven de vertoningh van hare actens, ook volkomentlyk consteeren soude de noodsakelykheyt van hare aenstellinge ende dat deselve met volkomen raedsbesluyt geschied waere, welke ordre men op de buyten comptoiren naauwkeurig observeren moet.

De sergeanten, die alsoo uyt absolute noodsakelykheyt werden aengesteld, mogen, onaengesien haer lopend verband niet en is geëxpireert, na gegeve preuve (als een voorregt der militairen boven die van de penne en andre), van den tyd harer aenstellinge genieten de gewoone gagie, synde 20 guldens ter maend voor dry jaeren of wel voor haer lopend verband, wanneer daer aen nog ongeveer soo veel of meer resteert, waerna dan wyders in gagie tot 24 guldens ter maend, wederom voor drie jaeren, dog daerna niet verder mogen werden verhoogt, even gelyk ook de sergeanten, die daervoor uyt het vaderland gecomen syn en 20 guldens winnen, na't uytdienen van hun vyfjaerig verband tot 24 guldens en verder niet verbetert mogen werden.

De corporaels, uyt het vaderland comende, winnen doorgaens 14 guldens en mogen, na het uytdienen van haer vyfjarig

verband, in gagie tot 16 guldens werden verhoogd sonder meer.

De gene, die uyt de soldaten tot corporaels werden aengesteld ofte gebruykt, dat egter, als hier voren gesegt, niet dan by noodsakelykheyt geschieden moet, dienen gewoonelyk hun lopend verband onder het genot van corporaels costgeld ofte tractement voor haer winnende gagie uyt, wanneer dan vervolgens mede eerst tot 14 en daerna tot 16 guldens ter maend in gagie werden verhoogt, dog beyde telkens onder een nieuw driejarig verband, ten waere reets 14 guldens wonnen, wanneer tot corporaels werden aengesteld, want dan connen sy, na 't eyndigen van haer lopend verband, ten eersten 16 guldens hebben, even gelyk ook de gene, die in eenige oorlogs expeditien tot voorsz. qualiteyt van corporaels soude mogen werden aengesteld, als dan ten eersten de volle gagie gegeven soude mogen werden.

Landspassaten mogen in India op de comptoiren niet werden aengesteld. Die daer voor uyt het vaderland comen, winnen doorgaens 12 guldens ter maend en mogen, na 't eyndigen van hun verband van vyf jaeren, in gagie tot 14 guldens ter maend werden verhoogd, dog verder niet, voor dat tot corporaels of hoger comen op te treden.

Een drilmeester van het guarnisoen op de hoofdposten, wanneer hy uyt de gemeene militairen genomen werd, sal als dan corporaels gagie van 14 guldens en tractement mogen werden toegelegt, om daer voor syn verband uyt te dienen, 't welk geschied synde, sal men denselven in gagie tot 16 guldens mogen verhogen, dog verder niet.

Den guarnisoens schryver, wanneer hy uyt de gemeene militairen daer toe genomen werd, sal voor syn winnende gagie, dog onder het genot van corporaels tractement, syn lopend verband moeten uytdienen en daerna, even als de corporaels, tot 14 en 16 guldens in gagie verhoogt mogen werden sonder meer.

Gemeene soldaten, de tamboers daeronder begrepen, winnen ordinair 8, 9 en 10 guldens ter maent, wanneer sy uyt het

vaderland comen, en syn gehouden voor de gagie, die sy aldaer bedongen hebben, den tyt van vyf jaeren uyt te dienen, na verloop van dewelke men haer telkens in gagie met twee guldens mag verbeeteren, tot sy 14 guldens winnen, dog daer boven niet.

Van de Zeevaert.

Van de zeevarende mag op de buyten gouvernementen en comptoiren buyten Batavia, volgens d'oude en door de d'E. agtb. heeren principalen by missive van den 7[den] September 1696 vernieuwde ordre, niemant verbetert werden, dan de sodanige, die in effecte op de comptoiren ofte de scheepjens en vaertuygen, onder deselve behorende, bescheyden syn, en moeten die van de schepen, die deselve comptoiren maer passeren en daeraen niet behoren, ofte alleen heen en weder varen, gelaten en by versoek gerenvoyeert werden aen de Ho. Reg. tot Batavia, behalven dat men by voorval van sterfte en andere gewigtige redenen, waerdoor eenige plaetsen onder de opperhoofden en officieren van sodanige schepen soude mogen open vallen, die noodwendig dienen te werden gesuppleert, de noodige voorsieninge daerin wel mag doen, mits latende de verbeteringe, soo in qualiteyt als gagie, aen gem. haer Ed. de hoge regeringe, synde ook bovendien op de verthoninge der bediende op eenige westerse comptoiren ontrent dit poinct van voorsz. ordre by resolutie van den 2[den] July anno passato soo verre afgetreden, dat, tot voorkominge van het verlopen van het gemeene volk, de gewone verbeteringe aen deselve en soo mede aen de onder officieren als bootsmanmaet, schiemansmaet en die daer mede gelyk staen ofte gelyke gagie winnen, sal mogen gegeven werden: dog dit is, als gesegt, maer op de comptoiren, gelegen om de west van Batavia, daar het gemeene volk tot overlopen by vreemde Europeen occagie heeft, en mag dienvolgens op andere plaetsen, daer voorsz. consideratie niet en militeert, ook niet na gevolgt werden.

Om dan alleen te spreeken van de verbeteringen, dewelke op de buyten comptoiren na de voorsz. ordre mogen plaetse hebben, synde de gene, die aen land bescheyden syn ofte op vaertuygen, onder het een of ander gouvernement, etc. behorende, comen eerstelyk, als de hoogste in qualiteyt, voor de onderstuurluyden, dewelke, wanneerse in voorsz. qualiteyt uyt het vaderland comen, ordinair winnen 32 guldens ter maend, waer boven in gagie niet verbetert mogen werden, onaengesien haer verbonden tyd hebben uytgedient, voor dat tot opperstuurmans connen optreden, 't sy op een schip ofte als opsiender der equipagie en werkluyden aen land, te weten, daer sulx sodanig g'oorloofd is en de ordre het medebrengt.

Maer, wanneer een onderstuurman uyt de mindere zeevarende hier te lande aengesteld werd, als by exempel uyt de matrosen of wel quartiermeesters, bootsmansmaets en andere van die qualiteyt en gagie, mag aen deselve, wanneer nog eenigen tyd te dienen hebben, voor haer lopend verband, anders voor drie jaeren, 20, 24 en ook wel 26 guldens, na gelegentheyt der persoonen en de gagie, die sy reets winnen, gegeven werden, en connen deselve dan, na 't verloop van het verband, waer in hun de eerste verhoging van gagie is toegevoegt, voorts tot de volle gagie van 32 guldens werden geadvanceert, dog men moet weten, dat het maken of aenstellen van soodanige onderstuurluijden op de buyten comptoiren niet als by nootsakelykheyt van versterf of vertreck van andere, die haer tyd hebben uytgedient, en 't welk men by de actens uytdrucken en verthonen moet, geschieden mag, en dat deselve dan nog alvorens in de stuurmanschap ervaren en g'examineert, mitsgaders daertoe ten vollen bequaem bevonden moeten syn om niet belemmert te raken met veele onwetende stuurluyden, die men namaels 's Comp^s costelyke schepen soude moeten toe betrouwen.

Derdewaken doen met de onderstuurluyden hier te lande doorgaens gelyke dienst. Deselve mogen alhier niet werden gemaekt ofte aengesteld, maer comen in die qualiteyt uyt het vaderland met de gagie van 26 guldens ter maend, waervoor

sy gehouden syn drie jaeren te dienen, na verloop van dewelke men haer tot onderstuurluyden met de gagie van 32 guldens ter maend vorderen mag.

Hoogbootsluyden en constabels werden in het vaderland aengenomen op groote scheepen voor 22 guldens ter maend, dog op mindere met 20 guldens, waer voor sy, hier te lande gecomen synde, gehouden syn drie jaeren te dienen, daerna connen sy in gagie tot 24 guldens ter maend voor nog drie jaeren, dog niet verder werden verhoogt. Die men nu van mindere zeevarende hier te lande uyt noodsakelykheyt daer toe aengesteld heeft, mogen, wanneer het binnen haer verband geschied, halvering van gagie hebben en connen daerna vervolgens, even als andere, tot voorsz. gagie van 20, 22 en 24 guldens respective gevordert werden.

Aen schiemans, botteliers en cocx werd in het vaderland gegeven 20 guldens, en men verbetert deselve hier te lande na verloop van drie jaeren tot 24 guldens sonder meer, en moet ontrent de gene, die in India tot voorsz. diensten werden aengesteld, als voren gehandelt werden.

Maer bootsmansmaets, als ook constabels, schiemans, botteliers en coxmaets werden in het vaderland doorgaens tot 14 guldens ter maend aengenomen, en hier te lande, na verloop van drie jaeren, tot 16 guldens verhoogt, dog verder niet. Ontrent degene, die hier te lande tot voorsz. diensten binnen haer verbonden tyd werden aengesteld, moet als voren gehandelt werden.

Quartiermeesters en scheepscorporaels comen mede met 14 guldens uyt, en werden vervolgens, na drie jaeren, tot 16 guldens verhoogt. Wanneer men hier te lande mindere zeevarende daer toe aenstelt, moet ontrent deselve als voren by halvering of anders gehandelt werden.

Opperzeylmakers op de grote schepen werden in het vaderland uytterlyk tot 20 guldens ter maend aengenomen en onderzeylmakers na haere bequaemheyd tot 10, 12 à 14 guldens ten hoogsten. Hier te lande werdende, eerst na verloop van haer eerste verband niet hoger dan tot 22 guldens ter

maend, ende de andere met twee of uyterlyk 3 guldens teffens ende dat niet verder dan tot 16 guldens ter maend verbeterd.

Opperkuypers op de groote schepen werden in het vaderland tot 16 en 18 guldens aengenomen en onderkuypers na haer bequaemheyt. D'eerste werden hier te lande, na het eyndigen van haer verband, niet boven de 20 ende andere t'elkens met 2 of uyterlyk 3 guldens verbetert, tot 14 of 16 guldens winnen, maer verder niet.

Provoosten werden in het vaderland op de groote schepen gemeenlyk met 13 guldens aengenomen, dog hier te lande niet verbetert, als synde doorgaens gebreckelyke en verminckte menschen.

Trompetters, wanneer in het vaderland werden aengenomen, hebben doorgaens de gagie van 18 guldens, en mogen hier te lande op de schepen niet, en op de comptoiren uyterlyk niet hoger dan tot 24 guldens ter maend verbetert werden.

Scheepstimmerluyden werden in het vaderland met groot verschil in gagie aengenomen, de oppertimmerluyden egter uyterlyk tot 44 en 46 guldens ter maend, en de onder- en derde timmerluyden na haere bequaemheyt. De eerste werden hier te lande (de basen en meestersknegts alhier tot Batavia daervan uytgesondert) niet hoger dan tot 48 guldens verbetert; de andere verhoogt men van drie tot drie jaeren met 4, 5 en 6 guldens ter maend, na haer gedragen en bequaemheyt, tot sy mede 40 à 46 guldens winnen, even gelyk men ook de gene, die hier te lande uyt de zeevaert of militie aen dat ambagt werden gebruykt, na gegeve preuve van 4 à 6 maanden, voor haar lopend verband met 4, 5 à 6 guldens verbetert.

Bosschieters van 11 en 12 guldens syn gehouden drie jaeren voor haer uytgebragte gagie te dienen en mogen, na verloop van deselve, van 12 tot 14 ofte van 11 tot 13 en vervolgens, by een nader verband, ook van 13 tot 14, dog hoger niet, verbetert werden.

Bootsgesellen ofte matrosen, winnende 7, 8, 9 en 10 guldens ter maend, wanneer sy uyt het vaderland comen, syn gehouden daer voor hier te lande vyf jaeren te dienen en

mogen eerst na 't verloop van deselve, van drie tot drie jaeren, met 2 guldens en niet meer t'effens in gagie verhoogt werden, tot sy mede 14 guldens winnen, maer verder niet.

Jongens van 5 en 6 guldens syn gehouden d'E. Comp. thien jaeren te dienen, dog mogen, na 't verloop van de eerste vyf jaeren, als matrosen tot 9 guldens werden gevordert, om dan daer voor het gem. 10jarig verband voorts uyt te dienen, 't welk geschied synde, connen deselve insgelyks van drie tot drie jaren met 2 guldens verbetert werden, tot dat mede 14 guldens winnen.

Ambagtsluyden.

Omtrent de ambagtsluyden werden de basen op de buyten comptoiren geconsidereert gelyk te wesen met de meesterknegts tot Batavia; en, dewyl dese laetste, volgens het generale reglement van den jaere 1680, niet meer mogen winnen dan 25 guldens op haer intrede en 30 by nader verband, soo staet het vast, dat ook de eerste niet meer mag werden toegevoegt, buyten een baes der scheepstimmerluyden, op plaetsen, daer der een is en wesen mag, dewelke, even als de meesterknegts van het voorsz. ambagt tot Batavia, 50 guldens soude connen winnen, dog meerder niet, even gelyk ook een baes cruytmaeker, op plaetse, daer der een vereyscht werd, 30 guldens op syn intrede en by nader verband 36 guldens hebben kan.

Gemeene ambagtsluyden, als: huystimmerluyden, beelthouwers, groffsmits, slotemakers, hoefsmits, wagemakers, affuytemakers, wanneer die uyt de militie of zeevarende tot voorsz. ambagten aengenomen syn, werden, na gegeve preuve van ses maenden, met 4, 5 of 6 guldens in gagie verhoogt voor hun lopend verband, dog waer omtrent men, nevens haer bequaemheyd en gedrag, ook dient in agt te nemen, dat die eerste verbetering niet en loopt boven de 14 of uyterlyk 15 guldens ter maend, om alsoo by de tweede verbeteringe, wanneer hun eerste verband hebben uytgedient, op 20 guldens te konnen blyven en daer boven niet te komen, dewyl

de voorsz. ambagtsluyden uyterlyk niet boven de 22 guldens winnen mogen, en die twee laetste guldens altyt voor een derde verband gereserveert moeten werden.

De verdere ambagtsluyden, als: metselaers, steenhouwers, drayers, coperslagers, geelgieters, lootgieters, glasemakers, cladschilders, swaertvegers, lademakers, daer omtrent werd even als ontrent de vorige gehandelt, behoudens dat haere gagie boven de 20 guldens ter maend niet steygeren mag en dat men de verbetering of verhoging van gagie omtrent deselve doorgaens niet boven de vier guldens teffens neemt.

Een landmeter en caertemaker, wanneer tot dien dienst uyt de militie of zeevaart genomen werd, mag in gagie tot 16 guldens voor desselfs lopend verband werden verhoogt en, na verloop van 't selve, eerst tot 20 gulden ter maend verbetert, dog verder niet.

Cruytmakers uyt de militie of zeevaert, tot dat ambagt gebruykt werdende, mogen, na gegeve preuve van drie maenden, tot 20 guldens voor hun lopend verband en daer na tot 25 guldens ter maend werden verbetert, dog verder niet.

Boekbinders, uyt de militie comende, moeten haer tyd voor hare gagie uytdienen en mogen dan tot 15 guldens, maer hoger niet, verbetert werden.

In de hospitalen op de buyten comptoiren is ordinair een opper-chirurgyn mede binnen regent. De verdere bedienden, als binnen- ofte siekevaders, poortiers, etc. mogen niet verbetert werden, maer moeten voor hunne winnende gagie, synde ordinaire soldaten of matroosen, blyven dienen.

Den tweden constabel des casteels Batavia, onder den constabel-majoor, mag op syn intrede winnen 24 en na verloop van drie jaeren tot 30 guldens, en daer na sullen de eerste constabels in de gouvernementen en commandementen gereguleert moeten werden.

Kerkelyke bedienden.

De predikanten werden niet als tot Batavia door de hoge regeringe in gagie verbetert en is daerom niet nodig daervan alhier yets te noteren.

De kranckbesoekers werden in het vaderland niet hoger gegagieert dan tot 30 guldens ter maend, daer voor sy gehouden syn vyf jaeren te dienen; en mogen de gene, die op de comptoiren te lande voor de gouverneurs, directeurs, etc. het gebed doen, na 't verloop van gem. verband, verbetert werden tot 36 guldens, maer gene andere, even gelyk ook alle, die hier te lande aengenomen en sodanig niet gebruykt werden, niet hoger dan tot 24 à 30 gulden mogen werden verbetert.

Inlandse school- en leermeesters werden tot Batavia ten hoogsten met 6 rd^rs. ter maend, sonder costgeld, gegagieert en daerin niet verder verbetert, waerna men sig op plaetsen, daer sulx syn opsigt en betrecking heeft, omtrent vaste school- en leermeesters voortaen mede reguleren moet, sonder daer boven te comen ofte daer onder mede te begrypen sodanig omlopende schoolmeesters en leermeesters, als men in eenige Oosterse provintien gebruykt en met 2 en 3 rd^s. ter maent gagieert, alsoo men ontrent deselve het oude gebruyk sal moeten blyven agtervolgen.

Chirurgyns.

De opper-chirurgyns, die uyt het vaderland in de gem. qualiteyt herwaerts werde gesonden, winnen ordinair 32, 36 of uyterlyk 40 guldens ter maend en syn gehouden daervoor drie jaeren hier te lande te dienen, sonder dat, ook na 't verloop van deselve, in gagie mogen werden verhoogt, ten sy, datse als eerste opper-chirurgyns geplaetst ofte gebruykt werden in gouvernementen, directien, commandementen of andere plaetsen en posten, op dewelke sodanige chirurgyns een meerder tractement is toegelegt, synde in de gouvernementen voor den eersten opper-chirurgyn 60 en in de directien, commandementen, etc. 45 guldens ter maend, te weten, na verloop van haer eerste driejarig verband, en sulx als dan voor soo lange sy in gem. functie op soodanige plaetse continueeren en langer niet; want, haer verlossinge begerende, om egter in India te continueren of t'scheep te vaeren, moeten deselve, onaengesien een nader verband van drie jaeren mogten hebben

uitgedient, weder aftreden tot hare voorgaende gagie van 32, 36 of 40 guldens; maer die syn verband heeft uytgedient en dan genegen is na het vaderland sig te begeven, mag de gagie, die hy wint, 't sy van 60 of 45 gld., behouden en daer mede repatriëren.

Onder-chirurgyns werden in het vaderland ordinair aengenomen voor 24 guldens ter maend en syn insgelyks gehouden daervoor drie jaeren hier te lande te dienen sonder verbetert te werden, soo lange sy onder andere opper-chirurgyns te scheep vaeren; maer, wanneer sy op cleene scheepjens alleen of op de comptoiren aen land dienst doen, dan connen de soodanige, na verloop van drie jaeren ofte wanneer hun verbonden tyd hebben uytgedient, in gagie tot 28 à 30 guldens als chirurgyns werden verhoogt, even gelyk ook deselve by voorvallende gelegentheden tot opper-chirurgyns connen werden aengesteld en de voorsz. gagien toegevoegt, mits, dat alvorens g'examineert ofte van haer bequaemheyt preuve gegeven soude moeten syn.

Derde chirurgyns werden in het vaderland aengenomen tot 14 guldens ter maend en mogen, hier te lande gecomen synde, na verloop van drie jaeren, na haer gedragen en bequaemheyt, tot onder-chirurgyns met 20 guldens en 24 gld. ter maend, mitsgaders ook vervolgens als ander onder-chirurgyns werden g'advanceert.

Die uyt de militie ofte de zeevaert tot de chirurgie getrocken en gebruykt werden, mogen, na gegeve preuve van eenige maenden en dat by examinatie tot voorsz. werk bequaem bevonden werden, in gagie tot 14 à 16 guldens werden verhoogt, om daer voor haer lopend vyffjarig verband uytgedient hebbende, voorts tot onder-chirurgyns met 20 à 24 glds. en vervolgens, na voorval en gelegentheyt van saken, soo als hier boven van de onder-chirurgyns gesegt is, geadvanceert te werden.

Inlandse chirurgyns werden gemeenlyk na haer bequaemheyd tot 10 à 12 en uyterlyk 14 guldens ter maend onder een vyf jarig verband aengenomen, en daerna vervolgens tot

18 guldens en eyndelyk tot onder-chirurgyns met vier en twintig guldens ter maend g'advanceert, dog verder niet, en sulx ook sonder costgeld, synde daer en boven nodig in het aennemen van deselve op de buyten comptoiren met een spaersaeme hand te werk te gaen en daertoe niet te treden als by noodsakelykheyt.

$\frac{7}{10}$ December. *Verbod tegen het invoeren en uitgeven binnen het gebied der Compagnie van valsche schellingen.*

Heeren XVII hadden de Indische Regering bij missive van 19 September 1698 gewaarschuwd, dat »baetsoeckende men»schen" in Indië zouden trachten in te voeren vier soorten van valsche schellingen, gemaakt naar de modellen van Groningen en ommelanden 1692, Nijmegen 1691, Zutphen 1690 en Deventer 1690, welke quasi-schellingen niet meer dan $2^{9}/_{16}$ tot $3^{1}/_{4}$ stuivers waard waren.

De poenaliteit was arbitraire correctie.

$\frac{8}{24}$ December. *Gangbaar verklaring van zoodanige Japansche koperen »kasjes, als voor eenighe jaeren alhier »ganghbaer syn geweest."*

Gebrek aan »payement" was de aanleiding voor dezen maatregel.

Om deze munt te herkennen werden eenige »kasjes" nevens dit billet »aangeslagen."

10 stuks golden een zwaren stuiver.

11 December. *Bepaling, dat Weesmeesteren »met geen »billyckheyt, nog regt in hare privé personen of mid»delen konnen ofte behoren te werden aangesproken »voor saken, die ymand soude mogen sustineren te hebben »tot laste van derselver predecesseuren."*

18 December. *Bepaling, dat inlandsche militairen en zeevarenden, in dienst van de Compagnie, alvorens eenigen togt te ondernemen moesten opgeven, aan wien, in geval van overlijden, hunne verdiende en onuitbetaalde gage moest afgedragen werden.*

Van hunne verklaring moest gemaakt worden »een pertinente en duydelyke aentekeningh, die men de verklaarders »ten overstaen van ten minsten een harer eygene hooft-officieren »en behoorlyke getuygen, soo van Europeanen, als uyt die »van hare natie, nevens deselve met hare ondertekening sal »moeten bekrachtigen."

De zorg hiervoor werd opgedragen aan den Sergeant-majoor van het kasteel Batavia en aan het Opperhoofd van het generaal soldij-kantoor, »aan wien de aanneming en afbetaling van voors. inlanderen in dienst van d'E. Comp. gewonelyk »bevolen wert."

26 December. *Bepaling, dat de pachten voor het jaar* 1700 *op de gewone termijnen voor de helft »in payement ofte silveren spetien" moesten worden betaald.*

Deze maatregel werd genomen »om het gebrek aan deselve [zilver geld] eeniger maten te gemoet te komen en het »payement te meer in de wandeling en onder de man te »houden, mitsgaders het vervoeren te beletten."

De pachtsommen waren in den laatsten tijd »genoegsaem »niet anders dan met goude spetiën" voldaan.

Omdat de aanstaande pachters niet »geprepareert" waren op de nieuwe regeling, mogten zij de twee eerste maanden hunner pacht, welke zij vooruit moesten betalen, voldoen »in sodanige gangbare spetien, als sy vermogens sullen »wesen."

1700.

17 Januarij. *Bepaling, dat de kassier van het Collegie van Heemraden niet meer dan* 1000 *rijksdaalders in kas mogt hebben »tot de dagelyxe uytgiften en lasten »van dat Collegie.”*

Het meerdere geld moest, »met kennisse van den president »en op ordonnantie van den heer directeur generael”, gebragt worden in de Compagnie's kas »tot vergroting van het verdere »capitael van dat Collegie, onder d'E. Comp. op intrest staende.”

17 Januarij. *Bepaling dat de Secretaris van het Collegie van Heemraden bij zijne benoeming een borgtogt ad* 2,000 *rijksdaalders moest stellen.*

22 Januarij. *Aanstelling van een kwartier-meester, nevens twee vaste matrozen, op elke sampang »of overdekte »boot, die althans tot het lossen en laden der schepen* [*op de reede Batavia*] *werd gebruykt.”*

»Gestadige dieveryen” van Compagnie's goederen werden op de laad-praauwen gepleegd.

De kwartiermeesters moesten zijn »bequame, nugtere en »zedige” personen, die lezen en schrijven konden. Zij genoten 20 gulden 's maands en 4 realen kostgeld.

Zij moesten met de officieren der schepen »caveren” voor hetgeen zij af- en aan-voerden en »de nodige sorge en toesigt” op de sampang's houden.

25 Februarij. *Magtiging op het Collegie van Schepenen tot het heffen »van alle huysen binnen deser stede* [*Batavia*], *uyt derselver huuren, van een stuyver van »ider ryxdaalder ofte het montant van een quart maent »huure” voor den aanmaak van lederen brand-emmers.*

Op den 3den Augustus 1700, den 10den Januarij en den 15den Maart 1701 is dezelfde heffing voor hetzelfde doel nog eens vernieuwd.

26 Februarij. *Toelichting tot het besluit van* 12 *September* 1690 *nopens atterminatie.*

Vermits de Raad van justitie dat besluit »niet ten regten »opgenomen, nog begrepen" had, deelde de Regering aan dien Raad mede, dat »uyt kragte van dien, Heeren Schepenen, even gelyk ook haar Agtb., door voorsz. recommandatie, met relatie tot voorsz. resolutie, souden wesen gestelt in staat omme omtrent onvermogende crediteuren soo veel van het stricte rigeur van regten te konnen aftreden, dienvolgens deselve ook voor soo verre van de uytterste poenaliteyten, by regten gestatueert, te konnen verschonen ofte verligten, als na bevindinge van saken in billickheyt en regtmatigheyt souden oordeelen te behooren; in stede dat de sodanige door dese vergadering [de Hooge Regering] souden werden verleent een meerder faveur van atterminatie of wel het volle beneficie van cessie, hetwelke na regten aan waarlyk onvermogende debiteuren en die door kennelyke oorsaken buyten hun schult tot sodanigen staat syn gebragt, mag en moet werden gegeven; en in welkers plaatse nogtans het oogmerk is, tot meerder voordeel van den crediteur, voorsz. moderatie te laten gebruyken, en dienvolgens niet alleen behoort te dienen ten faveure van die gene, tegens dewelke ten uyteynde nog niet en is geprocedeert en dienvolgens een regter syn vonnis soude konnen reguleren en matigen, maar ook insonderheyt omtrent sodanige, waar tegen reets het rigeur der wetten te werk is gestelt om de sodanige daarin als dan niet als regters, maar als door de overheyt daar toe specialyk geauthoriseert, na bevindinge en billickheyt te gemoet te komen en verligten; sonder dat met redenen gesustineert kan werden, dat men daar mede tegens de overheyt, als geschiedende op hare eygene qualificatie, soude misdoen; en immer soo min, dat sodanige dispositie soude verminderen

de waardigheyt en achtinge van een vonnis, 't geen reets na strictheyt van regten tegens sodanigen debiteur gevelt en ter executie gestelt soude mogen syn."

2 Maart. *Bepaling, dat de Compagnie's essayeur de Collegiën van justitie moest bedienen »sonder daar »voor iets te mogen pretenderen, ten ware by voorval »van confiscatien, waar uyt sodanige ongelden, buyten »laste van deselve Collegien of eygentlyk van d'E. »Comp., gevonden soude konnen werden."*

16 Maart. *Bepaling, dat het Collegie van Heemraden wederom uit negen leden zoude bestaan.*

Zie bij 11 Maart 1685. — Gedurende »eenigen tyt" was het Collegie tot elf leden uitgebreid geweest.

19 Maart. *Opheffing van het schoenmakers-gilde te Batavia.*

Bij het Collegie van Schepenen waren »veelvuldige proceduren, »ja, ook gewelden, excessen en verdere moeyelykheden soo nu »en dan voorgecomen van d'overluyden van voorsz. gild."

De Regering achtte zulks »t' eenemaal aangaande tegen het »oogmerk, waar mede tselve is opgeregt en toegelaten."

Zij trok mitsdien hare resolutien van 30 Junij 1654, 9 Februarij 1655 en 13 Maart 1665 in en gelastte de penningen en verdere effecten van het gilde over te geven aan Diakenen »om het bedragen daar van by hare boeken in te nemen op een aparte reecq., om daar uyt voorts apartelyk te alimenteren de onvermogende van het voorsz. ambagt, dewelke althans hier ter stede syn geseten en hun onderhout daarvan genieten, nevens ook degene, dewelke tegenwoordig in de exercitie van het gem. ambagt onder het voorsz. gilde behoren en na desen tot onvermogen soude mogen vervallen, soo lange daartoe van de presente gildebroeders imand in wesen bevonden sal werden, daar onder mede gerekent derselver weduwen.

Wat zoude overblijven »na 't afsterven of absentie" van alle deelgeregtigden, zoude vervallen aan »het gemeene capitael »der armen"

19 Maart. *Last op de Collegiën van justitie en de Commissarissen van kleine zaken geene vrije vrouwen wegens particuliere schulden tot de ketting te veroordeelen en hetgeen ter zake bij de Bataviasche statuten, onder den titel van sententiën en executiën, was bepaald, alleen toe te passen op mannen, geen christenen zijnde.*

De Compagnie werd, ten behoeve van crediteuren, zeer oneigenaardig belast met het onderhoud dier vrouwen in het Ambachts-kwartier, welke vrouwen voor de Compagnie »t'eene »maal onnut en tot den arbeyd onbequaam" waren.

Bovendien was de Regering tot de overtuiging gekomen, dat »sodanige procedure, nu en dan om een geringe somme, »tegens vrouwen veel te hard" was.

Wegens schulden veroordeelde, vrije vrouwen moesten in de boeijen van den Raad van justitie of van Schepenen, »buyten »lasten en kosten van d'E. Comp. soo lange verblyven en aan»gehouden werden, als hare crediteuren sullen willen dragen »de onkosten van haer onderhoud en langer niet, — de gem. »onkosten genomen voor gemeene, conform den teneur der »Batavise statuten, op ses stuyvers des daags en voor andere »van meerder consideratie na advenant en 't oordeel van den »regter, daar onder zy zullen sorteeren."

19/31 Maart. *Verbod tegen den invoer, enz. van valsche dukaten. — Verscherping van het plakaat van* 30 *April* 1698 *tegen het besnoeijen van geldstukken.*

In omloop waren gebragt gouden dukaten, die »wel 18 ten »hondert in gewigte minder en seven per cento in alloy slegter" waren dan »goede, wigtige, Europese ducaten."

De Regering waarschuwde de ingezetenen van Batavia voor

deze »minder waardige ducaten" en stelde twee essayeurs in commissie om dagelijks, »in de cassa van d'E. Comp. binnen »het Casteel" gratis te onderzoeken de dukaten, welke hun daartoe door het publiek zouden worden aangeboden, de »valschelyk nagebootste de schare te doen passeren" en aldus doorgeknipt aan de eigenaren terug te geven.

Niemand was verpligt gouden dukaten »sonder voorsz. »schouwing" aan te nemen.

Het invoeren en namaken binnen Batavia van valsche dukaten, alsmede het »voorbedagtelyk en malitieuselyk de hand lenen »tot het distribueren en uytgeven" daarvan zoude gestraft worden, niet alleen met verbeurdverklaring van de achterhaalde ducaten, maar ook »aan lyf off leven, na gelegentheyt »en exigentie van de misdaet."

Op het aanbrengen van valsche munters, enz. werd eene premie uitgeloofd van 200 rijksdaalders en de helft van de doorgeknipte, volgens iemands aanwijzing achterhaalde, valsche dukaten. Daarenboven zoude »de naam van de sodanige nae »vermogen gesecreteert" blijven.

Het plakaat van 30 April 1698 werd verscherpt, doordien »ook tegens het leven van de schuldige, »na bevindinge van »saken, sal mogen werden geprocedeert." Eveneens werd eene premie van 200 rijksdaalders op het aanbrengen van geldsnoeijers uitgeloofd, met de gewone belofte van »secretesse."

$\frac{9}{13}$ April. *Intrekking der met eene B geklopte gouden dukaten. — Inwisseling van valsche dukaten.*

Gouverneur-Generaal en Raden van Indië maakten bekend, dat »om de groote excessen in 't vervalschen als snoeyen der goude ducaten, voortaen geene gestempelde met de letter B meer gangbaer sullen syn, maer dat d'E. Comp. tot gerief der goede ingesetenen van dato deses af geen andere ducaten tegens 18 schellingen uytgeven sal dan ongestempelde dog wigtige Europese ducaten tot 72 stux in het mark troys ofte yeder 2 engels. 7 asen en daerboven, overeenkomende met een

agtste reael ofte ruym 9 coudryn Japans gewigt; ende dat d'E. Comp. tegens dat selfste gewigt en anders niet in hare cassa sal aenneemen de gestempelde, goede ducaten met voors. letter B, sonder deselve weder uyt te geven, maer in te houden en te mortificeren; dog sullen de valschelyck nagemaekte ofte geconterfeyte ducaten by d'E. Comp. aengenomen ende de eygenaren betaeld werden tegens het gewigt ende de waerde van het goud, het eerste na 't geene men bevinden sal, dat deselve in effecte sullen wegen, ende het laetste ofte de waerde en alloy van het goud door den anderen gerekent tot 20 caraet, omdat het niet doenelyck sy van yeder, stuck voor stuck, een nette preuve door den toets ofte het essay te nemen; sullende het goud van voors. valse ofte geconterfeyte ducaten by d'E. Comp. werden aengenomen en betaelt tot 16 rxd. de reael swaerte fyn van 24 caraet, sulx dat een yegelyk voor de swaerte van een coudryn Japans ofte 8 asen troys van voors. geconterfeyte ducaten sal ontfangen ofte valideren $8^8/_9$ sts., makende $13^1/_3$ rds. voor de reael swaerte, met dien verstande evenwel, dat degene, dewelke niet genegen sullen wesen sodanige nagemaekte ofte geconterfeyte ducaten tegens de voorsz. betaling aen d'E. Comp. af te staen, deselve sal mogen na sig nemen en behouden, wanneerse alvorens de schaer gepasseert en door midden gesneden sullen wesen, volgens het jongst geëmaneerde placaet, des dat dan ook op de schaede van de sodanige, ter oorsaecke van voorsz. valsche ducaten, geen verdere reflectie sal werden genomen; en sal men de luyden, die eenige betaling in 's Comp[s]. cassa komen te doen, verlenen quitantie, waerby sal wesen gespecificeert het getal der onwigtige goede ducaten, die deselve, om het voorsz. gewigt te treffen sullen hebben ingebragt, als ook het getal der valsche, die men van haer ontfangen en invoegen voormeld gerekent sal hebben, buyten dat ook daeraf door expresse gecommitteerdens aenteekeninge sal werden gehouden, dewyl de intentie is eerstdaegs te besoigneren over de schaede, dewelke de goede ingesetenen door 't gem. snoeyen als vervalschen der ducaten geleden mogte hebben."

$\frac{16}{24}$ April. *Verbod tegen den uitvoer naar China van zilver en zilveren geld, alsmede tegen het inwisselen en verpanden van zilveren geld tegen goud. — Inwisseling van geklopte en van valsche dukaten.*

Om sooveel het doenelyk sy te weeren en verminderen het ongemak in den dagelyksen handel, als anders, ontstaende door de nog dagelyx toenemende schaersheyt en het gebrek onder de gemeente te deser steede van payement ofte cleen silver geld, bestaende in Holl. enkelde en dubbelde stuyvers, item schellingen, mitsgaders in Souratse silvere ropias, ten principalen veroorsaeckt werdende door den grooten uytvoer desselfs, insonderheyt nae China, voor het gerief van het gemeen ten hoogsten van noden bevonden en daerom op den 16en deser maend in Rade van India besloten en vastgesteld is te verbieden, gelyck een yeder, sonder onderscheyd, 't sy onderdanen ofte ingesetenen, als vreemdelingen en aenkomende handelaers wel expresselyk verboden werd by desen den uytvoer na China, niet alleen van voors. gemunte spetien van enkelde en dubbelde stuyvers, item schellingen en Souratse ropyen, maer ook van gesmolten en ongemaekt silver, hoe cleen ook het bedragen daer af soude mogen wesen, op pene van confiscatie van alle 't geene, 't welk sal werden agterhaeld, 't sy dat het reets sal wesen uytgevoerd of wel, dat de ontdekking alvorens sal geschieden, wanneer maer blyken sal de intentie tot den uytvoer gestrekt te hebben, en waer en boven de schuldige dan ook nog verder arbitrair sullen werden gecorrigeert, na gelegentheyt van de misdaet ende de groote der sommen, die men alsoo tegens dese onse ordre getragt sal hebben uyt te voeren; sullende de geene, die van eenige uytgevoerde sommen van genoemde spetien als gesmolten silver, of wel van de soodanige, die men tragten sal uyt te voeren, aenwysinge komt te doen, soodanig dat sulx onder de magt van den regter geraekt ende den ondernemer van de misdaet selve ofte het voornemen daertoe overtuygd werd, tot een premie genieten een sesde part vande geheele

aengehaelde somme ende daerenboven synen naem ook nog, sooveel doenelyck, werden gesecreteert.

2. Voorts wordt ook een yegelyk, 't sy onderdanen ofte ingesetenen, als vreemdelingen en aenkomende handelaers, by desen op het kragtigste verboden het inwisselen der hier voorgem. spetien van enkelde en dubbelde stuyvers, item schellingen en ropyen met eenig opgeld tegens goud, ten eynde daermede verder onbehoorlyken handel te dryven ofte na China vervoert te werden; even gelyk ook een yegelyk by desen wel expresselyk werd verboden van evengen. spetien, als ware het een koopmanschap, iets, 't sy veel ofte weynig, onder andere te verpanden ofte deselve spetien anders te gebruyken, aen te leggen off uyt te geven dan in den daegelyksen handel, tegens geen andere ofte hooger prys dan voorsz. spetien gangbaer en door de Ed. Comp. ingevoert en uytgegeven syn, op peene, dat degeene, dewelke nade publicatie deses bevonden sal werden hier tegens aengegaen en sig g'erneert sal hebben met het opwisselen van voorsz. spetien onder eenig opgeld ofte het verpanden van dien, verbeuren sal alle het opgewisselde ofte verpande, 't welk men sal konnen ontdekken of agterhalen, en daerenboven ook nog arbitrair werden gecorrigeert; en sal in gelyker voegen dengeenen, die van eenige gelden, dewelke invoegen voormeld ten quaaden eynde sullen wesen opgewisselt ofte verpand, soodanig, dat men, deselve in handen bekomende, schuldig wegens de overtreeding van dese ordre overtuygt werd, genieten een gelyke sesde part vande aengehaelde somme en secretesse van synen naem, soo verre het mogelyk wesen sal.

3. Nog werd een yegelyk, 't sy onderdanen ofte ingesetenen, als vreemdelingen en aenkomende handelaers, dewelke op de publicatie deses in pant van andere onder sig sal hebben eenige van voorsz. spetien van payment ofte silvergeld, gelast ende geordonneert, deselve verpande gelden aen den eygenaer of andere niet af te geven, maer daeraf kennis te brengen, en sulx nevens de hoegrootheyt der verpande sommen aen te geven aen den Cassier deses casteels, en daerop verder af te wagten

en te agtervolgen, hetgene ten opsigte der verpande gelden sal werden g'ordonneert, met dien verstande evenwel, dat de eygenaer ofte den geene, die voorsz. verpande gelden onder sig heeft, voor soo veel de waerde ofte het bedragen van dien aengaet, geen schaede lyden sal, des dat voorsz. opgave sal moeten geschieden uytterlyk agt dagen, nadat dese onse ordre ter gewoonlyke plaetsen sal wesen gepubliceert, sullende degeene, dewelke na verloop van dien tyd bevonden sal werden, op de publicatie deses, eenige soodanige verpande gelden onder sig gehad ende de opgave daer af nagelaten te hebben, arbitrair na gelegentheyt en bevindinge werde gecorrigeert

4. Ende opdat een yegelyk onser goede ingesetenen ook hun gerief mogen vinden in het ontfangen van andere goede en gangbare spetien voor de jongst ongangbaer verklaerde goude ducaten, dewelke met de letter B syn ingeslagen, is insgelyx in Rade van India verstaen te stellen, gelyk gesteld werd by desen, den tyd van twee weken ofte 14 dagen, te reekenen na den dag, dat desen sal wesen gepubliceert, omme alle goede ofte opregte Europesche ducaten, die een yegelyk onder sig heeft en met voorsz. merk ingeslagen syn, 't sy datse syn besnoeyt ofte niet, te konnen brengen in de cassa van de Ed. Comp. binnen 't casteel, omme na voorgaende visite door de gecommitteerdens aldaer te werden aengenomen op gelyke voet, als by het jongste billet van notificatie van dato 13^{en} deser maend April de gemeente ten opsigte van 's Comp. ontfang en uytgift is bekend gemaekt, namentlyk tegens het waere gewigte, dat deselve sullen werden bevonden te houden en andersints niet; en waervoor men wederom sal ontfangen, 't sy gelyken gewigt van andere goede en wigtige, dog ongestempelde en oversulx gangbare Europese ducaten, of wel de waerde van dien in andere gangbare spetien, na gelegentheyt van saeken en dat sulx het gevoegelyxst sal wesen by te brengen, sullende een ygelyk, die alsoo eenige ducaten in de cassa van d'E. Comp. komt in te brengen en verwisselen, genieten een schriftelyke notitie, waerby sal wesen uytgedrukt de quantiteyt der ingebragte ducaten en wat deselve bevonden

syn te wegen, dienvolgens ook hoeveele daerop eygentlyk sal wesen verloren, om daeruyt, als d'aenteekening, dewelke dierwegens in 's Comp. cassa sal werden gehouden, een yegelyx verlies na verloop van voorschreven tyd en inwisselingh bekend synde, tot indemniteyt der E. Comp. ende de goede ingesetenen sodanigen middel ofte middelen te beramen, als men doenelyk en aequitabel agten sal.

5. Ook werd een yegelyk wyders by desen gepermitteert, binnen den voorsz. tyd van twee weeken ofte 14 dagen, te rekenen na den dag, dat desen sal wesen gepubliceert, te brengen inde cassa van d'E. Comp. sodanige nagemaekte ofte geconterfeyte ducaten, als iemand onder sig soude mogen hebben en waeraf hy, des vereyscht werdende, met solemneele eede sal konnen verklaren, dat hy deselve ter goeder trouwe buyten syn beter weten tegens 18 schellingen yder voor goede ontfangen en niet als goud by wege van negotie ingekogt ofte beneden voorsz. cours van 18 schellingen opgewisselt, veel min hier aengebragt ofte op syn ontbod uyt China ofte van elders ontvangen, ook niet van andere tot dese verwisseling aengenomen heeft, dieshalven daermede voor sig selven bedrogen geworden is, omme onder die expresse conditie en anders niet, aldaer insgelyx, 't sy deselve als nog geheel ofte reets doorgesneden souden mogen syn, te werden aengenomen op den voet ofte wyse, vermeld by het hier voor geciteerde billet van den 15^en^ deser, namentlyk als ander gout na hun gewigt, door den anderen genomen ofte gerekend tot 20 caraet, alsoo het niet doenelyk soude wesen van ieder stuck een nette preuve door den toets off het essay te nemen; en welk waer gewigt van soodanige ducaten de eygenaren sal werden betaeld tegens 16 rxds. de reael swaerte fyn van 24 caraet, onder behoorlyke aenteekening ofte notitie, geteekent by degene, die tot het aennemen sullen wesen gecommitteert, soo wegens het getal der voorsz. soort ducaten, die een yder inbrengen sal, als het verlies, dat daerop sal werden geleden, omme na het verloop van voorsz. tyd van aenneming over de gemeene schade te delibereren en middelen te beramen omme d'E.

Comp. en de goede ingesetenen in dien deele te gemoet te komen en buyten schade te stellen; verstaende evenwel, dat de gene, die niet genegen wesen sal haere onwigtige ofte geschroeyde, als nagemaekte ofte geconterfeyte ducaten tegens de voorgestelde betaelinge aen d'E. Comp. over te laten, deselve sal mogen na sig nemen en behouden, mits dat de laetste ofte voorsz. nagemaekte ducaten de schaer sullen passeren en door midden werden gesneeden, ende dat dan ook op het verlies van de soodanige geen reflectie sal werden genomen, even gelyk d'E. Comp. ook, na het verloop van voorsz. gestatueerden tyd van twee weken na de publicatie deses, geene van voorsz. ducaten, die met de letter B syn ingeslagen, 't sy gesnoeyde Europese ofte nagemaekte, op voorsz. wyse meer sal aennemen; dog is tot verligtinge van 't werk en besparingh van den tyd, als ook om door een al te groote spoet de luyden in het sorteren der goede Europese uyt de nagemaekte valse niet te benadeelen, verstaen, dat men alle sodanige ducaten, waer aen men twyffelen sal tot welke van voorsz. soorte, 't sy opregte of nagemaekte, sy behooren, in een aparte sak ofte papier, onder het segel van den eygenaer, sal laten verblyven onder den cassier tot een nader exacte visite, wanneer men de handen ruym en het werk ten principalen gedaen sal hebben.

6. Ende opdat voor het aenstaende de gelegentheyt tot diergelyke vuyle handelingen en bedriegeryen te bedryven en soo grooten confusie onder de gemeente te verwecken, sooveel doenelyk, geweerd en afgesneden mag werden, werd ook een ygelyk by desen op het kragtigst gerecommandeert en bevolen in het ontfangen van alle gemunte spetien, insonderheyt goud, naeuwkeurigh te letten en toe te sien, soo wel op de deugd als het gewigt van dien, om van schade bevryd te mogen blyven, 't welk, op dat te beter mag werden agtervolgt en nagekomen, werd by desen wel expresselyk verstaen en verklaerd, dat een ygelyk, die in den ontfang van ducaten wederom eenige gesnoeyde sullen voorkomen, sig deselve ten synen profyte sal mogen eygen maeken; en welk regt verstaen werd, dat ook insonderheyt plaetse sal hebben voor den

cassier deses Casteels, opdat sig een ieder wagte eenige andere dan goede en wigtige ducaten aldaer te brengen en alsoo d'E. Comp. niet te benadeelen ofte den cassier te incommoderen, mits dat t'elkens, wanneer den gem. cassier off iemand anders eenige sodanige besnoeyde ducaten sullen wesen voorgekomen, den soodanigen gehouden sal wesen daervan aenstonts ofte soo haest het bekwaemelyk geschieden kan, kennis te geven aen den officier, onder wien dengenen, die sodanige nader besnoeyde ducaten getragt sal hebben uyt te geven, resorteren sal, om denselven officier alsoo gelegentheyt te geven omme na den autheur van voorsz. nadere geldschroying te investigeren en by ontdekking, navolgens den teneur van voorige placcaten, specialyk van den laetsten Martii deses jaers, crimineelyk tegens denselven te procederen; des sullen sodanige nader besnoeyde en aengehouden ducaten ook alle moeten werden gebragt in 's Comp^s cassa om aldaer, na hun gewigt, tegens ander geld geruyld ofte aengenomen en niet weder uytgegeven, maer tot den handel van d'E. Comp. gebruykt en elders versonden, mitsgaders ten dien eynde door den cassier na de inwisseling den eersten opperkoopman deses casteels inhandigt te werden; verstaende evenwel ook, dat den geenen, dewelke sig onverhoeds met eenige van voorsz. soort nader besnoeyde ducaten mogte bedrogen vinden, deselve in 's Comp^s cassa, nae haer gewigt, tegens ander geld sal mogen ruylen, omme als voren tot 's Comp^s handel geëmployeert te werden.

7. Voorts werd ook ten opsigte der valsche, nagemaekte ofte geconterfeyte ducaten, die men wederom soude mogen tragten op nieuw te maken of in te voeren, onvermindert de penaliteyten, dierwegens gestatueert by evengem. placcaet van ult^o. Martii passado, verstaen, dat een yegelyk, dewelke uyt handen van eenigen Chinees, Moor ofte Jentief sullen voorkomen eenige op nieuw nagemaekte ofte geconterfeyte ducaeten, gelyk men daer voor sal moeten houden de gene, die valsch en nogtans met de l^r. B niet ingeslagen syn, deselve almede sal mogen aenhouden en sig eygen maeken; mits men daeromtrent, soo ten opsigte van de aengave aen

den officier, onder wien degene sorteert, by dewelke soodanige nadere valsche ducaten gevonden sullen werden, als ook 't brengen van deselve ducaten in 's Comp[s] cassa om aldaer na haere waerde aengenomen en tot Comp[s] negotie elders gebruykt te werden, sal moeten handelen in gelyker voegen, als wegens de nader geschroeyde ducaten is gesegt, sonder dat egter voorsz. poenaliteyt van verbeurte van sodanige nader ingevoerde valsche ducaten plaetse sal hebben omtrent andere ingesetenen buyten voorsz. Chinesen, Mooren en Jentyven, ten ware men eenigh bedrogh ten laste van yemand der verdere ingesetenen daer omtrent mogte ontdekken, dewyle de soodanige daermede buyten hun weten bedrogen souden konnen syn, 't geen omtrent d'ander niet soo ligt gepresumeert mag werden.

8. Ende opdat het gene voorsz. is te beter mag werden nagekomen en agtervolgt, als een saeke, waeraen voor het gerieff van het gemeen ende den coophandel hier ter stede grotelyx is gelegen, soo werden de respective collegien van Justitie gerecommandeert aen de executie van dien de goede hand te houden, mitsgaders de respective officieren van deselve, nevens de bediende aen den boom gelast en bevolen met alle mogelyken yver te letten en doen letten, dat de contraventeurs van vorenstaende onse ordres mogen werden agterhaeld en gestraft, een yegelyk van deselve ten dien eynde by desen authoriserende sonder aenschouw van jurisdictie d'aenhaelinge te doen, daer hem de gelegentheyt daertoe voorkomen sal.

24 April. *Bepaling, dat een lid van een politieken raad, die zich met het beslotene in rade niet kon vereenigen, de bevoegdheid had, »met de vereyschte modestie en »bescheydenheid, ter resolutie te laten aentekenen, dat »hy van een ander gevoelen is, sonder meer." — Item, dat men in judiciële vergadering aanteekening van bijzondere adviezen mogt laten doen.*

In het eerste geval moest men met de mededeeling zijner

opinie wachten, totdat daarnaar door de Hooge Regering werd gevraagd.

In het tweede geval behielden de partijen, die zich door het gewijsde bezwaard gevoelden, het regt van appel »om »door dien weg hare grief gerepareerd te krijgen.”

7 Mei. *Ampliatie van het placaat van* 16/24 *April* 1700, *wat betreft de valsche ducaten.*

Door het »behendelyk” uitkloppen van de letter B had men weder vele valsche of gesnoeide ducaten onder de goede, ongestempelde, Hollandsche ducaten in de wandeling gebragt.

De Regering magtigde daarom »een ygelyck sonder onder»scheyd alle sodanige nagemaekte ducaten, die hem in den »ontfang sullen voorcomen, sig eygen te maken; mits den »officier, waar onder de gene sorteert, die sodanige ducaten »sal hebben tragten uyt te geven, daaraf kennis gegeven en »alle sodanige ducaten in 's Comp^s^. cassa gebragt en verwisselt »sullen moeten werden, conform den teneur van het geciteerde »placaet.”

Op den 14^den^ Mei besloot de Regeering »met de publicatie »van voorsz. billet nog eenige dagen te vertoeven.”

11 Mei. *Verlenging voor onbepaalden tijd van den termijn tot het inwisselen van ongangbaar verklaarde dukaten.*

Zulks geschiedde, »alsoo in den dagelyxen aenbreng en de »confluentie van menschen nog geen vermindering vernomen »werd.”

De massa goud-geld, toenmaals te Batavia aanwezig, blijkt zeer belangrijk geweest te zijn. In Junij 1700 was de Regering in het bezit van 190,829 ingewisselde dukaten. Zij verloor door die inwisseling 22,547½ rijksdaalders.

4 Junij. *Verantwoordelijkheid van Weesmeesteren.*

Bij gelegenheid van het verleenen van ontslag als president

van de Weeskamer van Batavia aan C. van Swol werd bepaald: »dienvolgens hem in persoon en goederen te stellen buyten alle aansprake en becommeringe wegens alle voorleden ofte gepasseerde saken van dat Collegie, mitsgaders sodanige misslagen en versuymenissen, als gedurende synen dienst [7 jaren] door de bediende van het selve, soo van procureurs, als andere, soude mogen werden begaan."

18 Junij. *Bepaling, dat het overlijden van een Chinees op de landerijen, suiker-molens, enz. in de jurisdictie van Batavia ten spoedigste moest worden bekend gemaakt aan het Collegie van Boedelmeesteren.*

Dit Collegie moest niet alleen aanteekening houden van de aangifte van overlijden, maar ook voor de nalatenschap zorg dragen.

De straf op niet-aangeven was arbitrale correctie.

Wie de aangifte moest doen en binnen welken tijd, is verzuimd te bepalen.

28 Junij. *Toekenning aan den Bailluw van Batavia en aan den Landdrost, die geen tractement van de Compagnie genoten, van de helft der boeten en confiscatiën in zaken, waarmede zij bemoeijenis hadden.*

Vroeger kregen zij 1/3 dier boeten en confiscatiën »tot »compensatie van hare moeytens, onkosten en de expositie van »hare personen, daar het vereyst werd", welk 1/3 echter zeer weinig te beduiden had, doordien gewoonlijk niets te halen viel van »geringe subjecten van inlanders en slaven."

Aan de nieuwe regeling voegde de Regering deze clausule toe: »dat zy de aanbrengers selfs zullen moeten contenteeren, »even sodanig als in dien gevalle omtrend de Fiscaals tot nog »werd gepractiseerd; onverminderd het gebruyk van alle kleene »boetens den Officier in 't geheel toe te voegen; en met »qualificatie om sulx mede te mogen doen omtrend eenige

»grotere boeten en ook confiscatien, wel te verstaan in zaken, »daar Heeren Scheepenen zulx aequitabel mogten bevinden, »om daar door te gemoet te komen en te compenseeren den »arbeid, welke deselve Officieren in sodanigen zaak, vermits »desselfs intricaatheyt, extra-ordinairlyk genoodsaakt mogten »zyn geweest aan te wenden, soo als reets by resolutie van »22 September A° 1665 ten reguarde van den Raad van »justitie omtrent de boeten en confiscatien der Fiscaals verstaan »is geworden."

28 Junij. *Voorschriften nopens de behandeling van Engelschen op Java's Oostkust.*

Engelschen hadden »door het hengelen met hare schepen »ontrent verscheyde plaatsen op Javas Oostkust genoegsaam »te kennen gegeven, dat sy daar ook tragtten in te dringen, »niet alleen om in den handel en voornamentlyk die van den »amphioen nog al verder te participeren, maar ook na alle »apparentie om daar haar gerief te soeken van de benodigde »houtwerken, ryst en verdere behoeften, soo voor hare »besettinge op Banjer, als voor hare schepen en verdere »ommeslagh."

Dit streven der Engelschen was natuurlijk niet naar den zin van de Hooge Regering te Batavia, waarom deze hare residenten aanbeval »daartegens allerwegens na uytterste ver»mogen te vigileren, haar tot geen de minste negotie te »admitteren, maar af te wysen, en wyders alle sodanige »goederen en coopmanschappen, die sy tegens de gedane waar»schouwinge mogten ontschepen, voor soo verre deselve buyten »hare eygene schepen en vaartuygen, soo wel aan lant, als in »inlantse gehuurde vaartuygen konnen agterhaalt werden, aan »te slaan; en voorts ontrent die natie met voorsigtigheyt »sodanig te handelen, als tot nog aldaar is gepractiseert, sonder »dat men haar egter sal mogen weygeren water of brandhout »te halen."

Volgens de resolutie der Indische Regering van 20 October

1702 bestond er een voorschrift van de Heeren XVIIⁿᵉⁿ luidende: »dat men aan die Natie [de Engelschen], wanneerse op eenige »onser rheden komen te verschynen, wel zal hebben te presteren »alle heusheyt en beleeftheyt, dog als aan onse competiteurs »ook niet anders mogen vergunnen dan alleen de nodige ver-»versing, mitsgaders water en brandhout, maar geene equipagie-»goederen, en nog veel minder toelaten, dat zy luyden eenige »coopmanschappen aan land brengen om te vercoopen, nog »ook eenige aldaer tot nadeel van d'E. Comp. inkopen; sulx »mense in alle pointen off affaires van negotie in 't geheel »moet afwysen en wel in 't bysonder daar op letten, dat ze »haar nergens op onse plaatsen tot dien eynde niet konnen »ter neder te setten. Gevolgelyk zal den Fiscaal, wanneer hy »aan land eenige coopmanschappen van vreemde Europeanen »('t zy dat deselve daer zyn ingekogt ofte van boort gebragt »mogte wesen om aan land te verkopen) komt aan te treffen, »deselve vermogen aan te halen en tegens de eygenaars daar-»van, na behoorlycke dagvaerdinge voor den Raad van justitie, »tot confiscatie concluderen en daar over 't vonnis van den »regter affwagten; behoudens nogtans, dat zodanigen, vreemden »Europeaan daar van alvorens behoorlyck zal moeten gewaar-»schout werden op zyn eerste verschyninge door den Fiscaal »op de rhede, ter presentie van twee getuygen, en naderhand »ook door den Gouverneur op zyn verschyninge aan land by »den selven."

6 Julij. *Toekenning van $^1/_2$ rijksdaalder daags als buitengewoon kostgeld aan de gecommitteerden, die »nu en dan »tot de ontlossinge der schepen, als andersints, in de »negotie packhuysen op het eyland Onrust werden ge-»bruykt," gedurende hunne commissie.*

Zij werden vroeger door den Baas van Onrust »voor het »extraordinair genot van eenige dranken en provisien gede-»froyeert," maar deze regeling gaf aanleiding tot »dispuyten en »moeyelykheden."

6 Julij. *Last op het Collegie van Schepenen de grachten binnen Batavia te laten uitdiepen door de ingezetenen, »een igelyk voor syn huys, dat hy bewoont.”*

Bij bruggen en straten, alsmede bij Compagnie's erven zoude zulks geschieden van Compagnie's wege door de wijkmeesters en kapiteins der stads-poorten.

Schepenen mogten aan onvermogenden en aan de bewoners van huizen, welke aan twee burgwallen uitkwamen, te gemoet komen.

13 Augustus. *Magtiging op den Directeur-generaal voort te gaan met het verleenen van consent tot het overmaken naar Nederland van gesloten soldij-rekeningen of van de daarop te goed staande gage, »na de oude »ordres en maximes, onder die voorsienigheyt om alle »suspecte partyen, soo veel doenlyk, af te wysen.”*

In weerwil van het daartegen uitgevaardigde verbod erkende de Regering, dat het opkoopen van soldij-rekeningen »in 't »geheel niet te beletten” was.

Door soldaten, matrozen en anderen werd de Directeur-generaal dagelijks om zoodanig consent lastig gevallen.

20 Augustus. *Vermindering van de rente voor gelden, bij de Regering gedeponeerd, van 5 tot 4½ pct.*

Zulks geschiedde op last van Heeren XVII[nen] in gevolge hun schrijven van 30 October 1699 en nam een aanvang met 1° September 1700 »of met 't begin der nieuwe boeken.”

Alwie met die conversie geen genoegen nam, kon zijne gedeponeerde gelden terugkrijgen.

$\frac{20}{23}$ Augustus. *Voorschrift nopens onwigtige, Japansche, gouden koban's. — Gangbaar verklaring van zilveren dukatons tegen 13 schellingen het stuk.*

Tot voorkominge van het verder snoeyen der geltspecien en insonderheyt vande Japanse goude koebangs, waerin tans groote excessen werden bevonden, als ook tot weghneminge van de dispuiten, die over der selver ligtheyt in den dagelyksen ontfang en uytgift reets syn en nog verder souden konnen ontstaen, op 17^{en} deser in Rade van India nodig geoordeelt en over sulks goed gevonden en gearresteert is:

Eerstelyk, de waerde der gem. Japanse, gestempelde goude koebangs van de oude soort te reguleren na het gewigt, dat deselve syn houdende, en by gevolge de soodanige, die ten vollen 't gewigt van seven en veertigh koudreynen Japans, waervan dry en seventigh een reael uytmaeken, en over sulx schaers twee derde reael swaerte konnen haelen, soo als deselve behoren te wegen en ook altyt door d'E. Comp. in de wandelinge gebragt syn, te houden op hare presente waerde van thien ryxdaelders, mitsgaders de minderwigtige mede evenwel gangbaer te laten, mits voor yder koudreyn, dat deselve sullen bevonden werden minder als 47 koud. te wegen, thien sware stuyvers aftreckende; over sulx wert een yder gewaerschouwt voortaen daerop te letten en deselve by ontfang te wegen om, als gesegt, voor yder koudreyn onderwigt thien sware stuyvers af te korten of anders het ontbrekende gewigt door een meerder getal van koebangs te doen suppleren, gelyk deselve by d'E. Comp. ook sodanig sullen werden ontfangen en uytgegeven; en tot dien eynde by den cassier in 't Casteel sullen werden gestelt twee à drie personen, voor den Raed van Justitie behoorlyk beëedigt, om alle koebangs en ook andere harde geltspecien by ontfang en uytgift getrouwelyk te wegen, met dien verstande, dat, wanneer de koebangs in meerder getal ontfangen of uytgegeven werden, deselve dan niet stuk voor stuk, yder apart, maer om het meeste gemak en de minste tytspillinge, als ook wel voornamentlyk om het schaerse gewigt van eenige tegens het ruyme gewigt der andere behoorlyk te rescontreeren, te samen onder malkanderen, dog egter ook niet meer als by partyen van dry tot dertigh stux te gelyk, sullen werden

gewogen; sullende 't gewigt altyt eenigsints ruym moeten genomen werden, sonder dat den evenaer na de zyde van 't gewigt sal mogen terugh slaen; gelyk ook geen andere gedeelte als een halve koudreyn (synde de waerde van vyff sware stuyvers) sal mogen gerekent werden, invoegen dat (by exempel) voor $46\frac{1}{4}$ of $46\frac{3}{8}$ niet meer als ses-en-veertig koudreynen en voor $46\frac{3}{4}$ of $46\frac{7}{8}$ maer ses-en-veertig en een halve koudreynen, soo wel by ontfang als uytgift, valideren sal, om alsoo de wegh tot eenige dispuyten en geschillen over het ruym of schaers wegen af te snyden; en waerna een yder onser ingesetenen haer onder malkanderen by ontfang en uytgift ook sullen moeten reguleren, mitsgaders de voorsz. maniere van wegen in 't eene en 't ander moeten opvolgen.

Ten anderen, dat ook, om gewigtige redenen en goede insigten, bysonderlyk tot gerief van het gemeen, goed gevonden en gearresteert is de silvere ducatons of rhyders, die 't gewigt van ses-en-tachtig koudreynen Japans ofte schaers $1\frac{3}{16}$ reael trois konnen halen, voortaen gangbaer te maken en uyt te geven tegens derthien schellingen of $1\frac{5}{8}$ rds. yder, onder dese expresse conditie, dat deselve daervoor na de publicatie deses binnen dese stad en het resort van dien gangbaer sullen syn; gelyk de ongestempelde Souratse silvere ropias tot dien eynde, volgens de bekentmakinge op den 11en Maart 1699 gedaen, ook gangbaer sullen blyven tegens dertig sware stuyvers yder, mits dat 't gewigt van dertig koudreyns Japans gewigt ofte schaers $\frac{7}{16}$ reael sullen moeten houden, soo als deselve door d'E. Comp. in de wandelinge syn gebragt; sullende de ongemerkte Europese goude dukaten, ingevolge van het biljet, op den 13en April deses jaers afgekondigt, ook op het daerin gestipuleerde gewigt van twee en seventigh stux in 't marcq trois ofte yder 2 eng. en 7 asen, overeenkomende met ruym $\frac{1}{8}$ reael of negen koudryns Japans gewigt, al mede tot twee en een quart rds. yder gangbaer blyven."

Een speciaal eed-formulier werd vastgesteld voor de gecommitteerden, in bovenstaand plakaat bedoeld, welk formulier echter niets bijzonders bevat.

24 Augustus. *Overdragt op den Directeur-generaal van de bevoegdheid tot het verleenen van vergunning om één of twee slaven naar Nederland of naar de Kaap de Goede Hoop mede te nemen.*

De Directeur-generaal mogt daaromtrent handelen, »so als »syn Ed. na 's Comp[s] ordres en maximes sal bevinden te »behoren."

31 Augustus. / 12 November. *Voorschriften voor de schutterij te Batavia in geval van brand.*

Op verzoek van den Raad ordinaris, kolonel der schutterij, bepaalde de Regering, dat, »by voorval van brand in eenig gedeelte van de stad by nagt, op het geluy der brand-klok, met volle geweer en behoorlyk van kruyd en loot voorsien, sonder versuym van tyd, ten eersten voor het stadhuys sullen moeten compareren, niet alleen alle de burgers, die des nagts te voren hun wagt is geweest, — gelyk volgens de ordonnantie voor de schutterye moet geschieden, — maar bovendien ook die des nagts daaraan haar beurd sal zyn de wagt in 't stadhuys te houden, als mede de hooft officieren van de Comp., waar onder deselve sorteren, om daar dan de nodige ordre te ontfangen en volgens d'intentie deser vergaderinge [de Hooge Regering] tot weringe van alle onordentlykheden, tumulten en andere, schadelyke ondernemingen van qualyk geintentioneerde menschen gebruykt te werden, te weten: d'eene troep om onder een hooft officier te patroilleren ontrend het blok, daar de brand mogte zyn, en d'andere troep, insgelyks onder een hooft officier, in het andere gedeelte van de stad, tot so lange de brand in 't geheel sal wesen gecesseert; onvermindert, dat de gene, die de wagt hebben in 't stadhuys, so wel de burgers, als de militairen uyt de besettinge aan de Nieupoort, op haar beurt, deselve daar sullen moeten blyven waarnemen en de hoogste hooft officier, die daar als dan sal commanderen, ook de nodige ordres sal ontfangen en aan d'andere wederom uytgeven,

t'en ware den selven, een luytenant of vaandrig zijnde, de capitain van d'andere burger comp. daar mogte compareren, wanneer 't selve dan voor die tyd aan hem sal blyven gedefereert, voor so verre dat d'onfangene ordre door hem aan de commanderende officier van de wagt en door den selven weder aan de andre officieren sal werden uytgegeven."

10 September. *Vernieuwde afkondiging van het plakaat van 23 Mei 1699 betreffende de bagage van repatriërenden.*

24 September. *Last op de procureurs melding te maken in de »citatiën tot recollement van 't eerste off verder »default te purgeeren."*

Dit stuk, afkomstig van het Collegie van Schepenen luidt, als volgt:

Is verstaen heden in de blaffaert deser Camer te insereren, dat de procureurs, voortaen parthyen op de recollements rolle brengende ende de getuygen om gerecolleert te werden niet comparerende, deselve parthyen dan voorts sullen moeten dagvaerden ende in haere presentatien stellen om het eerste off tweede default te purgeeren, etc., om alsoo sorge te konnen dragen, dat, alvorens het recollement geschiede, de defaillianten haere defaulten betaelen in handen van den geregtsbode, soodanig als op de ordinaris rolle deser Camer in practycque is, op peene, dat, wanneer eenig procureur bevonden werd 't selve geomitteert te hebben, de boete van defaulten selve uyt syn beurs betalen en ten behoeve der armen nogh dobbeld sooveel in de armbusse steken sal, waer op den gesw. clercq geordonneert werd mede te letten.

30 September. *Afkondiging van de gewone, jaarlijksche plakaten.*

8 October. *Borgstelling door den Cipier van de stadsboeijen te Batavia.*

Evenals voor den Bode van het Collegie van Schepenen (zie 15 Junij 1696) werd voor den Cipier de borgstelling bepaald op 500 rijksdaalders, ter vervanging van de 100 realen, bedoeld bij de Statuten van Batavia.

8 October *Uitschrijving van een algemeenen rust- en bede-dag wegens het aanstaande vertrek van de retour-vloot.*

19/21 October. *Last om binnen 14 dagen aan den Curator ad lites op het generale soldy-kantoor aangifte te doen van pretentiën »op ende ten laste de nalatenschappen »van eenige sodanige dienaren, als 'er gedurende den »loop der jongst geslotene soldyboecken ofte tusschen »den 1en September 1699 ende den laatsten Augs »jongstleden hier of elders syn overleden, daar af men »kennisse hebben en dienvolgens de invordering geschiedden »kan."*

Dit stuk is overigens gelijkluidend aan dat, vermeld onder 3/4 October 1679.

10 November. *Verbod tegen invoer van opium te Bantam.*

De poenaliteit was, dat niet alleen de opium, maar ook »het »geen, waarmede deselve sal opgebragt zyn, tot assche sal wer-»den verbrand."

23 December. *Vrijstelling van inkomende regten voor:*
1° *slaven, van Banda naar Batavia vervoerd;*
2° *rijst, op Banda ingevoerd.*

Zulks geschiedde om de Bandasche perkeniers, »so veel »mogelyk, te gemoet te komen en deselve in hare prerogatieven »niet te verkorten."

Te gelijker tijd werd de pacht op de vaderlandsche sterke dranken en sagueer voor Banda afgeschaft.

? December. *Bekendmaking nopens het verpachten van de »generale en gemeene incomsten deser steede Batavia" en nopens pachters en borgen.*

Dit stuk, hetgeen tegen het einde van elk jaar, nu en dan met enkele toevoegingen (welke in den vervolge zullen worden opgegeven), schijnt te zijn afgekondigd, luidt voor 1700, als volgt:

Men adverteert en maakt aen alle ende een ygelyk bekend, dat de Ed. Comp^e^ van meyninge is, volgens jaerlyxe gewoonte, aen de meestbiedende op te veylen en te verpagten de generale en de gemene inkomsten deser stede Batavia voor het aenstaende jaer 1701, en dat op en onder alsulke conditien en voorwaerden, als ten huyse van den ontfanger generael, Simon van den Berg, als mede by den Sabandhaer en Licentmeester, nevens den Cap. der Chineese natie te deser stede konnen werden gesien en gelesen, en onder anderen ook, dat degene, die een van d'ondergenoemde pagten komen te mynen en aen te nemen, namentlyk:

de groente kramen en winkeliers,
't hooftgelt der Chinesen,
de vismarkt,
d'aenkomende rys,
de scheepen handel,
het slagten van 't vee,
het toppen der Chinesen,

voortaen niet en sullen werden geadmitteert tot pagters of borgen in eenige andere van de voorenstaende pagten. Soo wie daer gadinge in heeft, die komen den laetsten deser maend December 1700, synde Vrydag, des morgens de klokke 7 uuren op de groote voorsael van des Gouverneur-Generaels wooninge binnen het Casteels, alwaer de opveilinge sal geschieden, en doe syn profyt.

1701.

25 Januarij. *Voorschriften nopens de boekhouding te Batavia.*

Vele verzuimen waren in deze boekhouding ontdekt, waarom de Regering bepaalde:

1° dat jaarlijks volkomen »effen" moesten staan:

a. de boeken der administrateurs op ultimo April;
b. de negotie-boeken op ultimo Mei;
beide tot ultimo Februarij:
c. de bij-boekjes op ultimo October;
d. de boeken van de equipage-werf en van het ambachtskwartier op ultimo November;
e. de Bataviasche negotie-boeken op ult° December;
f. de Bataviasche soldij- en garnizoen-boeken op 15 November;
g. de rekeningen van den Curator ad lites wegens nalatenschappen van Compagnie's dienaren op 10 October;
h. de boeken van het hospitaal op ultimo October;
i. het cassa-boek van den Groot-kassier op ultimo Maart »tot ult° February en wederom op 15 October tot ult° »Augustus inclusive."

alles ten einde die boeken »op haer tyd na 't vaderlant te »konnen versenden",

2° dat de gene, die bevonden sullen werden daaromtrent te mancqueeren, telkens op het verloopen van d'eerste tyd sullen verbeuren twee en op de laatste drie maanden gagie of wel verdere correctie, na bevindinge van haar versuym; en egter bovendien in 't Casteel moeten verblyven, tot dat haar werk vereffent sullen hebben, dog de boekhouders der equipagie-werff en ambagtsquartier (als haar werk niet gevoeglyk in 't Casteel konnende absolveren) dus lange in haar comptoiren respective in arrest gehouden sullen werden.

3° dat de boekhouders, soo van de negotie, soldy en d'administratiën, als ook d'administrateurs van het provisie-magasyn, de groote en kleine winkel, de yser- en graan-magasynen, dewelke geen aparte boekhouders syn toegevoegd, ieder in 't bysonder, voortaan hare principale boeken, gelyk ook de administrateurs der negotie-pakhuysen hare pakhuysboeken en aantekeningen, selfs sullen moeten formeeren, vervolgen en sluyten, sonder daartoe ymand anders particulierlyk te mogen gebruyken, — met dien verstande, dat het algemeene werk in elke administratie tusschen d'eerste en tweede administrateur sal dienen verdeelt te blyven, sulx dat de eerste het journaal en de tweede het grootboek en verdere gewone aantekeningen sullen moeten houden, — uytgesondert, dat d'eerste administrateur in het provisie-magasyn (om de meerdere ommeslag in die administratie) een memoriael om door een adsistent of boekhouder het journael daaruyt te doen formeeren, en de tweede het grootboek sal moeten houden, buyten dat sy beyde bovendien ook de verdere, nodige aantekeninge, soo van den ontfang, als verstreckinge, verkoop en afschepinge, in hare administratie voorvallende, na de presente gewoonte selfs sullen moeten blyven besorgen.

25 Januarij. / 7 Februarij. *Bekendmaking nopens de protocollen van den overleden notaris, J. Bolswart.*

By desen werd een ygelyk gewaerschouwd en bekend gemaakt, dat in de protocollen van den overleden notaris, Jacobus Bolswaert, veele actens syn bevonden, wel door de comparanten en getuygen, maar niet door hem, notaris, ondertekend, en dat oversulx in Rade van India op 16 July A°. 1700 wel verstaen is d'origineele afschriften ofte grossen derselve van waerde te houden ende te doen houden, ten insigte deselve door gem. notaris syn onderteekend en daerby verklaerd is, dat de gerequireerde solenniteyten van voor notaris en getuygen te moeten werden gepasseert, door de comparanten,

so veel in haerlieden was, geobserveert is; maer dat bovendien ook, in Rade van India aengemerkt synde de onmogelykheyt om van de sodanige, die verloren mogten geraken copie authentycque aen de geinteresseerden te konnen verleenen, dierhalven mede verstaen is een ygelyk, die eenige grossen ofte principale afschriften van instrumenten, voor den gen. notaris Bolswaert gepasseert synde, mogte hebben, deselve tot wegneminge van die swarigheyt aen den notaris, Cornelis Veenendael, (die de protocollen van denselven op onse ordre heeft overgenomen) en twee getuygen sal dienen te vertoonen; te weten, die hier op Batavia altans present syn, in den tyd van drie maenden na dato deses, en die op eenige buyten plaetsen mogten syn, in den tyd van een jaer, te rekenen na dato, dat dusdanigen biljet aldaer volgens onse ordre afgekondigd sal syn, om onder iders ongetekende minuit de nodige notitie van die vertooninge en bevondene eensluydentheyt door gem. notaris te doen, en deselve also te stellen in state van daer van t'allen tyden, als het gerequireert werd, authentycque copien aen de geinteresseerden te konnen verleenen."

Over deze aangelegenheid handelt ook de resolutie van de Hooge Regering van 16 Julij 1700.

5 Februarij. *Bekendmaking, dat de Diakenen te Batavia hunne jaarlijksche, publieke verantwoording der armengelden over het jaar* 1700, *ten overstaan van gecommitteerden, zouden doen in de groote Nederlandsche kerk op* 19 *Februarij* 1701 *des namiddags te* 2 *ure.*

8 Februarij. *Vergunning voor den Sultan van Boeton jaarlijks* 50 *à* 60 *stuks jonge slaven te Batavia in te voeren om die aldaar te verkoopen, mits hen behoorlijk aan den Sjahbandar aangevende.*

Boeton bestond uitsluitend door slaven-handel.

De Regering beoogde met deze vergunning »syn Hoogheyt »ende verdere grooten in dese sorgelyke tyd van beweeginge

»en 't gewoe der Engelse natie te meerder te verbinden tot »volhardinge in hare getrouwigheyt omtrent d'E. Comp."

15 Februarij. *Bepaling, dat altijd minstens één van de twee administrateuren van de negotie-pakhuizen op Onrust op dat eiland aanwezig moest zijn.*

Als reden voor het maken dezer regeling gold o. a. »de conti»nueerende ondiepte der reviere" van Batavia, ten gevolge waarvan vele schepen bij Onrust moesten geladen en gelost worden.

Slechts met speciale vergunning van den Directeur-generaal mogten de beide administrateuren te gelijk naar Batavia overkomen.

Zoowel bij hunne komst, als bij hun vertrek moesten zij zich melden bij de opper-kooplieden van het kasteel.

8 Maart. *Bepaling, dat een legger arak moest inhouden 400 kannen.*

Dit was eene »oude ordre", maar niet nageleefd, »dewyle »de arak nu eenige jaaren niet soo overvloedig aan d'E. Comp. »was gelevert."

17 Maart. *Gangbaar verklaring tegen* 18 *schellingen het stuk van »d'ongemerkte, opregte Venetiaanse goude »ducaten, sowel als alle andere, Nederlandse, Hunga»rische en verdere, Europische goude ducaten, die het »gewigt van* 2 *eng. en* 7 *asen, overeenkomende met »*$^{1}/_{8}$ *reaal of ruym* 9 *coudreyns Japans gewigt kon»nen halen."*

Deze gangbaar verklaring geschiedde »op den voet, by het »billet van 13 April A° 1700 gesteld."

20 April. *Last op de procureurs alle pretensiën ten laste van éénen debiteur op ééne »presentatie" ter rolle te brengen.*

Dit stuk, afkomstig van het Collegie van Schepenen luidt, als volgt:

»Alsoo bevonden is, dat sommige procureurs tot merckelycke kosten hunner meesters de practycque hebben om, wanneer eenig debiteur komen te citeren, van welcken de gemelte hunne meester meer als een somme is competerende, daervan soo veele bysondere zaken ter rolle brengen, als 'er hooftsommen te eysschen syn, soo werd als nu, om diergelyke quade vonden tegen te gaen, de procureurs in 't generael geinterdiceert diergelycke saecken niet separatelyck, maar alle in een presentatie ter rolle te brengen ende sooverre, dat, indien haerlieden, naer 't nemen van conclusie, door hun meesters nogh een ander pretentie opgegeven wierd, sy eghter geen nieuwen off apparten eysch sullen vermogen te maecken, maer versoek hebben te doen omme daermede haeren vorigen eysch te mogen amplieeren, op peene, dat soo wie contrarie deses bevonden werd in 't aenstaende gedaen te hebben, sal verbeuren een boete van twintig rd^s^. ten behoeve deser Camer, in hoedanigen peene ook vervallen sal den procureur van parthye advers, die 't selve niet sal hebben gecontradiceert.

25 April. *Bepaling, dat een Officier van justitie in sommige gevallen wel geregtigd was tot »corporele »apprehensien, dog geensins om eenigh gevangene, hoe »verkeerdelyk hy ook g'apprehendeert mogt syn, te »ontslaan, maar sulx alleen staat aan de decisie van »den regter; veel min eenen, die de regter ontslagen »heeft, in detentie te houden."*

25 April. *Bepaling, dat de Fiscaal wel verpligt was de invordering van Compagnie's schulden te behartigen, wanneer de zaken, »by onwilligheyd der debiteuren, »voor den regter moeten gebragt werden, maar dat hy »daer in geensins buyten, veel min tegens de intentie »van den regter mag ageren."*

27 Mei. *Vernieuwde afkondiging van het plakaat van 26/29 Mei 1690 betreffende den aanvoer en het verblijf van Chinezen te Batavia.*

14 Junij. *Intrekking van het ambt van voorlezer van de gereformeerde, Fransche gemeente te Batavia.*

Niet meer dan hoogstens 10 à 12 toehoorders kwamen gewoonlijk bijeen, die »apparent selfs konnen lezen ofte haar »van de Nederduytse tale bedienen."

Dit besluit van de Hooge Regering viel echter niet in den smaak van »verscheide", te Batavia aanwezige Franschen, die »met tranen in de oogen" zich beklaagden, dat »haar tegen»woordig de gelegentheid benomen was om publyk en »gesamentlyk God te verheerlyken en haar selven onderling »te stigten, om welke oorsaak zy haar vaderland en maagschap »verlaten hadden."

Tegen dergelijke argumenten was de Regering niet bestand, waarom zij haar besluit reeds den 2[den] September 1701 introk en zulks waarschijnlijk te eerder, omdat de voorlezer zijnen dienst gratis wilde verrigten.

20 Junij. *Last op de administrateurs en pakhuis-meesters op de buiten-kantoren aan de scheeps-overheden »sonder »onderscheyt van jder vaartuyg, waar mede eenige »coopmanschappen of andere goederen uyt hare schepen »aan land en in 's Comp' packhuysen sullen wesen »gelevert, te geven een behoorlyke recepisse of quitantie."*

$\frac{12}{26}$ Julij. *Verbod voor vreemde inlanders zich binnen de jurisdictie van Batavia te begeven onder andere dan hunne eigene hoofden.*

Om zich aan hunne »eygentlyke" hoofden te onttrekken veranderden vele Javanen, Maleijers, Balinezen, enz. niet alleen van woonplaats, maar zelfs van kleeding.

Zulks werd nu verboden op straffe van »sonder figure van »proces" voor een jaar in de ketting geklonken te worden.

Wie reeds te Batavia woonachtig was, moest binnen 30 dagen »na de publicatie deses" op zijne bescheiden plaats aanwezig zijn.

»Nieu aankomende Oosterse Javanen" moesten zich aanmelden bij den kapitein der Westzijde, Soeta Wangsa.

De hoofden der inlandsche natiën werden gelast aan dit verbod de hand te houden »op peene van by contraventie te »sullen werden gestraft na bevindinge van saken."

23 Julij. *Bekendmaking, dat de Buiten-regenten van het Lazarus-huis te Batavia hunne jaarlijksche, publieke verantwoording over het jaar* 1700 (1 *Julij*) — 1701 (*ult. Junij*), *ten overstaan van gecommitteerden uit de Hooge Regering en uit de Collegiën van justitie, zouden doen in de raadkamer van Commissarissen van huwelijksche en kleine zaken op* 27 *Julij* 1701 *des namiddags te* 3 *ure.*

5 Augustus. *Last op de procureurs de recollementen van attestatien in kleine zaken bij appel of reformatie over te laten aan het oordeel van den Raad van Justitie.*

Dit stuk, afkomstig van het Collegie van Schepenen luidt, als volgt:

»Tot beter nakominge van het 10e articul van de ampliatie op de ordonnantie voor Commissarissen van kleene saecken, gedateert 24 December 1684, is verstaen, dat voortaen de procureurs, by wege van relieff in kleene saecken, by appel ofte reformatie alhier gedevolveert synde, eenige attestatien indienende, altyt het recollement van dien sullen moeten stellen aen 't oordeel deser vergaderinge, om daerop in het decideren der saecke de vereyschte reflexie te nemen, off sulx noodig sal wesen off niet, sullende dienvolgens ook daer tegens geen termyn

van opening van enquesten, reprochen, nog salvatien vallen, maer ten naesten regtdagh gedient moeten werden van inventaris der stucken; en is verstaen dit in den blaffert deser Camer te doen insereren.

16 Augustus. *Bepaling, dat de maandgelden der Compagnie's dienaren, »na 't vorige gebruyk", wederom voor de helft met geld en voor de andere helft met manufacturen betaald zouden worden.*

Oorzaak hiervan was »de presente schaarsheyt van contan»ten en de tamelyke voorraad van kleden."

1 September. *Last om binnen 14 dagen aan den Curator ad lites aangifte te doen van pretentiën op nalatenschappen van Compagnie's dienaren, overleden tusschen 1 September 1700 en ult. Augustus 1701.*

Zie bij 3/4 October 1679 en 21 October 1700.

12 September. *Toekenning aan den Bode der Chinesche officieren te Batavia van een salaris ad 1% van den koopprijs der verkochte rompen van Compagnie's schepen.*

Dit salaris werd betaald door de koopers.

Ook bij vele, andere gelegenheden dan het verkoopen dier rompen, »voornamentlyk ontrent de venditien in 't Casteel", bewees de Bode diensten, waarover hij geene belooning kreeg.

25 Otober. *Afkondiging van de gewone, jaarlijksche plakaten.*

Bij missive van Heeren XVIIden van 31 Julij 1698 was die afkondiging »expresselyk" gelast.

8 November. *Bepaling, dat uit het ijzer-magazijn te Batavia aan Compagnie's ambachtslieden op hunne soldij-rekeningen gereedschappen zouden worden verstrekt met 50% advans voor de Compagnie.*

Vroeger betaalden zij 75%, hetgeen de Regering te veel achtte, omdat »op weynig goederen van het vaderlant nog soo »veel gewonnen werd."

Bovendien nam de Regering in aanmerking, dat »veele am-»bagtsluyden, die alleen een klene gagie winnen, daardoor te »grotelyx werden beswaert, bysonder wanneer men ook daar »benevens aanmerkt de subsidien, waar mede haar reecq. »maandelyx werden belast, buyten het different van swaar »en ligt gelt in de verstreckingen van maantgelden; behalven »dat ook sodanige gereetschappen werden gebruykt in den »dienst van d'E. Comp., aan dewelke dese diminutie geen »naamwaardige schade sal toebrengen."

8 November. *Uitschrijving van een algemeenen rust- en bede-dag wegens het aanstaande vertrek van de retour-vloot.*

2 December. *Vernieuwing van de bepaling, vervat in de Bataviasche statuten, nopens den ambts-eed, enz. van procureurs.*

Zie deel I, bladz. 494.

Deze bepaling was in 1701 »al veele jaren in verval ge-»raakt en niet meer gepractiseert geworden."

16 December. *Bepaling, dat »sonder groote noodsakelyk-»heyt ofte uyt bysondere insigten" de Regering geene landen meer in eigendom zoude afstaan.*

»Al eenigen tyt" was de Regering »in die meyninge geweest." Zie ook 7 Mei 1696.

25 December. *Verpachting van rawa's in Krawang.*

Een Oemboel of »subaltern hoofd over 's Comp^{s} onderdanen »onder den Tommagon Panata Jouda tot Craoang" kreeg die rawa's in pacht voor twee jaren, onder voorwaarde:

1° dat hij het eerste jaar 600 en het tweede jaar 800 rijksdaalders zoude betalen:

2° dat de betaling halfjaarlijks zoude geschieden;

3° dat twee Chinezen, ingezetenen van Batavia, voor hem borg zouden blijven, »onder de gewone renunciatie."

27 December. *Benoeming van een kapitein der Chinezen te Makasser.*

De bij deze gelegenheid benoemde was niet de eerste kapitein-Chinees te Makasser, maar nopens de benoeming van vroegere kapiteinen is niets aangetroffen.

Tevens werd uitgemaakt, dat in die betrekking door de Hooge Regering, niet door het bestuur te Makasser moest voorzien worden.

1702.

$\frac{3}{12}$ Januarij. *Bepaling, dat tractementen van in Nederland in dienst aangenomen en sedert overleden Compagnie's dienaren in Indie niet mogten worden uitbetaald zonder vergunning van de Kamer der O. I. Compagnie, voor welke de overledenen waren uitgevaren.*

Dit voorschrift is uitgevaardigd op last van Heeren XVII^{nen} en in navolging van het bepaalde bij den generalen Artikelbrief, titel 4, art. 35 (deel I, bladz. 318).

Aan den Curator ad lites werd mitsdien verboden »aan niemand, »hy sy ook, wie hy mogte wesen, eenige afbetalinge weegens »schult van overleden dienaaren, in voldoeninge van eenig vonnis

»van den rechter, verder of ruymer sal vermoogen te doen »ofte eenige ordonnantie daar toe verleenen, dan voor soo »verre het procedido hunner nalatenschap, na aftrek van alle »gevallen ongelden, nog sal komen te bedragen; mits dat het »evenwel een yder vry staan zal syn verdre pretentie te »moogen laaten stellen op de memorie van authorisatie, wanneer »hy zulx tydig sal komen te versoeken, ten eynde de Heeren »Bewindhebberen in 't vaderland tot dies betaalinge de vereyste »qualificatie en consent moogen geeven."

13 Februarij. *Verbod voor Secretarissen ten behoeve van anderen rekesten op te maken.*

De Regering achtte zulks »incompatibel met haar ampt." Dergelijk werk moest overgelaten worden aan de procureurs »en alle andere, die vermeynen sullen daar toe bekwaam te »syn."

13 Februarij. *Afschaffing der confiscatie van slaven, welke zonder secretariële acte getransporteerd waren.*

In plaats van deze straf werd »volgens 't Bataviasch plac»caat" gesteld nulliteit.

Uitgezonderd werden slaven, die tegen het verbod van buiten waren ingevoerd en verkocht.

21 Maart. *Toekenning aan den veerman op het eiland Purmerend eener jaarlijksche recognitie van 50 rijksdaalders.*

Deze veerman, die o. a. het drinkwater voor het Leprozengesticht op genoemd eiland moest overvoeren, was ten gevolge van vermoddering van de Tji-liwoeng verpligt drie slaven te onderhouden om het water uit de rivier naar zijn vaartuig te transporteren.

Om die reden kreeg hij bovenbedoelde toelage, onder voorwaarde nogthans, jaarlijks »de novo" die toelage aan te vragen.

De Regering hoopte namelijk, dat de ondiepte in de Tji-liwoeng zoude verdwijnen door het baggeren, waartoe zij sedert eenige jaren jaarlijks ± 800 man uit de Preanger, Krawang, Cheribon enz. naar Batavia liet opkomen.

25 April. *Bepaling, dat op passen van vrije handelaren, die naar Bandjermasin en andere, overzeesche plaatsen voeren, geen opium meer vermeld mogt worden.*

Het opium werd namelijk niet naar den overwal gebragt, maar, onder voorgeven van aldaar onverkoopbaar te zijn, weder op Java ingevoerd en wel »in zoo een abundantie, dat »Comp^s negotie in die whare geen kleyne affbreuk daar door »quam te lyden."

2 Junij. *Verbod tegen het meten van rijst anders dan met geijkte maten.*

Opkoopers van rijst gebruikten daartoe allerlei ongeijkte maten (gantang's, zakken, mandjes, enz.), waarover de bazaar-wachter, wiens eenig voordeel bestond uit het verhuren van geijkte maten, klaagde.

Vreemde handelaren in rijst werden, volgens de Regering, »by zodanige metinge gefraudeert."

Zij gelastte daarom de geijkte maten, volgens oud gebruik, van den bazaar-wachter te huren, op straffe van de boete, »op de valsche maten en gewigten gestelt."

2 Junij. *Toekenning aan den bode van het Collegie van Heemraden eener maandelijksche toelage ad 3 rijksdaalders tot het onderhouden van een paard.*

Om »dagelyks de onderhanden zynde werken ende huur-»slaven, aldaar arbeydende, te gaan opnemen ende visiteren" had die bode een paard noodig.

Zijn inkomen bedroeg ten gevolge dier verhooging 23 rijksdaalders 's maands.

23 Junij. *Magtiging op den Water-fiscaal »degene, die »haer buyten consent van hun boord absenteren en, aen »land onthoudende, zig elders in komen te misgaan, »vryelyk te laten aanvatten en voor de justitie te regt »te stellen.*

Deze magtiging verleende de Regeering »uyt cragte" van de instructie voor den Water-fiscaal van 21 December 1666 en om eventuële »dispuyten en moeyelykheden" tusschen hem en den Advocaat-fiscaal te voorkomen.

23 Junij. *Bepaling, dat, »wanneer ymand der vreemde- »lingen, die volgens de contracten [met den Soesoehoe- »nan] op Java's oostcust niet mogen huysvesten, zonder »consent van onse bedienden het Cartasourase hoff of »andere bovenlanden quamen te frequenteren, en men »zal bevinden de zodanige te dependeren aan eenig »vermogend [Javaansch] persoon of persoonen of wel »door deselve werden gepatrochineert, men in zodanigen »geval over de overtreding van de ordres deser regering »by oogluyckinge zal hebben te procederen en desulke »onbekommert laten."*

23 Junij. *Toekenning aan den Resident te Samarang van een jaarlijksch emolument boven zijn gewoon kostgeld.*

Dit emolument bestond uit dezelfde bestanddeelen als op 20 Junij 1698 aan den gezaghebber te Soerabaya waren toegekend.

25 Julij. *Last op den Winkelier van den kleinen winkel binnen het kasteel Batavia, zooveel mogelijk, zorg te dragen, dat aan één persoon niet te dikwijls en niet meer specerijen verkocht werden, dan hij »na calculatie »vermeynen zal een yder in syn respective huyshoudinge »van noden te sullen wesen."*

Wanneer hij ontwaarde, dat »eenige daar in komen te »exedeeren", moest hij zulks aan de Opper-kooplieden van het kasteel berigten en volgens hunne bevelen handelen.

»In een rond jaar" werd in den kleinen winkel slechts »weynig quantiteyt" verkocht, waarom de Indische Regering geen gevolg gaf aan het denkbeeld van Heeren XVIInen om den prijs der specerijen, welke »tot gerief en mesnage der »ingesetenen" werden verkrijgbaar gesteld, te verhoogen.

28 Julij. *Last op de ingezetenen van Batavia de grachten voor hunne woningen uit te baggeren.*

Het heffen eener collecte »uyt de huysen in de straten" werd ditmaal onnoodig geacht, omdat de onvermogenden te gemoet konden worden gekomen »uyt het restant der jongst »gecolligeerde brandgereetschap-gelden."

7 Augustus. *Voorschrift nopens het verzenden van officiële brieven met vreemde schepen.*

De bestelling van dergelijke brieven op die wijze geschiedde »selden met de grootste getrouwigheyt", waarom de Regering »het gansch ondienstig" achtte, dat »saken van aangelegentheyt »met vreemden werden overgebrieft."

Men moest derhalve met zoodanige bestelling niet alleen »spaersaem" wesen, maar ook deze, zooveel doenlijk, »excu»seren."

Was men echter verpligt door tusschenkomst van vreemden officiële brieven te laten bezorgen, dan mogt men in die brieven »niet anders dan op een generale, korte en onverschillende »wyse de saken behandelen en daer onder niets begrypen, »waer uyt het minste tot nadeel van 's Comps affaires zoude »konnen werden gehaalt."

17 Augustus. *Bepaling, dat dienaren der Compagnie, wier verband niet geëxpireerd was, slechts met afgeschreven gage »verlost" (ontslagen) mogten worden.*

20 October. *Afkondiging van de jaarlijksche plakaten en van dat, betreffende de bagage van repatriërenden.*

31 October. *Uitschrijving van een algemeenen rust- en bededag wegens het aanstaande vertrek van de retour-vloot.*

$\frac{29}{30}$ November. *Afkondiging van de oorlogs-verklaring van Nederland aan Frankrijk en Spanje.*

De afkondiging dezer oorlogs-verklaring in Nederland, gedagteekend 8 Mei 1702, is in enkele verzamelingen van de Indische plakaten opgenomen.

Naar aanleiding van deze verklaring was de Indische Regering voornemens, »soo wel offensive, als defensive, den oorloge »tegens de voorsz. twee natien mede aan te vangen en de »Comp^s^. staat en goede ingesetenen, met de hulpe des Almag»tigen, naer vermogen te beschermen. Des yder sig voor »deselve kan maeken op hoede te wesen en haar voor open»bare vyanden aan te sien, mitsgaders die ook alle mogelyke »afbreuk te water en te lande te doen."

11 December. *Bepaling, dat de Majoor van de artillerie in de kerk plaats zoude mogen nemen in de zoogenaamde Commandeurs-bank en bij begrafenissen en publieke maaltijden rang zoude hebben »naest aen de »Commandeurs, boven alle Oppercoopluyden en selfs »ook voor de Opperhoofden van Japan."*

Hem werd »over 't werk der artillerye de eerste commando" aanbevolen.

Op hem volgde in rang »de presente Constabel Major."

12 December. *Verbod voor Gouverneurs, enz. op buitenkantoren mitigatie van straf aan veroordeelden te verleenen.*

Dit verbod blijkt reeds vroeger uitgevaardigd te zijn, op last van Heeren XVII^nen^.

28 December. *Bepaling, dat de eischen van de Oostersche provinciën, speciaal die van vleesch, spek, arak en rijst, zoodanig ingerigt moesten zijn, »datse altyts daarvan »voor een jaer vooruyt mogen geprovideert wesen.”*

Zulks werd vastgesteld »om by het blyven van schepen of »andere inconvenienten de guarnisoenen in ’s Comp^s fortressen »aan geen gevaren bloot te stellen.”

29 December. *Wijziging van de conditiën voor de pacht van de Angke-rivier.*

Vroeger mogt de pachter, als tol van balken en bamboezen, eene zekere hoeveelheid in natura heffen, waarbij hij telkens de beste balken en bamboezen voor zich eischte, dan wel een hoogen prijs als afkoopsom stelde.

Nu werd bepaald, dat de tol slechts in geld kon betaald worden, en wel:

1° 2 rijksdaalders voor elke honderd balken;

2° $^1/_4$ rijksdaalder voor elke honderd bamboezen.

Voor suiker behoefde geen tol betaald te worden.

? December. *Bekendmaking nopens het verpachten van de generale en gemeene inkomsten op* 31 *Dec.* 1702 *en nopens pachters en borgen.*

Dit stuk is eene herhaling van het stuk, medegedeeld op bladz. 511.

1703.

9 Januarij. *Last op de Gouverneurs, enz. van de buitenkantoren »’telkens van onse* [*Bataviasche*] *brieven en »verdere by gevoegde ordres, gelyk ook van hare advisen »herwaerts, ter eerster occasie aan alle de Opperhoofden »der buyten-plaatsen communicatie in ’t ronde te doen »door toesending van de dubbele off wel copia derselver.”*

Zulks had ten doel, dat »een ygelyk van haar van alles in »tyts kennisse bekomen en des te meerder bequaamheyt om»trent de waarneminge van 's Comp^s affaires verkrijgen mag."

15 Januarij. *Bepaling, dat, »ingevalle jemant tot secun»de persoon in de 4 Oosterse provintien komt op te »treden en het selve van hier [Batavia] werd g'appro»beert of wel, dat hy daar toe van dese tafel [de »Hooge Regering] werd aangestelt, den selven ook met »eenen, zoo dra transport zal hebben ontfangen, tot de »qualiteyt van oppercoopman met de eerste gagie van »gl. 80 ter maant gevordert werden sal, off schoon »zyn verband in minder qualiteyt nog niet g'expireert »mogt weesen."*

Zulks geschiedde »om daar door by den inlander, dewelke »op de qualiteyt seer geset zyn, te beter gesien ende geres»pecteert te werden, voornamentlyk wanneer sulk eenen, by »'t overlyden van den gouverneur, volgens de ordre in het »provisioneel gesag komt te treden."

16 Januarij. *Wijziging van het plakaat van 11 Augustus 1698, wat betreft de verdeeling van boeten.*

Bij dat plakaat luidde de verdeeling der boeten op particulieren handel: »$^1/_3$ voor den aanbrenger, $^1/_3$ voor den »Officier, die de calange doen sal, en $^1/_3$ voor den armen", welke regeling »geheel devieert van het reglement, alhier [te Batavia] gebruyckelyck, volgens het welke de helft werd »bedeelt aan den Officier, $^1/_3$ aan d' E. Comp. en $^1/_6$ aan de »nieuwe Portugesche kerk."

De Regering bepaalde nu, dat »de portie voor den aan»brenger, op $^1/_3$ gestelt, sal moeten werden gebragt in de »cassa van d'E. Comp. om aldaar soo lange bewaart te werden, »tot dat d' Ed. agtb. Heeren principalen het nodige daar om»trent sullen hebben g'ordonneert."

22 Januarij. *Verbod tegen het toepassen achter elkaar op één individu van de straffen, het houten paard en laarzen.*

Die toepassing was »al te periculeus", doordien de delinquant »daar onder zoude konnen komen te sterven off wel »voor al zijn leven bedorven te worden, zoo als dat de onder-»vindinge meermalen geleert heeft."

13 Maart. *Vermeerdering van het aantal »Caffers", aan den Water-fiscaal toegestaan, van 4 tot 6, ten laste van de Compagnie.*

Deze oppassers werden vooral gebruikt om toe te zien, dat »geen particuliere goederen van boord na land, als na gedane »visite, vervoert werden."

16 Maart. *Last om bij de inventarissen van Compagnie's schepen te verantwoorden de kaarten, welke »successive" werden verstrekt.*

Deze last werd uitgevaardigd, omdat »'er zoo veele quamen »t'soek te raken."

De Compagnie was zeer geheimzinnig met hare kaarten.

30 Maart. *Last op de Dispenciers en Gecommitteerden van het provisie-magazijn te Batavia »alle drie maanden »de leccagien ordentelyk en na de waarheyt op te brengen »en, yder voor 't syne, deselve haar opbrengingen met »solemnelen eede te sterken, dat zy, niet alleen omtrent »die opgegevene leccagien, maar ook generalyk in alle »haren ontfang en weder uytverstreckingen, ook van wyn, »boter, oly, arak, vlees, spek en wat dies meer zy, soo »wel by grote, als kleene quantiteyten, als eerlyke luy-»den gehandelt, niemand en veel min d'E. Comp. by »verkort, nog haer selven by bevoordeelt hebben."*

10 April. *Magtiging van den Secunde of tweede persoon te Samarang tot het maken van »instrumenten, secre-»tariael of notariael, tot gerieff der ingesetenen, onder »behoorlyck prothocoll."*

1 Mei. *Bepaling, dat elke maand aan den Gouverneur-Generaal, aan den Directeur-generaal en aan den boekhouder van het ambachts-kwartier te Batavia moest ingediend worden »een getekende, ordentelyke rolle door »den Fabrycq en opsiender der Comp^s slaven van de »absente lyfeygenen, insgelyks van de overledene en ook »wat kinderen, dat 'er van Comp^s. lyfeygenen geboren »zyn."*

De poenaliteit was deportement of andere correctie, naar bevind van zaken.

Oude, onbruikbare slaven verplaatste de Regeringe gewoonlijk naar Tangerang.

8 Mei. *Bepaling, dat de kerkdiensten op het eiland Onrust des Zondags bij beurten zouden worden waargenomen door een predikant, »uyt de geene, die alhier* [*Batavia*] *sonder vast employ zyn, als weer en wint »sulcx zal willen toelaten."*

Vroeger was een predikant op Onrust gevestigd, maar deze geraakte in onmin met den Baas van dat eiland.

26 Junij. *Bepaling, dat men met bouwen, planten, enz. 4 roeden van den oever eener rivier moest afblijven en »des Heeren wegen ongeroert laten."*

»Verscheyde mesusen" waren gepleegd, in strijd met allerlei plakaten, speciaal dat van den 28sten December 1685, door »het benauwen der wegen en 't bederven der oevers vande »rievier."

21 Augustus. *Bepaling, dat in de jurisdictie van Batavia geene landen meer in eigendom zouden worden uitgegeven. — Magtiging op het Collegie van Heemraden die gronden in huur uit te geven, b. v. tegen betaling van tienden.*

Wanneer meer dan één persoon om hetzelfde stuk grond aanzoek deed, moest hij de voorkeur erlangen, die »door »oudere, wettige possessie off wel reets gedane culture ende »verbetering der landen off wel andere, gefondeerde conside»ratien daer toe de naeste soude mogen zyn."

6 November. *Bepaling, dat, ten behoeve van het Collegie van Heemraden, de rawa's en »visch poelen" in Krawang publiek verpacht zouden worden, »wanneer »den tyt daar toe sal wesen verschenen."*

Vroeger werden die rawa's, enz. ondershands aan inlandsche hoofden verpacht.

6 November. *Afkondiging van de jaarlijksche placaten.*

»Na gewoonte" geschiedde die afkondiging »van de puye »der wooningen van syn Ed[t] den heere Gouverneur Generaal, »ten overstaen van gecommitteerde leden uyt den raad van »justitie, benevens den p[l]. advocaet fiscael binnen dit Casteel; »en op de rheede aan boort der aangelegde [retour-] schepen, »ten overstaen van diergelyke gecommitteerdens, benevens den »Water fiscael."

13 November. *Uitschrijving van een algemeenen rust- en bede-dag wegens het aanstaande vertrek van de retourvloot.*

23 November. *Toekenning aan den bode van het Collegie van Heemraden eener toelage van 5 rijksdaalders 's maands boven zijn tractement voor »het observeren »der coelys en arbeydsluyden, in dienst van haar Eerw. »omtrent de publycque wegen, enz. gebruykt wordende."*

Vroeger genoten de Secretarissen van het Collegie die toelage, maar deze was hun afgenomen, »dewyle geremarqueerd »wierd sylieden deselve niet wel quamen te verdienen."

De bode kreeg zijne toelage »dan alleen, wanneer eenige »coelys door Heemraden g'employeert werden."

21 December. *Toekenning aan drie Chinesche officieren van de pacht van de waag te Batavia zonder publieke opveiling.*

Zulks was reeds sedert ettelijke jaren gedaan, »in agtingh »nemende de moeyelykheden en disputen, die men dikmaels »onderhavigh is geweest omtrent de geregtigheyt van de daets »of de waegh in aller hande weegbare goederen onder de »gemeente, ... waarby men sig niet qualyk ten dienste »van d'E. Comp. bevonden heeft."

28 December. *Voorschrift nopens de verpachting van de sirih-staken.*

Aan die pacht zouden niet »subject" zijn de sirih-staken, »waar langs de jonge siry spruyten maar op loopen, alsoo »deselve nog geen bladeren geven, die verkogt konnen werden."

Ook zouden »geen kleyne, tusschen instaande stokjes, maar »alleen de heele groote staken, die een cobido of $^2/_3$ el van den »anderen staan, gerekent mogen werden om daer voor dese »geregtigheyt van ses schellingen het duysent subject te syn."

? *Verbod tegen het varen zonder vergunning over een gedeelte van de Tangerang-rivier, enz.*

Het verboden gedeelte lag tusschen de monding van de rivier en 's Compagnies »pagger ofte buyten post Babakan."

Ook mogt men zich niet naar den westelijken oever van de Tangerang-rivier (Bantamsch grondgebied) begeven.

De vergunning werd verleend door den Gouverneur Generaal,

door den Sjahbandar »ofte andersints door den Majoor in der »tyd of de geene, die dien dienst waarneemen mogt."

De poenaliteit was kettingslag of arbitrale correctie.

1704.

4 Maart. *Bepaling, dat de Compagnie's dienaren, die in het hospitaal te Batavia overleden »en maandelyks »al een goet aental ordinair komen uyttemaken", begraven moesten worden op het kerkhof, bedoeld bij de resolutie van* 13 *Mei* 1698.

Vroeger werden zij begraven op de twee kerkhoven van de Nederlandsche en van de inlandsche kerk binnen de stad Batavia: maar die kerkhoven geraakten zoo vol, dat men aldaar, om plaats te maken, de lijken en kisten moest opgraven, voordat deze vergaan waren, »'t welk wanschickelyk werd »geoordeeld."

18 Maart. *Bepaling, dat soldaten van het Bataviasche garnizoen, belast met het bewaken van kettinggangers, bij ontvlugting dier kettinggangers, »aanstonds in plaats »van sulke vlugtelingen in de ketting sullen werden »geklonken, immers soo lange tot dat de gevlugte weder »in handen vallen of tot nader ordre" van de Hooge Regering.*

8 April. *Aanstelling van een opzigter, »soo over de »alhier* [*Batavia*] *remorerende, als dagelyks af en aan»komende visschers."*

De benoeming van dien opzigter geschiedde in 1704 niet voor de eerste maal, doch is vroeger niet vermeld gevonden. Nopens zijne werkzaamheden, inkomsten, enz. blijkt niets.

De opzigter was een Javaansche luitenant.

25 Mei. *Verbod tegen het weghalen van zand aan de monding van de rivier Antjol en op Tandjoeng-priok.*

Men vreesde, dat door dit bedrijf van »luye zandhaalders" het strand »doorsneden ende bedorven, mitsgaders de landen »g'exponeerd" zouden worden.

27 Mei. *Splitsing der betrekkingen van ijk- en keurmeester.*

3 Julij. *Verbod tegen het toevoegen van »scherpe superscrip»tien" aan zijne handteekening onder officiële stukken.*

Alwie zich bezwaard gevoelde bij het onderteekenen van eenig officieel stuk, had de bevoegdheid zijn »gravamen by »resolutie te laten aantekenen tot syn relieff."

J. VAN HOORN.

17 Augustus. *Heropening der burger- of vrije vaart tusschen Batavia en Sumatra's Westkust.*

Vermits de inlanders te Baros hunne benzoë en kampher niet naar Batavia mogten brengen, vervoerden zij die naar Atjeh, waar deze handelswaren in handen van Compagnie's »competiteuren" vervielen.

Magt om die »sluykvaart" te beletten had de Regering niet; ook vond zij »een harde zaak, ja onredelyk, wanneer de Comp. »de vrugten van die landen niet begeerde, alsdan dies ver»koop aan andere te verbieden."

Om deze en andere, »goede" redenen vergunde zij de vrije vaart op Sumatra's Westkust »van langsamerhand" te hervatten.

30 September. *Vernieuwing van de bepalingen van het plakaat van 12/21 October 1688, wat betreft het gebruik van loodjes door inlanders binnen de jurisdictie van Batavia.*

Deze bepalingen waren »zedert t'eenemaal in verval ge»raakt." Maar de stempels voor het aanmaken der loodjes waren nog »in wesen", waarom de Regering besloot die loodjes op nieuw te laten vervaardigen en uitdeelen.

3 October. *Wijziging van de »clausulen en restrictien" in de scheeps-passen.*

Ingetrokken werd de bepaling, dat de negotianten of hunne factoren van schepen, vertrekkende naar Padang en andere plaatsen ter Westkust van Sumatra, onder Compagnie's gezag staande, gedurende zekeren tijd aldaar niet mogten vertoeven (»overblyven").

Verboden bleef het aandoen van Benkoelen en andere, Engelsche residentiën.

»Omtrent die na en van Malacca, als ook na en van Aetchin" gingen en kwamen, werd bepaald: »eenelyk te interdiceren »het aangieren op Java's Oostcust en het mede brengen van »cleeden en amphioen, sonder de scherpe poenaliteyten omtrent »het aangieren van Bencalis, Andragiry, Johoor, Jamby, etc. »en zelff Palimbang, onder gelyke voorsorge des amphioens »en cleeden, als het vervoeren der peper, dan alleen na Batavia »off Malacca, op poene van confiscatie."

De voorschriften nopens de vaart op Ambon, Banda en Ternate bleven, gelijk zij waren, »om de tederheyd van 't vervoeren »van speceryen."

De vaart op Timor en Makasser werd in het belang van den slaven-handel toegestaan, onder naauw toezigt van den Ontvanger en Sjahbandar, na verkregen licentie van den Gouverneur-Generaal.

Het plakaat van 12/21 October 1688 bleef desniettemin van kracht.

De vaart op Palembang werd opengesteld »uyt hooge nood»sakelykheyd van ons gebrek van Spaans geld en den slegten »vertier van Comp[s] cleeden in dat ryck, als dat ook met den »ruymen aanbreng der peper door de Palimbangers en onse

»ingezetenen alhier ter plaatse [Batavia] soo veel scheeps-»ruymte, leccagien, als anders werd uytgewonnen en de Comp. »een baarblyckelyck nut en voordeel daar door toegebragt, »specialyk in onse presente schaarsheyd van bequame schepen »en zeevolk."

In de vaart op Timor en Makasser »niet dan by indulgentie" zag de Regering »geen essentiele prejuditie voor Comp[s] handel »of andere belangen."

Het was derhalve vooral geene liberaliteit, welke de Regering tot het nemen van dezen maatregel bewoog.

18 November. *Uitschrijving van een rust- en bede-dag wegens het aanstaande vertrek van de retour-vloot.*

5 December. *Bepaling, dat, bij aanstelling van een hoofd in de Preanger-Regentschappen, aan dezen eene acte »in de Nederduytsche en Javaansche tale" zoude worden uitgereikt.*

Zulks geschiedde »tot te meerder ordentelykheyd en opdat »zy te beter weten mogen, waar na zy hun hebben te rigten."

$\frac{23}{30}$ December. *Verbod tegen het rijden met »chaisen" binnen de stad Batavia. — Belasting op rijtuigen.*

Alsoo in Rade van India reflectie genomen is op de ongereguleerde maniere van doen van veele Comp[s]. dienaren en burgers, niet alleen in het houden van carossen, berlyns en chaisen, maer ook wel voornamentlyk in het onbehoorlyk rennen en rossen met chaisen binnen de stadt, bysonderlyk by nagt en ontyden, soo is het, dat wy, soo tot voorcominge van alle ongelucken, die door het excederende misbruyk der gem. chaisen principael binnen deser stede konnen voorvallen, als ook om uyt te vinden eenige nadere middelen, dienende tot vergrootingh van het fonds der Heeren Heemraden deser Bataviase Ommelanden, waer uyt de dagelyxe oncosten van het maken en repareren van bruggen, gemeene weegen en soo

voorts souden konnen goed gemaekt werden, op den 23^{en} deser maent December vastgestelt en geresolveert hebben:

Eerstelyk, een ygelyk te verbieden (gelyk geschiedt by desen), hetsy by dag ende nogh min by avondt ofte nagt, met eenige chaisen binnen deze stadt te ryden, sullende dierhalven alle de geene, die eenige chaisen in de stadt hebben, gehouden syn deselve door een jongen, die 't paard aen de hand leyd, na buyten de stad en weder van buyten de stad na huys te laten brengen, sonder dat 'er yemant op sal mogen sitten, op peene van 25 ryx. boete ten behoeve van den officier, die soodanigen een sal komen te bekeuren, te betalen door de geene, die daerop in de stadt bevonden mogt werden te ryden, of wel door den lyfheer, indiense in de stad door een lyfeygen, daerop sittende, gement ofte bestiert mogt werden, behoudens dat den lyfheer syn slaef voor die boete sal mogen overgeven; en dit onvermindert het verbot, by vorige placaten mede tegens het onbehoorlyk ryden en rossen met paarden, als andersints, bysonderlyk by nagt en ontyden, gestatueert; en op dat hier tegen niet gepecceert mogt werden, soo werden by desen de respective officieren der Justitie, sonder onderscheyt, gequalificeert de calange hier over by praeventie te doen, mits de overtreders daerover dagvaardende voor haren competenten regter.

Ten anderen, werd een yegelyk by desen gepreadveert, dat niemant buyten d' Ed. heer Gouverneur Generael en de Raden van India, mitsgaders haer Ed. secretaris ende derselver weduwen, een caros, berlyn ofte chaise sal vermogen te houden, dan onder betaling van de na te noemen somme gelts tot een impost, die sy lieden jaerlyx ten behoeve van heeren Heemraden voormelt voor den 15^{en} van de eerste maend January in handen van haer Eerw. secretaris sullen moeten uytkeeren ende betalen, namentlyk:

voor een caros, veertig ryxd^{s}.
» » berlyn met 2 paarden, mede veertigh rxd.
» » do. met een paard, 20 ryxd, mitsgaders
» » chaise, twaelff rx^{s}. 's jaers, als gesegt.

Dog sullen van de voorsz. impost ofte betalinge geëximeert wesen (buyten de leden van dese tafel en haer Ed. secretaris, nevens de weduwen derselve) de officieren van de Justitie, namentlyk, den advocaet-fiscael, balliuw, water fiscael en landdrost, mits yder van dese laastgen vier egter niet meer dan een van voorsz. rytuygen sullen mogen aenhouden, en dan ook nog sodanige andere persoonen, die den heere Gouverneur-Generael om eenige redenen van noodsaekelykheyt soude mogen goedvinden daer toe schriftelyk te qualificeren, alles van gelyken op een peene van 25 rxd. boven den impost voorm., ten laste van de geene, die sonder voors. betaling onderstaan mogt eenigh diergelyk rytuyg, 't sy als eygenaar of als verhuurder, te houden en daervoor niet betaelt, of wel daervan de behoorlyke aengeving aen den secretaris van heeren Heemraden gedaen te hebben voor den 15en of uytterlyk den laatsten January van yder jaer, mede ten behoeve van opgem. heeren Heemraden, dewelke by gevolge de visite omtrent de verhuurders van eenige der voorsz. rytuygen sullen vermogen te laten doen door degeene, die haer Eerw. daertoe sullen komen te qualificeren ende gebruyken.

1705.

15 Januarij. *Bepaling, dat in de Portugesche buitenkerk te Batavia des Zondags minstens ééne godsdienstoefening moest worden gehouden.*

In die kerk werd alleen des Vrijdags 's avonds gepreekt.

16 Januarij. *Last op de Oostersche provinciën en »alle »sodanige andere plaatsen meer, werwaarts ofte waar»van daan eenige meetbare goederen, als rys, tarruw, »cadjang, etc. gesonden ofte ontfangen werden, deselve »voortaan niet meer by ponden ofte gewigt, maar een»lyk met behoorlyke g'eykte maten te versenden, »verkoopen ofte ontfangen."*

De maten moesten, »alvorens het streyken derselve met de »strykstok, aangebonst ofte geslagen werden tot het doen »sincken van voorsz. graan of granen."

Het meten was te Batavia reeds gebruikelijk, maar het »aanbonsen" niet, waarom zulks ook daar werd voorgeschreven.

Aan Schepenen, Ontvanger en Licentmeester werd deze last medegedeeld.

27 Februarij. *Toekenning aan den binnen-regent of opziener van het Chinesche hospitaal te Batavia van een tractement van 8 rijksdaalders 's maands.*

Vroeger genoot hij slechts 35 rijksdaalders 's jaars.

17 Maart. *Last op de inlandsche hoofd-officieren te Batavia minstens eenmaal 's weeks rapport te doen van het voorgevallene onder hun volk en in hunne kampongs aan twee, daartoe gecommitteerde Compagnie's dienaren.*

De bewuste dienaren waren de Majoor, M. de Roy, en de koopman, J. Heyrmans, »beyde taalkundigh."

Zij moesten »nette aantekeninge houden van alle het voor»gevallene, doch alvorens eenige ordre te geven, het goedvinden »en approbatie van den heere Gouverneur Generaal dienthalven »verzoeken en afwagten.

5 Mei. *Aanstelling van een derden Luitenant-Chinees te Batavia.*

5 Mei. *Voorschriften nopens revisie in regts-zaken.*

Hoewel aan den Raad van Justitie te Batavia bekend was, dat alleen aan de Hooge Regering toekwam het regt van interpretatie der Statuten van Batavia, had de Raad toch »in cas »van revisie" eene poging tot interpretatie dier Statuten gewaagd.

De Regering gelastte daarom den Raad in zijn plakaat-boek op te nemen, »dat haer achtb^{n} sullen hebben voor een notoir en onwedersprekelyk poinct van regten en practycq te observeeren en in agting te nemen, dat, even gelyk alle regters, soo ook die van den raad van Justitie deses Casteel, na 't vellen van eenige sententie, 't sy in rauw actie, appel ofte andersints, aanstonds en ten vollen haar officie gefungeert hebben en dierhalven ophouden regter in die selfte sake te syn, sonder in haere maght verder te hebben gemelte hare sententie te veranderen ofte verbeteren; gevolgelyk, indien er eenig verder of hooger beroep door den succumband gesogt ofte getenteert mogt werden, 't selve niet by haar agtb., maar by een hooger vergadering gevonden moet werden, te weeten, by dese Hooge Regering alleen, als van welke onse vergadering de jurisdictie tot den gemelten raad van Justitie, ten tyde van derselver instelling, afgevloeyt synde, ook wederom alleen tot ons terug kan vloeyen door evocatien en revisien; dat dierhalven het geene in den 16 titel der Statuten van Batavia wegens de revisie gevonden werd, niet soodanig verstaan moet werden, als of de leden van den raad van Justitie, welke over de sententie in questie geseten hebben, *ipso jure* en uyt kragte van haar ordinaris ampt wederom mede regters in cas van revisie waren, maar integendeel, dat deselve daar toe eerst magt krygen door onse dispositie, waar by haer agtb^{r}. even soo veele adjuncten by gevoegd werden, als welke dispositie eygentlyk importeert een delegatie van een nieuw collegie, 't welk als dan specialyk in yder saek van revisie geformeert werd uyt leden van gemelten rade, die 't vonnis geweesen hebben, en even soo veele andere g'adjungeerde mannen, uytmakende alsoo een geheel ander, nieuw collegie van gedelegeerde regters, en geheelyk van ons erlangende een nieuwe magt om te vonnissen in revisie, waar toe geene van alle deselve bevoorens eenige de minste qualificatie en hadden, en daarom ook alle een andere naem, te weeten van reviseurs, voeren, mitsgaders yder even gelyke magt in 't voteeren hebben, alleenlyk dat d'adjuncten aan de leden van den ordinaris

Raad van Justitie verschuldigt syn het vereyste respect te geven, volgens den teneur der Bataviase Statuten, sulx deselve dan gesamentlyk op een en deselfste wyse haere deleganten in cas van revisie komen te representeeren, hoe wel regt doende uyt de naeme van haar hoog mogende de heeren Staten Generaal, welke ons tot soodanige aanstellingen en delegatien van regters, even gelyk ook tot het exerceeren in dese landen van meer actens van souveraniteyt, hoe wel in haar Ed. hoog mogende geirradiceert blyvende, by octroy hebben gelieven te qualificeeren; dat het dierhalven indeferent is en geen meerder of minder magt voor den president deser gesamentlyke gedelegeerde regters ter revisie geven kan, of soodanigen president ook voormaels in die qualiteyt over 't vonnis in questie geseten heeft, dan of hy na dato, vermits 't overlyden of vertreck van denselven, tot president van den Raad van Justitie en te dier occasie ook vervolgens tot president van dit gedelegeerde collegie van reviseurs even soodanig aengesteld is, als dat ten reguarde van de na dato ingekome leden altoos gepractiseert werd, deselve als adjuncten van gelyken te gebruyken, of wel ook selfs, wanneer d'er om eenige tusschen gekomene motiven bevonden werd, dat den president van den Raad van Justitie over de revisie niet konde zitten ende dierhalven een ander tot president aangestelt moest werden, aangesien de kragt van den president en leden nergens anders voor uyt komt als uyt meer gemelte onse delegatie, t' elkens in yder sake van revisie; dat het dierhalven ook onwedersprekelyk is, dat, soo een president in cas van revisie, 't sy denselven voormaels daerover gevonnist heeft of niet, even gelyk alle presidenten van politique en judiciële vergaderingen hier te landen, altoos heeft een dubbelde stem, in cas de stemmen, soo voor als tegen het vonnis in questie, egaal tegen den anderen overstaen en alsoo komen te steeken, en waer over ons tot verwondering te vooren gekomen is, dat men selfs in ordinaire gevallen in Raade van Justitie heeft konnen in twijffel trecken, of den president van dito Raad wel soodanigen dubbelen stem had, omdat sulx wel in de Statuten

van Batavia aan den president van Schepenen onder den 3den titul verleend, maer, soo veel den president van den Raad van Justitie aengaet, in den volgenden 5den titul niet gerepeteert was, daar men nogtans in Raade van Justitie onder de regtsgeleerden niet konde onbewust syn, dat het niet nieuws in regten was, dat voorige wetten tot de latere en de latere tot de voorige getrocken wierden om den anderen te elucideeren, en dat geen eygenschap altoos gegeven soude hebben, dat men ten tyde van 't emaneeren dier statuten, wanneer de president van den Raad van Justitie een ordinaris raad van India wesen moest, dog van Schepenen maer een voornaem Comp. dienaer, den laastgenoemde meer dan den eersten toevertrouwt soude hebben, behalven dat ook in 's Comps. instructien voor den scheepsraed en breden raad diergelyke dubbele stem selfs aen coopluyden en schippers, wanneer sylieden in deselve presideeren, verleend is geworden, en buyten dien ook de constante practyck van den beginne af aan tot nu toe bevestigt heeft, dat den president van den Raad van Justitie deses casteels altyd het regt van een dubbelde stem gehad en g'oeffent heeft, sonder dat ooyt ymand van de leden in gedagte heeft konnen nemen daer aen te twyffelen, veel min tegen te spreeken, om 't welke dan ook na desen te verhoeden noodig geoordeelt is, dit van gelyken in desen te noteeren, met byvoeging, dat soodanigen dubbelde stem mede competeert aan den geenen, die by wettige recusatie van een president van die tyt tot die saeke alleen als president gequalificeert mogt werden, sonder nogtans een vice president by siekte, absentie off recusatie van den president hier toe bevoegd geoordeelt sal mogen werden, maer daar omtrent geobserveert, het geene wy by diergelyke geval by missive na Amboina van den 23en February 1694 geordonneert hebben en, als ten desen mede applicabel synde, tot haar agtb. narigt en opvolging in desen g'insereerd werd, luydende aldus:

Hoe wel er een remedie noodig is, wanneer de stemmen in eenig collegie steken, waerom aen alle presidenten in soodanigen geval een dubbelde stem gegeven is, soo

is 't egter seker, wanneer den president nog in 't leven, dog om redenen absent is, het regt van een dubbelde stem daarom aan den vice president niet competeert, gelyk als het immers wesen soude, wanneer hem, by afsterven van den president, het maniement der Justitie *pro interim* was aanbevolen of dat hem by exempel, vermits het afsterven van den Gouverneur, Commandeur, etc. het provisioneel gesag over die plaats en gevolgelyk ook het maniement der saeken van justitie volgens de ordre der E. Comp. was te beurt gevallen; maer wanneer den president alleen absent is, moet er onderscheyd gemaekt werden, of ook over de saek in questie sitten mag of niet; want in 't eerste geval souden denselven daar over ook syn stem moeten geven en sig alsoo aan de eene of andere syde voegen, dog in't laaste geval de politie daar over t'elkens geconsulteert en versogt moeten werden daar over de vereyste ordre te stellen, sonder dat nogthans een gouverneur, die sig van syn presidents ampt in de justitie had moeten excuseeren, bevoegt soude konnen syn daar over in politique vergadering te disponeeren."

Nadat deze beslissing in Nederland was bekend geworden, hadden Heeren XVII^nen daartegen vele en gewigtige bezwaren, welke zij bij hunne missive van 21 Julij 1707 op de volgende wijze aan de Indische Regering mededeelden:

»Uit de resolutien, by UE. in Rade van Indien genomen, is ons onder dato 5 May 1705 te vooren gekomen UE. besluyt en dispositie, raekende het subject ende middel van revisie over sententien, gewesen by den Raad van Justitie tot Batavia (waar van egter tot onse bevreemdinge in de brieven geen de minste mentie is gemaekt), welke resolutie, by ons synde gelesen ende geëxamineert, soo syn ons daer in ontmoet en voorgekomen notable poincten van bedenckelykheyt, waarvan wy sommige by nader ondersoek hebben bevonden te devieren van de alomme in dese landen aengenomene practycq en mede te stryden met het ordonnantie boek, in den jaere 1642 ge

formeert en op Batavia gerecipieert, omme 't welke in 't particulier UE. aen te wysen, soo is by ons voor aff en generalyck op de voorschreven resolutie geremarqueert, dat deselve is genomen ende te gelyk werkstellig gemaekt ten tyde als reets seecker proces tusschen de Chineesen Tsoa Oenko en Tsoa Tayko als impetranten in cas van revisie ter eenre, ende den Chinees Ang Tionko als last en procuratie hebbende van Tangtase van Batavia, gedaegde in 't selve cas ter andere syde, was gebragt in staete van wyse, daer nogtans deselve resolutie, voor soo verre die behelst een nieuwe dispositie, sigh alleen tot toekomende gevallen hadde behooren te extendeeren, volgens de natuur en eygenschappen van alle wetten; en was oversulx gevoegelyker en billyker geweest de voorschreven presente revisie syn voortganck en beslag te laeten gewinnen volgens het voorgaende oude gebruyk, waer onder deselve reets by parthyen was aengeleyt; ende aengaende de continue en de dispositie selve van de voorschreven resolutie, soo is wel waer, dat UE. onder onse approbatie en ordre toekomt het regt omme in duystere en twyffelagtige poincten off articulen de geëmaneerde wetten en statuten met alle voorsigtigheyd en regtmagtigheyd te interpreteeren en ook, de nood en nuttigheyd sulx begeerende, nieuwe keuren en reglementen voor 't toekomende te maeken.

Maer is het mede waer, dat nogh het een, nogh het ander kan, nogh behoorde te geschieden met verminderingh off vernietiging van voorgaende algemeene, aengenomene wetten off regts gebruyken, soo hier als in andere landen in treyn gebragt, veel min sonder offte buyten onse kennisse ende approbatie: en even gelyk de inbinding en verandering van de ordinaris justitie en manier van procedeeren seer onbehoorlyk ende van quade gevolge is, soo is mede van veel importantie en dangereuse consequentie de evocatie en afftrecking der saeken van ordinaris regtbancken tot een politicq collegie, van welk regt van evocatie wy sien, dat UE. by de voorschreven resolutie mede komen te melden als UE. daer by ter neder stellen, dat van UE. vergadering de jurisdictie van den Radee

van Justitie ten tyde van derselver instelling affgevloeyt synde, deselve ook wederom alleen tot UE. terug soude konnen vloeyen door evocatien en revisien. Wy weten niet en vermeynen, dat UE. ook niet sullen konnen allegueeren eenig articul off ordonnantie, waerby UE. het voors. regt van evocatie soude syn gegeven, maer ons is wel bekent, dat by de ordonnantien en statuten van Batavia, in den titul, handelende van den Raad van Justitie, aen denselven Raad is gegeven, ook kennisse te mogen nemen van saeken, in welke by den laegen regter regt geweygert offte gedilayeert werd by wege van evocatie. Dan de voorschreven eerste soorte van evocatie is in dese landen altyd aengemerkt als een indragt en violatie van 's lands geregtigheden en vryheden en is daeromme, ten tyde der erectie van de Raede van Justitie alhier, by den prince van den lande selve geordonneert, dat alle questien en geschillen, tusschen wat persoonen en uyt wat saecken het soude mogen wesen, by en voor den voorschreven Raede van Justitie souden werden gebragt, geventileert en gedecideert, het welke de gemelte prince van den lande selvs verstaen hebben te strecken tot ruste en vrede van de voorsz. lande, tot sooverre, dat sy niet alleenlyken hun selven den voorschreven raede hebben gesubmitteert, maer ook toegestaen en overgegeven, dat in saeken, daervan de kennisse ter eerster instantie aen den laegen regter niet en competeerde, deselve niet aen den prince van den lande off aen haere secrete en prive raeden, maer aen de voorschreven Raeden van Justitie souden moeten komen, sonder dat sy daer toe andere regters souden mogen committeeren off deselve saeken by evocatie voor haer trecken, soo als daervan kan blyken by het privilegie, door hertog Maximiliaen van Oostenrijk en vrouwe Maria van Borgondien in 't jaer 1480 op het versoek van de Staten van Holland, Zeeland en Westfriesland verleend, welken volgende wy souden vermeynen, dat selvs de souverainen haer absolutelyk behoorden te onthouden van eenige saek te evoceren van de ordinaris justitie, ten waere in den lande daer over ontstond off merckelyk te vreesen was een algemeene onrust en onvreede off iets,

dat met de regten van den lande niet bestaen soude mogen, in welke gevallen alleen men soude konnen toegeven, dat een absoluyt souverain, om de pregnante noot en schaedelyk gevolgen, de voorschreven evocatie, dogh evenwel dan nogh niet anders als met de uytterste gematightheyd en voorsigtigheid te werk soude konnen leggen. UE. gelieven op dit poinct te gedencken aen het versoek van evocatie, 't welk Mr. Jacob Woutersz, heer van St. Jansteen, en Mr. Adam Bessels, inpetranten van revisie tegens Weesmeesteren van Batavia, gedaegdens, aen haer hoog mog. de Staten-Generael, soo sy voorgaven om pregnante redenen, in den jaere 1698 hebben gedaen, dan welk versoek haer hoog mog. hebben affgeslaegen en alleen aen ons gerecommandeert, ten eynde wy de voortgang van de voorschreven revisie aen den raede en adjuncten reviseurs souden ordonneren en overschryven. Hoeveel te meer behooren UE. sigh, sonder de voorschreven uytterste noot van algemeene onruste en infractie van 's lands geregtigheden, haer van soodanigen geimprobeerden gebruyk van evocatie te onthouden.

Het principael poinct, 't welk wy in de voorschreven resolutie als een subject van dispositie hebben aengemerckt, is dat van de revisie, waeromtrent wy gestatueert vinden in de 16e titul der Statuten van Batavia, in de voorschreven resolutie by UE. mede aengehaelt, dat de geene, die in revisie ontfangen is, gehouden sal wesen van den Gouverneur-Generael en Raeden van India, adjuncten te versoeken omme nevens de Raeden van Justitie het proces te hersien, dewelke hem verleent sullen werden tot soodanigen getal als daer raeden over de gegeven sententien geseten hebben. Wy oordeelen, dat ingesien synde, het geene UE. by de voorschreven uwe resolutie tot explicatie van de voorschreven geallegeerde inhout uyt de 16e titul komen voort te brengen, ende geconfereert met de voorschreven text selvs, dat als dan klaerlyk kan werden ontdekt, dat de explicatie, in UE. gemelte resolutie begrepen, niet alleen met het voorschreven geallegeerde uyt de statuten, maer ook met de gemeene practycq, in dese landen gerecipieert en gebruykt, komt te stryden. Want hoeseer alle regters en sulx ook

die van de voors. Raad van Justitie, 't sy in rauactie, appel off andersints, aenstonds nae 't vellen van eenige sententie (behoudens 't regt van deselve, soo wanneer daervan niet verder werd geprovoceert, te mogen doen executeren) haer officie gefungeert hebben, en sulx ophouden in deselve saeke regters te syn, soo is egter notoir en kennelyk, dat, onaengesien van een sententie van den Raad van Justitie op Batavia revisie is versogt, deselve sententie egter door den gemelten raede ter executie werd gelegt, ten waere de executie niet reparabel waere.

Dat wyders het mandament van revisie (gelyk als in Holland en Zeeland van den hoogen raad) versogt werd van gemelte Raad van Justitie en niet van UE. en dat het voorsz. mandament by den Raad van Justitie verleent en parthyen daeruyt gedagvaert synde, voor denselven raede by den impetrant van revisie werd eysch gedaen, en daer tegens by den gedaegde geëxcipieert of geantwoort nae syn welgevallen, en dat ingeval van exceptie of andere incidenten op de voorschreven revisie, voor den voors. raede vallende, daerinne by denselven raed alleen en met seclusie van allen anderen eerst werd gejugeert, soo als sy bevinden te behooren, en dat in cas daerdoor de revisie niet en werd geperimeert, naderhand de saeke op de revisie selvs voldongen en in staete van wyse gebragt synde, alsdan die gene, die in revisie ontfangen is, volgens den inhoude van de voorschreven Statuten van Batavia, gehouden is van UE. adjuncten tot de voors. revisie te versoecken, als wanneer UE. (soo als in revisie van een sententie van den hoogen raed de Staten van Holland off Zeelandt) in dat eenig geval tot het subject van de revisie concurrentie, dogh niet anders off verders als met het verleenen van versogte adjuncten van revisie, tot soodanig getal als daer raeden over de gegeven sententie geseten hebben, soo als uyt de voorschreven titul van de Statuten van Batavia, overeenkomende tot soo verre met het 282 articul van de instructie van den gem. hoogen raede van Holland en Zeeland, kan werden gesien, waer uyt dan ook van selvs komt te profiueren, dat, gelyk als de leden van gem.

hoogen raed in Holland en Zeeland sonder eenige nieuwe dispositie off delegatie van de Staten van Holland off Zeeland in ieder revisie syn regters uyt kragte van de commissie, op haer als raeden ten aenvang van haere bedieninge geconfereert, sonder eenige nieuwe magt off bevel om in revisie te sententieeren van noden te hebben, alsoo ook van gelyken de leden van den Raed van Justitie tot Batavia, bevorens over de sententie in questie geseten hebbende, *ipso jure* en uyt kragte van haer ordinaris ampt, wederom syn mede regters in cas van revisie. Dat wyders de adjuncten reviseurs, by UE. daertoe verkoren synde, nogh daerenboven tot haere qualificatie werd vereyst ende van nooden is, dat sy by den Raed van Justitie werden ontboden, alwaer sy gehouden syn te compareeren en voor aff, voor alle saeken, te sweeren, dat hen jegens den gem. Raad van Justitie reverentelyk draegen sullen, soo als breder is te sien uyt het vervolgh in de voorschreven titul van de Statuten van Batavia selvs, woordelyk overeenkomende met het 283e artikel uyt de instructie van de voorschreven hogen raede in Holland en Zeeland, sonder dat onses wetens oyt eenige andere off verdere dispositie op 't subject van revisie van UE. is affgevloeyt, als de simpele aenstelling van de adjuncten reviseurs.

En off wel wy mede niet en konnen sien, dat het meerder off minder magt voor den president der Raeden van Justitie en geadjungeerde reviseurs geven kan, off soodanige president ook voormaels in die qualiteyt over de sententie in questie geseten heeft, dan off hy nae dato, vermits het overlyden, 't vertrek off ander beletsel van deselve, tot president van den Raad van Justitie is gecommitteert en vervolgens ook is president van 't geheele collegie van revisie; soo oordeelen wy egter om de voorverhaelde redenen, t'eenemael abusieff en ongegrond te syn, dat de kragt van de president en leden van den raad nergens anders uyt soude voortkomen, als uyt de voorschreven uwe delegatie, t'elkens in yder saek van revisie te doen, en sien wy mede in uwe voorschreven resolutie aen voor een gansch nieuwe stelling,

dat in Indien alle presidenten van politicque en judicieele vergaderingen altoos souden hebben een dubbelde stem in cas de stemmen, soo voor als tegen het vonnis in questie, egael en tegen den anderen overstaen en alsoo komen te steecken; en meenen wy, dat, offschoon in politicque vergaderingen aen een president de voorschreven dubbelde stem mogt syn gegeven, soo als die specialyk mede is gegeven aen den gouverneur, in UE. collegie presiderende, vermits in dat geval by nootsaekelykheyd de voorschreven dubbelde stem, daer egale geopponeerde stemmen waeren, om een uytkomst van saeken te maeken geintroduceert heeft moeten werden, egter sulx geensints is over te brengen tot het judicieel, nademael, in geval van gelyke stemmen in judiciele vergaderingen, het regt selvs daerinne heeft voorsien, statueerende, dat in judicieele saeken van rauw actie en ter eerster instantie, by egale discreperende stemmen, de questieuse saeke sal werden gedecideert ten voordeele van den reus off verweerder, en wederom, wanneer de saeke in de tweede off verdere instantien by provocatie is gedevolveert, soo heeft het regt in dat geval gewilt, dat by gelyke verschillende stemmen de saeke in questie soude werden gedecideert *pro sententia*, off ten voordeele van den gedaagden in cas de appel, in hoedanige voegen voor alle regtbanken, soo hooge als laege, in Holland en Zeeland, de processen by constante practycq werden getermineert. En gelyk wy nergens vinden, dat den president van den Raad van Justitie in 't voorschreven geval een dubbelde stem is gegeven, soo sullen UE. met ons moeten toestemmen, ingevolge van 't besluyt, agter de voorsz. ordonnantie en statuten van Batavia te vinden, dat van wat saeke in deselve statuten niet bysonder is geordonneert, geobserveert en onderhouden sullen moeten werden de regten, statuten en costumen alhier, in de Nederlanden gebruykt.

Wel is waar, dat in opsigte van den president van Schepenen in den derden titul van voorsz. Statuten, by gelykheyt van stemmen, aen deselve bevonden werd mede een dubbelde stem te syn geaccordeert, dog soo kan sulx om redenen voorsz.

tot geen judicieele saeken off processen werden geëxtendeert, maer alleen tot alle andere saeken, buyten de regtsplegingе van parthyen tegen parthyen aen de politique dispositie en jurisdictie van de gemelte Schepenen speciael mede in de voorschreven derde titul gedemandeert, als het maeken van keuren en ordonnantien, ten overstaen van Bailluw, aengaende straeten, bruggen, timmeringen, als andere saeken, de stad en burgers raekende, in welke en diergelyke gevallen, daer Schepenen fungeeren als magistraeten, de voorsz. dubbelde stem, om redenen hier vooren genarreert, by nootsaekelykheid plaets moet grypen. UE. kunnen hier uyt ook ligtelyk begrypen, dat in desen niet te pas kan komen de argumentatie, die in de meergemelte uwe resolutie tot bekleeding van UE. voorsz. stelling voor de dubbelde stem van een president in judicieele collegien werd gebruykt, namentlyk, dat 't niet nieuws in regten soude syn, dat voorige wetten tot de latere en de latere tot de voorige getrocken werden om den anderen te elucideren, en dat het geen eygenschap altoos gegeven soude hebben, dat men ten tyde van 't emaneeren der voorschreven statuten, wanneer den president van den Raad van Justitie een ordinaris Raad van India moest wesen, dogh van Schepenen maer een voornaem Comp[s] dienaer, den laeste meer als den eerste toevertrouwt soude hebben. Want wat het voorschreven eerste betrefft, dat is de relatie, die in regten van latere tot eerdere ende wederom van eerdere tot latere wetten werd gemaekt.

Soo sullen UE. sulx met distinctie moeten aenmercken, en dat niet altyd hetselve soodanigh plaats heeft en speciael niet, wanneer het geval, waer omtrent men de voorschreven relatie soude willen toepassen, in regten selvs op dese of gene wyse specialyck is gereguleert en gedefinieert, soo als wy reets hier vooren aengetoont hebben, dat het regt, daer de stemmen by discrepantie egael syn in judicieele saeken, soo in de eerste als verdere instantien gedaen heeft.

En belangende de gemelte tweede reden van 't opsigt en comparatie van den president van den Raad van Justitie met den president van Schepenen, deselve vertrouwen wy

van selvs te vervallen uyt de explicatie en limitatie, die wy conform de gronden van 't regt wegens de dubbelde stem van den president van Schepenen, soo even gemaekt hebben, behalven dat wy meynden, dat de voorschreven tweede reden, als selvs al ondersteld wierd, dat den president van Schepenen in judicieele saeken, by gelykheid van stemmen, een dubbelde stemme was gegeven, egter niet en soude procedeeren tot bekragtiging van uwe argumentatie omtrent een dubbelde stem, in gelyk geval voor den president van den Raad van Justitie. Want in regten kennelyk is, dat soodanig argument *a minori ad majus* off van het minder tot het meerder niet altyd met fundament werd voortgebragt en gebruykt, en specialyk dan niet, als beyde de objecten by de wet selvs gereguleert synde, de wet aen het een iets off iets meer, en aen het andere min off niet met al heeft gegeven, hoedanig op de voorschreven onderstelling by de voorschreven Statuten aen den president van Schepenen by gelykheyd van stemmen een dubbelde stem is verleent, welke dubbelde stem aen den president van den Raad van Justitie egter niet geaccordeert is geworden. En kan ook nogh tot wegneminge van de voorschreven tweede reden, by UE. geallegeert, in agting genomen werden, dat ten meermaelen by de wetgeveren om redenen aen laegere off mindere regtbancken iets meer is gegeven, als aen meerdere off hoogere; ten voorbeelde van dien, soo is bekent, dat in Holland en Zeeland de geregten in de steden, jae, selvs in de dorpen, by provisie vonnissen wysende, deselve provisionele vonnissen niet en syn appellabel off provocabel, offschoon deselve quamen te continueeren een condemnatie van 50000 gls. ende meerder, en dat wederom de provisionele sententien van den hove off raede provinciael van Holland en Zeeland appel subject syn aen den hoogen raede, soo wanneer deselve provisionele sententien maer excedeeren een condemnatie van 1500 gls., niettegenstaende dat ieder een sal moeten bekennen, dat de raeden in de voors. hove van Holland van veel eminenter caracter en profunder kennisse en studie in regts saeken syn, als de geregten in de steden en ten platten lande,

en dat oversulx het verschil tusschen de voors. regteren immers soo groot is, als de distinctie van den president van den Raad van Justitie met die van Schepenen.

En voor sooverre UE. wyders by deselve UE. resolutie tot steunsel van gemelde UE. opinie voor de dubbelde stem van den president in den Raad van Justitie ook relatie maeken tot 's Comp[s] instructien voor den scheeps en breden raad en dat daer by selvs aen cooplieden en schippers, wanneer sylieden in deselve presideren, een dubbelde stem souden syn verleent geworden, soo sullen wy tot explicatie van dien ons gedraegen aen het gene wy met distinctie van politique en andere raadsplegingen buyten de judicieele regtsplegingen hier bevoorens reets hebben gedemonstreert.

En bovendien op UE. gem. resolutie nogh noteeren, dat ons daerinne met veel bevreemding mede is voorgekomen het voorgeven, als off de constante practycq van den beginne aff aen tot het nemen van deselve UE. resolutie toe bevestigt hadde, dat den president van den Raad van Justitie tot Batavia altyt het regt van een dubbelde stem gehad en geoeffent soude hebben, sonder dat oyt iemand van de leden in gedagten soude hebben konnen nemen daer aen te twyffelen, veel min 't selve tegen te spreeken, dewyl UE. eenige regels van te voren in deselve UE. resolutie hebben ter nedergestelt, dat men selvs in ordinaire gevallen in den Raade van Justitie heeft konnen in twyffel trecken, off den president van denselven Raad wel soodanige een dubbelde stem hadt; want daer uyt kan met veel reden werden geinsereert, dat de voorschreven constante practycq van den beginne aff aen tot het nemen van deselve, UE. resolutie toe, soo breed niet sal syn, als UE. schynen voor te draegen, off wel, dat soodanige gevallen van gelykheyt van contrarierende stemmen sig seldsaem sullen hebben opgedaen. Immers uyt UE. voorsz. eyge geconfesseerde contradictie, die daer omtrent de Raeden van Justitie komen te doen, is manifest, dat daer over geen eenparig gevoelen is tusschen UE. en de leden van den Raad van Justitie.

Wy konnen ook niet begrypen, hoe UE. in 't vervolg van

UE. meergemelde resolutie nogh komen te stellen, dat de voorschreven dubbelde stem mede soude competeren aen diegene, die by wettige recusatie van den president tot die saeken alleen als president gequalificeert soude mogen werden, sonder dat nogtans een vice-president by siekte, absentie off recusatie van den president daertoe bevoegt geoordeelt soude mogen werden, applicerende daertoe gelyk geval, waervan de ordres, by UE. in een missive van den 23[en] February 1694 naer Amboina gesonden, by insertie in UE. gemelte resolutie staen vervat. Wy sullen ons omtrent de voorsz. dubbelde stem hier niet verder uytlaeten, maer ons refereren tot hetgene wy deswegen reets bevorens hebben te kennen gegeven en verklaert.

Dan wy konnen niet aff syn van omtrent het voorsz. UE. laast genoteerde aen te thoonen, dat het ons insgelyx buyten alle fondament is voorgekomen, dat, by siekte, absentie off recusatie van den president, den vice-president niet soude syn bevoegt te bekleeden en waer te nemen de plaetse van den president en dat niet pro interim aen hem het maniement van de Justitie soude syn aenbevolen. Onses wetens, soo is een vast en algemeen gebruyk in alle collegien, voornamentlyk van permanente leden als van het hoff en hoogen raade in Holland en Zeeland en ook in alle regtbanken, dat by absentie, afflyvigheyd off ander beletsel van den president den volgende raad of vice-president uyt kragte van syn ampt en *ipso jure* verstaen werd de magt en faculteyt te hebben bekomen, die den president selvs heeft gehadt en konnen gebruyken, en dat soo lang, tot dat den president weder present off by desselvs afflyvigheyt een ander permanent president in syn plaets gestelt soude mogen syn; en wy vermeynen het selve ook met veel redenen alsoo te syn vastgestelt, dewyl andersints, nae de doodt off absentie van den president, in soodanig een collegie, daer den vice-president niet *ipso jure* en uyt kragte van syn ampt de functie van president soude konnen waernemen, alle saeken souden moeten stilstaen en op geene voorvallen konnen werden gedisponeert, voor en all'eer wederom een nieuwe president verkoren of den affwesende present was gekomen,

om dat volgens het algemeen beleyd de presidenten de materie moeten stellen in deliberatie, de saeken voortbrengen, de stemmen versamelen en, nae de meeste opinien en stemmen, 't geresolveerde off geconcludeerde pronuntieren, alle 't welcke niet sonder merkelycke ondiensten en vermindering van de justitie en gemeene saeken konnen werden uytgestelt en gedifferеert, soo leert selvs de nootsaekelykheyd, dat een vice-president de functie van den president, by desselvs overlyden off afwesen, werckelyk moet bekleeden, tot dat een nieuwe president verkoren en sessie genomen heeft. Laestelyk is ons mede niet conform een wettige ordre voorgekomen, dat UE. in't eynde van de voorschreven UE. resolutie onder de adjuncten komen te stellen en te verkiezen den extra-ordinaris Raad van Justitie, Adam van Ryn en den vice-president Jacobus Hoogkamer, dewyl volgens een constant gebruyk, in dese landen alomme gerecipieert, noyt een off meer adjuncten werden geëligeert uyt het collegie off den raad, by welke de sententie, waerover de revisie is geligt, gewesen en uytgesproken is, maer alle leden van het collegie sonder onderscheyt, off deselve persoonelyk mede over de sententie hebben geseten offte niet, regters syn in cas van revisie, *eo ipso*, dat deselve syn leden van het collegie ende buyten eenige adjunctie, ende adjuncten altoos bestaen uyt persoonen van andere raeden off collegien, mitsgaders de pensionarissen van de steden, invoegen dat in't voorschreven geval van revisie seven adjuncten (synde het getal der raeden, over de sententie geseten hebbende) hadden moeten syn verkoren geworden buyten de leden van den raad, en sulx in de gemelte revisie sestien regters over de geproponeerde erreuren jugeren. En dewyl wy te gemoet sien, dat deselve revisie voor den ontvang deses reets sal wesen affgeloopen, soo sullen UE. in't toekomende, volgens de statuten, soo veel adjuncten verkiesen, als daer raeden over de sententie, waer van namaels revisie versogt soude mogen werden, geseten hebben en nogh in leven wesen sullen, onaengesien als dan meer raeden over soodanigen sententie souden mogen sitten, als adjuncten reviseurs.

Uyt alle het welke wy vertrouwen, dat UE. sullen kunnen begrypen omtrent de voorschreven aengehaelde poincten merkelyk te hebben misgetast; en aengesien het van de uytterste nuttigheyt, jae nootsakelykheyt sy omtrent het bestier van de justitie, een van de importantste subjecten tot conservatie van gemeene en particuliere rust en nuttigheyt, en voorkominge van alle contentien en disputen, mitsgaders quaede gevolgen, daer uyt te dugten, dat daerinne een vaste voet en ordre werd beraemt en gefixeert, soo hebben wy hoog noodig geacht UE. te ordonneeren, soo als wy doen by desen, dat UE. sigh in 't toekomende nae het verstandt en inhoudt van 't gunt voorschreven is, in en omtrent de poincten, daerby vervat, allesints sullen hebben te schicken, en deselve tot conservatie van een goede justitie precise naekomen en doen opvolgen, gevende, daervan met den eerste by authentique extract kennisse en communicatie aen den Raad van Justitie tot Batavia om te strecken tot desselvs opmercking en narigt."

Bij resolutie van 8 Februarij 1709 bepaalde de Indische Regering naar aanleiding van dit schrijven:

1° dat na desen de president van eenig Collegie van Justitie niet meer sal hebben een dubbelde stem, wanneer de stemmen aen wedersyde egaal staan, maar dat als dan tot het vellen van het vonnis gehandelt sal werden nade practycque onses vaderlands en het voorschrift der gemene regten, mede brengende, dat ter eerster instantie ofte in rau-actie, by egale discreperende stemmen, de questieuse saek sal werden gedecideert ten voordeele van den reus ofte verweerder; en wederom, wanneer de saeke inde tweede off verdere instantien by provocatie is gedevolveert, als dan, by gelycke verschillende stemmen, de saek in questie gedecideert sal werden pro sententia of ten voordeele van den gedaagde in cas d'appel ofte revisie; in hoedaniger voegen voor alle regtbancken, soo hooge, als lage, in Hollant en Zeelant de processen by constante practycque wierden getermineert;

2° dat een vice president ofte eerst volgende raad de functie

van een president — om namentlyck volgens 't algemeen beleyd de materie te stellen, in deliberatie de saeken voort te brengen, de stemmen te versamelen en na de meeste stemmen en opinien te concluderen, mitsgaders het geresolveerde of geconcludeerde te pronuncieren, — werkelyk moet bekleden, tot dat'er een nieuwen president verkoren is en deselve sessie genomen heeft;

3° voortaan te observeren in materie van revisie, behalven ofte benevens 't collegie van den president en raden van justitie, alleenlyk soo vele adjuncten te verkiesen, als daar raden over de sententie, waar van namaals revisie versogt soude mogen syn, geseten hebben en dan nog in 't leven sullen syn; onaangesien 'er als dan meer raden over sodanige sententie soude mogen sitten als adjuncten reviseurs

Van het bepaalde sub 1° en 2° werd »authentycq extract" verleend aan den Raad van Justitie te Batavia, aan het Collegie van Schepenen, aan Commissarissen van kleine zaken, aan den burgerlijken krijgsraad en aan alle gouvernementen, directiën, commandementen en kantoren.

Ingevolge resolutie van 1 Mei 1714 kreeg de Raad van Justitie alsnog een »extract authentycq" uit de bovenaangehaalde missive van Heeren XVIInen.

8 Mei. *Verbod voor Notarissen te Batavia contracten te passeren nopens »aenneminge off werving voor en ten »dienste van vreemde natien."*

Een Bataviaasch Notaris had een contract gepasseerd tusschen een Engelschman, schipper van een Engelsch vaartuig, en een Moor, waarbij laatstbedoelde zich verbond met nog 7 Mooren op het vaartuig van den Engelschman dienst te doen.

De Regering achtte dit contract in strijd met het plakaat van de Staten Generaal van 11 Augustus 1698 en stelde daarom eene boete van 50 rijksdaalders »ten proffyte van 't »Lazarus-huys" op het sluiten van dergelijke contracten door Notarissen.

12 Mei. *Last op de wachtmeesters van de Oost- en West-zijdsche burger kompagniën »ten minsten alle »veertien dagen by den Secretaris der Hooge Regering »te komen opneemen, hoedanige Comp' dienaren van »deese Regering haar vrydom of afschryvinge van gagie »mogten hebben verkregen."*

Die wachtmeesters moesten telkens van hunne bevinding rapporteren aan hunne hoofd-officieren, opdat dezen »tot voor»kominge van abuysen" het goedvinden van den Gouverneur-Generaal konden inwinnen »ter zake van de intrecking der»selve [vrijdom of afschrijving verkregen hebbende dienaren] »in de burgerwagt."

19 Mei. *Aanstelling van een derden predikant bij de Portugesche en van een tweeden predikant bij de Maleische gemeente te Batavia.*

29 Mei. *Voorschriften nopens fidei-commissen.*

Landerijen of huizen, met een fidei-commis bezwaard, liet men gewoonlijk vervallen, verwilderen, ja zelfs tot schuilplaatsen voor dieven en vagebonden strekken, weshalve de Regering besloot »de notarissen deser steede te verbieden, voortaen eenige fidei-commissen van eenige Chinesen, Malyers, Mooren, Javaenen, Baleyers off andere onchristen ingesetenen ofte onderdanen, item van alle vreemdelingen, geen Comp^s onderdanen synde, niet alleen over losse, maer ook en wel voornamentlyck over vaste goederen by eenige testamenten te stellen, maer wel een yder toe te staen syne vaste goederen van huysen, erven en landeryen onverkogt te laten tot de mondige jaeren van desselvs erffgenaem off erffgenaemen, hetsy om de bladeren off vrugten daer aff voor de voogden tot sustens der erffgenaemen te werden verstrekt ofte gebruyckt ofte wel door de weduwe van den testateur tot haer dood ofte hertrouwen getrocken en genooten; ende ten laesten de gem. notarissen daerenboven te

gelasten de luyden, die reets by haer eenige uytterste wille, met soodanige fidei-commis, als vooren genoteert, beswaert, hebben gepasseert en nog in 't leven mogte wesen, van dit ons besluyt kennisse te geven ende te waerschouwen, dat sy hun testamenten na 't selve sullen moeten schicken. En ten reguarde van 's Comp^{s}. Europeaanse dienaren en borgers is verstaen, dat de notarissen geen fidei-commis voortaen in eenig testament sullen mogen laten influeeren dan met dese bygevoegde clausule, dat soodanige fidei-commis geensints sal mogen verhinderen den verkoop van vaste goederen, wanneer de verwagting van dat fidei-commis soude mogen sien op luyden, die in 't vaderland syn, en dat den daermede beswaerden erffgenaem off vroeger fidei-commissaris derwaerts soude willen vertrecken; maer dat deselve in soodanigen geval na de placcaten, op peene van de daer toe staende confiscatie, verkogt sullen moeten werden en de penningen per wissel overgemaekt aen soodanigen weescamer in 't vaderlant, als onder welkers district soodanigen gefavoriseerden persoon mogt woonen off wel na toe vertrecken, om daermede aldaer te konnen handelen als na regten.

5 Junij. *Bepaling, dat jaarlijks »tegens de ordinaire »verkiesinge", door Wees- en Boedel-meesteren een »ware »staat haerer administratie en boeken" aan de Regering moest worden overgelegd, »tot narigt derselve."*

9 Junij. *Aanwijzing van Samarang als de hoofdplaats van »de Mattaramse off Javaanse stranden."*

9 Junij. *Bepaling nopens ondertrouw buiten het stadhuis.*

Aan leden van de Hooge Regering en aan hunne kinderen was zoodanige ondertrouw vergund.

Maar anderen moesten daarvoor, ten behoeve van de armen, betalen eene boete van 30 rijksdaalders, boven en behalve de 25 rijksdaalders, welke de Commissarissen van huwelijksche zaken voor hunne moeite kregen.

»Doch sullen egter [genoemde Commissarissen] die civilityt »niet gehouden syn te laaten volbrengen, dan aan luyden van »fatsoen en die, sulkx aan haar Eerwaarde versoekende, 't selve »by besluyt derselve sal werden vergunt."

12 Junij. *Bepaling, dat een »g'assumeerd" lid in den Raad van Indië met dezelfde eerbewijzen als een extraordinair lid in dien Raad van boord zoude worden afgehaald en binnen het kasteel Batavia ontvangen.*

19 Junij. *Aanstelling van een Baas-kruitmaker te Batavia.*

Zijn tractement bedroeg *f* 50 's maands en dat van zijn meester-knecht *f* 30 's maands.

Hij was ondergeschikt aan den Fabriek.

26 Junij. *Bepaling, dat, behalve de »regeerende" Boedelmeesteren, een iegelijk, die wajang liet spelen, moest betalen de »daartoe staande geregtigheyd van ses ryx»daalders", met uitzondering van de Kapiteins en Luitenants der Chinezen te Batavia en van de Oud-Boedelmeesteren, die konden volstaan met te betalen, wat zij »na discretie" wilden geven.*

De Regering wettigde door deze bepaling een oud gebruik, hetgeen ook meêbragt, dat Chinesche hoofden van buiten-posten, te Batavia vertoevende, vrij waren van de belasting. Dit laatste werd echter door de Regering niet bestendigd.

26 Junij. *Toekenning aan de zieken in het Chinesche hospitaal te Batavia van* 1½ *rijksdaalder 's maands »tot toespyse" en van* 6 *rijksdaalders 's jaars voor kleederen en »verdere, nodige lichaams behoefften."*

Bovendien kregen zij, evenals vroeger, de noodige rijst.

De vorige bepaling luidde 1 rijksdaalder 's maands voor toespijzen en 60 stuivers 's jaars voor kleederen en verschooning.

26 Junij. *Toekenning van 6 (in plaats van 3) rijksdaalders voor de begrafenis van elken, in het Chinesche hospitaal te Batavia overleden Chinees.*

7 Julij. *Bepaling, dat de Fabriek als lid van het Collegie van Heemraden zitting zoude nemen naast den Landdrost.*

30 Julij. *Bepaling, dat ontslagen, ordinaire leden van den Raad van Indië bij begrafenissen en »andere publicque byeenkomsten" rang hadden naast de in functie zijnde, ordinaire leden van dien Raad; dat zij hun tractement ad f 350.— 's maands behielden; en dat zij eveneens behielden »het genot van dese en gene »vaderlandsche en Indische goederen uyt de respective »packhuysen, tegens de gewoone advance van 50 per »cento voor d'eerste en 30 voor d'andere."*

8 Augustus. *Bepaling, dat de schippers en hoogere opperhoofden van Compagnie's schepen geene justitie mogten uitoefenen zonder voorafgaand besluit van den scheepsraad.*

Deze bepaling, afkomstig van Heeren XVIInen, is eerst den 20sten Augustus 1706 aan de Fiscaals te Batavia medegedeeld.

1 September. *Magtiging op Weesmeesteren de renten van gelden, onder hun beheer en met fidei-commis bezwaard, te doen ophouden, gerekend van ultimo Februarij* 1705; *eveneens te handelen ten aanzien van gelden, toekomende aan onechte kinderen en aan vrij gegeven slaven of hunne kinderen, »maar die van de bekende te laten »strecken tot derselver alimentatie, voor soo verre zy »dat onvermydelyk mogten benodigt zyn, of anders »renteloos te houden, totdat meerder jarigh werden."*

Zulks geschiedde om aan de Weeskamer, die niet meer bij magte was de door haar verschuldigde renten uit te keeren, te gemoet te komen.

Om dezelfde reden magtigde de Regering de Weeskamer de gelden van personen, die »van een sedig gedragh" waren en bekwaam werden geoordeeld hun kapitaal zelven te administreren, aan die personen af te geven, »alschoon aan haer »meerderjarigheyt getwyffeld werd off wel daer aan nogh »eenigen tyt mogte ontbreken."

De renten-winnende kapitalen van minderjarige »castise en »mistise" kinderen werden tot een maximum van 4,000 rijksdaalders beperkt; en die van inlandsche kinderen tot 2,000 rijksdaalders, »nadien zy daarmede genoegsaam konnen bestaan." Het overige geld dier kinderen moest renteloos blijven, tenzij »de naaste vrunden" zulks op secure wijze konden uitzetten, in welk geval Weesmeesteren van die gelegenheid moesten gebruik maken om het meerdere geld kwijt te raken.

De onkosten van de Kamer, tot nog toe betaald uit de renten, verkregen van gelden, bij de Regering op interest staande, moesten voortaan betaald worden uit het »Camer geld", ruim 68,000 rijksdaalders bedragende en verkregen door »voormaals »overgewonne renten van verscheyde capitalen."

Voor de kapitalen van Europesche weezen werd vooralsnog geen maximum, dat rente-gevende zoude blijven, bepaald.

16 October. *Aanstelling van een Baas bij de koperslagers- en geschut-gieters-winkel in het Ambachts-kwartier te Batavia.*

Zijn tractement bedroeg *f* 40.— 's maands.

27 October. *Bepaling nopens maandgelden, in Nederland uit te betalen, voor in Indië vrijdom verkregen hebbende, Compagnie's dienaren.*

Goedgevonden werd »de luyden, die voortaan alhier vry

worden en eenige maandgelden in 't vaderland vermaakt, mitsgaders geen 6 maanden te goed hebben, alvorens in Comp[s] cassa te laten tellen 't bedragen derselver of wel 't manquerende daar aan, om daar voor op reeck. gecrediteerd te werden, ten einde d'E. Comp. daar door schadeloos te houden ten reguarde van de uytkeering, welke de Heeren Principalen in 't vaderland 2 jaren na den anderen (eer men van die vrywording aldaar kennis kan krygen) gehouden zyn te doen aan de vrouwen of andere, aan welke zodanige drie maanden jaarlyx vermaakt zijn."

3 November. *Afkondiging van de jaarlijksche plakaten.*

17 November. *Toelichting tot het bepaalde op* 3/12 *Januarij* 1702 *nopens het uitbetalen van tractementen van overleden Compagnie's dienaren.*

De Curator ad lites had het hem voorgeschreven verbod (te regt) zoo streng opgevat, dat hij zelfs weigerde, tot betaling van doodschulden, de tractementen der overledene dienaren aan te spreken.

Velen, die aan gage genoeg te goed hadden om daaruit eene eerlijke begrafenis te erlangen, waren dientengevolge »na 't hospitael besteld om seer slegtjes onder de aarde ge»stoken te werden."

»Tot elucidatie van die opgevatte duysterheid en quaad »gebruyk" (de Regering had liever moeten schrijven tot verbetering van haar slecht geredigeerd plakaat van 3/12 Januarij 1702) werd nu de Curator ad lites gemagtigd »voor alles, wat tot een eerlyke en fatsoenelyke begraving van den overleden, mitsgaders medicamenten en huisvesting van denselven gedurende zyne ziekte vereyst werd, aan te spreken de gagie, die de siek werdende of wel overleden Comp[s] dienaar boven syne nalatenschap te goed mogt hebben; mits nogtans daar omtrend observeerende het dictamen van onse ordonnantie of

placaat tegen de herbergiers en tappers van den 30 Maart 1669, art. 29, 30 en 31."

15 December. *Bepaling, dat Weesmeesteren, »als van »ouds gebruykelyk", bevoegd waren tot het openen van besloten testamenten, »in de Weescamer werdende ge»bragt ofte deselve rakende."*

21 December. *Toekenning aan den Gezaghebber te Japara en aan den Kapitein van het garnizoen te Kartasoera van hetzelfde rantsoen, als de gezaghebber te Soerabaija genoot.*

Zij kregen mitsdien ieder: 90 kan wijn, 1 vat mom, 120 ℔ boter, 25 kan olijf-olij, 25 kan azijn, 1 last rijst, 1/4 last tarwe, »mitsgaders kaerssen en lamp-oly tot matigh en suynigh »gebruyk."

22 December. *Bepaling, dat voor* 1706 *niet verpacht zoude worden de rivier Angké, evenals alle andere rivieren en vaarten.*

29 December. *Vermeerdering van het aantal diakenen te Batavia met twee.*

Deze vermeerdering was een gevolg van »derselver verswaer»den dienst door het prediken en 't uytdeelen van 't nagt»mael in beyde de Portugese kerken des Sondag 's morgens »en dat door de onpasselykheyd van eenige dier broederen »gem. dienst niet wel na vereysch kan werden waergenomen."

29 December. *Toekenning aan de Gouverneurs en aan de tweede personen op Ambon, Banda en Ternate jaarlijks: »van zout uytterlyk een last, peper ten hoogsten* 24 ℔ *en nagelen, noten, foely en canneel door »malkander te samen uytterlyck* 12 ℔."

1706.

4 Januarij. *Afschaffing, zooveel mogelijk, van de »wip" en van het »houte paerd."*

De »quaede gevolgen" van die straffen maakten, dat de Regering geruimen tijd verstoken bleef van de diensten, te praesteren door daarmede afgestraften, hetgeen »te grooter »ongemacken in de presente schaersheyt van volck comt by »te brengen."

Zij gelastte daarom de regters, zoowel te Batavia, als op de buiten-kantoren, »voor eerst beyde de voorsz. twee straffen »soo veel te excuseeren, als de begaene fouten der delinquanten »sullen toelaeten, ende daer en tegen, in stede van het houte »paerd, omtrent de matroosen een andere ende ligtere straffe »te oeffenen; ende in plaetse van de wip, waerby de delin»quanten ordinair voor eenigen tyd in de ketting werden ge»condemneert, omtrent de militairen de spitsroede, even als »dat in't vaderland werd gepractiseert, hier te lande oock in »gebruyk te brengen; mitsgaders de oeffeninge van laest gem. »straffe, tot conservatie van de agting der Europeanen omtrent »den inlander, te laeten volbrengen ter plaetse, daer den heere »Gouverneur Generael zal komen aen te wysen, door soo veel »andere militairen, als sal werden vereyscht, ende sulx in't »bywesen van den Fiscael, verselt vande gecommiteerdens ende »den Secretaris van den agtb^{n} Raad van Justitie, sonder de »delinquanten daer benevens in de ketting te condemneeren, »ten waere de enormiteyt van de misdaet sulcx mogte ver»eysschen."

19 Januarij. *Last om »geene te goed behoudene gagie »van luyden, hier te lande uyt den dienst gaande, af »te betalen dan na voorgaande verkrege authorisatie »van de Kamer, daar deselve voor uytgevaren syn."*

»Met eenen" werd bepaald »hier af by de vry brieven

»mentie te maken, opdat desulke verdagt mogen wesen der-»selver reecq. in tyds op de memorie van authorisatie te laten »stellen of wel met procuratie na't vaderland over te schicken »om aldaer voldaen te konnen werden."

Aanleiding tot desen last gaf het uitbetalen, zoowel in Nederland, als in Indië, van de gage van twee, in Indië vrij geworden dienaren, door hen, bij hun vrij worden, te goed behouden, ten gevolge waarvan de Compagnie dezelfde schuld tweemalen had betaald, hoezeer de uitbetaling in Indië was geschied »na de aloude ordre, te weeten, na de expiratie van »den geprefigeerden tyd van 3 jaren."

2 Februarij. *Last op de Notarissen te Batavia geene obligatiën ten laste van inlanders uit de Bataviasche boven- en beneden-landen te passeren dan met voorkennis van den Sergeant-majoor of van den Sjahbandar, »die »het opsigt over den inlander nog aanbevolen blyft."*

Het doel was »frauden en onordentelykheden, die men veel-»tyds bevind daar omtrend werden gepleegt", zooveel mogelijk te voorkomen.

5 Februarij. *Verbod voor inlanders met andere vrouwen dan die van »ieders natie ofte caste" te trouwen.*

Aan de inlandsche kapiteins werd gelast niemand hunner onderhoorigen te laten trouwen zonder licentie van den Gouverneur-Generaal.

9 Februarij. *Afschaffing van het bepaalde op* 16 *Januarij* 1705 *nopens »het bonsen ofte slaan met de strijkstok »tegens de maten."*

Allerlei misbruik was het gevolg geweest van dat »bonsen."

Voortaan moesten de maten slechts met den strijk-stok worden afgestreken, »even als dat van ouds gepractiseerd is »geweest."

18 Februarij. *Vrijstelling van de belasting op de rijtuigen voor hen, die, rijtuigen bezittende, deze niet gebruikten.*

Zij, die hunne rijtuigen niet gebruikten, moesten daarvan »op den daertoe geprefigeerden tyd" kennis geven aan den Secretaris van het Collegie van Heemraden, wilden zij geene boete en »impost" betalen. — Zie ook de resolutiën der Hooge Regering van 22 April 1712.

2 Maart. *Aanstelling van Pangeran Aria Cheribon tot hoofd en opzigter over de Preanger-landen.*

Hij moest die landen besturen »wegens haer Heer en meester, »d'E. Comp., na de Javaense wyse en maximes."

5 Maart. *Bepaling, dat de drie Cheribonsche pangeran's, even als de Panembahan, telkens bij het verlaten van Compagnie's fort te Cheribon met vijf kanonschoten zouden worden gesalueerd.*

7 Mei. *Magtiging op den schildwacht bij den Boom van de Kasteels-gracht te Batavia, »onder de punt de Robijn »leggende", te schieten op alwie dien Boom zonder vergunning wilde passeren.*

In weerwil van het aanroepen van dien schildwacht, »aen »de zuyt-oosthoek van gemelte punt geposteerd", hadden eenige lieden zich niet ontzien het touw, waarmede de bewuste boom was vastgemaakt, door te kappen en binnenwaarts te varen. Met »gomme ofte bekken-slag" is de magtiging aan de gemeente bekend gemaakt.

28 Mei / 3 Junij. *Verbod tegen aanvoer van Chinezen.*

Aan Chinesche anachoda's, die voornemens waren eerstdaags met hunne vaartuigen naar China terug te keeren, zijn de onderstaande bepalingen door den Sjahbandar en de Chinesche

officieren voorgelezen, welke bepalingen zij door hunne handteekening hebben erkend te weten, namelijk:

1° dat met eene groote jonk niet meer dan 100 en met eene kleine jonk niet meer dan 80 manschappen mogten aangevoerd worden;

2° dat die manschappen aan den Sjahbandar en Licentmeester, alsmede aan de Chinesche hoofd-officieren moesten aangegeven worden, die daarvan »een nette aanteekening" zouden houden;

3° dat voor eene groote jonk 1000 en voor eene kleine 500 rijksdaalders borgtogt moest gesteld worden;

4° dat de manschappen, meer dan sub 1° bedoeld te Batavia aangebragt, in arrest zouden worden genomen;

5° dat de Chinesche anachoda's, »yder voor 't syne, daer voor, »boven het verbeuren van bovengemelde geldboeten [er is slechts van borgtogt sprake geweest], wyders aansprakelyk" zouden zijn;

6° dat elke jonk »syn volkoomen mede gebragte volk weder »nae China" zoude moeten terugbrengen.

1 Junij. *Verbod voor de Notarissen te Batavia acten te passeren ten behoeve van Europesche vreemdelingen en van Mooren, zonder voorkennis van den Sjahbandar.*

De poenaliteit was eene boete van 25 rijksdaalders voor elke acte »ofte geschrift, ten behoeve van het te vermaken »staande stadhuys deser steede."

Een notaris had, op verzoek van een Engelschman, eene procuratie op een burger gepasseerd om op Java's Oostkust eene inschuld van een Chinees op te vorderen, welk feit de Regering »eene onordentelykheyd" noemde.

23 Julij. *Bepaling, dat op de buiten-kantoren een Opperkoopman of tweede persoon niet meer dan 5 ℔ en de mindere bedienden, »welke zelfs huyshouden", niet meer dan 2 ℔ 's jaars nagelen, noten, foeli, kaneel en peper zouden »genieten."*

Zij zouden die specerijen erlangen »voor zodanigen prys, »als deselve alhier [Batavia] uyt de kleyne winkel aan de »gemeente tot de huyshoudinge by een gelimiteerde, kleyne »quantiteyt werd verkogt, namentlyk de nagelen tot 48, de »noten 24, de foely 64 en de caneel tot 32 sware stuyvers »'t ℔."

Anderen, »als ook die meer dan de gem. gespecificeerde »quantiteyt benodigt mogt wezen," moesten daarvoor betalen de prijzen, »door de Heeren Principalen daar op gesteld."

31 Augustus. *Vergunning tot het toelaten op de reeden Samarang, Japara en Soerabaija, voor eenige weinige dagen, van vreemde, Europesche schepen tot het innemen van water, brandhout, ververschingen en andere levensmiddelen.*

Dat water, enz. kon aan die schepen door Compagnie's dienaren, door tusschenkomst van inlanders, tegen billijke betaling worden verstrekt.

Overigens bleef »alle commercie" met die schepen verboden. Zij moesten door de inlandsche regenten »volgens de ordre »van haren Vorst" worden afgewezen.

31 Augustus. / 13 October. *Belasting (collecte) voor de verbouwing van het stadhuis te Batavia.*

Evenals in 1626 (¹) wenschte de Regering »buyten laste »van de Comp. en tot de minste beswaringe der gemeente" voor die verbouwing een fonds bij elkaar te brengen, uit welk fonds ook betaald zoude worden eene som van 11,000 rijksdaalders, besteed voor een particulier huis om gedurende de verbouwing te dienen tot vergaderplaats van de Collegiën van justitie en van de mindere magistratuur van Batavia.

Na deliberatie besloot zij »tot de opgemelte vertimmeringe »te approprieren en te laten insamelen:

(¹) Zie deel I, bladz. 188.

1. De 6000 rds. van onbekende Chinese erfgenamen, onder boedelmeesteren dier natie berustende, en voorts uyt de incomsten ende overgeschote renten van dat collegie, boven d'ongelden, 1500 rds. des jaers, als dewelke volgens verklaringe van boedelmeesters buyten prejuditie der Chinese armen als andersints konnen werden g'employeerd, aengesien de incomsten ordinair tusschen de 1500 à 2000 rds. meerder dan de ongelden komen te bedragen.

2. Van alle vaste goederen, staende binnen dese stad en in derselver voorstede, van de eygenaers een en een half per mille te laten innen door gecommitteerde leden uyt het collegie van Schepenen of wel door de respectivé wykmeesters, yder in haer wyk, op den voet, welke in de jaren 1699 en 1700 omtrent de collecteurs, soo tot de modderinge, als het aenmaken van eenige brand-emmers, met onse toestemming en approbatie gehouden is, ten welken eynde dan heeren Schepenen door de gem. wykmeesters alvorens sullen in haere wyken respective doen opnemen de waerdye van de daerin staende huysen en erven, na het dictamen der laeste coopbrieven ofte wel actens van overschryving, met uytrekeningh en vertooning, hoeveele dit $1^1/_2$ per mille komt te bedragen, mitsgaders daervan een schriftelyk vertoog aen dese vergadering by extract van haer eerw. resolutie overbrengen.

3. Van alle Christenen, die hun voortaen in den huwelyken staet komen te begeven, door den secretaris van Commissarissen van huwelyksche saken te laten nemen de volgende taxt, als: van de gequalificeerde Compagnies dienaren, tot ondercoopluyden, vaendrigs en opper-stierluyden in cluys, en ook alle borger collegianten of hooftofficieren, soo oude als presente, yder 10 rds.; van alle mindere dienaren en borgeren, ook inlandse gegoede Christenen off officieren, yder 3 rds.

Waervan hy, secretaris, alle drie maenden reeckening sal doen aen dat collegie by een notitie, welke, deugdelyk bevonden synde, door den president voor de deugdelykheyt sal werden ondertekent, en vervolgens die penningen op de daer onder te stellene ordonnantie van den heere directeur-generaal in 's Comp^s cassa te tellen.

4. Op de Chinese wayangan, boven 't geene reeds ten behoeve van 't Chinese hospitael werd betaeld, te stellen 10 rds. van yder, die door den secretaris van boedelmeesteren sullen moeten werden g'int en alle 3 maenden, invoegen als vooren, in 's Comp^s cassa gebraght.

5. Van alle Chinesen, die komen te trouwen, te laten nemen en als vooren door den secretaris van boedelmeesteren insamelen, etc., als volgt:

van de officieren en boedelmeesteren dier natie, yder 10 rds.
en van de mindere, yder . . . . 5 »
buyten die bekend mogten wesen niets sonderlings te besitten en gevolgelyk van dese last exempt sullen wesen; waervan het getuygenis van den Capiteyn en Lieutenants der Chinese natie gelooft sal werden, mits sylieden daervan notitie houden en jaerlycx aen de president van Schepenen vertoonen.

6. Op de hanen vegteryen te stellen vier stuyvers van yder rds., die er in die gespellen alomme buyten en binnen de stad werden verwedt en gewonnen, by den winner te betalen, gelyk dat van ouds daeromtrent soodanig de practique is geweest, 't welk daegs voor 't aenstaende nieuwjaer aen de meestbiedende verpagt sal werden en na gewoonte door den ontfanger en licentmeester g'innet.

7. Het zegel geld van ligt tot swaer geld te verhoogen en dies surplus ten eynde voormeld door den ontfanger alle halfjaren in cassa afsonderlyk te laeten tellen, mitsgaders daervan by een aparte post verantwoording te doen by de ses maendige reeckening van 't kleyn zegel.

8. Op alle ongefondeerde processen ten laste van den succumbant, even als dat anno 1656 is geschied, te stellen een boete, namentlyk den vyff en twintigsten penning van 't g'eyste, mits niet excederende 25 realen ofte twintig ryxdaelders van 60 ligte stuyvers yder, om door de secretarissen, na voorgaende gedane reeckeningh aen derselver collegien respective, invoegen meer gemelt, alle ses maenden eens in cassa te werden gebragt, mits voorschreve boetens ofte penningen door den eysscher agt dagen na gedane contradictoir antwoord onder den regter

geconsigneerd sullen moeten werden; en wanneer er iets in feyten g'eyscht mogt werden off wel eenige andere saken in proces wesen, niet bestaende in geldsommen, sullen de regters respective dese boete na de hoedanigheyt der sake moeten arbitreeren, dog mede niet hooger dan de gemelte 25 realen ofte 20 ryxdaelders, alles wel te verstaen van civiele, dog geene crimineele saken en processen.

9. Van de procureurs voortaen af te nemen de agthien stuyvers voor vacatie en 4 stuyvers voor continuatie en haer alleen te laten houden de 18 stuyvers, wanneer deselve hunne termyn voldoen, te weten, wanneerse dienen van eenig schriftuur, productie, recollement off inventaris, item wanneer voor d'eerstemael dag nemen om te dienen tegens 't geene hunne parthye overgelegd heeft, soo dat alle termynen van verder dilay sullen moeten komen voor 't stadhuys; en sullen de procureurs egter voor de voorschreve penningen hebben te declareren, dog de secretarissen of gesworene clerquen de getaxeerde declaratien aen haer lieden niet mogen overgeven, voor dat de meergemelde, aen het stadhuys toegewesene vacatie gelden aen haer door de procureurs sullen wesen voldaen, ten eynde door voormelde secretarissen, na gedane reeckening aen derselver collegien, alle ses maenden in cassa gebragt te werden.

10 ofte laesten. Van alle legaten ofte erffenissen, welke voortaen by testament off abintestato sullen komen te vervallen aen luyden, in Europa wonende, en niet in de ascendente ofte descendente linie of wel egt genoten synde, voortaen te nemen den twintigsten ofte den veertigsten penning, te weten: den veertigsten penning van de geene, welke onder 't resort der generaliteyt ofte in eene der seven Vereenigde Provintiën en de steden, onder de generaliteyt sorterende, woonen, en den twintigste van de uytlanders, wel te verstaen, soo veel de meubele goederen, item verdiende gagie en wes meer aengaet; en oversulx buyten de onroerende goederen van huysen of landeryen, alsoo deselve den twintigsten penning in de collaterale successie reets subject syn, gelyck ook van die der Chineese natie, dewelke haere bloedverwanten in China hebben

en derwaerts eenige gelden of erffenisse uyt dese stad overmaeken; en voor welkers insamelinge de weescamers en curateurs ad lites op alle plaetsen van India ende de boedelmeesteren alhier sullen moeten sorge dragen en jaerlyx reeckening doen om, in Rade van India geresumeerd en wel bevonden synde, in cassa geteld te werden; sullende de guarnisoen boekhouders op de buyten plaetsen 't selve aen hare respective gouverneurs, directeurs, etc. moeten verantwoorden en daerop per wissel na Batavia overmaken aen het opperhooft van 't generale soldy comptoir, debiterende daer voor de reekeningh der overledene, om dan hier, als ook de secretarissen der weescamers op de buyten plaetsen, dito veertigste à twintigste penning aen de Bataviase weescamer per wissel, met voorkennis van den Gouverneur dier plaets, over te maken.

Alle welke imposten soo lange sullen stant houden en werden geinnet, tot dat het fonds, ten eynde voormeld vereyscht werdende, sal wesen ingecomen.

3 September. *Verbod tegen het passeren met vaartuigen van de wachten te Angké, Maronde en Antjol, zonder aan te leggen en zich behoorlijk bij den posthouder te melden.*

Op de overtreders van dit verbod zoude met scherp geschoten worden, terwijl zij overigens, naar bevind van zaken, arbitraal gestraft zouden worden.

28 September. *Verhooging van het klein-zegel »van ligt »tot swaer gelt, namentlyk de real tot een ryxd. van »48 sware stuyvers."*

Hiervan werd mededeeling gedaan aan de Bataviasche notarissen en procureurs.

19 October. *Toekenning als buit aan de bemanning van oorlog-schepen alwat op een veroverd schip »buyten »'t ruym en op de overloopen" mogt gevonden worden.*

19 October.
9 November.
Verbod tegen tandak en ronggeng's.

Volgens de Regering had het tandak, hetgeen binnen de jurisdictie van Batavia al meer en meer toenam, vele moorden, diefstallen en andere »ongelucken" ten gevolge.

Zij verbood daarom aan een iegelijk, binnen of buiten Batavia, »tandack of ronging-spel op te regten ofte te laten doen", op verbeurte:

1° van de »dansmeyden ofte speelsters met haar speeltuyg »en 't verdre daar aan gehoorende", ten behoeve van de Compagnie;

2° van eene boete ad 25 rijksdaalders ten behoeve van de armen, te betalen door den eigenaar der dansmeiden.

Bijaldien de ronggeng's waren vrije lieden, zoude, in de plaats van hare confiscatie ten voordeele van de Compagnie, treden eene boete van 50 rijksdaalders voor elke ronggeng, te betalen door dengene, die »daer van syn profyt trekt off sig »daer mede geneert."

Slechts voorzien van eene schriftelijke vergunning, afgegeven met voorkennis van den Gouverneur-Generaal door »den geene, »die het opsigt over den inlander is aenbevolen", mogten [inlandsche] officieren »offte andre fatsoenelyke inlandse hoofden" tot hun eigen vermaak met hun eigen ronggeng's laten tandakken.

Dit verbod is »alomme" in de Chinesche, Maleische en Javaansche talen afgekondigd.

5 November. *Last op het Collegie van Heemraden alle leen-brieven wegens in leen uitgegeven landen in een afzonderlijk boek te registreren.*

Heemraden hadden voorgesteld de leen-brieven »onder haar »Eerw. ter bewaringe te laten blyven [in plaats van die stukken aan belanghebbende uit te reiken], om voor te komen, dat »niemand, na 't overlyden van den begiftigde, sulke landen »kome te eygenen."

In dit voorstel wilde de Regering niet treden, »aengesien »volgens het genoteerde by deselve [leenbrieven] sodanige »landen niet konnen werden vercogt, nogte veralieneert, maar »aen d'E. Comp. weder vervallen."

Het registreren moest voor Heemraden een middel zijn om op het vervreemden van in leen uitgegeven landen een waakzaam oog te kunnen houden.

5 November. *Verbod tegen het aansteken van vuur, bij dag of nacht, binnen of buiten 's huis, in de nabijheid van de kruitmolens der Compagnie te Batavia.— Last op de eigenaren van opstallen in die nabijheid, met kadjang of atap gedekt, deze van pannen daken te voorzien dan wel af te breken.*

De poenaliteit was »zodanige correctie, als bevonden zal »werden te behooren."

25 November. *Verbod tegen het over zee vervoeren van kaneel-, kruidnagelen- en notenmuskaat-boompjes of stekken.*

Dit verbod, uitgevaardigd ingevolge de missive van Heeren XVII[nen] van 22 Augustus 1705, moesten de Gouverneurs en Fiscaals van Ceilon, Ambon, Banda en Ternate doen voorlezen en aanplakken, opdat »alle de scheeps-vrunden en verdere »overvarende personen" daarmede bekend werden.

Zulks geschiedde ook »op alle de retour-schepen, item de »scheepen en vaartuygen van hier [Batavia] na Amboina, »Banda en Ternaten gaande."

De poenaliteit was, »in 't reguarde van t' huysvarende per»soonen, verbeurte van de gagie, op de t' huysreyse verdient; »en van alle andere, deportement ofte zodanige andere correctie, »als na gelegentheyt en exigentie van saken zal bevonden »werden te behooren."

Heeren XVII[nen] hadden »altyd voor heen en als nog met

»een oog van bekommering het vervoeren van sodanige ge- »wassen aangesien."

7 December. *Magtiging op Boedelmeesteren onvermogende Chinezen vrij te stellen van de belasting ad* 5 *rijksdaalders, op het trouwen gesteld, ten behoeve van de vernieuwing van het stadhuis te Batavia.*

Behouden bleef »het nemen van één à twee ryxd[s]. van de- »sulke voor 't Chineese hospitaal."

De tax ad 10 rijksdaalders op de Chinesche wajang, mede ten behoeve van dezelfde vernieuwing gesteld, moest genomen worden »van de 40 ryxd[s], dewelke door de eygenaars van de »speelsters of speelders werden getrocken."

17 December. *Voorschriften nopens de verpachtingen voor het jaar* 1707.

Op het versoek en voordragen van den capteyn en drie luytenants der Chineesen alhier is goed gevonden haer de pagt van de waeg voor het aenstaende jaer 1707 à 650 rds. 's maends, even en om redenen als nu eenige jaren is geschiet, te laten behouden; mitsgaders die van het hoofdgeld, tot voorkominge van veele disordres, door niemant dan door bekende en gegoede Chineese inwoonders deser stede te laten meynen; gelyk ook met eenen verstaen is, niet alleen de generale verpagtinge der Jaccatrase inkomsten, de nieuwe pagt der hane vegteryen daer onder begrepen, na gewoonte op den laeste dag van dese maend wederom te laten geschieden, maer ook, voor 't aengaen van deselve, een ider te preadverteren, dat de aennemers ofte pagters sonder onderscheyt een derde der pagt penningen in payement sullen moeten voldoen; mitsgaders de conditien, den 19[en] May 1690 wegens de topbanen beraemt, mede aen een igelyk by renovatie bekent te maken ende de respective officieren sonder onderscheyt ernstelyk te recommandeeren op het nakomen derselve nauw reguard te nemen en hun ampt en pligt tegens de contraventeurs waer te nemen; ende

wyders de licenten van de pagt der groente kramen en winkeliers, tot nog onbepaelt geweest, dog door de pagters tot verre in 't land genomen, vast te stellen en nemen, als volgt:

langs de weg van Ansjol tot aen de fortresse Soutelanden:
langs die van de Sontaer tot aen de nieuwe gelegde sluys aen de oude rivier Sontaer;
langs de groote zuyder off Jaccatrase weg tot aen de wagt Mr. Cornelis;
langs de weg van Molenvliet tot aen de negorye Caret en voorts bewesten de Crocot niet verder dan de gegraven sloot en Ankee.

Zulks dan de kraemtjes, buyten de bepalinge landwaerd in opgeregt werdende, namentlyk beoosten de fortressen Ansjol ofte Soutelanden ende de gegrave rivier de Sontaer, item bezuyden de wagt aen Mr. Cornelis, de negory Caret, mitsgaders de gegrave ringsloot, door den pagter der voorsz. winkeltjes voortaen geen pagt meer sal mogen werden gepretendeert ofte getrocken.

18 December. *Opname van de hanengevechten onder de verpachte middelen, »ten behoeve van het stadhuys."*

De verpachting zoude voor het jaar 1707 plaats hebben op ult. December 1706.

De pachter zoude van den winner mogen heffen 4 zware stuivers van elken rijksdaalder, die binnen of buiten Batavia ter zake van »die gespellen verwedt en gewonnen" werd.

21 December. *Vernieuwing van het verbod, uitgevaardigd den 5den Julij 1672, tegen het gebruiken van inlanders of hunne kinderen »aan de penne."*

Deze vernieuwing is medegedeeld aan alle buiten-kantoren en aan de chefs van de bureaux te Batavia.

22 December. *Vaststelling eener boete op het »consenteeren in 't versteck, salvo purge."*

Dit stuk, afkomstig van het Collegie van Schepenen, luidt, als volgt:

Omme sooveel doenelyck voor te komen den groote treyn der proceduren en 't excessyff verlengen der termynen, is verstaen, dat die procureur, die op eenige termyn, in plaets van aen de citatie te voldoen, komt te consenteeren in 't versteck, salvo purge, en alsoo de saeke te verlengen, hem die uytstel niet sal werden toegestaen, tensy hy de facto, ten behoeve deser kamer, als een boete betale een rd^{s}., even als voor den agtb^{en}. Raad van Justitie deses Casteels gebruykelyk is, sonder 't selve nogtans ten laste van syn meester te mogen brengen.

28 December. *Toekenning aan den stads-apotheker te Batavia van* 1$^{1}/_{2}$ *stuiver daags en* $^{3}/_{4}$ *roede brandhout voor de levering van medicamenten aan elken zieke in het hospitaal.*

Vroeger kreeg hij 1 stuiver daags en de bewuste hoeveelheid brandhout, maar ten gevolge van »de veranderinge, door »de presente opper-chirurgyns in 't gem. hospitaal in de medi»camenten gemaekt", kon hij daarmede niet meer toekomen. De eerste opper-chirurgijn van het kasteel Batavia getuigde dan ook, dat »de tegenwoordige recepten en compositien, na »de hedendaagse practyquen en de beste schryvers deses tyds, »merkelyk beter en van meerder vrugt waren voor de patienten, »als de oude; dog men heeft ook daer toe nodig en in gebruyk »veel meer fyne medicamenten, als voor desen in 's Comp^{s} »hospitaal nooyt in gebruyk zyn geweest, als spiritualia, »tinctuuren, elixiers, balsemen en olia distilata."

? December. *Bekendmaking nopens het verpachten voor het jaar* 1707 *van de generale en gemeene middelen op* 31 *Dec.* 1706 *en nopens pachters en borgen.*

Dit stuk is een herhaling van het stuk, medegedeeld op bladz. 511.

1707.

21 Januarij. *Bepalingen nopens Chinesche nieuwelingen.*

Ten vervolge op de resolutie van 28 Mei 1706 werd vastgesteld:

1° de aankomende jonken met een of twee chialoupen ofte galioots ontrent 't eylant Edam te laten ops.........(?) tot voorkominge, dat hun van deselve met dese en gene vaartuygen eenige Chinesen komen te begeven;

2° de gene, die door den Boomwagter, na gedane opneminge der coppen, boven het gelicentieerde getal mogten werden bevonden aangebragt te wesen, tot nader ordre in arrest op sodanigen jonk te doen blyven;

3° aan de wagten ofte posten, aan de monden der rivieren de Maronde, Ansjol, Ankee en Tangerang leggende, expresse ordre te geven om alle Chinese nieuwelingen, die er mogten aankomen, aan te houden en daarvan ten eersten de vereyste kennisse te geven."

Op de vraag van den Gouverneur-Generaal, »of de heeren »vermeenden, dat daer ontrent voor jegenwoordig nog iets »anders soude dienen ofte konnen ten handen genomen werden", verklaarden de leden van den Raad van Indië »niet te weten, »datter iets anders gevoegelyk kan werden te werk gestelt."

28 Januarij. *Last op de procureurs zich stipt te houden aan het bepaalde bij het* 8ste *artikel van het plakaat van* $\frac{\text{31 Augustus}}{\text{13 October}}$ 1706.

Dit stuk, afkomstig van het Collegie van Schepenen luidt, als volgt:

Aengemerckt synde de nalatigheyd van sommige der practisyns in het namptiseren van den 25sten penning uyt het g'eyschte in de procedueren, aengevangen sedert den 13en October jongstleden, als sy, ter obedientie van het placaet van dien datum, nogtans nae verloop van agt dagen, dat van contradic-

toire antwoord is gedient geworden, verpligt waren, soo is goed gevonden in de blaffert deser kamer te doen aentekenen ende respective procureurs aen te seggen, dat sy stipt sullen hebben op te volgen het 8° articul van het geciteerde placaet, alvoorens te repliceren en van 't namptissement, als dan te doen, in haer dictame ter rolle op dat termyn mentie te maeken, ten eynde tot meerder verligtinge in de confrontatie, en haer met eene voor quitantie te dienen, op de verbeurte van twee rds. ten behoeve deser kamer.

4 Februarij. *Toekenning van 1 kan olijf-olij en 2 kannen azijn aan de secunde personen en aan de kapiteins in de vier Oostersche provinciën, te Malaka en te Malabar.*

11 Februarij. *Bepaling, dat ook voor wajang-spel binnenshuis de belasting, bepaald bij de resolutiën van 26 Junij 1705 en 31 Augustus 1706, betaald moest worden.*

8 April. *Bepaling, dat het 1/6 aandeel der Portugesche kerk te Batavia in het rendement van geconfiskeerde goederen voortaan zoude komen ten voordeele van het Lazarus-huis.*

De Portugesche kerk was »genoegsaem te voren geraakt", maar daarentegen waren »het capitael ofte de penningen van »het Lazarus huys t'eenemael uytgegeven."

8/29 April. *Voorschriften nopens de gangbaarheid en waarde van Soeratsche ropijen, van schellingen en van dubbeltjes.*

De Regering maakte bekend, dat »om te doen ophouden de moeyelykheden en ongemacken, die men bevind een yder onderworpen te wesen omtrent het uytgeven, eerstelyk van sooda-

nige Souratse ropias, die met eenige stippies ofte mercken aen de randen off op de stempel getekent syn, off ook een scheurtje off gaetje hebben, en ten ander van schellingen en dubbeltjes, dewelke aen de eene ofte andere syde door de behandelinge versleten off wat root geworden synde, ofte ook een scheurtje off gaetje hebbende, alsoo vele baetsoekende menschen, principael die ter vente haere whaeren op de markt setten, soodanige ropias maer voor 4 in plaetse van 5 schel., de schellingen voor 4 in stede van 6 stvs., ende de dubbeltjes maer voor een in plaets van 2 stuyvers begeren te ontfangen, dierhalven op den 5en deser loopende maent April in Rade van India goetgevonden is, soo by dit biljet als door gommeslag eenen ygelyck te waarschouwen ende te gelasten, alle Souratse ropias, wanneer maer niet gesnoeyt syn, sonder onderscheyt, voor 5 schell. ofte dertig swaere stuyvers, waervoor deselve by biljet van 11 Maart 1699 syn gangbaer gemaekt, aen te nemen en te ontfangen, en soo mede alle schell. (buyten de 4 soorten, by biljet van 10 December des gem. jaers 1699 voor ondeugend en ongangbaer verclaert), mitsgaders alle dubbeltjes, soo lange als de munt op een van beyde de syden nog kan werden onderscheyden, schoon, genomen deselve aen d'eene syde afgesleten synde, d'er wat rood uytsien ofte met een scheurtje of gaetje beset syn, de eerste voor derselver waerde van 6 en de andere voor die van 2 sts., op peene van daer over na exigentie van saeken gestraft te werden; werdende ook tot narigt van een ygelyk in desen by renovatie gespecificeert, in welke de voors. 4 soorten ondeugende schell. bestaen, namentlyk de eerste in eene soort, gecontrefeyt na die van de provintiale munte van de stad Groningen en ommelanden, gemerkt met den jaere 1692, de tweede na de munte van Nimwegen, getekent met het jaer 1691, de derde na die van de munte van Zutphen, getekent met het jaer 1690, ende de vierde soorte na die van Deventer, mede met het jaer 1690 getekent; en nae welck een en ander dan een yder, in het ontfangen en uytgeven van opgem. munte ofte geldspecien, invoegen voorsz. sal konnen en hebben te reguleren, sonder

eenige schell. der gem. provintien, in andere jaeren geslagen synde, te mogen afwysen.

27 Mei. *Magtiging op de schildwachten langs den stadswal van Batavia met scherp los te branden op dieven van Compagnie's houtwerken, opgestapeld op den berm dier wallen.*

Wegens gebrek aan zoodanige magtiging hadden de schildwachten tot tweemalen toe zoodanigen diefstal niet kunnen beletten.

Meermalen is vroeger en later een dergelijke magtiging bij verschillende gelegenheden door de Regeering verleend.

31 Mei. / 28 Junij. *Verbod tegen het maken, verkoopen en aansteken van vuurwerk binnen de stad en voorsteden van Batavia.*

De poenaliteit was:

1° eene boete van 40 rijksdaalders voor elke bekeuring, ten behoeve van den Officier, die de »calange" zoude doen;

2° vergoeding van alle schade, door vuurwerk veroorzaakt.

Dit stuk is ook in de Chinesche, Maleische en Javaansche talen afgekondigd.

Verg. 21 Junij 1698, welk plakaat niet werd nageleefd.

14 Junij. *Bepaling, dat soldaten, die zich hunne wapenen lieten ontstelen, op hunne rekening belast zouden worden met de waarde der verloren wapenen volgens inkoops-prijs.*

17 Junij. *Magtiging op het Collegie van Schepenen uit te besteden het ledigen van vuilnis-bakken binnen de stad Batavia en het vervoeren van den inhoud met vaartuigen of karren naar eene plaats buiten de stad, ter keuze van het Collegie.*

Vroeger geschiedde zulks met Compagnie's schouwen voor rekening van de Regering.

Uit welk fonds de aanbesteding bekostigd zoude worden, hieromtrent behield de Regering zich voor nader te beschikken.

Den 26sten Julij zijn Schepenen gemagtigd aan de bewoners van de huizen, »dewelke de voorn. vuylnis eygentlyk concer»neert", en niet aan de eigenaren van de huizen een »tax" op te leggen, »als haar Eerw. sullen bevinden daar toe van »node te wesen."

250 rijksdaalders per maand werden vereischt, welke de wijkmeesters moesten innen.

7 Julij. *Bepaling, dat het kantoor Djambi regtstreeks onder Batavia zoude sorteren.*

Vroeger sorteerde dit kantoor onder Palembang.

De maatregel werd genomen, »dewyle gemeent werd sulx »de Jambinesen aengenaem syn en haer animeren sal om een »groter leverancie van peper als wel eenige tyt herwaerts »aende Comp. te doen."

22 Julij. *Bepaling, dat vreemde Europeanen, ter audientie bij den Gouverneur-Generaal toegelaten wordende, hun zijd-geweer moesten afleggen.*

Zulks was een oud gebruik (Zie deel I, bladz. 599).

Aan den Gouverneur-Generaal werd overgelaten »met hun »geweer ter audientie te admitteren de gene, die syn Ed. »selfs sal gelieven en oordeelen om haer qualiteyts wille tot »sulke te behoren."

25 Julij. *Magtiging op de schildwachten bij het nieuwe kruithuis aan de punt Groningen het overgaan van de gracht van dat kruithuis aan blanken en zwarten, bij dag en bij nacht, te beletten, »met qualificatie om op »de geene, die na bekome waarschuwing egter souden »willen voortgaan, met schroot los te schieten."*

9 Augustus. *Verbod tegen het weghalen van aarde van het Chinesche kerkhof, en tegen het laten weiden van buffels op dat kerkhof, zonder vergunning van de Chinesche hoofd-officieren. — Last tot het aanvoeren van aarde naar dat kerkhof, wanneer men aldaar een graf op Chinesche wijze wilde maken.*

Het kerkhof, gelegen beoosten en bewesten den ouden loop van de Tji-liwoeng en in 1696 en 1697 door de Chinezen met vergunning der Regering aangekocht, werd door het weiden van buffels zeer beschadigd.

Het ophoogen der graven met aarde van het kerkhof had de aanwezigheid van vele en diepe kuilen ten gevolge, welke veroorzaakten, dat »de arme en behoeftige geen bequaeme »plaetsen voor hare lycken konden vinden en deselve veeltyts »in voors. kuylen moesten begraven."

Op de overtreding van dit verbod, enz., uitgevaardigd op verzoek van de Chinesche officieren, werd eene boete gesteld van 10 rijksdaalders ten behoeve van het Lazarus-huis.

10 October. *Afkondiging van de jaarlijksche plakaten.*

17 October. *Uitschrijving van een algemeenen bede-dag wegens het aanstaande vertrek van de retour-vloot.*

17 October. *Bepaling, dat scheeps-overheden, die burgers en andere, ongequalificeerde personen naar Nederland zouden terugvoeren, voor hen geene koopmanschappen, maar slechts lijfsbehoeften en provisiën aan boord mogten overnemen.*

2 December. *Last op de buiten-kantoren:*

1° *geene rekeningen van inlanders en »mixtisen", die in Indië in dienst van de Compagnie waren aangenomen, af te sluiten, maar hetgeen zij bij het sluiten der soldij-boeken te goed hadden, jaarlijks in de nieuwe boeken over te dragen;*

2° *dergelijke personen niet te laten vertrekken, vóórdat hun saldo was verevend en afbetaald, op eene maand tractement na, welk geld moest ingehouden worden om daarmede bij eventueel overlijden de begrafenis-kosten te voldoen.*

Dikwijls gebeurde het, dat »sodanige personen, naer verloop van 10 à 20 en wel meer jaeren, eyndelyk met al die geslotene soldy-reekeningen alhier [Batavia] aenkomende, verzoek doen om daer op betalinge te mogen genieten, 't geen men hun om geen reden kan weygeren, schoon sodanige betaling de jaerlykse lasten van dese hoofdplaets merkelyk komt te beswaeren; behalven het dikwils komt voor te vallen, dat sodanige personen hunne afbetalinge komen te versoeken, zonder dat zy de daer toe vereyscht werdende formeele reekeningen meester zyn,..........'t geen als dan een ongelooflyk nazoekens en nu en dan ook wel abuyzen komt te veroorsaeken."

5 December. *Vernieuwing van de resolutie van* 6 *Mei* 1670 *nopens de »caffers off swarte dienaren der officieren van de justitie."*

Op last van een substituut van den Advocaat-fiskaal hadden »caffers" een nachtelijken inval in de Balische kampong te Batavia gedaan en vier onschuldige personen opgeligt, hetgeen groot ongenoegen had verwekt.

De Regering, uitermate bevreesd voor opstand onder de »Oosterze natien" te Batavia en »genoegsaam bewust de handelinge der voorige officieren der justitie, principael de Landdrosten en Bailluws, omtrent den inlander", gelastte, dat »geene caffers off swarte dienaers der respective officieren »der justitie sonder haer selvs ofte haere substituyten tot »eenige exploicten sullen mogen werden gebruykt ofte gesonden; »ende ten anderen, dat de substituyten selver en veel min »de caffers alleen, buyten publyke moorden off andere schielyke »misdaeden van belang, sonder voorkennisse van die het opsigt

»over de inlanders heeft, nochte haer meester, hetsy de Fis-»cael, Bailliuw off Landdrost, sonder onderscheyt (wiens pligt »het dan oock is daer aff, hetzy voor het senden van derselver »substituyten, de tyd het toelaetende, dan wel naderhand, »zoo drae sulcx kan geschieden, aen den heer Gouverneur »Generael kennisse van te geven) tot het verrigten van 't een »off het ander in geene der campons sonder onderscheyd hun »sullen mogen begeven."

27 December. *Toekenning aan elk der leden van het Collegie van Heemraden van* 700 *bossen padi 's jaars.*

Vroeger kregen zij slechts 300 bossen.

Zij hadden vrijdom van belasting voor hunne rijtuigen verzocht, maar in dit verzoek wilde de Regering niet treden.

? December. *Bekendmaking nopens het verpachten van de generale en gemeene middelen van de stad Batavia voor het jaar* 1708 *op* 31 *Dec.* 1707 *en nopens pachters en borgen.*

Dit stuk is eene herhaling van het stuk, medegedeeld op bladz. 511, met de bijvoeging: »dat de pagters van de groente »cramen en winkeliers een derde ende alle de andere sonder »onderscheyd een sesde der pagtpenningen in payement maande-»lyx sullen moeten opbrengen."

1708.

3 Januarij. *Bepaling, dat een Javaansche kojang inhield* 28 *pikol's of* 3500 *ponden.*

Volgens dien maatstaf moesten op Java's Oostkust ingenomen worden de 800 lasten rijst, welke de Soesoehoenan, ingevolge het contract van 5 October 1705, jaarlijks aan de Compagnie moest leveren, te weten: 1 last = 1 Javaansche kojang.

Werd daarentegen de rijst door Javanen te Batavia geleverd, dan moest die aldaar »nade Bataviase maat" worden ingenomen, te weten: 1 last = 3066 ponden.

Een kojang rijst werd toenmaals op Java waardig geacht 20 Hollandsche rijksdaalders.

20 Januarij. *Last op het Collegie van Schepenen voort te gaan met het innen van het* 1½ *per mille van de waarde der huizen en erven te Batavia en in de zuider-voorstad, ten behoeve van de vertimmering van het stadhuis.*

24 Januarij. *Bepalingen in het belang van »de securiteyt »en gerustheyt van het Collegie van Weesmeesteren."*

Ten aanzien van de verantwoordelijkheid van Weesmeesteren waren reeds in Junij 1700 »nu eenigen tyt diverse twyffelin»gen gevallen" en besloot de Regering, »soo haest den tyt »en gelegentheyt sulx toelaten sal", hieromtrent voorschriften vast te stellen.

Eerst in Januarij 1708 kwam zij hiermede gereed, toen zij bepaalde:

»dat Weesmeesteren moeten werden geconsidereert als een b'eedigt Collegie van magistratuure over de onmondige kinderen en haere middelen en opvoeding, item derselver voogden, mitsgaders over verscheyde nalatenschappen, welke deselve moeten doen bestieren en vereffenen navolgens haere instructie, by de Bataviase statuyten te vinden synde;

dat de administratie der penningen, onder de sorge van Weesmeesteren synde, alleenlyk raakt den Secretaris en syne borgen, gevolgelyk dat denselven ook daervoor en voor alle in te maene penningen der boedels, soo van debiteuren als andere, item legaeten en erffenissen sorge moet draegen en instaen; dogh alles onder en conform de beveelen en ordres van Weesmeesteren off haer Eerw. gecommitteerdens, die by

ten dien eynde alsints het behoorlyk respect sal moeten toedraegen als een dienaer van het Collegie;

dat Weesmeesteren dienvolgende alle maenden moeten versorgen, dat den Secretaris aen twee daertoe gecommitteerden vertoone, hoedanig het daermede in 't eynde der voorige maend op 't doenmaels ingekomen rapport van gecommitteerdens gestaen heeft, wat saeken door het affsterven van luyden off wel door aenschryving van buyten plaetsen en verkreegen vonnissen, als anders daer weder by gekomen syn, en wat 'er gevolgelyk op dat een off 't ander weder ingekomen off wel op de genome besluyten van Weesmeesteren betaelt als anders uytgekeert en per wissel geremitteert soude mogen syn, wat 'er gevolgelyk nogh onvereffent is gebleven; om op het daerop in te leveren staende rapport dier gecommitteerdens een nadere besoigne door het Collegie daer over gedaen en 't verdere nodige tot approbatie als anders daer over geresolveert te werden;

dat Weesmeesteren uyt kragte haerer magistratuure en op haeren gepraesteerden eed besoigneerende en resolveerende over de persoonen en middelen der weeskinderen en de reddingh der boedels, welke onder haer Eerwaardens besorgingh vervallen, in 't doen innen en uytkeeren van inschulden der boedels, in 't maeken van scheydingen en uytkeeren van erffenissen, legaeten, etc., mitsgaders de remisen van soodanigen na 't vaderland off andere quartieren, gereekent moeten werden als mannen van eer en conscientie op haere gepraesteerden eed in alle haere resolutien te werk te gaen, gevolgelyk in cas van eenigh erreur ofte quaeden uytslagh daerover niet aenspreekelyk g'agt konnen werden, nogh in haer persoon, nogh in haere goederen, ten waere dat 'er quaedaerdigheyt, bedrogh ofte supine nalatigheyt gepleegt mogt syn, of wel directelyk aengegaen tegen den klaeren text haerer instructie en verdere na dato gegevene ordres en bysonderlyk ook tegen het octroy van haere hoog mogende over de successie ab-intestato;

dat wanneer iemand op soodanige wyse door Weesmeesteren beleedigt mogte syn, hy als dan dieselfste Weesmeesteren en

haer erffgenaemen, ieder voor haerlieder egael aendeel, sal moeten aenspreecken, te weten in haere privé persoonen, en niet als Weesmeesteren, al waeren deselve dan nog alle effectivelyk sittende in dat Collegie;

dat gevolgelyk nog het Collegie selffs, veel min den president ofte leden van 't selve in haere privé persoonen off goederen aengesprooken sullen mogen werden voor eenige soodanige mesusen, verkeerde gangen ofte versuymenissen haerer voorgangers, nogte ook van haer bedienden, 't sy secretaris, klercken, boode, nogte ook van haeren procureur, indien denselven omtrent het aenleggen off defendeeren van eenige saeken syn devoir niet mogt gedaen en daer door een disavantagieus vonnis veroorsaekt hebben, soodanigh als reets klaer genoegh by de resolutie deeser taefel van 4 Juny 1700 gestatueert is;

dat, wanneer iemant door nalatigheyt, erreur als anders van den Secretaris beleedigt mogte syn en het Collegie van Weesmeesteren de voorsz. maendelykse voorsorgen g'observeert mogte hebben, als dan niemand anders daer voor aenspreekelyk sal syn, dan alleen den Secretaris en syne borgen; maer geensints de gecommitteerden, nogte ook de verdere Weesmeesteren, ten waere door deselve ofte wel haere gecommitteerdens omtrent die saeken eenige maliversatie of supine nalatigheyt gepleegt mogt syn, als wanneer deselve, welke sulkx begaen mogten hebben, in haerlieden privé redevabel sullen syn om te betaelen 't geen de beleedigden van den Secretaris en syne borgen niet soude hebben konnen consequeeren;

dat, wanneer d'er eenigh weeskind off ander persoon off persoonen, soodanig beleedigt synde, syn guarant niet volkomentlyk van den Secretaris en syne borgen konde krygen, nogte ook van soodanige Weesmeesteren, welke daer voor uyt den hoofde voorsz. in haer privé mede redevabel mogten syn, 't sy door insolventheyt, overlyden sonder erffgenaemen off wel vertrek na Europa, off wel wanneer deselve sonder schuld off toedoen der voorengemelte persoonen quaemen beleedigt te syn, als dan den beleedigde best ende raedsaemst sal handelen het Collegie van Weesmeesteren daerover geen moleste in reg-

ten aen te doen, maer wyselyker handelen, sigh aen 't selve als syn eerste toevlugt en hulpe te addresseeren en syne saeke aldaer met het vereyste respect te vertoonen; wanneer het wederom van de plight van haer Eerwaerdens weesen sal, daervan een waere vertooningh aen ons in geschrifte te doen met klaere aenwysingh, hoedanigh en hoeverre de soodanige beleedigt mogte syn, en off'er ymand daervoor redevabel g'aght moet werden off niet, om 't selve bericht ontfangen hebbende, als dan, indien het de weeskinderen, onder haer Eerwaerdens resorteerende off geresorteert hebbende selffs raekt, off wel soodanigen mondigen persoon, welke commiseratie ofte faveur meriteert, by ons overwoogen te konnen werden, off en hoeverre men deselve in haer schaede te gemoet soude dienen te komen uyt het camergeld, 't welk by de Bataviase Statuyten tot verval der jaerlykse lasten van de weeskamer gedestineert is, dogh uyt overtollige interessen en sulkx uyt een lucrative oorsaek opgeloopen synde, voor desen nu en dan mede tot indemnite der weesen is g'employeert geworden; onvermindert dat degeene, welke van contrarie intentie wesen mogt, den toegangh tot den regter niet affgesneden, maer vry gelaeten werd ten synen perykel ende costen de saek aldaer te ventileeren.

26 Januarij. *Maatregelen tegen diefstal van Compagnie's goederen.*

De Regering had ter zake de adviezen van ettelijke harer dienaren ingewonnen, maar deze »soo flauw en onvoldoende" bevonden, »dat het nergens na gelyckt."

Zij sloeg daarom zelve de handen aan het werk.

»Dierhalven is dan g'oordeelt, dat soodanige diefstallen seer gemackelyk konnen begaen werden in 's Comp^s. packhuysen ofte andere bergplaetsen in Bengalen, op Coromandel, de Cust van Madure, Souratta, etc., item ook op Batavia ontrent coopmanschappen, welke daerin gekogt werden, wanneer namentlyk de packhuysmeesters en gecommitteerdens tot d'afpackingh haer devoir niet doen, om de telling der stucken en weging

der ponden selfs waer te nemen, maer daervan afsien en 't selve op slaven laten aencomen; of wel, wanneer de binnen sack daerover gedaen en versegelt is, de verdere emballagie overlaten aen de huurslaven, sonder daerna te kyken, gevende alsoo gelegentheyt aen die inlandsche huurlingen, om die binnen sack open te snyden, en met iets anders na haerlieden goetduncken te vullen, mitsgaders de touwen daer binnen en de buyten goeny daerover heen soo net te binden en toe nayen als van de andere packen, waer tegen de vereyste ordre over twee jaeren na Bengalen en Coromandel gegeven synde, nogmaels goet gevonden werd by reiteratie na alle de comptoiren om de west, mitsgaders ook aen de bedienden der negotie hier op Batavia, te ordonneren, dat voortaen de packhuysmeesters, soowel als de gecommitteerden, het inpacken van alle weeg- en stuckgoederen van den incoop af tot het laetste deel der packagie toe, en selfs ook de superscriptie der cassen en packen sullen moeten byblyven, op peene van deportement ofte suspens na bevinding van saecken, boven en behalven de vergoeding van het gestolene, en dat men ten dien eynde alle kassen van zyde stoffen ofte andere fyne lywaten, overal, en specialyk ook over de boven decksels heenen, voorsien sal met ysere winckel-haken en hoeckstucken; en boven de buytenste goeny ook berottingen; dat men ook voortaen de koper kistjens by versending van Batavia na't vaderland ende westerse comptoiren met rottangs sal moeten omwinden tot voorkoming van diefstallen, waerover de Ed. heeren principalen by den jongsten eysch voor A°. 1708 klagen, en dese preecautie daer tegen ordonneren.

Ten anderen, dat dese diefstallen nog bovendien in de packhuysen op alle plaetsen van India konnen voorvallen, soowel onder den ontfang der aencomende cassen en packen, te weten van de beginne van dien tot datse op de stellingen gelegt syn, als in 't afschepen tusschen het afwerpen van deselve van de stellingen, tot datse buyten het packhuys uytgebragt werden, en niet minder in den tusschen tyt, wanneer d'er niet gelost nog geladen werd, als men de toesigt der pack-

huysen en coopmanschappen, het openen en sluyten der boven- en beneden-vensters, het sien na doorlecking van regen, item het openen en sluyten der packhuysen, op de slaven alleen laet aencomen en te gemackelyk off te groots is om dat selfs te doen; gevolgelyk geen agt neemt of sig niet een dief off meer in het packhuys heeft laten opsluyten, om des middags of 's nagts syn personagie daerin te speelen en tegen welcke nalatigheyt goetgevonden is de ordre te renoveren, dat namentlyk alle administrateurs 's ogtens van voor seven uuren tot elf uuren en na den middag van half twee uuren, niet alleen tot vyf, maer selfs (wanneer d'er te lossen en te laden is) tot ses uuren, jae selfs laeter, in haere packhuysen sullen moeten verblyven, op arbitraire correctie; en dat de oppercooplieden des Casteels haerlieden daertoe ook preciselyck sullen moeten houden; en soomede de gecommitteerden, welke soo nu en dan gebruyckt moeten werden; boven en behalven 't gene nog in 't vervolg wegens de toesigt der bedienden in de packhuysen, gedurende den ontfang en versendingh van eenige coopmanschappen, g'ordonneert sal werden.

Ten derden, dat sodanige diefstallen gepleegt konnen werden niet alleen inde inlandse vaertuygen op de westerse comptoiren, specialyck inde rivier van Bengalen, soo in 't op- als afvaeren; maer ook inde champans ofte los-boots ter rhede van Batavia, soo in 't aen land als na boort brengen en lossen der goederen, specialyk wanneerse by nagt of over den middag, voor de packhuysen, na de packhuysmeesters, of wel voor de droge bancken deser rivier na hoog water moeten wagten; en dat degene, welcke de toesigt daer over aenbevolen is, daervan absenteren, en soo doende het openen der sloten en andere toegangen tot de packen vrystellen aen de matrosen, die 'er op syn, en als dan selden versuymen sullen te steelen, onaengesien daer tegen van over veele jaren de vereyste ordre gestelt is, welke ook by desen verstaen is te renoveren.

Ten vierden, wanneer d'er aen boort geen goede sorg gedragen werd, in het besien der packen, die men ontfangt, of 'er niets aen hapert, eerse in 't ruym geborgen werden;

item dat degene, welcke by de in- ofte afscheeping het oog over 't ruym moeten houden, 't selve niet altyt observeeren, maer veeltyts om haer intrest daer buyten gaen; dat ook de schippers en boekhouders den meesten tyt niet aen boort syn, onaengesien het contrarie gestatueerde.

Ten vyfden, wanneer d'er geen goede toesigt op de packen ofte kassen tusschen de packhuysen en de champans of losboots gehouden werd, soo in den ontfang als afscheeping.

Sonder hier aen te roeren de diefstallen der sjouwers in't vaderland, als welcke hier niet te pas komen in onse deliberatie tot wering van de diefstallen hier in India, en waervan te veel waters inde gemelte ingecomene berigten vuyl gemaekt synde, de gemelte berigters ondertusschen haere ogen verduystert hebben omtrent de betragting der bedriegeryen, welcke geoordeelt moesten syn hier selfs grotelyx gepleegt te wesen.

Op alle 't welke dan verstaen is, 't gene tot nog toe geordonneert is, en nog te ordonneren mogt syn, in dese presente resolutie by een te comprehenderen, en voor alle plaetsen van India, en ook specialyck voor Batavia te statueeren, dat by ontlossing van eenig schip, altyt den schipper ofte boekhouder, boven en behalven den opperstuurman en mindere officieren, aen boort sullen moeten syn, om haren pligt ontrent het lossen en aen land brengen van 's Comp^s^. coopmanschappen na behooren waer te nemen en tegen alle diefstallen te vigileren;

dat ten dien eynde een champan ofte los-boot aen boort komende om coopmanschappen uyt het schip aen land te brengen, waerop ordinairlyk 1 quartiermeester en 3 matrosen bescheiden syn, aenstonts den bootsman of syn maet met de noodige matrosen tot stuwagie, daerin over sullen gaen, om deselve aen luyken, schotten, sloten, enz. te visiteren en alles wel bevonden synde, als dan den opperstuurman en schieman met de noodige ruymwerckers in't ruym sullen moeten gaen, nadat den schieman in presentie van den opperstuurman het luyk g'opent sal hebben; in hoedaniger wegen 't selve ook altoos gesloten sal moeten werden; dat als dan een onderstuurman of de naeste minder officier in syn afwesen met de

ley sal moeten staen op 't beneden deck, by ofte nevens het luyck, om de opgeheyst werdende packen en cassen, vaten, etc. met haere naemen en nombers op te schryven, en den bootsman aen 't boort by het takel, om toesigt te nemen, dat de koopmanschappen behoorlyk overgelaten en in 't luyck der champan ofte los-boot ingenomen en door de gemelte daerop overgeordonneerde matrosen in 't ruym behoorlyk geborgen werden; dat de champan ofte los-boot vol synde, den opperstierman met de syne uyt het ruym sal gaen, 't selve als vooren sluytende en de leye van den onderstierman by 't luyck overnemende, den quartiermeester der champan ofte los-boot afvragen sal, hoeveel packen hy ingekregen heeft en, 't getal d'accorde bevonden hebbende, het luyck der champan ofte los-boot sal doen sluyten en de sleutel doen bewaeren door sodanigen onderstierman off minder officier, als'er volgens de gestelde ordres met hetselve vaertuyg na land sal moeten vaeren; dat daerop het genoteerde op de ley sal werden ingeschreven in des schippers uytscheepboekje en door den quartiermeester, mitsgaders den mede na land varenden officier ondertekent, en vervolgens daeruyt geformeert een afscheepsbriefje, g'addresseert aen de oppercoopluyden des Casteels, met vermelding daerin (volgens de gedruckte ordre en de resolutie van 9 Julij 1697) van de nombers en namen van ieder der packen, kisten, kassen, vaten ofte andere waren, 't welck van gelycken door beyde die personen sal moeten worden ondertekent:

dat gemelten minderen officier, met dat addres-briefje ende sleutel in syn sack, met de gemelte gelade champan ofte los-boot na lant varende, van de nodige kost en dranck na tyts gelegentheyt off ongelegentheyt versorgt sal moeten werden en dierhalven gestadigh op en by dat vaertuygh moeten blyven, tot dat volcomentlyck ontladen sal syn, uytgenomen alleen dien tyt, wanneer hy ('t vaertuyg aen land gecomen synde) met het gemelte briefje by den eersten oppercoopman en in 't packhuis, nevens de Waterpoort gaen moet, om 't selve aldaer in't los-boek te laten registreren, en daertegen weder de

gerequireerde ordonnantien, door gemelten eersten oppercoopman ondertekent, te ontfangen op soodanige packhuismeesters, als syne medegebragte coopmanschappen sullen moeten innemen;

dat den gemelten minderen officier aenstonts door den packhuysmeester nevens de Waterpoort voortgeholpen sal moeten werden, om des te eerder weder op de champan ofte losboot te gaen passen en, ingevalle d'er eenig beletsel tusschen beyden quaem, aenstonts na dat vaertuyg terug gesonden sal moeten werden, om daer te verblyven en af te wagten, totdat hem de gemelte ordonnantien aldaer door een pennist aen 't gemelte packhuys toegebragt werden;

dat den packhuysmeester, waer op soodanige ordonnantie luyd, aenstonts die van 't Casteel den hollandsen mandoor met de vereyste slaven tot lossing op dat vaertuyg sal senden, en die van de westsydse packhuysen, item die van Onrust ende Kuyper, een harer adsistenten, met de vereyste slaven ten fine voormelt, om, na dat den gemelten minderen officier het luyck geopend sal hebben, de toesigt over dat vaertuyg en de uytscheping daer ter plaetse te houden; doende deselve aenstonds met de packwagens na het packhuys brengen, sonder meer uyt te schepen, dan 'er t'elkens met dito wagentjens weggebragt konnen werden, en dat'er tusschen het los-vaertuyg en de deure van 't packhuys, de vereyste swarte mandoors ofte andere vertroude slaven geposteert sullen moeten werden, om sorg te dragen, dat de gemelte packwagentjes, dryvende voort, sonder stil staen off eenig schelmstuk daeraen te konnen plegen, in het packhuys gevoert werden en de kassen, packen, etc. daerin afsetten;

dat de packhuysmeesters in 't Casteel om dito coopmanschappen te ontvangen altyt geassisteert sullen moeten syn met een adsistend uyt het comptoir naest de Waterpoort, als welcke alle gerekent werden assistenten der negotiepackhuysen des Casteels te syn; en waertoe de oppercooplieden sorgen sullen, dat'er altyt een vast vertrouwt en opmerkend assistend gereet sy, om den administrateur der klede-packhuysen altyt in den ontfank en afscheping der kleden, etc. te

assisteren, sullende d'administrateurs der packhuysen aen de westsyde, alsmede op de eylanden Onrust en de Kuyper de packen, kassen en verdere coopmanschappen, indien niet met haer beyden, ten minsten een van deselve met 1 adsistend moeten ontfangen; welcke alle (eer den quartiermeester verlof gegeven werd om te vertrecken) door den packhuysmeester en adsistent ter presentie van gemelten minderen officier besigtigt sullen moeten werden, ofse wel of qualyk geconditioneerd syn, om in cas van 't laeste aenstonts daervan kennis te geven aen de oppercooplieden en hare verdere ordre te agtervolgen; onderwylen, dat hy, oppercoopman, als dan den quartiermeester en syn volk door den commanderend sergeant in de Waterpoort by provisie sal doen nemen in arrest, tot nader ordre van d'heer Gouverneur-Generael, aen wie hy, oppercoopman, ten eersten daervan sal kennis geven, gelyk mede aen den heer directeur, ten fine als dat vereyst werd; en sal den gemelten hollandsen mandoor de champan of los-boot agter het Casteel en den adsistent, die op deselve agter de westsydse packhuysen 't opsigt aenbevolen sal werden, deselve mitsgaders de vertrecken van degene, die'er op bescheyden syn, naer ontlossing exactelyk moeten visiteren, of 'er geen gestolen goet hier of daer verscholen mogt syn.

Wanneer nu de packen, cassen, etc. aldus in 't packhuys gebragt en besigtigt synde, op de stellingen der beneden- ofte boven verdiepingen gelegt moeten werden, sal den packhuysmeester alvorens syn packhuys sluyten en tellen hoeveel slaven hy by sig heeft, en daer op den adsistent laten by de packen, daerse leggen, en hy selfs sig present stellen by de stellingen, om te besorgen, datse daerop behoorlyk en vande muur af, opgewerckt en geschickt werden; beyde haer oog ook laten gaen op 't werk der slaven, en dat'er niemand van 't werk afgaat; om na verrigting van alles d'deuren en vensters behoorlyk te sluyten en 't selfste getal slaven volcomentlyk uyt te laten gaen.

Alle 't welke, op dat des te ordentelyker moge geschieden, d'oppercooplieden des Casteels sorg sullen dragen, dat'er nooyt

meer dan een champan of los-boot te gelyk ontsloten en gelost werde; wel te verstaen, sooveel de negotie packhuysen aengaet, onverhindert de lossing der champans met drancken en provisien voor de dispens.

Alle welke precautien verstaen is, dat mede omtrent het afsenden van eenige coopmanschappen na boort plaets sullen hebben, te weten, dat de packhuysmeesters, ontfangen hebbende haere ordonnantien tot afscheping, door den tweeden oppercoopman des Casteels ondertekent synde, den schipper off boekhouder tot den ontfang en afhaling van deselve goederen in 't packhuys sal moeten verschynen en 1 minder officier van syn schip plaetsen op de champan ofte los-boot, welcke daertoe door den equipagiemeester aen 't packhuys bestelt sal syn, die hy, schipper of boekhouder, alvorens sal laten visiteren aen sloten, luycken, schotten, etc., soo als dat hiervoren by de ontlossing aen boort geordonneert is te doen, welcken schipper of boekhouder daervoor in 't afscheepboek sal moeten teekenen, onder de inschryving, welke daervan door den packhuismeester in dat afscheepsboek met even sodanigen specifique uytdrucking van de packen, kisten, kassen en hare nombers, als voorschreven staet, sal moeten geschieden, en waervan dan mede een sodanigen addresbriefje, niet alleen door den packhuysmeester, maer ook door den mede na boort varenden minder officier en quartiermeester onderteykent synde, sal moeten senden aen den opperstuurman van het schip, in handen van den gemelten minderen officier, die ook het luyk in syn presentie sluyten en de sleutel by sig houden en aen den opperstuurman met dat briefje sal overleveren;

dat wyders den opperstuurman, de gemelte goederen in het schip overnemende, den gemelten minderen officier d'verdere toesigt op do. champan sal laten behouden, totdat deselve ontledigt sal syn, waertoe hy ook de vereyste matrosen op deselve sal doen overgaen, en den bootsman nevens boort aen de takel geordonneert hebbende, selfs in het ruym met den schieman en vereyste arbeyders gaen, om de coopmanschappen aldaer onder goede notitie te ontfangen, te besigtigen en be-

hoorlyk weg te doen stuwen: sorg dragende, dat het luyck na verrigter sake weder gesloten en de sleutel aen den schipper door hem selfs werde overgegeven en by des schippers absentie by hem bewaert en daerop ook een visite gedaen werde van de ledig geraekte champan of los-boot, of 'er geen gestole goederen ergens in een hoek ontdeckt werden, en niet min lettende (als gesegt) op de hoedanigheyt der packen, cassen, etc., eerse werden overgestuwt, om wanneer men eenigen diefstal ergens aen ontwaren mogt gepleegt te syn, aenstonts den quartiermeester met syn volck in de boeyen te sluyten, en daervan aen lant kennis te laten brengen aen den equipagiemeester en schipper, ten eynde daervan aenstonts kennis te geven aen d'heer Gouverneur-Generael, om daerop ordre van syn Edelheyt te ontfangen, behalven nog de kennis, welke hiervan aen de oppercooplieden des Casteels, en door deselve aen den heere directeur-generael gegeven diene te werden;

dat dese ordre niet alleen door d'bediendens der negotiepackhuysen binnen dit Casteel aen de westsyde in de stad, en op de eylanden Onrust, de Kuyper en Edam ontrent alle soorten van coopmanschappen, gene uytgesondert, waergenomen sal moeten werden, maer ook door de administrateurs der verdere magasynen van equipagie, provisien, granen, ysers en spykers, bouwgereetschappen, artillery goederen, wapenen, medicamenten en wes meer, om alsoo in alle gelegentheden d'E. Comp. voor schaede en haer selven voor de vergoeding van dien te precautioneren.

Waerom dan ook verstaen is, dat de schippers en opperstuurlieden in de scheepen redevabel sullen syn tot vergoeding van alles, 't gene bevonden mogt werden gestoolen te syn ofte te mancqueren in eenige packen, kisten, vaten, kassen ofte andere emballagie, welcke sodanig uyt hare schepen gelost werden, dat men aen de uytterlycke quade gestalte sien kan, dat'er iets aen hapert of eenig schelmstuck gepleegt moet syn, en sonder de hierboven geordonneerde toesigt by haerlieden voor goed aengenomen syn; gelyk ook hetselfste by desen verstaen werd ten regarde van de bedienden der negotie in

de packhuysen, grote en kleyne winkel, en alle verdere administrateurs, hier boven genoemt staende, namentlyk, dat degene, die eenig pack, kist of kas, etc., aengenomen sal hebben van sodanige quade uytterlycke gestalte, sonder hetselve ilico door gecommitteerden te laten openen, hetgene daerin mancqueren mogt, selfs sal moeten betalen.

Eyndelyk is verstaen, dese resolutie na alle plaetsen van India in extract te senden, met ordre om, ieder in 't hare, een nadere resolutie te formeeren en daerin te comprehenderen alles, wat 'er in haerlieden district door de bediendens der negotie en zeevaert, conform dese bovenstaende stellingen, tot voorcoming van alle dieveryen, gedaen sal moeten werden, om 't selve alhier in der tyt nader te resumeeren en 't vereyste daerover te resolveren.

En sal den E. waterfiscael, nevens de oppercoopluyden des Casteels en equipagiemeester werden gerecommandeert en bevolen op de exacte besorginge en executie deser onsen gerenoveerde en nieuw beraemde ordres gestadig hun devoiren ten waeren dienste van d'E. Comp. te helpen toebrengen.

31 Januarij. *Toelichting tot het heffen van den 20sten en 40sten penning van legaten, enz. voor de verbouwing van het stadhuis te Batavia.*

Geconsidereerd onse meeninge ofte intentie by resolutie van 31 Augustus 1706 wegens het nemen van den 20en en 40en penningh van alle legaten ofte erffenissen, by testament off abintestato komende te vervallen aen luyden, in Europa wonende, en niet in d'ascendente ofte descendente linie of wel egt genoten synde, by de bedienden op eenige der buyten comptoiren niet wel is begrepen, en waerom ook onder anderen die van Ceilon en Banda elucidatie dienaengaende versoecken, soo is daerop goedgevonden na alle de buyten comptoiren tot narigt en opvolginge te ordonneren en het ook alhier sodanig te doen observeren.

Eerstelyk, dat, wanneer iemand testament gemaekt heeft en daerby eenige goederen vermaekt aen iemand anders, in

Europa wonende, dan syn egtgenood, ouders off voorouders, kinderen en kintskinderen ofte verdere nakomelingen, als dan de saeke klaer genoeg legt, om namentlyk dese heffing daer uyt te doen; maer, wanneer iemand sonder testament komt te sterven, alhier geen erfgenamen hebbende, maer alleen in Europa, men alsdan voor vast sal moeten stellen, dat d'gene, welcke met geen jaerlycxe vermaking op hare reecq. genoteert staen, ook geen vrouw, nogte adscendenten off descendenten in Europa hebben, gevolgelyk hare nalatenschap aen hare collaterale erfgenamen staet te devolveren en daerom desen 40[en] en 20[en] penning subject is; en dat daer en tegen wederom alle degene, die een jaerlykse vermakinge hebben gemaekt, daerdoor ter contrarie gehouden en aengesien moeten werden een vrouw off wel ad- off descendenten te hebben, als aen welke alleenlyk maendcedullen door de heeren principalen verleend werden, welke boedels dierhalven hiervan exempt gehouden sullen werden, onaengesien 't konde gebeuren, dat de helft maer aen de weduwe ende d'andere helft aen de collaterale vrienden in Europa te beurt viel, dewyl 'er altoos in twyffelagtige saken iets sekers gestatueert moet werden na dat geene, 't welck bevonden is meest altoos sodanig te gebeuren.

Ten anderen, dewyl het betalen van schulden uyt des overledens gagie onlangs door d'Ed. heeren principalen verboden is, alsoo wel als het intrecken van geslotene reecq. van outs en volgens den artykelbrief niet mag geschieden, dat men ook op de buyten comptoiren niet regt weten kan, hoe veel den overledene aen gagie te goet mogt hebben, soo is om desen allen best geagt, alle de verdiende gagies der overledene van dese heffing van nu aff aen te eximeren, gevolgelyk den 40[en] en 20[en] penning alleen te laten trecken uyt de verdere nagelatene goederen, welke aen haere transversale off collaterale, off wel andere vreemde erffgenamen vervallen, even gelyck alle onroerende goederen, wel te verstaen huysen en landeryen, by gem. onse resolutie van 31 Aug. 1706, om de redenen aldaer uytgedruckt, hiervan exempt verclaert syn.

20 Maart. *Verbod tegen het varen en visschen in de nabijheid van het eiland Edam.*

Dit verbod, »by gommeslag" aan den Boom bekend gemaakt, werd uitgevaardigd, zoowel ter voorkoming van het ontsnappen der »banditen", welke de Compagnie op dat eiland gevangen hield, als »tot meerdere securiteyt van 's Comp^s effecten en »ommeslag aldaer."

Wanneer eenig verdacht vaartuig het eiland naderde, moesten de opvarenden gewaarschuwd worden, ook door het afschieten van een snaphaan, »met simpel buscruyt geladen; »en sulcx egter niet willende nacomen, als dan met scherp »op deselve te laten schieten."

22 Maart. *Magtiging op het Collegie van Heemraden, tot de verbouwing van het stadhuis te Batavia, te heffen: 1° 10 rijksdaalders 's jaars van elken suiker-molen; 2° den 400sten penning van de waarde der landerijen, gelegen in de Ommelanden van Batavia tot op ruim 3000 roeden afstand van de stad.*

Deze afstand was berekend »na de jegenwoordige culture »en floriçance der bovenlanden."

Voor de huizen in de stad werd reeds tot hetzelfde doel 1½ per mille betaald.

23 Maart. / 5 Junij. *Afschaffing van Boedelmeester-kennissen. — Voorschriften nopens verkoop, overschrijving en verhypothekering van vaste goederen.*

Boedelmeester-kennissen kwamen »soo frequent" niet voor, weshalve de Regering meende, dat deze gemist konden worden. Dergelijke, niet geroyeerde stukken bleven echter van kracht, »mits dat de Boedelmeesteren daarvan een pertinente notitie aan Heeren Schepenen sullen moeten overgeven om deselve al mede in hun protocol te doen insereeren en registreeren,

gelyk ook den Secretaris van Boedelmeesteren, by het affleggen off voldoen van deselve, sulkx ook telkens sal moeten opgeven aan Heeren Schepenen om, soo wel in het protocol van haar Eerw., als in dat van Boedelmeesteren geroyeert te werden."

Weesmeester-kennissen werden gehandhaafd, omdat de Regering, bij naleving van het bepaalde op 30 Junij 1690, daarin geen gevaar zag voor »bedrogh off tweede verband."

Dat voorschrift werd nog eens aan de Secretarissen van Schepenen en Weesmeesteren in herinnering gebragt, »op peene, dat sy andersints, yder in 't syne, aanspreekelyk en redevabel blyven voor de schade, die sy door hunne versuymenissen mogten veroorsaken."

»Voorts is tot securiteyt der ingesetenen, soo omtrent het koopen van vaste goederen, als het uytsetten van haere gelden op deselve en om haer de gelegentheyt te beschicken van alvorens met seeckerheyt te konnen weeten, off deselve niet reets met hypotheeke beswaert off aen andere verkogt off getransporteert mogten syn, en aen d'andere zyde ook de saeken in die staet en klaerheyt te doen brengen, waerdoor den Secretaris van Scheepenen een ygelyk hiervan ten eersten soude konnen onderrigten ende verseeckeren en syne eygene schaede in cas van erreur voorkomen, goedgevonden en beslooten voor het toekomende dese vaste ordres te beraemen.

Eerstelyk, dat by alle voorvallende hypothecatien van vaste goederen, soo voor den geregte als Weesmeesteren, de Secretarissen van Scheepenen en Weesmeesteren respective, ieder sooveel hunne dienst aengaet, sullen moeten besorgen, dat sulkx niet alleen op den dorso der orgineele coopbrieven off andere transportbrieven van eygendom, maer ook in het prothocol derselver coopbrieven in margine van deselve genoteerd werde, met aenwysinge van den datum en folio, waerop do. verbandbrieff in 't prothocol der Scheepenkennissen en Weesmeesteren kennissen respective geregistreert staet, om deselve te gereeder te konnen vinden, gelyk dan ook weder ter contrarie by het affbetaelen en royeeren van eenige schuldbrieven de gemelte

secretarissen respective sulx meede telkens, niet alleen op de voorsz. actens in 't prothocol der Scheepen kennissen ende Weesmeesters kennissen respective, maer ook in het prothocol der koop- en transportbrieven, mitsgaders op die coopbrieven selffs de voorsz. ontlastinge sullen moeten aentekenen, op dat ter eerster opslagh by beyde die prothocollen en de koop- en transportbrieven soude konnen blyken off die onroerende goederen beswaert syn off niet, om ingevalle van 't eerste sigh voor den verkoop off een tweede verband derselve te konnen wagten.

Ten tweeden, dat den Secretaris der Weeskamer over sulkx gehouden sal wesen alle verbandbrieven, die reets voor Weesmeesteren gepasseerd en niet voldaen off geroyeert syn, aen den Secretaris van Scheepenen ten spoedigsten schriftelyk op te geven en die in't toekomende gepasseerd sullen werden, uytterlyk binnen drie daegen na het verlyden derselve, ofte by eenige nalatigheyt verbonden syn de schaede te draegen, die daerdoor mogt veroorsaekt werden, gelyk hy, Secretaris der Weeskamer, meede (even als hiervooren van den Secretaris van Boedelmeesteren, sooveel aengaet de reets gepasseerde boedelmeesters kennissen, is gesegt) by het affleggen en quiteeren van eenige weesmeesters kennissen sulx, niet alleen in 't prothocol der Weeskamer in margine sal noteeren en deselve alsoo royeeren, maer ook 't selve telkens schriftelyk moeten opgeven aen Scheepenen, opdat ter ordre van haer eerw. d'aenteekeninge van 't een en 't ander op de coopbrieven als in de prothocollen door den Secretaris van Scheepenen soude konnen besorgt werden, even als hier boven reets in 't breede g'ordonneert staet.

Ten derden, dat den Secretaris van Scheepenen by opdragt van eenige verkogte vaste goederen off overschryvinge van eenige g'erffde off gelegateerde huysen en landeryen na het presente gebruyk, dat sedert A°. 1665 ingevoerd is, deselve aen de gecommitteerde Scheepenen niet sal mogen overgeeven om getekend en besegeld te werden, voor en alleer hy op den dorso, niet alleen de betaelinge van 's heeren geregtigheyt genoteerd, maer ook nogh buyten dien daerop gesteld en ondertekend sal hebben, dat hy wegens dien verkoop ofte andere

overschryvinge de behoorlyke notitie geschreven en ondertekend heeft op de vorige koop- off transportbrieven selffs, die er in wesen en nogh niet genoteerd mogten syn, en buyten dat nogh in 't prothocol in margine van deselve, soo verre men de vorige by terugsoekingh (na d'executie, sedert ontrent 25 jaeren verleeden in de coopbrieven gepractiseert synde) sal konnen naspeuren, met aenwysinge van de datums en folio der nieuwe koop- off transportbrieven, om alsoo voor te komen, dat 'er met die oude koopbrieven (dewelke somwylen by verschil over eenige oude servituten, mitsgaders gemeenen off privativen eygendom van scheydmuuren als anders tot een rigtsnoer moeten dienen, en daerom niet wel sonder nadeel der eygenaers souden konnen vernietigt werden), nogh ook met het ligten van een copia derselve geen bedrogh soude konnen gepleegt werden; des sullen dan ook gecommitteerde Scheepenen geen koop- en transport- off wel overschryvinghbrieven mogen onderteekenen ofte besegelen, voor en aleer deselve notitie op den dorso derselve gestelt en door den Secretaris ondertekend sal syn; en sal ook deese notitien door de Secretarissen van Scheepenen en Weesmeesteren respective gedaen moeten werden op den dorso der Scheepenen kennissen en Weesmeesteren kennissen respective, te weten, dat het verband door haerlieden ook op de laetste koopbrieff aengetekend is, eer dat gecommitteerde Scheepenen off Weesmeesteren respective deselve sullen vermoogen t'ondertekenen en te besegelen.

Ten vierden, dat den Secretaris van heeren Scheepenen voortaen gehouden sal wesen, niet alleen tot verligtinge, decharge en gerustheyt van heeren Weesmeesteren en voorts van alle andere, die genegen syn eenige vaste goederen te koopen off haere gelden op hypotheecq van deselve uytsetten, op haere begeerte en sonder de luyden noodeloos op te houden off langer, als het nodigh is, te laeten naloopen, by de prothocollen na te sien off deselve niet reeds beswaerd off aen andere verkogt en getransporteerd mogte syn en, des gerequireerd werdende, daervan een schriftelyk blyk, met syne gewoonelyke handtekeninge bekragtigt, te geven, waertoe hem den president

ook stiptelyk sal houden, wanneer iemand over eenig uytstel off ongeriefelykheyt mogt komen klaegen, maer ook te vergoeden de schaede, die door desselfs verkeerd berigt in deesen, mitsgaders ook in cas van onwilligheyt ofte versuymenisse, 't sy in het nasien der prothocollen off omtrent de voorsz. g'ordonneerde notitien, mitsgaders ook in het al te laet off wel incompleet opmaeken der registers op de prothocollen in der tyd mochten veroorsaekt werden, mits hy voor elk jaers prothocol, dat nagesien werd, en ook voor yder briefje, dat daervan komt af te geven, twaelf swaere stuyvers van de requiranten sal mogen genieten, in stede van de aght, die tot nogh toe daerop gestelt syn geweest.

Hier om dan sal men in de registers der koop- en transportbrieven niet alleen brengen de namen der verkopers qq., die als secretarissen, vendumeesters, voogden, erffgenaemen, executeurs off andere gemagtigdens eenige opdragt doen, maer ook de naemen der principaele eygenaers selve, welker goederen de bovengem. persoonen in haere voorn. qualiteyten mogten komen te transporteeren, 't welk ook in cas van hypothecatie komende voor te vallen, meede soodanig in het register van dat prothocol g'observeerd sal moeten werden; wel lettende, dat ook namen, die abusivelyk met diverse letters begonnen werden, als C, S, K en Z. ook onder alle die vier letters geregistreerd werden, en soo voorts.

En aengesien 'er om in deesen een volkomen securiteyt voor de ingesetenen alhier te betragten ook noodsaekelyk vereyst werd, dat er ten reguarde der reets gepasseerde hypothecatien van onroerende goederen, item verkoopinge en transportbrieven meede even soodanige aentekeningh gedaen werde op de brieven van eygendom der reets verhypothequeerde off wel verkogte ofte overgeschreven huysen en landeryen, mitsgaders in margine van deselve ten prothocolle selffs, soo is ten dien eynde ook goedgevonden by affictie van biljetten en gomslagh de ingesetenen alhier te bevelen, alle deselve verbandbrieven ofte scheepen-kennissen, benevens de daertoe specterende koop- en overschryvings-brieven ofte andere instrumenten

van eygendom, onder haer berustende, soomede de koop- en transportbrieven der vaste goederen, die buyten eenigh verband, vry en lieber, in eygendom beseeten werden, met de vorige coopbrieven, daertoe gehoorende, te verthoonen aen den balliuw en gecommitteerde Scheepenen, die daertoe nevens den Secretaris ofte geswore clercq des Maendags, Woensdaghs en Vrydags na de middags de klocke 4 uuren sullen vaceeren om daerop de voorsz. aentekening te stellen; en sulkx volbragt en do. aentekening ook by die prothocollen in margine gesteld synde, do. brieven de facto aen de crediteuren weder te restitueeren, sonder eenige daertoe over te nemen ofte op het stadhuys te houden leggen, maer integendeel degeene, welke voor die tyd niet voortgeholpen konden werden, met haere brieven tot de naeste sittinge weder te laten vertrecken, mits daervan houdende een naemrolletje om die persoonen ter volgende sittinge allereerst voort te helpen en voor andere, later komende, te prefereeren, waertoe de voorsz. scheepenkennissen, coopbrieven, etc., binnen ses maenden na de publicatie deeser ordre in voegen ende ten fine voorsz. aen den balliuw ende twee gecommitteerde Scheepenen sullen moeten vertoond werden, op peene, indien sylieden hier selffs in loco present geweest mogten syn, van haer reght van preferentie niet te sullen mogen gaudeeren tegen degeene, welke na dato hypotheek op de selffste vaste goederen door onkunde erlangt mogten hebben en alsoo door haer nalatigheyt g'abuseerd syn geworden, en daerenboven nogh de verbeurte van 25 ryxd. voor de vermaekinge van het stadhuys tot laste van degeene, die daerin nalatigh blyven, ten welken eynde den baillieuw en gecommitteerde Scheepenen van ydere sitting behoorlyke notulen van 't gebesoigneerde sullen moeten houden, om te konnen doen blyken, wie 'er nalatigh gebleeven mogt syn in 't nakomen deser ordre.

12 April. *Instructie voor het leprozen-huis op het eiland Purmerend.*

Alsoo in voorgaende tyden, wanneer dese regeeringe ont-

waerde, dat verscheyde ingesetenen deser stad, door Godes hand besogt geworden met de affschuwelyke en besmettelyke siekte van lazernye, ten beste der gemeynte nodig geagt wierd deselve elendige menschen te separeren van den gemeenen ommegang der menschen ende daertoe te stichten een affgesondert huys, mitsgaders by provisie te beraemen eenige ordres en reglementen, die in hetselve nodig waren te werden geobserveert, gelyk tot nogh toe wel is geschiet, maer wy nu ontwaeren, dat door verloop van tyd veele quaede practyquen en infractien tegens deselve goede ordres syn ingeslopen, die aldaer de rust, vreede, liefde ende goede huyshoudinge hebben doen vervallen en negligeren, tot groot nadeel van deselve miserabele menschen, 't geen egter soo niet behoort, soo is 't, dat wy tot voorkominge van verder verval hebben ten hoogsten nodig geagt deselve voorgaende provisionele instructie in sommigen te amplieeren ende wyders op nieuws te arresteeren, in maniere als volgt:

Van de Buyten Regenten.

1. Eerstelyk, is goet gevonden en verstaen, dat, gelyk nu eenige jaeren herwaerts is geobserveert geworden, de bazen van het eylandt Onrust in der tyd successivelyk altyd tot eerste buyten regenten van gemelte huys sullen werden gestelt, omme vermits de naebyheyt, des noods, prompte ordres te konnen stellen ende den binnen regent te adsisteeren.

2. Dat wyders tot mede-regenten van gemelt huys jaerlyks sullen gekosen werden twee bequaeme luyden, uyt voorgaende nominatie van een dubbelt getal by heeren Schepenen te doen, namentlyk een Comp^s. dienaer en een vry burger, die met en benevens den baes van Onrust in der tyd (gelyk gesegt is) onder den naem van buyten regenten, den toesigt ende de administratie van opgem. huys sullen hebben.

3. Dat ten minsten een van deselve buyten regenten twee reysen in yder maend en bovendien, soo menigmael als de nood sal vereysschen, nae het eyland sullen moeten gaen, om aldaer te sien off alles in goede ordentelykheyt werd gehouden

en, des nodig synde, tegens 't versuym de gerequireerde ordres te geven.

4. Ende specialyk neerstig inquireeren wegens het gedrag en manieren van het leven der melaetse ende de bediende van 't meergemelde huys, mitsgaders de soodanige, waer over eenige klagten voorkomen, nae exigentie van saeken bestraffen offte corrigeeren.

5. Dat sy hun insgelyx ook by de melaetse sullen informeren off deselve in alles conform de ordres gehandelt ende getracteert werden, omme, ingevalle van klagten, daerinne mede te voorsien ende neerstiglyk besorgen, dat die miserabelen niet werden verkort, gevexeert offte eenig ongelyk aengedaen, veelmin door ymand geintimideert in hunne regtmaetige klagten aen de buyten regenten voor te stellen.

6. Sullende den binnen regent, ingevalle van klagten over hem, sig mede moeten onderwerpen aen de censure van de buyten regenten voornoemt, waer toe haer luyden by desen volkomen magt ende authoriteyt werd gegeven.

7. Den buyten regent op Onrust ende die van Batavia sullen mede gehouden syn, soodrae hun eenige kennisse door den binnen regent werd gegeven, wegens eenige fouten offte ondaden, die straffe ende noodwendige correctie meriteeren, door de melaetse begaen, hun derwaerts te begeven om, ten haeren overstaen, de saecken te doen examineeren en nae bevinding en exigentie over deselve straffe te oeffenen en exempel aen de anderen te statueeren.

8. Met die limitatie nogthans, dat de straffe, die sy sullen oordeelen nodigh te syn, niet sal mogen excedeeren het setten te water en rys in een donkere kamer offte uytterlyk de laersinge met de dagge, blyvende de verdere misdaeden en straffen corporeel, die de domestique correctien excederen, aen de recherche, examinatie en executie van den officier en regter alhier gereserveert.

9. Wyders sullen de buyten regenten ook gehouden syn, gelyk tot nogh toe altyt is geobserveert, alle jaer precys reeckeninge van hunne administratie te doen, publyk ende ten overstaen van gecommitteerdens van dese taefel.

10. Ende sullen eyndelyk neerstig sorge draegen, dat de poincten, in dese instructie gestelt, mitsgaders alle ordres, van tyd tot tyd by dese taefel tot cultivering van een goede huyshoudinge geëmaneert (die alle ende een ygelyk van dien sonder alhier voor geinsereert werden gehouden), preciselyk ende versuym naegekomen werden, op peene van onse hoogste indignatie.

Van den Binnen Regent.

11. Verders, aengesien een goede huyshoudinge vereyscht, dat'er ymand sy, onder wiens oogh dagelyx het noodige werde verrigt, ende door desselvs presentie alle onordentelykheden geweert, is goet gevonden, op denselven voet als voor heen, aen de buyten regenten toe te voegen en daer toe aen te stellen een vroom en bequaem persoon onder den naem van binnen regent.

12. Dat daer toe altyt sal verkooren werden een chirurgyn offte andere bequaem persoon, 't sy een Comp^s. dienaer off een burger, de getrouwde te prefereeren voor de ongetrouwde, op soodanigen gagie en tractement, als daer toe bereyts is gedecerneert.

13. Deselve binnen regent sal altyd syn vast verblyf moeten houden op 't eyland Purmerent, in de wooninge daertoe bereyts geprepareert, sonder daervan te mogen absenteeren en nae Batavia off elders nae toe te gaen, ten sy hy daertoe alvoorens, om goede redenen, van een der buyten regenten permissie sal hebben verkregen, op peene van 25 rds. ten profyte van 't huys te verbeuren.

14. Dat, soo wanneer hy permissie, als voorsegt, sal hebben bekomen, alvoorens te vertrecken, de sleutels, de administratie raekende, ende het opsigt overgeven en demanderen sal aen syn eersten chirurgyn, die geduurende desselvs absentie op alles een goet en waekend oogh sal moeten houden en by wederkomste van alle het gepasseerde ende verstreckte aen denselven behoorlyk rapport ende reecq. doen, mitsgaders by onverwagt voorval den buyten regent op Onrust kennisse en communicatie geven, in diervoegen als van den binnen regent gesegt is.

15. Dat hy, op Batavia gekomen synde, terstont kennisse van syn komste sal hebben te geven aen de buyten regenten alhier, mitsgaders vertoonen 't blyk van syne verkregen permissie en communicatie geven van alles, 't geen den regenten noodigh is te weten, het eyland concernerende.

16. Ende insgelyks wederom syn terugkomst op het eyland Purmerent terstond aen den buyten regent op Onrust bekent maeken.

17. Den binnen regent sal mede gehouden syn preciselyk tweemael in yder week, wanneer present is, als opper-chirurgyn het verband der patienten te adsisteeren, mitsgaders de ronde doen by alle siecken en impotenten, om alsoo selvs te ontwaeren, wat hun soude mogen ontbreken, en behoorlyk ordre te stellen tot derselver soulaes en benodigtheden, mitsgaders in het gemeen wel gaede slaen, dat een yder der melaetse hunne maendelyxe rantsoenen en costpenningen, conform de ordres, komen te genieten.

18. Sal ook met de uytterste vlyt en sorgvuldigheyt weeren, dat door ymand, wie het ook sy, eenige sterken drank, madat en andere schadelykheden op het eyland werden gebragt, onder wat pretext sulkx soude mogen werden getenteert, op verbeurte van deselve wharen, mitsgaders een boete van 10 ryxds., de helffte ten proffyte van het huys, ende de andere helfft voor den binnen regent ende den aenbrenger, soo d'er een is.

19. Dat hy sigh neerstiglyk sal informeren, off het goed leven, harmonie en vreede onder de melaetse is; en, soo wanneer eenige questie onder deselve mogte komen voor te vallen, terstond daervan kennisse geven aen den buyten regent op Onrust ende ook, wanneer de saecken uytstel kunnen lyden, aen de buyten regenten op Batavia, sonder sulkx op eygen authoriteyt aff te doen, 't geen wel scherpelyk werd geinterdiceert by desen, ten waere verschillen van geen importantie en die door hem in der minne soude konnen by gelegt werden.

20. Dogh sal hy evenwel vermogen, des noods, de ongehoorsaeme, over wie eenige correctie off straffe nae den inhouden van 't 8^{e} articul te oeffenen sal syn, by provisie en tot

voorkominge van onheilen, in een donckere camer te confineeren tot de overkomste der buyten regent off regenten.

21. Mitsgaders ten opsigte der slaeven, die ten dienste van hem, het huys ende de melaetse aldaer werden gehouden, soodanige domestique straffen oeffenen, als alle huysvaders alhier gewoon ende gepermitteert syn.

22. Ende alsoo ons is te vooren gekomen, dat, door schandelyke oogluiking der voorige binnen regenten, vele knevelaryen en affpersingen van geld door de huysslaeven van dese miserabele melaetse, jae selfs van de almissen, die aen deselve door dese en geene werden gegeven, onder pretext van extraordinaire diensten en andersints syn gepleegt, waerin mede voor al dient te werden voorsien, soo is't, dat wy den binnen regent op 't hoogste recommandeeren daer tegens alle mogelyke devoiren aen te wenden, hiernae neerstig en geduurigyk inquirerende, en de schuldige rigoureuslyk te straffen, veel min daeraen selvs te participeeren, op peene van deportement en arbitrale correctie.

23. Des sal hy mede goede ordre stellen, dat de slaeven in allen deelen de melaetse ten dienste syn, daer en soo 't behoort, voornamentlyk aen soodanige miserabele, die niet in staet syn jetwes voor hun selven te konnen verrichten, derselver noodwendigheden aenbrengende, hunne wooningen schoon maekende en de vuylnis balyen uytdragende, ende wat des meer sy, sonder deswegens jetwes van deselve aff te perssen ende genieten, sullende gem. binnen regent oock sig hebben te wagten voorschreven slaeven voor syn eygen gebruyk en profyt van 't eyland elders nae toe te senden, hetsy om hout te kappen, kalk te branden offte tot eenige andere diensten nae Batavia.

24. Eyndelyk sal hy maendelyx moeten opmaeken en overgeven aen de buyten regenten de cassa- en consumptiereecq., in behoorlyke ordre gestelt, mitsgaders alhier van de buyten regenten op Batavia komen ontfangen de kost- en maendgelden, die maendelyx ten dienste van 't huys werden verstreckt.

25 Insgelyks aen de buyten regenten terstondt oversenden quitantie van alle verstreckingen, die hem van Batavia door deselve werden toegesonden.

26. En wyders generalyck besorgen, dat dese instructie, in 't gene syn ampt ende huyshoudinge concerneert, volkomentlyk in alle syne deelen werde naegekomen en opgevolgt.

Van de Melaetse.

27. Niemant sal in dit huys geadmitteert werden dan die geene, die nae voorgaende visitatie der ordinaire visitateurs voor besmet verclaert sy, en vermits onvermogen ordonnantie van de buyten regenten daer toe sal hebben bekomen.

28. Ende sullen de soodanige in hetselve huys moeten inbrengen alle hetgeene sy in de werelt hebben ende van andere in der tyd soude mogen komen te erven offte te genieten, sonder daervan in eeniger maniere te mogen disponeren, als verstaende, dat hetselve ten profyte van 't huys sal werden aengehouden.

29. Dogh is dit te verstaen van de soodanige, die ten costen van gem. huys aldaer werden onderhouden; maer diegeene, die vermogen syn hun selven te onderhouden, buyten last van 't huys, sal het vrystaen daer buyten te blyven, mits deselve, soo drae voor besmet werden gekent ende verclaert, hun buyten dese stadt sullen moeten begeven metter woon en buyten den ommegang der menschen.

30. Maer hetgeene de melaetse met hunne neerstigheyt en handwerk sullen konnen winnen, sullen sy mogen tot hun nooddrufft te besteden, maer niet aen andere weggeven off oneerlyk verquisten.

31. Niemant der melaetse in gemelte huys sal sigh verstouten den binnen regent met woorden off werken te injurieren off veragtelyk te bejegenen, maer hem in alles als een gemeen vader gehoorsaemen, beminnen en behulpsaem syn, in al hetgeene tot welstand van 't huys en onderhoudinge van de goede ordres sal nodig syn, op peene van wegens de overtredinge

van dien door de buyten regenten, op de aenklagte van den binnen regent, nae exigentie gestrafft ende gecorrigeert te werden.

32. Niemand sal vermogen te absenteeren uyt het morgen- en avondgebed, maer gehouden syn preciselyk aldaer met alle ootmoed en nedrigheyd te verschynen, tensy diegeene, die door swaere sieckte en swakheyt daertoe onbequaem syn, op peene van arbitrale correctie als boven.

33. Niemand sal eenige twist off krakeel met den anderen maecken, maer alle tragten in rust en vrede te leven, op poene als vooren.

34. Ten welken eynde niemand sal mogen dobbelen, speelen, droncken drincken, vloecken, sweeren off eenige ongeregeltheden te bedryven, op arbitrale correctie als vooren.

35. Veel min eenigen stercken dranck, arak, madat en andere diergelyke schadelyke whaeren te gebruyken off op het eyland te brengen, door anderen te doen brengen, offte de aengebragte te koopen off aen te nemen, op verbeurte van deselve en arbitrale correctie voor de melaetse off diegeene, die tot het huys behooren, en voor die van buyten komen, boven de verbeurte van het aengebragte, 10 ryxd[s]. ten preffyte als boven art. 18 is geseyt, tot welkers voldoeninge de soodanige by weygeringh sullen mogen aengehouden en geconfineert werden, waertoe den binnen regent geauthoriseert werd by desen.

36. Ende werd tot voorkominge van dien ook den veerman, die voor syn volk sal moeten instaen, wel scherpelyk den aenbreng van gemelde drancken en wharen verboden, gelyk sulx ook by de ordonnantie offte reglement, den 19 Augustus 1693 voor deselve beraemt en agter desen in copia gevoegt, is geinterdiceert op peene van deportement.

37. Die egter sal gehouden syn over te voeren alle hetgene hem buyten des door de buyten regenten ten behoeve van 't huys off eylant werd gelast, daermede opstonds, ingevolge de ordres aen hem gegeven, te vertrecken en alvoorens by een der buyten regenten aen te komen, om te vernemen off'er nogh iets te belasten sy.

38. Niemand sal sonder verloff van den binnen regent vermogen van 't eylandt off elders heen te gaen off, permissie bekomen hebbende, langer wegh blyven, als den tyd, die hem vergunt sal syn.

39. Degeene, die om almoesen uyt te deelen offte haer vrunden en naebestaende te besoeken op het eyland aenkomen, sullen met bescheydentheyt moeten werden gehandelt, sonder aldaer te mogen vernagten, gelyk ook alle andere luyden, op dat eylandt niet gehoorende, ten waere daertoe door onvaerbaer weer off andere gevallen genootsaekt mogten werden, in welke gevalle den binnen regent haer de vereyste plaetse ter vernagtinge sal moeten geven en aenwysen.

40. Niemant sal vermogen eenige boomen off aertvruchten te schenden off wegh te nemen.

41. Maer sal een yder te vrede moeten syn met de spyse, costgelden, randsoenen ende wooninge, die hun conform onse ordres gegeven, toegelegt ende aengewesen werden, sonder tegen seggen offte murmurering.

42. Dogh sal het die geene vrystaen, die eenige regtmatige klagten vermeynen te hebben, deselve by monde aen den binnen regent off, soo de klagten hem mogten concerneren, sonder beschroomt op de aenkomste der buyten regenten (die tot dien en anderen eynde 2 mael des maends sullen verschynen) aen deselve bekent te maecken.

43. Ende eyndelyk sal een yder betragten dese onse instructie ende ordonnantie, voor soo veel hem aengaet, mitsgaders alle reets gegevene ende nogh te gevene ordres, stiptelyk nae te komen, want wy deselve tot onderhoudinge van de rust, vrede en welstandt van dit huys hebben nodig geagt.

12 Julij. *Vergunning aan de Diakenen, »als luyden van »trouwe en eere", aan de voorlezers en kosters de ten behoeve van de armen en van het Leprozen-huis gecollecteerde gelden naar hunne woningen mede te nemen, »'t sy nae voorgaende tellinge, dan wel om sulcx in »derselver huysen te doen, om deselve vervolgens te »bestellen, daer het behoort."*

Vroeger werden die gelden voorloopig bewaard in kistjes, aanwezig in de consistoriën der verschillende kerken.

Diefstal in de Portugesche kerk gaf aanleiding tot dezen maatregel.

12 Julij. *Bepaling, dat »tot het afsien" van opium slechts Compagnie's dienaren en geene inlanders gebruikt zouden worden.*

De eisch van opium uit Bengalen voor Batavia werd gesteld op 1000 à 1200 kisten, »even als sedert eenige jaren is »geschiet."

16 Augustus. *Wijziging van het bepaalde op* 23 *Maart* 1708, *voor zoo verre betreft het schriftelijke bewijs, door den Secretaris van het Collegie van Schepenen af te geven, nopens het al dan niet bezwaard zijn van vaste goederen.*

De protocollen der koopbrieven en Schepen-kennissen verkeerden in zoo weinig practischen staat, dat de Secretaris meermalen een dag en langer noodig had om na te gaan of eenig land al dan niet bezwaard was, en meestal de kwestie niet kon oplossen.

De Regering bepaalde daarom, dat de Secretaris, »totter »tyt ons requisit in het opbrengen en vertoonen aller ver»bandbrieven ofte Schepen-kennissen, etc. sal wesen volbragt, »niet redevabel sal wesen voor de schade, die dese of gene »by een quade ofte verkeerde opgave van hem, Secretaris, »soude mogen komen te lyden, ten ware by supine negligentie »van denselve."

Bovendien werden aan den Secretaris twee personen toegevoegd om hem bij dit werk behulpzaam te zijn.

11 September. *Bepaling, dat de Secretaris van het Collegie van Heemraden een borgtogt van* 2,000 *rijksdaalders moest stellen.*

8 November. *Uitschrijving van een algemeenen bede-dag wegens het aanstaande vertrek van de retour-vloot.*

10 December. *Bepaling, dat zoowel in de Portugesche, als in de inlandsche kerken, binnen en buiten de stad Batavia, de Maleische en Portugesche godsdienst-oefeningen bij beurten zouden worden gehouden.*

21 December. *Last op de buiten-kantoren, dat »alle »saken, aldaer voorvallende, 't sy in 't civiel of crimi- »neel, betreffende Compagnie's dienaren, burgeren en »andere, aldaer gesetene subjecten, niet meer herwaerds »[Batavia] gerenvoyeert, maer daer ter plaetse afgedaen »en ter executie gebragt sullen moeten werden."*

De Regeering vaardigde dien last uit, omdat zij bespeurd had, dat »het misbruyk op verscheyde plaetsen meer en meer toeneemt om dese en gene saecken, soo civiel als crimineel, aen ons te renvoyeeren en de delinquanten herwaerts te senden om by den Raad van Justitie deses Casteels g'examineert en gestraft te werden, directelyk aenloopende tegens het requisit der Justitie, begerende, dat, om door de straffe een exempel tot afschrik van andere te stellen, den delinquant, hoe spoediger hoe liever, en dat ter plaetse van het delict g'executeert werde, daer integendeel met dat herwaerts senden der misdadigers den meesten tyt niet anders uytgewerkt werd, dan dat de misdaden ongestraft blyven, dewyl den regter daeromtrent syn officien iet vermogend is te fungeeren, omdat de delinquanten meest altyd het feyt ontkennen en hier ter plaetse geen gelegentheid is om 't selve na te vorschen of haer daervan te doen overtuygen, maer alleen ter plaetse, daer het feit begaen is; op welke plaetsen, wanneer onse ministers, specialyck daer nog fiscaels gestelt syn, haer best komen te doen om na de bedreven werdende misdaden te inquireeren, sodanig als na regt en practyckque gebruykelyk is, als dan na volbrenging van hetselve regt bequaem gemaekt syn om de straffen, daer

toe staende, met alle gerustigheyd te decerneeren en te doen executeeren; als hebbende daer in loco in haer magt, hetgene dan nog duyster wesen mogt, ten eersten nader te indageeren, van alle 't welke den regter alhier tot de gerustheyd syns gemoeds niet kan g'audeeren, gevolgelyk met soodanige saecken maer nodeloos geobrueert en genootsaekt werd den misdadigen by gebrek van bewys te ontslaen, tot groote kleynagting der Justitie in de oogen der misdadigers, welker vrese voor deselve aldus vermindert en de licentieusheyt tot het quade grotelyks vermeerdert werd."

Die van Bantam en Cheribon, »als beyde zeer na by gelegen »zynde", moesten in hals-zaken »of wel daer minder sware »lyfstraffe soude moeten geschieden", de approbatie der Hooge Regering blijven verzoeken alvorens de executie van het vonnis te laten »voortgaan."

Die van Samarang, »als 't hoofd-comptoir van Javas Oostcust", behoefden zulks alleen te doen omtrent doodvonnissen van Europeanen, »welker executien zoo lange uytstel zouden »konnen veelen."

De Residenten te Palembang en Djambi moesten zich toevoegen de officieren der schepen, indien deze ter plaatse aanwezig waren, om zoo doende een raad, uit minstens 5 personen bestaande, te formeren en alle zaken naar Batavia blijven opzenden, behalve »die van de onvermydelyke, domesticque cor»rectiën harer suppoosten."

Eveneens moest de kommandeerende officier te Tandjoengpoera de militairen, die eenige capitale of andere, zware misdaad begaan hadden, »wel versekert, met de stucken ten hare »laste" naar Batavia opzenden om aan den Advocaat-fiscaal te worden overgeleverd.

21 December. *Bepaling, dat de inlandsche hoofden in de landen, welke de Soesoehoenan aan de Compagnie had afgestaan, behielden de civile en crimineele jurisdictie over hunne onderhoorigen en andere, vagebonderende inlanders, »die in haer district komen te delinqueeren."*

De bewuste landen waren Soemenap, Pamakasan, Samarang, Gabang, Cheribon, Soemedang, Indramaijoe, Pamanoekan, Tjiassem, Tandjoeng-poera en de Preanger.

Als titels van inlandsche hoofden worden in dit stuk genoemd: »princen, gouverneurs, depattys, demangs, tommogongs, etc., »nevens hare oemboels."

De Compagnie's dienaren mogten zich met die jurisdictie niet verder inlaten, dan »met toe te zien, dat alles na behooren »volgens de Javaense wetten ofte costumen, na den aart dier »menschen geschikt zynde, kome te geschieden."

De Regenten van Tjiandjoer, Tjiblagoeng, Tjikaloeng en Tjilingsi moesten van »'t voorgevallene in hare districten" kennis geven aan den Gouverneur-Generaal of aan hem, »die zyn Edelheyd daer toe zal gelieven te committeeren, — »onvermindert het gene reets nopende 't punt der justitie »by de contracten met de Cheribonse princen begrepen »staat."

Een en ander werd door de Indische Regering aldus geregeld »onder approbatie der Edele Heeren Principalen."

31 December. *Toekenning van vrijdom van hoofd-geld voor drie Chinezen aan Chinesche ex-leden van het Collegie van Boedelmeesteren.*

Eveneens genoot de kapitein der Chinezen vrijdom voor tien, ieder luitenant voor vijf en ieder lid van Boedelmeesteren voor drie »stux."

1709.

8 Februarij. / 1 November. *Bepalingen nopens de regtbanken in Indië, speciaal den Raad van justitie te Batavia, »'t hoogste »ressort van justitie in Indie zynde."*

Zie hiervoren, bladz. 555, alinea 2.

9 April. *Last op den Curator ad lites en den Secretaris van de Weeskamer »geene boedels, waar inne eenige »de minste twyffelinge mogt wesen, door wien van beyde »deselve moeten werden aangevaart, onder hun te nemen, »alvorens daar over te hebben erlangt de decisie ofte »ordre en qualificatie van den Heere Gouverneur-»Generaal."*

16/22 April. *Bekendmaking, dat alwie gelden van het Collegie van Weesmeesteren moest ontvangen, zich daartoe in persoon moest begeven ter Weeskamer op het Stadhuis, en wel des Vrijdags, »na dat de uyt of »afgevinge derselve [gelden] 's Woensdags te voren »(synde de ordinaire vergadering-dag van gemelde »Weesmeesteren) sal wesen gearresteert."*

De gelden zouden uitbetaald worden door den Secretaris of door gecommitteerde leden van het Collegie.

Leden van de Hooge Regering »ende derselver weduwen" behoefden niet in persoon te komen, vermits dezen het geld aan huis zoude worden bezorgd.

23 Mei. *Toelichting tot het plakaat van* 13 Mei/28 Julij 1695 *betreffende de overdragt van vaste goederen.*

Door »ignorantie en onnoselheyt" hadden verscheidene ingezetenen van Batavia verzuimd aan de voorschriften van dat plakaat te voldoen, ten gevolge waarvan, bij strikte toepassing van het plakaat, tot confiscatie van hunne vaste goederen zoude moeten geprocedeerd worden.

De Regering vond echter goed »de sodanige van voorschreven »versuym te releveren, mits door desulcke sal moeten werden »betaalt de geregtigheyt van den twintigsten penningh, die sy »voormaels hadden moeten voldoen."

Ten aanzien van bezitters van vaste goederen, die »met geen »testament of codicille haar erfregt konnen vertoonen en al-

»leenlyck haar regt om daarin ab intestato te succederen met »verclaringen van Chinesen of inlanders van geringe conditie »tragten te bewysen," bepaalde de Regering, dat Schepenen bevoegd waren, in cas van kwestie, »het selve als regters te »desmeleren; dierhalven, wanneer 'er geen parthye advers is, »soodanig, dat soodanigen huys, erff of lant, by gebreke van »erfgenamen, aan den Heer soude vervallen," dan werden Schepenen geautoriseerd »om uyt de geloofswaardigheyt der »getuygen en andere adminiculen (voornamentlyck wanneer »d'er nae affixie van billetten geen pretendenten mogten te »voorscheyn komen) te oordeelen, of ook den eygendom op »ditto besitters gedevolveert is, sonder haar selven juyst niet »al te strict aan eenige subtiliteyten van regten te binden, »voornamentlyck wanneer de luyden onnosel en de erfjes van »geringe waardye syn, om alsdan daarop maar voort te vaaren »tot het verleenen van brieven van overschryvingh, voorna- »mentlyck wanneer haar Eerwaardens daarenboven (gelyck »veelmalen gebeurt) te vooren mogt komen, dat die besitters »den overleden in syne armoede ter aarde bestelt en ook »eenige dood- en andere schulden van denselven betaalt mogten »hebben."

Aan Schepenen werd overgelaten »omme omtrent de gene, »die een huysie ofte stuckie lants van geen hooge waarde »besitten (namentlyck die van Comp^s lyffeygenen souden mogen »wesen voortgecomen en dienvolgens, nae den teneur van de »Statuten deser stede onder den titul van slaven, articul 13 »en 29, ten deele dan wel in het geheel aan den Heer syn »vervallen, gelyck ook van alle andere ingesetenen omtrent »sodanige gevallen) soodanigh te handelen, als haar Eerwaar- »dens sullen oordeelen ende bevinden billick te wesen."

5 Julij. *Bepaling, dat de vrije vaart tusschen Batavia en Sumatra's Westkust voor* 1709 *»gecontinueert" zoude worden.*

Passen voor die vaart kregen echter alleen zij, die de

Gouverneur-Generaal zoude vernemen »goede en bekende in»gesetenen deser stede te wesen."

2 Augustus. *Toekenning aan de leden van den Raad van justitie te Batavia van dezelfde emolumenten als aan de permanente predikanten te Batavia waren toegekend.*

Zulks geschiedde op magtiging van Heeren XVIInen, vervat in hun schrijven aan de Indische Regering van 25 Augustus 1708.

2 Augustus. *Intrekking van het besluit van 25 Julij* 1706 *betreffende de verstrekking van nagelen, enz. aan secunde personen.*

Heeren XVIInen hadden, blijkens hun schrijven van 25 Augustus 1708, dit besluit »qualyck opgenomen."

Zoowel te Batavia, als elders, kon men in den kleinen winkel verkrijgen een pond:

nagelen	voor	80	in	plaats	van	48	stuivers,	zwaar geld;
noten	»	$57\frac{3}{5}$	»	»	»	24	»	» »
foely	»	128	»	»	»	64	»	» »
kaneel	»	45	»	»	»	32	»	» »

6 Augustus. *Verbod voor den cipier der burger-boeijen te Batavia iets te vorderen van het Lazarus-huis voor het sluiten en ontsluiten van besmette personen, »die »ter visite daar gebragt werden."*

16 Augustus. *Voorschriften voor den afslager van den Stads-vendumeester te Batavia.*

Evenals vroeger bleef de afslager verpligt vendu-penningen voor den Vendumeester te innen, wanneer deze zulks niet zelf kon doen, — »tot syn [Vendumeesters] risico ende onder »sodanige precautien, als tot syn meerder securiteyt nodig en »billyck geoordeelt sal werden."

In het belang van de debiteuren aan het Vendu-departement werd bepaald:

1° dat den afslager voortaan geene vendu-gelden sal mogen invorderen als op de originele rollen, die door den Vendumeester ondertekent en met syn cachet aan een draat versegelt syn;

2° dat hy gehouden sal wesen de betalinge, 't sy hy die in 't geheel of ten deele ontfangt, telkens ter presentie van den betaalder in margine vande schuldpost behoorlyck met den datum te noteren en ondertekenen, en egter, als het tot meerder gerustheyt gerequireert werd, ook een quitantie af te geven.

Hij was ook verpligt »dagelycx de ontfangene gelden aan »den Vendumeester onder behoorlyck recepisse te tellen en »vervolgens die rollen, na liquidatie, over te geven om door »hem by den anderen ingebonden en bewaart te werden."

De afslager moest door Schepenen beëedigd worden »tot »meerder gerustheyt, soo van den Vendumeester, als de in- »gesetenen, vande welcke hy de vendu-gelden komt op te halen, en »om hem te meer tot getrouwigheyt in syn dienst te verbinden."

19 Augustus. *Toelichting tot het besluit van 1 September 1705, betreffende gelden, onder administratie van Weesmeesteren en met fidei-commis bezwaard.*

De Regering bepaalde, dat »sodanige gelden, soo lange die »minderjarige toekomen, te weten, tot soo hoge somma, als »by voorn. besluyt is gestelt en bepaalt, intrest sullen mogen »en moeten winnen; maar dat, wanneerse op meerderjaarige »vervallen, alsdan de sodanige selve voor hunne penningen »sullen moeten sorgen."

19 Augustus. *Bepaling, dat op de buiten-kantoren doodvonnissen niet geveld mogten worden »op approbatie »van den Gouverneur alleen, maar op die van zyn »Ed. ende den raad."*

27 Augustus. *Afschaffing van de belasting, geheven van legaten en erfenissen buiten de descendente lijn, enz. ten behoeve van de vernieuwing van het stadhuis te Batavia.*

Deze belasting, bedragende de 20ste en 40ste penning, is afgeschaft ingevolge de missive van Heeren XVII^{en} van 23 Augustus 1708.

Zij had opgebragt 632$^{3}/_{8}$ rijksdaalders, voor welke som het stadhuis bij het »comptoir generaal" werd gedebiteerd.

Het Opperhoofd van het generale soldij-kantoor werd bovendien gelast »'t gene van overledene, wiens reekening nog niet »na 't vaderland syn afgegaan, is genomen, weder op hare »reecq. te laten goed doen; ende voor de resterende, te weten, »der gene, wiens reeckening gesloten en ook na 't vaderland »afgegaan syn, een perfecte notitie aan de Camers, die sulcx »concerneert, te doen senden om aldaar, aan die het compe»teert, uytgekeert te werden."

8 October. *Uitschrijving van een algemeenen bede-dag wegens het aanstaande vertrek van de retour-vloot.*

15 October. *Instructie voor de begravers van kruidnagelen.*

»Klamme" (bedorven) kruidnagelen moesten begraven worden, na eerst gewogen te zijn, »met $^{1}/_{2}$ per cento uytslagh."

De kuil, waarin die nagelen gestort werden, moest zijn lang 10 roeden, breed aan de kruin 28 voeten en diep 8 voeten, Rijnlandsche maat.

De nagelen mogten niet hooger dan 6 voeten in die kuil liggen en bedekt worden, eerst met paarden-mest en daarna met aarde, tot 3 voeten boven den beganen grond.

Bovendien moesten nog allerlei voorzorgsmaatregelen tegen het stelen der nagelen genomen worden.

In 1709 zijn op die wijze 600,000 ponden nagelen vernietigd.

REGISTER

VAN

PERSONEN-, VOLKS- EN PLAATS-NAMEN.

ZAAK-REGISTER.
